STATVT : W : K : L :



1 5 9 5

Mit zwey Hundert vier u zwanzig Blättern

Snello ec

Snidlotto

Jerdhius

Jesli sam Pan Bog nie budowal
prozno cało nie [illegible] sie frasuie
Jesli sam Pan miasta strzec nie be…
prozno [illegible]

Czynim iawno sim naszym listom…

Czynim iawno sim naszym listo…
kozdomu osobna i mieszym y …
go Panowie Rady y uradniki nasy y pos…
… naszymi walnym szczęśliwości korsnaby
nasoce taidicaj i mieniem wsich stanow oby-
watelow W. K. L. Posalinam kupotrzebie

Ten Statut Ja Jan Krzysztof Skar-
bek z Kielczewie Kietczewski Stanisła-
stokski darowałem Jelmożnemu Jeo M.
Panu Chrystofowi Pacowi, Chorążemu Wiel-
kiemu W. Ks. Litt. Pilkowiskiemu i Stanisławy
Zerzawiemu na wieczną pamiątkę.
Dowskaskiemu

Przykład zazdrości iako iesth szkodliwa

[illegible] ...że pobożny mądry i opatrzny który
...swoim trzech mieszczan niezbożnych
... Drugiego łakomego Trzeciego zazdrośliwe
...sobie ucił ich, a potym ofiarował się
... Jeśliby go chcieli oczo prosić, obiecał
... oczo prosić będzie. Wtoremu sowito
...trzeci sowito. Mieniąc tedy oni thy
...ć się sami zgodzić kto pierwszy miał
...rdy czego nie mógł u towarzystwa
...szlit oto samego pana prosić. Rzekł
...że panie mój wiesz to sam dobrze w ja
... poszanowaniu u ludzi, i iako ia też stanu swego
przestrzegam abych go inaczej nie obliżył sobie, proszę
cie pana swego, abym ostatni dar brał, bo iako mi tego
potrzeba abyś mi dał przewiesz nad obu towarzystwa swemu
tak mi też potrzeba większego dostatku abych większy
kroć sowity dar twój, czego mu pozwolił. Drugi obaczywszy
to łakomiec pospieszył się o wtory dar prosić,
co też według żądania swego otrzymał. Czego iż usłyszał
zazdrośliwy, a barzo boleiąc że to towarzystwo
iego przed nim otrzymało, rzekł tak: miłościwie
panie mój gdyż mię towarzystwo moie ubiegło do hoinych
twoich darów twoich, a gdyż iużem ostatni oczo mam prosić
cię pana swego, a czokolwiek uproszę, ma ito towa
rzystwo moie wziąć, iż przyjęło iedno sowito a drugi dwa
kroć sowito, niegodzi się tedy tobie obietnicy swej y
słowu łamać któryś nam uczynił ale masz sprawiedli
wie wypełnić iakoś przyrzekł czynić. Proszę tedy ia ciebie
pana swego abyś mi kazał iedno oko wyłupić a tamtym
dwiema, a barzo oczy obie drugiemu, czego pan im
niemógł odmówić i stało się im według przyrzeczenia
swego.

Zazdrość nie tylko ludziom
ale i sobie szkodliwa.

Nowiny z dworu z moskwy

Maia 12 dnia przyiachała carowa do mia
sta stołecznego moskwy przed którym w na
miotach rozbitych z wielką gromadą se
natorowie moskiewscy witali carową
i do zamku wprowadzili.

Nazaiutrz 13 maia panowie posłowie od kro
la iego mści poselstwo sprawowali do cara
który w wielkiej barzo uczynności i ła
ski przyimował, rzucaiąc się rozmaitemi
słowy na króla iego mści, oto że go posłowie
cesarscy nieprzyznawali, i listu k iego mści
brać niechciał. Potym będąc wspartny
od posłów słusznymi racyami, choć wysoko zaczął, a
le nisko stanął, i listy k iego mści przyiął.

Dnia 18 maia we czwartek coronacya carowey była na
której i posłowie byli, przed coronacyą wszyscy senatorowie
i przedniejsi ludzie wiarę i poddaństwo iej poprzysięgli.

Dnia 19 maia w piątek wesele odprawował, czemu się wszy
scy polacy i moskwa dziwili, które wesele trwało do
niedzieli, posłów w piątek i w sobotę na ten bankiet wzywa
no, ale że miejscem u stołu swego poczciwym k iego mści wo
bec posłów niechciał, posłowie na ten bankiet być nie
chcieli, bo w instrucyi króla iego mści było żeby oba a przyna
mniej ieden z posłów u stołu iego siedział. Względem tego że poseł
iego ophanasei na weselu króla iego mści, z królem iego mścią u stołu
siedział, ale on iedno sam z małżonką swą siedział.

W niedzielę iechali posłowie do zamku i podarki od króla iego mści
oddali, ale na iego barzo patrząc nie tylko posłowie ale
i pan woiewoda sędomierski nic dobrego po nim być i swey niedobrze ...
swey niedobrze iechali.

Dnia 25 maii we czwartek panowie posłowie wszyscy w
wstęp do tractatów nawnijsz z boiary dumnemi —

Dnia 27 maii barzo rano Ten Hospodar albo car
moskiewski który się mienił być nieprzezwyciężonym od swoich
iest okrutnie zamordowany Ciało iego pokłote posieczone
i pośrzód rynku przynieziony do trzeciego dnia leżało a
potym ie spalono. Na pokoiki gospody nachodząc ludzi nie
gotowych i niebespiecznych do 1700 pomordowano majętności
pobrano czego osobliwy regestr. Ci też którzy żywi zostali się
li w [illegible] twardej i w żałości patrząc na to, a potem ie
z [illegible] odebrawszy za granicę odesłano

Dnia 29 maii rano kniazia Wasilia Iwanowicza Szuyskiego
który niedawno [illegible] carowej upadał w wiarę i poddaństwo
[illegible] przysięgał za hospodara obrali a 11 dnia Junii
Coronowali —

Panowie posłowie naszy Jch mcz pan małogoski i pan
starosta wieliski z wszelkim zatiem i frasunkiem
zięć, nie wiedząc iaką oprzybyczeniu swym wojsku
krolu, tylko tak nie mamy iesli postanika moskiew
skiego stąd iechać odprawią. Nadzieia iest panów pos
łów naszych zwrócenia rychłego, lecz iż go tu długo za
dzierżą oni też tam trwać muszą, gdzie im niewolno z
dworu i z fortecy wyniść —

A zatrzymania ich powiedzieli iż się przyczyną rozruchy nasze
damowi którymi panowie sąsiedzi naszy moskiewscy wy
latując, i z nich otworzyli wrota postronnym nieprzyja
cielom do oyczyzny naszej być mniemając. Niech sam pan
Bóg wszechmogący [illegible] pomstę kto iest przyczyną ta
kiego zamieszania w oyczyźnie naszej —

Respons ich mci panów posłów naszych,
na mowy panow Dumnych do posłów
po zamordowaniu carskim ucronkowane.

Była ta wiadomość w państwach J. K. mci pana naszego, że
po wielkim Hospodarze waszym Iwanie Wasilewiczu zo
stał był syn Dimitr w dziecinnych leciech, któremu Rozgat
dan był w udziele. Był i ten słuch potem żeby go Borys
z tego świata zgładzić miał, że naród nasz (iako to lud
chrześciański) w on czas barzo go żałował;

Potem ten człowiek którego wy to nieprawdziwym Dmitrem
teraz nazywacie, zjawiwszy się w państwach K. J. mci wielkie
podobnych racyi i znaków nasiwie swym pokazował, że on iest
prawdziwy Dimitr Iwanowicz a pan Bóg go cudownie od tyran
stwa Borysowego zachował. I iako Borys sztucznie i pokrytnie
śmierci wielkiego Hospodara swego Fiedora Iwanowicza i dzie
ciecia iego który miał z żoną swą a siostrą iego przyczyną był
iako wiele zacnych familiy waszych zwodził i niszczył, i tak
was boiar dumnych i wszystkich ludzi zacnych sierżent, że się
tchach Borysowych wątpliwości nie masz, iakoś o sprawach i for
człowieka nie iednych wiele z narodu waszego o tem wiedzieliśmy
dobrze, i z was niektórzy teraz tych czasów priwatym znamy
mówiąc to też poświadczali, i teraz w przemowie swej tegoż o
fortelach i złości Borysowej, że na zdrowie przyrodzonego pana
swego ważył wyraźnie mianowaliście. — Iednak powieści
tego człowieka Krol J. M. pan nasz i ludzie K. J. m. wiary
do końca nie dodawali i nie mały czas w podziwieniu był,

Potem ludzie z narodu waszego moskiewskiego z różnych zamków
do kilkudziesiąt człowieka k niemu się zgromadziło i wszyscy
iednostajnie twierdzili go być właśnym Dmitrem Iwanowiczem
prawdziwym carewiczem swym, s którym gdy do K. J. mci przy
był a Krol J. M. iakoż prawdziwym carewiczem Dmitrem
być nie twierdził, tak też z drugiej strony obierając się namieni
do [illegible] gdy też i mając wiele przykładów z historyi, że na
zdrowie dzieci Krolewskich i carskich [illegible] państw
z ludzie przewagę czynili, a pan Bóg ich cudownie ochraniał,

i do panstw ich przywracał, o ktoreś też tego tyrana Borysa widząc
i zadatki niecnoty jego (w zatrzymaniu i śćisłym chowaniu po
słow swoich przez czas niemały) do siebie maiąc. Do tego
tenże Borys nad pacta poprzysiężone, wystawszy wszemu K[ról]
J[ego] m[ości] woisko swoie zamochik y wiśniowieckich przyległości
zburzyć i splundrować, a ludzi pokoiem ubespieczonych do
boiu nie gotowych męskiey i żenskiey płci, i dzieci małych
do trzech set człowieka pomordować kazał. Do granicy
wielkiey na czas Comissyi w pactach opisany Comissarzow nie wy
sławszy, potym woisko swe za granicę K[orony] P[olskiej] osm mil do wło
ści wielkiey wysłał, i wszytkę włość po samy zamek chciał
posieść, o co się też krew ludzka z jego przyczyny z obu stron
rozliewać musiała, i po innych mieyscach przy granicy tego sa
mego wygnaniem ludzi moskiewskiey krzywdy wszytki wielkie
czynił, tak że Krol J[ego] m[ość] od zatoby i płaczu ludzi swych v[...]
nych często i gęsto pokoiu nie miał, o co ich m[iłości] panowie senato
rowie K[orony] J[ego] m[ości] z wami Boiarami Dumnemi przez listy obsyłali
się. Za takimi tedy zadatkami do nieprzyjaźni od Borysa
Rozumiecie K[ról] J[ego] m[ość] raczył że gdyby Borysowi człowiekowi nieszcze
remu i takiemu ktory sobie przyjaźń K[róla] J[ego] m[ości] sposoby
naszey lekko poważał nie powinien był tego człowieka Dmi
tra tłumić i do wiezienia osadzać, albo go Borysowi odsyłać, żadną
o też zawszy się też napacta między Hospodarstwy poprzysię
zone nie zdało się woiny dla Dmitra z wami podnosić, ponieważ
dziwy a pan Bog go cudownie od śmierci uchował, takiej który praw
dziwy przodkow swoich za pomocą samego Boga dostąpić może, He
tmanow swoich Coronnych i W[ielkiego] X[ięstwa] Litewskiego wielkich i polnych
przez ktorych Zwyczai iest K[róla] J[ego] m[ości] pana naszego y Rzeczy pospolit
naszey z nieprzyjacielmi woyny prowadzić, ani woiska swego z nim
nie słał, i też ten człowiek nie zacarewicza ale naszey za żebraka
podonczas w narodzie naszym był poczytany i niektorzy w
względem Boga opatrowali go iałmużną iako ludzie chrze
ściańscy, co i wy bedąc ludźmi chrześciańskimi ludziom

utrapionym zwykliście być czynić. Drudzy też iako pan
woiewoda sendomierski będąc człowiekiem chrześciańskim się
na ktorymsy wiary z by ten człowiek prawdziwym carewiczem
być miał, dał się iemu i moskwie przy nim będącey namowić
ze spewną niewielką liczbą ludzi, pozwolił z nim iść po
granicy moskiewskiey, gdzie ta moskwa upewniali że go
ludzie moskiewscy za granicą z chlebem i solą radzi
potkaią i sami z zamkami iako panu przyrodzonemu
poddawać się będą, gdyby się to tak nie stało za rzeczą
pewnie, tedy pan woiewoda z tymi ludźmi miał
się od granice wrocić, a tak gdy do granicy moskiewskiey
przychodzili ludzie moskiewscy z chlebem przed granicą z chle
bem K[ról] J[ego] m[ość] gościa potykali, iako on upewniał z chle
bem i solą. Zamki mu podawali Murawisk Cher
nihow czym nie mniey potwierdzili wiary u ludzi że
on prawdziwy Dmitr. Za tym choć były listy pod i
mieniem Boiar dumnych do panow senatorow listy i
pod imieniem duchowieństwa tuteyszego do duchowny
Coronnych, ale Moskwa ta ktora przy nim była, udawali
że te listy od samego Borysa w niewiadomości was Boiar
Dumnych i stanu waszego duchownego były posłane. Za
tym K[ról] J[ego] m[ość] i ich m[iłości] panowie senatorowie żadną z nich nie
pomagaiąc ani też i owu przeciw drugiemu nie przeszka
dzaiąc, z daleka na to patrzali, czekaiąc sprawiedliwego rozsądku
Bożego między nimi.
Potym gdy się w Nowogrodku Siewierskim niektora moskwa
oparła, z Borys stał do K[róla] J[ego] m[ości] posłanika Ogarowa, nie mianiąc
go Otrepieiowym tego człowieka ani Dmitrem, i przypomi
naiąc pacta. Jego Krolewska m[iłość] pan nasz zaraz za tym
zadosyć uczynieniem Borysowym, swoie uniwersały swoie do pana
woiewody i do innych ludzi posłał, aby z tym człowiekiem nie
przestawali ale żeby z granic moskiewskich zaraz wyiachali,
iakoś pan woiewoda i ludzie z nim będący zaraz stamtąd
precz do Polski wyieżdżali, gdzie iedno skazaniem waszym

Dunskimi i zaporoskich było chciał a z inymi ludźmi narodu
waszego moskiewskiego, którzy go za pana sobie przyznawali, tam
zostać. A potym po odeściu pana wojewodzinym wie-
li zamków odstępując Borysa onego zaprawdziwego pana
swego przyjmowali. A po ześciu z świata tego Borysa
gdyście wolni sobie przez pana zostali (król pan nasz
rozumiał, i rzecz pospolita nasza) żebyście ani od Borysa ani
od tego człowieka dalej opresyj nie cierpiąc, królo-
wi jego m. dostateczną i prawdziwą wiadomość mieli
dać o tej sprawie. A liści miasto dania wiadomości
woisko wasze moskiewskie, i co przedniejsze ludzie, którzy
pod Cromami byli, kniaziowie, panowie wojewodowie, lu-
dzie zacni i rycerstwo wszytko dobrowolnie do onego przy-
jechawszy, pokłonili się za pana i dziedzica swego przyznawszy
do stolice prowadzili; i choć jeszcze daleko Dmitr od stolice był,
wy bojarowie dumni żonę Borysową z synem do więzienia
dali, a sami wszyscy przedniejszy tak z wszych stanów, tak ja-
ko i kniaź Szujski i drudzy, mil zo odmiennymi miasta pośl-
kawszy i za pana własnego swego dobrowolnie przyznawszy
do stolice jego przyprowadzili, coronowali i wiarę spo-
łeczeństwem s przysięgą oddali. A zatym wyście sami
podawaliście że nie podobna aby narod nasz miał swam
pana na stolicy waszej posadzić. A liście go sami sobie dobro-
wolnie wziąwszy z tym za Hospodarem waszym został, i a zoście
i przez posły swoje i inym ziem wszędzie przyjaciołom o-
znajmowali. Potym posła swego Ophanasia Własowa
urzędnika znacznego stolicy moskiewskiego, który przed tym
u cesarza i u króla jego m. i indziej od Borysa posłem by-
wał, posłał do k. jego m. do Puszczyliście, ten mając przy sobie
kilku dworzan moskiewskich ludzi stolicznych znacznych, listy
k. jego m. podpisane z pieczęcią stolicy moskiewskiej oddał, za ... po-
seł i zawsze jakie cześć które znał w państwach k. jego m. dzięko-
wał i oświadczając się pragnął wiecznej przyjaźni z królem jego m. wszys-

panem naszym i rzeczą pospolitą naszą sobie z hospodarstwem
moskiewskim. Prosił aby król jego m. pozwolił pana
wojewodzie Sedomierskiemu córkę dać mu w stan małżeński
jego k mości ludzkich panów chrześcijańskim i podobnych
rzeczach aby państwa króla jego m. z państwy moskiewskimi
[illegible] wszystkich spólnie, przeciw nieprzyjaciołom krzyża
stali. Wątpliwości też onym żeby nie miał być praw-
dziwym zatajł wielkim świadectwem was samych, iże
nie mając rad na to pozwolił. Brał Ophanasij imie-
niem Hospodara swego ślub z córką pana wojewody Sen-
domierskiego, bywali przedtym i potym gońce u króla
jego m. i u pana wojewody, wszyscy twierdzili go być
prawdziwym Dmitrem, tenże Ophanasij i inszy pos-
łowie z moskwy od niego i od was samych czynili podzięko-
wanie panu wojewodzie za te chęci które w państwach
k. jego m. onemu pokazował. Zatym pan wojewoda pro-
wadził tu córkę swą, a król jego m. posłał nas posłów
swe na wesele, i dla stanowienia dobrych dział ku wiecz-
nej przyjaźni należących między nami i wami. Se-
natorowie znaczni kniaź Wasilej Maszalski i inni zjechał naj
znamienitym pułkiem moskiewskim pana wojewodę i
córkę jego na granicy potkali, i aż tu do stolice prowa-
dzili. Wy bojarowie w namiotach jeszcze przed miastem
wszyscy witali za panią swoją przyszłą i wiarę poddaństwa
swego jej poprzysięgali. Potym publice przed patriarchą
i biskupow waszych ceremoniami waszymi słowieńskimi
coronowali, i zgodnie od wszystkich was zacarową panią waszą
obwołana. Też posłów przed smoleńskiem [illegible]
potkano i przystawowie aż tu do stolice prowadzili, posel-
stwa swoje publice sprawowali, na traktatach z wami samymi
zasiadali, a o tym aby nieprawdziwy Dmitr miał być nie
słychaliśmy od żadnego z was [illegible]
zawieszenia [illegible] was samych znacznym wszytkim świadkiem.

zmyśliście. Ktoregoście zaprawdziwego przyrodzonego pana
pana swego wiadomość niewątpliwą wszystkim kro
lestwom przyległym podali. Dopiero świeżo nad
oni wyświadczenia i przysięgi wasze zabiwszego, sami
przeciwko sobie mowicie, Krola JMci y rzeczy pospo
litey niepotrzebnie winujecie, ktora to wina wszytka
przy was samych zostanie. My teraz oiego zabiciu za
dnej controwersiey nie wiedziemy, bo go też zaco zatonego
nie mamy, samiście widzieli iako pierwszy wyże tak y
teraz nam obiemać się stawił, tytułow niezwykłych car
skich wymagał, K. JMci pana naszego krolem mianować
listow krol. niechciał, whardości w pompę wielką się
był podniosł. To iedno u nas z wielkim podziwieniem być
musi, że wy Boiarowie Dumni y inszym (iako my
rozumiemy) zacnemu, śmiecie przeciwko samych siebie w
tych rzeczach mowić, K. JMci pana naszego niesłusznie wi
nować. Kto go wiedzieć sobie rozsądzicie nie chcecie że i ten
człowiek ktory się mianował być prawdziwym Dmitrem wa
szego narodu był moskwicin. Kto też go potykał [illegible] chlebem
i solią, moskwa. kto podawał zamki y armaty, Moskwa.
kto prowadził do stolice, Moskwa. kto coronował
iako hospodara, Moskwa, kto mu przysięgał na wiarę
y poddaństwo, Moskwa. A potym kto go zamordował,
moskwa. Owa krotkiemi słowy mowiąc, moskwa po
częła moskwa dowierszyła, na kogoż mamy narzekać, to
iesli się wam co niepomyślnie stało, grzechom waszym a
gniewu Bożemu przypiszcie. Jesth i to z wielkim podzi
wieniem naszym, że zatym wielkim że tak wiele ludzi po
K. JMci znacznych ktorzy żadnej controwersiey z wami o tamtym
człowieku nie mieli, i nawoinie ci ktorzy się teraz wy przy
mnieli z nim nie byli, tylko zdrowia iego strzegąc nie byli
gdyż się on wam samym moskwie zdrowia swego powierzył

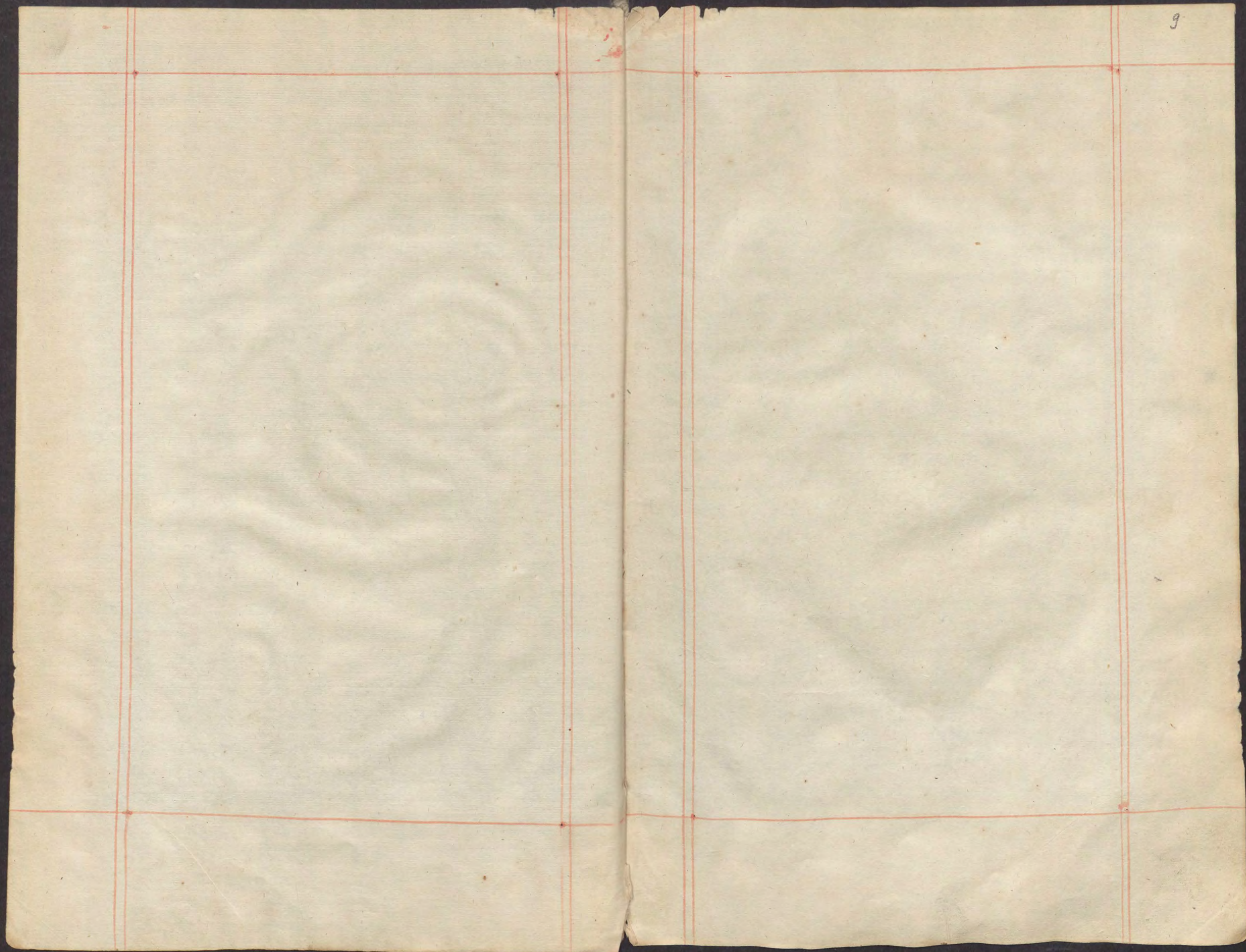
zaś się z wami nie bili, bo i wiadomości oiego zamordowaniu
nie mieli, sami w gospodach ubespieczeni byli, pozabiiano
pomordowano krew wielką rozliano, maiętności wiel
kie pobrano połupiono, iesliście wy sami nas winnemi
mianuiecie być z naszey strony przymierza rozerwa
nie, miasto tego coście żal nasz tylko mieli, to go
iescze wiekszey przyczyniacie ustawicznie. I nawiętszemu
nieprzyiacielowi K. JMci pana naszego i rzeczy pospolitey
oyczyzny naszey bespiecznie byśmy to na rozsądek dali
i pewnie z rozsądku każdego baczniego człowieka, wszys
tka wina przy was się naydzie. My rozumiemy że
pacta z naszey strony nam żadnej nie naruszone. A oto
rozlianie krwie braciey naszey ze nas ten składacie
tak my mamy że wiemy pokazać bo dzieście chcieli
i tę excusacyą waszą na ten czas przyimuiemy, rozumie
iąc my że byście ten niesłuszny teraźnieyszy przypadek
grzechowi i dotknieniu Bożemu przypisawszy, swego
pana woiewody Sędomirskiego z corką, i drugich ludzi
K. JMci wszytkich ktorzy żywi zostali, iako naprędzey
ze wszytkiemi maiętnościami ich przy nas posłach do państw
K. JMci wypuscili chcieli, żeby to teraz wielkiemu hos
podarowi swemu sami dla swego dobrego i pokoiu przy
szłego chcieli bili. My też do K. JMci pana naszego przy
bywszy zabiegać będziemy iakoby ten pokoy do wroczy
czyich lat zastanowiony był. Bo kiedy też nas nad
zwyczaj wszytkich Hospodarow chrześciiańskich i bi
surmańskich zatrzymawacie, z tym Krola pana nasz
rzeczy pospolitey naszey corony polskiey i wielkie x. L.
obelżacie, to iuż tego trudno na siebie składacie. Za
tym i to niewinne rozlianie krwie braciey naszey nie
przyiacielem, ale przy dobrym hospodarowi waszym

i przyiwaß samych Boiarach dumnych nayduwaßy
y zostawaiac mu, Zaczym pewnie nic dobrego mie-
dzy narodem naszym iwaszym było nie moze. A pan
Bog tego chcacy się zatym zobu stron miedzy nami
chrzescianskiemy zle stac miało, niech naszych aby
waszych reku zyszcze, iwy stego srogey liczby
panu Bogu dacz musicie:—

Zadawania winy panu woiewodzie
paragraphy od Boiar dumnych
iedzynscieszego hospodara, etc.

Czemu go do siebie pan woiewoda przyiał
Czemu mu krol Jego M. dał pieniedzy — { Jałmużna
Czemu go pan woiewoda prowadził
Czemu pan woiewoda list pokazał — { [illegible]
Czemu pan woiewoda nie odbiał listow od panow dumnych
[pod nowogrodzkich przy[illegible]]
Czemu krew rozlewał
Czemu pan woiewoda uwierzył sprawiedliwej dumie —
Czemu pan woiewoda listow od panow dumnych nie przeczytał
[conczi prowadził]
Czemu pan woiewoda tern żołnierskim przybał — { Za wszy wosji carowi
Czemu pan woiewoda chciał wiary łacinskiey wprowadzic
Czemu wiodł do unyiey
Aby pan woiewoda panu Bogu dziekował że za staraniem
carskiem żyw został —

Na to wszytko pan woiewoda odpowiedz dał, ktorego respons
diakom napisał iść to wszytko w poselskiey w tym
responsie iesth wyżey napisano, Tosz co iza woy: odpowiedał
jedności pan woi: rozdzielno na kazdy paragraph, [illegible]
postawie zydnego —



STATVT WIELIKOHO KNIAZTWA LITOVSKOHO, OD NAIIASNEYSZOHO HOSPODARA KOROLA IEHO MILOSTI ZYGIMONTA TRETIEHO NA KORONACYI W KRAKOWIE WYDANY



Smotretie szto maietie czyniti, bo nie sprawujetie sudu człowieczoho alie Sud Bożyj, a szto kolwiek osuditie, wsie na was się obwalith, Niechaj budet w was strach Hospoden zawsdy, A sprawujtie wsie szczere, Niet bo pred hospodem Bohom naszym nieprawosti, ani brakowania osob, ani poży czania darow.

Milujtie sprawiedliwost, kotoryie suditie ziemliu

Ktho lubit nieprawdu, tot nienawidit duszy swoieie,

Prawo suditie synowie człowieczyskije,

PISAN W HODVCZYSZKACH
ROKV 1595

ŻYGIMONT TRETI BOŻJU

miłostiu, korol Polski, wieliki kniaź Litowski, Ruski, Pru:
ski, Żomodski, Mazowiecki, Iflantski, Towsz Bożiu miło
stiu naznaczony korol Szwedski, Gothski, Wan
dalski, y wielikoie kniaże
finlanskoie y ynych &c.

CZynim iawno sim naszym listom, wsim pospolitie y koszdomu zosobna nyniesznim y napotom buduczym, iż Panowie rady, y uradniki naszy y Posły W:K:L: na soymie walnom szczaslivoie koronaczyi naszoie buduczy, y imieniem wsich stanow obywatelew W:K:L: podali nam ku potwierżeniu Statut, kto iest porador odprawowania Sudow, czerez deputati, od stanu W:K:L y na Soymikoch powietowych natho obranych y wysadonych poprawleny, na Soymie exekuczyi naszoie, pod Warszewoiu prohledany, Prosieczy aby kto tot Statut odnich nowopoprawleny, pry inszych prawach, y wolnostiach ich pryiwilcie na szym potwierdili, y wsim stanom W:K:L wydati, y w uzywaniu pryiwiesti wieleli, ukazaiuczy na Constituczyi, y ustaw soymowych zesmy to uczyniti powinni.

My hospodar znaiuczy byt powinnost naszu, iszieśmo tym Państwo na kotorych nas Pan Bog ztaski, y woley swoie Świetoie zadobrowolnym obudwoch narodow korony Polskoi y W:K:L obraniem posaditi raczył powinni prawa wolnost, y swobody ich, nietolko cełe y nieporuszno derżati ale sztoby y naboley prymnażati, sprawiedliwost y oboronu czyniti, Pomnie: czytesz y nato iako tyi obadwa sławnyi Narody Polski, y Litowski, opu: stiwszy mnoho inszych sławnych, y zacnych Panow, kotoryi się otyi Państwa zwielikimi obietnicami, nieodno prymnożenia praw, swobod, y wolnosti slacheц: kich, ale rozszerenia tych Państw, y prybawlenia im mnohich pożytkow starali Do nas chut y woliu swoiu skłoniwszy nas hospodara za Pana sobie zwierchnio: ho na Coronu Polskuiu, y na W:K:L wziati wolieli, czoho my wdiaczni odnich buduczy, y chotieczy im zawsdy prav, wolnosti, y swobod wszeliakich prykładom prodkow naszych prybawlati, y prymnażati, Nasies czas spowinno: sti naszoie hospodskie namowiwszysię wtom z Pany Radami naszymi, y zobsi: mi stany oboioho Narodu, na Soymie walnom Coronaczyi naszoie buduczymi Toth Statut prawa W:K:L nowopoprawlony sim pryiwileiem Naszym

stwirżaiem

Stwierzaiem, ÿ wsim Stanom W:K:L: nu vżywaniu na wsie potomnÿi czasÿ wÿdaiem, wedle kotoroho wse, ÿako mÿ sami hospodar, tak ÿ wsie ÿnÿi Stanÿ, obÿwateli W:K:L zachowatisie maiem, ÿ pod towa prÿsiehoiu naszoiu kotoruiu iesmo na wsie prawa ÿ wolnosti W:K:L vczÿnili, Slubuiem ÿ obiecuiem, ÿ wo wsich ziemlach, ÿ powietiech wradiech. ÿ wsich tiech wszeliakich do W:K:L: nalezaczÿch wsie sprawÿ sudowÿie poradkom wtom Statutie nowo poprawlonÿm opisanÿm odprawowati poczati maiut. wroku prÿszłom tisiacza piatsot osmdesiat dewiatom o trech krolech swiatie Rÿmsko na Rokoch Sudowÿch ziemskich, Ale napotom zawzdÿ, gdÿ odno toho potrebowati budut, wolnost poprawowania toho Statutu wcale im zachowÿwaiem. A ÿszbÿ tÿm rÿchliey wsiem ku wiedomosti, ÿ vżÿwaniu prijti moh, Proto tot Statut nowo poprawlonÿ, ÿ prÿwileiami ziemskimi. pismom polskim, ÿ ruskim drukowati ÿ wpowietÿ rozoslati wieleliiesmo, ÿakos dla lepszoie pewnosti, ÿ stwierzenia toho Statutu, sie z nasz Prÿwileÿ na Sojmie Coronaczÿi naszoie, ruko ÿu naszoiu podpisawszÿ, ÿ pieczat naszu W:K:L: domieho prÿwiesiti nazawszÿ: Stanom W:K:L dali iesmo. Wedze tot Statut nowo poprawlonÿ zwiazkom, ÿ spisom vmi niwczom protiwien bÿti, ÿ niczoho skoditi, ÿ vblizati niemaieth. Pisan v Krakowie. Leta Bozoho Narozenia. tisiacza Piat soth ossmdesÿath osmoho, Miesaca Henwara

Sigismundus Rex

Lev Sapieha Podkancleri W:K:L

Gabriel Woÿna Pisar

ROZDIEŁ PIERWI

OPERSONIE NASZOŸ HOSPODARSKOŸ

ARtikul I

Wsie Obÿwateli Wielikoho Kniastwa Litowskoho, Tÿm odnÿm prawom pisanÿm, od Nas danÿm, Suzonÿi bÿtÿ maiuth.

Artikul 2

Mÿ Hospodar slubuiem nikoho niekaratÿ na zaocsne powiedanie chotiabÿ dotÿkalosię Magestatu naszoho Hospodarskoho obrazenia abo zdradÿ reczÿpospolitoie. Ahtobÿ tesz nakoho szto niesprawiedliwie wtÿch reczach wit okolo obrazenia Magestatu naszoho Hospodarskoho abo zdradÿ rzeczÿpospolitoi, a niedowiel, tÿm sa karan bÿti maieth.

Artikul 3

Obrazenie Magestatu naszoho Hospodarskoho, wczom sÿa rosumietÿ maieth, ÿ iako zato karatÿ.

Artikul 4

O obrazenie Magestatu nasзoho Hospodarskoho, isз kozdy obwinieny sprawowatisię winien, i otom chto peresterezet, y hde takowych suditi, Takze y o zlownym mowieniu abo pisaniu o Hospodaru.

Artikul 5

O Dowode obrazenia Magestatu nasзoho Hospodarskoho

Artikul 6

Ktobykolwiek spanstwa naszoho do zemle nieprijatelskoie utiek

Artikul 7

Iesliby otec od detey utiek do zemle nieprijatelskoie, takze y kotorye bliskiie, y otom chtoby takowoho poymal, abo zabil

Artikul 8

Iesliby zdrayca komu imienie zastawil abo prodal pierwey nisli zziemle utiek.

Artikul 9

O spokoynom y uctiwom zachowaniu pri dwore nasзo Hospodarskom

Artikul 10

O Pohamowanju chozenia y strelanja niepotrebnoho z Ruszmic y z Luków pri dwore nasзom Hospodarskom, y prykozdom wrade nasзom sudowom,

Artikul 11

Ktoby naprotiwko wyroku nasзom mowil

Artikul 12

Ktoby s prybodty do zemle Susied nasзych utiek y odawanju takim gleytu

Artikul 13

O gwaltowanie y zlamanie Gleytu

Artikul 14

O Mandatiech wkotorych reczach maiut byti s cancelaryi naszoi dawaty

Artikul 15

O pozywanye slachty o zabranie bezprawnoie imieniey gruntow naszich Hospodarskich

Artikul 16

Ktoby listy abo pieczati naszi y wradowyie falszowal czym maiet byti karan.

Artikul 17

O falszowaniu monety o mincarch y o zolotarech.

Artikul 18

Nyemaiet nichto nizakoho terpieti tolko kozdy sam zasiebie.

Artikul 19

Ktoby mnoho zamalo uprosil, abo bez daniny pobral

Artikul 20

O Recz zemlennuiu, mezy imieniami nasзymi, kniaskimi, panskimi, y Slachetskimi, My Hospodar odnym prawom tym suditisia maiet.

Artikul 21

O Listech zapowiednych isз niemaiuts byti s Cancelaryi naszoi wydawany

Artikul 22

O Wradnikow dwornych, woiewodach, Starostach, ukrainnych y ludiach slusebnych zesia sprawa wymowlaty niemaiuts,

Artikul 23

Listy otworonyi kozdomu woroczany maiuts byty

Artikul 24

O Zbytiu zelzywosty albo o zabitiu poslanca nasзoho Hospodarskoho

ROZDEL WTORI O Oboronie Ziemskoy

Artikul 16

Poczonu od popisu bratj

Artikul 17

O Chorużych aby ziemian doma nieosczuwalj y nieodpuszczalj

Artikul 18

O Naieżdżj na domy y na humna szlacheckji

Artikul 19

O Żywnostj na woyne komuby niedostało

Artikul 20

O Branye wojsza na żywnost od Hetmanow y szto iemu dawatj

Artikul 21

O gwałt abo onathod woienny wobozie

Artikul 22

O Liudech pieniężnych iako maiut służbu ziemskuiu służyti z imini swoich,

Artikul 23

O Przyimowaniu ludi służebnych przybyłych y iako się oni wtiaśmieniu zatowatj maiuth,

Artikul 24

O Nedanie pieniezj naroty stanom niżey opisanym.

Artikul 25

O Błuktiabi na woyne

Artikul 26

Iako wwoynie powinnye daleko awoyśku od hetmana stanowitisia maiuth

Artikul 27

O Zawstiechmieniu brania żywnostj czerez ludiey swowolnych.

ROZDEŁ TRETI O WOLNOSTIACH slachecklich y O Rozmnożeniu wielikoho Knia: stwa Litowskoho

Artikul 1

O Rozmnożeniu wielikoho Kniastwa Litowskoho

Artikul 2

O wolnostiach slacheckich

Artikul 3

O Zachowanju wpokoiu wsich poddanych nasszych obywateli toho Panstwa zstorony roznoho rozumienia y używania nabożenstwa CHrestiianskoho

Artikul 4

My Hospodar obiecuiem rozmnożati wielikoie Kniastwo Litowsko: ie y czoby rozobrano y odyszło, zaś kunem przywernutj

Artikul 5

O Nyedanye slachtj y ych ymieniey, ludiey gruntów y wsiakich wolnosti tesz nadannja listow y przywileiów pratiw siomu Statutu.

Artikul 6

O Soymie walnom y soymikoch powietowych y owyprawowaniu ich y postaniu znich poslow ziemskich na walny seym y o wolnych wozmych od woyny, także o przyieżdżaniu panow Rad, wradnikow ziemskich y slachty.

Artikul 7

O Pieniezj stawnyi poslom ziemskim wyprawuiuczy ich na seym walny

Artikul 8

O Soymiku albo ziezdzie holowno wsłonimie pered soymo welikim walnym

Artikul 9

O Składaniu seymikow po soymie walnym y oddawaniu darmo s Cantelaryi spraw Soymowych.

Artikul 10

Aby slachtich besprawnie niebył ymian.

Artikul 11

Aby panowie slachtu opoctiwost ich sami niesudili

Artikul 12

O koło niedanja czużozemcom dostoienstw wradow wsiakich, A przy tho dniem zinszych panstw y osietostj niedawatj.

Artikul 13

O Zachowaniu wcełostj dostoinstw y wsiakich wradow toho panstwa.

Artikul 14

O Nieodminaniu dostoienstw y wradow nazaocznie obmowienye

Artikul 15

O Derżaniu starych vstaw anowych bez soymu walnoho nieustawletj.

Artikul 16

O Wolnostj wyiezdania s panstw nasszych do ynszych panstw CHrestjianskich kro zemli nieprzyiatelskich y opiekach takich ymieniey.

Artikul 17

Po smiertj Oycow y matok y inych krewnych y bliskich ich detiey y potomkow y bliskich dedictwa spadku wysłuhi y wsiakoho nabytia nieodtalatj y spad: ku na nas Hospodara pobespotomnych

Artikul 18

O nidaniju dostoienstw wradow ludem narodu prostoho

Artikul 19

O wywodie slachectwa zaprijmowoiu

Artikul 20

O poniatiju cerez slachticza nieslachtianky j potomstwie takich ludiej

Artikul 21

O cuzozemcu nabawienom oslachectwo j onabytiu cereznebo osielosti

Artikul 22

Iesliby tot chto prybanit sam niebyt slachtic

Artikul 23

O nabaneniye slachticza zabitoho

Artikul 24

O slachte kotoryje imienia swoie poprodawszy lichowiszcze bawiat

Artikul 25

O slachtie kotoraja by wmiestie osiedlost prijnieta.

Artikul 26

O nieprywlaszczenie wolnosti slacheckich ludem prostoho stanu.

Artikul 27

Gdyby slachtic slachticzu prymowku jakuiu uczynil, tak oslachectwo, iako y inszyie reczy uwoczy jzaocznie.

Artikul 28

O prijmowku zeby miel byti nieuctiwoie Matchki synom j oprzy mowce biosym holowam slacheckim

Artikul 29

O wyzwoleniye odplatow nowych odpodwod budowanija zamkow j moszczenija mostow, takteż y ostatju podorobach.

Artikul 30

Iesliby kotory s poddanych naszych, Nakniaziach, Paniech abo nakom ynom wysluzyt imienije lezaczoie.

Artikul 31

O niepotyjwanije swieckich wduchownoie prawo oreczy swieckii

Artikul 32

O dowozennie sprawiedliwosti wreczach swieckich z stany duchownymi, takze duchownym s stany swieckimi

Artikul 33

O prawa zomlennie miezy stany duchownymi y swieckimi

Artikul 34

O pozywaniu opiekunow abo executorow testamentu duchownych osob

Artikul 35

O mieszczanech miesta naszoho wilenskoho, y o inszich miestach naszich iako slachtie sprawiedliwost znich uczyniena byti maiet.

Artikul 36

O mierach y loktiach, aby byli rowny y cena trunkom y reczam strawnym byla stanowiena ceres wrad grodzki

Artikul 37

O mieszczanech isz niemaiut sielian natorhu hrabity.

Artikul 38

O slubie y ludie slacheckii j czeladi domowoy kotoraia odomiest wschodit,

Artikul 39

Kniehin, Pan, wdow, kniazen, panien, diewok, niemaiet nizakoho gwaltom dawati

Artikul 40

Otec y matka detiem zazywota swoioho, a mużenia niepowinni imienia postupowati, kromia toho sztoby sami chotieli poswoioy dobroy woli,

Artikul 41

Wsiym stanom narodu slacheckoho wolno imieniami swoimi iako chotia szafowati

Artikul 42

O wolnostie slachti imienia lezaczyi i inymi maietnosti swoi na Hpru zapisowati.

Artikul 43

Kto czoho za korola Kazimira, y Alexandra y za korola Ioho Msti Zygimonta j wtoroho Zygimonta, Augusta byt wderzeniu, tot toie wiernie maiet derzati.

Artikul 44

Ktoby imiennie odnas Hospodara danoie ukoho odyimowat.

Artikul 45

Sztoby komu czeres list dano, abo wprosszono, aon by toho niewzywat y wnotezan iu byt czeres dawnost zieslucziu desetlet, y chtoby tesz wczuzoy zemli byt,

Artikul 46

My Hspdr slubuie odnakuiu sprawiedliwost czyniti wsim, a peresudu my y Panowie radi naszy brati nemaiut, i otasze opoctiwost my sami Hsdr suditi maiem.

Artikul 47

O tych kotoryie iedurszy wdorohu napolar bsię stanowiat a wzboziu szkodu czyniat,

Artikul 48

O wywozenije prypraw woiennych y wsiakoho zeleza dozemle nieprijatelskoie.

Artikul 49

O Domy slacheckii wmiestie wilenskom y winszych miestech naszich Hospodarskich

Artikul 50

O odmienach gruntij naszimi zgruntij slacheckimi

Artikul 51

O Monopoli, to iest nedawanya odnoy osobie waredu y zawiedanie po żytkow wsiey reczy pospolitoy nalezaczych.

ROZDEL CZETWERTI O SUDIACH Y O SUDIECH

Artikul 1

O Wolnom obyranju wradu ziemskoho, sudiey podsudkow, y pisarow wkozdoy zemle y powietow.

Artikul 2

O Sudiach iakowyje mauts byti wybieranyi

Artikul 3

O Mocy i wladnosti sudu ziemskoho isz kozdy ynszelakoho stanu powinien peredńim stanowitisia, i ote kto by peredńim niestat. abo stawszy sprawa pered wyroko procz zyszol,

Artikul 4

Aby osobi wradowyi sami sudili, a miesto inszi naich miescu, i ote gdi by kto zricz zaforet, abo swoi wlastiwii sprawy winszo abo wtese ponietie miet, i odawaniu listow wpominalnych

Artikul 5

Vstawa o peresudech y o pamietnom sudiy y podsudku takze wradu grodzkom y inszym wradnikom naszym.

Artikul 6

Wstawa dochodow pisarom ziemskim y grodskim y o poszwiech pisaru wiecho reczy, takze inszym wradnikom itesz protiw wradnikow.

Artikul 7

O Bezpecznosci sudiy, podsudka y pisara, ziemskich, takze wradu grodskoho potomusz sudu podkomorskoho i komisarskoho.

Artikul 8

O Vstawieniu woznych y prysiazie ich

Artikul 9

Sprawa y wrad woznoho

Artikul 10

O Dochodzie abo zaplatie woznomu

Artikul 11

O Bezpiecznosti woznoho buduczy na sprawach wradu ioho nalezaczych takze storonie pryniom buduczoy.

Artikul 12

O Pieczati naszoy Hospodarskoy ziemskoy, y tesz pieczati wradowych, kotorymi szto maiet byti pieczatowano

Artikul 13

O Knihach ziemskich i grodskich hde mauts byti chowany y o miescu na odprawowanje Sudow ziemskich, itesz o wydawanyu komu potreba wkaset. wypisow albo widimusow.

Artikul 14

O Peresudech y pamietnom wymieniach Kniaskich Panskich, y ziemianskich, tak duchownoho yako, Swieckoho stanu

Artikul 15

O Braniu wyzowanoho skladnoho, y inych dochodow wdworech imieniach. Kniaskich, Panskich, y Ziemianskich.

Artikul 16

O Ziechaniu Sudu Ziemskoho za trydni pered Rokami, y o pilnosti storon kuprawu.

Artikul 17

Iako prykom poswy posylatisie, i iako y hdie to obwieszczati

Artikul 18

O Poswiech i oroku iaky zaposwy budet skladan, y o hrabiezoch.

Artikul 19

O zbiwaniu poswow. y znoszeniu poswow zymienia

Artikul 20

O zhubie poswu

Artikul 21

O Dawaniu mezy storon kopiey slistow pryvileiow, y inych zapisow vsudu na prawje pokladanych

Artikul 22

Ktoby zaposwy na pierwszeie y druhie roky krom oblozonoie choroby abo sluzby naszoie Hospodarskoie, y reczy pospolitoi niestal, takze y oto ktoby buduczy poswan, a nierosprawiwszy sie vmer.

Artikul 23

Ktobÿ zachoroboiu abo zaposlužoiu naszoiu zeskoiu zapozwÿ stati niemohl

Artikut 24

Ktobÿ koho pozwawszÿ naroki sudowÿie, Sam bes slusznoi prÿczÿ:
nÿ niestal, obobÿlis naprawe iakobo dowodu abo wÿwodu niedostawalo

Artikut 25

Ktobÿ koho czeres sud, abo czeres iednanie ku prawu pozwal.

Artikut 26

Is o pozwiech naszÿch ziemskich nemaiet nikto nikoho reczÿ nie
vczstiwÿch, ÿ obraszliwÿch dobroÿ slawie pisatÿ

Artikut 27

Kto jmienia swoie wroznÿch powietiech maiet, a dokolko sudow
roznÿch zÿmieniej roznich na odnÿ roki zarazom budet pozwan.

Artikut 28

O Krÿwdach hostiej prÿieznÿch czuzoziemskich

Artikut 29

O tÿch kotorÿibÿ niemaiuczÿ osielostÿ wtem panstwje abo powie:
tie kotorom, atÿ prÿiechawszÿ sstoronÿ abo zÿnoho powietu zbÿ:
tok abo newinnost szkodu iakuiu komu vczÿnit

Artikut 30

Szto maiut sudÿti woiewodowie, starostowie ÿ, Derzawczÿ: i otcz pozwiech
oszto maiut dawanÿ bÿti, i osluzaniu zamÿstaniem storon, i o woraÿu vczÿnku

Artikut 31

O opatrnosti wiezienia, na wradech naszÿch ÿ obraniu poturemnoho odwieznia

Artikut 32

O vczeszÿmieniu folgi wwiezemu.

Artikut 33

O Rokoch grodskich sudu postanowienÿch ÿ odawnostÿ pozwania
do Grodu, owÿbitie spokoÿnoho derzanÿa,

Artikut 34

O Pozwiech grodskich ÿ o roku zanimi zawitom,

Artikut 35

O Promieszkiwaniu czasu pozwaniu do Grodu, o statowu szliachet
kuiu, ÿ onaÿezd domowÿ, ÿ inÿie vczÿnkÿ krwawÿie,

Artikut 36

O Prÿsiazie starostw zamkow, ÿ dworow naszich Hospod sudowÿch

Artikut 37

O Vstanowieniju, czerez woiewod starostw sudowÿch wradnikow
ich sudowÿch, grodskich, jodowrzeniu znimi sprawiedliwosti

Artikut 38

Abÿ Sud grodzki Rokow nie omieszkiwal, chotieczÿ to mieti, abÿ
sprawiedliwost bes odwoloki koždomu vkrÿwdzonomu dorbodila.

Artikut 39

O Krÿwdach sworezuch krwawÿch Sudu grodskoho nalezaczÿch kotorÿsie dzia:
li od woiewod, starost sudowÿch ÿich wradnikow grodskich sudowÿch zich osie:
losti. Artikut 40

O Poprawieniu obluzenia, abo skazni nieprawnoie wradu grodskoho ÿ ziem
skoho zanieÿstaniem storonÿ pozwanoie, czÿnienoie, ÿ oniedopuszcze:
nie Apelaczÿi, Hde oto wrad pozÿwatÿ.

Artikut 41

O złÿ perewod prawa czeres storonu, ÿ hdie oto pozwati,

Artikut 42

Roki zawitÿi wkotorÿch reczach maiut bÿti skladanÿi wsudu ziemskoho

Artikut 43

O Pozwiech naszÿch ziemskich ÿ grodskich i iak dolho trwati maiut.

Artikut 44

Ktobÿ koho odsudu naleznoho, do inszoho powietu abo wradu i sudu pozwal

Artikut 45

O takowÿch kotorÿibÿ niemaiuczÿ wkotorom powietie osielostÿ druhoho
osieloho pozwal, A szkobÿ im obudwo storona ooednu recz, takze ÿ o tÿch koto
rÿ nihdie osielostÿ niemaiets.

Artikul 46

O Rokoch kotorÿie sudia, podsudok, i pisar ziezdzatisie ÿ pozwaniie pe:
rednimi stanowitisie powinni, A podkomorÿm czaso roku suzonii bÿti niemaiut

Artikut 47

O Suzenie Rokow ziemskich, ÿ rokow grodskich pod czaso soÿmow
walnÿch, ÿ obraniu wradnika sudowoho wposelstwo,

Artikul 48

Kotorym by się dziali iakie krzywdy, od wradnikow slug, Boiar y poddanych czyich kolwiek

Artikul 49

O tom iesliby sia komu iakaia krzywda stała od czyie zony, abo synow takze dzieci,

Artikul 50

Ktoby maiuczy jmienie zastawnoie, abo sprawa wprezysku poddanoie w Susiedztwie komu gwalt, albo szkodu uczynil

Artikul 51

Ktoby maiuczy odkoho imienia dzierzawe w susiedztwie komu gwalt abo szkodu uczynil

Artikul 52

O Przyiezdzaniu storon na Roky ziemskii, y roczki grodskii, takze na Sud Podkomoroho, i Komisarskim, bez wielikoie zgraie, i odjezdzaniu Hospod.

Artikul 53

O Poradku przychozenia storon do sudu na wradech naszych ziemskich y grodskom

Artikul 54

Iako storony wsudu zapozwy zachowati się maiut, i sud iszby zdetowy niko: ho nie sudil,

Artikul 55

O Zastupowanyu v sudu odnomu zadruhoho

Artikul 56

O Zlegenie reczy y dtanie noczy y inym zasiebie sprawa mowity

Artikul 57

Ktoby sam niemoh abo nieumil sprawa mowiti, y opytaniu prokuratora liudem vbohim

Artikul 58

O Prokuratorach iakiie osoby y kitie niemaiut imi byti

Artikul 59

O karaniu falszywych y podstupnych prokuratorow, y kto isz wolno storonie prokuratora swoieho sprawa podpirati y samomu mowiti y druhoho prokuratora naieho miesciu vstanowity,

Artikul 60

Przy czyim niestania prokuratorow isz to im i storonam ich szkoditi niebudet

Artikul 61

Czoho prokuratorbe, storony swoieie sprawowaty niemozet,

Artikul 62

Ktoby nakoho pered prawom slowom abo rukoiu sia sinut ... sinut, abo ranil, abo zabil.

Artikul 63

O tom ktoby woiewoda, starosta, abo sudia, podsudok, i pisar tak zako: wy. iako i ziemskii wradu, abo podkomoryim, Komisarom, sedziatoy na sudie koho soromotil, abo sia nakoho rukoiu torhnul

Artikul 64

Iesliby kto roki ziemskii abo roczki grodskii wto powietie bitie iest osie: ly przyieszawszy, a czasu odprawowania rokow koho zranil gwalt abo szkodu iakuiu uczynil,

Artikul 65

Isz zapozwany slowy niepotrebnymi, tak tesz y inyi storony przypowie: dawszy się sprawom swoim krom pozwu niemaiut prawa rozrywati.

Artikul 66

Iako bratiu niedelonaiu, abo uczasnikow, toiest siebrow pozywati,

Artikul 67

O Krywdach kotory ibysia, Kniaziem, Panom, Szliachtie y ich sluga i poddanym, od woiewod, starost, dierzawec, y tiwunow, Lesniczych, y mostowniczych, naszych ich osob, abo od wradnikow ich, bud tesz y Poddanych naszych dzieiali,

Artikul 68

O Mieszczaniech y liudech naszich w krywdach ich od szliachty

Artikul 69

O Mieszczaniech prawa Maydeburskoho,

Artikul 70

O Uczasnikoch kotorye iakoie reczy dochoditi chcziat, i z druhich swo: ich uczasnikow, na odnyi roki sudowyi ziemskii iako na roku zawitym po: zywati maiut,

Artikul 71

O Dochozeniu bliskostiu abo iakim ynym prawom, imieni wro: znych powietech lezaczych

Artikul 72

Ktoby buduczy pozwany o imienie, a storony swoie dobrowolnie przyznawalby zapotomka toie osoby pokom czoho iszczet,

Artikul 73

O tom isz buduczy kto skotoroho jmienia oszto do wradu pozwa nym, niemozet ioho nierozprawiwszy się inszomu pusczati

Artikul 74

O Zaruczniech Suzonuju

Artikul 75

Ktoby posle prawa i prisiehi tohosz iskat szto pered prawom utratil

Rozdiel piaty o oprawie Posahu y o wienie

Artikul 5

Wdowie takoy kotoraia szedszy zamusz pannow a po smierti muza swoiego wdowoiu z detmi dorosłymi zostaniet.

Artikul 6

O Wdowie takoy kotoraia szedszy zamusz panwiu a po smierti muza swoiego wdowoiu besplotnoiu zostaniet

Artikul 7

Kotori bykolwiek osiely y nieosiely z zemli sia w Litwie

Artikul 8

O Dewkach kotoraia by bez wolie rodicow zamusz poszla.

Artikul 9

O Dewkach kotoryi sie po smierti rodicow swoich bes wolie brati abo streiow swoich zamusz poydut,

Artikul 10

Kto by z dwiema abo z trema zonami dieti miel

Artikul 11

O Wdowie kotoraia zostaniet z dietmi let niedorosłymi y o dietiech bes opiekunow od vmierlych

Artikul 12

O Wdowach kotoraia by ze prostoho golowieka mieszczaństwa zamusz poszla.

Artikul 13

O Wdowie kotoraia by chotela po smierti muza swoiego zadrugo muza poyti.

Artikul 14

O Swatby kotoryi zarowno na syna y na tochu przychodiat y o wnie sieniu matczynomu, jesliby nikomu nie zapisala

Artikul 15

O porownanie wniesienia roznych zon pered rozdielo detimoho jmienia

Artikul 16

Iesliby kotoraia wdowa zamusz poszla

Artikul 17

O jmieniu nakotoro muz zonie oprawu vczynit

Artikul 18

O Krziwdach kotorie sia dieiut od niya z imienia wienowno ho zenie

Artikul 19

O Besplodnoy zenie.

Artikul 20

O Rozwodiech malzenstwa pered sudom duchownym.

Artikul 21

O Pomatu wstan malzenski ludiey vbobich

Artikul 22

Aby niechto powinnoie sobie w clawi nie poymowat,

ROZDIEL szosty o opiekach

Artikul 1

O lieta Detiey niedorosłych.

Artikul 2

O opiece oycowskoy jmieniami i maietnostki ruchomoiu detiey wsich im pomatce naliezaczoy, y o wlasnym nabytku synowym

Artikul 3

Kotorye opiekunami byti maiut.

Artikul 4

Nauka opiekunow, jak maiut opieki na siebie brati.

Artikul 5

Iesliby opiekun szto niesprawoiu abo niedbalostiu swoim dietiam vtratil

Artikul 6

Opiekun mozet detinnoie krziwdy vprawa dochoditi, ale nieno con niczoho vtratiti

Artikul 7

Ktoby dieti niedorosłyi do prawa podawal

Artikul 8

Dieti niedorosłyi nie maiut vprawa odpowiedati odno w szestj regars

Artikul 9

O Brati niedielonoy dorosłoy y niedorosłoy

Artikul 10

Opiekunowie nie maiut jmienia detinnoho prodati, j vtratiti ani hraniczyti

Artikul 11

Starszy syn dorosły nie mozet ~~syn~~ brati niedorosłoi jmienia oddaliati abo zastanowlati okro czasti swoie, lezby dla dolhow rodzicow swoich

Artikul 12

Starszaia bratia nie mohut jmienia nietelnoho vtratiti, ani zastawlati, tolko to szto naczasti ich przysluzati budet,

Artikul 13

O Brati let dorosłoy, iseitsholwiek budiet iakosie jmieniem dieliti y jimi szafowati maiut,

Artikul 14

Opiekun dierzaty jmienie w opiece nie maiet niczoho za swoiu winu toho jmienia vtierzati

Artikul 15

Gdyby opiekunowie pozawszy krziwdy detinnoie vprawa dochoditi sami pomierli.

~~Ar~~

Rozdiel siomy o zapisiech y prodazach

Artikul 1

O zapisiech jmieniy oyczyznych materystich y wsiakim obyczaie nabytych

Artikul 2

Iesliby komu potreba zapis uczyniti krom rokow ziemskich

Artikul 3

Warunok na perenesienie z rodu do ziemstwa

Artikul 4

Niemaiet nichto nikomu z odnoho spadku zapisowati, zoho w rukach niemaiet.

Artikul 5

Ktoby komu zapisal imienie abo zemlu po swoim żywotie, a tot komu zapisano, toho smierti nie doczekal y pierwiey umer.

Artikul 6

Ktoby na kotoruiu recz dal zapis pered wradom ziemskim, tot za:pis maiet pry mocy zostati wlostnoho prawa

Artikul 7

O zapisoch kotoryi w prawa maiut byti pryimowany, krom zeznania wradowoho, y o poswitczeniach kupieckich listow

Artikul 8

O zapisiech ludiey prostych, wolnych pobożnych y na stredy danych,

Artikul 9

Ktoby podkim iskal blizkostiu, a tot by derzal imienie za zapisom słusznym.

Artikul 10

O imienie dolżnoie y o dawnosti ziemskoy

Artikul 11

O dołhi dworow abo kolko na odnom imieniu,

Artikul 12

Każdaia zastawa y dołhi poświadczony dawnosti imieti nie maiut,

Artikul 13

O sposobie dowodu zastawy, imienia leżaczoho gdyby chto kaho ku braniu pleniey pozwal

Artikul 14

O odkladanie sumy za zastawu

Artikul 15

O dołhach iesliby chto poszczezywszy szto komu druhomu sam umer tomy kotory poziczył żyw zostal

Artikul 16

O posiedaniu spadkow roditelom po dietiech ich

Artikul 17

O priwileiach y inych wszelakich zapisiech, iako ich żony zosta:wszysia pomużoch używati maiut

Artikul 18

Hdieby chto kotrawszy na sebie zapis, a w tom nie wystrawszysia umer.

Artikul 19

Rok prawu o zastawnuiu recz maiet byti położon zawżdy

Artikul 20

Iesliby chto imienie abo iakuiu recz ruchomuiu zastawnuiu, druhomu w bolszoy sumie zastawil.

Artikul 21

O Imienie zastawnoie na roku pod straczeniem

Artikul 22

O odniatie imienia zastawnoho

Artikul 23

Ktoby kiho pozwal o imienie, a pozwawszy zawodcu w prawa stawit

Artikul 24

O listy nad kotoryi na imienia y na zastawy zhinulyie.

Artikul 25

Iesliby kolko person odnym listom komukolwiek opisalisia

Artikul 26

Iak mnoho bes listu wyznanoho maiet poziczyti

Artikul 27

Ktoby iakuiu recz ruchomuiu zaprodal na rok.

Artikul 28

O recz ruchomuiu w zastawie do czasu pewnoho, a ni ie nawpadi,

Artikul 29

Ktoby komu konia, abo wola zastawil bes roku,

Artikul 30

O reczach zastawnych zhinutych w czyim schowaniu,

Artikul 31

O zapowiedania reczey ruchomych w zachowaniu czyim buduczych

Rozdiel osmy o Testamentiech

Artikul 1

Kto moze y nie moze reczach swoich ruchomych testament uczyniti,

Artikul 2

O Testament na reczy ruchomyi, y na imienia nabytyie iako maiet byti sprawowan

Artikul 3

O wolnosti zapisati na kostiol imienie nabytych.

Artikul 4

Iesliby sia kto prydało na woynie abo ktir wotorom abo tesz w cuzoy ziemli testament uczyniti.

Artikul 28

O parubkach ludiey prostych.

Artikul 29

Kotoryi lude prychodiat na woliu y zasiediewszy woliu wteczet proch,

Artikul 30

O naydeniu skarbu zachowanoho w zemli abo w yakom pokladzeniu

Artikul 31

O portiech wodnych, y o towarech stonulych na wodach

Artikul 32

O Dorobach starowieczsnych

Rozdiel diesiatyi. o puszczu, o Lowy. o Dierewo bortnoie, o oziera, y sienazaty.

Artikul 1

O Lowy

Artikul 2

Cena zwierom dikim

Artikul 3

O borti o oziera, y sienozaty. chto maiet w czyiey puszczy

Artikul 4

Ktoby czuzyie oziera w swoiey puszczy powoloczyl

Artikul 5

Ktoby zastal czyieho czolowieka w swoiey puszczy y pobrabil,

Artikul 6

Kto by miel spor oborti abo o wchody w puszczu

Artikul 7

Ktoby ho oziero abo stan, abo sazoulu zwoloczyl, abo mlin zzob.

Artikul 8

O hniezdo Sokolcie abo lebedinoie

Artikul 9

O bobrowyi hony

Artikul 10

O chmielnicach Artikul 11

O przynadach ptaszych.

Artikul 12

Ktoby przynady zlodieyskim obyczaiem pokazil,

Artikul 13

Ustawa derewu bortnomu

Artikul 14

Cena pczolam

Artikul 15

O porubaniu haiu.

Artikul 16

O pokradeniu Sadu.

Artikul 17

O pozarech w puszczach y liesiech,

Artikul 18

O tom aby niechto na czuzych gruntiech polowaty nesmiel,

Rozdiel odinadcatyi. o gwaltiech o boiech o Holowszczynach szlachetskich

Artikul 1

Ktoby naczyi dom abo na hospodu, wmysle naiechal, chotiaczy ioho zabiti

Artikul 2

O dowodu gwaltu, iak zalobnik maiet oswiedczati, y ozalowati

Artikul 3

O gwaltech kostielow Bozych wszelakoho nabozenstwa chrestian

Artikul 4

O gwaltowniku y muzoboycu, kotory zabiwszy z ziemle vtiekaet

Artikul 5

O sposobie wywolanya, iakimi slowy, maiet byti czyniono, y o chowaniu kata na wradie grodzkom.

Artikul 6

O zamordowanie, muza, abo zony na smiert pro mezhu nich samich

Artikul 7

O zaboycach, oyca, abo mathy, takze o zabytie ditiatia cheres rodica

Artikul 8

Iesliby chto, brata, abo syestru zabil.

Artikul 9

Kotoryby sluha zabil abo ranil Pana swoioho.

Artikul 10

O zwadach

Artikul 11

O zwadie wieczernoy

Artikul 12

O gwaltowanie diewky, y niewiesty

Artikul 13

O gwaltownoie wsiatye w malzenie diewky, wdowy. y kotoroie niewiesty

Artikul 14

O zabitye zapowiedienem abo wyzwaniem na ruku.

Artikul 15

Hdieby chto beremennuiu niewiestu szlachtianku zbil abo konem potrutil y zabil

Artikul 16

O tom chtoby nozom abo iakim ynym doboyu mezwyklym nachy niem koho zabil. abo ranil,

Artikul 17

O zabitiyu abo ranieniyu zdradliwym potaiemnym obyczaiem

Artikul 18

O zapalaczoch miest y domow

Artikul 19

Ktoby zabil gwaltownika w domu swoim y pomocnikow yeo

Artikul 20

Ktoby naiechal abo nastol na czuzoie imienie, na sielo gwaltom, a tot boroniaczy gruntu swoieho zabil,

Artikul 21

Ktoby nakoho na dorozie zasyel, a w tom sam zabit byl,

Artikul 22

O tom ktoby koho w yakoy zwadie, nieumysłnie, ale w oboronie zabil,

Artikul 23

O nyeumysłnom, a prypadnom muzoboystwie,

Artikul 24

O ranye w oboronie zadanoy. abo nyeumyslnoy,

Artikul 25

Sluha kotory by Pana swoieho boroniaczy, koho zabil, abo ranil,

Artikul 26

O zabitie czolowieka pereiezdzoho, y bezplemiennoho

Artikul 27

O holowszczyznach o chromieniu slonkow. y o nawiezkach szlachetskich,

Artikul 28

Ktoby sliachticza wsiał do wiedzienia swoicho swowolnie y nadnim się pastwił, abo iebo uwieszenyu morył

Artikul 29

Iesliby niełko parson szlachechitch, ozabitye odnoho szlachticza obyoymieno było,

Artikul 30

Iesliby slachticz slachticza na dorosie rozbił,

Artikul 31

Iesliby slachticz kupcow albo ynych ludey prostoho stanu nadorozye rozbił

Artikul 32

O rozboi takom kotory by sye stał od poddanych naszych abo czyich sług, boiar, y poddanych,

Artikul 33

O rozboiu kotory bysia stał od Tatarow,

Artikul 34

O niewieście bremiennoy na śmiert skazanoy,

Artikul 35

Kotory maiut byti wolni od karania za mużoboystwo, y ostalecznych,

Artikul 36

Ktoby złoczyncow, rozboynikow, złodieiow iawnych ludey wywołanych, u siebie w domu przechowywał,

Artikul 37

O krywdach od sług, y bez służby mieszkaiuczych, także od Boiar y poddanych,

Artikul 38

Aby dosłoho nichto nikomu nie pomahał,

Artikul 39

O karaniu ludey stanu prostoho za zabitye szlachticza,

Artikul 40

O porbwalnu na dorowye, y o rozboiu

Artikul 41

Iesliby szkoda koniu, albo gwałt stałsia w czyim domu iako y na dorosie zwiedomostiu hospodara domowoi

Artikul 42

O hostiu takzwanom wdom yako y nyezwanom.

Artikul 43

Ktoby naczyie imienie naszeło na ludie nastawszy, abo sam na ieczawszy gwałtom pobił, pobrabił.

Artikul 44

Kotoroy brat rodonoy budet ojca zabito, abo zmiesz samych koro rodokolwiek, albo matku, sestru, albo, ojczu, matec, ditya,

Artikul 45

Kto zbliskich maiet karan za holowu, y holowsczyzny dorbodity

Artikul 46

O mużatce zabitoy chto prawom szyniti maiet,

Artikul 47

O boy y rany szliachticza let niedorosłoho

Artikul 48

O takom ktoby koniu gwałt zaboystwo, boy, abo szkodu vczyniwszy perwey rosudku prawnoho umer.

Artikul 49

O mieszczaninie y oinszom czołowieku prostoho stanu kotory by szlachticza ranił,

Artikul 50

O okazanyu slachectwa zadkazaniem na wiedki

Artikul 51

Za gwałt pospolity susiedzky

Artikul 52

O promeszkanyu gwałtu złodieystwa posobi y inszych szkod.

Artikul 53

Ktoby posle ran popiwom y ponorczma bywaiuczy pił.

Rozdziel dwanadcaty o Hołowszczyznach y o nawiezkach, ludey prostych, y o takich sługach [?], czeladi, kotoraia od panow swoich od chodit, także y o słuhach pryhażnych

Artikul 9

Zyd, Tatarzyn, y kożdy besurmanin, naprawd przechrzon byti y chrześcian w niewoliey mieti nie maiet.

Artikul 10

O Kotowszczyznach, y nawiezkach Tatarom.

Artikul 11

Czołowiek wolny za nożdy występ w niewolu wydan byti nie maiet

Artikul 12

O człowieku otczyznom.

Artikul 13

O zasiedzenyu dawnosti człowieka prychożoho wolnoho

Artikul 14

O poddanych otczyznych, o czeledy dwornoy, otczyznoy kuplenoy, abo polonienoy, także y o słuhach prychożych, y liudiach prychożych, kotoryie od panow swoich utikaiut,

Artikul 15

O człowieka otczyznoho, y czeliadnika niewolnoho, ktoby ioho wyhnał,

Artikul 16

O imaniu zbieha człowieka, abo czeladnika własnoho, wo potrafiemu nahorodzie

Artikul 17

Iako czeład dwornaia abo polonienaia utiekaiaia maiet byti zapowiedana y wydawana.

Artikul 18

O czeledy dwornoy y polonienoy, kotoraia utieczet od pana swoioho

Artikul 19

O wolnych liudiech kotoryi sie w hołod prodaiut w niewolu, y o prodażi otczyznoie czeladi niewolnoie,

Artikul 20

Ktoby w hołod czeład swoiu wyhnał,

Artikul 21

Niewolniky iakiy byti maiut,

Artikul 22

Iesliby kto dohoho słuhu prykazał, a tot słuha zaszkodiwszy utiekł od nioho.

Artikul 23

Iesliby słuhy za roskazaniem panskim złodeia, albo iakoho złoczyncy, pana swoioho honiti, y imati niechotieli.

Artikul 24

O leżnych, y otych kotoryi budut żyi bez służby, y nieosiełemy do miest naszych, hospodarskich, kniażskich, y panskich prychodiat

Rozdziel trzinadcati o hrabieżoch, y o nawiezkach.

Artikul 1

O pohrabienie stada swierepieho y cenie ieho

Artikul 2

Iakim obyczaiem maiutsie zachowati o ispaszy, y o hrabieży naiispaszach

Artikul 3

Ktoby pod szlachticzom abo pod szlachtiankoiu hrabież uczynił,

Artikul 4

O hrabież człowieka kniażskoho, panskoho, y ziemianskoho,

Artikul 5

Cena koniom robocziym domorosłym.

Artikul 6

Cena bydłu wielikomu y małomu domorosłomu

Artikul 7

Cena ptacham domowym

Artikul 8

Cena ptacham chowanym k myslistwo,

Artikul 9

Cena zbożu, sienu, y reczam ohorodnym

Artikul 10

Cena reczam domowym strawnym.

Artikul 11
Cena rzeczam doma roblonym odiezy należaczym y inszym.

Artikul 12
Cena ptakom.

Artikul 13
Iesliby pies nieprywiazany vkusil, abo obrazil, y tesz ktoby psa zabil,

Artikul 14
Ktoby vdo swoim miel psa, abo bydła kotoroieby w susiedztwie szkodilo

~~Artikul 15.~~

Rozdiel czetwiertynadcat o złodieystwie wsiakoho stanu.

Artikul 1
O poymanom zlicom słuzie y poddanom czyiem hdie maiet byti wiedon

Artikul 2
O czynieniu sprawiedliwosti z sieba w dwobojnieniu złodieystwom.

Artikul 3
O poymaniu zlicom w mieskich naszych Hospodarskich y odwoczieis złodieystwa szczemkolwiek, kto poyman budiet,

Artikul 4
O to sztoby sia stało na torhu abo na jarmarku, y praznikach,

Artikul 5
Iako maiet w domu czyiem lico zostaty

Artikul 6
O imaniu złodieja w potrafieniu na dorozie

Artikul 7
O wazności lica za szto złodiey horło maiet byti karan

Artikul 8
Dla pokoiu pospolitoho zastanowienie od złodieystwa

Artikul 9
O pohoniemu slédu wiakoykolwiek szkodie pokradzionoy

Artikul 16
Iesliby ktokolwiek slat stuza osieloho, abo micasieloho niewinnie y bez lica o złodieystwo obwinil,

Artikul 11
O obwinieniu w złodieystwie szlachticza lecz y upelnych mienia iuczoho, takze y o prostych liudiach

Artikul 12
O powołańcach.

Artikul 13
Ktoby złodieia prylicznoho wiedomost oniem maiuczy w siebie w domu chował.

Artikul 14
O pokradenie swirna abo kletj. panskoi, y szlacheckoi y tesz kletj muzkoje.

Artikul 15
O licu kotoreie sie naydet w domu człowieka niepodeyrzanoho albo tesz y podeyrzanoho.

Artikul 16
O złodieiu kotoroho na złodieystwie niew domu poymaiuts.

Artikul 17
O znaky złodieyskie na człeka podeyrzanoho

Artikul 18
Trykrot złodieia prylicznoho odnoho dnia może muczyti.

Artikul 19
O złodieiach y rozboynikach kotoryiby wradnika swoioho powołali.

Artikul 20
O człowieka niepodeyrzanoho

Artikul 21
O zabitiu złodieia prylicu.

Artikul 22
Ktoby szto ukrał na dworze naszom Hospodarskim

Artikul 23
O żonach y dietiach kotoryie wżywali rzeczy kradzionych

Artikul 24
O wydawaniu lica z urzędu naszoho y tesz z dwora kniazkoho, panskoho, szlacheckoho.

ROZDIEL PIERWŸ O PERSONIE NASZOŸ HOSPODARSKOŸ

ARTIKUL 1

Wsie obÿwatele wielikho knia Litowskho tÿm odnÿm prawom pisanÿm, ÿ od nas danÿm sudonÿ bÿti maiuts.

Naprod mÿ Hospodar, obiecuie ÿ slubuie, podtoiuss prÿsiehoÿu. kotoruiu uczÿnili iesmo wswim obÿwatelem wsich zemli, Panstwa naszoho wielikoho knastwa Litowskho, iss wsich knazat, Panow Rad Duchownÿch ÿ Swieckich, Panow chorużownÿch Sliachtÿ, miesta ÿ wsich poddanÿch naszÿch, ÿ wsich stanow w tom panstwie naszom wielikom knastwie Litowskom, ÿ inÿch wsich zemli zdawna konnu panstwu prÿsluchaiutzÿch, poczanszÿ od wÿsszoho stanu ass do nizszoho, timi odnÿmi prawÿ ÿ artÿkulÿ, w tomże statutie nizeÿ pisanÿmi, ÿ od nas danÿmi suditi ÿ sprawowati maiet. Także cuzozemci zhranicznikÿ w wie: kna: Lit: prÿiezdżaiacie ÿ iakimkolwiek obÿczaiem prÿbÿlÿie ludi, tÿmże prawom maiut bÿti sudonÿ, ÿ na tÿch wraduiets hdie kto wÿstupit.

Artikul 2

Mÿ Hspdr slubuiem nikoho nekarati na zaocżne powiedanie, chotiabÿ dotÿkalosia maiestatu naszoho Hspdsko, ÿ obrażenia, abo zdradÿ rzeczÿ pospolitoie, autobÿ tesz nakoho otÿch reczach niesprawiedliwie wiet, ÿ koto obrażenia naszoho Hspdsko, abo zdradÿ rzeczÿ pospolitoie, a nieczto wiet, tÿm sam karan bÿti maieth.

Tesz prerecżonÿm pralatom kniazatom Panom radam duchownÿm ÿ swieckim Panom chorużownÿm, slachtie, ÿ miestam wieli: kna: Lit: ÿ wsich ÿnÿch ziemli, zdawna ÿ tiepier do toho panstwa wie: kna: Lit: naliezaczÿch

Obiecuiom slowom nassym Hospodarskim. yse nasadnobo czolowieka wy=
danie abo osoczenie iawnoie taiemnoie podoyrzenie tych stanow wyssey
mienenych kotoroiunolwiek winoiu piemieznoiu, kriwawoiu. wiezieniem, al
bo dostoienstwem. wradow, albo imienya odyimowaniem. winiti y karati
niemaiem y niebudiem. assby pierwo na soymie wsudu iawnym radom y
postuphom prawa, kotr zalobnik, to iest dowod, y odpor obzalowany
oczewisdie stanut, y dostatoczenie nakomec budut pokonani, kotory
ie posudie y potakowom pokonaniu winnyie, maiut byti karani winoiu
wartikulech nizey opisanych mienowitie naznaczonoiu,

A ktobytess kolwiek kobo obmowlaiuczy wtych reczach okolo obrazenia
maiestatu nassobo, abo zdrady rechpospolitoie owinil kusoromotie aczlywo
sti, azlobyi takowomu obwinionom oczest, abo oborto, abo kotoroie kolwiek
karanie, tobdy tot kto na kobo mowil, ywedtiet, a niedowiedtiet,
tym karaniem sam karan byti maiets,

Artikut 3

Oobrazenie maiestatu nassobo Hospodarsko
wczosię rozumieti maiet, y iako zato karati.

Koliby kto zmowu abo spilnienie, abo bunt wczynil nazdorowie nasse Hspe
chotiaby pan Bob wchowat, isaby inaia zmowa niebyla wczynko popelniona ta
kowy zasluzsnym dowodom iako otom nizey wartikule piato siebo roz:
dielu iest opisano, czest, borlo, imienia tratit. Ktobytess zniepry:
iatielmi nassymi, y tess maiestat nasz obrazon bywaiet stoie pryczyny
Gdybysia kto buntowal pokoy pospolity wzrussaiuczy protiw nas Hspdara
abo kusskotie reczy pospolitoie, minu y bes woliey nassey bil, abo poziestiu
siebo swieta nassom Hospdm, takze y potomkow nassych korolej pol
skich, y wie: kmia: Litch, chotieczy kto osiesti y opanowati toie Pan
stwo wielike kmo, y Hspdrm namim byti, y woysko liud, skarbm zbie:
rat wywodil, Ktobytess znieprzyiatelmi nassymi porozumienie miel
listy domech abo posztu radieczy protiw nas Hspdru, y reczy pospolitoi,
abo ostierebaiuczy slal. tsym nieprzyiatielom iakuiu pomoc dowal,
Ktoby tess zamok nasz nieprzyiatielu zdradoiu podal kromia przyczy:
ny bolodu gwaltownobo. Ktoby tess liudie naprzyiatielskie
wpanstwo nasse wielikoie kmia: Litow. zdradliwie przywiet, ato by
namobo slusznie asprawiedliwie perewiedeno bylo, takimze dowodo
iako nizey napisano takowy sprawa kvom sudu nassobo spany
radami nassymi wieli: kmia: Lito: czest i borlo tratit. Asynowie
takowobo zdraycy dorosłyie, y kotoryibytess zadowodo stuzsnim

I pokazalisię byti wiedomymi toie zdrady oyczowskoie, takze czest
oborlo tratiti maiut, Atyie synowie kotoryiby niebyli let zupol
nych, dorosłych, abo buduczy y dorosłymi druhiie, a toie zdrady oy
czowskoie niebylkby wiedomi, takowyie czesti ani borla niebudut tra
titi. odnakze takowyie niedorosłyie y dorosłyie a zdrady niewi
domyie synowie, zatakowy wystupok oyca swoiebo odwsich
imiem oyczyznych wyslubonych y kotorymkolwiek obyczaiom naby
tych werńie odpasti maiut. Ale wsie imiemia zdraycy takowobo
mimo detey y blizkich na reczpospolituiu. y na nas Hspda nu stolu
nassomu wiet kmiau przypadati budut. A zony takowych zdradec
kotoryi niebuduthi wiedaly toie zdrady muzow swoich aztobosia
wywiedut przysiebami swoimi. takowyie imiem swoich oyczystych
y wiena pered wczynkom toie zdrady im odmuzowy ich opisanobo
nietratiat, ale do imieni oyczystych nieprzydut, tolko posmier
ti matok swoich do imiem matierynskich y do wien na matczyno
bo wespolok ysynami iakowysszy opisano niewinnymi wodlye
prawa ich przyrozonobo przysoditi maiut.

Artikut 4

Oobrazenie magestatu nasobo hspko isz kozdy obwiniony sprawo:
watisię wimen, I otom kto pereskierzet y bdie tako
wych suditi, takze oslowno mowieniu abo pisaniu o Hspu

Tess kolibyi kto iakohosz kolwiek stanu byt naydeni iawnie poniey
rzony, isz magestat nasz Hspki obrazil, takowo zaden przywiley
ani zacnost, ani dostoienstwo niemaiet pomabati amisia on
im sczytiti mozet, abysia niemiet sprawowati, y bdie budiet pra
wo pokonan. aby niemiel karan byti. A ktoby wczas pered wczyn
ko. miluiuczy pana Boba y Pana swoiobo y reczpospolituiu sprawie:
dliwie peresterets abo obiawil takowyie reczy, tot maiet lasku
nassu Hspdru mieti, y eti podwysszonoi bodien budet.
Wedz wto wystupie koto obrazenia magestatu nasso bo Hspdo bdie
komu idiet oczest y oborlo, takowych Szliachtu poddanych nassych
nibdie indie odno nasoymie wielikow walnom spany radami nassymi wie
kmia Lito, my Hspdr suditi y podle wystupku kozdobo ich tym
karaniem iako wyssszey opisano, karati roskazuiem. A bdieby tess
chto zaocznie szto obrazliwobo onas Hspdu mowil, y tes ktoby nassu o
sobu Hspdu iawnie y czerez listy swoie iawnyie pisania albo spodpisom

własnoie ruky swoie zakazał, tohdy oto pered nas Hspdra narok
zawity maiet byti pozwan, y ponaszthsia słusznym dowodom wo:
dług prawa starostom toho panstwa, zniebo ystych swiedkow prysieho
iu, że szto vsłyszeli vobo opas Hspdru mowit, abo pisał nieprawdli:
wie, tohdy zato powinien budiet wzamku wiekszym wilenskom
wwiezieniu wetiwom siedieti seść niedziel anie bolsze, wiedze
mozet byti mienszy zakaskoiu naszoiu panskoiu, anie osyely, tam
bdie my Hspdr naznaczym. wiedze mieintey odno wwie: Kna: Lit:
Atakowuiu sprawu tess napierwszom roku mielntey, odno wwie:
Kna: Lit: spany radami naszymi suditi maiem. wzadnuiu limi
taczyin toie sprawy niewpusczaiutzy, szto ieslibysia napierwszom
roku mesłowiczyło, tohdy wzow tomu obwinionó wolen byti maiet
Aponaszethsia niewinnost obwinionoho, tohdy tot kto takowo
ho pomowił, sam toy winie podlehayet. Adlatoho my Hspdr
toho szto takowoie mowienie albo pisanie nam oznaymit. mieno:
witie wpozwie pisati roskazem. Awedze ieslibi kto zglupstwa
abo szalenstwa wtom wystupił, zato my Hspdr bratisia niebudie

Artikuł 5

Odowodie obrasenia magestatu naszoho Hspdrno

Iako wkoszdom wczynku zanotory horło karati potreba dowodow
iawnych y iasnych, tak owobrazeniu magestatu naszoho, ne
ledazaosoczeniem abo obmowieniem maiomsia napoddanych
naszych srwapiati, ale kto na koho obrazenie magestatu wedet
maiet dowiesti swiedestwo wiery hodnymi, y niepodeyzronymi
liudmy dobrymi. starostom szestma swiedkami y swoieiu prysieho
iu y to prysłusznych prawnych dowodiech. y iawnych y prawych
znakoch toho takowoho wczynku. Aieslibi kto koho obmowił
wtom wczynku, azwłaszcza bdiebi naieho mienił, ze na Hspdru na
zdorowie stoiał, abo reczpospolituiu zdraditi y kuwpadku prywie
sti chotieł anatosię hotował y wsazał, Atakowy pontedy y
son takim iawnym swiedestwom niedowieł, sam odsudzeniem
poczciwosty, y horłom maiet byti karan.

Artikuł 6

Ktoby kolwiek spanstwa naszoho do
zemle nieprzyiatielskoie wtiek

Tesz wstawuiem ktoby kolwiek spoddanych naszych wtiekł spanstwa
naszoho dosiemle nieprzyiatielskoie wmyslom złym nazdradu a kuszkodie

Nam Hspdru, y reczy pospolitoie taki czest tratit. Adieti acz
kolwiek dlatoho wystupku oyca swoieho poczciwosti swoie:
ie nietratiat, ale odimieni oyca swoieho odpadywaiut kotó:
ryie dosztotu naszoho Hospodarskoho prywernymy byti maiut
iakosz wsich takowych imienie pozdrayczach iaki szenokwiek
nanas Hspdra prypadłych. my hospodar nikoli nikomu oddawa
wati niemaiem, abysia nawsi potomnyi czasy zdrada tako:
woho wystupnoho ponazowała, anoszdy ktoby szto ztakowych
dobr wnas Hspdra sobie wprosił, abudutszy oto wpomnieny, za:
sia dosztotu naszoho Hspdrsko pusztiti niechotieł, tohdy y tot
sam zatakohosz bezecnoho rosumien byti maiet awedze dieti
toho zdraycy ieslibi szto mieli własnoho nabytia swoiho
albo peredtem wczynkom oyca swoieho odnieho oddielili byli
tohdy prytom zostati maiut. Takimze obyczaiom y zony ie:
sli budut niewiedali takowoie zdrady muzow swoich. takowyi
wtom budut zachowani. iako wtretiem artikule wszesteró
zdiele, otakich iest napisano, Aieslibi tot zdrayca wtiekaiu
czy dosiemle nieprzyiatielskoie był poyman. tot horło y poczciwost
tratit, aisz wzo zapłatu swoiu wozmiet, dieti ieho iako pry
czti tak pryimieniach oyca swoieho zostawati maiut, takża y
zony pry maięntnosti ym naliezaczoy:

Artikuł 7

Ieslibi otec oddietey wtiek dozemle nieprzyiatielskoye
takze i kotoryie blisznie y otom kto by
takoho poymał abo zabił

Tesz wstawuiem, yeslibi otiec oddietiey wtiekł dosiemle ko
toroho nieprzyiatiela naszoho, y sieho panstwa naszoho wie: Kna:
Lith: adieti naimieniu zostawił posobie, tohdy imienia ieho na
nas Hspdra, y narecz pospolituiu prypadywaiuts, abowiem zawystup
oyca ich wzosut oddaleni odimienia. Awedze kotoryby syn był
dielny od oyca swoieho, y pierwey toie czasti swoieie wdierzaniu
był, nizli wtiecze otiec ieho, y nieszlatby natom kroku oyca nie
wodnom miescu, y niewiedno domu, atoie zdrady y wczynku oy
ca swoieho niewiedał, y niebył by poddeyzrenyi, y wywiesia to
ho prysiehoiu swoieiu, tohdy takowyie synowie y doczki, od poczti

odpoctiwosti swoieie, ij imieni oyczyznych ij materiznslich nie
odpadywaiut. Aieslibij kotorij prijrodzonij brat, albo diatko, a:
bo kotoryli bud zrodu. utiekl do ziemle nieprijiatiela naszoho
i ziemli poganskich nieprijiatielskich, tohdij delnica, to iest
czast ieho budetli wydielena byla abo ij niewydielena spadywa:
iet na recz pospolituiu, ij nanas Hspdra do skarbu naszoho. ablisky
zaden kutomu nichoho niemaiet mieti, Awedze to bratii ij blisnim
iako poctiwosti, tak ij czastiam imienia ich szkoditi niemaiet,
A ktobij takowoho zdraycu utiekaiuczoho zabil, aby zywoho do nas
ij wradu naszoho prywiel, takowoho poctiwosti to szkoditi,
niemaiet, ale iesczo zato hodien budiet laski naszoie Hspdrskoho
Aieslibij takowoho zrachliwoho utiekaia niedowiet, tohdij sa
tym maiet byti karan, iako dowodie ij karaniu wyszszy okoto
obrazenia maiestatu naszoho iest opisano, ij tot czto nakoho
szto wiedaiet a niedowiedaiet, Ahomieczyj kto zatakim zdray
coiu maietsija perwo nakotorolkolwiek wradie blisszom wtom
homieniu opowiedati, yszszo zatym zbiehom honit. Atot Artikul
maietsija sztiehati nawsich tych iakohokolwiek narodu ij sta
nu ludey, kotoryjibij wtom wysztupie pojmani byli, tak czerez
starost, hranicznych iako ij czerez inszyje osoby kotoryjbij za
nim honili. ij nakotorij wrad takowyj zdrayca pojmany budiet
dan, maiet byti wwiezieniu zaderzan do soymu, a na soymie
temze prawom maiet byti suzon, ij kroм narodu liudey stanu
prostoho, kotoryjibij ij bes soymu suzonij ij karanij byti maiuts,
na wradie tom hdie budiet pojman.

Artikul 8

Ieslibij zdrayca imienie komu zastawil abo prodal
perwey nizli zziemle utiekl.

Tesz kolbij kotorij zdrayca pierwey nisz do ziemle nieprijiatelsko
ie utieczet buduczij iesczo wpanstwie naszom prodal, abo zapro
dal komu iakoie imienie abo ludi, abo ziemli, tohdij tot kto kupil
abo zakupil, okazetli nato listij slusznymi i wradowyie, iszzatimi
toho imienia ouderzaniu wrasnie iest, Tohdij tot takowoie imie:
nie kuplonoie wiecznostiu ij zakuplonoie dooddania iemu sumij pie
niezi derzati spokoiem maiet, Aparkibij takowoho dowodu pra:
wnoho slusznoho nie okazal, Tohdij toie kuplonoie, abo zakuplonoje

imieni

Imienie tratit, Aod tolych dolhow zaslusznymi prawnymi za
pisy na imienia zbiehloho wniesienych, chotiabij iesczo kto pered
utieczeniem wodlug zapisow kuderzaniu imienia nieprzyszoł,
takzsia rozumieti maiet, isz tot ktosia stakowymi dolhij okazet
maiet prisiehnuti natom, ze odmisle ieho takowo zlo niewiedaiuczy tuiu
Sumu pieniezi dal, atak zatem od sumij swoiei oddalon byti niemaiet
zachowuiuczyj wto prymocij perszyi zapisy iako oto w rozdiele Sie
mom nizey opisano iest, Ahdiebysia trafilo zeby tot kto do
ziemli nieprijiatielskoie utieczet, odbieh imienia czerez nieho
wkohokolwiek zakuplonoho, abo takowoho okotoroiebij ktobij
iehobud bliskostiu samoho toho imienia, abo iakich krywd, szkod
znieho podielanych posyskuiuczyj perwiey utieczenia ieho po:
zywal, tohdij na zakupnom Imieniu mij Hospdr, tolko sumu koto
ruiu on zbieglij naniem mial smotreti maiem, Aprijniawszy
sumu, ij imienie komu puszczono byti maiet, komu wiecznoscie ieho wo
dle prawa nalieżati budet, Aotakowoie Imienie, Aotako:
woie imienie kotorohobij bliskostiu kto doiskiwatsija, abo krywd
szkod, znieho podielanych dochodil, Mij Hspdr. czeres instigato:
ra abo umocowanoho naszoho natomze wradie dokotoroho on zbiegly
byl pozywan, rosprawu wodlug prawa pospolitoho prijmiati maiem,
za obwieszczeniem ij zlozeniem nam roku czerez list otworonij toho
to wradu, kotoroho budiet pozwij oto pierwey zaszlij, kotorij list
maiet byti pokladan, natomze Imieniu, okotoroie prawo idiet, pe:
red poczatkom rokow ziemskich, abo roczkow grodskich za szest
niediel, a derzaczyj od nas takowoie Imienie, szto nabolszey maiet na
oto listie wradowo znati dawati, Paklibij kto zialitsprijczyn napier
szije roki, abo roczki kutakoij sprawie, nikoho od nas nieposlali. Tohdij
wrad tuiu recz iesczo do druhich roczkow odlozyti powtore tokze listo swo:
im oznajmiti maiet, a towzo budiet rok zawitij, na kotorij hdiebij kto mi
koho nieposlali. wrad maiet daley wodlug prawa sluchaiuczyj dowod Su
diti ij skazywati, ij nam to listom swoim sudowym oznajmiti, czerez
tuiusz storonu zalobliwuju, A mij Hspdr iako buduczij storozom spra
wiedliwosti od Pana Boha postanowlonym wznaiemli, spanij radami na:
szymi sud wradowij slusznij, wodlug tosia kustoronie zalobnoj zacho
wati budiem winni.

Artikul 9

O spokoynom y vcztiwom zachowaniu przy dwore naszom Hospodarskom,

Vstanowiem, gdyby kto buduczy przy dwore naszom a powasu-
iuczy przystoynie zwierchnosti naszoho maiestatu smiel toho sia
wazyti, y nakoho druhoho na palacu naszom torhnuti slowy bystrymi, v
szczypliwymi, slawe dobroy y vcztiwosti slacheckoy szkodliwymi, a oto
bysia okrywozony donas vtiekl zatoboiu, Tohdy my otuiu recz obra
zono sprawiest nieodwolocznoiu nazautrecz a nadaley tretioho dnia
maiem spany radami naszymi przy nas na tot czas buduczymi deta
ti, y naydtetlisia vtoi winnym, maie toho zanaszu vinu wiezieniem
nazanu szest niediel karati, a zatobnoy storonie oprymoutiu spra
wiedliwost wedle prawa vczyniti, A ktoby nakoho pered nami Ho
spodarem, abo chotia y ne pered obliczností naszoiu, ale na palacu, w za
y na dwore naszom torhnulsia rukoiu, y dal koho y no policzon, Tako
wy czerez vrad dworu naszoho maiet byti zaraz przysticznien y nie spu
szczaiuczy zamku abo z dworu naszoho stawlen pered nami y suzon, A
naydetlisia to sprawa, ze on i poczatok vczynil y vdaryl, za tuiu winu na
szu maiet byti karan wiesieniem, siedienie na zamku naszym, hdie budiet
wola nasza vto panstwie naszom czwiert roku, A ono obrazonomu nawiesku
wedlug stanu ioho howito zaraz bez odkladania zadnych rokow zaplati
ti, a iesli przy policzku roskrwawil, tohdy nawiesku takze howito platiti
maiet, y czerez polroka wiezienie tierpieti winien budiet, Ktoby tesz
pered nami Hospodarem, korda, szabli, abo iakoi ynoi broni dobyl, y ranil, tot
horlo tratit, A hdieby od toie rany vmier. abo kto zaraz zabil byl, tot
horlo, y poctiwost tratit, a holowszczyna abo nawieszka howito, z ymie
nia y maietnosti ieho, maiet byti howito placzona, y odprawiena bez
odwoloky, A chotiaby kto torhnuwszysia na koho, y dobywszy broni pered
nami nie zabil, y nie ranil nikoho. tot ruku tratit, A ktoby vzamku na pa
lacu abo vdwore tohdie bychmo sami osoboiu naszoiu Hospodar, byli na ko
ho druhoho broni kuzwadie dostal, takowy chotiaby nie ranil, Tohdy
wieziéniem v wiezy na zamku, czwiert roku bez wszelakoi folgi karan
budiet, a iesliby ranil, tohdy za dowod to ruku tratit, a z ymienia abo
maietnosti ruchomoie rannomu nawieszka howito odprawlena byti
maiet, A kotiby kto tak szczodliwie byl ranien, y szoby niemoh byc

zyw, Tohdy za takowoho rannoho, slacheckoho y wszelakoho stanu y do
stoienstwa czolowiek, maiet byti czerez nas abo vrad nasz dworny slu
ho zawiazan do rosprawy poky tot ranny styes ran abo vmret abo
zyw zostaniet, A iesliby od tych ran vmier. Tohdy tot kotory ranil spra
wa zadowoiu horlom maiet byti karan, A holowszczyna z ymienia abo
maietnosti, winnoho tesz howito placona budiet, A hdieby kto nie
tolko na palacu y dwore, ale v mieste na vlicy, abo vsielo, y na kotoro
kolwiek miescu v miestie to hdie my sami personoiu naszoiu Hospodar
budie, koho, ranil, zbil abo na smiert zabil, y tohdy tot takoyze winie po
dlegly maiet, iakoby na palacu naszom to vdielal, Iesliby kto budu
czy y tak i vystup czerez vrad nasz dworny zakazan, nie v sprawie
dliwosti sia procz zierbal, Tohdy takowy zadowodo, y po ko
naniem storony zalobnoie, wedlug prawa maiet byti zaraz s panstw
naszych vywolan, a za vczynok poczelniomy pered obliczností naszoiu
abo y za odiechanie czerez slub y czesti odsuzon, Ale potomkowie za
vystupok oyca swoieho nikotoruy winie zato nie podlehaiuczy, Tolko
storonie obrazonoy odprawa wedlug winy, na ymieniu y maietnosti
ieho czyniona byti maiet. A ktoby pered zakazom vierhal a otoby
do zakazu oczewisto nie prysalo, maiet po obnimienoho pozou nasz
dworny, tolko na dwie niedieli, dan byti, y vkladen tot pozou na
osiedloho nablizszom ymieniu ieho, a nie po osiedloho tak i pozou vyda
ny maiet byti, prybiwan, v bram, zamkowych y miesckich, y przykostielech
y czerez woznych rok ie obwolywan kuprawie, takze za dwie niedie
li naznaczaiuczy. a nie stanietli y zaposwo, to takze vdwirchu
opisanoie vywolanie, y inszoie karanie wedlug vczynku protiwno
nioho stiahatisya maiet, Wedze hdieby szlo o yakuiu recz, sztosia
czesti dotyczet, Tohdy to asz na soymie stany radami naszymi zdie
szneho panstwa suditi maiem, A budetli taki swowolny na hora
czo vczynku poymany, a totby vczynok winu odsuzeniu ti y horla
za soboiu tiahnul, Tohdy takowy iako tot kotory sam sobie
tym vczynkom wolnost swoiu slacheckuiu zgwalcil maiet
byti v wiezieniu blizszom do soymu osadzon, y potom na soymie
pierwszom kurosudiu w tey reczy stawion.

Artikul 10

O pohamowaniu chożenia i streliania niepotrebnoho z rucznic y z lukow przy dwore naszo Hospodarskom, y przy koszdom wradie naszo sudowom.

Ieszcze tesz ouidieczy my odnosząc liudiach zuchwalstwa swowoleństwa zbytecznyie, a chotieczy to srogostiu prawa pospolitoho obwarowati y zawsciehnuti, vstawuie aby zaden iakoho kolwiek stanu buduczy niemiel przy dwore naszo Hospodarskom, hdie koli dworom naszym mieszkati budie, tak na palac y dwor nasz, iako y pomiestu zbroynie, y z rusznymi inszymi broniami choditi, zwlaszcza z ruczniczom, arkabuzom, y z lukom y z zadnoiu ynoiu strelboiu, okro mieczа, korda, szabli, szpady, y inszoie kotoroie broni, i dlatoho kozdy przyiezdzaiuczy do mie:sta toho hdie mieszkati budie, powinien budiet rucznicy pered mie:stom wystreliti, y s koho przyterbawszy rucznicy, arkabuzy, lu:ki y inuiu strelbu wo hospodie porchowati, y z nimi pomiestu y na palac ani do wradow naszych, tak wdien iako y wnoczy choditi y strelby zadnoie namiestie y wo hospodie czyniti niemaiet. A hdiebyby kto koho iakoiu strelboiu na palacu abo na dwore naszo Hospodarskom ranil, tot sprawa zato horlom karan byti maiet, a iesli kto koho wmiestie na vlicy abo whospodie strelboiu ranit, tot ma:iet wwiezy nad nie polroka siedieti, y rany sowito platiti, A iesliby na palacu abo wdwore naszom, tam hdie sami dworom naszym bu:die strelboiu zabil, tam poctiwost y horlo stratit, wedże to dietiom y potomstwu ieho niczoho szkoditi niebudiet, tolko holo wszyszna imienia, abo maietnosti ieho placzona byti maiet. A kotoriby kto koho wmiestie to, hdie my Hospodar dworom naszym budie na vlicy abo wo hospodie strelboiu iakoiu zabil, tot horlo karan, a dietkam abo blizkim zabitoho holowszczyzna troiakaia wodlub stanu ioho. z imienia y maietnosti takoho muzoboyczy placzona byti maiet. A ktoby nad sim vstawu y zakaz nasz smiel z rucznicom abo z lukom pomiestu, abo na palac, abo do dworu naszoho przychoditi, chotiaby z nieie niestrelal. nieranil, ani zabil, y pretsie taky broń na wrad nasz stratit, y kto winy na wrad Marszalka naszoho, abo toho wradu, do kotoroho by z bronию takoiu przyszol, powinien budiet dwanadcat kop groszey zaplatiti y pokul toho zaplatit,

zaplatit, wwieziеniu siedieti, a ktoby niemiel czym winy toie zapla:titi tot dwanadcat niediel wwieziеniu siedieti maiet, wedże dla naprawy do remiesnika rusznic, y nienabityie, a luky nienatiahnyie, bez strel przynositi y nazad odnositi wolno, A onoho przytiahnienia do rozprawy wtakom obwinieniu, My Hospodar y wrady naszyie dwornyi zachowatisie maiut wodlub artikulu wy:szey opisanoho wosiem ze rozdiele dewiatoho, A isz wrady naszy sudowyi zaporuczeniem naszym szafuiuczy sprawiedliwostiu liudzkoiu mieszcze naszoie Hospodarskie zawiedatiut, Proto bespecznost ich waruiuczy, chocem mieti aby takowzse po koy s storony nieuzywania toie strelby pominionoie byt zacho:wan, zawżdy tak przysudiech ziemskich, grodskich, podkomorskich, y komisarskich, A protiw wystupu ich toie vstawy przywradiech naszych, takoie karanie maiet byti skazano iako tut wosiem artikule niżey iest opisano, To iest hdieby kto z rucznicoiu, abo z lukom pomiestu chodit, abo do wradu naszoho sudowoho przychoditi smiel, chotiaby z nieie niestrelal, nieranil, niezabil, takowy tako iusz winoiu karan byti maiet, iakoby to przy dwore naszom Hospodarskim vczinil, kotorych win iesliby zaraz zaplatiti niechotiel, to hdy to na imieniu ieho poradku Statutowym odprawieno byti maiet, A ktoby z rucznicy, abo z luka, y iakoiu kolwiek strelboiu ranil ko:ho, bud namiestie wohospodie, abo pered sudom, tot maiet nawiezku sowituiu wodlub stanu rannoho zadowoto z rozsudku toho sz wradu pod kotoroho odprawowanie sudow tobysia stalo zaplatiti budu: czy powinien kuro sprawie stanowitisie zaraz zakazano wradowym A ito za toie swowoleństwo wwiezy ziemlenoy czwierthoda siedie:ti wdwore naszom sudowom toho sz powietu. A ktoby czerez zakaz niesprawiedliwiesz ysie viechal abo wieziеnia podniati niechotiel, tot hdy budiet o to pozwan nakon pierwy zawiti, do toho sz wradu pod kotoroho sudom tosie stanet, sowito winie wyszej mienowanoy podlehati maiet. A hdieby y za pozwom niestał, albo y stawszy, y pra:wom woto perekonany buduczy, dosit skazaniu wradowo s storony wieziеnia czyniti niechotiel. tot nawywolanie do nas Hospodara, wdostan byti maiet, A s kanclaryi naszoie zaraz maiet byti dawano,

Swywoliwaiuczy zo wsich Panstw naszyjch, y postupok protiw niho
maiet byti czynien, iako w inszyjch artikulech o wywolancoch iest
opisano, Pakliby kto koho takoiu broniu, zrucznicy abo sluha,
iakoiu kolwiek strelboiu zabil, abytby nahoracz o wszym tym poyi
man, albo zahaiasz wradowym sa w prawo wdawszyisia, a osu
zonym prawnim dowodom wtym perekonan, takowyj horlo tratil
A holowszczyzna troiakaia wodlug stanu zabitoho, dietiam albo
blizkim ioho, z maietnosti onoho mużoboycy, leżaczoie y ruchomoi
placzona y odprawowana byti maiet, A ktiebysia to stalo pod
wradom ziemskim nakoloch ziemskich, tohdy takoho nahorlo skaza
noho. Wrad ziemskij, y sud podkomorski, y komisarski, maiet do
wradu grodskoho napokaranie wodluch wczynku ieho odoslaty, a
wrad grodskij winien budiet to wypolniti, folgi wtom nie czyniaczy
pod prysiehoiu swoieiu, naprzad ieho wczynienom, A iesliby tak ob
winienyj, czerez zanas wradowyj niesprawiedliwszyjsia ziechal,
Tot buduczy poswanyj do wradu grodskoho, y prawom slusznym pe
rekonanyj, takiez horlo tratiti maiet, a holowszczyzna czetwiera
ko odprawowana byti maiet wmaietnosti ieho,
A ktieby y zapozwo nie stal, tot wzo tym samym wczynkom i nieposluszenstwom
kuprawu nie tolko horlo, ale y czest tratiti budiet zaodoslaniem
wradowym, zrosudku naszoho Hospodarskoho, y panow rad toho panstwa naszoho
zadowodom storony powodowoie wodluch prawa nakoniec wczynienym
takze pered wradom naszym grodskim na ynno roku zapozwanom
A nie osiely holowu ouio panstwie naszom, gdyby bud w dworu naszo
ho Hospodarskoho, albo pod wradom naszym kotorym sudowym w kotorymu
winu stych wierch mienienyjch popal, A nieusprawiedliwszyjsie pered
zanasz abo y pezalasie wradowo albo posprawie skazanoy dosit
nieuczyniwszy, y wiezienia niewykonawszy procz wiechal, takowyj hdie
kolwiek maiet byti, pod kotorym wradom postihnien, tak czerez tot
wrad, zaotkazanie nalistie sudowom perewodu prawnoho wonoho wra
du odkotoroho zminnol timi winami wyszszej opisanymi wodlug wa
znosti wystupku swoioho karan byti maiet, A ktieby szto o wczynok
krwawyj, y zaboystwo, takowyj nieosiely zadanie sprawy od wradu na
szoho pod kotorym sia to stanet, postiwosti y horla czerez nas hospodara na Soymie od
sudzon byti maiet, y zarany wywolanie spanstw naszyjch karan budiet,

Artikul 11

Ktoby naprotiwko wyroku naszym mowil,

Tez wstanowiem gdyby kto my Hospodar spany radami naszymi wy
roku naszoho skazanie wczynili, a ktoby smiel protiwo wyrokom naszym
y poskazanie szto protiw noho mowiti, Tohdy takowyj iakoho kol
wiek stanu, tak wysokoho iako y niskoho, maiet siedieti nasa
ku naszom szest niediel, a to nikomu nie maiet byti odpuszczono,

Artikul 12

Ktoby sprychody do zemle Susied naszyjs wtiekl, y otdawanyju takim gleytu.

Wstanowiem tez iesliby kto ziakoie prychody prypalo w kto obresze
nia maiestatu naszoho y zdrady reczy pospolite ziechal do zemle iakoho
Susieda naszoho wyimuiuczy zemlu nieprzyiatelskuiu odno maiet sprawo
watisie to, odnoho budiet obwinien, y lasku naszoi Hospodarskoi perenaytit
za gleytom naszym, A tot gleyt nasz, na wradie y powietie hdie sie
oborocsati budiet, a osobliwie pomiestkom, torhom, y prynostie
lets maiet dawati obwoływati, y prybiwaniem Cedul oznaymowati
y rok wystiu gleytu opowiedati, A to dlia toho aby sobie tym
lepszuiu bespiecznost mieti moh, A iesliby w tot czasie nie perepra
wit sobie lasky naszoi Hospodarskoie, y tot kto zawinit nie sprawil sia
Tohdy maiut takowoho zasie zehany panstwa naszoho zaty nize
gleytom naszym propustiti, lecz nie do zieml nieprzyiatielskoi, A to
maiut czyniti pered wystiom gleytu, A nam Hospodaru wolno bu
diet gleyt daroszy dati iesze raz druhi, a nadaley y treti,
iakoby sia odwywolania peredrono, y szestma niedielami zatymi
gleyti wywolanyj sstoronoiu swoieiu protiwnoiu rosprawil, y ta
sku naszu hospodarsku sobie pereiednat, y chotiaby kto bolsz nado
gleytow skancelariyi naszoi odierzal, takowyj gleyt zadnoi wa
znosti y mociy, iako ku zwolocze sprawiedliwosti odierzanyj mieti
nie budiet, tosia maiet rozumieti, o dawanyju gleytow, y tym kto
ryiby zaniestanie swoim pered nami hospodarem, abo pered sudom holownym,
bud tez do sudu grodskoho, y ziemskoho abo zanie postupleniem
wieczama wodlug sieho sz statutu do wywolania prychodili,

Artikul 13

O zgwałtowanie y złamanie gleytu

Tesz vstawuiem, iesliby smy my Hospodar gleytom swoim kogo obespieczyli, a kotby gleyt iawnie y znacznie był obwołan, za ktorym by on obwiniony na sprawu do nas abo do vradu naszoho prziezdzhał, a ktoby takowoho pod tym czasom ranil, tohdy zaranu szo wiśnu na wiezniu płatiti, a za złamanie gleytu po trona swoi zy nadwie dziesiati maiet, A iesliby zabił bez ioho poczatku y przyczyny, takowy smertiu maiet byti karan horło, iako tot kotory gleyt nasz hospodarski zgwałtił, a hołowszczyzna sowitaia z maietnosti ioho leżaczei y ruchomoi, dietam abo blizkim ioho maiet byti płatona. Temże obyczaiom ktoby z gleytom przyiechawszy, a zam spokoyne y skromne sie niezachował, a koho bez dania przyczyny, y nie w oboronie żywota swoioho ranił, abo zabił, y zatym szczyrom y swowoleństwo swoie czest, y horło tratit, a ktoby niebudzieli poyman na horaczom vczynku pozou yzty maiet do grodu, na roku zawitym y zastanetli w tym sprawa winien, y no vrad grodski na horło ieho maiet skazati, A kdieby taki po vczynku vminul, procz ziechał mieroz prawinszysia, takowy czest tratit, y maiet byti wywołan wiecznym wywołaniem, z wsich panstw naszych, żeby sia do nich ni kotory ni czworoczał, A kdiebysia takowy bidie kolkotoro w panstwie naszom z naszot kotikolwiek, przedsia toie karanie wyszey mienonoie, czeres vrad nasz grodski pod kotorym by był pod tim mien, wykonano na dnim byti, maiet, A hołowszczyzna ranyi y szkody, na imieniu maiut byti odprawieni, abo w niedostatku imienia y maietnosti ruchomoi, iesliby kotoraia w kolkoro stwie naszom została, A toszsia maiet rozumieti, y o posłach czużoziemskich, kotoryie do nas Hospodara s posełstwom przyieżdżaiut,

Artikul 14

O Mandatach w kotorych reczach maiut byty s kanczelaryi naszoi dawany:

Napierwey mandaty maiut byti dawany o obrażenie maiestatu naszoho Hospodarskoho, y o zdradie reczy pospolitoie, Tesz ktoby v woysku koho zabiwszy, abo gwałtiami szto niesiet z sobou winu kto w kaczy ni wszy czien, ktoby tesz pokoy pospolity porusził, iako iest wyszey w artikulech o obrażenie maiestatu naszoho Hospodarskoho, szyrey opisano, Kromu kdieby kto na panow rad naszych woiewod kasztelanow, starost, podkomorych, y na vrad sudowy grodski y zieski, abo komissarskim, buduczy na sprawach naszych Hospodarskich y ziemskich abo na sudie siedziaczych, a nie powazhaiuczy zwierchnosti naszoie Hospodarskoie, targnuł sia y koho s tych stanow wysz pomienionych ranil, abo zabił, Tohdy takowy maiet byti pozywan pered nas Hospodara mandatom naszym na seym, a ta naszoiu mie z rosudku naszoho, kdie sia to pokazet czest y horło tratit, A kdieby nie ranil ani zabił, o dno slownie obelżył, tohdy takowy maiet byti pozwan do sudu tto lownoho trybunalskoho, A tot sud za dowodom słusznym maiet ioho skazati na wiezienie do wiezy naszei na niedziel, kotore wiezienie odpuszczono byti nie maiet, Tesz listy mandaty naszy maiut byti dawany o reczach y pożytkach stołu y skarbu naszoho Hospodarskoho, a nie żadnych, to iest w dochody y pożytki z dobr naszych przychodiaczyie, y z tymi a z nich liczby, y tesz od krywdy y szkody poddanych naszych, od wradnikow naszych, kotoryi by sia dziali, z vkrywdzeniem skarbu naszoho od vradnikow naszych, Iesze tesz mandaty maiut byti dawany w tych reczach, o kotorych by po trybunale, to iest w partikularnych sudow do mandatow naszych, doroha iest pokazana, kto tesz maiut byti mandaty dawany o myto kdieby starostowie, dierżawcy abo myttnicy naszyi Hospodarskiei, myto nowoie na obywatelie, ialimkolwiek na zwyszko naszanoie, o mieszczanch nas iplach, na dorohach na mostych, y torhowich na torhach, wymyslali y brali, abo nad vstawu a przywileiu naszy, myto podwyszszali, y wyciebali, abo od pod naszych Hospodarskich y szlacheckich, myto po dorohach, y o mieszczanach brali, A za mandatom kotorym roli maiet byti zawity,

pokładan od podania odezwi tobo, abo położenia na imieniu
mandatu, iesli budiem wsiediczym Panstwie za kotyry niediel,
iesli za hranicom tobo panstwa budiem, za osm niediel, A
oinszoie nekotoryie reczy, kro tych wyższej pomienionych y wsiy
bunale, opisanych artykuły mandaty, nikoli gwoli kancela
rei naszoi niemaiut byti dawany, Aieslibyj byli wydany; tohdy
Storona oinszaiu recz, kro tych mienowanych mandato naszym
pozwana buduczy nie powinna budiet, peredłami stanowiti
sie, a samie stamie sadnaia kazn y odprawa zataloho dawana
byti, y wydana nuczy sudnoie mieti nie maiet, dlatoho pis
czatar y pisary naszy, postierehaiuczy wo to dostoienstwa, y
powadi magestatu naszoho, y zatrudnienia sprawiedliwosti
ludzkoi maiut toho pilnowati, aby nadsiele zamiere mandaty
kancelaryi naszoi niewychodili, Aieslibyj pozwany peredna
mi stał, oto zciołomiesłusznie madato pozwano okazał, tohdy tot
kto ioho wyznat powinien budiet sam, abo prokurator ioho miestso:
tiecby sprawa zapłatiti wimy sto kop hrosz, kotorie wimy po
łowica storonie, adruhaia połowica doskarbu naszoho byti ma
let; Aktosie tohydzet brama nyt ceres kniaziej, Panow, sla
chtu na imieniach ich, tak poctorosnoho iako y torhowoho myta, tak
ze y napierewozich, bud nowych miesznych bez daniny naszoi
abo tesz podwyszszaiuczy nadustawu y przywileia naszy, takowych kto
by to czynił, wolno budiet oto pozwati, do sudu zieskoho, tohosz po
wietu, wolio torodsie to dieiati budiet, narok zawity wodług Ar
tykułu dwatcat dewiatoho w siezw rozdiele opisanoho, a obro
nie tych przyczyn, tak mandato w iako y pozwy naszy nikotoryie sa
dworo naszym, nikomu dawany byti nie maiut,

Artikul 15

O Pozywanie Szlachty. y zabranie besprawnoie imieniej y gruntow naszych Hospodarskich

Ktobyj spoddanych naszych, toho. Pan: wie: Kna. Lit: iakoho
kolwiek stanu buduczy, zto dobr naszych Hospodarskich. grunto
y inszych

y inszych pożytkow besprawnie, y bez daniny naszoi zabrawszy derzał
albo ktoby potom y za panowania naszoho, do skarbu naszoho spadało
a to byłoby zataiwano, ino o takowych reczach wiedomie staro:
stowie, derżawcy naszi maiut tych derżaczych naszych własnost
y imieniem naszym Hospodarskim pered nas Hospodara pozwo naszym pozwati
zakotorym pozwamie ieslibysie ony szlachticz na komisary brał, Toh:
dy my s storony naszoi, komisary wysłati powinni budie, A szlach
ticz komisarow tak tesz s storony swoiei wywirsti wolno, y
Sctiebysie tyi Commisary zobustron zhodili, Tohdy wzo Appela
cyja donas byti niemaiet, Alie ieslibysie niezhodili, Tohdy
appelaryia donas Hospodaru obiema storona wolno, any zato
iu appelaryiein, tut swietm. Kn:e, Litm. sudití budie spa:
ny radamy naszymi ktoryi przy nas budut,

Artikul 16

Ktoby listy abo pieczati naszy y wradowyie falszował, czym maiet byti karan.

Kotby kto listy abo pieczati naszy falszował, abo na kanc
lary naszoi, tak tesz kanclera podkancleroho, y pisarow naszych
Dwornych, ziemskich, grodskich, y podkomorskich, toho, Pana, swieti:
Kniá, Litowo, listy abo przywileia iakiy zmyslinszy podpisował,
Abo ktobytesz pieczati naszy y wradow naszych sobie ryl, y wsie
bie ich chował, y ich wżywał, takowy sprawa za okazaniem iawnosti
pewnoiu, y dowodo słusznym. nicżyn ynym tolko nahorle obnio ka
ran byti maiet, Ktiomu iesliby tesz kto pieczati wypisy wrado:
wyie peréprawował, testamenty zapisy Cerografy na dołsy
listy nazastawy falszował, abo odbieraiuczy pieczati od listow
ku druhim przykładał ku pomocy y kupożytku sobie, a nuszkodie
storony swoiei protiwnie, A toby sie przywracie naszło y oka
zało, tot kiu recz oszto tyie listy ydut, y oszto zanymi pra
wo wiedieł, tratit, y horłom predsie zato maiet byti karan,
A ktoby listy fałszowanyie naiakuiu recz nabituiu okazował,
kotoryiby poczyiej smirti zymienie abo leżymkolwiek doruk przyszli

y zatałyny

y za takimi listy czoho uzywat, abo iesczo doiskiwatsia, tot
bliszsy przysiahnuti nato, yss takiie listy po smierti tych, od
ktorych ssie ie dostali, z ymienie, abo ktorymkolwiek rzeczu dostali-
sia, a zatym to storonie przeciwnosty y kortu szkoditi niebudet, A
otuiu rzecz oszto prawo idiet, predsie mozet mowiti, y prawo po
stupowati, y ku listo mowiti, iesli budut protiw prawu, alie
niedotknuwsi, a kdieby kto przysiahnuti nato niechotiel, to
kdy iako imienie y kozdiuiu rzecz, naszto tyi listy stuzat
tratit, tak y sam horlo karan byti maiet,

Artykul 17

O falszowaniu moneti o mincarzach y o zolotarech

Tesz ktoby monetu naszu falszowat, perepraw owat, y obrezywat,
tak tesz mincary naszy ktoryie zoloto serebro, y inszuiu mate-
reiu, nalezaczuiu y przysluhaiuczuiu ku mincy falszowaliby, zle
wali y mieszali ku pozytku swoie a ku szkodie rzeczy pospolitoie
a tohoby sie namisz doswiedczono, tyie maiut byti na horle osmie
karany bez milosierdia, potomusz y zolotary ktoryi zoloto, y se
rebro falszuiut, miesy to ho miesziaiut miedz, cyn, abo olow, a
ostoby lyby doznani, tohdy sami na horle osmiem maiut byti ka-
rani, a zits maietnosti tomu kto im szkodu uczynili, maiet by-
ti placzono, wedze robota taia y materyia, bez ktoroieby
toie remeslo its sprawowano byti niemozto, podlug zwy
klosti ieie to falszom rozumieno byti niemaiet,

Artykul 18

Niemaiet nichto za nizakoho terpieti tolko kozdy sam za sebe

Tesz ustawuie, isz nikto niezaczykolwiek uczynok niemaiet karan y szka
zowan byti, tolko tot kotory uczbo szkoe winien zostaniet, gdyss toho prawo
Bozie, y sprawiedliwost chrestiianskaia uczyt, iakosz tak chocz em
mieti, aby ni otiec za syna, ani syn za oyca, kro obrazenia Maiesta
tu naszoho y rzeczy pospolitoie szkody, iako wyszszy okolo toho iest
opisano, ani zona za muza, ani muz za zonu, tak tesz brat za brata

otiec y matka za doczku, doczka za matku abo oyca, siestra za sie
stru, y zadny przyrozony, y sluha za pana, pan za slu hu, y ninto y ny
nizaczy wystup, y uczynok niebyt karan, tolko kozdy sam za
swoy wystup maiet terpieti y karan byti,

Artykul 19

Ktoby mnoho za malo uprosit, abo bez daniny pobrat

Tesz ktoby mnoho za malo uprosit, a toby naniehoslusznie sprawa bylo
perewiedieno, y zrazumienio wyszszey nisli uprosit, takowy wystu hu swo
iu od nas danuiu wsiu tratit, a ktoby y dobre uprosit, a kto daniny na
szoi szto ktoy wysluzie swoiey wziat, y kto przywiernut, predsie tu
iu wysluhu, y toie zabranie tratit, a spadiy maiet toie znis narecz
pospolituiu y na nas hospodara, a kto tolku oyczyzno swe liudy imieniu,
abo ziemli, pusczy, lowy, osiera bez daniny nasoie zabrat, a
tobysie sprawa pokazalo, tohdy maiet kozdoho czolowieka kolko
budiet wziat swoimi oyczyznymi nawiazowaty, y ziemlami, abo ko-
zdiuiu zemlu zemleiu, a wedze ny ienakozdoiu powiesty obmenu, A
le za ohledaniem, y wywiedanie slusznym y sprawiedliwym pra-
wnym postupkom y dowodom czerez liudiey cnotliwych y wiernych ho
dnych s komisarow tabylcow rownostiu prawa, y odnakymi dowoda-
mi, ostaiu czysie, my hospodar w takowoy rzeczy grunt zemle
ny wrownie prawo z szlachtoiu iako oto nizey opisano,

Artykul 20

O rzeczy zemleniuiu miezy imieniami naszymi y kniaziami Pani, szlachtie, my hospodar odnym tym prawo suditisia maiem,

Tesz my hospodar, obieczuiem y chocze, aby to czerez nas y potomkow na
szych, wierne bylo derzano, yss kdiebysia traft to wymieniach naszych,
spor, y roznica miezy gruntami naszymi, y tesz miezy gruntami kostiel
nemi poddanie naszoho, a takze miezy gruntami naszymi y szla-
chieckimi, y miezy temi imieniami kotoryie wyszli z daniny na-
szoie doczasnie, yss u toiy rzeczy zemlenoy maiem, my y potomky na-
szyi, wielie kniaz Litowskiye, takze odnym prawo iako y poddany
i naszy wielikoho kniaz. suditisia a nieinaczey, y czym dowod slusznyi
budiet

budziet, wedle prawa tot ku dowodu maiet byti przypuszczon, A bedzie:
by na sprawa od podkomorzeho, abo od komisarow byl dowod skazan,
Tohdy tot sluczstsz namiesce starostinho kuprzysiezie maiet zoslie:
ie wlosti naszei kutomiescu okotory spor idziet, przyleszlych koho
szaprzsoczet, siemi szotoniskow obrati rodziow albo zasiedzielych
ludi toho sieła ktorie spor idziet, dobre wiedomych y gruntowy hranic
toho sieła ktoryie natot czas przy to hranicszeniu budut, A sta:
rosti abo derzawcy y tiwuny, budut ich powinni staviti, a
predsię swiedky zobudz storon stawieni byti maiut, wedle
artykulu dwanadcatoho, y szesnadcatoho wrozdziele dziewiato,

Artikul 21

O listiech zapowiednych yzs nemaiut byti
z kancelaryi naszoi wydawany,

Tesz obiecuiem, yzs listow naszych zapowiednych na prodołzenie
sprawiedliwosti, ludzkoie i ali kolwiek powsciehaiuczy abo zadzierzo
waiuczy ieie od tych czasow na poto dowsiakich sudow, my sami y po
tomky naszy wielikii kniaz litowi dawati niebudiem, kro tolko tych
przyczyn nizey opisanych, Pierwoie koliby orecz pospolituiu wnieprzy
iatiel naszych odwiezieniu byl, Druhoie koliby kto nasluzbie naszoy
y reczy pospolitoie, wposelstwie do ziemli czuzych, abo nahranicze
nie Panstw naszych, gpanstwy abo ziemlami susiedow naszych za
hraniczsnych, takze y wnaszych reczach hospodskich wlastiwych, za
hranicszu gpanstwo naszych poslan byl, takowym tolko listy naszy
maiut byti dostorony y wradu dawany, A wincz szych reczach kro
mie tych wymienowanych przyczyn, chotiaby y listy wydawany byli ko
mu, tohdy wsiakiy wrady naszy i sudowyi, takowych listow
Sudowych, kuszkodie odnoi storony odierzanych niepowinni dawa
ti, ani ich posluszni byti,

Artikul 22

O wradnikoch dwornych woiewodach starostach, ukrainnych,
y ludiach służebnych, zesię sprawa wymowlati nemaiut,

Zabiehaiuczy my hospodr prodolzeniu sprawiedlivosti ludzkoi, ustawuie yzs
wradniky naszy dworny panowie pieczatary, marszalky, Podskarbiie,
pisary

pisary, Sekretary, y wsi inni wradniky, y sluhi naszy dworny,
Takze woiewodowie, starostowie ukraynnyie, y tesz ludzie sluzs:
bnyie iezdnyie, y piesznyie, wpolu y nazakoch budutzyie, ktoryie
bez ruszenia pospolitoho zapieniezi sluzsat, tak rotmistry sami, tak
y towaryszy ich buduczy zymieni swoich, dokotoroho kolwiek
wradu, abo y pered maiestat nasz wedle prawa pozwany,
podczas poslugi wuniae litowskim nemaiut y nebudut mocy
z odkazu prawnoho zabawoiu takowych sluzsb swoich wymowlati
się, y my hospodr takowych listy naszymi odprawa wyzwolati
niemaiem, Alie kozdy z nich powinien budziet, postupkom pra
wnym, abo sam abo cherez umocowanoho swoioho za pozwy stano:
witisia y usprawiedliwiati, wyimawszy tych ktoryie nasluzbie
reczy pospolitoie, abo poselstwo wsprawach ziemskich zabawieni
budut, szto on pozworoczeniu stoie posluhi na pierwszych rokoch
budutczy pozwany iemu nie odkazati y usprawiedliwiti się nadtu:
huiu posluhu nicz ctieszadaiuczy maiet, A iesliby na tych druhich
rokoch, toho snaczne wedle prawa, iz na posluzsie takowy byt
nieokazat, A to kotoroie storonie wczynit, Tohdy wzo na
tych rokoch wtorych, yako na roku zawitom sud tot, nie przypu:
szczaiuczy storony pozwanoi ku odwodu storonu powodowu
yu, ku dowodu przypustiwszy tuiu recz, oszto pozwano na ypat
nanim wskazati zadowodom wedle prawa y sieho Statutu maiet:

Artikul 23

Listy otworony wszdo woroczany maiut byti

Tesz ktoby listy naszy abo wradowyie otworonyie wzalobie swoiey do
koho przynios, bud do kniazia, abo do pana, abo derzawcy, abo ziemie:
nin do ziemienina, abo do mieszczan, Tohdy takowyie listy maiut byti dawa:
ny, a zaraz y kopiia przy listie zapieczatiu wozsnoho, y iesli panu abo wra
dniku wruky dadut, Tohdy zaraz wyczytawszy list takowy, maiet iego
wernuti tomusz wozsnom, A ktoby kolwiek z nich ony list otworony proged:
szy wsiebie zaderzat, y kopieiu z nieho wziawszy podpieczatiu woznoho
ono zasie toho listu niechotiel wernuti, Tohdy takowy zaprotiwnost swo
iu na hospodu winu wpadywaiet chwatczat rubley hroszey, a za zadamowa
nie listow woiewodzych, starostinych, y wradu ziemskoho, ono
wradu

wradu sesć rublij hrosz, a storonie druhim sesć rublij hrosz maiet
zaplatiti, A wedlie listij otworonyi maiut obyczaiem slusznym
dawanij bijti, czerez woznoho powiatowoho, y przed ludmi sto:
ronnymi szlachtou, a pozwati o toie zatamowanie listu narok
zawitij do toho wradu, od kotoroho listu budiet, a o list nasz Ho:
spdr, abo panow radnych do sudu ziemskoho

Artijkul 24

O zbijtiu zelzywosti, albo y zabitiu poslanca naszoho Hspdo
abbo y woznoho przy wlasnyich listiech naszych Hspds,

W Stanowiem ktoby poslanca naszoho Hspdro albo tesz woznoho
za listij naszymi Hspki, sa tot dokoboby listij naliezali, albo czerez
sluh poddanych swoich y czerez kohokolwiek zbit albo listij od
nieho wziawszij zodrat, albo poslanca naszoho, lubo tesz woznoho
budtesz storoni prijmich budtuszim listij mandatij pozwyiesli
prijnusil, y tym nas Hspda y zwierchnosti naszoi nieuczctil, To
bdij tot zas slusznym dowodo potboda naz aku naszo woli
wierchniem siedieti, atoho poslanca abo woznoho sowito nawie:
zati, wodlug stanu ieho powinien budiet. wedze dworennij po:
slanicc nasz, takze y woznij przypodanyia takowych listow naszich,
przy wsiakoy sprawie na kotoruiu kto z nich poslan budiet, ma:
iet mieti przy sobie storonu, dwuch szlachticzow dla podporij
swoieie, A ktobij poslanca naszoho albo woznoho za listij naszij
mi dokoho poslanoho, albo tesz storonu na smiert zabit, Tako
wij sprawa za towodo slusznym horlo karan, a hotowszczyzna
zimienia, A iesliby imienia niemiet, Tohdij z maietnosti ioho
ruchomoie, twoiakaia wodlug stanu zabitoho placona bijti maiet,
A pozwati o takuiu zelzywost boj abo zaboystwo narok zawitij
pered sud hotowij trijbunalski, kotoryj wtom hodu na sprawach su
dowych zasiedati budiet, na kotorozkolwiek miescu nieblediezbij
nato wkotoro powietie obwinionij osiedlost swoiu mieti budiet,
A tot Sud hotowij, bez wszelakoi folgi to suditi y winnoho zawy
stup wedle sieho artijkulu karati maiet, Paklibysz szto stych po
mienenych rzeczey, poslancu naszo abo woznno budtesz storonie
sluhi albo poddanyie, albo ktoszkolwiek z do toho dowodo budet dwo
winn

Dworenin, abo woznij poslan uczynili, y no w pozwie maiet bijti opisano
y iesliby to z roskazania samoho Pana uczynili y szbij sam stal, A iesli
bij niezijeho roskazania, Tohdij abij tych obwinionych sa abo czerez
umocowanoho swoioho stanowitisia, y tych sluh abo poddanych y
kozdoho takoho ktoby to zdomu ioho uczynil, chotiaby y nieprijrucz
nij bijli stawiti powinien budiet, A pokazetli sie to sprawa za
slusznym dowodom ze to budet sam uczynil, abo zielio wlasnoho
roskazania, w dom albo z dwora ioho, albo wlesie na imieniju to uczyniono
Tohdij wo wsie tot sa Hspdr domowij. wodle wijstupnu swoieho
popasti maiet, A kdieby tot Pan sam kotoro bij wina dana nie:
znatsie do takowoho roskazania, Tohdij niezhola alie przijsieho
iu odwodszijsia budiet od toho wolien, A odnakze Aych obwinie:
nych sluh y poddanych swoich, y czerez kohokolwiek tobij sia stalo
takze zarazo na roku zapozwano sud hotowij sprawiedliwost
postupkom prawnym uczyniti maiet, I iesli chotija sluha alie
szlachtics to uczynit, to yze winie wyszszey mianowanoy podlazet
A iesli nieszlachtics horlo karan bijti maiet, Tankiszby ktoniemoh
takich obwinienych ku prawu stawiti, za zmilkmienie ich, ino
budiet winien przysiehu uczynti, yss to bes wolij y roskazania ie:
ho stalosija, takze y bes wolieij y wiedomosti ioho. tot abo tijle ob
winionyie zminnuli y powtiekaly. A zatakim odwodo sam, od obzalo:
wania wolien budet, A tych obwinionych storonie ukrijwaiony, wolno bu:
diet kdie moze postihati, y sprawiedliwosti z nimi dowoditi, A tako:
mu pozwaniu nicoczewisto dwoi roki do sudu hotowoho sluszijti ma:
iut, A tatoho iesli w niewiedomosti onoho kotorij budiet pozwan na
imieniu ioho pozou bijl polozon, a niemohbij ziechati, abo obwinienych
stawiti na pierszij rok, na zadrugim pozwo y na drugim roku gdij stanet,
maiet przysiehnuti ze niemoh stanowitisie na pierszym ro, za nieborszym
przymesieno ie wiedomosti o pozwie. wlasnego gdij przijdet samomu o:
bie na przysiehu, proto taia przysieha niewiedomosti pozwu. maiet bij:
ti pospolu stow, iako wijszszej opisano, yss bez roskazania y wied:
mosti ioho tosie stalo, A tijm obyczaiom postupowati maiut
gdijbij w niebijtnosti samoho Pana na imieniu szto stych rzeczij po:
slancu naszo, abo woznno, abo storonie, za listij naszymi uczyniono,

iesliby kto buduczy vtakoiy reczy pozwan, y na druhi rok bez prij
czijn slusznijch prawnijch, sam abo cherez vmocowanoho swoieho nie stal,
y wodlus sioho artijkulu vsprawiedliwosti a mietz otiel, protiw tako:
ho sud hotowyi zaczowatisia maiet, wodlus toho iako w artikulach
nasich grodskij okolo reczey krwawijch wijmatijch za niesta:
niem storon pozwanijch iest opisano,

Artikul 25

O listy zaruczijie

Tesz obiecuiem y maie dawati obespieczności zdorowia poddanijch
naszijch, slachtie za poczwatkami zwasnienie czijmkolwiek pro:
tiwko ich nakoszdoho y zwielikich y rownijch asz do niszszijch staron
kancelaryi naszoi listy zaruczonyi, y zakladu kaniczkazati y opi
sowati miezy slachtim osobu sobie rownijch maiet byti zaklta
dan abo zaruka pokladana, tak wielika iako zatobna storona
potrebowati budiet, asz do diesieti tisiaczy kop gro, A kdieby
slachticz protiw osoby stanu wijszszoho y mosnieyszoho zarucz:no
ho listu potrebowal, takowo maiet byt zaruka ovlistie opisana
takze wielikaia asz do diesieti tisiaczy kop gro, a taia za
ruka pokladana byti maiet, ovlistijech zaruczijch obezpiecz:no:
sti zdorowia samijch osob slachetskich ktoby za poczwatkom abo
zwasnienie swoim obnieszijon budutzy vradownie listom naszijm, abo
vradu naszoho zaruczijm, a czerez tot zaklad nasz koho sam abo
znaprawy swoiei czerez kohokolwiek ynoho zabil, tohdy sprawa za
slusznijm dowodom dosko maiet byti karan bez milosierdia, tsztieby
y nasoraczo vczijnku nie byl poyman, A toie zaruky nalistie opi:
sanoie polowica na nas hospoda do skarbu zemskoho swie: kma: litt
a druhaia polowica naditiey potoly, abo bliszszije zabitoho, y na
imieniu protiwnoho odprawlona byti maiet bez zadnoi folgi, A
tsztiaby kto y nie zabil, ale predsię ranil, abo boy czerez zaruku
vczijnil, tot takze vzaruku vpadijwaiet, A ranienomu wodlus sta:
nu y szkodu za dowodom slusznijm platiti powinien budet, A toie zaru:
ki takze polowica na do skarbu zemskoho, a druhaia polowica storonie
zatobnoy odprawowana byti maiet, A wedze kdieby slachticz w zaruky

popal, tak mnoho maietnosti lezaczoi y ruchomoie nie mniet, naczoby taia wsia
zaruka odprawlena byti miela, yno kolsz kolsz maietnosti mieti budet,
toie polowica do skarbu zemskoho, a druhaia polowica storonie poda:
na byti maiet, a ostatok zaruky na osobie samoy wodlus poradku sioho
statutu, odprawleno byti maiet, y nie maiem nikoho takowijch zakla
dow odpuszczati, a to dla zaustiebnienia swowolenstwa y zlodij lu
dskoi, y dla zachowania pokoiu pospolitoho, a iesliby tot kotory zaruku
wijniesz sam abo z naprawy swoieie czerez kohokolwiek ynoho zaboystwo a:
bo zranienie oho na koho zaruku wzial, vczijnil tot sam, takowz winoiu ma
iet byti karan, a w niebytnosti naszoy w zetzczne panstwie, woiewo:
dowie y starostowie sudowije, kdie v nich lezat, budut moczy listy za:
ruczynij podpieczatmi swoimi slachtie dawati potomusz iako wijszszey
iest opisano, a na woiewod starost sudowijch, w niebytnosti naszoy w to
panie wielim, kme, litkim, wrad nasz zemsky sudowy listy zaruczny
ie y kromia rokow sudowijch slachtie dawati maiet, pod takimisz za
kladij, wedze to predsię warnie, isz kdieby y powijniesienu zaruky trefi
losię to, zeby sluhi, boiare, poddanijie obieiuch storon kdie na torhu na
dorosie, abo w korczmie w niebytnosti panow swoich powadijwszijsie pro
mieżku siebie, zaboystwo abo boy ranij, odna storona druhoy vczijnila
yno odna storona druhoy pod zaruky nie podlehaiet, o tho sprawie:
dliwosti nie od wolocznoie postupkom prawa dowoditi sobie maiet,
A iesliby kotoraia storona, pri obzalowaniu swoim toho prawnie dowieda,
isz samoy osobie ioho, obeczijwost, zranienie, boy, abo zabitie stalosię,
osobie vbespieczonoy zakladij, Tohdy pozwany kdieby slusznij do
wod protiwkoniemu nie pokazatsię, bliszszy budiet odprijsie hnutisie
zeto bez roskazania y wiedomosti ioho stalosię, wedze stijch sluh
y poddanijch swoich kotorijie pomienieni, o tot wystup maiet sta
witi na to wradie, y zaraso sprawiedliwost z nich obijiozonoy storonie
czijniona od wradu byti maiet, y podle zaslubi karanie od niesut sto:
hosz wradu, A kdieby zato nie otwiu osobu kotorijm zakladij sluzat, A
lie sluhi y poddanijie zebysię takowy boy y zaboystwo stalo z wolenu
onoho, Tohdy za dowodom y perekonaniem prawnijm nawiezka y ho
łowczijna troiako maiet byti placona wodlus stanu kozdoho sta
nowijch vkrijwzonijch. :

Artikul 20

Odpowiednikoch nieosiełych

Tesz vstawuiem ktosz kolwiek nieosiełyi budet zabilec Panstwa
naszoho wiel: Kniaz. Litow. iako y Czuzoziemiec kotoryszkolwiek na
szomu otpowiedt oblicznie abo cerez list, abo tesz zawicznie vczynit,
takowyi otpowiednik maiet byti postawlen cerez zakaznie od nas
Hospoda abo vradu zakonnoho abo zemskoho peredprawo zsteby
kolwiek pry kotorom vradie tosie działo, Jeslibi tot onoie otpo:
wiedzi peredprawo naniebo doviet wedle prawa, toiest, bud to
pismo iebo właszoie ruki, abo swiedectwo dwuch abo trech szlach:
ticzow, Tohdy takowyi otpowiednik nieosiełyi maiet byti, nasa
nu naszoho posazon, y siedzieti maiet dwanadcat niedziel, A
wedze y wysiedziewszy dwanadcat niedziel, niemaiet byti stoho
wiezienia wypuszczon, asz pierwiey siebie rukoiemstwo vistit, A
by tot protiwnoho otpowiedz czinit, vpołkou od nieho byl, a sdieby
zalobnik dowod pismo abo swiedkami nafuiu odpowied mieti nie:
moch a vu prysiahsie bratsie, Tohdy obzalowany bliszszy budet,
otprysiechnutisie y od toho wolen byti maiet ze ie nieodpowiedał,

Artikul 21

O listiech zeleznych komu maiut byti dawany

Tesz vstawuiem, yszo listy zelezny Kancelaryi naszei niemaiut
byti dawany tym kotoryie magetnosti swoie nazbytkom marnie vtrati
li, y zatakowymi zbytocznymi vtratami wo dołhi popali, Ale tym
maie dawati, takowyie listy kotoryie wdołhi pryszli y wubostwo
popali zbozoho dopuszczenia, toiest, iszby ohnio pohoreli, abo maietnosti
ich tonuli, aboby ohrobom abo od nieprzyiatela naszoho zabrani
byli, abo ktoby tesz tarczy pospolitoie kutratie y vbostwo
y wu dołhom pryszol, Takze kupcom y ynym liudiom vpałym, okro
myto wedze dalszoho czasu wolnosti niemaie tymi listy wyzywati
y dawati, tolko wnabolszoj reczy y wsumie tryhody, a wto czasie
maiet sie tot o zapłatu starati, a wedze komuby szmo chotieli tako
woho listu zelesnoho wydawati, Tohdy Kancelaryi naszoi, tot ma:
iet byti otoslan do vradu naszoho nalezaczoho od koła iest peredko

torym vradt

peredkotorym vradom kto takowoho listu zeleznoho potrebuiet, maiet
rukoiemstwo slusznoie postawiti ludey dobrych, y osiełych, y wy
tisia imy. i ich maietnostiami isz niezbudiet wotych letiech, iako
na listie ich naznaczono, a na ostatni dien wyiscia toho budut po:
winni rukoymi onoho na toze vradie postawiti, a dołzniky dol
how swoich y onoho istca wtoho vradu vpominatisia naydo:
wati y dochoditi budut, A iesliby rukoymy nie postawili, To
bdy sami zalisty, abo zadowodom prawnym tyi dołhi powinni bu:
dut płatiti, wiecze hdieby wtot czasie nalistie zamieronym tot
czolowik dołzny vmer, Tohdy porucznicy dowiedszy toho
wypisom vradowym pod kotorym taki dołznik vmret wolny reczy
wolni budut, A tie komu szto winno budet, maiut dołhow swoich
smotreti na magetnostiach onoho vmerłoho dołznika swoieho
wodług prawa kotoroie dotoho mieti budut,

Artikul 28

Komuby szto ochzest i iako borzo do sprawiedliwost
vczynienia byti maiet.

Tesz obiecuie y budie powinni kozdo poddanych naszych komuby
szto bezest pruchnul a nieodwołocznoiu sprawiedliwost vczynti,
napierszom blisko pryszłom soymie wielikom walnom spolny radami naszy
mi wielik Kniaz. Litow. bez wsiakoi otwołoky, A iesliby kto
napierszom soymie dla zatrudnienia spraw reczy pospolitoye toho
suditi niemohli, Ino wtom natrunom soymie koniecznie toskonczyti ma
ie, a dorosud tym naszoho wszelakaia prymowka, abo obymienie
poctiwosti onoho obwinionoho niczoho niemaiet szkoditi, A to
liaby vmer, abo zabit byl, niedoczekawszy toho rosudku naszo
ho, tohdy to ie ani potomko ioho niczoho szkoditi niemaiet, y z
sluzby naszoie hospode, y zinszoie takowyie prysianie niemaiut tyja
vymowlati

Artikul 29

O Mytach nowych y o wolnosti zasazenia miestieczek y
obudowaniu mostow abo hrobel ot imieniach slachetnych

Tesz vstawuie, y prykazuie, aby zaden czolowik wto Panstwie na:
szom wielikim Kn. Litow. niesmiel nowych myt wymyszlati, ani na do

rohach

Dorohach, ni na mostiech ani na hreblach, ani na rekach, ani na pere
woziech, ani v torhoch, ani v miesteczkach, y v dworach abo w ko:
mach, na hostincach v imieniach swoich, ktorymi y kotoryie bywali sta:
rodawna vstawleni, abo mieliby na to listy predkow naszych abo naszy,
A ktoby kolwiek smiel myto podorozhnoie, y na torhoch nowoie iakoiesz
kolwiek samy bez dozwolenia naszoi v imieniu swoim zmyslati y vstanowla
ti, abo nad stary zwyczay y danynu naszu podwyzszati, Tohdy to
ie imienie w kotorom to budiet, kto czynit, hdie by sie to dialo,
zasluzhnym dowodom, tratit, y spadywaiet, tole imienie na nas po:
spolituiu, y na nas hospodara dos kolumroboho wielio: Kniaza, Litow,
a kotoryie z dawna z przywileiami y listami naszymi, myto y mo:
stowoie na imieniach swoich berut, tyie wlasnym nakladom swoim
w tych imieniach swoich na dorohach, hati, mosty, hrebli, rowy napra
wowati maiut, A hdieby kto mostow, hati, hrebel naprawlenych niemiel,
a dlia toho by pereiezd byl trudny, ako by sia na tych miestach szko:
da stala, tomu tezhe pan kto myto bieret, winen budiet szkodu
opraviti, y z nakladom szto y szczym by szkody nalozhyt, A staro
stowie, derzhawcy, abo mytniky naszy, iesliby takzhe beruczy myto
doroh na imieniach naszych nenaprawowali, Tohdy szkodu y
naklad tomu kto y sczeczy szto nalozhyt, winny budut platiti
A kotoryi by tesz kniazi, panowie, ziemianie, szlachta staryie dorohi
stawy swoimi zatoplaly, abo zaorali, przyorali chaiuczy sobie pozhytku
takowyie dorohi nowyie maiet byti polozeny nenuzhnyie ludiey
pereiezdnych, ale szto mozhet byti naprostiey, y tak aby byli naprawo
wany zheby z wozy tiazhkimy wezdie bezpieczny pereiezd byl,
A kto inszyie starodawnyie dorohi na imieniach y na gruntiech swoich
na miestcach potrebnych y toptach poprawowati mosty mostiti, ha:
ti hatiti, tyie kotoryie z starodawna liudmi to robliwaly, y yopierod bu:
dut powinni, A hdieby v naszym imieniu abo gruntie zly pereiezd byl,
a szlachtycz chotiel by ioho naprawowati, a toho sobie za naklad swoy
pozhytok mieti, Tohdy tot maiet sie do nas hospodara vtiekaty, ani dowiedau
poszyisie toho czerez komisarow naszych kotor imieniu ieho przyleglych
maiet ienu dati y vstanowiti od kuprow y inych pereiezdzhych ludiey
okro stanow, od toho sim statutom wyzwolonych, iako oto nizhey opisano
myto abo

myto abo plat podle wazhnosti nakladu ieho y laski naszoie hospode
takzhe wradniky y mytniky naszy po dorohach miestczkach y po:
siolach naszych hospodarskich y tesz kniazskich, panskich, ziemianskich, hdie
pierwey myta nie bierano czasu praznikow y z torhow zadnych myt
y torhowoho wymyszlati, y brati nie maiut, A iesliby sia to wazhyli wczy
niti, Tohdy maiut gwaltu dwanadtsat kop hroszey, y szkody znaie:
slowie oprawiti, a na rekach portowych y na kotorych port mo:
zhet byti, hdie kolwiek w panstwie naszom w Welikim Kniaz za:
den stawow nowych staviti y hrebel sypati na perekazie pov:
tu, y spustu nie maiut, A iesliby kto zaniat, tohdy miesce swobo:
dnie na portu maiet zostaviti, takzhe y iezy na rekach por:
towych, hdie z starodawna bywaly ktoby stavil, tohdy prud:
sia maiet miesta zostawlati, tak slusznyie, aby ieho, abo ta:
nowanie nikomu szkoda niestala, y takowych rechy swoie:
wodowie starostowie y derzhawcy naszy kazhdyi v derzhawie swo
iey maiut dosmotrati, A nowych myt aby na rekach portowych
na stawiech, y na hrebliach nie bylo, Takzhe na tesoch aby prud
dy slusznyie bez zawad na rekach byli zastawowany. A ktoby z
obywateli toho Panstwa naszoho iakoho kolwiek stanu narodu
szlacheckoho, dlia przymnozhenia sobie pozhytku chotiel na gruntie
swoie miestieczko nowoie saditi, to iemu wolno budet uczyniti
y torh swoie ... wodlug dawnoho zwyczaju toho obyczaiu yako
sie to w miesteczkach inszych kniazskich y panskich zachowu:
iet vstanowity.

Artikul 30

O niebraniju myta od szlachty y podwod ich

Tesz z laski dobroti naszoie hospodarskoie, kniaziom, panom radam duchow
nym y swietckim, szlachtie wszo panstwie naszom daiem tuiu
wolnost na wodach, na dorohach, to iest suchim putiem, y wodnym,
na torhoch, y na mostiech, tak po imieniach naszych, yak y po ich
wlasnych, spuszczati, prowaditi, y prodawati dobrowolnie zbozhe
ot swoich humien kozhdo ieho roboty prawdziwoie ich hospodarskoie, a nie
kuplenoie od toho nie maiet byti myto dawano, tak tesz y od pod
wod szlachetskich, kotoryie zi swoimi wlasnymi reczami y zbozhem chodiat;

Od toho wsieho. myto y mostowoie brano byti nie maiet,
A iesliby kto kuplenoho zboza y inych rzeczy prijto bylo od toho ma
iut myto platiti, a wed ar sami osobamy swoimi abo hdieby ich sa:
mych prijto nie bylo, Tohdy sluhi ich abo sprawcy od mych
prijto postawyie wiery hodnyie na mytiech naszych holow
nych, hdie budiet wrad grodzky abo miesky pered prawo
tym prijbytnosti sprawcy albo pisara mytnoho, A hdie w
radu takowoho niet, y no pered sprawcu mytnym maiut prij:
siehnuti szto iest prawdiwoie roboty ioho domowoy A kto
tesz prijkuplonoie rohom, takowoiu iako iest wyszey opisano
y gdy na odnoy komore prisieha wczynena budiet, Tohdy w
kotoraiu inszych komorach, nie potreba budiet prysiehati, ale propu
szczono maiet byti za kwitom zonoie perwszoie komory wziato,
A podwody bez prisiehi maiut byti prapuszczony, tolko za listy
y pieczatmy Panow swoich, tez obyczaiom y olesnyie towary, y o
wsiakoie zboze maiet sie rosumieti, y bez myta nie propuszczany by
ti, Takze y od toho myto na slarstie brano byti nie maiet, kto z nich
szto kupiwszy na swoiu wlasnuiu potrebu y obychod domowy
a nie na prodazu nikomu, albo y poddanym swoim, budz mesty
naszych ktorych abo za hranicznych Panstw powiezet, A namo:
sties starodawnych, hdie pered tym szto budiet dawano, to:
ko od podwod takich kotoryi zboze perekupiwszy na prodazu
bez listow panow swoich wiezut, tyi podle starodawnoho oby:
czaiu maiut dawati mostowoie, A prisieha takowym sposobom
maiet byti wczynena, Ja N: prisiehaiu panu Bohu wsiemohu
czomu, w troycy iedynomu, ysz tot towar, abo zboze, kotory spu:
szczaiu albo wiezu, y tut opowiedaiu, iest wlasny moy, albo Pa:
na moieho Hospoda domowoho. nie skuprowany, ani szczuzoho y
mienia sposoblony, ale iest, z wlasnoho imienia swoioho, albo
Pana moioho, tak my Boze pomozy, A ktyz obyczaiu, ma:
iut prysiahati odmieniwszy tolko slow tych z dzedzastawnoho
imienia, albo z derzawy doszywotnoy tyie towary albo zbo:
za spuszczaiet, albo wiezet nie zakrywaiuczy wto kupczow

wszeliakoho

wszelakoho stanu kotoryie grunty lesy inszych zakupowati
a pod tytulom ich spuszczati, woru y duczy, isz tot towar wiezu al:
bo prowazu na wlasnuiu domowuiu potrebu swoiu albo Pana swo
ieho, nie na zadnuiu prodazu, ani na handel, ale na wlasny obychod
domu swoieho, albo Pana swoieho, czoho ia abo Pan moy obcym
ludiam ani swoim poddanym prodawati nie maiet, tak mi Boze pomozy

Artikul 31

O proczysczeniu rek portowych

Obaczaiuczy pozytok niemienszy ludey narodu Szlacheckoho
tak ze y mieszczan naszych holownych, kotoryeby sie latwiey zywnosty
y inszoie potreby spustom wodennym sprowati mohli, wstanowie
isz iesliby wkotorom kraiu w to panstwie naszom wielkim, Kniaz, Litew
rzeka portowaia byla kotoruiuby do miest naszych holownych
spust byti moh, a proczyszczenia by potrzebowala, Tohdy Staroste
wie y derzawcy dobr naszych, hdie takaia rzeka czerez grunt nasz i
det, poddanymi naszymi powinni budut onuiu reku wyczystity,
y port naprawiti, tak yakoby sie ieiu komnasi wityny sudna wo
dienyie, y ploty derewa nabudowanie, y na drowa hodnoho bes
zawady prowoditi mohli, Potomusz y wsie stany, tak duchowyie ia
ko y swietskie, od nawyszszoie asz do mienszoie osoby powinni bu:
dut zachowatisie, y farowyie reky portowyie czerez imienie y grunt
ich idut wyczyszczati y naprawowati, iakosie wysszey po
mienilo, gdysz to niebezpozytku ich budet, bo szto by mieinnoho
podwodach do miesta naszoho holownoho zywnosti od wychowania
ieho zostaly ie dla prodazy postati, to moze sudny wodennym pustit,
czerez kolko holowika odprawiti, A kto puszczy swoie nad porto
maiet, puszczaiuczy derewa nabudowanie, y na drowa hodnoie wieliki
pozytok prybawit sobie, A hdieby czerez imienie spolnoie takowa
ia reka szla, a odnyby wczasnik, abo y kolko ich chotieliby tuiu
reku do spustu wypravity, a druhiby wczasniky ich do toho odnomu
albo kolko ich do pomoczy y do wyczyszczenia takowoie reky prychy
litisie nie chotiely, Tohdy tyie kotoryie wyczyszczati maiut tam

Podkomorobo powietowobo wyjiechati. A podkomorij maiet tot na
klad ich zadowodo słusznym oszacowati, y nato nalistie swo
im oznaymiti. A myj Hspdr. maio to abo tym osoba kotory
i to re wyjezdzaiut, zanaklad ich datj wyjto wybierati od
tych kotoryj i tom ręcoui zbożę, y inszyie towary spuszati na
proczasu budet, wedze potol toho wyjta im pozwoliti maiem
poky nanklad swoy natoie wyjezdzeme rzeczy wszy niemy wybierut,

Artikul 32

Ktobyj potnim szto wyprosil, ato napierod dano

Vstawuie tesz ktobyj potnim. jmienie zienli liudj wnas Hspda w
prosil, y wpryjwileiu tobyj sobie wpisal, A chtobobyj potnim to on
sobie wprosil, perwey byla naktakie abo napryjwileiu naszyjm opisano
y to yie potwierzono, y toho on pożywal, y wdierżaniu byl, Tobdyj tako
wyj perwyj pryjwiley abo list, pryjmocyj maiet ostatj, a zanim tot ko
dano tuiu rzecz derżatj y pożywati maiet, wodlug listowo y po
twierzenija naszoho pierszoho a oposlednie listyj womimo szoto
obernien butut, tak zesiyz maiut rosumieti y olistiech nawratyj

Artikul 33

Ktobyj nasz to listyj wyprosil a toho wderżaniu nijebyl, y o expectatiwach

Tesz wstawuie, iesliby kto wnas Hspda imienie ludtj abo zemlj wyjpro:
sil, y wolistie danimj naszoi io to bylo opisano, a toho wderżaniu y wpoprosj
waniu niebyl dodziesieti let, tobdyj y listyj naszyj y data takowaia, poto
zadnoi mocyj mieti niemaiet, takteż sprawiedliwszyja wedle praw chrestiianskich
y tesz osterehaiuczyj, abyj mieszyj poddanyjmi naszyjmi niebezpiecznost y ro:
sterki niemnożyliszja, wstawuie abyj odsyieho czasu, zadnyie listyj ko
toryjie polatymie expectatiwamj zowut, zadnoie mocyj niemielj, A
chotiabyj odnas komu byli danyj, pretsie derżanyj byti niemaiut. Ni
szli iesliby kto sa poswoiej dobroj woli peredna mi Hspdm gwoleju na
szoiu Hspdu nato pryjswolil, zderżanyj swoie y toho zarazo pryjzwotie
swoim. maiet wstupiti, y to ludie wletiech dorosłyjm y hotnyjm

Artikul 34

O niedawaniu dwoch dostoienstw abo vradow odnoy osobie

Zaprosboiu wsich stanow wielkoho. Knia. Litow. Barzeszyjmy
Hspdr zlepszyjm poszytko y osoboiu rzeczyj pospolitoie gdysz di:
gnitarstwo wradyj dwa sudowyjie odnoj osobie dawanyj niebudut,
Proto wstawuie, y mieti chocze, y polniti obiecuie, stosz odnoj o
sobye byj nazacnieyszoj y nazasluzenszoj dwoch dignitarstw
wstawiczyj radyj naszoie, tak tesz dwoch wradow ziemskich
y dwornyjch y starostw sudowyjch odsieho czasu y na wsie potom:
nyie czasyj dawati niemaie, A ktobyj iakoieszkolwiek dignitarstwo
wrade naszoj, albo wrad dwornyj ziemskij bud tesz starostwo
sudowoie protiw sieho statutu oderżal, takowoho wstatczyj
nikto podlecyj niebudet powinien, y owosze ktokolwiek ieho pe:
red nami Hspdm naszeijm pozowet, tobdyj napierwszo roku y ako na:
zwitto. stati maiet, y stanetli, albo niestanet, Myj Hspdr take
nato roku onoho dignitarstwa albo wradu sudowoho, o kotoryj bu:
det poswan, otsuditi maie, a inszo dati, ato kto oto pozowet ieho,
Tobe pozwanyj sto kop hro. zaplatiti powinien budet, y to na Ma:
iet nosti ieho odprawleno byti maiet, nieskladaiuczyj rokow statutych

Artikul 35

Abyjsie wdworech naszyjch Hspdr niestanowil nikto

Tesz wstawuie y sz zaden Pan, y nikto spoddanyjch naszyjch swo:
wolnie wdworech naszyjch wielim: Knia. Litom. iesdiaczyj dorohami nie:
maiut sia stanowiti, y stacey na siebie y nakoni swoi zdworow naszich
brati. stawow, sażawok, y ozier naszyjch wolocziti, Hiesliby kto
naprotiwko toj wstawie naszoj wczynil, a wdworech naszyjch sta:
nowil sja, staczyju sobie, y koniam swoim, zdworow naszyjch b
ral, stawyj, sażawkj, y osyjera wolocził, Tobdyj za słusznym
dowodo sprawa, wto polonanyj, maiet nazamku dwanadcat Ne:
del sietieti, a sz wodu oprawitj.

ROZDIEL WTORI OBONEZSKOI

Artikul 1

O powinnosti iako wsie obywateli tutoßnego Panaa służbu ziemskuiu służyti maiut

Vstawuiem teß spryzwolęniem rad naßyh wßyh stanow poddanyh naßyh pana togo wielo: Knia: Litoo, yß wsie stany duhowniie, y swietskie, kniazata, pannyata, y wradniki zieskie, dwornyie dworanie, y ziemianie, ßlahta wßelkowa, y wdowy, y teß tatarowie, y mieszczanie miest naßyh, maiuczy imienia zieskie, y kordy od wyßßego do nyßßego stanu nikogo niewyimuiuczy leta zupołnyie maiuczy czasu potreby znamy y zapotom naßymi, abo przyhetmaniech naßyh winni budut sami osobami swoimi woynu służyti y wyprawowati nasłużbu woiennuiu kolkokolwiek by iapotreba, wedle wstawi zieskoi zsoymow walnyh iako nakonißas budiet potreba wkazowati, zwłasza gdyby ruszenie pospolitoie było wskazano, to iest iako z ludey oycziznych y pokupnyh, y zymienyi iako oycziznych, y materistyh, tak wysłuzonyh, y kuplenyh, y iaa kołwiek nabytyh, A wdowy siroty, y dieti let zupolnyh niemai: uczyie, maiut wyprawowati wedle wazności imieniey swoich, Konno zbroyno, iako się nasoymie postanowit, A na miesczu namienowanno czerez listy naßy maiet się ochewisto kozdy stawiti, y ctati: się popisati, y soyskowati hetmanu naßoo wielkoo, kho pana. wielo. Knia: Litoo na tot den. kotoryi czerez nas, kto popisu budet położon, y obwołan, a kolibi bylo kolko brati niedielonoia, tedy bratya maiut mezy siebe kodnieyszogo let doroslogo wybrati y posłati, kotory z imienia niedielonogo maiet wsiem służyti, tem że obyczaiem iako wyższey opisano, Chocze teß mieti y ustawuie, ai: by wsie poddanyi naßy mieszczane czasu nawalnoi potreby, zyni zymi ludmi naßimi, woynu służyli, abo z dozwolenie naßym na woynu wyprawowali wedlug postanowienia soymowogo, ktobykolwiek zyh poddanyh naßih, szlachty, y rycerstwa wsiakogo, także y wsiakogo stanu, maiuczy imienia zieskii woyny nesłużył abo przyiezdzawßy na rok położony nepopisałsie, a choćiaby y popisał się

a ßyczy niedoßdał, abo y szykowawßy się bez woley naßoie abo hetmann naszogo wielko, procz poiechał, tot ymienie swoie wsie tratit na recz pospolituiu, y na nas Hspda pod tym obyczaiom iakoby woyny niesłużył. I dla togoż my Hspdr obiecuie tot wrad hetmanstwo wielkoie, godnym y doswiedczonym ludie narodu szlacheckogo rodicz starodawnym tutoßnogo Pana naßo wielo: Kniaa, Litoo dawati, y tom miesce zasazywati,

Artikul 2

O postanowieniu y oboronie ziemskoy

Obiecuiem y ustawuie wiecznymi czasy, yß gdy budiet po: treba protiw kotorogo nepriiatela naßogo oborony zieskoi siemu Panstwu naßo. wielnu. Kniau: Litou, albo walku wiesty, Tohdy my sami Hspdr y s panny radami naßymi, niemaie y nebudie mocy togo cziniti, ani sierebszizny y platu nikotorogo y m iakogo pogo torbestu ustanowlati, tak na poddanyh kniazskih, panskih, y ziemanskih, y tako teß y namiestnikow y poddanyh naßyh Hspdrs, aliß perwiey seym welikiy walny złożywßy, na kotory seym za roskazaniem y listy naßymi, budut powinni wsi stany soymu należaczyie sieczhatisie, y tam na soymie, my Hspdr z ksiazty pany radamy y posly ziemskimi, s poradoiu y zgodnym pozwolenie ych, takowyie reczy o woynie namowlati y stanowiti maie, y iaakiy sposob spolnie zaczfatoiu wsih stanow na soymie namowlen y postanowlen budet, takowym poradno otprawowatisie maiet, a nie ynaczey, a bez soymu, y pozwolenia wsih stanow woyny wczynati y wiesty niemaiem,

Artikul 3

O nezwyzwolenie z woyny listy naßymi y teß kogo wyzwolati wolno

Teß ustawuiem, yß my niemaie żadnogo z woyny odsłużby zieskoie tak słownym roskazaniem iako y czerez listy naßy wyzwolaty, y z woyska otpuskaty, tak teß y hetmanowie naßy niebudut mocy wyzwolaty y z woyska otpuskati, krome tyh woradnikow y sług naßyh kotoryh my Hspdr nakonißas dla posług naßyh y sprawy zieskih zostawim,

A wiedze y tiie poczty swoie wedle vstawy seymowoie winni
słati y wyprawowati, asz tosię dotycżet starost, y dierżawiec v-
krainnych, tiie czasu wałki także powinni z ymieniey swoich v-
woysko, yako y inni szlachta poczty swoie wu służbie ziemskoy
wyprawowati y stanowiti, A sami oni a zwłaszcza tiie kotorym
by kto woysko listy naszymi y panowie rady abo hetman nasz nie
kazali yti, takowyże poczty swoie szto z vradow powinni stawi-
ti, maiut dla oborony y potreb zamkowych przy sobie na onych
zamkoch naszych kotory ot nas dierżat zostawiti,

Artikuł 4

O imienia zastawnyie kto z nich służbu ziemsku służyti maiet

Tesz vstawuiem iesliby kotory Pan abo szlachcic odin drugomu
imienie w sumie pieniędzi zastawił, Tohdy tot kto dzierżyt y wdier-
żaniu budet służbu ziemsku z toho zastupowati maiet, y powinien budet,

Artikuł 5

O chorużych ziemskich dworno y powietowych

CHorużstwa wo wsich ziemlach y powietiech wielo: [illegible]
bdie do toho czasu bywały, takim radom y sposobom maiut byti zachowa-
ni, iż my hospodar chorużych y inakszych niemaiem vstawlati, tolko
liudey zacnych hodnych rostropnych rodicow własnych toho pan-
stwa, y osiełych v powiete to, wedże toho vradu chorużstwa
y inaczey dawati niemaiem, za obranie na to perwych osob cze-
rez obywatele kożdoy ziemle y powietu, tym poradkom iako obiera-
nie vradnikow sudowych ziemskich wsiem we statutie iest opi-
sano, A z dwuch osob obranych, y nam od stanow podanych ko-
musie na spany radami naszymi naprystoyniey vczinieti budet
Toho my z wierchnosti naszoi hospodarskoie na tot vrad pretożym,
y przywileiem naszym potwierdim, A chorużyi gdy budiet choru-
hom dierżati, maiet na sobie mieti zbroiu dobruiu, y helm, abo
szyszak, y broń, A kon aby podnim był dobry, A chorużych sam
chorużyi wbusie swoim na szyczku, y ku potrebie maiet dierżati,
y statecznie się wo w vradie na potrebach naszych y ziemskich, maiet
zachowati podług cnoty y powinnosti na chorużych nalieżatsoie, nie

Zasażywaiuczy

zasażywaiuczy miesca swoieho ynszym, pod stratczeniem vradu,
okrom obłożnoie choroby, a chorużowy, maiut ym byti dawany sz-
arbu naszoho podług dawnoho obyczaia, A chorużyi ziemskiy y dwor-
nyi maiut byti v uradiech swoich, podle dawnoho obyczaia zacho-
wani, A w ziemli Zomoitskoy wodle dawnoho zwykłoho obyczaiu
zachowatisie maiut,

Artikuł 6

O zbyieraniu y tiahnieniu szlachty na woynu.

Tesz my hospodar dla poradnieyszoho tiahnienia na woynu aby
woto szkoda liudem niebyła, Tak vstawuie, yzo kdieby z ufaly woy-
nu wielikoho walnoho przyszło doruszenia pospolitoho wsich, To
hdy chorużyi dawszy wiedomost otom szlachtie kożdy w swoiem
powietie maiet wyiezdzatisia, y czerez listy swoie oznaymiti
szlachtie mieste wu zyezdzaniu nahranicy onoho powietu yako
prystoyt tiahnienia wu zbieraniu woyska nazaczonoho znay-
miti dien kotoroho dnia wmieho stanowitisia maiut, A takowy-
ie listy, maiut byti obwołowany w miestiech y kotorych prycho-
sticiech y wezdie perepisy z nich prybiwany byti maiut, A oni
budut powinni to vczyniti, y do nieho sie [illegible]
sie, y na tom miescie yako ym odnieho naznaczono budiet, y s po-
czty swoimy iak woynu służyti powinni zieżdżatisie y takze choru-
żyie zobratisie z nimi, maiuczy okoszto z nich dobruiu wiedomost y pie-
cziu, maiet pospołu stiahnuti szto naprostiey wu miescu do popisu
naznaczonom, A kasztelan tesz iesliby z ialuch pryczyn zarazo z sła-
bostiu w powietie swoim zieżdżatisie niemoh, Tohdy maiet szto na
borzdiey wdorozie, z chorużym y s powietnikami stiahnutisia, a
ti s kasztalanom stiahnuwszy sia, maiet chorużyi on w powiet szlachtu
opowiedati y oddati kasztalanowi oznaymiti, y iesli wsie społna byli
kotoho niet albo iest abdie w kotorom powietie kasztalana niet, y no do
marszałka kotory wto takowuiusz moc mieti budiet iako y kasztalan
y gdy wzo s kasztalanom abo z marszałkom stiahnutsię chorużyi s szlach-
toiu, Tohdi wsie społu pod kasztaloiu abo marszałkom sprawoiu tiahnuti maiut,

woiewodij toho woiewodstwa, ktia[h]nu wyszijsia z nim kasztalan abo marszalok, z chorazym, maiut zdati y opowiedati slachtu woiewodtie kotho miet, a zwiszym hdie ktożo wsi tyje iako panowie woiewodowie, kasztany y marszalky, y z chorużijmi maiut tia[h]nuti na miestce od nas naznatzonoie, abo ku Hetmanu hdie rozkazano budiet, y w odnom miescu zawzdy przy woiewodtie stanowitisię, a nie porożnu, buduszy w posłuszenstwie, y sprawie panow woiewod swoich, kotho tiażkie niu maiet toho spilnostiu skierwszy y boroniti powinien, aby powietniky ioho nikto nikotoroie szkody podorozie, y na stanowiskach stoiewszy nikomu nie tszynili, ale sobie y koniu swoim, zapiesi torbo a nie bstawoiu zijwnośtij kupowalij, wo mir paszy wolnyje tzasu letniobo nasieno batietś y poliach probijt s, zboza nie trawietszij, y darmo nie bieruszij, A kotorijby natbalas sniet komu kotoruju szkodu utszyniti

Tohdij woiewoda abo kasztalan, poki do Pana Hetmana niedotija-hniet, maiet im s takowijmi sprawiedliwość utszyniti, y odprawu na winnom y maietnosti ioho sam zaraz o nie prowołokaiuczij dielatij, a powietniky szlachta budutiebo powinni wowsiem to iako wyższey opisano posłuszni byti, a protiw nieposłusznijm y protiwnijm, takze winnijm zachowatisie y karati maiut, osadiwszij oniem prawo, y szto sprawa zasłuzijt, to y terpieti, a pokisię tzoszy slachta s kasztalo, abo marszalok stiahnut, potul chorużo slachtu o szkodu wtiahnieniu, czerez nich komu wtielanuju zasadiwszij przy sobie kotho slachticzow suditi, y wodlug skazania odprawu tszyniti wolno budiet, A hdie by szlo orecz kriwawuiu, toiest o horło, to maiet byti odlozono na sud Hetmanski, wsiedze obnimiemij w takowoijze recżij, maiet byti czerez chorużoho dosprawij slubo zawiezan, Iesliby tesz kto s poddanijch naszijch s slachtij wodług siele wstawij naszoie do tzoruzoho ziezsatisię y z nim spolo tyahnuti, niechotiel, Tohdij takowij zaznaiymienie chorużoho, maiet byti od Pana Hetmana wo wosie nietzieniem karan wodle bacżenia Hetmanskoho, A szkodu iesliby kto takowij wo wosie, tiahnuszij czijnił, so wszo budiet winien z ałtom załobnobo platiti, A zemla domodzkaia do wcijsku tiahnuti maiet, wodług zdawnobo obijtzaiu, podsprawoiu starosti swoio żomodzkobo

Artikul 7

Wsia szlachta powietowaia powinni stanowitisia pod chorugwoiu

Chocżem tesz mieti y przikazuiem hrozno, aby wsie poddanij naszij, iako starostij derzawcij, podkomorij y ynsije wradniki ziemskije powietowije, tak y rycerstwo szlachta y wsij stan szlachetskij woijnu sluzijti powinni buduszij na woijnie nihdie inakiej nieszijkowali ani stanowili osobami swoimi y spoczsij odno pod chorugwoiu swoieiu powietowoiu, w kotorom sut powietie osiedlemi, A iesliby kotorij sluzijt nam hospodaru, w dworu naszoho, albo zapieniesi zołnierskiie brat, albo tesz w kotoroho s panow rad naszijch, abo wradnikow, abo tesz w koho inoho, ino tot powinien budiet pod chorugwoiu na miescij swoim postawiti brata, abo krewnoho swoio, abo tak dobro slachticza, iako y sam aby tim miesca swoieho nie upustil, y nie omieszkal pod stracieniem imienia swoieho, a tot poczot ioho zawsdij maiet byti miezij inszoiu slachtoiu przij chorużom, y pod sprawoiu chorużoho, a nie przy nim samom, a panowie radij y wradniki naszij z ich y dwornije, kniaza, pana, tijie maiut sia stanowiti na miescach swoich podług starodawnoho obiciu iako niżey oto opisano,

Artikul 8

O slachtie kotorije w roznijch powietiech imienia maiut

Vstawuiem kotorijie slachta poddanije naszij maiut w roznijch powietiech, imienia swoi, takowij maiet w to powietie w kotorom budiet na bolszoie imienie swoie mieti z wsich imieniej oiczyznijch, wysługowijch, kuplenijch, y zennijch, sa stati, y poczot swoy postawiti, A inszije stanij wodług wyższoho artikułu siemoho zachowatisie maiut,

Artikul 9

O duchownijch iako maiut słuzbu zemskuiu słuzijti.

Vstawuie tesz isz wsie duchownije z imieniej swoich y swietskich y kostielnijch nadanijch z kotorijch słuzba ziemska wojenna bywała, takze z imieniej swoich, oiczyznijch, kuplenijch, y zakuplenijch, slachetskich wojnie powinnich, słuzbu zemskuiu woiennuiu maiut słuzijti, tijm obijczaiem wyprawuiuczij s tijch imieniej swoich poczot powinni, y przy nim za swoiu osobu czolowieka dobroho slachticza wo wojnie hodnoho wedle uchwaly ziemskoie seijmowoie, A tyje poczty swoie stanowiti maiut pod chorugwoiu powietowoiu, miezij obijwatelie

tych powietow, wktorych kto z nich imienia hotowniejszy maiet, tesz
za pozwolenie wsich stanow, a za proszbou wolejatow woieiu wilen-
skoho z ymienej tych kotoryie wkohokolwiek, nadie woleiu nadanie
abo iakimkolwiek sposobom nabytie do sieho czasu maiut ot wypra-
wania na służbu zemskuiu woiennuiu wolnymi czynim, Ale ye-
sli bolsz do toho woleiu imieniej wilenskoho iakimkolwiek sposobo
po wydaniu sieho Statutu potom nabyli, takowyie wsich oni potom
na służbu zemskuiu woiennuiu, pot tych z tych ymieniej powinni po
mno iako y s lenszta wielo: wmaa, Litow wyprawowati budut po-
winni: A wtadze kotieby na woynnie spolnom podatok iaky narodoru rzeczy
pospolite, byl uchwalen Tobdy oni zo wsich dobr swoich woleiiat z likow
iakimkolwiek obyczaiom pierwieyszoho y potom nabytych, takowy podatok
wydawati budut powinni, a sprawy suktorych zo wsich tych dobr swoich
kotoryie teper nabytyie maiut otprawowati budut, tem ze sposo-
bom y ako ynszyie stany Dukotoryie.

Artikul 10

Aby sie po szychowaniu z woyska nierozieszdzaly y ostawali.

Tesz ustawuiem yzz kozdy poddany nasz popisawszy sie wszytko sposo-
bom wyszszej opisanym tymisz konmi y zbroiami, s kotorymi sie poka-
zal pry nas abo pry hetmanie naszom powinien budet woynu służyti na tych
ze koniach, y tymisz zbroiami, asz do zupolnoho wypuszczenia woyska
naszoho, A kotory by kolwiek poddany nasz chotia popisawszy sie y
szychowawszy sie bez woliey y wiedomosti Hetmanow woyska proch
poiechat, abo szto poczstu swoioho powinnoho doto otpustil, tako-
wy imienie tratit iakoby woyny nie sluzyl, Ale iesli by tot kto pie-
niezi wzial na służbu woiennuiu brawszy, aby tby czolowik nieodiely sto
tesz wbyi, takowy kozdy czest swoiu tratit, tak iakoby zbitwy utiekl
A na popisie maiet woz dotoho koniu a Hetman nasz kazati, u szerst napisa-
ti, y pietno kotoroie na koniu budet, na regestre namalowati, a stany
swoi powietnily na woynie przy choruzom wodnom miescu mieti maiut, a nierozno,

Artikul 11

Kotory dla niemoczy swoiei na woynu iechati nie mohut

Vstawuiem tesz, iesliby kotokolwiek powinni woynu sluzyti zbo-
zoho dopuszczenia byl niemocen obloznoiu chorobou, zakotoruiu na
sluzbu naszu iechati by nie moch, a niemielby syna dorostoho, Tohdy
maiet sie opowiedati choruzom swoiem wkotorohoiest powiete a pry
nie trema szlachticzom kotoryi niemocy ieho oczyma swoimi obie
otie wszy y to maiut nam abo hetmanu naszomu opowiedati pod szli-
nmieniem swoim, a poczot swoy z ymieniey y na swoie miesce
czolowika dobroho y hodnoho na woynu predsie poslati po-
winien, a tamowie radny y wradniki naszy y inszyi stany ko-
toryie pod chorugwoiu powietowuiu mieszkaiut takowyie w choro-
bie swoiey predsie tesz dyrzaie, wedle wsfaly ziemskoi y waznosty
imienia swoiho poczot wyprawowati na woynu, A wedze pod
czasom woiennym takowy kto obloznoiu chorobou niemocen, maiet
opowiedieti sie nam hospodu, a pod nieby tnosti naszoy y pohetmanu naszo
a poiesczaniu z woyny koszty spanow radnych stanow, maiet
rzeczy dobro slowom perednami hospodin, yzz prawdiwie oblozono
iu choroboiu byl niemoczon.

Artikul 12

Osyniech y o zastupowanie woyny odin zadruhoho

Tesz ustawuiem kto by spoddanych naszych Szlachti budutby sia
zdorow a miel syny wsiebie dorosliyie wosmnadcat let, a niemszej
a tot syn niebyl by snim delny, abo ytelny, abyl by hodien ku sluzbie
woiennoy, Tohdy takowy syn mozet za oyca woynu sluzyti, spo-
tom oyca swoioho, A wedze tot y takowy otiec toho syna swoioho ma-
iet prywiesti do choruzoho swoioho wkotorom powietie iest kotom
opowiedati, a choruzy maiet ieho hetmanu naszom opowiedati
a Hetman nasz budet powinen takoho ku popisu y k sluzbie naszoy pry-
niati,

Artikul 13

Ktoby zamieszkal narok do woyska pryiechati

Vstawuiem iesliby kto zamieszkal roku napopis cherez listy naszy posta-
noho y do woyska niepospieszyl sie, y narok u nas y o Hetmana

naszoho

naszoho. wielo: Kmaa. Litoo nie postawit bez slusznoi pryczinyj
Todyj takowyjs obecznyjs aniepos luszniyjs, Hetman nasz wielikij wo
jskowyj regestr maiet kazati wpisati, i toho dotozyjo szyj iak kotoryj
dolho zamieszkat, Atii wsie takym sposobom kazami byti maiet
iisz nyj Hsdr cszeres Paa Hetana Litoho maie ii s poslati na brani
czu, abo ta detie toho potreba reczyj ipoie wkazet, a oni woedwo
ie tak mnoho iako zamieszkati zastasowati ta budut powinni
a tosie maiet rozumieti o pospolitom ruszeniu zbojnu

Artikut 14

Ktoby zbitwy wtiekt

Vstawuie tesz ktoby zbitwyj wtiek, takowyj zasluszynym dowodo
od Hetana, czeres wyrok nasz H spoti imienie ij czest tratit.

Artikut 15

Kotoryje na woynie, koni, zbroj, ij broni swoiis kto posyczaiet

Tesz wstawuiem ktoby kto na woynie buduczyj w woyjsku posyczyl
do wlaszu popisanoho konia, zbroj ij wszelakoj broni sczym sa pryiechat slusyj
ti, a toby na nieho bylo perewiedeno, od toho takowyj statok posyczonyj
wies czeres heta naszoho, W: K: L: zabran byti maiet,

Artikut 16

Poczomu od pisu brati

Vstawuie abyj Hetman nasz W: Kmiaa niekazat bolszyj brati od popisu
woyska naszoho pisarom swoim, tolko po po l hroszku litow: od konia za pracu
iis, a to w tot czas kolisie woysko nasze ziezdzaiet, a koli woysko na
sze maiet byti rospuszczono, todyj nie maiet Hetan, ani ioho pisaryj od popi
su niczoho brati. pod laskoiu naszoju. A Hetman z Regestru woysko
rospuszczati maiet, wedle kwitow slachtie od hetmana pryj rospuszczaniu
woyska nie budiet potreba brati, oprocz ktoby sa dla lalits potreb
swoiis potrebowat kwit wziati, A hetmanowie maiut regestra spi:
sania woyska poradnie mieti ij spilnostiu iis chowati ij pisaryj swo
ie na popis woyska luti dobryje slachtu ij kto prysiahlyjs mieti

Artikut 17

O chorużyjs abyj zemlan doma nieosa zyjwalyj ij nieodpuszczalyj

Vstawuiem tesz ij prykazuiem, abyj chorużyje naszyj nie smiet zaden zmi zie
mienina ij wsiakoho stanu golowirka woynie na lezarsoho doma odwoyjnyj
wyjzwalati ij zdoroho abo z woyska odpuszczati, A jeslibyjsie kotoryj
ziemienin doma zostal, a chorużyj byj toho pered hetmanom nie powiedal
ij wkait, a toby na nieho bylo perewiedeno, isz to wmyjslnie wczynit
Todyj takowyj chorużyj wrad swoj chorużstwo tratit.

Artikut 18

O naiezdyj na domyj ij na humna slachetckie

Vstawuie, ktoby na woynie buduczyj abo wdorosie do woyska budu
tesz z woyska tiahnuczyj, kto duchownyjs albo swietskiiis stanow na
do abo na humno naiesdzat, abo stawyj ij sazoulyj wotoczyj, abo ia
kii kolwiek szkodyj poczynit, ij pryj takowom naiezdie gwaltownom, ieslibyj
koho wtom takowom zabit abo ranit, abo zbit, abo gwalt nasilie bie
toyj holowie wczynit, Todyj tot maiet za sluszynym dowodo horlo ka
ran byti, A gwalt ij szkodyj z osobna zalozite naiezdnie platiti, ymaietno
sti swoie wrzedowii ij lezarzow, A paklibyj nie zabit ani ranit ij boju
zbytku zadnoho nie wczynit, tolko szto wziat abo szkodu iakuiu wczynit
Tot winien budiet gwalt ij szkodu za dowodom sluszynym sowito platiti
A takije kryjwdyj szkodyj obryjwzonyj, maiet sobie sprawiedliwosti dowo
diti wtiahnieniju pered chorużyjm, abo kasztelanom, abo woiewodoju wo
dle artykulu szostoho wsiemze rozdiele, A w woysku pered Het
manom Litowm. A hdiebyj kto zialiis pryczyjn nie mo ch sobie sprawie:
dliwostyj wtyjahnieniu abo w woysku pered Hetmanom dowiestyj, ta
komu ij poto wolno budet, zosielym sprawiedliwosti sobie dowo
diti, ij w sudu nalesznoho wodluh wczynku poczynaiuczyj oto narok pier
szyj zawiti, tak do wradu ziemskoho iako ij grodzkoho a snieczyjelym
tam sobie sprawiedliwosti dowoditi hdieby podkomoryjm wradom
ioho pryjstihnuti moh, abo pered panom ieho komubyj sluszyl

Artikut 19

O zywnosti na woynie komubyj nie dostawato

Vstawuie kobyj poddanyjch naszyjs buduczyj na woynie lezaczyj woy
sko na odnom miestu zywnostyj na samoho abo na koni ieho niedostalo
takowyj zwiszom Hetmanskim maiet jechati ij wziati s potrebu zywno:
sti na siebie ij na konyj, a zaplatiti wodluh wstawyj od nas, abo Hetana

naſzoho, na to położonoie pocthuh wrozaiu, niszli drowa maiut brati wolno, bitie ſtoiati budut, ale domow rozbierati ÿ plotow zecÿ, stawow ÿ ſazawok wolocÿti, ani spuſzati ÿch, iarÿn, wmÿslnie trawiti, ani toptati niemaiut, Aktobÿ takowÿ kto ſzkodu wczÿnit, tot ſzkodu so toptati maiet zaplatiti, Aieslibÿ kto nazbozaś ÿ iarÿnaś oboso wmÿslnie potoptal, wito maiet zaplatiti, Aieslibÿ kto nazbozaś ÿ iarÿnaś obozo wmÿslnie potoptal sia, ÿ ſzkodu wczÿnil, tako woho pan hetman karati wodle ſzkodÿ ÿ wÿstupu ieho maietma horo dowu s łuſznoiu wto wkrÿ nzono, Aktobÿ teſz maiuczÿ zÿwnosti wsiebie wobozie dostÿk, apredsie iete niewzÿwa, ucsÿ inſzoie sobie nabÿwat ÿ za wizo brat, takowÿ to ſzto wzmiet to wkobonziat soni to woro czati abo platiti maÿet.

Artikul 20

O brame wiza naszÿwnosÿ ot Het manow ÿ sto ÿmu dawati,

Teſz wstawuie, chotieczÿ mieti, iſz budutczÿ na woÿnie kobÿ dlanie dostatku wiza bÿla potreba, Iohdÿ hetman naſz winien budiet wizow prÿdawati nakupowanie zÿwnosti, aniſz od nieho wizowanoho, nicʒoho niemaiet bÿti dawano, odnoſz nagwaltÿbÿ. kto kto bÿ naſzkodu ſwoiu brat wiza takowÿm wizowanoho maiet bÿti dawano namilu pogro: aÿeski namiestu nieiedutczÿ mili takieſz maiet pohrodati

Artikul 21

O gwalt abo onachod woiennÿ wobozie

Teſz wstawuie, ieslibÿ kto budutczÿ na służbie naſzoÿ bud wobozie abo wotiechnieniu nadowzie odin nadruhoho wmÿslnie, abo obÿczaie zwadÿ naiechal abo naſzol na oboz abo na stan gwaltom ikoho zabil abo ranil, abÿ lobÿ to namicho perewiedeno tot horlo tratil, Aieslibÿ nieranil, ale wmÿslnie abo swowolnie naſzedſzÿ wdaryl, abo otia nie vdaryl ale ſlowÿ nieuczciwÿmi soromotil abo ſzkodu takuiu wczÿnil, takowo ho seri hetman zarowoto ſluſznÿm karati maiet wodle barzenia swoieho ÿ wodle artÿkuw kotorÿie bÿ nam wzas ospokoÿno zakonami woÿsku wÿdanÿ bÿli

Artikul 22

O ludiech piemieznÿch iako maiut zÿmieniej swoich służbu zemskuiu służÿti

Teſz wstawuie, ktobÿ kolwiek spoddanÿch naſzÿch piemiezi naſzÿ abo vlanow rad kniazieÿ, panow, ÿ ÿnÿch stanow ku służbie woiennoÿ iesnoÿ abo pieſzoÿ brat, takowÿie ludi piemieznÿie rotmiſtrÿ ÿ ich towarÿſzÿ osobami

osobami swoimi tÿi ſzto zapiemiezi naſzÿ hospodare służÿti budut wÿsłufie naſzom piemieznom, a tÿie kotorÿie wkoʒoinoho piemiezi budut bralÿ, wpocʒtie toho wkoho piemiezi wziali stanowitisie, ÿ za osobÿ swoie ludiej hodnÿch ſlachetnÿch spocʒtÿ kotorÿi zÿmieniej swoich wÿnni stanowiti, pod horuhwoiu powietowoÿu powinni budut wstawicʒnie mieti ÿ stanowiti pod toiuſz winoiu na nie prÿbÿlÿch do służbÿ woiennoie wÿſzſzej opisanuÿu, abÿ zatÿm piemieznÿ kotorÿie na służbu zoÿmieÿ skaiu berut służba ieskaia zÿmieni ÿ ÿch sme hinuła

Artikul 23

O prÿÿmowaniu ludej służebnÿch prÿbÿlÿch i iakosie oni wotiahnieniu zachowati maiut.

Teſz wstawuie iſz ludiej prÿbÿlÿch, tak obcÿch iako ÿ susiednÿch zahranicznikow prÿimowati ÿ wwesti do Paa, naſzoho w: K: L: ÿczeres toieſz panstwo niemaie, asz zwiedomostiu ÿ zaradami rad naſzÿch wiełko: kniaa: Lit: wedze tÿi ludie prÿbÿlÿi iako teſz ÿ tuteſznÿi zołniere niemaiut inſzÿmi dorohami ÿ doÿnſzoho miesca tÿahnuti ÿ nalezurbsię rosk ładati, odno ta hdie mÿ ho spodar, abo hdie hetman wielkÿ tohoſz wielkoo kniaa oznaÿmit ÿ lezÿ rospiſzet, aſzkotorohi zleſz im od nas ÿ od hetmana wielkoho dańÿch oznaÿmienÿch oni iezditi wpieczowanie, nihdie niemaiut, Aleta na dorozie na noczleh ÿ nalezach zstoron zÿwnosÿ ÿ wzienniu abo torho abo wstawoiu, iako mÿ zradami naſzÿmi wfalim, abo hetman wniebÿtnosti naſzoÿ wstawit, maiut kupowati, a poradok data wania toie zÿwnosti ÿ cenu, takze mÿ zradamÿ naſzÿmi ſiohoſz Pana woczas wfalim wodle potrebÿ,

Artikul 24

O niedame piemiezi narot stani niżej opisanÿm

Vstawuie iſz czasu woÿnÿ kotoraiebÿ zrfalÿ soÿmowoie ruſzenie pospolitÿm odprawowata, niemaie, woiewoda, starosta, ÿ derzawca vkrainnÿm, nartÿie zalÿ hdie starostwa ÿ derzawÿ maiut, narotÿ dawati, ale zswoimi włastnimi pocztÿ zwradowiech powinnÿmi ta zowati, ale swoimi własnimi poʒtÿ zwradowiech powinnÿmi tazowati, ale swoimi właſtnimi poʒtÿ zwradowiech powinnÿmi tazowati, ale Stawati maiut, Awedze tot zamolk Rotmiſtrmi ludom służebnÿm wodle potrebÿ opatrowati maie, kotorÿi rotmiſtrÿ pod własczoiu ÿ sprawoiu toho starostÿ ÿ derzawcÿ bÿti maÿut, wedze niczÿmu ÿnszÿ wladzÿ

Hetmana

Hetmana wielikoho niwczo, gdyz nieodno Rotmistrowie, aliey sami rotmistrowie ukrainnyie, czasu woyny pod władzu y posłuszenstwo Hetmanskoie należat, Aiesliby kto potrzebowat stych koto roho woiewod, starost y derżawcow dopolya toho nan zwesty od tul, y pienieszy na służebnyie dati yemu wolno budet,

Artikul 25

O bludziachi na woynie

Vstanowiem y tak to mieti chocziem, aby kozdy w woysku naszym potiahnieniu. niesmiet konia bludiaci chowati usiebie bolsz, tolko czeres nocz y dien, Alie potom czasie za mirowym maiet ioho zarazom niesti do Hetmana naszoho litowo, Aiesliby Hetman daleko byl, Tohdy do starszoho swoioho, a on to hosczasu moiet do Hetmana odoslati; A ktoby bludiaku derzat daliey nisz czeres tot czas pomienienyi, takowyi toho konia powinen z nawieskom wiernuti, tak tesz y kozdyiu recz znaszedszy niesti do Hetmana, A hetman nasz mayiet kazati od bludiar s bolszey niebrati, tolko od konia hrosz, a oinszeie reczy wobozie hetmanskim zakllikati, y toie szto naszol, maiet dowra du hetmanow oddaty, a wrad hetmanski to czyie szto budiet maiet kazati oddati darmo

Artikul 26

Iako woynie powinnyie daleko wwoysku od Hetmana stanowiti sya maiut,

Vstaie tesz, aby nikto niesmiel daliey mili od Hetmana naszoho w woysku stanowitisia, Ale tak iako im wodle czasu, y potreby Hetman ras kazet,

Artikul 27

O zakonstiechnieniu brania zywnosty czeres ludey swowolnych

Gdyby kto spoddanych naszych iakohokolwiek stanu mienuiuczysie ludmy służebnymi zolniermy bez listow naszych, abo Hetmana wielikoho zdesznoho panstwa, nalesiysie hdie wpanstwie naszom wielikom Kniaz: Litow: polozyt y tam na toy lesz, abo doroho u tiahnuczy zywnosty darmo abo strawoiu brat szkodu iakuiu czynil, abyt by hdie blisko Pan Hetman wielikiy, toho

Panstwa

Panstwa, wielkoho Kniaz, tohdy taky maiet byti pozwan perred Pana Hetmana na korotky czas, iakoby moh skoro miesta pered pana Hetmana pryiechati, y okasetlisie to sprawa pered Hetmanom, tot maiet byti zato karan wodlug uczynenia Hetmanskoho, A zywnosti brania abo szkoda iakaia uczynie naya szkoditel ku stathu maietnosti ieho maiet byti ukrywzonu plazona, Aiesliby Pan Hetman dalekoby l, y osia hnuti ieho ukrywzonom trudno bylo, ono takowy swowolny maiet byti od ukrywzonoho pozwan pered wrad grodsky na korotki rok iakoby moh zi ieshati, a hdieby byl nieosiely, tohdy maiet byti postawlen ku prawu pered onyze wrad grodsky, y gdy tak ku prawu prytiahnien budiet, y zlo s sudku wradowoho winen zostaniet, mayiet sudon y karan byti, yako zboy ca y lupiezcza, a szkody szkoditelstwu s stathu mayetnosti ioho odprawleny byti maiut, Aiesliby pered Hetmanom abo wrade grodskim niestal, y tohosie niesprawit, yno Pan Hetman, abo wrad grodsky moiet takoho wywołaty dati, otako powiey ziemle na wradiech s listy swoimy znat aby byl poymam y tak karan, iako wyszszy opisano

ROZDIEL TRETI O WOLnostiach slachetnich y o rozmnozeniu Wielikoho Kniastwa Litowskho

Artikul 1

O rozmnozeniu wielikoho Kniaz Litow

My Hospodar obiecuiem tesz y slubuiem to za siebie y zapotomky naszy wielikii Kniazy Litowi pod toiusz prysiehoiu naszoiu kotoruiu iesmo uczynili wsim obywatelom wsiech zemli wielkoho Kniaz Litowo isz toie to slawnoie Panstwo Wielikoie Kniastwo, y wsi zemli kunte

zatawna y

zdawna y teraz ustawiony, tytułow, stolicy zacności, władzy, możności, rozkazywaniu, y wszystkich wszelakich należności y przysłuchaniu, y też obrażeniom w niczem umnieyszawać, y wymawiać abo poniżać niemamy, y owszem iescze wszego tego przymnażać chcemy, y będziem, y ieśliby Pan Bóg raczył swoiey świętey nam Hospodzie, wzywaci racży Pana inego, abo y Korolestwa Wielkiego przed sie tego Panstwa naszego, wielkiego Kniaź. Litewskiego Kniazieży, Panow rad, duchownych, y swieckich, y wszych urzędnikow ziemskich dwornych, szlachtu rycerstwa, y wszych innych stanow niczego nie poniżać, ale od wszelakiey lekkości y poniżenia, ktoreyby, y obronicy będziem, z pomocą Bożą, starajucy sie o przymnożenie, y rozszerzenie tego Panstwa, y wszych dostoyności zdób, y pożytkow z na bolszoiu pilnością y usilowaniem naszym

Artykuł 2

O wolnościach szlacheckich

Także my Hospodar obiecuie słowo naszym za nas y za potomki nasze Wielkie Kniaź. Litewski, podtwierdzamy obowiązkiem naszym, iako wyższey w pierszym artykule iest opisano, iż wszych Kniaziey y Panow rad, iako Duchownych, tak swieckich, y wszytkich urzędnikow ziemskich y dwornych Panow Chorąjewnych szlachtu rycerstwa, mieszczan y wszych ludzi pospolitych, wielkiem. Kniaź. Litewskim, y koronnych ziemiach tego Panstwa, maią zachować przy swobodach, y wolnościach chrześcijanskich, ktorzy som iako ludzie wolnyie, wolno obyraiuczy starodawna y zwierzchności przodkow, sobie Panow a Hospodarow Wiel. Kniaziey. Litew: były y sprawowalisie przykłado y sposobo wolnych Panstw chrześcijanskich rowniuiuczy a otnako maiuczy, y tych wolności używaiuczy. Susiedmi y bratyeiu swoieiu rycerstwo, y ynnymi stany narodu Korony polskiey, A osobliwie nadto przy swobodach y wolnościach na przywileiach, y listach. Wiel: Kniaz: Litew, przodkow naszych, y od nas im tak wsim, iako y kożdemu z osobna, na dostoienstwa, urzędy, na imienia, ludzi, na grunty, y na ktokolwiek danych, y ktoi iescze budziet danych, wpered od nie poruszenie y nieodmiennie wieczny mi czasy chowati, y ktoby też szto chotya, bez przywileiow za ojczyznym prawom, y iakimkolwiek obyczaiem nabytym, imieniey ludziey y gruntow

swoich

swoich wdzierżaniu był zaprzed Koronnych, Korolej ich milosti pod Kniaż, y Wielkich Kniaż. Litew, Władisława, Iagiełła, y brata iego Witolta, Zygimonta, wielikoho Kniazia Władisława, Iagiełowoho syna Kazimiera tretioho Iagiełowoho syna Iana Olbrychta, Alexandra Zygimonta pierszoho, y syna ieho Zygimonta Augusta y Henryka, za ktorogokolwiek z tych panowania, y też z oma ścia sczasliwoho panowanja, tyi sami y potomky y bliskimi swoimi y te per to dierżaty wiecznyie mayut y budut, a takowych do brach y gruntiech szlacheckich aby wszelkiey wolności zadnaia nie była wolno zawsze z ouszimi pożytkami, ktory iby si ktokolwiek na gruntiech pokazaly, tesz y kruszcy wsiakyie, y okna solnyie zostawati mayut, A my y potomkowie naszy perekazati ym nyenaitem za szy wiecznymi wolnoho używanja

Artykuł 3

O zachowaniu w pokoiu wsich poddanych naszych obywateley toho Pan. z storony roznoho rozumienia y używania nabożenstwa chrestiańskoho

A yż tesz przywileiem y poprzysiężeniem naszym iest utwierdzono pokoi miezy roznymi wierami w Ktiereczy. Proto y confoederatija czasu inter regni wtoy recży miezy stany Korony polskiey, y Wiel. Kniaz. Litew uczyniena wsies statut słowo od słowa iest vpisana, aby wodle nieie iako my Hospodar, tak y wsie obywateli tych Panstw, zachowali sia ktoraia Confoederatia spolskoi constitucii wodle prawa koszdoho narodu należącoho na ruskiy iezyk pretozona, y ruskim pismom wsies Statut vpisana, y słowo od słowa tak sie w sobie mayet,

My rady Koronnyie, Duchownyie y Swietskiie y rycerstwo wsie y stany insze, odnoi a nierozdzielnoi reczy pospte, zo wielikoi y z małoi polsky wielkie Kniaż. Litew. Kiiewa, wołynia, podlaszy ziemli ruskoie, pruskoie, pomorskoie, zomoidzkoie, inflantskoie, y miesta Koronnyie. Oznaymuie wsim wobecz ko nalezyt, na wiecznuiu toie recz pamiet, yż w poddtym niebezpiecznym czasie bez Korolia Pana zwierzchnoho ostawszyimy, staralisimosia otoi wsi pilnie naszie zjeździe warszawskie, iakobysmo przykładem predkow swoich, sami miezy soboiu pokoy sprawiedliwost, porador

y oboromi

ij oboronu rzeczij pospolitij zadierzati ij zachowati mohli, Protosz sta
tecznym odnostajnym sezwolenie, ij swietym przyrzeczenie sobie
to wsie spolnie imieniem rzeczij pospolitej, obiecuie ij obowiazuiesia
pod wiaroiu, poczciwostiu ij sumnieniem naszym, naperod zadno
ho rozorwania miezij soboiu nie czyniti, ani rozlucienia zadno
ho dopustiti, iako wodnoj nierozdzielnoj rzeczij pospolitej, ani
odna czast bez druhoie, Pana sobie obierati, ani s poimienie oso
bliwym, czynszymi narablati, ale podlug miesca ij czasu tut
naznaczonoho, sjezdzatisie do Warszawy Koronnoie, ij spolnie a
spokojnie tuiu sprawu obierania Pana wodlug woley Bozei
do skutku szczasnoho prywiesti, a inaczey nasadnoho Pana
nie pozwalati, odno s takowoiu peronoiu, aby Panowi toiu wmowiu
isz na pierwiej prawa wsie prywileij ij wolnosti naszy kotoryie
Sut ij kotoryie ie podadim pobramu poprysiahnuti maiet. A
mianowitie to poprysiahnuti, pokoij pospolitoi miezij rozorwanemi pro
cznymi ludmi wiere ij nabozenstwo zachowywati ij na zahranicu
Koronnuiu nigdij nie tiahnuti, zadnym obyczaie, ani prosboiu Ko
rolewskoiu swoieiu ani placzenie pieti hrywien na drewce, ani
ruszenia pospolitoie bez uchwali seijmowoie czyniti. protosz po
ostati protiwko zdo takowo, obiecuie ktoby albo miestcaj
czasij inszij i do elektii sobie obierat, ij skladat, albo zamie
szanie czyniti na elektii chotiel, albo ludi slusebnij osobliwie przij
mowal, albo Elektii onoie zhodnie odwsi s zalionoij sproti
wiatisia smiel,   Aisz wreczij pospolitoj iest roznost niemalaia sto:
ronij wiery chrestianskoie zabiehaiuczij to, abysie stoie pryczynij
miezij ludmi zastije iakoie szkodliwoie nie wczato, kotoruiu poin:
szijch krolewstwach iasnie widim obiecuie to sobie spolnie za nasij
zapotokij naszij na wieczniji czasij pod obowiazkom prysiehi pod wiro
iu, czestiu, ij sumnienie naszy, isz kotoryie iesteszmij roznij wo wiery
pokoij miezij soboiu zachowati, ij dla roznoi wiery, ij odmieny w ko
sciele krwie nie proliwati, ani sie karati odsuszeniem imienosti
poctiwostiu wiezieniem, ij wywolanie, ij zwirchnosti zadnoie ani
wradu do takowoho pastupku zadnym sposobom nie pomahati, ij owszem
hdiebijsie kto protiwiat chotiel, stoie pryczynij zastawlatisia, wsie

wsie but

wsie budiem powinni chotiabij tesz pod obligo wyroku, abo za
postuplo iakim sudownym kto to czyniti chotiel, Wiedze czerez
tuiu Confederacyiu naszu zwirchnosti zadnoi nad poddanymi
ich tak stanow Duchownych iako ij swieckich nie wymuie ij po
sluszenstwa zadnoho poddanych protiwko Panowi ich nie psuie; ij
owszem iesliby takowaia swawola hdie byla pod obligo naboszen
stwa, Tohdij iako zawsdij bylo budiet wolno, ij teper kozdomu Pa
nu poddanoho swoho nieposlusznoho, tak wo Duchownych iako ij
Swietskich rzeczach podlug porozumienia swoioho skarati, abij
wie nadania zwirchnosti, ij wladzij korolewskoie dostoij
nosti Kostielnyie, iako Arcibiskupstw, Biskupstw, ij ij
nych s wsialikich dobr byli dawany, nie inszym odno rymskoho Ko
stiela osobam Duchownym obywatelom polskim wodlug statutu, A dobra
Kostiolow greckich ludiem wiesz hreczeskoie wiery dawany byti ma
iut, Aisz to dopokoiu mnoho nalezyt abij roznicy mieszy stany ha
mowany byli, a miezij stanom Duchownym ij Swietskim, iest niemalaia
roznost, ij rzeczarw Swietskich dotykaiuczych, obiecuie wsie tyle miezyso
boiu porowniati. na blisko przyszlom soijmie, obijerania Pana, sprawiedli:
woscz poradok takij pomoczij zachowuie, iakij sobie kotoroie woiewodz
two doma spolnie postanowilo, albo iescze postanowit zhodnie, tak
ze ij okolo oborony potrebnoie, zakon pohranicznych kto szkolwiek sie
Ko opieki dobr zapisal, ij dogrodu mocnym zapisom opowiedie
tisie poddal, dobrowolnie, bud pered smiertiu, abo wo pomier:
ti Korolewskoij takowij kozdij podlug zapisu swoieho mieczaij
zwyklij postupok prawa terpit,

A Panowie Starostowie budut powinni mociu swoho pospolitoho oborona
ku bez wsiakoi odwoloki obyczaie zwyklym suditi ij odprawowati ij
sluzebnie wypolniati takowyie sprawy, oprocz tych woiewodstw
Kotoryie sobie kształt abo obyczaij sprawiedliwosti odprawowanoho o
bliwij postanowilo wnie bytnosti Korola abo iescze postanowiti
maiut zapisij wsselakij ij soznania dobr wiecznyie pered ja
wnymi knihami wsij mowie, ij kotoryie wpered budut czynionyie
pod czasom wniebytnosti Korola spolnym toie confederatyi zezwolenie

Vmocnienijem, abij pod czaso niebytnosti Korola poczarskij oddnia Smierti Korolestwoi niliko wpostupkow panowijch dawnost ziemskaia nieszkodila napotom dosprawiedliwosti ioho, także kotoryie, mieli czas zamierony brania pieniezi naprossłyie hocty, abo nanowsie le to, abo naiaki czas wzoprosslij tiie wsie abij byli powinni brati pod ie pieniezi, napierwsije sudy dasli pan Boh poobraniu nowoho korolia abo napierwsoiw lecznie Kniaz, obiecuie tesz tosobie zena Elekcyiu naznaczonoiu iedutzij ynamiescu budutzij dodomu sija roziezdzaiutzij, y gwałtu zadnoho liudiem ysamij mieżij soboiu czijnit niebudiem, tijże wsie reczij obiecuie, y napotolij swoie ho wati statecznie y derżati podwierolu czestiu y Sumnijeniamij naszijmi, aktobij się to sprotiwiati czotiet, y pokoy a porądki pospolitij psowat, protiwko takowo wsie powstaniem raioho skaznie, a dla lepszoiw pewnosti tijch wsich opisanijch re czij prijłozijlismo pieczati swoie doseho, y rukamij własnijmi podpisali, Dieietosie najiezdie walnijm Woronnijm dwadcat osmoho dnia, miesiaca henwara, Roku lietskoho, tisiacza, piat sot siemdziesiat tretioho

Artikul 4

Mij Hospodaru obiecuiem rozmnazati wieloe Kniaz. Litoe y z ktobij wozobrano y odijszło zaś kumu prijwernutij

Tesz dobra Panstwa toho wielo, Kniaz, Lito niewmienszijm ijtoszto budiet czerez nieprijiatelej toho panstwa oddaloo wozobrano, y ku inszo mu Panstwu od toho panstwa naszoho kolikolwiek wprosszono, wzalie ku własnosti toho wieło. Kniaz prijwiesti prijwłaszczijti, y hranicij naprawiti obiecuie, A hotiabij smo tesz kogo zahranicznoho prijhra nicach tijch wierch wnienomijch ziemli imienia, sieta, y ludij da li, tobdij takowyie maiut stoho służijti wiel. Kniaz, Litow, Aktobij niehotiel służijti takowijch prijwilejow niemaie, y potolij naszij i derżati

Artikul 5

O niedanie szlachti ich imieniej liudej gruntow y wsiakich wolnosti, y tesz nadanija listow y prijwilejow protiw siemu Statutu

Vstanowie y wiecznijmi czasij dotrzymowati y derżati obiecuie, isz iako prodkij naszij wielie Kniazi Litoe, tak ymij niezwijkli nikomu y ni

kotorym spo

y nikotorijm sposobom, boiar, szlachtu, ijich imieniej, gruntow, y zie: mlej dawati, tak y tiepier na wsie potomnije czasij obiecuijem y prijrekaie pod tojuż prysiehou naszoiu, kotoruiu iesmo wczijnili wsie obijwatelom wsieho Panstwa naszoho wielo Kniaz, Litow Boijar szlachtij ijich imieniej, gruntow wsiakow imanijetnosti y inijch swobod y wolnosti, y prawow ich odbierati y odwodziti ijm i ialuiu osobam kotorijmkolwiek wto Panstwo obijwatelom iako y zahranicznikom y postoronnijm ijzadnomu ijnom dawati y zapisijwati y nikotorijm sposobom oddalati niemaie, A bdiebij szto oderzano y wijszło iakimkolwiek obijczaiem protiwo siem Statutu tosprawa sudu sprawiedliwoho czerez nas y potolij naszij zaradoiu rad naszijch wielo Kniaz Litoo, na storonu odłożono, y wniwo szto bernijono byti maiet, A proto prijwilej, tak pospolitosti, iako y kożdom zosobna, niemaie, a ni budiem mocz dawati, protiw sieho Statutu y artikułach wnim opisanijch, A kotorij bij pered tijm wij: szlij, y pod kancelarij naszoi powijdaniju sieho statutu odnas czerez kohokolwiek oddzeszonij byli, takowijch wij y potolij naszij der zati niehoczem, ale sprawa y sudu kasowati y wniwoszto oborocziati budiem, wedłuh kob bijsmo dali z łaski naszoie dawati hotieli roditom wieło Kniaz, ymienia naszij spadkowije, y wnich boiare hotiabij y szlachta byla, a ymienicza swoie dawna y powietiem czerez danimu onijch panow, potom na nas kijpta tijie spadły prijszli, mieli im służijli ali stij y potwierżenie naszij niewijzwolenij wto mocz ij ruk y szczodrobliwo stij naszoie, y potomkow naszijch niezaminijaie, wedłuh mocij swoieij maiuszij

Artikul 6

O soijmie walnijm y soijmikach powiatowijch y o wijprawowaniu ich y posłaniu ich posłow ziemskijch na walnij seijm y o wolnijch wojnijch oddwoijmi - także y prijezdzaniu Panow rad wra: dnikow ziemskijch y szlachtij

Vstanowie dla lepszoho poradku ku wsich rzeczach y sposobow ku sprawiedliwosti y oborony, iszbij zwoleiu wsich na soijmie potrebij zeszli sta: nowili y odprawowali, byli, wwiecznemi czasij, pered soijmom wielikijm walnijm kotorijm maie mij y potolij naszij zawszdij koli toho potre: ba ukazet, rzeczij pospolitoi zaporadou rad naszijch wsoho Panstwa skladamij listij naszijmi byli, tesz soijmiki powiatowij i ani menowitije

natych sonmiecach, y woiewodztwach niżey tu napisanych, kto:ryie Soymiki także listy naszymi budut skladati nienabliższy czas y rok tolko za szest niedziel, pered soymom walnym, a listy naszy takowyie soymowyie maiut byti prynoszony z dworu naszoho do woiewod y starastw sudych, y oddawany do rąk wradow grodzkich za czasu, pered soymikami niedziel za dwie, a wrad maiet tyi listy rozsylati czerez woznych powietowych do panow rad, do Kniazat, panat, wradnikow ziemskich y powietowych, y do inszych stanow narodu Slacheckoho. Kotoryie pered tym s starodawna listy soymowyie s kancelaryi naszoi posylywano do domow ich maiut nositi, dla wsich pospolitie w miestiech, w miestieczkach naszych na torhoch, i pry kostielech, parafiianych, obwolywati y kopii s listow naszych prybiwati, takowym że obyczaiem około rozsylania listow naszych woiennych, wrad grodzki sachowatisie maiet, a wozniye powietowyi powinni budut spilnostiu tyie listy roznositi pod karaniem ich zato, czerez wrad grodzki wiesienie wedle ba:czenia swoiho, gdyż woznyi dla takowych posłuh ziemskich, od służby woiennoi wolni byti maiut, na kotoryie Soymiky maiut byvati y ziezdzatisie tyie osoby, Biskupowie, woiewodowie, Kasztalani, wradniky ziemskii, Kniazi, Panowie, y slachta kożdyi w swoim woiewodztwie, abo powietie, a w ziemli zomodzkoy, Biskup, Starosta, zomodzkij Kasztalan, tiwunowie, y inyi wradniky ziemskii, y rycerstwo slachta, a namowlati o tych reczach y potrebach ziemskich, kotoryie im natych listych naszych, y czeres posła naszoho oznaymieni budut niemniey tesz o wsich potrebach y dolehłostiach onoho powietu y woiewodztwa, y zwoliwszysia wsi odnostaynym zdaniem, maiut obrati poslow swoich, to iest od kożdoho sudu ziemskoho kolko ich wto powietie budiet po dwie osobie, y poslati ich na seym, oznaymiwszy y porazumiwszy wsie, o czom wodle listow naszych hospodarskich, y tesz wsho ich potrebach raditi y namowlati, y stanowiti budut, dawszy im moc nato takowom walnom soymie, postupowati, y konczyti tyie reczy, kotoryie im na soymiku dekretom y na instrukcyi zapieczatanyi, obywateley toho powietu podany budut, a poslowie ziemskii, miesta y wota

swoie maiut

swoie maiut mieti, wodle poradku woiewodztw y powietow, iako kotoryie po kotorych miesta swoie zwykłyie maiut, a kożdy z nich wedłuh powinnosti swoiei rzeczy pospolitoy powinien, na tyie Soymiky prybiti, a ktoby nie prybył pod toie wsie podlehaiet, sztosie tam stanowit, a soymik daley stoiati, y sprawa nam yne ytti nie maiet tolko nadaley czerez czotyry dni, alie pryiezdzati wsi na soymik powinni budut perszoho dnia, a miesca y poradok zasiedenia y wot na ziezdiech y Soymikoch, tym obyczaiem maiet byti woiewo:da, Kasztalan, A hdie kasztalana niet, marszałok onoho powietu, podkomoryi, choruzyi, Sudya. podsudok, woiskyi, Stolnik, podstoly. pisar ziemskyi. zatym wradniky grodzkiie, Panowie y insziia Szlachta,

Artykuł 7

O pienieszy strawnyie poslow ziemskich wyprawuiuczych ich na seym walnyi

Za społnymi namowami y z hotnym pryzwolenie wsich stanow obywateley toho Panstwa naszoho Wielo: Knia: Litow, vstawuie chotieczy to mieti na czasy potomnyie, isz po obraniu poslow s kożdoho woiewodztwa y powietu, maiet byti im dawano na strawu tak mnoho, iako tut niżey opisano,

Wilenskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Oszmianskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Lidskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Wilkomierskim poslom	sto szest desiat	kop hroszey
Braclawskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey
Trockim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Horodenskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey
Kowenskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey
Upitskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Ziemla zomodzkaia swoim poslom dwiestie		kop hroszey
Polockim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Nowhorodskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Wołkowyskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey
Slonimskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey
Witepskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Orszanskim poslom	sto szestdesiat	kop hroszey
Berestejskim poslom	sto dwadcat	kop hroszey

Pinskim poslom	Sto dwadzeat kop gro.
Mstislawskim poslom	Sto szestdziesiat kop gro.
Olinskim poslom	Sto szestdesiat kop gro:
Mozijrskim poslom	Sto dwadzat kop gro:
Reczijckim poslom	Sto dwadzat kop gro:

Wedze iesliby koli z dopusczenia Bozoho byla doroszost zboza
ij inoe zijwnosti, tody ij bolsz maiet byti poslo na strawu da
wu dawano wodlug vwazenija czasu ij dalekosti dorohi, kesli
bisie koli trafilo spotreby reczij pospolie hdie dalej nadzwij
kloie miescze soijm mieti, A otkol tijm poslom na strawu ma
iet byti dawano, towzo osobliwoiu vfaloiu seijmowoiu iest
dawano, szto zamoeno czerszcze byti maijet, odno niepodduiu
czij poddoie dobr naszijch kops ij kostielnijch, wedze tyie posło
wie obranije poczatku soijmow omieszkiwati niemaiut, takze ij z iezdu
holownoho,

Artijkul 8

O soijmiku abo ziezdie holowno wslonimie pered soijmo wielim walnym,
A dokazaiutszij to aby poslowie ziesskiij wsich zemli wieł. Kniaz. Lit.
wosprawach ij potrebach zeskich mohli z hodnijmi namowami ij vmij
slami na seijm wielikij prijieżdzati zaczijm bijsie ij na soijmie potreby reczij
pospo. bez wielikoho zatrudnienia snadnie ij bezpieczno odprawowali,
Protoz vstawuiem, ijsz peredkozdo seijmo wielikim walnijm za dwoje
niedeli maijut wsi stanij toho Panstwa wieł. Kniaz. tak panowie ra
dajrbosti jako ij poslowije ziesskie ziezd swoij wolnij mieti
v slonimie, ij taz niesczij wposrodok siebie instrukciu wsitszij zie
mli, ij powietow, maiut mieszij sebie namowij spolnije w milostij
braterskoj o wsich potrebach zieskich zijmiti prijwodzijsie
do odnoho slusznoho zrozumienija ij vwazenia reczeij kto
kromu reczij pospo., zaczijm bij wzo na wolno walno soijmie pora
dniej ij spiesznej sprawij ij potrebij reczij pospo. stanowiti ij
odprawowati sij mohli, A tak vslonimie tot soijmik trwa
ti maijet wodle czasu ij potrebij, ijakobij tolko na seijm wielikij
wczas prijbijti niemieszkali

Artijkul 9

Artikul 9

O skladaniu soijmikow na soijmie walno, ij oddawaniu darmo slawiela
rei spraw soijmowijch.

A gdijsie seijm walnij dokonaiet, tody powijwolaniu soijmuw
czotijroch niedielach maiut bijwati wkozdo powiecie soijmiki ta
kim dijczaie, isz poslowie skoro prijiechawszij z soijmu maiut woiewo
die, abo starosie sudowo, oprijiechaniu swoim dati znati, a woiewoda,
abo starosta, abo namiestniki ich, maiut to czere z wozmijch slachtie
obwolati, zebij na tot rok na soijmik kuslichaniu poslow swoich zije
chalisie, A dla toho, zebij na tijch soijmikach poslowie sprawietowna
seijm posijlanijie, zwierszij sie z seijmu dali oto wsim obijwatelo
wozdoho powietu wiadomost dostatecznuiu, szto bij naktoro soij
mie w sprawach ij potrebach reczij pospolie sprawili ij postanowilij
ij kotorijisie kolwiek na taki soijmiki ziedut, tyie tijch spraw soijmo
wijch sluchati maiut, A nie prijbijsije na taki soijmik owina zadnijm
niepodlihaiut, ale soijmowo postanowieniu dosijt czijniti maijut,
ij to szto sie na soijmie postanowit ij vfalit, maiut poslowie napis
mie zapieczatiu naszoiu dopowietu swoieho prijniesti, ij to kuza
chowaniu prijkni hars zemskich vradu ziemsko podati, takze dla wie
domosti toie reczij, ij do knich grodzkich dati wpisati, A skazanie
korej nasze i takije sprawij ziemskie poslo darmo vijdanij bijti
maiut, bez zadnoho zatrudnienia

Artikul 10

Abij slachtich bezprawnie niebijt ijman

Tesz vstawuiem ij wiecznij mij czasij mieti chocze, mij hospodar ij poto
ki naszij, ijsz wsie rijcerstwo slachtu wieł. kniaz. prijwolnosciach
ich zwijklijch kotorije od nas hospoda, ij od predkow naszijch im sut
nadanij, budiem powinni zachowati ij derzati, Tesz kozdij slachtic
osijeli ij wodle prawa niepozwanij ij niepokonanij prawo, od nas hospo
ij od zadnoho vradu, ijman ij wwiezenie sadzon bijti niemaijet, okro
prijczijn winszijch artikulech ieho statutu pomienienijch

Artijkul 11

Abij panowie slachtu opotkimost ich sami niesudili

Tesz vstawuie, isz kniazata, y panowie rada naszy y szlachta, ytesz
kosciy zycerstwa naszego, ktorzy slachtu naszu v siebie sługi
bnikamy chowaiut, niemaiut ich sami o poctiwost sudziti, kromia
nas, bo tot sud nikomu inomu nienalezyt, odno na hospodu, A szto sie do
tycze zlodeystwa, zaboystwa, gwałtu y inszych wystupkow to
podobnych, iesliby sługa czy kotoro panu ko inszo takze y swoie panu
swoiu, szto zaszkodził, y to wolny budut panowie ich zasadiwszy
przy sobie szlachtu ludey dobrych sprawiedliwost stakowoż oczy
niti, aiekoby był kto sprawa pokonan, to tedy tot maiet, za wy
stupok swoy terpieti, y karan byti, bytesz y sorto, wiedze
appellaczyi postupko sioho statutu na obiedwie storonie, tak
powodowoy, iako y otpornoy do sudu hołownoho niemaiet boro
niti, a w kotoroy takowoy sprawie, maiet byti skazan rok
za kotoryi niedieli, dlatoho aby tot sługa obzalowany ro
ditoho, abo przyiatielow swoich sposobiti mohł, A pomienszy to
reczach ktore horto y oplacenie suny giemieznoi; takze osiedo
nie niepoyediet, wolno budiet kotoro panu sługu swoho wotk
wystupku ioho sudziti y sprawa karaty

Artikul 12

O niedawaniu cuzozemcom dostoienstw y wradow wsiakich, a przy
chodnie zynszych panstw, y osiełosti niedawati,

Takze my hospdr obiecuie y slubuie pod przysiehoiu naszoiu, kotoruiu uczy
nilismo. wielikomu kn. lit. y wsim stanom obywatelom ieho beruszy to statutu sta
roho. kromia ieho msti zygimonta perszoho ko kau. wel. kniaz. Lit. sta
noho, a wsiez wkaduiuczy y na to poswalaiuczy, szto sz wszo pane
wm. knia. litew. y wowsich ziemlach prysłuchaiuczych, dostoyno
sti duchownych y swietskich, horodow, dworow, gruntow, starostw,
derzaw, wradow ziemskich, y grodskich, posesyi abo wderzanie y
pozywanie, y wiecznosti zadnych cuzoziemcom, y zahranicznikom, ani su
siedom toho panstwa dawati niemaiem, ale to wsie my y potoki na
szy, wiel. kn. lite, dawati budiet powinni tolko, Litwie, Rusi, zomoyti,
roditom starozytnym, y vrozencom wiel. kn. lit. y ynych ziemli, ko wielikomu
kniaz. nalezaiuczych, A ktoby z cuzoziemcow zahranicznikow, y su
siedow toho panstwa, y wsich ziemli ie prysłuchaiuczych, wazylsie
szto stoho wprositi wziati, y wderzanie przyiti, a vpomieniemy budu
czy toho zemi

buduczy toho zarazom niepustit, tohdy maietnost ioho wsia maiet
byti wziata do stoła y skarbu naszoho wiel. kn. litow. wedze y
tu była chotia y roditom wieł. knia. litow. dostoienstwa y wrady wsia
kiie maiut byti dawany dobre znacznym, y prawdiwie niezmyslnie
wtom woiewodstwie abo powiete osiełem, A chotiaby kto obcoho naro
du za swoiu posłuhu wtoy reczy pospolitoy przyszoł ku osiełosti
z łasku danny naszoi, abo kotorym inym wradom, tohdy y takowy ony
tolko osiełosti onoye vzywati maiet, wczyniwszy perwey prysiehu
powiatu onoie osiełosty, na pierszych roczkoch grodzkich onoho po
wietu, pered wradnikami ziemskimi abo grodzkimi toho sz powietu,
kotoryie tam na tom zas przybiti mohut, yż maiet byti wiernym y zy
czliwym to panstwu wel. kn. lito. tak iako y tubyley, y służecy
służbu zemskuiu tomusz panstwu, Ale y takowyie na dostoienstwa
y wszelikie wrady duchownyie y swietskiie, nyemaiut byti przy
puszczany, ani od nas hospoda vstawleny czoho pieczatary y pisary
naszy spowinnosti swoiey postierehati winni budut,

Artikul 13

O zachowaniu wciełosti dostoienstw y
wsiakich wradow toho panstwa

Tesz obiecuie y choczem wieczynymi czasy mieti, aby panowie rady naszy
iako duchownyie y swietskiie y wsie inyi wradniky naszy ziemskiie y
dwornyie wo panstwie naszom wel. kn. byli wowsiakich dostoien
stwach y poctiwosti ach zachowany, wodle dawnoho obyczaiu
y kosciy podle miesca y zacnosti swoiee, szto sie dotyczet wła
dnosti y spraw ich sudowych, w kotorych sie oni maiut sprawowaty y
zachowati, iako kotoromu wradu zdawna zamirono, y wosiem
statutie opisano yest,

Artikul 14

O nie odnimaniu dostoienstw y wra
dow nazaocznoie obmowienie

Tesz vstawuie, yż dostoienstwo wsiakich wradow, starostwo, der
zaw, tiwunstw na sprawu czyiu kolwiek na obmowy zaocznyie, my
y potomky naszy niemaie odnimaty, Ale kolibyi kotoryi z wradnikow
naszych rosprosziciel był, abo szkodnik nasz y dworow naszych

y donas wto obmowion y obwinion byl, tehdy oboija strona, iak tot kto wedziet, tak y na toho mienit maijut peredznami oczewisto za mandatow stati, a niy spany radami naszymi wiedo: Kma, Litoo wysluchawszy ich y rozeznawszy tuiu rech winnoho podle wystupku iebo maiu karati, a bez winnoho y bez prawa nakladow powedanie, nie buducz niwkoho wyradow brati, a ni iezymi rusziti.

Artikul 15

O tierzaniu starych ustaw a nowych bez seymu walnoho nieustanow

Tesz przyrekaiem wsim przywileia, zwyczaie starodawne, y nowo od nas danyie wolnosti, y zwyczaiow dobrych starodawnyie chowati, y nicz do toho nenaruszati, a nowoho nicoho nie wstanowlati, A wedze bylaby potreba scto nowoho pribati ku dobro rechy pospolitey, tohdy y toho nie maiet czyniti, ani ustaw zadnych dielati, alysz na walnom seymie zwiedomostiu y poradoiu rad naszych y przyzwoleniem wsich stanow soymu nalezaczych

Artikul 16

O wolnosti wyiezdzania z panstw naszych do inszych panstw chrystiiskich krom zemli nepriiatelskich y poplatstwa inszei

Tesz wzyczaie y utwrzaiem wiecznymi czasy, aby Kniazata y Pano wie Choruhowniie, szlachta y koszdy stan rycerski y wsiakoho stawu toho panstwa swoie, Kma: Litoo, mieli moc y wolnosti wyiezdza ti, y wyiti s tych zemli naszych wsieo Kma, dla nabytia nauk pismienych wiczczenia, y wczynkow rycerskich y tesz buduczy niespo sobnoho zdorowia swoioho dla lekarstw do wsiakich zemli, y storon, krom zemli nepriiatel naszych skimby tow panstwo na onczas walczylo, A wedze tak aby zymienei ich podlijmcza a wnie bytnosti ich samych sluzby naszy zo skii nie byli umniesz kiwany, alie na y potolko naszym, iako y przy nich byli zemsky, tolko ylekrot by potreba ukazowala podle wfaly y ustawy zemskoiw byli zasluhowany, Aieslibi syn poiachal porycerstwowi a otec s wedo zostal, a w nie bytnosti ieho otiec by umier, anie o: stawil by po sobie druhoho syna doroslobo, abo opiekuna, abo blizskoho krewnoho pryrozonoho w ymieniach, Tohdy umierni y hospodr, a w nie bytnosti naszoy w to panstwie wrad nasz ziemski sudowy maiet opiekuna cztotowiena dobroho rostropnoho

cnotliwoho, nabożnoho, y dobre w to panstwie y wto se powietie hodie tyie ymienia lezat osietoho, na takowyie ymienia ustanowiti ktoby z nich sluzbu ziedluiuczy zastupowat, y imienija od wsiakoy szkod boronit, u prawa odpowiedat wodlug artykulow nizey oo pienumerz dolozonych, A gdy tot szluzby s zemli pryiedziet maiet imienie y maietnost swoiu do ruk swoich wziati, y ako wla snost swoiu, A tot opiekun maiet sie w toy opiece sprawowa ti, y liczbu z opieki swoiei czyniti, tak iako y koszdy ynny opiekun wodlug nauky sieho statutu, A budiet li tot nie szkaiuczy w czuzoy zemli chotiet komu ynszo toie ymienie puszczati abo w opieku zletiti to ie wolno budiet, a tot pierszy opiekun y kuto zarzowati sie maiet iako wyszszey opisano.

Artikul 17

Posmierti oycow y matok y inych krewnych y blizkich ichdietiey y potomkow y blizkich dedictwa spadku wy sludi y wsiakoho nabytia nieoddalati y o spadku na nas hospa po bezpotomnych

Tesz ustawuiem, yzs po smierti oytow y matok dieti ich synowie y dozky, od oyczyzny y matierzyny niemaiut byti oddaleni, Ale oni sami y ich szczadky wlasnyie krewnyie y blizkiie prawo przyrozonym y slusznie nabytym zwyczaiem starodawnym, y tesz statuto pier szym y ktepierwszym maiut osiehnuti y oddzati, y tyie dobra na pozytok swoy oborocziati wiecznymi czasy, A to szsie tesz rozumiet rozumieti yo blizkosti spadkow wyslucharz y wsiakoho nabytim, pod lub prawa, A to tym obyczaiom, Ieslibi bylo kolko bratii siestr rozomych wydanych abo nie wydanych zamusz, a tyiby bratya nie zy soboiu oyczyznoiu y kupleiu kotory sie im w oyczyznu oboraczati maiet, podielilisie, abo iesczе y nie podielilisie, a kotory by z nich umier nie zostawiwszy po sobie plodu, tohdy ieho czasti oyczyznoy y kupli, tolko na bratiu prychodith y na ych potomstwo, a na siestry, tolko wyprawa szczetwiertoie czasti wsiakoho imienia oyczyznoho y kupl plenoho, yto ieslibi kotoroy pered tym z nich zamusz posmierti oycow skoy oycowskoy y dutoy oddo ie brati niebyla dana, Aieslibi byla

Matierÿzna, Tohdÿ maiut bratÿa z siestrami rowno podeliti miezÿ soboiu, Kaklibÿ pan Boh dopustil, zebÿ omÿie bratÿa pomierli wsie, a wszadnoho potomstwa po nich nie zostalo, ar hotia sbÿ ÿ bÿlo, a potom sie zwierlo, tohdÿ onaÿa wsia oÿczÿznaia, ÿ wsiakim obÿczaiem na bÿtie imienia zasie na siestrÿ ÿ na ich potomstwa spadÿwaiet, Nÿszli iesliby ieszcze takze Pan Boh dopustil, zebÿ omÿch bratiej siestr, ani ich potomstwa ÿ sczadnow nie zostalo, Tohdÿ onaÿa oÿczÿzna ich wsia takze slusznÿm obÿczaiem slusznie nabÿtÿe ÿmienia ÿ maietnosti, maiet na blizkich spadÿwati, kotorÿ iest nablizszÿ do oÿczÿznÿ do matierÿznÿ nablizszÿie pomiczu wodlug tohosz postupku, takze tesz ÿ materÿstow maiet spasti na tÿch kotorÿie budut do materÿstoho ÿmienia nablizszÿie po matce omÿch zmerlÿch, iesliby czereznicz kto slusznÿm zapisom nie bÿl zawodÿie dieno kromie tÿch kotorÿie bez potomkow blizkich, sczadnow ÿ naslediekow swoich zomrut, mnakoho prawa swoho prÿrodzonoho wÿslužono hoÿ nabÿtoho niewlerwszÿ ÿ niezapisanÿszÿ, bo potÿch ÿ takim obÿczaiem ÿmienie spadnom na rzecz pospolituiu, ÿ na nas Hospoda, Wiel, Knia ÿ potomkow naszÿch W:ch, Km, Lit:, prÿchodiat ÿ prÿchoditi budut

Artikul 18

O nie daniu dostoienstw wradow ludÿam narodu prostoho

Tesz prostÿch ludej nie powÿszszati nad szlachtu, ani na dostoÿnosti ich prelatowatÿ, ÿ wradow naszÿch prostoho stanu ludie dawati nie maie, ale szlachtie hoztow rÿcerskoho czolowiku, ÿ tutoszmoho Pana W:ch K: L: rodicz, a wto panstwie osiedlÿm, Mÿ z laski naszoi kto sposobnie bodnostiamÿ ÿ sluzbami ich, ÿ na hospodu, ÿ rzeczÿ poprÿ obiecuiem ich dostoÿnostiami, ÿ wradÿ opotrowati, ÿ do sluzb naszÿch na dwor nasz prÿimowatÿ, iako wiernÿch poddanÿch naszÿch

Artikul 19

O wÿwodie szlachetstwa za prÿmowcÿiu.

Vstawuiem tesz, iesliby ktokolwek zebÿ nie bÿl szlachticz, tohdÿ tot kto sie wÿwodit, maiet postawiti zo ÿca ÿ matkÿ potwor szlachticzow prÿrodzonÿch, to iest dwoch zoÿca, a dwoch z matki kromÿch ÿ na to ÿm poprÿsiehnuti, ÿz ich iest prÿrodzonÿ a prawdziwÿ szlachticz

a kaklibÿ

A kaklibÿ sie rodzÿwiel, a onbÿ bÿl tutoszmioho panstwa naszoho tubÿlecz tohdÿ Boÿar szlachtu okolicznÿch maiet postawiti, dwoch szlachticzow, kotorÿie maiut prÿsiehnuti ze on iest zrodu szlachticz, a potakowom wÿwodie prÿhaniem prÿ szlachetstwie zostaniet, a tot kotorÿ prÿhanil, maiet zatakowuiu nepowsztehmwuiu mowu swoiu siedieti wzamku abo w dwore naszom sudowom dwanatcat niediel, a storonu protiwnuiu sowito nawiezatÿ,

Artikul 20

O poniatiu czerez szlachticza nieslachtianki i potomstwie takich ludiej

Pakliby kotorÿ szlachticz nieslachtianku sobie nierownuiu poÿmat, tohdÿ iak tuiu nieszlachtianku zonu swoiu, tak ÿ dieti swoie zmieiu na bÿtÿie soboiu slachetstwom swoim wslachtit, ÿ takowÿie zonÿ ÿ dieti ich zaprawÿch slachticzow bÿti maiut, A wedze iesliby takowaia Niewiesta bÿwszÿ za szlachticzom, ÿ zasiebÿ potom poszla za prostoho czolowieka, a nie za szlachticza tohdÿ taia zasÿe cztiwost szlachetnuiu tratit, ÿ wtakowom stanÿe bÿti maiet, iako muz iei e zakim potot czas budiet a dieti etÿm kotorÿie spierszÿm swoim muzom slachticzom miela to predsie szkoditi nie budiet, tolkobÿ remiesla aszÿ kosie nie zÿwili, tolko niemie rÿli, A wedze iesliby ÿ takowÿ szÿn ÿ remiesto nieszlachetskoie, ÿ z stopshorpokinat ÿ wopustil, a postuplo rÿcerskim ÿ szlachetskim naslaowat, tohdÿ predsie za szlachticza poczÿtan bÿti maiet,

Artikul 21

O czuzozemcu nabawienom o szlachetstwo ÿ onabÿtiu czerez nieho osiedlosti

Tesz iesliby kotoromu czuzozemcu, kto nabawit na szlachetstwo, tohdÿ maiet ierbati do ziemle swoiei odkol iest ÿ tam pered wradom wÿwiesti szlachetstwo swoie a z uradu pod ich pieczatmi list prÿniesti kotorÿm tut szlachetstwa swoiego maiet dowiesti, a iesliby walka stoie storonÿ bÿla, odkol on iest, tohdÿ maiet postawiti dwoch osob prawdziwÿch szlachticzow stoiesz storonÿ swoiei, abo tutosznich bÿwalÿch wtoj ziemle kotorÿi bÿ bÿli ieho szlachetstwa swiedomi, a tÿie maiut takze prÿsiehnuti, isz on iest szlachticz, Takowÿm obÿczaiem czuzozemcu wÿwod szlachetstwa budet, A gdÿ wzo tot prÿ zamienÿ wÿwiedet szlachetstwo swoie

Tohdy tot kotory iemu przyhanil, iakokolwiek stan budet, maiet ſkodu y
naklad nacʒom tot ſʒto się wywiel prysiahniet iemu ʒaplatiti, Apak
liby kotory czużoziemiec przyiechawszy do tecʒnoho panstwa naſʒoho
kupil, y iakimkolwiek stupnim obyczaie nabył sobie ymienie ſʒlachec
koie, a choziet wolnosti ſʒlacheckich uʒywati, tohdy pierwiey ma:
iet ukaʒati pered urado tym hdie kupil imienie iesli iest prawdiwy
ſʒlachticʒ, A bdieby toho nie pokaʒal, Tohdy choti imienie kupil
predsię ʒwolnosti ſʒlacheckich weselitisię y ich uʒywati niemayet,
y pod choruhwoiu ʒarowno ſʒ ſʒlachtoiu stoiati niemaiet, ale blisluie maiut
ioho ſtoho ymienia ʒacunkom wsię statutie niʒey w artikule ood
prawach reczey suʒonych opisanym skupiti, y sluʒbu ʒieſkuiu ʒnie
ho sluʒyti, a predsia dostoienstwa uradow dierʒati niemaiet, choti a
by y ſʒlachticʒom był, tak ʒesię maiet roʒumieti y o tubylcu nieſʒlachticʒu

Artikul 22

I eslibi tot kto przyhanil sam niebył ſʒlachticʒ

Vstanawiem teſʒ iſʒ gdy by sam kto buducʒy nie ſʒlachticʒ przyhanil
czolowieku dobromu ſʒlachticʒu, a tot ſʒlachticʒ w tom stanie swoim ſʒla:
checkim byłby znaczny y swiedomy dowod na ſʒlachectwo uczynil,
a powywodie y okaʒaniu swoieho ſʒlachectwa, Ieslibyteſʒ tot ſʒla:
chticʒ protiwnoy swoiey storonie ʒadat mowiczy ʒe on sam ſʒlach
ticʒ, a totby ʒas ſʒlachectwa swoieho wodlug artykulu dwatcatoho
wosiomʒe roʒdiele niewywiel, ale okaʒal się byti sprawa czolowieko
prostim nieſʒlachticzo, takowoho czymbykolwiek był urad naſʒ pe
red kotorym się postawiet, maiet roskaʒati katu wesli do preu
gicʒa y tam ieho dubey biti y potom wyswiedcʒyti, a wieducʒy ioho
od uradu do karania, y wyswiedczyw aiucʒy ʒ miesta maiet kaʒa
ti obwolati, ʒesię takimi slowy na ſʒlachticʒa torknul,

Artikul 23

O nahanienie ſʒlachticʒa ʒabitoho

Teſʒ komuby dana byla wina cholowu ſʒlacheckuiu a onby po
wiedal, iſʒ tot ʒabiti niebył ſʒlachticʒ, tohdy gdy toho dowiedet
krownyie wodlug artykulu dwatcatoho wsiemoho roʒdielu, ʒe był ſʒla
chticʒ, maiet byti karan iako o tom wsiem statutie o muʒoboystwie
niʒey opisano, a osobna naviaʒka ʒa przydanie ʒ ymienia y
maietnosti ieho, maiet byti placona, iakoby żywomu ſʒlach
ticʒu nadanil,

Artikul 24

O ſʒlachtie kotoryie imienia swoie poprodawſʒy lifoiusię bawiat

Vstanawiem iesliby kotory ſʒlachticʒ ymienie swoie prodawſʒy
a w miestie mieſʒkaiucʒy sliſʒy ʒył umikaiucʒy sluʒby ʒiemskoi wo
iennoi, takowyie predsię ʒ sumy swoiey pieniezhnoi winni sluʒbu ʒemsku
y u sluʒyti wodle uchwaly, na omʒas sey wowoi, pod utrachenien wſʒeho
dobra swoieho

Artykul 25

O ſʒlachtie kotoraiaby w miestie osielost przyniata

Teſʒ ustanowiem iſʒ gdyby ſʒlachticʒ ʒamieſʒkawſʒy ymienia oby:
scia swoioho swoho ſʒlacheckoho abo pro rʒudobu swoiu, y iſcʒucʒy sobie
poʒywienia choczby do miesta y mieſʒkal tam tor h miesckiy wiedluby
abo y ſʒynk w domu maiucʒy y loktiom mieruczy abo remiesło robie
chy na uwarstatie takowy uʒo ʒwolnosti ſʒlacheckich weselitisię
niemaiet, wiedse iesliby potom tot ſʒlachticʒ sam abo synowie
ſʒynkom, y tym ieſtwo miestkim oby choditiſie niechotieli, y loktiom
niemieryli, y owyſʒedſʒy ʒas ʒ miesta naslatowali postupkow
rycerskich predkow swoich takowyie mayut byti ʒaprawuiu
ſʒlachstu roʒumieni

Artikul 26

O ʒcieprywlasczenie wolnosti ſʒlacheckich ludo prostoho stanu

Gdyſʒ podwyſʒſʒenia czti y stanu ʒacnosciami y ʒasłuhami
kaʒdoho wlasnie rukam y ſʒafunku ʒwierchnosti naſʒoi hospodi nalieʒyt, y
teſʒ postierehaiucʒy wsiakoho obliʒenia stanu ſʒlacheckoho od ludey pro
stych, ustanowiem, iſʒ nic hto ʒ ludey prostoho stanu okrom osobliwoi la
ski y nadarenia od ʒwierchnosti naſʒoi hospodsiy, y tohʒ aiawnymi ʒna
cʒnymi y rycerskimi posluhami muʒstwom y wiernym protiwnie przyia:
telom naſʒym wolnosti y przywilei stanu ſʒlacheckoho y herbow ſʒlach y sam
sobie przywlaſczati ani ich uʒywati niemaiet nikotorym obycʒaiem, ani po
siadaniem, ymieniey y gruntow ſʒlacheckich, proto aby domy ſʒlachec
kii nie iſchodili, tohdy to warui em, iſʒ prostoho stanu czolowiek
nie dosiahnuwſʒy pierwiey od naſʒoho hospodu wolnosti ſʒlacheckoy

ijmieniej ij gruntow slachetskich, w kotoryjch obycząiom posiedali, ani
kupletu swoieiu nawiecznost oddierżati niemożet, ale blisskije zawdło
żeniem pieniezi szacunko statutowyjm, k tomu ijmieniu prijiti ij prijpu
sczonij byti maiut, chotiaby ij dawnost zieslaia zaszła,

Artikul 27

Gdyby slachtic slachticzu prijmowku zadaiu wczyjnil, tak oslachectwo, iako ij o inszyje reczy wwoczyj ij zadcznie,

Tesz wstawuiem, ijsz gdyby kotoroholwiek stanu ij dostoijnosti buduczyj, tolkoby odno rodu slacheckoho czołowiek zarowno wsich w tom poczyjtaiuczyj, od wielmożnoho asz do wbohoszoho slachticza odnako rozumieiuczyj, odin druhomu, tak oslachectwo iak ij o inszyje reczy pot czestnosti ij dobroij slawie dotikuiuczyje oczewiście holyjmi slowyj, krom mianowania samyjch wczyjnkow na sud grodski wyjmiatyjch prijmowku wczyjnil, a tobyjsię do prawa buduczy pered nas tiahała, gdyjbysię to w dworu naszoho stało, abo pered wrad zieski, abo grodski prijtaszyj to. Gdyjbyj tot kto prijmowil, a pered prawom ktomusię nieznał, tohdyj tomu kto prijmowleno, to niczoho szkoditi niemaiet, a on toho sprawowa tisię niebudet powinien, ijtaia prijmowka dalej na toho ktosię zaprel niemaiet byti donoszona, Alie iesliby potom tot że ijkomusz szkodli wie prijmowil, oczewiście, Tohdyj wżo chotiabyj się toho prel, a storona obrażonaia dowiedietli toho na nieho dowodom słusznyjm, iako o dowo: dietch osobliwie na swoim miescu w sie statutie iest opisano, maiet byti sprawa karan wieżieniem, to iest w zamku abo w dworze naszom szest niedziel sedieti powinen budiet, A zaperewodom prawa iesliby winnyj wra du posłuszon byti ku wieżieniu siesti, abo w nim czeres czas zamierenyj wyj trwati niechotiet, Tohdyj maiet zato zapłatiti winij storonie obrażonoij pietdiesiat kop hro: zaraz bez pozwow ij bez składania rokow, kotoru iu winu tot że wrad namaietnosti ieho storonie obrażonoij odprawiti bu det powinien podług artikulu o odprawach czeres sudowyjch wczyjnionoho, A zapłatiwszyj tuiu piatdesiat kop hro, predsie ieśliby wrad maiet listom swoim rozkazati szezotyjryj niedieli od położenia listu, abyj zatuiu winu szest niedziel wyj siedil,, A zanosztow niedosit wczyjnienie siedzeniu, maiut winu wyjższej opisanuiu płatiti, ij niemaiet to iemu byti odpuszczono, asz wyjsiedit,

A zaoczenniu

A zaoczenniu prijmowku nichto się brati niemaiet, gdyjsz to prijtom zo stawati maiet, kto zaocznie mowit czołowieku poczciwom, bo dobro bromu czołowieku niehoditsię licho howoriti opocztiwom,

Artikul 28

O prijmowku żeby miel byti miecz tiwoie mathi synom ij oprimowcie biedym holowam slacheckimi

Tesz wstawuiem, isz kolibyj kto kogo rekł, że tyj mieczu tiwoi mat ki ij mieczyjstoho łoża syjn. a tohobyj na nieho niedowiel, a tot kto ro primowiwno stoho slusznie bysię wyjwiel, Tohdyj slachtic, isz takowyj maiet onoho nawiezati sowito sorok kopami hro: a tuiu prij mowku peredtez sudom zaraz sprawa nie odczodietyj oczyjsti ti ij tijmi slowyj odmowiti maiet, sztoiesmi mienil na tiebie sebys tyj był mierctiwoie mathi ij mieczyjstoho łoża syjn, tom na tiebie bre chał iako pies, A dediebyj tak wpornyjm był, a temi slowyj zaraz w sudu toho odmowiti niechotiel, Tohdyj maiet siedieti wwieżieniu na zamku naszom, tak dołho, asz temi slowyj iako w te artikule napisano, od mowit ij na wieżnku spotra oddaszt bez składania rokow powinnoiu, w artikule wyjszszom dwadcatsemom opisanoiu, A wrad nasz wto to wporno wzianoie folgi czyjniti niemaiet, A wżdże benkart nieijnakszyje odno takowyjie byti maiut rozumieni, ktobyj dieti niezwyjenczalnoiu ij nie ślubnoiu żonoyju miel, chotiabyj potom ieie ij poniał, ij takowyjm otecz od prawyjch detiej ij od krownyjch niczoho zapisati niemożet, a zwl aszcza takowyjie dieti na detiey benkartami rozumieni byti maiut, ko: toryjch byj otec prijw łasnoij żonie z cużołożnyjtoiu miel, A chotiabyj po smierti prawoie małżonki tuiu podłożnicu swoiu poniał, a dieti zniciu prijbyjł, Tohdyj iako tegi pierszyji bludnyji tak ij tyji czo tia powienczaniu a ślubie z takowoiu żonoiu mieti budiet, predsię tegi oboie dieti znieiu nabyetiie za benkarty ij maiut byti pole zonyji ijnij kotoryjmi wyjmyjsły ani zapisyj ku ijmieniu ij maietnosti oijtowskoi prij puszczonyj byti niemaiut, Tesz takowyj maiet byti za benkarta rozu mian kotoroho byjsię otiec za żywota swoieho wyjrekł ij nie swoim syj nom byj ioho prijznat odno żebyj toho nie czyjnil z wasni ij zgniewu protiw no byj ioho prijznat odno sebyj tobo niechyjmi zwasni ij zgniewu protiw syjnu abo żenie swoiej matce ioho poczciwoij abo byjtesz sebyj ioho czas niemałyj zaczitia miet, ij poio hoporożeniu z soboiu mathu io ho tomu

swoiu terpiet, boiako iednoraz zachtia swoie przymawiaiu, y maiuczy przy sobie iego w tho swoim terpliwostiu swoieiu zachtia swow przeznal, tak wzdy iego potom zlym czynity niemozet, gdyzs dobro mieczego zlogo y niepotrebnogo ucto swoim terpieti nie doctitsie, A osobliwie otiecz syna benkarto uczynyti niemozet, za druhoie zony swoieie, A maczochi iego a w laseza iesli budziet togo syna swoiego spierszoiu zonoiu swoieiu matkou iogo nieszlaiuczy zasyna miet, Tosdy v ego przymaczogie wyreczysie iego niemozet, takimze obyczaiem y otczezkach maiet byti rozumieno, Potomusz y matka iako za pierszogo muza swoiego, tak tesz y za drugogo muza poszedszy protiw dzietiey swoich, tym prawo y obyczaiem iako napisano sudono byti maiet, A budzieby tesz kto przymowil kotory czi tiwoy bielory golowich szlachtianie nazywaiuczy ieie wszetecznitoiu zeby w stanie swoim mieczi tiwiesie chowati miela, Togdy takowy wedle prawo iako wyszey w tom artikule napisano oto sudono y karano byti maiet

Artikul 29

O wyzwolenie od platow nowych od podwod budowania zakow i moszczenia mostow, taktesz y o stariu podorohach

Isz tesz przywiliiami dawnymi prodkow naszych Korolei ich mosci, y W. K. L. wsie pospolitie luti tiabtyie, Mieszczanie, poddanyie, Kniazat. Panow choruhownych, szlachty, y boiar obywatelei panstw naszych zemli W. K. Lo. od nowodoi dani, podatkow, sierebszczyzn, y wielikich poborow bez dobrowolnego samych panow zezwolenia y vfaly soymu walnogo y tesz od dyakla y ot wsiakich bremen powozowych kotoryie podwodami zowut, y od dawania stacey pro nas y tesz posłow y gonczow naszych, tak tesz od wozenia kamienia drewa abo drou kupalenia plitey, y wapna naza nasz na szy od noszenia sienia, y od w sialoi storozy y lowow, Takze od budowania y oprawowania zakow, y moszczenia mostow, y od inszych robot wyimati sut, A niekotoryie poddanyie Kniazskie, panskie, y szlacheckie zymieney ich poniez zasobcia zeni bywali robotami zakow stanow, sztopoloki nazywano, tak tesz dawanie starey y podwod pro nas hospa, y tesz dawaniem podwod y starey podprosly y gonczy naszy. y robieniem y naprawowaniem mostow Proto my hospodar wsich obywateley panstwa naszogo Wiel. Knia. Lit. y zie mli kniemu nalezaczych, Ruskich zomoitskich y inych do odnakowye rowno ie wolnosti, przywodiaczy wsich poddanych Kniazskich, panskich y

Slachet

szlacheckich od wierchu pomienionych y iakimkolwiek ymieniem nazwanych potiegley y powinnosti od siego czasu na wsie potomnyie czasy wyimuie y wyzwolaie wiecznymi czasy, krome mieszczan y poddanych naszych hospodz, aby tyie wedle starodawnogo obyczaiu iako podwodami y podyimowanie statyiami nastaniech na miesczach zwyczaynych na hospodu poslo, y gonco naszym, tak tesz mosty y zaky naktelniczach swoich poprawowati wedle zwyczaiu swoiego powinni byli, We dze Mieszczanie y poddanyie Kniazskie Panskii y slacheckii podwody podposty y gonczy naszy wedle zwyklogo obyczaiu dawati budut powinni, A szto sia dotyczet od prawowania zakow, y mostow starych, y znowu budowania, gdie do siogo czasu poddanyie slacheckii oprawowati y budowati byli powinni, to maiet byti oprawowano znyt nowo powyszonych szto osobliwoiu Constituciieiu soymowoiu warowano budet, iako w Constitucii nadmiy soymu Lubelskogo, y zemli wolynskoi, Podlaskoi, y kiiewskoi iest opisano, A mosty w dobrach stolu naszogo na lezaczych gdieby potreba ukazowala budowati, To takze maiet byti opatrowano poddanymi naszymi, y mostowich stanowieno byti maiet, iako w artikule dwadcat dewiatom Rozdielu pierwogo, szlachtie okoto budowania mostow wymieniach ich iest dolozono, A gdieby kotory starosta abo derzawca, horodniczy, y mostowniczy nasz, albo namiestnik y sluga kotorogo z nich poddanych slacheckich przymuszat chto dotych robot niepowinnych, y sim statuto wyzwolonych, dokazaiuczy w tom pozytku swoie, Togdy kozdy takowy kto by to uczynil maiet byti przypozwan do sudu nalezhnogo wedle artikulu szestdesiat pierwogo w rozdiele czetwertom, a znado wedlo prawnym winy dwadcat kop gro budiet powinien ono w krywzonno szlachticzu zaplatiti, y szkodu gowito oprawiti, Taktesz Kniazata, Panowie rady, woiewodowie starostowie, y inshi z szliachty iezdiaczy podorohach od ymienia do ymienia swoiego w wojsku y na zaky Vkrainnyie y mienia szlacheckim y ich poddanym nie maiut szkoditi, y stacyi y podwod brati, ale sobie sluga y koni swoim zapieniezi wedle torhu cenoiu zywnosti kupowati budut powinni, a kto by nad siniu ustawu szto uczynil, tot takze iako wiersz opisano, maiet byti pozywan, a zape rewodo prawnym storonie za tobliwoy, tak zegwaltu dwadcat kop gro platiti budiet powinien, a szkodu gowito oprawiti za slusznym dowodo powinien budet . . . . ; . . .

Artikul 30

Iesliby ktory s poddanych naszych na kniaziech na panięch abo na kotorom wysłużył imienie lezaczoie

Koliby ktory s poddanych naszych buduczy narodu szlacheckoho na kniaziech abo na paniech, abo na kotorom ynom imienie lezaczoie wysłużył, y buduczy toho imienia w derżaniu on sam abo potomki ioho, a potomby cho tiel procz, tohdy wolno budiet iemu y potomkom ioho odeyti procz zo wsimi statky, maietnostiu, y zo wsim nabytiem swoim y nakładom, albo budowanie szto budet na toie imienie nałożył, A ieśliby ony pan dał to słuzie swoiemu naindie ymienie danim swoim list zapis swoy podpieczatawszy swoie ieu, y podpieczatmi ludiey wiery hodnych szlachty, y koby w niem wyraszo no było, isz wolno iemu y potomkom ioho tym imieniem kto chocze służyti wiecznymi czasy, y tot list opis swoy sam oblicznie pered nami hsm abo w uradom naszym wodle sieho statutu zoznał, Tohdy takowy list prymocy maiet byti zachowan, a tot kotoromu zapisano pri zapisie y pry to imieniu zostati maiet, y potomki ioho wiecznymi czasy, A kotory by szlachcicz wysłużywszy na kotorom pannie imienie, y nie maiuczy tako woho listu i wolnosti stim imieniem służyti abo prodati y zamieniti kotoby on chotiel, a potom by służyczy inszomu panowi swoiemu, y kromia woliey y wiedomosti ioho stym imieniem na hospodu, abo zakotoroho inoho pana poddatsie, prodał abo iakimzekolwiek prawom toie ymienie ludi abo grunty odnioho pustit, Tohdy ony pan abo poto komu ioho podliuby toie imienie robił, wolen toie imienie od takowo ho kotoroho wziati, y wiedsze pierwey czas na wyrumowanie czo rez woznoho szest niediel, stoszyti maiet, ie, A choti aby y ktoinszy a nie tot sam ziemienin abo boiaryn, toie ymienie derzał, predsię nie derżacz, ale tot kotoromu toie imienie pierwey było dano czerez woznoho iako wyszszey opisano czas składan byti maiet, a tot w tom czasie zo wsieiu maietnostiu swoieiu y zbudowaniem swoim kosztom budowa nym hdie chotieczy wyprowaditisię powinen budiet, A hdieby tot kotoby takowoie imienie imienie ludi albo grunty puszczony byli na toie obosłanie uradowoie niedbaiuczy toho pustiti niechotił, Tohdy tot takowy protiwny maiet byti poswan do uradu hrodskoho narok zawity iako o gwałtownoie wybitie sspokoynoho derżania, a takowy szlachtie y boiarom mieszkaiuczym podlimbolwiek y dawnost zemskaia

iyti y pomocna

iyti y pomocna byti nie maiet, A ony panu y naklady prawnyi sadowo do słusznym zapłatiti winien budet, a tot sługa zato maiet byti karan wiezieniem na tom zamku cztyri leta, y wysiedievszy czas zamierony, nie pochoczetli tomu panu służyti ostawiwszy toie imienie onomu panu wolno budiet iemu z maietnostiu swoieiu iako oto wyszszey w tomze artikule opisano procz odiyti,

Artikul 31

O niepozywanie swietskich w duchownoie prawo orecz swietskie

Tesz ustawuiem, ysz biskupowie, prelati, stanu duchownoho y ich sprawcy kniazat panow y wsie szlachty, rycerstwa y mieszczan, i wsich poddanych naszich iako y szlachieckich nie maiut nikoho ku sobie do duchownoho prawa o swietskie reczy pozywati, takteż y sama szlachta mieszczanie y wsie poddanyi naszy, y tesz poddanyie szlachieckie iakokolwiek stanu nie maiutsię do duchownoho prawa wtiskati y pozywati orecz swietskie pod zakładom storonie pozwanoy dwad catma kopami hro, y pod nahorozeniem utraty zsoritot tiu, niszli szto ku prawu duchownomu nalezati y prysłuhati budet, to w duchownom prawie sprawowano y sużono byti maiet,

Artikul 32

O dowozeniu sprawiedliwosti w kriwdach swietskich z stany du: chownymi, takze duchownym z stany swietskimi

Ustawuiem iesliby kotii iakie kriwdy dieiali zymieniey kostiel nych, od uradnikow, sług, boyar, y poddanych wsiakich stanow du chownych, ludi stanu swietskoho, tak samoy szlachtie iako y sługa y podda nym ich, takze y mieszczanom miest naszych, y inym poddanym naszym hsm y gwałty naiezdy, rozboi, zaboystwa, y gwałty panien, y niewiest boy, rany, hrabiezy y ludie, y czeled zbiehłuiu, y oinsze iakiikolwiek reczy podobnyie, ino ich kozdy swoioho sługi y poddanoho sprawost bliszszy iest czyniti, Tohdy tesz y stany duchownyie z uradnikow y sług swoich, bud osiełych iako y nieosiełych y s poddanych swoich powinni budut sprawiedliwost czyniti, za upomnieniem czerez list uradu ziemskoho wodlug siehosz prawa pisanoho statutu ziemskoho A hdieby kto zosob duchownych iakoszkolwiek stanu y doystoienstwa

Sprawiedliwosti vczyniti niechotiel, abo Sudom swoim szto ko obliżyl w
domi, Togdy oto sa takowyi do Biskupa togo pod kotorogo sprawoiu iest
iako do gołownieyszogo prełożonogo swogo maiet byti pozwan, narok
perwyi od podania pozwu oczewistogo za czotyry niedieli, a od położe
nia naymniemu zasz szes niediel pozwom Biskupim pisanym polskim
pismom, y tasze sa maiet osoboiu swoieiu, abo czerez vmocowanogo
swoiego stati, i ono go nakogo zaloba wyszla pered Sudom Biskupim
stawiti, a Kniaz Biskup kotorogo to władzy budet nalezati, abo
vrad iego postieregaiuczy wto pokoiu pospoo y sprawiedliwosti swietoi,
aby wczom vszczerbiena niebyla, powinien budet tym prawom pospolitym
y Statutom ziemskim sprawiedliwost obrywszono czyniti bez wsze
liakoi prowoloky y zatrudnienia od prawou slusznuiu sudu swoiego
daiuczy nawinowatom, z dobr maietnosti ruchomoi, y s dochodow pr
awom perekonanogo, A gdieby maietnosti nie stawalo, y na samoy osobie,
A iesliby od samych osob Duchownych w czchol wirk wtych reczach w
ierach pomienienych krzywda kotoraia dieietasie, Togdy oto takze do Knia
zia Biskupa, abo vradu iego narok pozwany byti maiut, A Kniaz
Biskup abo vrad iego, nikotorym inym odno teże prawom pospolitym y sta
tutom ziemskim towsie Suditi, y posudie od prawu nawinowatom namaie:
tnosti wlasnoy tych duchownych osob lezaczoy y ruchomoy, A prydetli do
togo sprawa y natiele karanie wodlug siegosz Statutu vczyniti y wyko
nywati budet powinien, czyniaczy to wsie dosyt poczciwsiegoiu swoieiu
do radzy na vczynienoiu, A iesli sz to vsudu Duchownogo prawom swiecki
budet vsuzono, a na odprawu dokotorogo vradu zemskogo abo grodskogo
odoslano, Togdy to ony vrad odprawowati maiet, wedle nie wkładaiuczy
wto zadnych takowych reczy kotoryiby nam ney wolnosti praw tych
y Confederacyiu narusżati mieli, A iesliby odprawy wtakich reczach
vrad nievczynil, Togdy y toie niedosyt vczynienie wodle artykulo
wto napisanych wolnoie prawo zwracto wosdo do Sudu naleznogo bu
diet, Wedze iesliby storona zalobnaia abo odpornaia rozumiela sobie
byti obliżenie sprawiedliwosti swoiei wyrokom y skazanie Biskupim abo
vradu iego, Togdy takowoy storonie Kniaz Biskup abo vrad ie
go, oreczy tim prawom ziemskim osuzonyie apelacyi dopustiti budut
powinni.

powinni do Sudu Trybunalskogo, Kotory Trybunal wgdie indie odno
wmiestie naszom stoleczno wilenskom takowyie sprawy za appe
lacyami miezy stany Duchownymi, y swietskimi wodlug siego Sta
tutu prawa pospoo odsuzywati maiet, A kotoryie Sudy Trybu
nalskii dla takowych sprav maiut byti vysazony s storony
Duchowny try osoby, A s storony stanow swietskich takze try oso
by miezy tribunalistami obranyie, y gdie w iakoy sprawie bolsz osob
miezy temi szestma osobami naszyie Sudy wybranemi narodno woto
zgodiatsie, przyiti s wotiech conclusyia zostati maiet, A paklibyr w
roznosti wot okotoruiu sprawu tyi szest trybunalistow nie zgodilisia
Togdy takowyie reczy odsylati maiut do nas Gospodara, A my zaodosla
niem tyi sprawy odsuzowati maiem gdie natot czas dworom naszym bu
die wsie panstwie naszom w: K: Litom y bez zwłokou, a gdieby tesz ko
mu od Kniaziey Biskupow, krywda wczom dieietsie, tak od samych
osob iak od vradnikow, slug, Boiar, y poddanych ich, a ony samy za
vpominienie od vradu ziemskogo czerez list vpominalny sami so
ronie zalobliwoy vsprawiedliwitisia iako osoby duchownyie nie cho
tieli, abo vradnikow slug, Boiar, y poddanych swoich sprawiedliwosti
nievczynili, wodlug siego prawa pospoo, Togdy oto do nas Gospodara, takze
narok zawiti pozywany, y tymze prawom ziemskim sudony byti maiut
skladaiuczy rok zapozwy, iesli vdom w: K: Litm dworom naszim budet
czotyry niedieli, a iesli za granicoiu w: K: Lo, osm niediel, iesli
by tesz ludia stanu duchownogo sluga y poddanym ich, od ludey sta
nu swietskogo kniazat, Panat, slachtie w iakoy kolwiek zacnosti
y zwirchnosti buduczych, takowie wydawania diesietin iako y win
szych reczach potocznych krywda sie iawaia dieiela, Togdy otakie
krywdy osoba duchownaia osobu swietskuiu od kotorogo sie iemu
krywda stanet pozywati budiet do iego sudu ziemskogo wla:
stnogo, albo grodzkogo, tym poradkom iako sie y sami stany swiet
skii pozywaiut, wodlug artykulow wto Statutie opisanych, z wol
nym odozwanie obiema storonam do Sudu Glownogo tribunalskago spol
nogo zdut gownim, a oporwidania y zapisanie takowych zwysz mieno:
wanych krywd y szkod kotoryie od stanow duchownych ich slug y pod
danych

Poddanych poczynieny ko budut, maiutsie deiati naowradiech ziemskich
grodskich, abo y duchownych hdie kto pod hoczet wtych powietiech
hdie tyie ymienia kostielnyie lezat, abo podkotorim wradom stosie komu
odnich, slub y poddanich ich krzywdy stanet, apodtim czasom koliby ko
toroie Biskupstwo wakowalo, abo zetieby kotory Biskup dotzazych
panstwo wposelstwach, abo hdie poswoich sprawach sieho panstwa
W. X. L. odiechal, tohdy okrinzomy dokapituly abo sprawcy oho
ho dostoienstwa ktotim Biskupstwo sprawowati budet, postupkom
wyszszey opisanim wtiekatisie y sprawiedliwosti sobie dowoditi maiet,
a oni winni budut sprawiedliwost czyniti wodlug sieho sz prawa y sta
tutu zieskoho, a tosz sie maiet rozumieti y o duchownych klezskoho
zakonu, ze mienszyie zich stanu pered starszymi swoimi prelozony
mi, a prelozonyie starszyie pered sudom holownym, poradkom wyszszey
opisanym, w sprawiedliwiti sia ludem swietskoho stanu powinni budut,
Lecz sz tosie doticzet takich kryywd potocznych, s takowych imieni
stanow duchownych od wradnikow y poddanych ich abo odnich sa
mych, kotoryie wradu pospolitom y sluzbie zieskoy woiennoy podlehli
sut, to iest zoyczyzstych matierzystich kuplenych darowanych y za
kuplenych, y iakim ynym obyczaiem nabytych, tohdy wzo stako
wych ymieniey swoich y duchownyie osoby, tak iako y slachta sta
nu swietskoho wodle poradku statutowoho to prawu pospolitu
zieskom podlehati maiut, tak w sudu zeskoho, grodskoho, podko
morskoho, y Comisarskoho y zapelaciyieiu w sudu holownoho

Artikul 53

O prawa ziemlenemi mieży stani duchowi y swietskimi

Prytom tesz roznicam kotoryi sia mieży imieniami y grunty sta
now duchownych i stanow swietskich czasto deiut, a stoho do
zastia y do niepokoiow niemalych prychodit, y zabiehaiuczy y na
czasy potomnyie to mieży nimi rownoiuczy, wstawuie gdysz oso
by stanu duchownoho dobruiu y pewnuiu sprawa pospoho maiut
wiedomost, y sz w sudu zeskoho nalezhoho z ludmi stanu swiet
skoho, hotowuiu y nirodrotocznuiu sobie sprawiedliwost daleko
icie mieyscz uzy zawzdy odnositi moiut, a znas tesz hspda nasza
wnieyszy przyklad wto im iest podan, y sz my wodle prawa pospo

czerez wradnikow

czerez wradnikow, y czerez nas sto pans two W. X. L. popryslazono
ho y nadanoho, hdie idiet o grunty y reczy zemlyanyie, rownyie y
odnako prawu pospolitom, to musz podlehaiet, Tohdy tymer obyczaiem
ie y wsie prelati Biskupowie, y inyie osoby stanu duchownoho
iakim kolwiek imienie na znanyie derzaczy Tuiaienia swietskiie
prawu popolitom y sluzbie ziemskoy woiennoy podlehlyie, bud kuple
nyie zakuplenyie, y iakimkolwiek obyczaiem czerez nich y prodkow
ich nabytyie o grunty zemlenyie tym takowych ymieniey swoich
hdiebysie ko z ludey narodu Slacheckoho y inych swietskich sta
now wzabraniu zemli upokazeniu hranicz, y w pereoraniu miez y
winszich reczach zemlenych krzywdy iakiie odnich dieiali powin
ni budut im w sprawiedliwitisie, y rosprawu mieży soboiu y ymie:
niami abo gruntami swoimi, odnakim obyczaiom y postupkom prawnym
pryimowati w sudu zieskoho y podkomorskoho, y ta daley postupu
iuczy iako statut prawa pospoho toho W. X. L. uczyt y obaziet,
Ale kotoryiby imienia byli sfundatzyi y nadania prodkow naszych
y naszoho hspdna, y sluzbe zieskoy woiennoy pered tym nikoli nieby
li podlehlyie, A stakowych bysie krzywdy iakiie w gruntiech dieialy
tohdy okrynzomy maiet w tom wtieczysie donas hspda iako po
dawcy zwierchnoho, y listy naszy komisennyie oderzawszy spraw
dliwosti sobie dowodit maiet pered Comisarmi naszymi, y tam wo
wodiech y wnowsich postupkow prawnych owodle sioho statutu za
chowatisie maiut, A sztosie dotyczet ymieniey od knaziey, y pa:
now ziemian Slachty na kostiel nadanych, w kotorych iesliby takze
w gruntiech abo hranicach z ymieniami Slacheckimi roznicy iakiie
dieiali, tohdy okrynzomy wolen budet stakowoho ymienia zdo:
chownym w prawa zeskoho powietowoho w kotorom tote ymienie le
zyt postupkom prawnym wsie statutie opisanym sprawiedliwosti so
bie dowoditi, A wrad ziemskiy maiet tuiu sprawu na sud podkomor
skii odoslati, a podkomoryi wowon budet po onoho duchownoho stako
woho ymienia od slachticza nadanoho, takze y potoho samoho podaw
czu pozwy swoie wydati kotorymi okrynzomy ich pozwati narokuza
nim prypalo sprawiedliwosti sobie stoiu duchownoiu osoboiu y tesz
z samym podawcoiu dowoditi maiet, A dawnost zeslaia mieży ymie:
niamy

ymieniami kościelnymi y szlacheckimi, takaia maiet byti; iako dobra stołu
naszoho hospo, z dobry y imieniami szlacheckimi, a tyż też obyczaie szla
chcie z dobry naszymi y kościelnymi, dawnost zachowana byti maiet

Artikuł 34

O pozywaniu opiekunow abo exekutorow testamentu duchownych osob

Gdyby kto s kniaziey, Biskupow, abo kanonikow, Prelatow, y inszych
stanow duchownych odpisał komu zapisom, abo testamentom ostatecznoi
woliey swoiey pożywotie swoim, szto maietnosti swoie lezuchoie abo ru
chomoie, y ku wykonaniu toho testamentu swoieho ustanowił by y na
znaczył opiekunow, abo exekutorow toho testamentu, a tyże by opieku
nowie nie wykonowali sie, wodług toho testamentu abo zapisu, y toho by
szto opisano nie chotieł by oddati, abo krzywdu iakuiu komu uczynił,
Tohdy u takoy reczy tych opiekunow, iakoho stanu budut duchownoho
abo swietskoho, storonie ukrzywżonoy wolno budet pozwati do Sudu
hołownoho, a ta sprawa iesli szto skazano budet na tych opiekunow,
Tohdy protiw duchownoi osoby na odprawu reczy sużonoi maiet by
ti od Sudu hołownoho odosłano do kniazia Biskupa, w kotoroho po
słuszenstwie tot duchowny budet, a protiw osoby stanu swietskoho
maiet byti k uodprawie odosłano do sudu zemskoho, a Sud odprawu
uczyniti winien budiet, a samoho kniazia Biskupa s storony takoie o
pieki i od kohokolwiek opisanoie, abo y on gdyby on po skazaniu sudu hoło
wnoho odprawy uczyniti nie chotieł, maiet byti pozywan pered nas ho
spodara, tam budie na tot czas dworom naszym budiem na rok zawiti,
Iesli w W[ielikom] K[niazstwie] L[itowskom] za czotyry niedieli, a iesli zahranicoiu W. K. za osm
niediel, szto my odsuditi bez wszelakoi prowołoki budem powinni, nie
wypuszczaiuczy toie sprawy w limitaciu, A za okazanie swoloky uczynie
niu odprawy winu na kniaziu biskupu skazati maiem, kotoraia iest
w Trybunale opisanaia, A rech od sużonuiu odprawiti roskaże podskar
biu takowoiusz o szto rech idiet, k tomu omie dopuszczenie apelacyi, y nie
uczynienie sprawiedliwosti kniaz Biskup, tym sposobom pozywan byti
maiet, A w niebytnosti ieho m[i]l[o]sti kniazia Biskupa w tych panstwach
hdieby w tych reczach wiecz opisanych, owszem kotoryi k wrad ieho m[i]l[o]sti
wykroczył, tohdy oto wrad ieho m[i]l[o]sti maiet byti pozywan do Sudu
hołownoho Trybunalskoho spolnoho z Duchownymi

Artikuł 35

O Mieszczaniech miesta naszoho wilenskoho i o inszich miestach naszich iako szlachtie sprawiedliwost z nich uczyniena byti maiet,

Tesz ustanowiem iż kdiebysie trefiło żałowati kotoromu szlachticzu
na mieszczan naszych wilenskich o zbitie, o rany, y o zaboystwo, y oko
zdoie obelzenie, Tohdy oto wrad mieskiy sprawiedliwost uczyniti maiet,
prawom ich Majdeburskim wodług priwileiow ich to miestu wilen
skom y Mieszczanom naszym podmieskim prawom mieszkaiuczym, od prod
kow naszich y od nas hospodara nadanych, Odnakże y Mieszczanie naszy mie
sta wilenskoho, gdy oboy abo rany szlacheckie prawom budut pere
konani, Tohdy tim winam podlehati powinni kotoryie w sie[m] Statutie opi
sany o hołowszczyznach, y o ranach szlacheckich, wedże ktoby z mieszczan na
szych wilenskich komu szto zapisom swoim dobrowolnym odstupiwszy prawa
swoieho wypolniti obowiazał sie tosim Statutom sużono y skazywano byti
maiet, podle obowiazkow kożdoho, tymże sposobom y o zbiehi szlachecki
ie wodle artykułu tyicat osmoho, siehosz rozdielu sprawiedliwost
wrad mieski uczyniti powinien, tolkoby od przyniatia prawa mieskoho da
wnosti desieti let nie zasiedziat, A kdieby tesz Mieszczaninu naszom wi
lenskom uczom od szlachticza krzywda dieiałasie, oto pered sudom należnym
wodług sieho sz Statutu ziemskoho, Mieszczanin prawa sobie z szlachti
czom dowoditi maiet, A w inszych miestiech naszych po wsiey zemli ho
spodarstwa naszoho W. K. L. wrady mieskiie chotia budie y pra
wa Majdeburskoho używaiut, y przywileia prodkow naszych, abo y na
szy na wolnosti takowyie iako y miesto wilenskoie, abo y nalezszyie ho
biehy nadanyie mieli predsie mie Majdeburskim, albo sobie nadanym
w przywiliowanym prawom, Ale sim Statutom szlachtie z mieszczan sud y
sprawiedliwost wszelakuiu uczyniti powinni budut, gdyż z tolko mie
szczanie naszy miesta wilenskoho pod mieskim prawom mieszkaiuczyie
Statutom pierwszym y tepierisznim do takoho prawa sut przypuszczony

Artikuł 36

O mierach i o łokciach aby byli rownyie y cena trunkom y rzeczam
strawnym była ustanowiena czerez urad grodzki,

Ustanowiem aby w miestie naszom stolecznom wilenskom y oko zdom mie
stie naszom panstwa naszoho W. K. L. tak w przywileiowanych miestach

yako y w mieysczych mieſtieczkach, potomuſz w mieſtiech kniażskich Panskich, Duchownych, y Swietskich. y w domiech hostinnych, po torhach y w torh, y bes torhow zboże wsiakoie prodawano mierou odnakoiu rowno wano, Toiest aby była boczka w kotoroy maiet byti czotyry korce miery Krakowskoie rownych bes wierchu y bes trzesienia, ale pod strych, kotoraia miera maiet byti wymierona w Wilni, od wradu Pa na Woiewody Wilenskoho Grodzkoho, a przy sobie maiet mieti wrad mieſtsky, Także y indiey wszie w kotorych mieſtiech prawo Mayde: burskoie iest, w woiewodztwach, Starostwach, Derżawach, teſz wrad grodsky, z wradom mieskim, A w ziemly żomoydzkoy, Starosta abo Podstarosti, także derżawcy y Tiwunowie tyie ziemli ta kowyie miery stanowiti maiut, aby nie treſiony i bes wierchu byli, aleyno na tych mierach wradowoie położyti maiut, iakoby boczka była w czotyry korce, a pol boczky dwa korce, a czwiert boczky w iedin korec, y żeby w to tyi miery wsiakoie zboże miero no pod strych, kotoraiaſz miera maiet byti po mieſtach y torhom stodolach, y korczmach, kniażskich, Panskich, y Ziemianskich A ktoby kolwiek s poddanych naszich bud od wradu mieskoho, albo teższ od mieſczan mieſt naszych, także kniażskich Panskich, y Zie mianskich, smiel sie toho wazyti y nakſzyi miery vstanowlati y ich vżywati, takowy wrad naſz mieſky, albo mieſczanie mieſt na: szych czerez zakaz hospod pozwu, a kniażata. Panowie, y Ziemiane, cze: rez kozou grodsky buducy naroki zawiti od vkrzywdonoho przytiażno no pered sud grodski, w kotorom powietie tyi mieſta, y mieſteczka ka, albo stodoly swoie mieti budut, w sprawiedliwiti sie maiut, y za pierewiedieniem prawnym powinni budut zato zaruky dwanadcat kop hrosz zaplatiti, kotoroie maiet byti polowica to wradu naszoho pered kotorym sia taia sprawa przytoczyt, a druhaia polowica vkrzywdonomu, Paklisz by za pozwolenem, abo niedoyrzeniem samoho wradu naszoho, to iest. Woiewod, Starost, Derżawiec, Tiwunow, y Woytow, mieſt, Dworow, y Wołosti naszych Hospodskich, y teſz Du chownych y Swietskich y nakſzych mier na dtuiu wstawu podda nyie naszy ku krzywdie czyiey vżywali, Tohdy takowy wrad od

vkrzywdonoho

vkrzywdonoho pozwom naszym pered wrad pozwany, y sprawa winnym był by doznany. sam takowy że winie iako wyszſzey opisano podlec maiet, kotoroie winy polowica do skarbu naszoho ziemskoho, a druhaia polowi ca vkrzywdonomu maiet byti płacona. Tymże obyczaiom Panowie, Woie: wodowie, y Starostowie na wradiech swoich s takowymi wrady mieyſ skimi około mier y ceny szynkowania pytia, tak przywoznoho muszka teli, malmazyi, wina, iako y miedu, piwa, horełki, y inych stawnych re: czey. czerez wradnikow swoich postanowiony, y wstawu podle cza: su y dorohoſti czyniti maiut, potomusz nakupcy na remieſniki postomu szto tak na łokty, iako y na wadu korenie, y inszyie wsiakie potreby prodawati, Ateſz za pracu swoiu wodle materyi czasu y dorohoſti za robok słuszny mieti mohli, Miednicy teſz y rtwarty garncy, aby by li po wsiomu panstwu naszomu wiec: w: Xie rownoie y odnakoie miery iako sut v mieſtie naszom stołecznom Wilenskom, toho wsieho tyi ieſz ta kowy teſz wradniki postierehati y stanowiti winni budut, A to wsie ia ko wyszſzey opisano derżano y wyrownywano byti maiet, pod toiuſz wi noyu wierchu mienonoyu

Artikuł 37

O Mieſczaniech yżo nie maiut na torhu Sielan hrabiti

Teſz wstawuiem iſz Mieſczanie poddanyie naszy. iako mieſt wprywile iowanych, tak y mieſteczok mienszych naszych, także kniażskie, Pan skie, y slachetskie, odotli swoie y ali kolwiek, y ozadnyie inszyie rzeczy nie maiut Sielan naszych, a ni teſz Duchownych y Swietskich, a nie czyich na torhu zapowiedati, y hrabiti, a ni tym sobie sprawiedliwosti na nich do woditi, Ale otyie dolhy y inszyie krzywdy s timi winowatymi Ziemian ich, a z naszymi poddanymi v wradnikow naszych budut powinni sprawie: dliwoſti dochoditi, A naszy wradniki y Panskii maiut im Sprawie dliwoſt czyniti, A iesliby kto pohrabil, nie dowodieczy sobie sprawa v sudu naleznoho, Tohdy maiet dati winy na Hospodu, try ruble hro: a storonie także try rubley hro, a zrabież Sonito nawiezati y szkodu także sonito opraviti

Artikuł 38

O słuhi y ludie slachetskie y czeladi domowiu kotoraia do mieſt wchodit,

Vstawuiem kotoryieby sługi y ludie oyczyznyie, albo czeladź wtasna ia domowaia oyczyznaia matierzystaia albo połonienaia vtiekszy od knia żat Panow, albo od kotoroho slachticza y pryszli do stołecznoho miesta na: szoho wileńskoho, abo do inszych miest naszych uprywilejowanych albo nieuprywilejowanych, Także v miestach kniaskich Pańskich y v ducho wnych, w zemlach Państwa naszoho W. K. L. y szto tych ludiey y sług ma: iut woytowie, Burmistry y rayce naszy zmiest naszych, wyisłuchawszy słusznoho dowodu, od Panow ich chotie budut, abo żałobami przyzna niem wydawati sudiczy ziemskim prawom kromie kotoryieby sługi y ludie oyczyznyie slachetnyie, pryszedszy do miest naszych a prinieszy prawo kto roho zmiest naszych y osiełosti maiuczy a zasiedit dziesiet let, Takowych sług zmiest naszych woytowie y wradniki naszy wydawati nie mayut, Ale się maiet okupiti według stanu swoieho szacunkom sieho statutu za kożduiu hołowu yle ich budiet, Takteż y Starostowie derżawcy y ynyie wradniki naszy, Gdie prawa Maydeburskoho nieł na wradiech naszych tymże obyczaiom naprotiwku takowym zbieho zachowatisię mayut, A gdiebysię za appelaciyeiu perednami to pokazało, yż woytowie Burmi strowie, y ynyie wradniki owsolitie, albo Starosty derżawcy y Tiwuny naszy, takowych zbiehow za słusznym dowodom komu wy dati nie chotieli, Tohdy takowy wrad z rossudku y skazania naszoho tomu, czyich sług ludiey albo czeladi wydati nie chotiel, maiet ie mu zapłatiti dwanadcat kop hr., a onyie zbiehi przedsię wydany byti mayut.

Artikuł 39

Kniahin, Paniey, wdow, Kniażen, Panien, Diewok, nie maiem nikakoho gwałtó dawati

Tesz obiecuiem y pryrekaie, iż kniehin, Paniey, wdow, kniażen Pa: nien, Diewok slachcianok, y wsiakoho ynoho stanu rożaiu żeńskoho iako ludiey wolnych podwolnym panowaniem naszim Hospodarskim w tom Pań stwie naszoho W. K. Li. nie zsiłuiuczych przywolnych kiach ich, zachowy wati maiem, a gwałtu nikakoho nie maiem dawati bez woliey ich ale kożdoy z nich sporadkom pryiatieley ich zakoho chotia zakoho v małżeństwo wolno budiet chotiti y oddawatisia. Takteż Pa nowie rada, kniażata, Paniata, Panowie chorużowie, y slachta ko toryie naymie:

kotoryie na imieniach swoich slachtu maiut, potomuż protiw dietym ho łowam slachtiankam zachowatisię powinni budut, a to sia maiet rozumie ti o osobach, a nie o ymieniach Pańskich leżaczych, a o rieczach rucho mych wodle artykułu trynadcatoho wyższey opisanoho sieho rozdie łu, takowyie osoby maiut byti zachowany,

Artikuł 40

Otec y Matka detiey za żywota swoioho z mużenia nie po winni ymienia postupowati kromia toho szto by sami chotie li po swoiey dobroy woli,

Vstawuie tesz iż otec detiam za żywota swoioho z nużenia niepowinni y mienia żadnoho postupowati, niżli po dobroy woli swoiey, szto budiet wolia ieho, Ale szto się dotyczet ymieniey Matierzynskich, nie budiet li on na to mieti słusznoho prawa, y opisu od żony swoieie, aiesli Matki powi nien, to synu dorosłomu y dziewce zamuż ieie wydawszy postupiti, A wed że s toho nikotoroie liczby synu y docze czyniti nie budiet powinien, Tak że y Matka kotoraia budet, imienia swoie oyczyznyie abo materzystyie mie ti, potomuż y kuplenyie, abo od muża swoioho zapisanyie, z mużenia niepowinna za żywota swoioho detiem postupowati, ale szto budiet dobraia wolia ieie, to możet postupiti

Artikuł 41

Wsim stanom narodu slacheckoho wolno imieniami swoimi iako chotia szafowati

Tesz vstawuiem, iż wsim stanom slacheckoho narodu iako wolnym ludiem wolno iest y budiet ymieniami swoimi oyczyznymi Matierzystymi także y wysłużonymi na nas Hospi., i iakim kolwiek obyczaiom y sposobom nabytymi do wie czności szafowati wodle potreby woli y vpodobania swoioho, odda wa ti, prodati, darowati, zamieniti, y na kostiel zapisati [illegible], y w sumach, zawiesti, zastawiti, wedle wodług toho iako o tom szy rey w rozdiele siomom o zapisiech iest opisano

Artikuł 42

O wolnosti slachtie imienia leżaczyie i ynyie maietnosti swoie na hospu zapisowati

Tesz chtoby chotiel szto na hospodu zapisati, tak ymieniey leżaczych yako ynych maietnosti, tohdy to wolno budet kożdo, listy, zapisy

Swoiemi wlasnymi y zoznanie swoim ochruistim, tak pered sudom ziemskim zamkowym, iako tesz do knih naszych kanclareyskich zoznanie czynia czy wodle prawa zapisywaty. potomusz y tesz ym liudiom wolno budiet na hospodu odpisywati testamenty swoimi wodlug prawa wczynionymi maietnosti swoie lezaczyie y ruchomyie zwlascza tyie kotoryie bies statut testamentami opisowati dopuszczaiet,

Artikul 43

Kto czoho za korola Kazimiera i Alexandra, Jeho Mosti Zygimonta, y wtoroho Zygimonta Augusta byl poderzaniu tot toie wiecznie maiet derzati,

CHoczem tesz mieti y vstawuie aby wsie poddanyie naszy, iako duchownyie tak y swietskyie, kniazata, Panowie y wsia slachta kotoryie imienia swoie oyczyznyie, wysluzonyie, kuplonyie y iakimkolwiek obyczaiem nabytyie za prodkow naszych slawnoie pamiaty ich milosti korolei, y W. K. Lit:, takze y za naszoho szczasliwoho Panowanya spokoynie derzaly, tyie maiut takowyie ymienya wiecznie y spokoynie od sich czasow, y na potomnyie czasy derzaty y wzywaty opisanymy potomkymy, by dobre y listow nikotorych na to nie mieli, iako ny sze oto stoie wistiele [artikule] ktoro iest oto szerey opisan,

Artikul 44

Ktoby ymienie od nas hospoda danoie v koho odnimowat

Tesz vstawuiem kotorybychmo kiy hospodar ymienie abo ludie y zemli daly, aktoby inszy potoy daniye naszoy wnieho toie imienie odniat, Tohdy tot v koho odniat moze toho dokonczyti y prawom pozywati, mysli bolszoy ysklati nie moze t odno iak se dano, y iak na nas hospoda to derzano, tolkoby dawnosti zemskoie nye zamieszkal,

Artikul 45

S ztoby kto czerez list dano abo wproszono a onby toho nie vzywal y w derzaniu byl czerez dawnost zemskuiu deset let, i ktoby tesz w czuzoy zemli byl

Tesz vstawuie iesli by szto kto dano abo prodano chotiaby zapisom slusznym buk tesz y pered nami hospodarem abo pered sudom ziemskim obyawieno, a onby szto ie dano prodano abo zapisano w derzaniu y pozywaniu czerez desiet let nie byl, y o to sie wradownie nie vpominat, takowy powysztym let desieti, wzo toho dokonczyti nie moze, ale derzawcy towieczne maiet mieti, wedlie tot ktosy vpominaiet,

maiet sye toho vpominy

Maiet sie toho vpominati czerez listy naszy hospodskie, y ziemskie vpominalnyie, y pozwy przypozywaiuczy ioho ku prawu y stanowie czysie zapozwy. A ktoby listy vpominalnyie abo pozwy vziawszy v siebie derzal, storony ku prawu nie przypozywal, y listow vpominalnych wradownie niedawal, takowoie vpominanie za vpominanie v prawa nie maiet byti przyimowano, Lecz iesliby szto zapisano bylo detiem, let dorostych nie maiuczym, Tohdy v molodosti letich dawnost zemskaia nie szkodit chotiaby toho v derzaniu y vpozywaniu nie byli, y nie przypominalisie, tolkoby doroszy let dawnosti zemskoie nie omieszkali, Tak tesz iesliby kto v czuzoy zemli byl, Tohdy y to takze dawnost zemskaia nie szkodit, odnoby z czuzoie ziemli przyiechawszy dawnosti zemskoie desiety let nie omieszkal,

Artikul 46

My Hospodar slubuiem odnakuiu sprawiedliwost czyniti wsim a pere sudu my y Panowie rady naszy brati nie maiut, y o toie opotkiwost my sami hospodar suditi maiem

Obieczuiem tesz z laski y z dobroti y z[...] naszoie hospodskie ku poddanym naszym wsie rycerstwou W. K. Lit., pod summieniem naszym, yz my hospodar y Panowie rada nasza, maiem kozdomu stanu wsim za rowno sprawiedliwost czyniti bes odwoloky, a od prawa nie maiem nikoho peresudu brati, potomusz y panowie rady naszy peresudu brati nie maiut, A nimayem tesz stati y zyczlywosti byti odnoy storonie, Ale prosto kozdomu sprawiedliwost dawati y czyniti budiem powinni, tak tesz y Panowie rady naszy, y pod prysiehoiu kotoruiu do rady vczynili sprawiedliwost czyniti budut powinni, A szto sie dotyczet takich reczey o szto potkiwost odsuzona bywayet, kromie tych artykulow sudu zamkowo nalezaczych, w tom statutie nizey mienowanych, y to zaden s Panow rad, ani Sud zamkowy, ani sud ziemskiy powietowy nie maiet suditi tolko my sami hospodar, s poradoiu Panow rad naszych na soymie walnom obyczaiom wsie statutie opisanom suditi budiem.

Artikul 47

O tych kotoryie ieduczy w dorohu napolach sia stano widat a wzbozu szkodu czyniat.

Vstawuiem ktoby ieduczy dorohoiu brat abo zal zyto y in szoie zboze

abo wÿpasł, ÿ wÿdeptał końmi, a zaÿ szpasz pohabitisię niedał takowÿ winien budzie stronie załobliwoÿ trzÿ ruble groszeÿ zapła: titi, a szkodÿ szto ludzie storonnÿie naÿspaszÿ osaczuiut, także płatiti oprawowatÿ maiet sowito, takteż ieslibÿ kto naczÿiej dziedzizne krom pozwolenia togo lub szkodie mÿslistwa wżÿwał poluiuczÿ zÿ to, ÿ iarÿnu końmi podeptał, takowÿ za okupowanie szkodÿ za obżna miem czerez woÿznogo, abo czerez trech slachticzow wierÿ godnÿch powinien budzet za prÿpozwanie do sudu ziemskogo mÿsliwiec zapła titi obrażonogo, winÿ trÿ kopÿ gro, ÿ szkodu nadto budzet dowod wdelan a to się maiet rozumieti o mÿsliwczach, iako o samÿch Paniech, tak ÿ o sługach Pańskich, kotorÿie sami bez Panow poluiut, a toszsię maiet ro zumieti tak na dzierżcach sudow gołowÿch, na sożnikach, ÿ na kożdom dzierżie, abÿ nikto nikomu szkodÿ nieczÿnił,

Artikuł 48

O wÿwożenie prÿpraw woiennÿch ÿ wsiakogo żeleza do ziemle nieprÿiatelskoie,

Vstawuiem ÿ wiecznÿmi czasÿ to mieti chocze postierezaiuczÿ togo abÿ z owsich ziemli państwa naszogo W. X. L. iako żÿdowie, Tatarowie, kupcÿ, tak ÿ wsie poddanÿie naszÿ kotorogokolwiek stanu, ÿawnie ÿ taiemnie, wsiakich bronieÿ żeleza, rusznicz, kos, nożow, strel, ÿ wsiakogo inogo naradu woiennogo niewÿpuszczalÿ, ÿ posło nieprodawalÿ, szczogo bÿ nieprÿiatiel silitisię mog, A ktobÿ się togo smiel ważÿti nad toÿe roskazanie ÿ vstawu naszu, tot nieczÿm ÿnÿm odno gorłom karan bÿti maiet, A towarÿ ÿ wsia maietnost iogo, maiet bÿti do skarbu naszogo wziata, a togo spilnostiu nawiszczach zakazu ukrainnÿch, starostowie, ÿ wsie wradnikÿ naszÿ postierechatÿ maiut, a to się rozumieti maiet, wwon poloviu ÿ pod niepokoiem&

Artikuł 49

O domÿ slachetskie w mieście wilenskom ÿ winszÿch miestiech naszÿch Hspdch

Vstawuiem abÿ w takich domiech kotorÿie Panowie rada naszÿ ÿ inÿie stanÿ narodu slachetskogo w mieście naszo stołecznom wilenskom, ÿ w inszÿch miestiech naszich nie pod prÿsudo miejskim, ale pod prawom ÿ wolnostiu slachetskom dierżati nicz to swowolnie bez prÿzwolenia ÿch samÿch hospodarÿ nie stanowił się pod zapłaceniem im gwałtu, dwadcat

kop gro

kop gro. ÿ wsich szkod kotorÿibÿsię w to domu stalÿ potomusz ÿ stanowniczÿe naszÿ ÿ Marszałkow naszich W. X. L. ziemskogo ÿ dwornogo, pod żadnÿm podtiałim ÿnÿm czaso hospodu nikomu naznaczatÿ ÿ zapisÿwati nie maiut, Pozwo tesz w takich domiech slachetskich obrÿwadÿ ÿ inszÿie kotorÿibÿsię gdzie indziej na storonie stali, nic to nikakogo pokładati nie maiet, chiba zebÿ inszoie osiedłosti ziemskoie okrom togo do tot nigdzie nie miel, abo zebÿ z togo domu sa Pan wÿwodu konu uczÿnił, także gdziebÿ szto o samÿ tot do wes, abo o czast iego zatakÿmi prÿczÿnami, ÿ o takich rzeczach pozwÿ ziemskie, ÿ grodskie wodług poradku siego Statutu mogut bÿti, natakich domiech pokładanÿ nawoki słusznÿie ziemskie, a od gospodarow abo od podwornikow kotorÿie w takich domiech mieszkaiut, ieslibÿsię kto czem krÿwda działa, Togdÿ z nich sami Panowie domowÿie prÿbÿtnosti swoioÿ sprawiedliwost obrÿwżonom bez pozwu nie odwołoczniuczÿti maiut, A w niebÿtnosti ich samÿch ÿno wrad nasz grodskÿ, takich podwornikow ich sudditÿ ÿ sprawowati maiet,

Artikuł 50

O odmienach gruntÿ naszÿmi z gruntÿ slachetskimi

Isz tesz wzwÿczaiu bÿło w to Państwie naszo W. X. L. ze zamienÿ dawanÿ gruntamÿ skotu naszo należaczÿmi za dobra gruntÿ sla: slachetskie, od prodkow naszÿch ÿ od nas hspda, a czaso od rewizorow wczo niegdÿ obliżenie bÿwało dobram skotu naszogo, a niegdÿ tesz ÿ slachticzowi rownaia ÿ zupołnaia odmiena nie doszła, szto wpodarał słusznÿ prÿwodieczÿ, tak wpierod postanowlaie, Isz gdziebÿ potreba prÿszła odmienu dawatÿ naszÿmi gruntami za slachetskie, Togdÿ nie perwieÿ budut branÿ dobra slachetskie w zamienu, aszowÿ szlem komisarow, kotorÿiebÿ z dobrÿm wważenie szÿrokosti, ÿ pożÿtkow ÿ gruntow, tak s storonÿ naszoie, iako s storonÿ slachetskoie, odmienu dawalÿ sterechuczÿ podle wierÿ ÿ sumnienia swoiogo, ÿszbÿ nie obliżÿłosię niczÿm iako dobram skotu naszogo także ÿ slachetskim, a komisare nato s storonÿ naszoie podskarbi ziemskÿ abo dwornÿ, ÿ starostÿ ta wczÿiej dierżawie sia doczÿti budet, A ieslibÿ Panowie Podskarbii sami wÿieżdżati nie mogli, Togdÿ kogo ÿnogo nawes miesto maiem s storonÿ naszoie wÿsłati, a slachticzu s storonÿ swoiey, także

dwuch

dwuch osob komisarmi wyjechati wolno budiet, a gdy wzaczrrch takowyje komisary zamiera, y obhraniczenie dojdiet, my hospodar powinni takowuju zamjenu listom naszym maiem utwierditi.

Artikul 51

O monopoli, toiest niedawania odnoy osobie warendu y zawiedanie pozytkow wsiey reczy pospolitoy nalezaczych

Isz iest obwarowano w artikulech popryssiazenia naszoho, aby monopolia niebyla, proto tot artikul slowo odslowa iest wpisan, y tak sie w sobie maiet.

Osobliwie to warwiem, isz poczatkow ani poborow zadnych nay mieniar s naszych krolewskich y rad duchownych, takze cel nowych na miestach naszych w Polsze y w Litwie, y wowsich ziemlach Panstwa naszoho, ustanawiati y postanowlati niemaiem, bes dozwolenja wsich stanow na Soymie walnom, ani tesz monopoliu czeres tych kotoryje kotoryje spanstwo naszych tak polskich iako y Litowskich pochodiat, ustawlaty dopustiti niemajem, A ktoby sie wazyl nadsieie postanowlenie, Listy naszy z kanczelarey naszoi odtar zati, Tot maiet byti winoju karan do skarbu naszoho zemskoho stoma kopami hroszey, A predsie takije listy naszy nikotoryje moczy mieti niemajut, y taja osoba tym wlakaty niebudiet moczy.

ROZDIEL CZETWIERTY
O SUDYACH Y O SUDECH

Artykul 1

O wolnom obyeraniu uradu ziemskoho sudi podsudkow y pisarow wkozdoy zemli y powietie.

Szto prodok nasz slawnoi pamieti korole, jeho mosty wielikiy k. L. Zygimont August, obychainczy kurszywanju toho Panstwa W. K. L. sies Statut prawa pospoho ziemskoho czerez niczse samych starohoych Statutu y zynszych roznych praw chrestiianskich poprawieny miezy inszymi wolnostiami swobodami y poradkami wniem opisanymi jesesze kurosszyreniu bolszoie wolnosti, y osiahmieniu prudszoie sprawiedliwosti raczyl im zaspolnoju zhodoju na to wsich stanow, y przyzwoleniem iako wiernym poddanym swoym, a ludiem zdawna wolnym zacznym, y cztiwym, toho uzyczyti y pozwoliti, aby dla szafunku y odprawowanja sprawiedliwosti ludzkoie na miesce Hspke sudyi ziemskie, to iest sudja, Podsudok, y pisar, wkozdoy zemli y powietie, wedlie rozhraniczenja rozspisanja y poradku okolo toho uczietanoho wolnie byli obierany, kotoryieby wsialyie sprawy to Sudu ziesko przysluszaiuczyie odprawowaly, yako to im przywileiamy Jeo korolewskoy mosti, Bielskim y Wilni natot Statut wydanymi, do statoczniej iest obwarowano y utwierzono, y wsie Statutie opisano, hdy tesz y my Stefan Bozju mostiu korol Polsky W. K. L. przys duchialszy naparowanie toho W. K. L. podczym to Statuto, y wtosze pomiernionym poradku Sudow, obywateley zdeszneho Panstwa znaszli y zastaly, y tepier oni toho uzywajut, A ysz by to ym y na potomnyje czasy wieczniji nie poruszenie stalo, iako to sobie przywileiamy, y tymze Statuto y pierwiey obwarowano mieli, tak y tepier choczem to mieti y ustawuiem isz gdyby kotory zuradnikow tych ziesks sudja, Podsudok, abo Pisar umier, tohdy druhiie uradniki zywo pozostatyie, majut na Hspdu otom czerez list swoy znati dati, Togdyby hmy byli wzde: czno Panstwie naszo W. K. L. A kdieby sie to trefilo wniebytnosti naszoy wtom Panstwie, tohdy oto maiut dati wiedati woiewodtje, a wziemli zomodzkoy Starostie zomodzko, A wniebytnosti woiewody

abo starosty, y ko kasztalanom onoie ziemli, a zatym dame znati, ma
iem my hospodar czeres list nasz bez zadnoie prowoloki, A kiedyby woli
naszoy maiet woiewoda abo kasztalan czeres list swoy starostie
powietowo, wradniko zieskim, y slachtie toho powietu, a starosta
zomodzky abo tesz kasztalan, tiwuno slachtie y owszakoho stanu
onoie ziemli zomodzkoie obywatelo, takze czeres list swoy czas ku
zierhaniu zlozyti, przyslawszy taky list wo tot powiet do wradu grodz
koho, pered czaso na to zlozonym za cztyry niedieli, y tot list ma
iet byti wezdie wo to powietie, obwolan y obwoloszon tym obyczaiom
iako y o inszych listiech naszych soymowych, abo woiennych, jak wyz
szey opisano w rozdiele tretiom, na kotory rok ziechawszy sie wsie oby
watele onoho powietu, od wyszszoho do dolnieyszoho stanu, do zaku albo
dworu naszoho, tak tyie kotoryi sie do toho obrania na ten zlozony zie
dut, wolkowych budiet, wo inszych nieprzybylych nie zsudzy, maiut na
miescze toho zmierloho wradnika, sposrodku siebie czotyrech osob
slachticzow, ludiey dobrych, pobożnych, cnotliwych, hodnych, w pra
wie wmiejetnych, pisati wmiejuczych, rodiczow toho Panstwa. Wo
N: y wo to powietie nowo nie zmyslnie osielych obrati, A na hospodu
imiena tych osob obranych na pismie zapieczatmi swoimi oznaymity,
amy s tych czotyrech odnoho, kotoryie sie nam widiet y podobati budet,
wybrawszy na miescze toho zmierloho wradnika, nie podwolecznie dosta
nowity, y przywileiem naszym na tot wrad do zywota ioho, albo do wy
wyszszenia zlasky naszoie, na inszy iaky wyszszy wrad abo dostoienstwo
wtwierditi ioho maiem; A kiedyby na sudstwo podsudka, abo pi
sara, abo potszymu podsudka na podsudstwo pisara obrali, To toby
ku podsudku abo pisaru wo naszych elektow nie potreba budet przy
kladati, tolko na miescze podsudkowo, abo pisarowo maiut tamze za
raz na onom ziezdie takowych że, iako wyższey opisano, osob czoty
rech obrati, y nam ymiena ich na pismie zapieczatmi swoimi poda
ti, amy promiezku nich odnoho kotoroho tymze obyczaiom iako wyz
szu dolozono na taky wrad podadim, y stwierdim, ales tych obranych
tyie wradny zitskyie dadim, tyie wradniky poto na perszych rokoch
sudowych budut powinni napierwey ta na miescze sudowom, pered woie
wodoiu abo kasztalano, a kiedie woiewody y kasztalana niet, y no pe
red starosto

pered starostoiu sudowym y marszalko onoho powietu przy zobraniu
slachty, a kiedieby woiewoda, ani kasztalan, ani starosta, ani mar
szalok nie przybyl, Tohdy przy inszych wradnikoch ziemskich y przy zobra
niu slachty, kotoryie onczas na tych rokoch budut, przysiahu na tyie wra:
dy swoie wczyniti, tosz poto wrady swoiemi wladnuti y szafowati,
y tak maiut wo wiecznymi czasy wo powietiech okolo obierania pretreych
ych wradnikow sprawowati się y zachowati, a przysieha sudyi, podsud
ku maiet byti temi slowy, iak: Przysiehaiu Panu Bohu wszechmo
hoczemu w troyczy iedynemu, yz ia wo tom N: wedle Boha sprawiedliwie
y wodle prawa statutu sieho danoho, W: N: L: wodlug zaloby y
odporu storon, a nie wodlug wiedomosti swoiele niczoho nie przykladai
uczy ani wymuiuczy, budu suditi y poznania, y zapisy przymowati nie fol:
guiuczy wysokym y podlym stano, na dostoienstwach y wradiech sie
diaczych, na bohatoho y na vbohoho, na przyiatelia krownoho zachowato
ho, ani na hostia nie smotreczy, nie przyiazni nie zwaszni, nie zboiaszni nie zapo
suly y dary, ani spodiewaiuczy sie na poto darow, y iakoho naborozenia
y nieradiaczy storonie, any boiaczy sie nazmi pohrozky y posrozon
Ale samoho Boha y ieho sprawiedliwost swietuiu, y prawo pospolie
y sumnienie swoie pered oczyma maiuczy, tesz rokow nikoli nie odkladiu
waiuczy, krom welikoie prawdiwoie zlozonoie choroby, a iak na tom
sprawiedliwie przysiehaiu, tak mi Boze pomozy. A iesli niesprawiedliwie
Boze mia wbi, A pisar ziemski maiet poruski literami y slowy ru
skimi wsie listy wypisy y pozwy pisati, a nie inszym iezykom y slowy,
a przysiahnuti maiet na wrad swoy pisarskimi temi slowy. iak:
Przysiehaiu temi slowy Panu Bohu w troyczy iedynemu, na tom yzsz
sprawiedliwie wedle Boha y toho prawa pisanoho, y wodlug mo:
wienia y sporow storon niczoho nie przykladaiuczy a ni wymuiuczy
budu zapisywati y raditi sudiy y podsudku wiernie y sprawie:
dliwie podle rosoznania storon y sporow na sudiech oswiedczenia
y opowiedania sudowoho y skazania sudowyie budu wpisywati
a pilnowati y doslidati, aby wedle siele przysiehi moiele sprawiedli
wie byly wpisowani, a niech pierwszych gdy kto wypisow abo wydi
niuszow takich potrebowati budet, tesz ych sprawiedliwie y wier
nie iako w kniehach zapisano budet, zwiedomosti sudiy y podsudka,

wydawati budu, nie majuczy baczenija na wysokie y podlyie stany, na dostoienstwa ich hledziaczy, bo hatoho naubohszoho naprzyiatela krownoho zachowatoho, ani naprzyiatiela na tutoszoho, ani na hostia nieprzyiaszni, nie zwasni, nie zboiaszni nie zaposulmi, y ctaryiani boiaczysię naszmi pomsty y po hrozok, nie zduczy na dorozenija alie samoho Boha, y ieho swietuiu sprawiedliwost y prawo pospolie pered oczyma majuczy y summienie swoie dobre pobozne sprawuiuczy tak my Boze pomozy: a iesly nie sprawiedliwie Boze mię ubi.

Artykul 2

O sudziach iakowyie majut byti wybierany.

Ustawujem yz natyie urady iako na sudstwo y na podsudstwo y na pisarstwo, nie majut byti wybierany duchownyie osoby, ani nastolnowie Marszalki, y starostowie sudowyie, ani podkomoryie, wolostnie ani chorunzyie ziemskie dwornyie y powietowyie, y nichto takowy kotory by inszym uradnikom ziemskim był, ale takowyie y takowa yut byti wybierany. iako wyszszey w pierszom artikule, sie hoszo rozdielu opisano, A sztieby kto takowy był żeby dwa urady sudowyie abo inszyie ziemskie derzaczy, a napomnieny od sławy narodkich sudowych abo nahoynikoch odnoho kotoroho urada pustiti nie chotiel, tohdy tot obadwa tyi urady tratit, Any hospodar wodle statutu zaobramiem y prosbou slaczty inszyie na tyi urady maie podati y ustawiti, wiedze slasty na swoie hospodarskie, nohut tyi uradniki ziemskii sudzija, podsudok y pisar, takze nienniey marszalki. Podkomoryie, chorunzyie, dierzawcami, y tiwunami, dworow y dobr stolu naszoho, tolko by niewczynych starostw, tak wsiohe iako y w inszom powietyie

Artykul 3

O mocy y władnosti sudu ziemskoho iz kozdy y wsielakoho stanu powinien peredniim stanowitisia, y o tom kto by peredniim nie stal, abo stawszy sprawa pered wyrokom prosz zyszoł

Tesz ustawuie moc wieczniemi czasy zwierzchnosti y włodnosti naszoho ie hetmie spyzwoleniem panow rad naszych, y wsich stanow wsich stanow toho panstwa naszoho W. X. L. tym uradom powietowym w kozdom powietie sudiy y podsudky, narodyi zlodowyie sudowyie, zapozwanych

pered nich

Suditi y sprawowati wsich stanow poczawszy od wyzszoho aszczoniszoho odnako y odnostainie, kto odnokolwiek w toi powietie y mienija swoie mieti budiet, zadnoho z nich nie wyimuiuczy ani zsudu ich samych y imieniey ich nie wypuszczaiuczy kto dobr stolu naszoho hospodarskoho nalezaczych, iako o to w trybunale y w inszych artykulech sieho statutu na swoich miestach iest opisano, A kto by kolwiek maiuczy ymienia swoie w toi powietie pered nimi sie stanowiti nie czasy pewnyie iako to niżey na swoim miescu postanowiono zapozwy nie chotiel, na takowych ktokolwiek budet, tak wysokoho iako y nizszoho stanu, daie moc zupołnuiu onoho uradu ziemskomu sudyie, y podsudkowi, isz majut podlehie hoprawa y artykulow nizey o to postanowionych, y napisanych postupkom skazanie y odprawu czyniti, protiw kozdoho iako kto w oszto nakotoroho roku wpadaiet, asz do ostatecznoho stopnia prawa, A sztieby storona poswanaia pered urados w sudu stawszy, bud napierwszych abo na druhich rokoch, chotia iesczo nie nazawito roku pozwu wysłuchawszy y domieho tak s storony pozwanija iako s storony zbiwania pozwu mowiwszy a wrad by ie toho zburenija roku, ani zbiwania pozwu za słusznoie nieprzyznał, a on by przedsię nie chotiecz y rzecz samuiu odkazywati, albo pak y wstupiwszy w rzecz y wmowienie w prawo se storonoiu zalobnoiu pierwszy, a do konca rozsudku y skazania ich miestu czaiuczy prosz od sudu odyszoł, nie chotiecz byti prawa postusznon, Tohdy urad na takowoho upornoho nie nie majetny ale zaraz rzecz samuiu o szto pozou idiet zadowocto slusznym prawnym skazati maiet, toszsia y o zalobnoy storonie rozumieti maiet, iz sztieby wstupiwszy s storonoiu swoieiu protiwnoiu w prawo, a prosz od sudu odyszoł, Tohdy takowy rzecz swoiu tratit, Nisli tot sud ziemski tolko tych artykulow suditi nie maiet, y mocy mieti nie budiet kotoryie w osobliwych artikulech sudu naszoho hospodarskoho, y sudu uradow naszych grodzkich sut zostawleny y zlecony, obyczaiem, y sposobom, y postupkom, oko to toho na swoich miestach opisany, a delreti y wsie skazania sudowyie, sudzija s podsudkom maiut spisma czyniti, y tuiu cedulu rukoiu swoieiu sudzija abo podsudok podpisati

kotoruiu Cedulu samoho wyroku wedlug zezwolenija sudinoho
ij podsudko pisar maiet napisati, a po wyroku tuiu cedulu do pisa
ra oddatj wedlug kotoroie pisar onuiu sprawu w knihi zapisa
ti maiet, a nemaiet wydawatj storonam listow sudowyich asz
pered sudieiu ij podsudkom wyczytaiet, perwej do knih wpisanyj
a listy sudowyie, ij wsialiie wypisy ij inyie wsie listy, toho wra
du ziemskoho maiet pisar rukoiu swoieiu podpisatj

Artikul 4

Abij osobij wradowyie sami sudilj a nie kotoryij naisz miestcu
ioho, gdij bij kto z nich zachorel abo swoie wlasnyie sprawij
w inszom albo w tomsze powiete miel, ij o dawaniu listow
wpominalnyich

Vstawuiem abij Sudia Podsudok ij pisar, sami czerez siebie a nie czerez
swoie namiestnikij sudij ij rokij odprawowalj, kromie toho iesliby kotoryj z
nich zachorel, abo bij tesz swoie wlasnyie potrebij miel, abo bij iz
mownij hospodar kotoroho z nich w sprawach naszich hospodarskich
albo w poselstwie odoslalj, Tohdij maiat osobie kroly towaryszow
swoim ij szlachtie datj znatj, ze na tyich rokoch dla kotoroie z tych
wyszszej pomienonyich przyczijn nie mozet bytj, A nij hospodar daie
moc, isz tyie dwa wradnikij sudowyie, na onyich rokoch ziemskich budu
czyie z szlachtoiu, kotoraia sie na tot czas zjedziet, od dnia zaczatyia
rokow w statutie pomienenoho tretieho dnia miesto tohoz nie przij
bytych, maiut namiestce onoho tretieho wradnika, koho druhoho czło
wieka dobroho, cnotliwoho, wiernoho, hodnoho, wprawie ij pisati w
mieiuczoho szlachticza, takze w tom powietie osiedloho obratj, ij mie
stcie ioho zasaditj, A sdiebij szlachticza na miestce toho wradnika nie przijbylo
ho na obranie odnoie osobij nie zhodilisia, Tohdij tyie dwa wradni
ki ziemskiie kotoryie przijbudut wmiesze z szlachtoiu przijsiliwszij
z welikoiu borodoiu sie do tych kotorij iebij osobu w cnotach # boiaziu bozoiu ij prawa w
mieietnuiu podalj maiut za towarijsza tretieho w miestce nie przijbijlo
ho toiu osoboiu zasaditj, a tot koho obierut przijsiehu wczijniwszij
wsie sprawij sudowyie pospol z temi dwiema wradnikami odpra
wowatj maiet, ij wo tyie wsie roki onaia obranaia osoba odsluzij
watj ij wsiakiie pozijtki przijchodiaczyie na siebie bratj budet, czoto bij
bij tot wradnik, kotorij nie wczas przijezdat przijbyl, Tohdij wo mie
sta swo

miesca swoioho na tyich rokoch zasiedatj nie maiet, wedze wtyich
dwoch dniech s poczatku rokow, poki tretieho dnia miestce nie przijbij
toho wradnika zasiezono budet, predsie pered tymi dwiema wradni
kami storonij pilnost do prawa czijniti, ij wolania czerez woznych
ku prawu na pozwiech zapisywati mohut, A sdiebij yto obranomu
iakaia sprawa wrecziach iohowlasnyich na tych rokoch, ij wonoze
powietie prijpadata, ino tyisz wradnikij dwa zoniuszą szlachtoiu koto:
raia na on czas budet, miesto ich inych na tuiu tolko ieho sprawu, koho
inoho obrawszij miestce ieho zasaditj maiut, A wedze tot wradnik
ziemskij kotorij na tych rokoch bytj nie moh naznaczonych rokoch podto
iusz przijsiehoiu kotoruiu na wrad swoij wczijnil, maiet pered szla:
chtoiu powiedetj ijsz prawdiwie nie mocen bijl, abo swoie wla
snyie potrebij na rokoch w inszom powietie miel, a nie nazwolotie sto:
ronyie, ij ni kto zijtej szkodie tymsije wijmowil, A sdiebij kotoryj s tych
wradnikow ziemskich, bez prawdiwoie oblozonoie nie moczij, abo w ta:
kiie pilnoie potrebij swoieie, w drugim powietie na rokoch nie naijdujetsij ro:
kow sudowych omieszkat, a tobij sie do trech razow na nieho pokazalo, ta
kowyj wrad swoij tratit, a pisar mozet podpiska abo dwoch abo kolko
ie potreba budiet mietj, a pilnie toho dohledatj, abij wiernie ij prawdij
nie nie prowolokaiuczij, ale zarazom do knih zapisywano bylo, A sdiebij
sie czto takowoho wprawie odnich ponijalo, nije powinna budiet szla
chta podpiskow smotretj, ale na samom pisaru za onuiu pomiltku szkodij
swoieie dohoditi maiut, Tosz sie ij o pisaru grodskom wrozumietsze
iako pisania rozumieti maiet, A sdiebij kotoryj s tych wradnikow zie:
mskich sudowych do tohosz sudu bitie sam wradnikom ieszt, nie l wla
snyie sprawij swoie, tak za pozwij, iakobij gdij iakoie zoznanie czijniti
miel on komu albo kto iemu, Tohdij takimze obijczaiom inyie dwa w
radniki z szlachtoiu namiestce ioho inoho obratj maiut iako wyszszej
opisano, A na tuiu ieho sprawu obranij bez przijsiehi sprawowatj ma
jet, A pakli bij dwa z nich kotoryi wradnikij promiezku siebie zapo
zwalisie do tohosz sudu ziemskoho, Tohdij treti wradnik towarijsz
ich z szlachtoiu tam buduczoiu budiet mieti mocz namiestce onych dwoch
wradnikow

vradnikow w sprawie z soboiu stoiaczych, tesz dwoch osob tym obyczaiem iako wyszszey o drugoy opisano ku rozsudzeniu tych spraw obrati a iesliby namiesce pisarskoie kogo ynogo obrali, togdy iogo podpis tak budet ważna iako y pisarskaia, a obraniu pozwow y listow upominalnych, y inych listow prawnych w potrebach własnych pisarowych, także sudie podsudku y inych rzeczach y tesz ku inszym protiwnych około brania listow upominalnych, y inych listow prawnych około pozwow maiut się oni zachowati wedlug artikulu szostogo w sieże rozdiele czetwiertom, A szto podczas zasadzenia na sud inszoie osoby ku wedu iakuiu w sudzie mieti sobie budet, tot togosz y pozywati oto maiet, wedże winy platiezu pieniężnogo odnositi na sobie nie budet,

Artikul 5

Vstawa o peresudech y o pamietnom sudiy y podsudku także vradu grodskogo i inszim vradnikom naszym

Vstawuiem gdy sud ziemski komu szto nakoli prysudit, togdy od [illegible] togo kto zyszczet maiut sobie brati za pracu swoiu od kopy litowskoie po dwa groszi, y s togo peresudu sudiy zemskoi maiet pryiati grosz dwa, a podsudku tretiy grosz, nyszli szto się dotyczet dołgu ktoby budutczy ku iakuiu sumu pieniezi winien po zyczonoiu na zapis swoy, abo iakiy y ny dołg od kogo inogo na nie zapisom iogo y za togo kto perewodit własnym zapisom perewiedenym, a togoby zaplatiti nie chotiel, aż za pozwy sprawa, togdy nie tot peresud maiet platiti kto zyszczet swoie własnyie pieniezi, abo dołg perewiedeny, ale takowy sam dołg swoy y peresud platiti winien budet, zaraz togosz czasu po skazaniu [illegible] ot togo vradu naszogo, a iesliby potom nie platiti chotiel, togdy zatobraia storona naonczas maiet swoimi pieniezmi vradu pered dati, a vrad to ie pry gotownoy sumie na liszcie sudowoi y wiakszo dołożyti na ymieniu takowogo upornogo otprawiti maiet, Także y dołgi po zmierłoy ruce pokotoroy potoly powinni peresud platiti, A szto się dotyczet lieto się od kogo oddaiet, togdy pamietnoie iako od wielkoie tak od małoie rzeczy y sumy pieniezhnoie nie powinien bolsz dati vradu naszom, y kożdo inszomu sudu tolko czotyry grosze: chotiaby tesz y kolko albo kolkonadtsat-

uczasnikow albo siabrow wodnoy rzeczy od tia gołosia, togdy predsie nie bolsz pamietnogo, tolko czotyry grosze maiut dati, y tomu tesz od pieczatowania wiecznosti, gdy kto komu ymienie prodaiet darmiet, zapisuiet na wiecznost zamienaiet, y daiet zoznanie swoim obliczem przyszodszy do vradu naszogo ziemskogo z zapisom swoim własnym, togdy tot kto ymienia nabywaiet sudiy pamietnogo czotyry grosze, a podsudku dwa grosze, a za pieczatowanie wypisu s knig togo zoznania wiecznosti dzubii czotyry grosze sudiy, a podsudku od pieczati iogo dwa grosze maiet dati, A nadtuiu ustawu nie maiut vradniki naszy zemskii bolsz peresudu pamietnogo y od pieczati brati pod winoiu naszorom, kotoroie by nadtuiu ustawu bolsz poniewolnie było wziato dwanadtsatmi kopami grosz: a szto wziat naszy sowito wernuty maiet, kotoruiu winu winien budet tot vrad nasz zemsky za pierwszym pozwom sudu gołownogo zaprysiegoiu storony zatobliwoie ukrywzonoy zaplatiti, Temże obyczaiem vrad nasz grodski peresudy y pamietnoie od rzeczey sudowych także y zoznania wiecznosti y inakich inych zapisow, tolko wedlug toie ustawy naszoie wyszszey opisanoie maiet brati, Potomusz y inszyie czotyria miesudowyi derżawcy, Tiwunowie y inszyi wsiakii vradniki zamkow, dworow, y wolosti naszych, około obrania peresudow y pamietnogo protiwno wsiakogo vradu, y s taam [illegible], y ich slug boiar, y poddanych zachowatisię maiut, A gdieby vrad nasz grodski woiewoda, starosta, abo derżawcy sudowyie, nadtuiu ustawu y czasu szto bolsz nakoli wziali, togdy także powinni budut za pierwszym pozwom sudu gołownogo y zadowodom takowym iako wyszszey opisano tuiu winu dwanadtsat kop grosz, y szto wziat sowito storonie zaplatiti, y tymże sposobom na ymieniu takowogo vradnika mozno to otprawono byti maiet czerez woznogo powietowogo za listy sudu gołownogo do vradu naszogo ziemskogo abo grodskogo otopisannymi y daley wtoy sprawie postupuiuczy wedle artikułu wowsiemże rozdiele o odprawach rzeczey sudowych opisanych, A gdieby nie sami woiewodowie starostowie, y derżawcy, y Tiwuny, ale vradniki ich nadtuiu ustawu

bolsz nanom szto wziali, Tohdy ukrziwzony wodle artykulu trijtsat
hiomoho, wsiemhe rozdiele mery opisanoho postupowati y sprawiedli
wosti sobie dowoditi maiet, A namiesnicy ich wsiem Panstwie wradni
kow naszych tyie winy maiut byti s storonie odprawieny czerez poslan
ca naszoho na maietnosti ieho ruchomoy

Artikul 6

Vstawa dochodow Pisaro grodskim y zemskim y ohoznych pisaru wiebo rechy takze inszym wradniko y tesz protiw wradnikow,

Pisaru zemskoho y grodskoho, od kozdych pozwow abo nabranow dwoch napozwy
pohro, od listu zarucznoho hro czotyry, od listu upominalnoho hro, dwa
od wpisania pozwow w Regestr hrosz, od napisu wołania ku prawu, abo ieko
hozdy tanowienia storon, abo zdania wmy stano hrosz, za wpisowanie ukni
hi hrosz, od wypisow kmiech, a powiedania w krywdach potocznych, y od zo
znania woznoho hro dwa, od sudowych listow naymienia, ludi grunty,
sprawa prysuzonyie y zoznania wiecznosti, y wsiakich zapisow y tesz pe
renoszenia zapisow z grodu do ziemstwa zaraly wypis szto budet na arku
szu hro dwanadcat, a yesli na dwoch arkuszach albo y bolsz hro dwaj
cat czotyry, a na pargaminie by yna wazniejszaia rech hro szrok osm,
a pargamin szmur, y wozli storona powinna dati, od listow wwiazczych
poszest hro, od listu wtoszanoho nwo do prawu do inszoho powietu
hro szest, od listu zapowiednoho okolo gruntow piennych hro dwa
A nad siniu ustawu pisary bolsz wyciehati nie maiut, pod winoiu na
storonu dwanadcatma kopami hro, y pod utratoiu toho szto by nad tu
yu ustawu wziat s owitosstiu iako oto w wyszszo artikule o sudiach iest
opisano, Tesz iesliby pisar ziesky chotiel, koho pozwati ku prawu, wto
ze powiecie do tohosz sudu ziemskoho. Tohdy maiet sam sobie pozwy zapie
czatowati toiusz pieczatiu naszoiu onoho powietu danoiu, a sudia abo Pod
sudok maiet ich im podpisati, takze y na siebie samoho powinien Pisar
ziesky pozwy pieczatiu naszoiu zapieczatowati y podpisati rukoiu swo
ieiu abo nabran dati, A nie wydoiet li pisar na siebie pozwoho abo nam
branow dati, Tohdy sowitoy winie, to iest dwaitsatma y czotyrma ko
pami hro podlehaiet, o szto ukrzywdzony wodle artikulu wyszszoho piato
ho wsiehe rozdiele postupowati, y prawa sobie dowoditi maiet, tosz
sie o wypisiech o powiedania krywd, zoznania woznych czasu rokow zieskich
y tesz o wypis

y tesz o wypisiech Sudowych, y zoznaniia zapisow rozumieti maiet, ysz
powsprawach spolasnych pisarow ziemskich, sudy abo podsudki podpisy
wati ich maiut, A iesliby tesz kto listow upominalnych, y ynych prawnych
potrebowal, protiw kotoroho z tych wradnikow ziemskich, Sudiy, Pod sud
kua, abo pisara, Tohdy protiw odnoho dwa ich takowyie listy pie
czatowati maiut, a pisar podpisywati, a protiw pisaru, sudia abo
podsudok maiet podpisati, takze y wsich potrebach w leznych rozu
mieno y zatsowano byti maiet, a wradniky grodskii takze sia y tym
poradkom swoich potrebach zatsowati maiut

Artikul 7

Obespieczenosti sudiy podsudka y Pisara zeskich, takze wradu grodskoho, potomusz Sudu podkomorskoho y komisarskoho

Vstawiuiem tesz, yesliby ktokolwiek pryszedszy do Sudu zakowoho,
abo zeskoho, a ta na sudie abo doma na ulicy, bud tesz w hospodie, y
hdiekolwiek pod tym czasom poki roki ziesky abo roczki grodskie, wodle
poradku sieho statutu odprawowati budut, Sudiu, Podsudka y Pisara zeskich
abo kotoroho z wradnikow grodskich slowy dotkliwemi slawie y poczstiwosti
ieho zsoromotil, takowy maiet za naszu tokuiu winu siedieti szest niedel
wzamku, abo wdworie naszom, a takowoho obezczonoho wradnika nawiezati,
wodlug stanu ieho szlacheckoho, A iesliby ranil, to tohdy horlo karan byti
maiet, a ranenomu nawiezku sowito naymnieniu winowatoho odprawiti, A
iesliby zabil, takowy horlo y czest tratit, a dietiam abo bliskim zabitoho ho
towszczyzna naymnieniu winowatoho sowito odprawlena byti maiet, wedże
obwinieny o takowych reczach, z wtalcza ozabitie abo zranienie wradnika
niebyl liby zaraz na horacom uczynku poyman, Maiet pozwan byti do su
du grodskoho, tohosz powietu w kotorom sie to stanie, ale y z suda zacto
wonto tak nayetetsia, Tohdy wto posudie kozdoho stanu czolowiek
karan byti maiet iako wyszszey opisano, wedże takaia rech, kotoraia
poczstiwosti dotykati budet, do nas hospoda odsylaiemy, Potomusz sie ma
iet rozumieti y obezpieczenosti Sudu podkomorskoho, y komisarsko
ho poki sudy im zleconyie odprawowati budut, A ktoby o takuiu rech
buduczy do sudu grodskoho pozwan na rok pozwany nie stal, Tohdy ta
kowoho zrodaniem znati oto czerez list toho sudu grodskoho, maie wolia
zati wywolati z ouszcz Panstwo naszych wiecznym wywolaniem, iakoby sie
nikoly wzra

nikoli w granicach Państwa naszego nie wrócza, a nawięcey albo gotowizny
z na przeciwsię żywienia takowego nieposłusznego płaczona y odprawowana by-
ti maiet, zarazem skoro zapozwy nie stanie

Artikuł 8

O Ustawieniu woźnych y przysiędze ich

Ustawuię chociecz y mieti aby w każdem prawie na urzędach naszych zie-
mskich y grodzkich, Podkomorskich, y Komisarskich, zawżdy porządek y sprawa
obyczaynie szła, y dlatego daię moc aby Panowie woiewodowie w
każdem powiecie sądowego ziemskiego leżat, a w ziemie żmodzkiey Pan
Starosta żmodzki, woźnych ustawiali dawali y postrzegali szlachtu
ludzi dobrych wiary godnych, cnotliwych y osiedłych w tem powiecie
którzy z urzędu ziemskiego starosta obierut, y dadut świadectwo osznoty y do-
brego zachowaniu ich, czerez list swoy tak mnogo iakoby wodług szyroko-
sti powietu potreba wkazowała, y gdy przysięgu woźny uczynit, y ymia
iego w knigi grodzkie, a potem y w ziemskie knigi narokow wpisano budet
Togdy w żo takowy woźny, to wsie szto na urząd iego woźnowsku należyt,
słusznie sprawowati może, y zawżdy czterech dwa abo trzy woźnyie przy
sudzie grodzkiem mieszkati budut powinni, dla wszelakich przypadłych potreb
a przysięgati woźnyie maiut temy słowy.

Ia N: przysięgaiu panu Bogu w troycy iedynemu na to, iż iako budutszy
woźnym w tom powiecie maiu wiernie, cnotliwie, pobożnie, y sprawiedliwie
na tom urzędzie zachowati się, pozwy y wsiakie listy iego ko-
ło y urzędowie sprawiedliwie y pilnie odnositi y oddawati, y naymien-
niach spokładati, Tesz prawdziwie to naszto budu od storony wziat
y szto sprawiedliwie budet, y słyszet budu gwałty, boy, rany, y szko-
dy, ogledawszy prawdziwie do knig urzędowych zarazem bez prowolo-
ki zeznati, y wsie insze sprawowati szto należyt, urzędowi moiemu
nie zaposułami, nie podarkami, ani dla obietnic, ani zaprzyiaźniu,
ani za nieprzyiaźniu, ani z boiaźni ani boiaczysia żadnych pogrozok
odno wodle Boga y świętoi sprawiedliwości postupuiuczy, y każdo-
potrebuiuczo, bez żadnych zmyślonych wymow y prowołoki na potreby
prawnyie iezditi, tak mi Boże pomoży, a iesli nie sprawiedliwie Boże nie wbi

Artykuł 9

Sprawa y ur

Sprawa y urząd woźnego

Ustawuiem, iż woźny przysiężny każdym czasom zawezwanie od kożdo-
go człowieka potrebuiuczego gdzie kolwiek iego znaydet, budet ot-
mu iego, w torgu, y na biesiedzie, y w cerkwie powinien y bez wiedomosti
przydania y posłania wrzędowego, grodzkiego, y ziemskiego, y bez knigow ich
na wsiakie potreby y sprawy ludzkie, nie omieszkały iezdity, nie szymsię
nie wymawiaiuczy y to ie sprawowati, napierwiey pozwy naszy hospodarskie
dwornyie, ziemskie, grodzkie, podkomorskie, y sudu głownogo do-
naszego, y na bolszego stanu nositi, y imi pozywati y rok składati
Tesz listy y wsiakie naszy y urzędowyie w sprawach ludzkich podawati
y na prawo czasu czynienia odno od drugogo za listy wpominalnymi sprawie-
dliwosti iezditi, a za posłaniem urzędowym zapowiedati storonu, iżby
odprawa nie odieżdżała, a po skazaniu urzędu ziemskiego abo grodzkiego pri-
siegu wydawati przy oświadczeniu świadków byti, y wwiazowati w imienie, y gru-
ty w przezyskach, z wyroku y s przydania urzędu, tak ziemskiego, iako y grodz-
kiego, za listy ich, A gwałty domowyie, y ynyie wsiakyie rzeczy krwa-
wyie, rozboy, rany, gotowszczyzny, y inszyie gwałty pospolityie ogledo-
wat y bez przydania urzędowego, maiet y do knig urzędowych zo-
znawati, y zawżdy maiet przy sobie mieti przy kożdoy takoy wyższey po-
mienionoy sprawie dwoch szlachciców wiery godnych dla podpierania
wyznania, y świadectwa swoiego, wedle ktorych boi, rany, y szkody
wszeliakyie, y inyie szkody tym podobnyie mienszyie, o szto czestiu, gor-
łom, y roskitiem krwi, y wiezieniem y wywołanie nie karaiut, y szto by
bolszey dwadcati kop groszy niewynosiło, sam odyn y bez storony ogla-
dati ogledati możet, odnakosz bez każdogo omieszkania zatym zaraz, ana:
daley za dwie niedieli, sam oczewisto to wsie do knig urzędowych
przy kwitiech swoich, kotoryie zaraz storonie dati powinien spieczatiu swo-
ieiu y s pieczatmi toie storony, y s podpisom ruk ich, iesliby kotory z nich pi-
sati umiel, maiet zoznawati obrożdżenia gwałtownych, y słusznych przy-
czyn za czym by woźny niemog za dwie niedieli do urzędu zoznat, A
urząd każdy od woźnych, tak postanych z urzędu iako y bez posłania u-
rzędowego od storony wziatych, maiut zoznanie przyimowati, y do knig
zapisywati, y wypisy dawati w wsiakich rzeczach, y żałobach ludzkich
tak ziemskiem, iako y zamkowom sudu należaczych, A takowyie wypisy

skich

Knih wradowych zoznania woznoho w kozdoho prawa prijmowany byti maiut, a gdyby wozny niedoierzawszy do knih y zoznania niewczyniwszy vmer Todi onaia slaczta kotoryieby naon czas pry woznym Storonoiu byli, maiut byti czerez Storonu zalobnuiu zaraz zkoro po smierti onoho woznoho ~~pod Summieniem maiut to do knih zoznati~~ zmerloho pered wradom stawleny; A taia Storona prytomnoie to onoho woznoho pod summieniem maiut to do knih zoznati czoho budut w toy sprawie pry woznom Swiedomi, a toie zoznanie ich na wradie kozdo zamocnoie prijniato budet, A hdieby wozny szto kolwiek takowoho nieprystoynoho sprawował, abo iezby nie sprawiedliwie zoznał, a wiedaczy swoim ku szkodie kotoroy Storonie szafował, zoiakoiusz kolwiek pryczynoiu, abo zby nauczyiu sprawou y potrebu kogwoli, abo prostrachy po zytok swoy zaraz derzati listow naszych abo wradowych, y pozwow podle potreby Storon nositi, y podawati nie chotiel, y rokow sudowych ku spozwaniu omieszkał, To hdy za dowodom słusznym iasnym y dostatocznym, kotoryby sie szkrutinii pokazał, karan byti maiet wodle wazności wystupu swoieho, A mienowitie za nieprawdiwoie zoznanie horło, a za inszyie wystupki mienszyie maiet siedieti w wiezieniu w zamku abo w dworze naszom dwanadcat niediel, y szkodu Storonie powodowoy nahorodity za dowodom, A w takowom obwinieniu ze w taksza tolko w reczach mienszych hdie o horlo nie idiet powinien budiet wozny sprawowatisie bez pozwow czasu rokow ziemskich, abo grodskich, pered tym wradom kotorymby szto nie słusznoiu sprawu iego obwinitie na wradie budet zadano, A hdieby obwinitie na wradie nie był, a hotiaby y był a szto by mu o takuiu rzecz, za szto by mieł byti horło karan, To hdy vkrzywdzony maiet iego tako slaczticza osiełoho pozwy pered wrad nalezaczy, to iest hdie o horlo idiet do grodu, a w reczach inszych do ziemstwa pozwati, y sobie sprawiedliwosti zniem zapierwszymi pozwy iako narokom zawitom dowoditi budiet, Tesz winien wozny listy naszy soymowyie woiennyie, y inszyie wsiakiie od wradu ie podanyie, bez zadnoho omieszkania do tych do koho nalezat budut odnositi,

Artykuł 10

O dochodie abo zapłatie woznomu

Woznomu zapłatu poto maiet byti dawano, to iest koli hdie na kotoruiu kolwiek sprawu poiedziet, To hdy ie od mili po hroszu od odnoy Storony

A szto nazad

A szto nazad poiedziet zato niczoho brati nie maiet, A iesli mili nie poiedziet abo na miescu pozwy abo iakiie kolwiek listy kłaście, abo wradowyie, dlia ohledati gwałtu, ran, boju, szkod, abo przysłuchiwati czoho budiet, przecz ie od toho hrosz, a od oszacowania hrosz, A hdie na wiazanie poiedziet szczoby ludiey w kotoryie wiazywati budiet, sstuzby po hroszu brati maiet, a od potsłuzby pol hrosza, a s pustowszczyzny takowoie kotoruiu pasut pol hrosza, a od morgu pieniez odin, A od sumy pieniezi od prawiuczyie iele na rozsudnych rzeczach, od kopy po dwa pieniezi brati budiet, A od pustowszczyzn y morgow pustych do toho wozn Storona zalobnaia winna przywiazaniu dati, A iesli by poto od Storony protiwnoie prytoho Sumie skazanoy czasu wstupienia zapłaczono byti maiet, A od osłodania i spasi y od kopowania szkody woznom hrosz, od wołania Storon ku prawu zapozwy hrosz, od zakazywania na rokoch ku prawu hrosz.

Artykuł 11

O bezpiecznosti woznoho, budiuczy ie na sprawach wradu iecho nalezaczich, takze y Storonie przyjiem budiuczoy

Vstanawiaem tesz, iesliby kto woznoho na sprawie zaliszy woiewod, Starost, wradu zamkowoho, y ziemskoho, abo sudu hołownoho Trybunalskoho abo y bez listow budiuczy ie na sprawach wradu teho nalezaczych sam abo czerez sług abo poddanych swoich zbił, abo listy od nieho odniał, szy zodrał, abo woznoho lub Storonu pozwy listy, iesli przymusił abo pokaleczował, wołosy abo borodu rwał, y tym wradu nie czesti, To hdy takowy kozdy maiet byti oto pozwan narok zawity do wradu ziemskoho abo grodzkoho hdie zalobnaia Storona pohoczet, na pierwszyie roky, A ta za dowodom słusznym maiet woznoho nawiazati honito, wodle stanu ieho a za nauszu winu nazaznu, abo w dworze powietowym dwanadcat niediel siedieti wwiezy wierchniey, a Storonu kotoruiu by pry wozno zbito, abo iako wyszszey opisano obeżzono, maiet takze nawiazati za słusznym dowodom honito wodle stanu iakoho budiet, y szkodu woznomu y Storonie, y iesli sie y iesli szto w tot czas stanieł honito zapłatiti, Daliszby kom czso: sty poruszano, albo poraniono, To hdy zato winien budiet tolko kosty nawiazati, y zato siedienia nie pomieszaet, A hdieby protiwnaia Storona zaskazaniem sudu ziemskoho abo grodzkoho, siedieti, nawiezok, y szkod płatiti nie chotiel, nuzas od wradu nakazany, To hdy takowy lesz od ... iu honituiu zapłatu nawiezok y szkod przysudzonych dlia toie

protiwnosti swo

protiwnostie swoie popadet, ktowrad woznoho, y storonie zarazom wodl
uh poradku ootprawowats rzeczy sudowych mieri postanowiono nay
mieniu takowoho otprawiti maiet, atoie nieposluszenstwo ieho y storony sle
dztwia wrad ziemsky abo grodsky peredkotorymsia to przytrafyt, maiet na
hospodu oznaymiti, any hospodar, to nie folguiuczy bez wsiakoi prowoloky, y od
wtadania nainszy czas, abie zarazom wziawszy oto odtoho wradu naszoho
wiedomost czerez listy ostorony, takowoho obwinienoho, y wradu na:
szoho nieposlusznoho, maiet zouszczy ziemli Panstwa naszoho kazati wywo
lati, A kaliby kto woznoho na takowych sprawach wradu ieho naliza
czych, abo storonu pry nie buduczuiu zabil, takowy buduczy oto pry
tiasniei do sudu grodskoho y sprawa pokonany sa horlo karan, a holo
wczyzna zabitoho sowito z ymienia ieho placona byti maiet, a za nie sta
nie storony obwinionoie wrad wto dalej postupowati maiet, Any
hospodar zaodostanie wradowym zarsowati sie protiw takowym bu:
die wodlug artikulow na sud grodsky okoto rzeczy krwawych opisa
nych, odnosz za holowszczyznu y szkody takowoho woznoho, abo storony za
bitoie wrad zarazom, skoro pozwany nie stanet sowitoie skazanie y u
wiazanie w ymienie takowoho swowolnoho y nieposlusznoho dati maiet,
potomu wszy nali stiecz wiaszczo ieszcze tak wielikiy zaktad, iako samowie
czy skazet, A sdiebi szto stych rzeczy mienowanych woznom, abo storonie
ku zolzywosti stalosie, nie od samoho Pana dokohoby byl postan, alie
od sluh poddanych, y od kohokolwiek ynoho zeto abo nayimieniu onoho, bud
prybytnosti samoho Pana w tom dom, abo w nie bytnosti ieho, a on buduczy
oto pozwany dotohosie nie znat, zebysie to mielo stati zieho roskazania,
Tohdy oto czerez totze wrad, dokotoroho budiet pozwany rosprawa ma
iet byti, wczynienna takim obyczaiem, iako w toy mierze o poslancach naszych
w Rozdiele pierwom artikule dwadcat czetwiertom iest opisano,

Artikul 12

O Pieczati naszoy hospodarskoy ziemskoy y tesz o pieczatiech wradowych y kotorym szto maiet byti pieczatowano

Tesz my hospodar daie pod herbom toho Panstwa naszoho. W. K. L. pokomory u pieczati, dokozdoho powietu, na kotoroy iest napisano okolo hrbu ymia toho powietu, Ktuiu pieczat pisar ziemsky prysiazniik u siebie sam a nie kto inszy chowati maiet, Kotoroiu pieczatiu y pod tytulom naszym pozwy maiut byti pieczatowany y wydawany, A y ynsie nikotoryi Listy

Listy wypisy y zoznania kromia tylko samych pozwow tom pieczatiu nie maiut byti pieczatowany, Ale budut pieczatowanyie wsiakiie listy z toho wradu ziemskoho sudowyie wypisy y zoznania, listy upominalnyie w wiasczyie ymie pieczatmi sudinoiu y podsudkowoiu, A pod pisowati rukoiu tohosz pisara ziemskoho

Artykul 13

O Kniharch ziemskich y grodskich hdie maiut byti chowany i o miescu na odprawowanie sudow ziemskich y tesz o wydawaniu komu potreba ukazet wypisow abo widimusow

Vstawuiem tesz chotieczy to mieti y przykazuiem, aby wkozdom takowom powietie, hdie sud ziemski iest w zamku abo w dworse naszom Sudia Podsudok y pisar ziemsky pospotu z skarbowyu, y wsiimi ynymi stany opatryli z budowali takowyie miesca, hdieby zawzdy kniki ziemskii bespieczenie od wszeliakoie przyhody byli zachowany, Proto woiewodowie y starostowie sudowyie, wkozdom woiewodstwie ziemli powietie, w zamku abo dworie naszom sudowom schowanie dobroie y warownoie postupiti im nato winni budut, A hdieby takowych schowany nie bylo, Tohdy nabudowanie s wstepu ku zachowaniu knih miesca przystoynie w zamkach y dworech na szych, ukazati y podati, y samisz takowyie woiewodowie y starostowie sudowyi onoie schowanie knih ziemskich dobroiu storozoiu pod los dym czasom opatrywati maiut, A hdy roky odsuzony budut, Tohdy po: wyzwolaniu rokow maiut knihi ieszcze nie mniey trech dni lezati przy kotorych maiut byti nieodiezdzaiuczy Sudia, Podsudok, y Pisar, dla zoznania opisowania, y wypisow brania dla inych potreb sluszecznych, A roziezdza: iuczysie maiut inszie pierwszych rokow knihi wlozyti y zachowati w skrynu mocnuiu za trzyma zamkami, od kotorych odin kluc budiet u Sudie, druhi u podsudka, a treti u Pisara, y pieczatmi swoimi zapieczato wati maiut, A tie knihi tych odnych sudowych rokow, s kotorych sie pod odsuzeniu ich budut roziezdzati, maiut byti u Pisara ziemskoho iako wradnika prysiazloho, azz do duczych rokow Sudowych, A to dla poradnoho sprawowania y nadzysto perepisania knih. A pisar w te czasie miedzy rokow perepisati tyi knihi nadzysto maiet, ich nedrukich rokoch

Rokoch dochodnie knihi y zachowania z sudieiu y podsudkom iako ot owysszej dolozono polozyti, y potom ich niotworati, a sz wespolok z sudieiu y podsudkom, gdy toho potreba wlazet, y wzo tak zawzdy tolko do rokow do rokow sudowych otprawuiuczych, Pisary zieskij maiut v siebie knihi chowati, a gdy troi roki odsuzeny budut, Tohdy po otprawieniu czetwiertych rokow, wzo tyi sprawy proszlych troich rokow, w odny knihi czerez pisara zmieszczeny y zwiazany byti maiut, K tomu tesz woiewodowie y starostowie sudowyi w kozdom woiewodztwie zemli powietie, maieca przy zamkach nezbudowanie domow dla otprawowania sudow zemskich nie daleko zamkow y dworow naszych sudowych wradu zemskoho y zlastie wkazati, y postupiti maiut Urzadnikam zieskim zowsimi stany onoho powietu budut winni, iako toie zachowanie knih sudowych wzalku abo w dwore, tak y tot dom sudowy zbudowati szych pieniezy iako to osobliwom wfaloui iest postanowleno, sz to zamoczno derzano byti maiet, tymze obyczaiom woiewodowie, starostowie sudowyie, knihi grodzkie w dobrom zchowaniu warowne chowati maiut, A gdy kotory woiewoda, abo starosta sudowy s toho swieta zyidziet, Albo ieslibyiesmo kotoroho z tych toho wradu na inszoie woiewodstwo albo starostwo prelozyli, Tohdy wradniki ich grodskie, abo oni sami powinni budut tom starostie, kotorom onoie woiewodztwo, abo starostwo dano budiet, wsie knihi grodskie w tom ze powietie pryiowie czanie iobo nerot wrad porecz starstom zarazom czelosti zdati, a wypisy abo wydimusy tak szych knih pierwszych woiewod y starost, iako y kozdy wradnikich swoich spraw kozdomu kolwiek toho potreba wkazowati budiet, bez wszelkaho zatrudnienia y prowolocki maiut dawati, listy spodpisom ruky Pisara grodskoho prysiazloho, y s pieczatmi samych woiewod, starost, abo ich wradnikow sudowych Namiestnika, albo podstarostioho y sudy grodskoho

Artikul 14

O peresudiech i pamietnom wimieniach wsich Panskich i zemianskich, tak duchownoho, iako y swietckoho stanu

Zabiehaiuczy zatrudnieniu y obtiazeniu sprawiedliwosti ludskoie ustawnie tesz s pryzwoleniem wsich stanow szczesz wsi Panowie rady

naszy

naszy Duchowniie, y swietskiie Kniazi, Panowie, Derzawcy, Tiwuny, y wsie yniie Vradniki naszy na wradiech naszych niesudowych, y tesz w ymieniach swoich wlasnych, potomusz rycerstwo, szlachta, y wsi obywatele toho Panstwa W: K: L: y w ziemlach kniemu nalezaczych na ymieniach swoich czyniecy sprawiedliwost zlastie, y inszym poddanym naszim zwradniki Boiarmi y poddanymi swoimi maiut sie zachowati, Sami y ich wradniki w braniu peresudow y pamietnoho wodlug toiesz ustawy wrado naszym wyszszej w artikule piatom sie hosz rozdielu opisanoie pod toiusz winoiu na storonu podwanatad nap hro, o kotoryie winy maiut byti sami Panowie hdetoto sami wdieiali

abo zwradnikow swoich sprawiedliwosti oto nie wczynili, pozywani do wradu naszoho zieskoho na pierwszyie roki nazawitti rok

Artikul 15

O braniu wizowanoho obladnoho i inych dochodow w dworech, i imieniach, kich, Panech, y ziemianskich

Vstawuie, yto choticzy wporadku sluszny mieti, y szczworsim to Panstwie naszom W: K: L: y w ziemlach kniemu nalezaczych na wsiakich wradiech naszych hspcz niesudowych, takze na ymieniach, knich, Panskich, y ziemianskich, duchownych, y swietskich, wizowanoho, obladnoho, y od wiaznie y poturemnoho, nie maiet byti bolszy brano, tolko wodlug sicie vstawy naszoie niszy opisanoie, toiest wyso nakozdu iu rech wziato y obletanoho bitych, y rannych, na mieszcu hrosz odyn, A iesli hdie wysz poiediet zakolko mil, tohdy i e pomil hroho na milu po hro, w odnu storonu tako y wozno powintowo, odwydanya roty pry szyiebi duchownym osoba hrosz a wysz nato prydanym hrosz, a od wiaznie y od wszelakoho wieznia poturemnoho potanczusznoho, abo pokolodnoho od takowoho wiaznia kotory by na horlo siedel ot szlachticza toho kotoroho statut imati pozwalaiet dwanadcat hro od prostoho czolowieka szest hro, a kotory by wnieiszy winie osazon byl, zeby o horlo nieszlo, od takowych po potoniczy toho brano byti maiet, a platiti to maiet kto winien nuzo sprawa zydaniet, A ieslibywiazien sprawa od okazowanoi storony protiwnoie wolnyn byl uczynion, Tohdy sama taia storona protiwnaia szto iesa wsadit

usaditi data, maiet iego wodle ustawy toie zwiezienia wyku-
piti, Także gdieby kotory wiezien na smiert byl skazan Tog-
dy toie poturomnoie storona zalobnaia budet winna zaplatiti,
A płaczono to maiet byti czas odyn, gdy w ostatnim razo wiazien
abo na wolnost abo na smiert z wiezienia wyidet, y dlatogo u sto-
roża okolo wiaznia iakogo wiaznia maiet byti nie togo kto iego dast o-
saditi, ale togo Pana czy budet sluga, Boiarin, abo poddany, tolko
gdieby liudi niosiedly czolowiek, toiest do poddanych Pana nie maiuczy byl
osażon, storona zalobnaia nadtym na strażu ie pogotowy pieniezi ma-
iet dawati, A iesliby kto z wiezienia wiazna wypustil, o to zaraz pozwa-
nie do prawa nalezonogo wodlug opisania tego Statutu maiet byti
sużono, wodlug artykulu wtorego rozdiele o wradiech naszych
grodskich, w takowoy reczy opisanogo y sczupy togo na kotorogo
wiazien podan budiet, A nie zchoczetli Pan abo wradnik iego togo
wiaznia do wiezienia swogo priniati, Togdy maiet storona s tim
wiaznem na wrad nasz sudowy postupiti, y tam w togo na to wradie z niego
sprawiedliwost czynina maiet byti, gdyz w stadtu swoiu za nie-
priniatie wiaznia do wiezienia wpustil, a czto budiet od wradu
sprawa skazano Pan abo wradnik iego zaraz z tym wradowym na
maietnosti togo wiaznia ruchomoy odprawiti maiet, A iesli maietno-
sti ruchomoie tak mnogo nie budiet, Togdy za to storonie maiet by-
ti wydan na wyrob, iako o tom w inszom artikule iest dołożono zwłascza
gdieby horła nie zasłużył

Artikul 16

O zjechaniu Sudu ziemskogo za try dni pered rokami y o pilnosti storon ku prawu

Tesz pered kożdymi rokami ziemskimi, budut winni Sudia Podsu-
doky Pisar na miescze sudowom naznaczonom za try dni prijezdzati dla
otworenia knig, y wydawania wypisow komu togo potreba budet,
także dla wpisowania pozwow w Regestr, aby tot kto pierwiey
wpisal sie w Regestru, tot tesz napierod sużon byl, wiedzie gdie
bysie obiedwie storonie mieży soboiu za pozwali, Togdy tot napierod
maiet byti sprawiedliwost czynienia, kto napierwiey pozwal,

A do togo w

A do togo wpisowania w Regestr pisaru grosz, a gdy z Regestru
tyraszy wołany budiet, a nie odozwietsie tot kogo wołaiut, takowy
skazan byti maiet, iako nie stal, tymże obyczaie y powodowaia storona
maiet skazana byti, A tyi wołania storon w kożdogo sudu y wradu
rozumiano byti maiet, yz zwoławszy storony odnogo dnia, y drugo-
go y tretiego dnia, po odnom razu nadtiem storona nie pilnuiuczaia ro-
ku maiet byti tretiego dnia o nyie zapornoy hodinie zdana y skaza-
na za nie stanie swoie, wodle artikulow nizy opisanych, A
tyie storon kotorymby tri dni pilnuszy ich obudwuch minuly, a dla
nie pospiechu wradowogo, tretiego dnia odsużony nie byli, w czo-
twiertogo dnia y potom inszych dni wrad do nie zapornoi hodiny zda-
ti nie powinien, ale s kogo wrad na sudzie zasiadiet, a kotoraia sto-
rona za wołaniem woźnogo nie stanet, tuiu wrad wodlug siego Sta-
tutu zdati y skazati maiet,

Artikul 17

Iako i kiko pozwy pozywatisie y iako i gdie to oswiedczati

Tesz ktoby na kogo pozwy wzial, y tymi pozwy pozywati iego chotiet,
Togdy pozwy od wsiakogo wradu wziatyie maiet woznym storo-
nom slaczstwom ozenisto dawati y pozywati może pry kościele w sudu
na dorodie, y na kożdom mieścu, gdieby iegokolwiek zastati y nayti mog,
a gdieby osobnie ich dati nie mog, Togdy na ymieniu togo s kotoro-
go sie kto krzywda dzieiet, maiet położyti w dworze w wroto, abo wo
rota wtknuti, y tam że w dworze iesliby wrota do dwora nie byl po-
schon, czerez plot w radniku abo tywunu, abo iesliby tam kogo w dworze
obaczyl, ony pozew opowiedati obwołati, zeby storona o pozwie wie-
doma byla, a nie do kuli czeli sie nikogo, togdy odnak pozwy iako
wyższey opisano położyti maiet, a predsie maiet toie położenie
pozwu woźny opowiedati woytu, abo iakokolwiek poddanomu togo
dwora, A iesliby w kotorom ymieniu s kotorogo sie krzywda dzieiet
dwora onogo Pana nie bylo, iako to bywaiut sieła dannili na rusi
y indie w tom Panstwie naszom, Togdy tyie pozwy predsie w tom sie-
le, pokladany starcu, woytu, tawniku dziesiatniku, abo mużu koto-
rogo onogo sieła dawany, abo w kotorym ich [illegible], y do togo powietu

w kotorom

w ktorom tyi sie ta budut pozywano byti maiet, wedle gdy wozny
za ocznie pozwy poktadaiet, maiet pierwey pered tym storonie
skarzczij tot pozow sprotiwnym pozwom skhoyi gotowati y iusz podotkat:
Nu wyczytati, aby wowsie z bodkli wyie, y nie skrobanyie byli, aisztesz
na nie ktorych mieyscach czerez hranicy powietu zamieniuie mnogiie
osoby, takim obyczaiem, dworow, mieszt, y ludiey swoich uzywaiut, isz po
odnoy hranicy dwor, anadrugoy storonie miesto ludi, abo grunty lezat,
abudietlisie ktokolwek dijati styi s ludiey abo gruntow, przy ktorych
dworow niets, ino isz takowyie uryadi ondo wradu powietowo podkomo:
rym sie dijati budut opowiedany bywaiut, Tohdy tesz odnoho powietu
stakowoho miesta ludi y gruntow, y pozywano byti maiet, wedle tyi
pozwy tboia y zahranicznu woznyi toho wradu w ktoroho kriwda do
iet, do dwora onoho pana niesti, y postupko wyszszey pisanym dawati
budiet powinien. y rok na ktoryi pozwy podaszt, maiet nie bieriy ich
pozwiet s napisati, abo pozwanaia y powodowaia storona roku wiedomi
pilni y pewni byli, A budieby wozny sam pisati nie umiel, Tohdy budiet
powinien onoho poznania napisanie obietu storonu podpieczatiu swoieiu
y storony skarzsti dati, y pered wradom grodskim abo ziemskim pered
rokami abo y rokami zaten, storonie zalobnoy tot kwit swoy zalona
ti, ktoroie zoznanie zaslusznoie prawa grodskoho y ziemskoho przyi
mowano byti maiet, a pisar tak ziemski abo grodski maiet nato sz kui
tie woznoho, abo na pozwie budie podpis woznoho budiet, rukoiu swoieiu
napisati, Ze wozny toie podanie pozwowo prizmat, iesli na pozwie
tohdy temi slowy, isz toho dnia prinapisie swoim wozny podanie
toho pozwu oczewisto prizmat, Aiesli na kwitie, tohdy takze
dien ponieniuszy koli zoznawaiet napisati maiet, y szto kwit swoy
wozny oczewisto prizmal, od toho napisu po potgroszku, aniebolsz
Pisar brati maiet, a do knih wpisowati toho nie potreba, aiesliby storo
na powodowaia chotiela zoznanie woznoho do knih sobie zapisati
toiey wolno budiet,

Artikul 18

O pozwiech ieronialij za pozwy budet skladan y pozabiczach,
Kto ustawuie. isz ktoby nie l doloho ktoroie dielo obywatel a
bo wtaluiukolwiek rozu, Tohdy maiet od pisara ziemskoho toho powie

tu poz

powietu, pozwy abo nabrany wziati podpieczatiu naszoiu
odnas to powietu danoiu y s podpisom ruki pisarskoie, wedle
w nich maiet data toiest, rok y miesiec y dien, kotoroho bie
ret maiet byti napisany, Abdieby storona sama chotiela so
bie pozwy napisati, Tohdy prinesietli hotowyie napisanyie pi:
sar wziawszy od nieie do soboy swoy broszy zapieczatowati ich y
podpisati budiet powinien, a z knod regestr potsoczetli storona za
lobnaia wolno iey budiet podpieczatiu swoieiu abo woznoho przy po
zwie s pozwanomu dati, a storona pozwanaia iako na pozow tak
y na regestr powinna budiet odrazywati, y tymi pozwy peredko:
zdymi rokami sudowymi maiet sie pozywati oczewisto zawso
tyry niedieli, A zaocznie kladuczy najmniey ich s ktoryich zya
kriwda dieiet zaszesc niedieli pered rokami, wedze liczo:
czy tuiu czotyry abo szist niedziel dorokow toiest do pierszoho
dnia nazasiedanie sudu wie statutie opisanoho nie dodaty pozwu
w nim opisanoie, ale od czasu y dnia iako oczewistie podany abo
naimienie polozony budiet, Ako bysie stala iaka iakolwiek kriw
da, tak ze obrabiesz nowo blisko pered rokamy. za nie diel, szest
piat. abo czotyry, y zatry, Tohdy otakowuiu rzecz nowuiu moziet
oknyi u sonmi pozwati nat yiesz pierszyie blisko prysztyie roki
tolko bysie wypotnil rok, tak oczewisto, iako y zaocznie pozwa
niu od pierwszoho dnia rokow sudowych dwatiesiet dniech iesli sud
tak dolho zasiedati budiet, itakowy pozow maiet zalobnik w re
gestr wpisati w tot czas gdy te rok prypadet y dalei postupowa:
ti wedle prawa, a mienszyie y blizszyie roki nie maiut byti dla
dany, ale w dalszo czasie czotyrech abo szesti niediel wolno pozwy za
kladaty

Artykul 19

O zbiwaniu pozwow y znoszeniu pozwow zymienia

Tesz ustanowiem gdy sz ludio obywatelom wielikaia prowo
toka w sprawiedliwosti ich zbywanie pozwow la da prieczynami die
ialasie, proto takowie czynymi chcemy miety tzosz, aby pozwy wsia
kiie iako naszy hospie, tak grodskiie, ziemskie, y podkomorskiie, y iyn
szych s wsiliakich wradow wedlug sieho statutu wydaiuczyie, tak

ze w sudu

Takze w sudu hołownoho żadnymi przyczynami zbiwany byti nie może
oprocz trech przyczyn nizey tut pomienionych, Perwoie bdeby storona
powodowaia w skazu y pozwania wedlug artykulu osmnastoho sieho roz
dielu siemnadcatoho kwitu abo napisu woznoho y pisarskim nie
dowiela, Druhoie ktoby ynszym pozwanoho w takoho ynszym oyca ieho
Takze tesz tytulu y przywiliewanoho predniejszoho abo iakosie on
sa zowiet, y piszet nie napisal, wedze obcoho narodu ludie tak pisa
ti mohut iakosie kto sam pisati y zwati zwykł, Tretieie gdy ostoß
krutimia ałbo gwałt, boy, hrabiesz, idiet, A powodowy miesca sdiełe
to hato roku, miesieca y dnia, iesliby nie dołożył kłakowy. pozou sto
rona nie powinna odkazywatj, A inymi nikotorymi przyczynami w urad zbi
wania pozwow nie maiet dopuszczati, wedze pozywaiuczy o ymienie za
czym kto derzyt, abo ostawu zerez prodkow abo bliszkich swoich
w czy mienuiu chotia w pozwie czasu nie dołożyt, pozwany tym pozwu zbiwa
ti nie mozet, A sdiebi data w pozwie nie była napisana, To sdy storona
powodowaia za takowyj niedostatok pozwu swoieho zaplatiwszy su
dowi hroszet, a storonie pozwanoy druhuiu hroszest, za toby y reczy
swoie prawnie popirati mozet, A sdiebi kto chitrostiu dla zbiwany a
pozwow y prowołokaiuczy ko prawu owłasnoa pozwany okazat po:
zou nie zhodny, abo skrobany y tym ieho chotiel zbiti, A storona powodo
waia dowiedieti toho zoznaniem woznoho, iz ie dal pozou zbodliwymie
skrobanyj, To sdy potakom dowodie pozwany powinien odpowiedati
ale iesczo pozwany za toie skrobanie maiet storonie powodowoy szost
hro, a sudu druhuiu szost hro zaplatiti, A iesliby tesz to przyho
dilo zeby kto nie buduczy pozwanym odno stawszy w sudu abo w moco
wanoho poslawszy smienit ze pozow pisany razy nie chycie ynszoie
iest położony, naieho w takim ymieniu, tym nieszkoła maiet biti po
zou zrazon, ale aszby tot kto pozou znositi chociet, pierwiey toho
sluszne wedle prawa dowiet, zto iest y było ieho ymienie w ta:
kowie, y iesczo przed zato [illegible] toho pozwu w [illegible]
nie przyszot, A ktoby bez przyczyn prawnych na pierwszych rokow
niestal, To sdy na druhich rokach winu nie stanuiu zaplatiwszy
pozwu zbiwati nie budet mocy, ale budiet winien usprawiedliwiti sia

Artikul 20

o zhubie pozwu

O zhubie pozwu

Ktoby to wstawnie, iesliby storona pozwanaia starszy nako
nu a ponie dila, ze pozow kotorym ieho zalobnik pozwal zhubila,
To sdy storona zalobnaia winna budiet toy storonie pozwanoy copiiu
s pozwu zaloby swoieie podpieczatiu swoiem, abo s pieczatiu woznoho da
ti, a pozwany podanuiu ie tuiu kopiiu nazautreyszo powinien budiet u
prawa otkazywati, A sdiebi tesz zalobnaia storona nie miła, y sz pozow
przihodnie oto narokam zhubila, a pozwany chotieczby sie usprawiedli
witi chotiel by iey z pozwu kopiiu datj, To sdy zalobnik przymowszy od
nieho kopiiu podpieczatiu ieho abo woznoho y s podpisom ruki oo lasnoie, kto
pisati umieiet, takiesz nazautrey maiet zaloby swoieie popierati,
A iesliby kopii brati y reczy swoieie popierati nie chotiel, protiw takowo za
lobniku urad skazanie czyniti maiet, wedlug mocy abo wasznosti ro
ku, Ciszli iesliby pozwany do usprawiedliwienia nie biruczy sie ko
pii z pozwu dati nie chotiel, to przy woliey ieho budiet, A zalobnik pozo
chetli, oto znowu pozwati ieho maiet, A pakliby zalobnoy storonie
pozou zhinal ieszcze perc drokamj, To sdy on oto storonie swoiey y pro
tiwnoy, listom swoim otworonym s pieczatiu swoieiu a kto pisati umieiet
y s podpisom ruki swoieie, czerez woznoho y odnoho szlachticza, ma
iet znati datj, aby on na rokie tyi nie iezdil, y do wtrati proznoie nie
przychodil, taky list naymienniu pokładaiuczy

Artikul. 21

O dawaniu miezy storon kopiey z listow przy wileiow y inych zapisow w sudu na prawie pokladanych

Hdiebysie to w sudu kotoroho trafilo zeby storona wieduczy s soboiu prawo o ymienia, o ludi, o grunty, y o inszyie iakii maietnosti ruchomyie, a przyszlobyim budzotnie storony abo y obudwoch do pokładania na prawie listow przywileiow, y inych zapisow kotorych listow kozdy s swoie ie protiwnoie storony, dla lepszoho zrozumienia y rozmyslenia potrebowaliby so bie kopiey, abo odna kotoraia od druhoie potrebowala, To sdy s takich listow kopii maiut byti dawany s podpisom ruky pisarskoi, a ponziatiu kopiey na daley tretieho dnia porannu za pierwszym wołaniem storony powin: ni budut kuszlutocznoy y rozprawie do sudu stanowi tisie

Artikul 22

Ktoby zapozwy napierwszie i drugie roki, nie obłożoną chorobą abo służbą naszą hospodarską i rzeczą pospolitą nie stał, także i o to kto by budučy pozwan, a nie rozprawiwszy się umer.

Ustawujemy, kto by budučy pozwan na pierwszych rokoch ziemskich nie stał, a nie którymi przyczynami słusznymi w sie statucie wyrażonymi niestania swojego w sudu nie opowiedał, abo nie okazał, takowy maiet storonie na drugich rokoch, pierwiej niżli w sudu stanie, zapłatiti niestanego za każdy pozwy dwatcat kopy hroszej, a podsudkom dwadcat hroszej, a sudu kopu hroszej, to jest sudii kopu hroszej, a ieśliby tot že y na drugich rokoch sudowych, takže y o tom že budučy pozwan bez przyczyny nižej w sie statutie opisanych nie stał, abo stawszy winy niestanoiwyszej mienionej zapłatiti zaraz nie chociet, storona żałobnaia pozwanaia y ronku dowiedziet, takowy dla nie posłuszenstwa swojego w rzeczy swojei vpadaiet, y tuiu rzecz o kotoruiu był pozwan, na tych že dwoi roky sudowyie winy nie stratit, a sud na takowom vpornom tom o što był pozwan, za słusznym dowodom takie ž y winy niestaniu skazati y od prawu vczyniti maiet, to iest ieśli ymienie abo iaki kolwiek grunt skazan budiet, to tedy w to vwiazanie maiet byti dano zaraz od prawa sumy pieniężnej skazanoi maiet byti dzierżona wodle artikułow niżej opisanych, a kdy by się to trafiło, žeby pozwanaia storona zamieszkanie swoim vpornym, abo chorobou zatrzymawszy się, y w winie niestaniu vpadszy, a potom nie rozprawiwszy się z żałobnou storonou z sie hoswieta zyszoł, tedy dieti potomki abo blizkie zmarłego, so tiaž winy niestanyich płatiti nie budut powinni, wiedże kurosprawie o samuiu rzecz za przypozwaniem storony żałobnoi podług majut, a to roku y to ymiu, abo po punktu prawnom, w kotorom blizkie abo rodziczy ich zomrut, a ieśli storona pozwanaia vmret, po skazaniu samoie rzeczy, tedy dieti potomki abo blizkie, za pierwszym przypozwaniem do sudu nalezhoho dietiej takowych nie doroslych, z opiekunami ich wso poplatiti winni budut y onolo doszlu let nie wymowlaiuczy się.

Artikul 23

Ktoby za chorobou abo za posługou naszou ziemskou zapozwy stati nie mog.

Też kto by był pozwan na rokoch sudowych pierwszyie, abo drugiie, a

a zasłaby iego choroba, abo służba nasza abo ziemskaia, obo teš powietre morowoie, na kotoryich kolwiek z tych dwoich rokoch sudowych dla choroby stati nie mog, tedy za takowym niestaniem iako niestanoho płatiti tak y rzeczy tratiti nie może, niżli o sobie sudu y storonie maiet dati znati na rokoch sudowych, a na dalej od počatia sudow treteho dnia, jeśliže posłudi naszy y ziemskie, w rozkazie pierwoj wartii kule dwadcat pierwom wyobrażonoie, tohdy čerez listy naszy, a ieśli choroba, tohdy listom swoim otworonym čerez przyiaciela, abo słuhu swoieho daiuczy w tom že liste swoim dowiadu y do storony znati, w kotorom ymienii, abo na kotorom mieścu w toj chorobie leżyt, aby wradij storona vimu domoot sujeły, hdzie io bo znaydowati, a powietre morowoie tak samo sobou kto obosłania wymowlaiet, a wiedze tot kotoryi się chorobou zakryjwaiet, po tom na tych rokoch za przypozwaniem storony powodowoi maiet przysiehnuti iako prawdziwie nie mocen był, a ieśliby przysiahnuti nie chotiet, tohdy na tych že drugich rokoch maiet winy za pierwszoie niestanie swoie zapłatiti storonie żałobnoj dwatcat kopy hroszej, a urzadu kopu hroszej, a storonou rozprawou przyniati, a kdyby y na drugich rokoch ieho chorobou zatoszała, a storona powodowaia nie chotiela byti too veryti, tohdy vrad maiet do nieho zaraz z tych rokow woznoho zdwiema szlachticzy przy storonie żałobnoj, abo posłancu ieie posłati, do toho mieszcza kotoroie ony čerez wlistie swoim pomienił, a kotoroho dieteby onoho choroho nie zastano, imieiy isskati ieho nie powinien, y tak to maiet byti rozumieno iakoby nie przysiahnut, a storonie posłanca swoieho w szoczetel przysioho wolno mieti, pered kotorym woznym y storonou y ioho posłantom, tot ktotoia chorobou wymowlaiet maiet przysiahnuti, že prawdziwie obłożonyiu chorobou, na pierwszych y na tych drugich rokoch dla choroby stati nie mog, y przysiahnietli, tohdy otpłacenia win wolen budet, a nie w szczodzetli przysiehnuti, tohdy takowy na tretich rokoch zatimisz pozwy iako na rokou zawito, abo sam, abo čerez vmocowanoho winien budet stati, y pierwiej niżli w prawo vstupit winy niestanyie za oboi proszłyie roki zapłatiti, to iest za pierwszyie roky storonie dwatcat kopy hroszej, a wradu sudij y podsudkomu kopu hroszej, a za druhiie roky zawito, to iest storonie oszm kop hroszej, a wradu dwie kopie hroszej, a zapłatiwszy tyi winy zaraz storonie żałobnoj vsprawiedliwiti się ma.

A chotiaby y pryjechał, peredwoznym na chorobe swoiej predsie, tho na
tretich rokoch powinien budiet stanowitisia, y rospraw nakoniec pryjniaty
chotiaby za chorobył, tohdy cherez wmocowanoho, Pakliz by natich tretich
rokoch ku prawu za ni cherez wmocowanoho swoho nie stał, abo stawszy
sie nie stanyl s perwej nim wprawo wstupit zapłatiti nie chotieł, takowy
recz swoiu tratit, a wrad protiwku nieho zachowatisie dalej maiet, wodle
artikuła wysszoho dwadcat wtoroho wsiem rozdiele, A iesliby kto
buduczy do sudu gostinoho abo grodzkoho narok zawiti budučy pozwan za
chorobou swoieju stati niemoh, Tohdy Sudu y storonie iako wtom artiku
le opisano oznaimiti osobie maiet, a tym reczy swoiei nie tratit, wedže
iesliby na druhi rok o toiesz był pozwan, Tohdy pierwiej prysiehnu:
ti nato isz sprawiedliwie na perszoho roku chorobou swoiei stati niemoh
A potom nikotorymi pryczynami y artikułami wysze statutie opisanymi
nie wymowlaiuczy sia nakoniec wsprawiedliwitisie powinien budiet, A
chtieby tak był chor že y na druhi rok w toj reczy stati by niemoh, Tohdy
pered tym druhim rokom od wradu y powietu toho hdie nato czas tot
chory za budiet maiet wziati woznoho y storonu drow slachticzow pered
kotorymi ta hdie na tot czas budiet prysiehnuti maiet nato, isz nie hu
zwołoce storonie swoiej protiwnoj, ale prawdiwie za chorobou swoieju
na pierszych rokoch stati niemoh, A tot wozny y słachta od wradu wziaty
ie iesli tot chory prysiahnie, zaraz pered tym wradom od kotoroho po:
słani budut zeznati maiut, A potom toje zeznanie woznoho y słachty
wypisom z knih na druhom roku pokazawszy, pred sie cherez wmocowano
ho wsprawiedliwitisia iako wysszej opisano powinien budiet, A pakli
by pered wradom na druhom roku stawszy nie prysiahnul, Abo pered woznym
słachtoju prysiehi wčiniony wradowie nie pokazał, Tohdy tym
takowym samym postupkom tuiu recz o szto pozwan tratit, a wrad to
nato druhoho roku nie prypuszczaiuczy storony pozwanoie ku odwodu za
dowodom storony powodowoie na takowo wzo skazati maiet, z wina:
mi za nie stanie howitimi, A toz sie y o tom rozumieti budiet, ktoby po
zwawszy narok zawiti za chorobou swoieju na tom roku pierszom stati
niemoh,

Artikuł 24

Ktoby koho pozwawszy na roki Sudowyje za bez słusznoie pryczy
ny nie stał, abo by ho naprawie iakoho dowodu abo wywodu nie dostawało
Ustawuiem tesz, ktoby koho pozwawszy do iestwa rozwy pierszymi,

y naperszi:

y na pierszyje roky Sudowyje iesliby narok zawiti, y buduczy storonou
powodowoiu bez słusznych pryczyn iako wyszszej o pozwano napisano
nie daiuczy osobie pryczyny słusznoie sudu y storonie znati, za sto
wodom swoim nie stał, Tohdy iesliby tot že, y otosz druhi raz storonu
swoiu protiwnuiu pozwał, maiet pierwiej za nie stanie swoie pozwano
strawu zapłatiti, Panu radcy iesliby sam osobou swoieiu w sudu na
rokoch był desiet kop hro., A inym wsim wradnikom y słachtie piat
kop hro., a chtieby Pan rada za, abo wradnik y słachticz, osobou swo
ieiu na rokoch w sudu nie był, ale wmocowanoho od siebie posłał, Tohdy w
mocowanoho takiako iuszo słachticzu piat kop hro., a zapłatiwszy strawu
tosz potom obwolie mowiti może, A pakliz by druhi raz pozwawszy to:
hosz, y otuiusz recz, a za že y powtore takiesz bez pryczin słusznych w statutie
wyszszej opisanych y nie daiuczy omu s sudu i storonie znati nie stał, To:
hdy tuiu recz o szto pozwał tratit, a pozwany tot kto roku y prawa sie po
zwy pilnuiet, wzo od toho czasu o szto pozwan na wsie prysahie czasy budet
wolen, wedže y obmowa taja, pryczynami statutowymi chorobou, abo słu:
žbou naszoiu hospodarskoiu y iednoiu, storonie powodowoj nie maiet bolsz y
ti y słuzyti, tolko na dwoich rokoch, A iesliby storona powodowaia stawszy
w prawo wstupiwszy maiuczy spor s storonoiu obżałowanuiu na prawie zialuch
prypadłych pryczin o kotorych pered prawom nie wiedal, a brałasie iesče naiaky
iny dowod kotoroho na tot czas ku prawu na sudie s soboiu myrti niemo:
hla abo omu nie wiedała, a prosiłaby odłozenie na druhiie roky Sudowyje
Tohdy Sud maiet iej toho dopustiti, a tym reczy swoie nie tratit, a na druhich
rokoch Sudowych iesliby za nie stał abo dowodu nie stawit, Tohdy recz
swoiu tratit, Taktesz y storona pozwanaia, iesliby na tych rokoch, y tak ko
rotkim czasom, ie za pozwi złożonym, nie mohła prawdiwie zaiałoiu słusznoiu a pri
stojnoiu pryczynoiu listow, abo zawodczy mieti, a brała by sobie w takowych rozka
s artikułech na druhiie roki, tohdy Sud maiet toho dopustiti, a wedže na tich dru
hich rokoch budet powinna, wzo bez pozwow tolko zawyj pisom wradowym toho odło
żenia zowsim hotowa byti, iako na zawitom roku pod stratoiu reczy, i tot dowod abo wy
wod nakotorisia odzywat, pokazawszy maiet pierwiej na to prysiehnuti, isz tot
rok sobie oderzała i wprosiła, nie naprowołoku iakuiu storonie prowoj, ale isz bez
toho byti nie mohło, a chtieby na to prysiehnuti nie chotieł, Tohdy takowy powien budet strie
swoiej prowoj, zaszkody nakładi ieho 10 k. hro., a na wrad nimy dwie kopi hro. zapłatiti

Artikul 25

Ktobi kogo czerez sud abo czerez iednanie ku prawu pozwał,

Vstawuie tesz, ktoby s kim mieiwszy prawo przetratiwszy kotoruiu recz naprawie abo naiednaniu iele upadszywszy i zaiednawszy, a po sudie abo zie dnawszy sia, i toie iednanie hdie o grunt zemlemy abo o sorkc idiet przy listie swoim iednalnom nawracie zoznawszy, a hdie o ymienie abo o grunt zemleny abo o sorko nieidiet, takowoie iednanie listom swoim i iednalnym podpis czatu swoiemu y s podpisom ruky swoiei u lasnoi, y tesz pod dwiema pieczat mi ludiey s toronnych, a kto pisati nieumeiet tot pry swoiey pieczati podtrema pieczatmi ludey s toronnych danym upewniwszy y utwierdi: wszy a potom sz iego zasia do prawa pozwat, i naprawie toiesz recz y zno wu iskat, i togo dodotit, takowy powinien zaplatiti tam zarazom w sudu storonie sie kop gro, a sudii dwie kopi gro a podsudku kopu gro: a tot sud abo iednanie prediy maiet prymocy zostati, a iesliby pozwawszy otakuiu recz sam nie stat, togdy recz swoiu stratit, a protiwnoy storonie wolno budiet oto onogo zatobriba oswoi pienezi y winu upradowoiu pozwaty,

Artikul 26

Isz w pozwiech naszich zieskich nie maiet niczko niakogo reczey nieuczciwich i obraszliwich dobroy slawie pisati.

Tesz ustawuie, isz w pozwiech naszich ziemskich kotoryi ich berut, nie maiut pisati reczy dotkliwych poczciwosti, a hdie by pozwat, tak, togdy na tyi pozwy storona pozwanaia nie powinna otpowiedati, a szsie onna dla tych rokoch na pozwiech swoich popraawit, A iszli sztosie dotycziet na iechaw domow szlacheckich, gwałtow bitym golowa, pozoh, y rozboiow, i inogo złoczynstwa kotoryie artykuly na sud nasz hospdu, abo na sud hotowmy, takze na wrad grodzky, a nie ziemsky nalezyt, oto kozdy po dle wczynku takowogo, mozet mienowitie w pozwiech napisati, y to tolko recz uczynku wypisati nie dotkliwy taktaiuczy w pozwiech obraszenia z poczesnosti naszoi y inczogo inogo dotkliwogo.

Artikul 27

Kto imienia swoi wrozmych powiatiech maiet, a dokolko sudow roznych z imienia roznich narodny roky zarazom budet pozwan

Vstawuie iesliby kto s poddanich naszich w roznich powiatiech imienia swoi maiuczi, do roznych sudow ziemskich był pozwan pierwszymi pozwy,

y napierwszye

y napierszie roki sudowyie, a roki by naodyn czas w tych powiatiech do kotorych iest ku sudu pozwan pritrafilisie, togdy maiet wto po wietie stati do kotorogo iest o bolszuiu recz prypozwan A wedze zu: tia zyim swoim ku sudu powiatowo, w kotorogo sia nie stanowiti maiet y pr z listi swoi otworomy, i czerez woznogo dati wiedati storonie pe: red rokami zemskimi na blizszy zatyctien, bud odzeni stie abo raczy mienu na bliszogo wtoze powietie lezaczo, list polozywszy w wradu na rokoch sudowych, a hdeby i storona wto powietie wiedosti nie mienila, togdy y storonie takowoy na rokoch ziemskich dati znati, y sz dla bolszoi re czy okotoruiu iest pozwan do inszogo powietu tam i stanowit sia, a odna kogo tich tymich, w kotorohosia sudu stanowił, wziawszy wypis na dru gich rokoch maiet pokazati pered sudom w kotorohosja nie stanowił, i szsia prawdiwie bolszoiu sprawoiu wymowlat, togdy nie stanogo nie powi nien budiet platiti, Potomusz gdyby kto do odnogo powiatu kogo pokrywdie swoiey pozwat, A sam by tesz takim był odkogo inszogo do drugogo powiatu na tyiesz odny roky pozwan, togdi takowy budiet mo: czy takiesz w odnogo sudu bolszuiu sprawoiu, bud za swoim pozwom abo za tym szto iego pozwano, napiersziich rokoch wymowitisia, a po tom y na drugich rokoch, to wodlug nauky wyszszey opisanoie pokazati, A wedze na drugich rokoch nikto nie maiet, bolszoiu sprawoiu wymowitisia, ale sie powinien stanowiti y wodkazie byti iako na zawitom roku, i esli nie sam se: rez siebie, togdy czerez umocowanogo swogo pod stratoiu toie reczy okotoruiu pozwan, a protiw rokow zawitych tak grodskom iako y ziemskomu sudu, wsie statutie wymiatych y naznaczonych bolszoiu potreboiu w inszom powietie wymowlatisia nikto nie mozet,. odnosz hdeby sia to koły prytra filo, iszby odna osoba była pozwana do dwuch sudow grodskich narodny roky, w takowych reczach szto by ohorło szło, takowy mozetsia w odnogo sudu tylym za pozwanim napierszych rokoch wymowiti obyczaiem wyszszey opisanym, w ted zbudutszy oto na drugiie roki pozwan poktore, powinen budet wypiso onogo wradu, pered kotorymsia stanowił to pokazati, zeie otakuiu recz wazhuiu ohorło szło, y nad to ie iesche prysiahnuti, ze toie pozwanie do inszogo wradu diiatosie, nie zadnym fortelem ani zmowoiu ia: koiu czistoiu ku zwołoce sprawiedliwosti wkryczonom, A pokliby togo wypiso nie pokazat, abo y pokazawszy wypiso, a prysiegnuti nato nie chotiet,

Togdy dla

Tohdy dla onoho nie stania swoho na roczkoch pierszych, maiet na druhich
roczkoch zhola bez zadnych dowodow rzecz tratiti, y to rad to nanie
storonie wodlug zaloby w pozwie opisanoie y wodlug prawa stati
maiet, tak zastanym iako y nie zastanym ioho.

Artikul 28

O krywdach hostiey priiezdzich cudzoziemskich

Vstawuiem iesliby sia kotoromu cudzoziemcu prinaz hospodi, abo chotia y nie
bywszomu naszoy w kotorom mieste abo pod kotorym wradom stal, od koto-
roho kolwiek, iaki gwalt, boy, rozboy, zranienie, y odniatie gwalto
swoie maietnosti iebo y iszykolwiek wyszszey pomienionych rzeczy, Toh-
dy obwiniony s tych rzeczach bez pozwu, a nie czekaiuczy prosty czolowiek
bez rokow nie prowolokaiuczy niczym powinen sie wsprawiedliwiti za
zalobo pered panami, pered woiewodami, y wradnikami naszymi zemsky-
mi y dwornymi, a nie szlachta nie szlachieckie podlegaiucze pod maydeburskim prawom
pered mieyskim wradom, A iesliby kto s poddanych na zalobu hostinuiu
buduczy zapowiedan procz zieszal, tohdy na ymieniu ioho s pozwom na
szyiu wozny maiet byti poslan, abo wrad zemsky maiet poslati s pozwom
swoim woznoho, a chotiaby ioho na ymieniu nie bylo, predsia tot pozow na
ymieniu ioho maiet byti polozon, i rok zowiti slozon na prawu stati za
czotyry niedieli, a on na konecz nie zymaiuczy nie wymawiaiuczy sie, y pozwu nikoto-
rymi priczynami nie zbiwaiuczy, winien budiet na tot czas stati y wspra-
wiedliwitisia, Abdieby predsie na tot den' ie zlozony nie stal, Toh-
dy maiet byti to nam, o szto zaloba iest podle dowodu skazano,
i odprawa dana na ymieniu ioho zaraz, rokow statutowych nie wyczekaiuczy

Artikul 29

O tych kotoryiz by nie maiuczy osiedlosti w to Panstwie abo Powietie kotorom, a ta priiezdzawszy s storony abo z ynoho powietu, zbitok abo iakuiu szkodu kto uczynil

Tesz ustawuiem iz kto by kto kolwiek z ynoi zemle cudzoziemiec
abo ktoszkolwiek nie osiedly w to Panstwie naszoho, W. K. L. priy-
chawszy w kotory powiet, hdie osiedlosti nie maiet, abo pod wrad
i do mieysta naszoho uczynil ta kto gwalt, boy, ranu szkodu, i iaky
zkolwiek zbytok, Tohdy takze w nie hdie intiey na wradie naszo-
ho zalowo, abo hdieby zalu nie bylo, wedwor naszo starostwa su-
dowoho

Sudowoho wodle prawa suzon, i zadowodo slusznym skazywan by-
ti maiet, i odprawa nanie uczyniena, Abdieby kto za zalobo do wra-
du iti y wsprawiedliwiti sie nie chotiel, Tohdy takowy maiet mocno cze-
rez wrad zaraz ku prawu postanowion byti, a hdy sprawa wyjdzie wi-
nen zostanie, a nie roczoczet toho zaraz platiti, abo slusznoho
wtoho powietie osiedloho rukoiemstwa dati po sobie, Tohdy wrad maiet
do nie zinia ioho sadziti, y derzati w nie doty z nie poki storonie za
lobnoy dosyt uczynit, Pakliby od wradu nie moh byti poyman y proc
wieczal, Tohdy wrad maiet wodlug uczynku ioho y wodlug statu
tu skazano protiw nieho zadowodo widie lati, y storonie zalobnoy wypis
skazania swoho dati, A zalobnik s tim sudowym listom maiet ioho wszędzie
hdie mozet postihati, A hdie pod kotorim wradom postihnet, On y w
rad powinien budet tot sud druhoho wradu ku wypełnieniu prywiedi-
ti, Abdieby kto chotia osiedly w inszom powietie a priiezdzawszy w
kotory ony powiet hdie osiedlosti nie maiet, abo pod wrad y do mieszt
naszych uczynil ta kto gwalt, boy, ranu szkodu, rozboy, zaboystwo
i iakikolwiek zbytok, tak szlachticzu, y ioho poddanom, iako y mieszc
ske czloweku, Tohdy w takowych prypadkach rzeczach nie odjezdzaiuczy sie
do swoieho powietu powinen budiet za zalobo pered wradom zalowym
sudowym, ta hdie szkodu budiet smiel uczyniti stati, y wsprawiedliwiti
sia, A iesliby czerez zalez nie wsprawiedliwszy sie abo zaraz po uczynku
pierwiey zapowiedi wierhal, ino wrad zalowy toho powietu w kotoro
rosie to stanet, maiet z pozwy swoimi na ymieniu ioho w kotorym by
kolwiek powietie bylo poslaty, A zalobnik takowyie pozwy od wra
du wziawszy maiet tyi pozwy woznym onoho powietu w kotorom tot
winowaiczo osiedlost budiet mieti, na ymieniu ioho polozyti rok o znaj
miti czotyry niedieli, A kotory rok za onymi pozwy budiet obzato-
wany powinen pered tim wradom pred kotorim szto budiet uczynil sta
ti y wsprawiedliwitisie iako na rokom zawito, A iakliby nato rok obsa
lowany nie stal, Tohdy wrad maiet protiw nieho skazn dla nie poslu-
szenstwa ioho bez dowodu nad pad uczyniti, y toho skazania swoioho sto
ronie zalobnoy list sudowy dati, a poto zalobnik maiet s tim listom sudowym
do wradu zalowoho sudowoho, onoho powietu hdie tot winowati osiedlost

mieti budiet

Mieti budiet iezhati, A ony wrad w blenowszy v Sud maiet, szkazy, aboj tuiu y powinien budiet zaraz za tobinu narinem samo wodlug wszynku, a szkodu naymnieiu y na maietnosti ieho otprawiti, wodlug onoho Sudu y Statutu, A sluhy y poddanyie niesiedyie, iesliby kto z nich takowy gwalt y zranienie, abo szkodu iakuiu kotoruiu wczynil, maiet zaderzan byti w nieznimu naszemu, y na wradie dworu naszoho podlo tomsie to stanet, a ony sluha osobie maiet dati znati Panu swoie, A iesliby nie mial czerez koho znati dati, Tohdy wrad ziechos stat ku naniarszy powinie budiet Panu ieho do wiedomosti daty. iesliby tot Pan w W: K: L: osiedlost myel, to tohdy na bliszoie imieniu ieho zlisto posłati maiet, a nieosiedlo w W: K: L: wrad nie budiet powinien wiedati dawaty, odno sluha ony maiet sie sam o to starati iszby Panu ieho onie wiedomost doszla, a wrad tolko do czotyrich niedziel maiet Pana ieho nimer ozowiet ku wradu zdaty, a Pan ieho powinien budiet tam do toho wradu sam prijechati abo koho prysłati sprawiedliwosti prisluchiwati. Pakliby Pan ieho sam nieprijechat y prysłati nie chotiel ku prystuczaniu sprawiedliwosti ne daley do czotyrich Niedziel, a to iesliby daleko ony Pan byl, Tohdy wzo wrad sam grodzki osadiwszy przy sobie ludi dobrych szlachtu sprawiedliwost z nim za tobino czyniti maiet, podle sieho Statutu, a wrecharz ta: kich hdie ohorlo nieyidet, moset wrad obwinienoho na rukoiemstwo slusznoie do prawa daty. A sdieby tesz kto koho niewinnie obzatowal, isz a ieho obzatowanie na wradie zaderzan byl, a tym zaderzaniem ieho obelzyl, na szkodu y nakładu przywiel, abo owinienie prypravil, Tohdy ony wrad tam zaraz maiet toho pilnie doyzreti hdieby sie to pokazalo, iszby od toho kto niewinnie ieho obzatowal, iako za obelzenie ieho wodlug stanu ieho nawiezmu, takteż y zawsie szkody kotoryiby ieho przybraniu dowodzenia w maietnosti ieho stali za doloto slusznym zaplacono y nahorozono ie bylo kro zadnych pozwow, a tlatohdy y ony kto koho wczto obwiniwszy na wradie zaderzyti y obliarzyti, maiet byti do wczynienia sprawiedliwosti od wradu parukoiu wiskon iesliszby wrad ovto kotoroy kolwiek storonie folgowat, a slutoczno ie sprawiedliwosti y odprawy wkryiuzono, taksze zaraz nie wczynil, Tohdy wzo nie storona ale wrad sam powinien budiet, iako na weszku wod

Tuk sta

wodlug stanu ieho, takteż y szkody wsie zaslusznym dowodom ono na wradie niewinnie obwiniono abo vkryiuzono platiti

Artikul 30

Szto maiut Suditi woiewodowie, Starostowie, y derzawcy i oich pozwiech oszto maiut dawany byti, y oskazaniech stanie storon, y o horaczom wczynku,

Vstawuiem tesz chotiecz by mieti y daiem moc, aby woiewodowie y starostowie naszy Sudowiie, kotdy wpowietie y wradie swoim Sudowe Sudili y sprawowali, y pozwy swoie dawali, o tyie artykuly nienowitie tut opisanyie, to iest, onaiezd gwaltowny nad o slachetcy, nie tolko na dany do ale na humno, y nad dworecz, hdie byt lo y inszoie hospodarstwo chowano byvaiet, kto ogwalt kostieła chrestiianskoho wodlug ar: tikulu tretieho w roździele odinadcatom, ogwaltowanie Panien y zie niest, ogwalt w mieste ciech naszych, o rozboy podorohach, o złodiey stwo, o falsz, o pozohu dom, abo humna o czarodieystwo, otrutiznu, y odpowiedi odsłaczenia slachtichu nadorozie, abo o sinie y holowu sla: chetchuiu, takze y porusznikow takich kotoryiby opowiedalku nad horlo, abo o sinie koho ruszyli, ale oszbicy sluhi, y poddanych rozheliakich, y czeliedi niewolnoi, oto pocsoczetki ohrodu abo dozirstwo a wolno budiet pozw atia wrad a wnieby tnosti ich namiestniky ich sudiciu y pisarom ziemskimi prysiaslymi, y w tom woiewodztwie abo powietie tesz osiedlemi maiut y moc mieti budut, suditi y odprawowati y konczyti wodle sieho Statutu, A sdieby kto na horaczom wczynku tych wyszszey pomienionych artikulow kotoroho kolwiek stanu byl poyman, Tohdy tot maiet byti suzon bez pozwow, A toie ymanie osieloho na horaczom wczynku maiet sie rozumieti, kotoby kto mohl byti poyman zaraz, tohosz czasu na samom takom wczynku oszto horlo karaiut, A iesliby takowy zbytol wczynivszy zara zo poymati sie nie dat, aleby znikal, abo sie kryl, takowoho wolno iskati z wradom wedze niedaley odno od popotnienia toho wczynku ge reszdwadcat Rotyry hodiny zegarowyi, A tosie maiet rozumieti oto hdieby sie szto takowoho zbyt lusztato wmiestie, albo wsiele, ale tohoby y w tot czasie zmiesta abo zsieta hdie sia wczynok stanie doymieta y dotd swoioho slachetnoho vtekat, abo wszol, tot yman wzo byti nie maiet, odno pozwan, a nieosieloho zawzdy koli y hdie moset potrafiti wolno ymati, a pakliby zaraz na horaczom takowom wczynku osiedly nie byl

poyman

pojmanie, tohdy wo pozwy od wradu zamkowoho, ku prawu maiet byti pri:
pozwan, zakotorymi pozwy zwłaszcza wrzeczach takowych sprawa wyrokh
Sudie odłożono ieiet, storona pozwanaia nieczerez wmocowanoho, ale sama
obecznie wsudu powinna stanowitisia, a pozwu takowoho grodzkoho
roku nie maiet byti dołhszoi, tak obecnistim iako i zaocznym potta:
nie pozwu, tolko za czotiry niedieli. A iesli by kto iakoho kolwiek stanu
także i rodzaiu bud muzkoho, abo żenskoho buduczy do sadu grodzkoho po
zwan, a za tymi pozwy i na tot rok stati, abo starosti a rosprawitisia
nie chotiel, a ssłoby otakuiu recz kriwawuiu oszto sorto karat, tohdy
tot wrad maiet ioho za nie stannoho na wywołanie zdaty, i toho na ho:
spodaru czeres list swoi otworony oznaimiti, a my toho nie folguiuczy bez
wsiakoi prowołoki na inszy czas odkładania, ale zaraz oznaiwszy otom
od toho wradu naszoho wiedomost takowoho obwinionoho i wradu
naszoho nieposłusznoho. Maie zzemle Panstwa naszich kazati wywołati
A bo teby wywołany w takowom wczynku chotiel bysie toho sprawiti nas
hospoda ogleit prositi, tohdy my hospodar takowym wywołanym, maie
pod nieszcienie na wywołanie i lysty naszy gleitowyie ku sprawie zza
nie renie na to pewnoho czasu, i to nie bolsz tolko do trech razow dawati
wodlug artikulu wrozdiele pierwom dwanadtcatoho, aby sie zagleitom na
szym toho kto wczom budiet obwinien sprawowal, pered wradom na
szym onoho zwoiewodstwa, abo powietu hdesie poczatok toie sprawi staniet

A szto by własnie sudu naszoho hospodarskomu nalezało, to my sami spany radami
naszimi bez zadnoie prowołoki, i odkładow, sudziti i rozprawowati maiem,
wedłe toie podnieszienie wywołania, i gleit nasz predsie doraczon w:
czynku, i prawu, a karaniu ome wstatutie opisano, nicz toho wbliżaty ii
wymowati nie mozet, ale mu boboiezna prawo perekonany hordo karan bu
diet, a hołowszczyzna nawiezka i szkody, oszto budie pozwano zaraz bez
odkładania rokow statutowych, iako storona obżałowanaia, na roku pozwa
nom nie staniet, maiet odnas hospoda iesli sie to wsudu naszoho tocziti
budiet, a iesli na wradie, tohdy od wradu takież naszoho sudowoho
wdiazanie wimienie obwinionoho dokonczenia prawa dano byti, Tosa
moho osobu iako wyszszy pomieniono. Maiet wrad na wywołanie donas
hospoda odoslati, wedłe wrzeczach mienszich nie krwawych hdie oborto
wiedi ot wrad nie maiet na wywołanie niestannoho odsylati, tolko

dla nie postu:

dla nieposłuszenstwa recz napozwie opisanniu bez dowodu skazati wi
nien budiet, wyimawszy to kto by był pozwan o nieuczynienie do:
syt zapisu abo sudu i skazaniu wradowoho protiw takowoho skazanie
zaw znamie zapisu abo sudu pierszoho uczyniono byti maiet, Mozet
tesz wrad grodzki suditi i gwałtownoie wybitie z doma zupo
koinoho mieszkania i odniatie ludiei imienia i wsiakich gruntow
zwłaszcza iesliby storona wkrywżonaia mimo sud ziesty dla prud
koie sprawiedliwości, chotiela oto do grodu pozwaty, obyczaiem
i sposobom niżei opisanym, Jeszcze tesz pozywano byti mozet do
grodu ozbitie woznoho i nie wczesnie listow, od nieho posłanych
i omie ry nazbozie, i naimszyie rzeczy nie słusznie nad ostawu bia:
nyie ssieho statutu, obesprawnie wieziennie s łaczticza iako otom
wsie na swoich mieszcach wtom statutie iest opisano, abolsz toho
nadtyie artykuły owyszszei pomienienyi, i na sud grodzki wsie
statutie wyimatyi, nie maiet sud grodzki pozwow swoich dawaty
i suditi, a iesliby nad sieie zasamierenie wazil sie wrad kohoso su
dity wformie, tohdy sud ieho nie maiet byti derżan.

Artykuł 31

V O opatrnosti wiezienia nawratiech naszich i obraniu poturemnoho odwiaznow

Ustawuie isz odwiaznem poturemnoho, potanczusznoho, i odyno
ho wsiakoho wiezienia wrady naszy poczawszy od miesta naszoho
wilenskoho stołecznoho, azz po wsim inym zamko, i otworom naszim
nie maiut bolszy braty tolko od szlachticza sorok oszm hro: litowo,
a od putnoho i czołowieka prostoho dwadtcat czotyry hro: litow,
Ato wrad maiet braty odin raz, hdy odin raz ostatni wiazien abo
na smiert, abo na wolnost zwiezenia wychodit, i iesli wiazienna
wolnost wyidet, to on sam wykupititisia tym zwiezienia maiet, abo
tot kto ioho nie winnie osaditi dal, A bydieby na smiert był wydan
tohdy storona załobnaia maiet to wradu zapłatiti, wedłe kozdy
wrad nasz pryimuiuczy wiaznia do wiezienia wzo odsie nie stoszto
rozy od storony, toie kto wiaznia podast potrebowati nie maiet,
Ale primuiuczy wiaznia za swoiem storozem, o opatrnost dobru
iu, tak iakoby do sprawy nie wtiech powinien budet trzowati, a sto
rona wiaznu swoie iesli budet nie ostietyi, tolko na stranu nad ien poczo
tyry pieniezi wimna budiet dawati, proto dla lepszoie opatrnosti,

maiut woi

Maiut woiewodowie, starostowie, wradnie wzamkoch y dworech naszych Sudowych nakazati pobudowati wiezy mocznyie y hlubokiie posrodi za zon w zemle, y przy toi inszoie mieszkanie lepszoie wiezniem, ale predsie zazamknieme, y dobrym mocnym obwarowanie mieti. A gdeby wiazien takowy na kotoroho wradie osazony utieck, Tohdy tot kto takowoho wiaznia wzawiedaniu swoim zaporuczenie woiewod starosta miet, iesli wyszohorodskim, abo horodnickym hde takiie wradi sut, y budut li mieti wiazni sobie poruczonyie, A hdie wyszohorodskich abo horodniczych niet, tak namiestnik, abo podstarosti, do kotory wiazien od storony zalobliwoie do wiezienia podan budet, Maiet toho wiaznia nadalei zadwanadcat nedziel odyslati, y do prawa storonie staviti. A nie odiszli zadwanadcat nedziel, Tohdy iszho du naradzym storona zalobnaia poprysiahnet, abo iakim inszym slu: sznym dowodom dowiedet, winien budet platiti, y dla toho ka: ponie woiewodowie y starostowie sudowyi, tot wrad do hledanie wiazniow maiut zlecati y zwierati sia ludiom dobrym, wiery hodnym, narodu szlacheckoho, A iesli tot wiazien budet na horlo siedziel, A nie moszby nadalei do polusotija byti odislan, iako tot ze wrad iako wire chu opisano, kotoroho by od storony tot wiazien byl podan, abo od woiewod, starost, nuosazemu y do hledaniu wiezienia zlecon zro Sudnu woiewod, starost, maiet odprysie smutisia, zetoie wtieze nie statosie bez radcy wiedomosti y folgi ieho, y nie zanie opatrno stiu, abo niedbatostiu ieho, a za hotowu abo zarany szkody storonie zadowodto slusznym narodu du, y zaplatu uczyniti, A woiewodowie y starostowie maiut wtakich rechach, bez odwolocznuiu sprawiedliwost czyniti, tak iszby wtych sprawiech szaniarony zadwa: nadcat nedziel, abo zapol socta storona zalobnaia nenieczniu sprawiedliwost zodpravoiu rechy przysudowoie oderzati mohla, A nosho wiaznia hdeby sia potrafilo, predsie budet wolno tak towradu szby ieho wiezienia steret, iako i storonie zalobnoi imati, y prawo pe redtim wradom, gde ieho postisnuit pokonywati, A iesli wrad toho wiaznia postisnet, tohdy maiet nanie sood swoim pozystiwati, abo wiaznia storonie zalobnoi wiernuty, akoli ie podast, Tohdy storona tuiu na horodu szto od wradu ozmiest wernuti maiet, A hdie storona zalobnaia sama onoho wiaznia postisnet, Tohdy tyi szko

dy wradu

szkody wradowi to budiet powinna, a toho wiaznia wodlug prawa na konec pokonywati, wowsiem to oszto ie idet, A iesliby kto iakohosz kolwiek stanu tak swowolny byl, a wiaznia zzamku abo dwora naszoho zwiezienia, abo tesz wzowyczanoho na smiert, hdie na ulicy abo na dorozie gwaltownie odnial, abo kata przy takowom wiazniu zabil, a niebylby zaraz na takowom uczynku poyman, Tohdy takowy buduczy oto do nas hospodara narok zawity pozwan sam y spomocnikami swoimi iako buntowniki y zruszyteli prawa pospoleho, horlom y odsuzeniem poczciwosti karani byti maiut, a szkody y naklady storony zalobnoie zadowoloto sowito naworoditi y zaplatiti takowyie winni budut

Artikul 32

O nieczynieniu folgi wieziemu

Opatruiuczy to aby wrad zawradow naszych y moc prawa pospolitoho ku zamysznemu swowolenstwa ludzkoho dowyhonania swoieho zawsdy prychodila, Ustanowie y hdeme to mieti, iszhdy wrad Sudowy siedzi, wkotoroi zemli abo powiecie, abo tesz sut hotowyi zaiali wystup koho, wodlug artykulu sieho statutu dowiezienia skazet, y dostanet do wiezienie do zamku abo dworu naszoho Sudowoho tohdy wrad nasz grodki maiet y powinen budiet, nie tolko bez zadnych wymow y folgi takowych sudiei do wiezienia prinmowaty ale hdeby od sudu zemskoho hotowoho y grodskoho, kotoraia osoba byla na horlo skazana, a zmohla sia niedatby sie wsaditi, Tohdy nie tolko wrad wradowi ku poymaniu takowoho skazanoho, pomoc dawati powinien, ale wrad wszelki y miesto wkotorom sie to dieiaty budet, protiw takowoho niepostuszenoho abo protiwnoho, wzru: szytisie maiut, iakoby takowy swowolnik poyman y do wiezienia dan, y wodlug skazni wradowie karan byl,

A pomocznili takowyie kotoryieby poymati ieho boronili takowyze winie y karaniu podlegaiut iako tot sam zloczyneca prawom perekonaw: szy, ktomu tesz taki wiazien na horlo skazany podkazaniu wradowo gdy apelaciya dyidet do nas hospodara, abo do sudu hotowoho, Tohdy szto na mocniey wiezieniem osmotron byti maiet, wtoy wiezy kotoraia iest na hotownicy opisana, do uczynienia protiw nie dekretu od nas hospodara, abo od sudu hotowoho, do kotoroho prawa apelaciya nale:

zaia

Nalezniaia dopustit, wedze tych kotoryie rukolestwo slusznie poso
bie dadut, ich wedle trybunalu zarzowati takowoho wiaznia koto
ryby narboraiho wczynku zaszto kotorho karaiut byt poyman, y do zamku
dan, maiet moc wrad okowami y kandalami wwiezieniu drubom
hetie holowniikow niesadaiut, ioho opatryti iakoby stoho wiezienia nie
utiek, asz do rosprawy, A ktoby ziednania zaiaty wystup swoy nie:
zienie terpieti za dobrowolnie czreziaty czas podniatszy, Tohdy pered
czasom zamierzonym sidzienie wrad grodsky nie maiet wypuscati, ani fol
gi wwiezieniu czyniti bez pozwolenia samoie storony, a tym kotoryi
prawo nasiedzienie do wiezy nadno skazet, chotiaby y storona pro
tiwnaia wolnym wiezienia czynila, wrad nikotoroie folgi czyniti nie:
maiet, ato wsie maiut dosit czyniti pod winou wsie artikule niżey
opisanoiu, A ktoby z woiewod starost sudowych abo ich wradnikow
tohosie wabil, ato wiaznia do wiezy nadno bud od nas hospoda, abo od wra
du grodskoho, abo tesz od kotoroho inoho wradu naszoho skazano iakuiu fol
gu w wiezieniu czynil, y dopuszczat sie sobie siedzienie wyschoho myśli na
dnie czyniti, abo koniny w wiezy buttowaty, aboby kto w inszoy iakiyszo
wiezieniu folgu iakuiu nad skazanie sudowoie czynil, takowy woie
iewoda, starosta, abo wradnicho, iktokolwiek wiezienie wmocy swo
iey miety budet, budut by oto od storony bolaczoie do sudu hodskoho
pozwan narok zawiti, zarolowo do slusznim prawnym, powinien tot
budet storonie bolaczoy sorok kop hro zaplatiti, ile kroc oto po:
zwano y perewiedzieno to na nieho budet, a storonie bolaczoy wolno
budet zawzdy toho dosledati, iak y dzie wiaznia bud zabolowu
abo zaiaty ymy wystup siedziety, a wrad grodsky nie maiet iego toho
boroniti, pod takowoiusz winoiu wyszszey opisanoiu, kotoby raz oto ioho
pozwano y dowiedeno, wedże odnak wrad grodsky maiet, choti
pered nim samym prawo perekonanoho, abo od wradu ziemskoho abo su
du hotownoho do wiezienia po osuzaniu odoslanoho, nikoho do wie
zy wziemlu dawati, ale wedlug wczynku y wystupku iako o koło
toho wsiem statutie opisano, proto w kotoroy artikule sieho statutu
wieza kotoro wiazniu pomieniena, tot dotakowoiu sadon, kotoromu toż
dusaia łzwytaia, tot także w takowoy sazen byti maiet wedle
wystupu swoieho, A ktoby kto osiedzi zaiali ze kolwiek wystup

swoy potoczny

swoy potoczny okrom nieiwawoho wystupku protiw kotoroy
osobie narodu szlacheckoho abo protiw kotoroy wradowi iakomu w czy
niemy na wieziniie kotoroie wedlug sieho statutu skazan y do
wradu odoslan byl, a dosiedzby kto w wieziniu naczas naznaczonoy
nie wczynil, Tohdy za wystupon storonie swoiey protiwnoy sorok
kop hro. a wradowi drugiu sorok kop hro wpadaiet, y tymi wi
nami dosiedenia maiet byti prynuszon. wedlug sieho statutu
rozdielu tretieho artykulu dwadcat siemoho, A ieslibi nie mohe
ly tymże sposobom dotakowoho wiezienia dan byl, a niemoby w
tiech, kotorymi winami nie byloby czoho primusiti, a nie bylby pryeti
hnien i powtore poyman, Tohdy tot wrad maiet na hospodu listom swoim
oto oznaymiti, A ny toho sz czasu bez kostoi prowotoky maie tako
woho nie posiedziloho z owsie Panstwa naszoho wywołati, iako o tom
wsie ninsze statutie iest opisano.

Artikul 33

O Roczkoch grodzkoho sudu postanowieniych i o dawno sti pozwania do grodu o wybitie spokoynoho derzania

Ustanowuiem, isz roczki ku odprawowaniu sudow grodzkim, maiut by
ti kozdoho miesiaca, y poczynatisie maiut pierszoho dnia liczby nie
siecznoie, A ktoby pierszoho dnia Swiato trafilosia, Tohdy nazau
trey po swiatie roczky poczynatisie budut, a trwati Suttowie maiut
czres dwie niedieli, kakotoryie roczky kozdy kto by potreba
kazowala maiet storonu swoiu poradkom statutowym, tak o dzawczno
ho iako ochewistoho podania pozwu zawotyry niedieli pozy
wati, A ktoby za niepospiechom swoim niemohby za czotyry niedie
li zapoczatkom roczkow pozwati, Tohdy y tych ien wroczky rok
prymowan byti maiet, tolko od pozwania czotiry niedieli spolnili
sia, A ktoby za prypadkom wybitia spokoynoho derzania w czasie,
tak korotkom zeby w kryuzono ku pozwaniu na roczky perszyie czo
tyrech niedziel nie dostawalo, Tohdy takowoho y na drugim roczk
ki wolno budet pozwati, tolko od wybitia do pozwania desiet
niedziel nie omieszkal, wedże i esliby kto o wybitie spokoynoho

derzania

derzania, do dziesieci niedziel pozwati niemoh tych przyczyn, to
iest zasłużbow naszow hospodarskow, abo dla powietria morowoho
tohdy do wietszi toho służbie wedle prawa, isz za kotorow s tich
przyczyn we dziesieci niedziel ars nie mogł pozwati, przecz się y po wyściu
tich dziesieci niedziel. pozwy grodzkii takowe iście y dawany byti
maiut, tolkoby zas po wyściu morowoho powietria, abo przyiechawszi s posłu
hi naszoi do imienia swoiho zaraz dziesieci niedziel nie omieszkał,
~~Zadnego~~, iesli tych przyczyn prze trech tomych nie dowiedziet, y nie
pokazet, tohdy wżo oto do sudu ziemskoho pozywati maiet na
rok zawiti, takież o wybitie abo odniatie spokoynoho derzania

Artykuł 34

O pozwiech grodzkich i o roku zawitym zawito

Vstawuie, isz wo wsich takowych reczach na sud grodzki wyima
tich, nawrany na pozwy maiut byti dawany. pod pieczatmi panow wo
iewod, a w powiatiech kde woiewod niet i no starost sudowych
a nie ich namiestnikow, a rok za koszczymi pozwy grodzkimi
maiet byti zawiti podle starenie prawa, a wedze pisar na to
nawrane maiet rekow swoieiu napisati datu, kotoroho
dnia wydaiet tot pozow, sprawuiuczy się daley wedle artyku
łu osmnadcatoho we tomże rozdiele.

Artykuł 35

O promieszkaniu czasu w pozwaniu do grodu o hołowu szlachetskuiu i o naiezd domowy i inszie wczinki krwawyie.

Tesz ktoby o hołowu szlachetskuiu i o naiezd gwałtowny y krwawy na to
szlachcicu kotoby sie stało zabitie abo zranienie, także o gwałt kościelny
o gwałt pańskiy, y kiewiest, o rozboy, pożohu y inszyie reczi krwawyie, to
iest zasz to horto karaiut, na sud grodzki wyimatie osi do toho wtom
panstwie nie pozwał, ku prawu czeres tri hody, takowy wże oto wie
czne mołczati maiet, odnosz kiedyby po zabitoy hołowie szlacheckoy
dieti abo blizkie takiie kotobi oto prawo czyniti nalezało, ieszcze lat
niedorosli s budusi, abo by i dorosłymi byli, a wto panstwie naszom nie byli
a iebi nie słychali kede w inszych krajach służyli, tohdy takowy dieti abo blizkie ich
szczdoszi lat zupołnych abo z czużych ziemli przyiechawszy, mohut oto pra
wo czyniti, tolkoby podle tych lat, abo po przyiechaniu swoim z ziemli czużych
trech hod s pozwaniem nie omieszkali.

Artykuł 36

Artykuł 36

O przysiadze starost zamkow y dworow naszich hospodarskich sudowych

Postierehaiuczy my hospodar s powinnosti naszoie sprawiedliwosti swietoie,
zeby na wszelakom miescu wobołaszny boży odprawowana była, tak
stanowie, yz kozdy starosta zamkow y dworow naszich hospodarskich su
dowich, kotoryie nie sut w lawicy rady naszoi y do rady na czynie
nie zasadowanie y pomnożenie sprawiedliwosti y pokoiu pospolitoho
nie przyiasiahali, tak tyie wżo szto tepier starostwa takiie sudo
wyie maiut, iako kotoryie y potom z łaski naszoi hospodarskoi, mieti bu
dut, maiut tepier derżaczyie takiie starostwa skoro po wydaniu
ku wżywaniu sieho poprawienoho statutu na pierwszich rokach grodskich
A tyie osoby kotorym po wydaniu sieho tepierszniego statutu popra
wnoho na pierwszich potom wstupieniu na tyie starostwa rokow
grodskich tesz przy zobraniu szlachty kotoryie wtot czas przybudut
przysiehu na sudy wczyniati, rotoiu sudiy ziemskoho, a pokoł toho
nie wczynit potul urzadom swoim szafowati nie może, wedze
ty woiewodowie y starostowie teperysznyie wkrainnyie koto
ryie poredniami hospodarskich przysiahu naweraty swoie uczynili, wżo nie bu
dut powinni powtore przysiehati.

Artykuł 37

O vstanowieniu woiewod starost sudowych wradnikow ich sudych grodskich, i o dowożeniu z nimi sprawiedliwości

Vstanowie, isz woiewodowie y starostowie sudowyie, maiut z osobna
koszdy z nich na wradie swoim wybrati y na sud zasaditi namiestnika,
abo pod starostieho sudyiu zamkowoho, y pisara sudeiy dobrych zno
tliwych hodnych wprawie y pisma ruskoho umieietnych szlachti
czow wtoże powietie osiełych, y roditow toho panstwa. W o.
k. L. kotoryi przysiehu wczinniwszy rotoiu sudiy ziemskoho, a pi
sar rotoiu pisara ziemskoho, a pospołu wsi try zupołny sud zasie
dszy maiut ymoc mieti budut suditi i sprawowati wsi reczy
sudowyie zamku abo dworu naszoho nalezaczyie. A kotoryby s tych
na wradie był nie osieły y nie przysiahły, a woiewoda, starosta

Sudu zup

Sudu zopolnoho dati niechotiel, tohdy storona niepowinna budiet
pered takim sudom odkazywatj a tym medanie nie osieloho ich niesupol-
noho wradu, iesliby sie ko prowołoka abo iakoie wbliwnie prawu stało
tohdy woiewodowie, starostowie sudowyie, gdy oto budut pered
sud hołowny pozwani, powinni budut sami wlasnoho szkodu ynaklad-
dy zadowosko odprawiti i zapłatiti, a predsie nie oszetyie naroka-
niie zawisti niemaiut, pod straceniem tohowradu swoiroku na szwo-
boho gdy oto do nas pozwan budiet, A iesliby sie odosieloho wra-
du szto niedoyrzeniem na to wradie i w sprawie ich nabludilo, a s statuto
by sie prawa posposo nie skazało, i z toby sie skrywdou storonie koto-
roy odnie swidieło, tohdy storona załobraia w toy krywdie swo-
ieij maiet od wradu ziesko ho to hoz powietu list wpominalny wzia-
ti, aby Pan woiewoda, abo starosta sudowy o takowoy reczy
sprawiedliwost zwradu swoim iei uczynil, y tot list wpominalny maiet
byti wradownie położon, takim obyczaiem iako y oynszich listiech pozwa-
dowych s pokładaniu iest w sim statutie opisano, wtomze zaku abo dwo-
re nerszo, a otpołozenia toho listu wpominalnoho niemowiti e zawo
tyiy niedieli maiet Pan woiewoda abo starosta bud sam przybywszi
osoboiu swoieiu do tohowradu swoieho, abo na miestce swoie koho ieho
wolia budiet, zasadiwszi y cztyrech osob zasadnych z załobniku
sprawiedliwost zuradu swoim uczyniti. A gdeby sam pan woiewoda abo staro-
sta sudowy, abo odnich osoby nato wysazony, sprawiedliwosti zura-
du takowym na to roku wiersch wimienym nie uczynili, tohdy oto zało-
bnoy storonie wolno budiet pozwati takowy sud grodzki do sudu
hołownoho tribunalskoho. pokładaiuczy pozou takze na miescu hu-
dowo woiewodztwa, abo starostwa ich, A hdzie iabi panowie woie-
wodowie y starostowie sudowyi sami, abo tyi osoby kotoryi odnich
na to wysazony budut uczyniti sprawiedliwost, alebysie storonie załobny
roz sudok y skazanie ich niewodług praw a wydieło, tohdy toy
storonie załobnoy wolno budiet wtoynierze do sudu hołownoho try-
bunalskoho apelowati y odoswatisie, a wto czasie do ozenie toie wo
sprawy iako zuradu grodzkim, takze y z samymi woiewodami y sta-
rostami sudowymi, nikotoraia odprawa stomie czyniena niemaiet byti

Artykuł 38

Artykuł 38

Aby sud grodzki rokow nie omieszkiwał, chotieczy to mieti aby sprawiedliwost bez odwołoki kozdomu wkrywdzonomu dochodiła

Ustawuie, aby woiewodowie, starostowie sudowyi, a w mieystcach ich, ino wradniki ich sudowyi roczkow sudowych grodzkich pod to-
misz przysieh oiu swoieiu na wrad ich uczynienoiu nie omieszkiwały, ale
ich kozdoho nie zaraz odprawowały, a kotoryby zwradnikow grodz-
kich na kotoryie roky grodzkiie za chorobou swoieiu abo za potre-
bami swoimi własnymi nabyie szczie roczkow, abo rokow ziemskich pod
tym czasom odprawuiuczyi s w ynszom powietie przypałymi narokynie:
przybyt, tohdy nadiu wsich rokow winien budiet peredstarostou po-
wiedtiti pod tomusz przysieho iu na wradie ho uczynienoiu, yszo pod
czaso tych s roczkow na kotoryi nie przybył, prawdiwie chor był, a-
bo swoie własnyi potreby prawyi, na roczkoch grodzkich abo na ro-
koch ziemskich w ynszom powietie był, a hdieby kotory s nich wradni-
kow bez prawdiwoie obłożonoie choroby, abo własnoie pilnoie potreby
swoieie w drugim powietie narokoch nie maiuczy rokow sudowych,
omieszkał, abo nieslusznie rozorwał, a toby sie do trech razow nanie-
ho pokazało, takowy wrad swoy tratit, a woiewodowie starosto-
wie, powinni budut takoho niepilnoho y niedbałoho wradnika swoie-
ho, gdy to na nieho prowodnie dowiedieno budet, s toho wradu złozy-
ti a na toie miestce ynszoho wstawiti,

Artykuł 39

O krzywdach wreczach krwawych sudu grodzkoho należaczych kotoryby sie dziiali od woiewod starost sudowych i inych wradnikow grodzkich sudowych zich osielostiey,

Postierehaiuczy tohomy hospodar, aby wsim poddanym naszim odnakaia
i rownaia sprawiedliwost odno zdzieluszym dziiałasie, ustawuiem iż gdieby
kto z woiewod, starost sudowych, albo zich wradnikow sudowych
grodzkich, namiestnik, abo podstarosty, budtesz sudia abo pisar,
maiuczy ymienia wtoże powietie, hdie oni sut wradnikami sudowymi
a s nich taki z ymieniey swoich ko iakomu krywdu wreczach krwawych
szto grodzkomu sudu sudit przysłuchaiet, bud sami abo ich wradniki, słu-
hi, boiare y poddanyi uczynili; a oniby so łusz y poddanymi sprawiesti

otowkrywdom

oto wkrywżonoe wdielati nie mohut, Tohdy woiewodowie Starostowie sami oto maiut byti pozywani stych imieniey swoich doinszoho blis: szoho wradu i sudu grodzkoho toho powietu, s kotorym budiet obra niczu z onym druhim powieto, w kotorom sia sztho budiet stało, kto druhij pozwy czerez woznoho, tohoż powietu s kotoroho i pozwy budut, natom imieniu ich, s kotoroho sie kriwda dieiet, a wradni kow ich sudowych, iesli storona żałobnaia nie zchoczet do woiewo: wody i starosti pozwati, Tohdy wolno iey budiet pozwati tohoż iakowyszszey opisano, do druhoho prylezhnoho sudu grodzkoho a woiewodowie starostowie, i ich wradniki wono druhoho powie tie nie wymowlaiuczysie wyzwanie s swoho nalezhnoho powietu, powinni budut pered tim druhim wradom stanowitisia, i rospraw wdatkis re: czas wodług prawa prymowati. A ostanutli w czom sprawa winni, to tot że wrad kotory sudil, i odprawu namits i o dietos: tias z nich wodług poradku ieho statutu czyniti maiet, opowie danie tesz i zapisywanie, tych kryw d i wsiakich inych postupkow prawnych maiet byti czyniono, hdie żałobnaia storona poczoczet abo w tomże grodie toho powietu hdie sie szto stanet, Abo na tomże druhom wradie do kotoroho i pozwanie w siecze artikule wkazano

Artikuł 40

O poprawieniu obłużenia abo skazni nieprawnoi wradu grodzkoho i ziemskoho za niestaniem storony pozwanoie w imienoie i o nie do puszczeniu apellacyi hdie oto wrad pozywaiut,

Tesz w storonie hdiebysie to przytrafilo żoby wrad grodzky abo ziemsky w niestaniu storony pozwanoie za w upornym skazaniem swoim nieprawnie, abo w takoy reczy kotoraiaby sudu ich nienalezhata dat kto odprawu w wiezaniu w imieniu abo w kotorykolwiek grunt aboby oczewistie storona w sudu stoiaczym w nie dopuszczeniu apelacyi storona kotoraia sobie od wradu mieniła, Tohdy o takie reczy sud ziemsky, tolko sudia a podsudok maiut byti pozwani na rok zawity pered sud hołowny A kriywdu w skazaniu sudowo pisar tak ziemsky iako i grodzky pozywani byti nie maiut, i żaduch odkazywati nie budut powinni, gdisz oni mocy do czynienia wyrokow nie maiut, A choćiaby byli i pozwani, tohdy stanowitisie nie budut powinni, odnosz kotoryby kotory pisar

Pisar w omylcze abo niedolożeniu iakoho pisania był obwinien takowy oto takież pozywany byti możet do sudu hołownoho, a wrad grodzki w takowom obwinieniu maiet byti ku rosprawie przytiahiwan do toho sudu i tim poradkom, iako o tom wyszszey w artikule sieho Roz: dieła iest opisano. A ieslibysie zchodzewiłoho mowienia, storony żałobnoie z wradom toie nieprawnoie skazni kotoroho wradu pokazalo, tohdy takowaia skazn maiet byti podniesiena i na storonu odłożona, i tak wkryw żonoe maiet byti w wiezaniu dano i onoie imienie abo grunt odsużony zasia iei przywierniem, kotoruho za takowym nieslusznym skazaniem w wiezanie było dano znowu wolnoie mowienie z storonoiu iesli on potchoczet maiet byti zachowano, także i to z ieioho dierżania imienie w ynia o sztomu kto nieslusznie prawo prewiet, go dano o szkody kotoryie sie stały za dierżania ieho w sudu nalezhnoho z storonoiu wolnoie mo: wienie budiet, a kto storonie toy protiw kotoroy pierwiey skazanie było wczyniono w wiezanie by w maietnosti ieho było dano winien budiet taky wrad kotory pozwany wto winnymi noiatemi budut winy dwadcat rubli hro tamże w sudu zaplatiti,

Paklibyi z rosudku sudu hołownoho protiw wradnikow ziemskich abo grodzkich, abo tesz s sudu woiewod starost sudowych protiw ich wradnikow naszłosie to że skazn wradowaia sluszne czyrez nich wczyniena, tohdy tot uporny kotory sud ruszil, i ku wołokitie niewinnie priwodil, maiet winy tim wradnikom sudowym kotory od nieho budiet pozwany dwanadcat rublei hro tamże w sudu zaplatiti, a sud ich prawny ku wykonaniu swoie wodług prawa przysudzon byti maiet, wedże od woiewod, starost, i w takowoy reczy apelewati do sudu hołownoho wolno budiet,

Artikuł 41

O złyi perewod prawa czerez storonu i hdie oto pozwati

Ktoby protiw koho prawo iakoie, tak w sudu ziemskoho iako i grodzkoho i w kotorohokolwiek inoho wradu iakim fortelem abo omyłkoiu iakowu sprawoiu zachcze za niestaniem storony pozwanoie, pr

ewiel

przewiedł, bądź rok jaki nieprawdziwy zmyślony, co nie wiedząc o nim drugiej stronie przeciwnej uczynił, albo na jakąkolwiek rzecz zapisy jakimi zmyślonymi skazanie urzędowe odzierżał, tedy ten przeciw komu skazanie wyszło, może o takie złe a nieprawdziwe przewody prawa do tegoż urzędu, przed którym będzie prawo przewiedzione, stronę przeciwną pozwać, a gdy się to dowiedzie, winy prawa na się każe, tedy ten sąd pierwszy ma być podniesion a wniwecz obrócon, a ten który zmyślonym obyczajem prawo przewiodł, za tym nieciele ma jeść siedzieć w zamku, albo w dworze naszym sądowym dwanaście niedziel, a stronie swojej przeciwnej dwadzieścia rubli groszy zapłacić, a gdzieby w wiecznej takiej być dostanie zasłużył, według jeśli by się na to prawie okazał jaki fałsz i podstęp oczywisty i jawny, jako by słusznie według prawa miał być gardłem karan, tedy takowego urząd ma sądzić, skazować i karać według statutu prawa pospolitego, i występku jego, pakliby ten kto dowiedzie złego przewodu prawa, toż żałoby swojej nie dowiedzie, albo by też pozwanie uczynił każdą (20) przez sprawiedliwie, atoliby się przeciwnej stronie postępek prawny słuszny prawny okazał, tedy sam ten żałobnik onej przeciwnej stronie swojej także winy dwanaście rubli groszy ma zapłacić, i na zamku albo w dworze naszym dwanaście niedziel siedzieć, a on sądu pierwszego ma być od prawa być cały w mocy, według skazania i prawa pospolitego, a jeśliby kto złego przewodu prawa przeciw sierocemu wiecznie krewnemu dzieci pozwał do tego, że ich sprawa wiadomość nie doszła była, tedy ma na to przydzie sami niedoszłą wiadomość, opozwanie niedoszło, a po przyjściu ich od pierwszego skazania wolen będzie, a na rzecz samą także zaraz odprawować ma, a to się ma rozumieć od wszego po dorastaniu pozwu.

Artykuł 42

Roki zawite w których rzeczach mają być składany w sądzie ziemskiego.

Napierwiej kto kogo pozowie o zastawu lubo rany pieniężne, do tego strona pozwana nie stanie na roku pierwszym, tedy przed się sąd nie ma odkładać na dalszy drugi roki, ale na pierwszym

roku

roku jako na zawity pierwiej wyszłuchawszy dowodu strony powodowi, jako oto niżej opisano, tedy ma skazanie uczynić, i w skazaniu stronie powodowej dać wiarę, kiedy od niego pieniędzy do urzędu, i przy tym też sądowe mają być położony do tego czasu, a strona pozwana ich oźmie. Drugie o wybicie z dóbr spokojnego mieszkania, i o najście imienia ludzi wszelakich z gruntów, też by o nie skrzywdzenia albo nie dotknięcia pokojowi o to do grodu pozwać. Trzecie o wszelakiej rzeczy dłużonej rok zawity za pierwszym pozwem. Czwarte o służbę jako dwojako któremu Stani albo żołnierza albo czeladnika domowego, który by od pana swego tak szkodę uczynił, jako i nie zapłacił wszy precz uciekł. Piąte o mieście o mostowe obrębelnoie, torowe, i pierwszy kniaski, pańskie, słaske także wszelakich stanów, jeśli kto na kom albo na podtkanie czyim miejsce nie słusznie weźmie, albo szkodę jakąkolwiek uczynił. Szóste który jezami, albo mlinami, hatmi, mostami rzeki portowe hamował przez bodu albo drogi słusznej nie uczyniwszy, a za tym by się szkoda komu stała. Siódme jeśliże kto komu dobrowolnie opisał i rok w liście swoim oznajmił, a nie uczynił by to dosyć. Ósme o rozdział imieniej i majętności wszelakiej między bratiej, i siostrami i bliskimi, także i z opiekunami dzieciem lat doroslych, za pierwszym pozwem ma być rok zawity. Dziewiąte o naporuszeniu i o przykazaniu, a poruszeniu i przykazaniu wszystkim, po poruszeniu ma być zawity rok. Dziesiąte o wyjezdzaniu na grunt urzędu podkomorskiego, i komisarskiego. Jedynaste o obelżywości urzędników na sprawie urzędu ich. Dwanaste o krzywdy podanych gospód od staści liczby prawa mająceho miec. Trzynaste o wojownie otratny na wojskowym stolicy a budującej. Czternaste o winy naszej hospodarskiej wratowy i stronam należące. Piętnaste o hołowszczyźnie ludziom stanu prostego. Szesnaste obranie przesudów i poturemnego, nad ustawą statutów przy kniaziej panów, sług i urzędników w jurysdykcji podkomorzego. Siedemnaste o grabieży wszelakiej i o zapłatu i spaszy. Osiemnaste który podczaszo rokowały zbytek uczynił, i nie rozprawiwszy się wiedział. Dziewiętnaste o krzywdy od urzędników gospodarskich urzędników od nie od dobra stołu naszego należących, i o obroniach, jako o tym w inszych artykułach jest opisano. Dwadzieste o polubownym sąd

Dwadcatpierwoie, o wybitiie abo ona shje zderzania po bukie zamyju.
Dwadcat wtoroie, o zabaniowanie listow otworonyts, Dwadcat tre
tieie, o wyjwodu podczaso woiennym wczynieniu, Dwadcat czetwierto:
ie, o dorożeniu dolhow pozmirlo do lzmiru, na ymienie at spadko:
wyts onoho zmierloho wodlug artykula osimnadcatoho w rozdziele
siomo, Dwadcat piatoie, o nawiezku wyjwodu slaczectwa wodlug
artykulu piatdesiatoho w rozdziele odinadcato, A wtyts wsits
reczach tym rokom zawitym poddanyts wsie artikule, ytisz winsz
yss artikuletz sieho statutu opisanyts zapozwy zieskimi rok ma:
iet trwati wedle dawnaho obyczaiu prawa do trzetieho dnia, tak po
gwanoj iako y powodowoj storonie, A ktiebi kotoraia storona
czrres tridni zowolanie woznoho bez przyczyn prawnyts wsie statu:
tie zamienionyts nie stala, Toiedy w so ewoj reczy na pozwie napisa:
noj wpadaiet, y nieczsnie to stratit, abowie moc rokow zawityts w sudu
zieskoho y grodskoho, takiuz sopie mieti, isz kazdoho stanu zotowiek
budutsy pozwany narok zawitey, nie mozet sie narolu zawito bolszymi
sprawami winszits powinetits ym kotorymi inymi przyczynami wymowlaty
okro trets przyczyn, Toiest, chorobou obłożonyi, y posludi naszoi ho:
spodarskoj ziemskoi, wsiem statutie minowanie, A tretiaia przyczina
jeslibysie koli to trafilo, szby odna osoba wreczach rownyts, do
dwuch sudow grodskits byla pozwana, iako o to w artikule dwadcat sie:
mo sieho sz rozdzielu wyszszey iest opisano, wedle ytala obmowa pro
tiw roku zawito tolko narodnyts rokots, y zadnymi pozwy pirwszymi
maiet byti dopusczona, Anadrubits rokots abo roczkots grodzkits w zo
sie y tymi przyczynami wymowlati nie budiet moczy nikto, ale albo
sam abo czrres umocowanoho w sudu stanowitisia y rospraviti powi
nien budiet, wyimuwszi to ieslibyj kto buducsi otoslan naposlugu naszu zie
mskiu zhranics kinstwo naszits, nie mozsie odtol borso zwiernuti takowo doz
wierinienia sposlugi naszoi i ziemskoi folga wprawie czynena byti maiet, wo
dle sieho statutu, A ktiebi tesz storona bes przyczyn prawnyts wyszszej mie
nienyts nie stala, takowaia recz swoiu oszto pozwana tratit, y sud
na takowo zadowodto prawnim. to szto wpozwie opisano skazati maiet,
Takteszy powodowaia storona pozwenoszy narok zawiti sama nie
stala i roku swoiho nie pilnowala, takowaia takze recz swoiu oszto
pozwala wiecznie tratit

Artikul 43

o pozwiets

O pozwiech nasszyts zieskich y grodskich, y iak dolho trwati majut.

Ustawnie tesz, ysz kozdyi pozwy wradu zieskoho y grodskoho, tak tyi
kotorymi nie pozwano, yiako y tyi kotorymi by pozwano dalej trwaty y
wmocy swoiey byti nie maiut, tolko na odny roky ziemskii sudowyi, al
bo roczki grodskii peredkotorymi ich wydano, y dlatoho tyi roki ziemskiyi
i roczki grodskii, na kotoryi sie tymi pozwy pozywati budut, wonyts po
zwiets mienowitie maiut byti opisanyi, okro toho iesliby nesalozeniu pozwow roki ziemskii, abo roczky grodskii spotzli nie sudownyi, za
woynoiu abo powietreie, abo zinszymi ialymi sczaso przypalymi przy
czynami, o czo iest nizsy wartikulets sieho sz rozdielu opisano

Artikul 44

Ktoby koho odsudu nalesznoho dosinoho powietu abo wradu i sudu wyzwal,
Ustawuie chotieczy mieti, aby nikto nikoho odsudu nalesznoho do
druhoho wradu y sudu, to iest iako oreczy zieskoho sudu nalezaczyie do
wradu grodskoho, tak oreczy wyimatyi na grodzky sud, doziemskoho w
radu, ytesz sporietu wynszy powiet, ani dokomisarskoho podkomorskoho
ho, y zadnoho inszoho sudu nie prynaleznoho, takze ani pered nas hospoda
ani pered sud kotowy nadtsezs statut y poradtolieho, ytesz nad ar:
tykuly onoho kotowoho sudu postanowienie nie smiel wyzywati, A
ktoby to wczynil a doynszoho wradu y sudu naleznoho koho wyzwal,
Toiedy pozwany tolko wiedomo od wradu toho dokotoroho budiet pozwan
otakowo nie poradno y nieslusznym pozwanio sa, abo czeres poslanca
swoioho nato umocowanoho maiet dati y obmowu wto wczyniti,
a takowyts pozwow postuszon byti, y storonie zanimi odkazywati nie
budiet powinien, Ale iesze tot kto takowyie pozwy ozmiet yimi pozo
wiet, zato ze mimo sud swoy nalezny smiet to wczyniti, maiet zapla
titi woiny tomu wradu odkotoroho wyzwat kopu hro: a storonie try ru:
ble hro: Ato wtot czas gdy by zato bnil powtore otiusz recz poz:
wat, y tyie winy tot wrad nalezny maiet, sobie y storonie odprawi:
ti zaraz o nie podywaiuczy oto ktieby osiely wtoor powietie byl,
tokedy na osiedlosti ieho, A iesliby osiedlosti wonym powietie nye
miel, Toiedy na rukoietnosti ieho rut somoy, Pakliszby zato bnil po
zwawszy dosudu nalesznoho sam nie stat a pozwany stanowil sie

Toiedy predsie

Tohdy predsię pozwanoy wolno budiet otuiu winu onoho zalobnika pozwati narok zaniti, do sudu ziemskoho zosiedlosti teho, w kotorom kol: wiek powietie mieti ieie budiet, a wrad budiet powinien tuiu winu tem skazati, y na osiedlosti ieho odprawiti, okro toho ktoby zapisom swo im listom własnym odstupiwszy powietu albo kotoroho sudu swoieho nalezno ho wriadu inszy sud dobrowolnie sia podał, y o procz oie pricziny kotoraia w inszich artikulech dopuszczaiet spowietu wyzwati

Artikul 45

O tanowych kotoryby nie maiuczy w kotorom powietie osiedłosti dru: hoho osiedłoho pozwał, a szłoby im obudwom storonam o odnu recz, takze i o tom kotory nihdie osiedłosti nie maiet:

Tesz wstanowiem, koliby kto nie maiuczy w kotorom powietie osiedłosti, dru hoho koho tam osiedłoho pozwał, a szłoby im obudwom storonam o odnu recz Tohdy tot pozwany osiełyi mozet zaraz nie odpowiedati y w prawo sie nie wdawati, a szby sie tesz on protiwnik ieho nie osiely tam podał y obwiazał sie listom swoim y do znamie pered wradom iesz w tom zdie o odnu recz idiet, tam i w ieho powietie odpowiedati y wsprawiedliwiti sia, a prie odzywaiuczy sie y nie biruczy sobie do sudu y powietu swoieho, a hdy sia podast poddaw y obwiazet, Tohdy predsię ony pozwany zaty: misz pozwy, naon ize czas napered budiet powinien ieho wsprawiedliwiti sia, Pakliby tot priiezdzy zalobnik, z inszoho powietu oderzawszy so bie sprawiedliwost, a pozwany zasia nie wsprawiedliwszy sia procz od sudu odiechal, Tohdy tot sud y skazanie ieho wczynionoie nie ma: iet byti ieho wykonywano, A iesliby kto nihdie w tom panstwie w: n: l: osiedłosti nie maiuczy, osiedłoho w kotorom powietie pozwał, a pozwany by do nieho budi otuiusz recz, albo o kotoruiu inszuiu die to mieł, Tohdy takowy maiet napered po sobie poruku osiedło ho w tom ze powietie dati, isz nihdie indiej odnom tom ze powietie storonie swoiei protiwnoi wsprawiedliwiti sia zaraz skoro po swoim prawie budiet powinien, A dziby po swoim prawie wiechał, nie rosprawiwszy sie s storonoiu protiwnoiu, tohdy takowoie skazanie o noie pierwsze ieho w ieho dieło nie do wykonania priwodzono byti nie ma iet, a iesli swoiego pozwany nie ... isz tez na porucznikn iskati, takze zarazom maiet, a kdyby y porucznik nie rozprawiwszy sie wiechał, Tohdy zim zapozwu sprawiedliwosti dowoditi sobie budiet w sudu nalezno ho

Artikul 46

wradie

Artikul 46

O ronoch kotoryie sudia. Podsudok i Pisar ziezdzatisia y po: zwany peredmini stanowitisie pow(inni) a po kotorom czasom roki su: zony byti nie maiut:

Tesz wstanowiem, isz sudy ziemskii maiut byti trykrot do roku to iest troi roky sudowyie, na kotoryie budut powinni sudia Podsudok y pisar, na odno mieście w kozdom woiewodztwie i powietie, a w ziemli Zomodzkoj takze na miesca pewnyie sudom naznaczonyie ziezdzatisia, i tam tak dołho mieszkati, poki wsie sprawy sudowyie odsuzony y skon: czony byti mohut, a w kotorom powietie na dwuch mieścach roky ziemskii odsuzywany bywaiut, Tohdy dotych mieść wrad priezdzaiuszczy po tomusz sia około mieszkania na odprawu sudow zachowati maiet, iako oto wyszszey wsiesze artikule opisano prijznawaiuczy kozdomu pozwanomu osobnie ... zaocznoy rok peredkoszczymi rokami wedle artikulu osmnad catoho w siemze rozdiele, czas prijezdzania w sich treck wradnikow na druhoie miesce sudowoie, od poczatia rokow ziemskich wczotyrech niedielach, a pozwanyie y powod budut powinni peredmimi stanowiti obyczaiem y sposoby wosobliwych artikulech opisanymi, A roky maiut byti suzonyie perszyie o swietoy troicy swiata rymskoho, y nazautrey: sia w poniedielok poczniut, A druhii w dwosiem nadien swietoho mi chała rymskoho swiata, y takze sie nazautrey poczniut, Treti ie naden swiata trey kroley zimnie, y takze sie nazautrey poczniut a potom wtoroho hodu takze na dien swietoi troicy rymskoho swiata na zautrey sie poczniut, a sudia, Podsudok, y Pisar, maiut sudy sprawowati y na sudie siedieti kozdoho dnia w toy niedieli od po ranku do nieszpornoy hodiny, a pozwy suditi poradnie, z regestru nie wlecieczy na osoby a ni folguiuczy w tom nikomu, ale kotory pier: wiey wpisałsia w regestr tot napierwiey suzon byti maiet, A wedze podtym czasom roki suzony byti nie maiut. Pierwsze iesliby posluha naszia hospodarskaia woiennaia abo sieymu walnoho pospo litym ruszenie była wsfalona y listy by naszy woiennyi zaszły,

ino dla

ino dla hotowania na woynu zaszedł niedielnimaiut byti roki su
dowy, to iest pered czasom zbirania woyska złożonym, A gdiebij czas
pewny y miestce zbirania woyska w listiech naszich nie było oz
naymieno, tolko ohotowosti na woynu listy wysłany byli, tohdy
predsia roki maiut byti sudowy, A gdyby tak dla pricziny
za woynoiu roki sudowy nie byli, Tohdy po woynie na pierszich
rokoch wodle statutu prypadłych, maiut sia storony znowu
prypozwawszy rosprawowati, Druhoie iesliby czoho boże uchowaj
w kotorom powietie powietrzie morowoie było, a toby się znaczno
pokazało, pod takim czasom wonom powietie także roki nie maiut
byti sudowy, a potom czasie iako powietrzie ominiet, maiet u
rad sudowy ziechaty wonom powietie druhii roki sudowyie w statutie
opisanyie blisko pripadaiuczyie sudownie odprawowati ~~tosz sia maiet
rozumieti~~ a na tich rokoch maiut storony znowu pripozwawszy sia
rosprawowati, tosz sia maiet rozumieti o tych rokoch kotorijs by nie
byli sudowy za zrusztem złoho powietria kotoroho uradnika sudowo
ho, A także gdieby sia to trafiło, żeby w tom czasie ani ieden rokow
kto z kotoroie storony bud żałobnoie abo pozwanoie umier, To
hdy z toie pricziny maiet byti pozow odnowlen wodłuh potreby, albo
iesliby żałobnaia storona sama chotieła s prirożonoie pozwanoho po
zwu odmieniti, y nanim sia poprawowati toie wolno budiet.

Artikul 41

Odsużenie rokow ziemskich i roczkow grodskich pod czasom
soymow walnych, i obraniu uradnika sudowoho u pośrodku
Zabiehaiuczy prodłużeniu nie potrebnom sprawiedliwosti ludzkoy
Vstawuie, isz pod czasom soymow walnych, roki ziemskij y roczkij
grodkii, i inyie wsiakij sudy odprawowany y sużony byti ma
iut, odno wyimawszy tich osob Panow rad naszich kotoryiby
na soym walny iechali, takżesz kotoriiby sprawy sudowyi soymu
nalezaczyi pered nami, społem na soymie mieli, bud za mandaty abo
pozwy naszimi dwornymi, y tesz posły kożdoho woiewodztwa y
powietu, i zemle zomodzkoi buduczyi na soym walny odobywate
lej spowietow na soymikach obranyie y posłanyi od sudow wsia
kich pod soymom walnymi budut asz pokisia s soymu zwiernuts

odnakże kotdij taki maiet sia sudu y storonie listom swoim otwo
romym spieczatiu swoieiu s podpisom ruki swoieie, A kto pisati nie
umieiet zapieczatiu swoieiu, y z dwiema pieczatmi ludi storon
nych szlachty, czerez prijatiela abo słuhu swoho obmowity
a potom predsia tot kto prijnes kotdij na soymie walnom, iako
ich miest Panowie rada, y Posłowie, abo i inszyi stany koto
ryi sprawy swoie na dworie naszom za mandaty, abo zapozwy
mam czyie budut, Iesliby na pierszich rokoch ziemskich, abo
roczkoch grodskich, wodłuh poradku statutowoho pooniodzy
nie prypałych, i sudownie odprawuiuczych obytnosti swoioy na
soymie, abo o sprawach swoich kotoryie na soymie walnom miel,
y sudownie odprawowany byli swiedieczstwa na pismie z kance
lariji naszoi nie pokazali. tohdy za druhimi pozwy na druhich rokoch
niestannoie płatiti, a nawiecz samiu z storonoiu prijmiati powinni
budut, A gdieby tsko oreczij zawitom roku podlehaiuczyie wsiem
statutie w osobliwych artikułech opisanyie, To sdy urad skaza:
nie zatymisz pozwy na druhich rokoch po soymie napierwiey su
downie odprawuiuczyi s storonie powodowoy, kro dowodu uczy
niti y odprawu czerez woznoho, iako mena postupno hoidie ta
ti maiet, Paklisby kotoroho z uradnikow ziemskich na soymiku
posłom na soym wielki obrano, tohdy na miestce takowoho sob
radnika w poselstwie obranoho maiut zaraz na toże soymiku
abo na rokoch ziemskich, Starosta Rycerstwo pospoł z uradnika
mi, tam na soymikach abo na roki prybytymi inszoho kohoż szlachticza
osiełoho sprostatoho ku odprawowaniu tych rokow pod soymom
prypadaiuczych do zwiernienia toho uradnika obrati koto
ry obrany szlachticz prysiahnuwszy na sprawiedliwy sud budiet mieti mocz
z inszimi pozostałymi uradnikami tyi roki suditi y odprawowati, a gdieby nie
chotiel prisiahnuti, tohdi roki sużony byti nie maiut, Gdieby tesz obran był posło
kotory uradnik sudowy grodskij, na toho miestce woiewoda abo staro
sta maiet inszoho szlachticza osiełoho zasaditi i toho listom swoim
szlachtie na roczkoch oznaymiti, a tot obrany takżesz winien bu
diet na sprawiedliwy sud prysiahnuti

Artikul 48

Ktorymby się dzieiali iakie krzywdy od vrzędnikow slug Boiar i poddanych czyichkolwiek

Vstawuiem iesliby kto od czyiegokolwiek vrzędnikow slug Boiar y
poddanych iakie krzywdy szkody w rzeczach ruchomych kromia zabranya
gruntow dzialisya, Tedy maiet strona zalobliwaia wziatj odpi
sana zemskiego pozwy, w kotorich opisawszy wsiu zalobu swoiu to
go dokladat abyie s tymi obywatelmi rok prawu zlozyl y spra:
wiedliwost vczinil, A gdzieby roku zlozyt y sprawiedliwosti
vczinit niechotzieli, aby zatymisz pozwy kuprawu ga stawit, y
tych nakogo zaloba idziet w prawa postawil, a to wtich rzeczach
kotorych zemskiego sudu nalezat odzierstwa, a szto grodzkiego sudu to
takze zgrodu pozwy takowyi brany byti maiut, y s takimi pozwy
mi pozwy, maiet w krywdzony iezditi abo slati wwoznym do togo Pana
od czyiego vrzędnika, Boiar, slugi, y ludziey krzywdy kotorja dziiati
budut sprawiedliwosti prosieczy. a krzywd y szkod swoich regestr
datj maiet, zwlaszcza iesliby ie na samo pozwie wymowitie niedolozyl
A gdzieby samych Panow wtych ymieniach ich s kotorych krzywda dzie
iet sie niebyło, ino do vrzędnikow ich aby oni na slug Boiar, y ludzie Pana
swoiego sprawiedliwost czynili, a gdzieby woznogo s takym pozwom w dwor
niepuszczono, abo y pustiwszy w dwor Pan ga abo vrzędnik, albo tiwun
niekazali by się woznomu, Tohdy oni pozow maiet byti czrez woznogo
pokladan naimienie to s kotorogo sia krzywda dzieiet, tym porjadkom
iako o pokladaniu pozwow iest dolozono, a wedle prawu zatymi pozwy
niemaiet byti dalszy ot niech pokladan, odno cztyry niedieli od po:
dania abo pokladania togo pozwu, y na tomze imieniu gdzie pozew budiet
polozon sprawiedliwost czynena byti maiet, Iesliby tesz strona
taia kotoraia takym pozwom obwiesiena budiet, ~~ch~~ gotieta czyni
ti sprawiedliwosti storonie, y blizey niszli za cztyry niedieli, maiet czer
rez woznogo listom swoim ot wotonym storonu zalobnuiu obeslatj,
wpewniaiuczy iego w to, iz chocziet iei sprawiedliwost vczyniti wo
dle onogo pozwu w cztyr nieblizey odno za dwie niedieli pered onym
rokom, taie obeslanie czyniono byti maiet, y budietli kto za takowym
pozwom sprawiedliwost naymieniu Pan ga abo vrzędnik togo czyniti
Tohdy togo suda swoiego maiet storonie swoiey list swoy sudowy
podpieczatiu swoieiu y podpieczatmi ludiey storonnych y woznogo
kotoryie:

Kotoryiby na tom prawie byli, togosz dnia a nadaley do zautreia po
skonczeniu prawa dati, a gdzieby listu sudowogo kto niedal, albo cho
tiaby y dal, a storona niechotielaby zarazom wonczas na to sudye
albo y listie sudowom perestatj mieniaczy sobie obliżenie wo sudie, al
bo w opisaniu listu sudowogo, Tohdy woznyi kotoryi na takom prawie bu
diet, maiet to do knig zoznati, iaksia toie prawo toczylo, y tim sie
storona powodowaia sprawa podpiratj maiet, A iesliby tako Pano:
wie sami tak y vrzędnikich ot sewi stie buduczy tak vpomnieni roku
prawu zlozyti y sprawiedliwosti vczyniti niechotieli, togdy za onymze
pozwom powinien budiet na rokoch stanowitisie y w tosie wsprawiedliwy
Apakliby zaocznie tot pozow naymieniu polozon byl, Togdy storona
zalobnaia maiet ot polozenia pozwu za cztyry niedieli, czotiaby y
rok nie byl slozon dotogo ymienia ku dowodzeniu sobie sprawiedliwo
sti iechatj, abo kogo z mociju odsiebie ku prawu slati, ieslizby tot Pan
abo vrzędnik tiwun iego, na tot rok sprawiedliwosti nie vczynil, y no storo
na pozwanaia maiet wtecz zemskogo sudu nalezatzie w zemskogo su:
du a w tecz przysluchaiuczie na sud grodzkij vradu grodzkogo sta
noviti, y tych od kogo kto krzywdy budut dolatj postawiti, A wied
ze w niebytnosti togo samogo Pana czyiego ymienia krzywda sie dzie
iet w tom ymienie niemaiet iogo storona zalobliwaia nigdzie indziey y
skatj ale na tomze ymienie s kotorogo sie krzywda dzieiet, pozwy ta
kowyi polozyti maiet, a vrzad pered kotoryi sie to pritoczyt budiet powi
nien mieżynimi togo dosmotretj y sprawiedliwost vczyniti, A gdzie:
by pozwany ga abo czerez vmocowanogo swogo stati, y tych vrzędni
kow, Boiar, slug, y ludiey swoich kto czyia dana postawiti nie cho:
tiet Togdy sud powinien ku takowym nieposlusznym zachowati
sie wodlug sigo statutu, A iesliby tot Pan, y ktosz kolwiek ga abo
vrzędnicy ich rok prawu zlozyli, a na tom roku zlozono, abo tesz za
zaocznym polozenie pozwu na roku w cztyroch niedielach prypalo
wysszey tut wymowanym sprawiedliwosti wedlug sigo prawa y
statutu nieczynili, albo y vczyniwszy sprawiedliwost, a dprawy reczy su
zonyi naw... niedielali, Tohdy takowogo Pana, y slug vrzęd
nasz pered kotorym sia to prytoczyt w tom suditj maiet a on tomu
ktomu obieczawszy sprawiedlivost vczyniti na roku odmienogo zlozonym takze
y na roku w cztyroch niedielach po polozeniu pozwu prypalo sprawiedli
wosti

wedle prawa niewiedział, abo od prawy Sudu swoie niewczynił powi:
nien budzie zaraz w sudu pierwiey, nisz o prawo wstupit rubl hro
storonie zalobnoy zaplatiti, podtakowoiu mociu i powinnostiu iako
wyszey owinach nadstawnych iest opisano.

A wedze ieslibysie to pokazało na prawie, isz tot Panę szym tonomu spra
wiedliwosti słusznuiu, ale on iei e uporo swoim nieprzyimiet, y namiey
nie perestawał, i oto ieho kusudu przyciahnut, Tohdy toho rubla hro pla
titi niepowinien budiet, ale iesze tot upormy sa ono tot rubl hro zera:
zo w sudu zaplatiti maiet, a dokonczenie tole sprawy samoie oszto nie
z nimi idiet, ta zezarazo czerez wradnasz rozsudko prawnym stati
się maiet, Abdyieby Pan toho ymienia sa abo ieho wradnik bud przypro
szeniu prawa zatakowymi pozwy albo na to rokuwyszszy mianowano pra
wu przypako to iest od położenia pozwou wczotyrech niedziela wradnika
sludi y poddanoho swoiego wyrelsia. tohdy wolno budzie storonie powo
dowoy szkodnika swoieho wniezdie imaty, y do wradu sudowoho blisszo:
ho przyciahnuwszy zanim, iesliby niesiely podnamy hospodn był, prawosia oby:
chodziti, a pan ieho boroniti nie maiet, A iesliby kto wyrelszy sia wradnika
sluhi boiar, abo poddanych swoich, a peredsia takowych obwinionych u
dworze, abo naymienu swoim przechowywał, a tobyj na nieho slusznie by
to z prawa prewiedziono, takowy wsie szkody wpozwie opisanyi za
do wodo storony zalobnoy sa platiti winien budiet, a tosię maietro
zumieti wreczach mensszych, a niewelikich, a wreczach tiezkych
iesliby obwinionym szło o horło, tohdy wrad maiet okoto toho zacho
watisia wedlug artykulow wsim Statutie otom postanowionych
niżey opisanych, Hdieby się tesz to trafilo szby zaobmie sie nie po zwow
zwradnika, sluh, Boiar, abo poddanych swoich sprawiedliwosti uczy
niti nie chotiel, a tolby abo tyi obwinionyie wiakoy krywdie abo szko:
die pozdzewnu pozwu pierwiey myszli zalobnik sprawiedliwosti sobie v
Sudu naszoho sparno zich yznimi dowiediet pomiedzy, i toby czerez powo
downu Storonu slusznym dowodo było skazano i dowiedeno, ze pierwiey za
ziwota tych winnych prawa proszono, Tohdy tot Pan sa za dowodo zalobno
ie storony narech samuiu wedle prawa uczynionym, budiet ieij winien
oto oszto zaloba idiet sa prawa odkazywaty y sprawa szto budiet ska
zano sa zaplatiti i nahrodziti, a sobie na maietnosti onych winowatich stoho
smotreti, A wedze winszych reczach hdeje mieidiet okrywdu, i owradnikow, sluh, Boiar
y poddanych

y poddanych wedle sieho artykulu uczynieniu obolszyie waznieyszyi
reczy o ymienia y o grunty maiut byti listy upominalnyi dawany
od sudu ziemskoho pod pieczatmi Sudiey ziemskich.

Artikul 49

O tom iesliby sia kto iakaia krywda stała od

czyie zony. albo synow takze docżon

Vstanuie iesliby sia kto stała iakaia krywda w gwałtiech naiez:
diech, Boiech, ranach, zaboystwie wpobieżoch, y winszich ialich re:
czach od zony czyie, abo tesz od syna, tak toho kotoriby ustawicznie doma
przy oycu mieszkał, iako y od toho kotory chotia kto sluzeczy, a na czas do
domu oycowskoho prijezdzawszi, y podomym czaso mieszkania swoioho na
ymieniu oycowsko, abo pri matce naycie ymieniu wlasno, abo wieno
wno mieszkaiuczy, a komu bud wedo oycowsko matczyno, albo tesz zoho
domu abo ymienia oycowskoho matczynoho, nadonasieło abo na grunt na
iezdzawszy, albo tesz nadorożie krywdu szkodu iakuiu uczynił, Tohdy
o krywdzony maiet toho uczynie abo szczesnoho ymienia tosię iemu stamiet
sprawiedliwosti zoho za listo upominalnym wradowym, wedlug artykulu
lu wyzszoho sorokosmoho prositi, A ktoby sprawiedliwosti wedlug pra
wa uczyniti nie chotiel, tot budtusz oto do sudu nalezoho iako ostu:
hach, y o licziach wyzszey opisano, pozwan winien budiet sa stati y do:
wiedzieti toho zalobnik slusznym dowodo, abo przysiehoiu zesię to iemu
zieho ymienia albo wedo ieho od zony, albo syna ieho stało, a on zony
albo syna zapozwy ku rozsudku wradowo nie postawit, to on sa winien budiet
zazonu, y syna takowoho gwałt nawiezdy, y szkody wsie storonie powo:
dowoy platiti, Iesliby musz osiedlosti swoiei nie miel, a zona by mie:
ła ymienie odnieho wienowanie, abo swoie własnote, Tohdy to szto za
ieie winu sprawa budiet skazano, naieiesz imieniu, bud winowano, a
bo własno odprawieno byti maiet, A hdeby szto orecz krewnemu za
szto horło karaiut, a pozwany by obwinionych wto peredwrado na pra
wu nie stawił, niemiecz iakoby nie miel u siebie ich maieti, to hdy takowy maiet sia
od toho odprzysiehnuty. że to szkodia zalobnoy storonie krywdy iakoie sta
to, Tohdy sia to stało bez wiedomosti rady y pozwolenia ieho samoho,
Takze i na to isz on tych obwinienych czasu proszenia prawa oto za listo upomi:
nalnym u siebie wedo nie miel, y niezawiedomostiu ieho otalo ich uczynku y
bezpomocz

y bez pomocy y radi iego złego albo z inßymi, ani oni swiedayet, a pota-
kowo od pristawenu sa oddawa y wsiego oßto obzałowan wolen budiet
a powodowoy storonie wolno budiet kotie możet tie sobie winiemiys by
wnadolßeyßo czasie postihaty, i prawo ich wodług ich wczynku polo
nywati, takze sia maiet rozumiety i o dzewce, pannie, wdowie, złatyu, y
wnuku i kazdo powinowato nie osielo, kotory by nießkawczy prywodi:
dzeis swoich ko wsusiedztwie kryjwdu iakuiu wczynili. Tohdy takimze
obyczaie z sprawiedliwosti z nimi dowoditi, Paklißby pozwany wtakoy
reczy bez przyczin prawnych nieztał, protiw takowomu wrad maiet
skazanie czyniti wodług siego prawa pospolitoho y zwaznosti roku,

Artikul 50

Ktoby maiuczy ymienie zastawnoie abo sprawa wprezyslu
poddanoie wsusiedztwie kom gwałt albo ßkodu uczynił,

Vstanowiem kotieby kto, maiuczy odkoho ymienie sobie wsumie pieniezi zastaw:
noie albo sprawa od wradu wprezyslu poddanoie ko inom wsusiedztwie
z osoby ioho samoho, abo slug ieho tak wgwałtiech, boiech, hrabie:
zoch, iako teß odniatie y pryworaczenie sobie do takowoho imienija ia
kich gruntow abo pożytkow i inszych iakich reczach ßkodu iakuiu
z toho ymienija uczynił, Tohdy ukryuzony takowyie ßkody oswieczywo
ßy. y opowiedawßy wradownie, maiet zwiecznosti samoho dedica toho
ymienia a zastawnika z sumy ieho obudwuch odnym pozwo pozwaty wypi
sawßy wpozwie kryjwdu swoiu oczbosie ie od toho zastawnika abo wprezy
slu derzarzoho z toho ymienia dziiati budet, zeby sa s tim zastawnikom a
bo wprezyslu derzarcy obo stali ie sie usprawiedliwil, a tyi pozwy na
tom ze ymieniu pokładany byti maiut, kotory pozow derzaczy takowoho
imienia winien budiet dediczu onoho imienia oznaymity z nim spolnie dopra
wa stanowitisie i wodkazie biti, A wrad budiet moczen zaprewiedenie
prawnym odprawu na tim ze imieniu z kotroho sia kriwda dziiała uczinity, wed
ze zakryjwdy y szkody od samoi osobi derzawzoho, abo slug ieho poczyniony i
i sprawa skazanie dedicz onoho imienia platiti nie budiet powinien, lecz
tot ze derzawcy platiti maiet, Ahdy tiaby ukrywzonoi odprawa na to y
mieniu była z uradu dana, Tohdy pryiwykupleniu onoho ymienia dedi:
dicz derzawco odkładaiuczy ie ieho sum pieniezi takowuiu sumu za wystup
ko ioho abo slug ieho prysudomie z sumy ieho wytrutiwßy wolen budiet, A:
kotieby z uradu bolßaia suma nad sumu toho zastawnika skazana była,

Tohdy to mienato

Tohdy to mienato ymieni onoho deticza ale na osobie zastawnika odpra
wleno byti maiet, potomuß kotieby sia od Boiar y poddanych takowo:
hoss ymienia iakosie wyßßey pomienilo komu wsusiedztwie wezokol
wiek iakii kryjwdy dziiały. Tohdy ukryuzony od derzawßy list na pominal
ny owczy ymienie sprawiedliwosti odzudu nalezno ho maiet onoho der
zawzoho wradownie, iako wtom nauka wartikule sorok osmo sieho ro
zdielu iest opisano, obmiesty, agdyby derzawcy zalistom upominalnym
sprawiedliwosty uczyniti nie chotiel, Tohdy wtakowoy kriwdie u:
kryuzony dedica y zastawnika onoho ymienia pozwati maiet, yssby sa
s tym derzawcym stał, y tych boiar, y ludey odkoho kryjwda sie dzieiet
budiet postawil, i dalej nanich sprawiedliwosti dowoditi maiet, ia:
ko wtoże artikule sorok osmo sieho rozdielu o wzywanie sprawiedliwo:
sti opisano, Lecz zakryjwdy y szkody od Boiar y poddanych takowoho
ymienija poczynionych i sprawa skazanych derzawco onoho ymienia de
dicz z sumy ieho pryiwykupieniu nicżoho wytrutzaty nie maiet, ale na
winnych Boiarech y poddanych toho smotreti sobie budiet, a chotiaby
kto nietolko dedicznoie ymienie, ale dożywotnoie zastawnoie, y iakym
inym prawo derzawoie komu inßo zastawił, tohdy takimze oby
czaiom ukrywdarch z takowoho ymienia wdielanych suzono y rosprawo
wano byti maiet,

Artykul 51

Ktoby maiuczy odnoho ymienie arendowne wsu:
siedztwie komu gwałt aboßkodu uczynił

Vstanowic kotieby kto maiuczy odkoho ymienie sobie Arendowano
ie ko ino wsusiedztwie z osoby ieho samoho abo slug ieho tak wgwałtiech bo
iech, hrabiezoch, iako teß odniatie y pryworaczenie sobie do takowo
ho ymienia iakich gruntow abo pożytkow winßych iakich reczach
ßkodu uczynił, Tohdy ukryuzony takowy i ßkody oswiedczywßy y
opowiedawßy wradownie, maiet zwiecznosti samoho Pana toho ymie
nija pozwaty. wypisawßy wpozwie kryjwdu swoiu wczem sie iemu
od toho arendara z toho ymienia dzieiaty budiet, zeby sa s tym aren:
darom stał, y iemu sie usprawiedliwił, A tyi pozwy nato ze ymieniu po
kładany byti maiut kotory pozou derzarczy takowoho ymienija win:
nien budiet Panu onoho ymienija kotory ieho arendował oznaymiti, y z nim
spolnie do prawa stanowitisie, y wodkazie byti, A wrad budiet moczen za

prewie:

zapewnienie prawnym, odprawu natoże ymieniu s kotoroho sia nażywota działa uczyniti, a pan onoho imienia toie sumy s kazanie na urendaru swoim smotreti budiet, a odprawe uradowoy sprotiwienija ni kotoroho uczyniti nie maiet, potomuż z niebyzia od boiar i poddanych s takowoho ymienia tako sie wyszszei pomienienoe wsusiedztwie czoho kolwiek iakii niewodi działy, tohdy u kriwdzonoy oderżawszy list upominalny, o uczynienie sprawiedliwosti od sudu należnoho maiet onoho Pana uradownie, iako oto nauka wartykule wyższo piat desiatom toho ż rozdzielu iest opisana, obniesti, a iezeli by ony Pan abo urendar zaliston upominalnym sprawiedliwosti uczyniti nie chotiel, tohdy y u takowoy kriwdzie ukrziwżony toho ż dziedicza onoho imienia potwati maiet, i ż by sam stał y tych boiar, y ludi odkoho sia kriwda dziiati budiet postawił, i daley nam i z sprawosti dowoditi maiat iako wartikule toho ż osmom sieho rozdzielu czetwiertoho o wyiwanie sprawiedliwosti iest opisano

Artikul 52

O priieżdżaniu storon narody ziemskij i roczny grodskij także na sud podkomorskij i Comisarskij bez wielikoi zbraie, i o rozdawaniu hospod.

Iż nie kotoryie stany ludi mozny zwykli prijeżdżati do sudow y urjadow naszych z wielikimi poczty sług y Prijatiel swoich, za czym tesz mnohii rozniczy rozruchi y swowolenstwa miedzy ludmi dzieiut sia, a ubohszym ludziam y hospody a pokoy pered takowymi trudno bywaiet, Proto ustawuiem y tak mieti chocze, aby narody ziemskii y roczky grodskii, także y do sudow Podkomorskich y komisarskich miesto iako koszkolwiek stanu y dostoienstwa z wielikimi niepotrebnymi slug y prijatieley swoich także zbroinie y z hajdukami abo drabi nie prijeżdżat, odno uposobie mirnom, s kromnom takoy sprawie uzywaniu sprawosti swiatoie pristoyno y potrebno, A panowie rady nasze budut mowy slug s soboiu mieti wodług ważnosti y dostoienstwa y potreby swoieie, A hospody na roki ziemskie i roczki grodskie urjad grodskij maiet y powinien budiet rozdawati, wedże pierwiey urjad sudowy ziemskij, sudiu, Podsudka, Pisara, hospodami dobrymi, kotoryi ony sobie obiarut opatriwszy y kto osobny dom pret tromy, bdzie na sudiech zasiedati maiut, zapisati ta bdzie iescze do sudowoho miet potym hospody inszym stanom wodług uważenia osob rozdawati

Artikul 53

o poradku

O Poradku prichożenia storon do Sudu na wradiech naszych ziemsko y grodzko

Chotieczy aby hospdr to mieti aby na urjadiech naszych hospodskich u sudu ziemskoho y grodzkoho, poradok y skromnost z uczciwosciu pristoynoiu zachowana była, ustawuiem iż kożdaia osoba iako hosskolwiek stanu dostoienstwa dotkoho domu albo i z byi bdzie na sudiech w radi naszy ziemskij, albo grodzkij zasiadut, nie maiut pered sud prichoditi y u pornie sia tisnuti, aż koho z Regestru do sprawy zaklicziut, i to nie z zadnoiu tiszboiu ludiey dotoie izby Sudowoie wchoditi maiet, tolko na bolej dwa osm, to iest dwa s prokuratorom, a szestma prijatiel z szlachtyczami, wedże iesliby kolko uczasnikow wodług pozwy do odnoie reczy y sprawy toiesz należało, tohdy y tyi uczasty maiut, a tyi wsie uczasniky tolko odnoho prokuratora y szesty slachticzow mieti mohut, A iesliby kotory uporny nie budduczy do sprawy zawołany abo nie maiuczy sprawy dotoie izby Sudowoie uszoł, a budduczy od urjadu napomnien wyiti nie chotiel, abo wto do sudowo uwołanie czynił, takowy kożdy maiet byti winoiu dwadcatma kopami hro litowskich karan kotoruiu zaraz podkakomowi ż druhoiu winoiu mieszkaiuczy sprawa sudu to zaplatiti powinien budiet, a zaplatiwszy precz sia won wyiti, A ktoby to był protiwien, a zaskazaniu uradowym toie winy y za napomnieniem ozapłatu ieie do treh razow, a zapłatiwszy ieie nie chotiel i upornie odsudu odyszoł, na takoho i nie mniu taia wina sowito maiet byti zaraz o bez zlutadania rokow czerez tot że urad peredkotorym sie to stanet odprawiena postupuiuczy w to daley protiwku upornoho, a nie posłusznoho wodług artikulow o odprawach reczey sudowych u sie rozdziele niżey opisanych, A iesliby czyi sługa abo kto inny nie osieli wołuiu winu posłal, takowy maiet byti nawratie nasszom nazaku abo wtworye u wiezieniu zaderżan poki tuiu winu zaplatit, A nie budzietli czym mieti zaplatiti, Tohdy miesto platieża dwanadcat niediel u wiezieniu siedieti maiet, A Pan kożdy sługami prijatiela swoieho popranie y s kazaniu gwałtom woto boroniti y urjadu u ukonaniu toie winy protiwiti sie nie maiet,

pod zapłato

podzaplatoju czerez samoho iehotakoiesz winij wierchu opisanoie
A ijsz storonie pozwolono zszestma slachticzami prijchoditi do sudu, sto
ie pricziny bedzie bijsie storonie wlizenie od wradu diialo, aboczoho w
kontrouersii i wdelretie niedolozijli, abij ukrijwzono prozoznaniu wo
znoho swiedietstwo tijch szesti slachticzow iprijsiehoiu swoieiu spra
wij swoieie dowodil, a wzdy woznoho doprijsluchania sprawij iopo
wiedania wsiakoho i protiwko sobie samo niemaiet storonie boroniti,
achotiabij woznoho protiw siebie nieprijdalij, Tohdij wzdy storona prij
zoznaniu tich slachticzow prisiehoiu swoieiu wrad perekonaiet, nupo
dnieijsieniu i pozwow sluchaniu toie sprawij s storonou wtoho sudu do
kotoroho ~~prawie~~ budiet wodle prawa pozwano, ij bedie takowij niestu
pnij skaz sudu perszoho budiet wznan, wedze onij perszij wrad od
kotorohosia takaia pomijlka stanet nikotoroie winij i protiwno
ho mnimania niepomieszet ale bedie woznij budiet prijdan takze wzdy sto
ronie prijsiehatij nie budiet potreba

Artikul 54

Iako storonij wsudu zapozwi zachowatisia maiut asud iszbij zholowij niczoho niesudil

Zabiehaiuczij to, abij na wradiech naszijch wsudu kozdoho zalobij ij
odpor poradnie bez swarow, i niepotrebnoho zabawienia i prowoloki bylij
Tak ustawuie ijsz napered storona powodowaia niedzijnieczij
slowij zalobij, ale wmiesto zalobij maiet datj na prawie pozew czistij,
i pozwu swoioho sluszijm dowodo podpiratj, a storona zalobnaia maiet
natot pozow iako na zalobu odkazijwati ij sprawowatisia wkotorom spo
re iesliby storona powodowaia szto protiwnoho sobie wslijszala a chto:
bij rozmijslenia potrebowala, Tohdij sud naodstupienie ij poradu zieie
prijiatielnij, maiet iej dopustiti na dalej na odnu hodinu, A budietlij ij po
wtore taijasz storona wzijczenia czasu na poradu prositj toho sud iej ijpo
wtore boroniti niemaiet, takze na odnu hodinu, Potomusz ij obzalowanoj
storonie podwakrot odnoho dnia tolko iako ij powodowoj storonie
rozmijslenia naczas storonie sud niemaiet boroniti, a bolsz toho swa
row ij odwolok sud niemaiet dopustiti, Agdij wzo naobie storonie spra
wu swoiu peredsudom wijpowiedaiut, a sud ziemskij abo grodskij potre
bowalibij sami sobie wto rozmijslania, tohdij maiut pierwiej storon
napomienutij, abij wsie szto bij naprawie pokladatij okazijwati, abo mowitj

mielij wzij

mieli wczijnili, Agdij wzo to wsie wczijnat, ij pisar to spiszet, To
hdij wzo nad to storonij niczoho bolszeij prijkladatj nie budut moczij.
ani sud toho prijmowati ij pisati kazati niemaiet, ale sud maietsija na
mijslatj, ij iesliby toho dnia, abo ij nazautrej rozmijslatisia niemohlij,
ij do tretieho dnia, to sobie wziatj na poradu ij rozmijslenie mohut, A
tretieho dnia wzo sud konieczne skazanie wczijniti budiet powinien,
wodlug zalobij ij odporu storon niczoho nie prijkladaiuczij ani wijmu
iuczij wto czasije, gdij sia sud namijslaiet, storonij iesliby to chotieli
sobie wziatj na wchodu i iednanie, Tohdij oni im toho boroniti niemaiut, a
nij kspor takze sud holownij woiewodowie, starostowie, ij wradni
ki naszij sudia, podsudok, ij sud zamkowij abo dworij ij niszto inij
niczoho zholowij ij domijslu swoioho, takze ij zwiedomostij swoieie suditi
ij skazijwati niemaiut, ij nie budiet moczij tolko wodlug sieho statu
tu ij artijkulow wnie opisanijch i wodlug mowienia ij sporow wsudu o
biedwoch storon, Abdiebij czoho wto statutie niedostawalo, Tohdij sud
prijchilaiuczij sie dobliszszoie sprawiedliwostij wodle sumnienia swoioho,
i prijkladom inszich praw christianskich to odprawowatj i suditi maiet.

Artikul 55

O zastupowaniu wsudu odnoho zadruhoho

Tesz ustawuijem chotieczij mietj abij tak bylo naobie potomnijie
czasij, ijsz kolibij kto koho druhoho okotoruiukolwiek recz pozowal al
bo iakikolwiek wczijnok ij o wijstupok kromia ijmienia lezaczoho oczijm
nainszijch mieszczach iest osobliwaia nauka wkotoroho sudu zastupil,
Tohdij tot wzo budiet powinien sam bez zadnijch pozwow na tot ze
czas zaloiusz zalobou zsuda nie zchodieczij zaniego odkazijwati, ij u
sprawiedliwitisia, a zastupowanie ij nakszoie bijti nie maiet, tolko oso
wiscie wsudu ani czerez listij ij prokuratora, Awedze gdij zastup
ca wiako wijstupku koho zastupowati budiet, Tohdij wrad tot pe
red kotorijm sie to prijtoczijt pered zastupcoiu, maiet kazati wijczijta
ti tot pozou, ij recz tuiu oszto idiet dostatocznie prelozijti, Agdij u
zo zastupca wowsiem tom pozwanoho zastupit, i pisar to zapiszet,
Tohdij pozwanij abo obzalowanij od toho wolen, a powodowaia
storona budiet oto sijm zastupcoiu mowiti, ij reczij swoieie na
nim dowoditi, i listij wijpisij ij opowiedanie wsie toie prawo ijwij

wodij

wywodzi. Ktorys powodowaia strona protiw obzalowanoie strony
wto prawie mieć maiet protiwko tomu zastupci ijti y v prawa mie stie
mieti, tak iako protiw obzalowanoho iimia zastupcy zaimia obzalowano
ho budiet rozumieno, a zastupca nie maiet sobie dopowiedu, ani do sudu
swoioho nalezinoho, ani do Pana swoioho iakoho kolwiek stanu budu
czy czolowiek odkladati brati ale powinien budiet sam abo przy
sobie maiuczi prokuratora, toho sie dasu stroro zastupit odkazywati y
dokoncza w prawie dokwitisia, A iesliby na zastupcy nie osiedlo w tom
powietie szto v prawa skazano, To tedy zalobnaia storona w ziarzsi
od toho wradu list sudowy maiet zmieszati abo slati w moco
wanoho swoho do wradu onoho powietu gdzie tot zastupstwa osie:
łost swoiu wto Panstwie naszo W: N: L: maiet, A onyj wrad
druhoho powietu wodlug toho suda wradu onoho maiet ie od prawu
wodlug prawa pospolitoho naono zastupcy prawo perekonano
uczyniti, a do okazania osiedłosti takowoho zastupcy w inszom
powietie prawo slusznim abo swiedectwie y przyznanie czerez
list otworony onoho wradu przysiahłoho sudowoho w kotorom po
wietie osiedłost budiet mieniti, maiet byti w wiezieniu wto
sr zamku abo wodtwore naszo sudowo gdzie sud był, iesliby rukoie
stwa slusznoho osiedłoho wto powietie do okazania osiedłosti swo:
iele posobie niedat, A na okazanie osiedłosti maiet wrad tomu zastupcy
czasu slusznoho iako by moht sie dostit wczyniti, wedze gdyby za
stupca naboku był skazan, tady tamze na tom wradie doioho po
wiatu nieodkładaiuczy karan byti maiet, a podprawu hołowszczi
zny albo inszich szkod namiem skazanych doczosłano byti maiet,
do inszoho powietu gdzie osiedłost ieho budiet, a kotoryby zastup:
ca zhołamosiedłosti wto w sim Panstwie W: N: L byt v prawa dja
hoy winien perekonan tot zaraso na tom ze wradie maiet byti karan
i nie spuszczon zaraziu poky wsie skazaniu wradowo dosyt wdie:
łaiet, A iesliby sia to pridało zeby obzałowanyj skazany od sudu zastup:
cu niemił, aleby toho zastupci v prawa zarazo stawiti nie moh nie mnu:
czi ieho biti tyorym obłożenom chorobou toby maiet byti ie na posta wienie
zastupcy, do czrabits rokow podtałym obowiazko y warunko iako w tory
wyszszy wsiem wotieli iest opisano, wedze na tor doroby zastupca tot
winien budiet przysiebnuty.

Arti: 50

Artikul 50

O zlecenie reczy y o danu mocy inym za siebie v prawa mowiti

Vstawuie tesz, isz gdzieby kto zapozwy abo na kotory roku przypało nie
moh naprawie byti, tak za chorobou tak y za inszymi kotorymi przyczi
nami i potrebami swoimi, To tedy prokuratora abo wmocowanoho swo
ho mozet wmiesto siebie v prawa mieti, a wedze wmocowany abo
prokurator inakszy y inaczej ustanowian y v prawa przyimowan by
ti nie maiet, aszby sie oczewisto zletił recz swoiu pered wradom koto
rym kolwiek do Cancelaryi naszoy hspodey abo pered wradom ziem
skim y grodzkim, i z toho wradu skinih wypis maiet wziati i ieho
tom prokuratorowy swoie dati y zatakowym wradowym zlecenie
mozut byti prokuratormi y nieosiełymi ludi wto Panstwie W: N:
K: L: A ktoby za chorobou swoieiu abo prodalekost wradu zlecé
nia mocy na wradie dozrati nie moh, takowy kozdoho stanu czoło:
wiek maiet recznika abo wmocowanoho swoie Recz swoiu ku mowie
niu v prawa zletiti listom swoim otworonym, Panowie radi daiuczy
taki listy wmocowanye, tolko podpieczatiu swoieiu y spodpisom ruky
swoieie wtasnoie, A inszy stany takiesz daiuczy listy swoie pod
pieczatiu y spodpisem ruky swoieie, i przyswoioy pieczati iesze potrebno
iu pieczatiu czolowieka storonnoho, A kto pisati nie umieiet tot przy swo
ioy pieczati iesze dwoch szlachticzow pieczati v takowoho listu swo
ioho wmocowanoho maiet mieti, i wto listie abo wypisie wradowo po:
mieniwszy recz o szto idiet ostatok na podow wkazati, i moc na zysky
straty dołożyti, wedze za takowoiu nie wradowoiu mocu wmocowany ma:
iet byti osiedły wto Panstwie naszo W: N: K: L: pod nami hospodm osye:
łostiu szlacheckoiu, y tak wzo takowye wmocowanye wkozdoho wra:
du przyimowany byti maiut, y moc mieti budut tak do burenia roku
y pozwu iako y do tomo mowie w samoy hołownoy reczy

Artikul 57

Ktobi sam nie moh abo nie umieł v prawa mowiti gdo pri dania prokuratora liudiam ubohim

Vstawuie tesz iesliby kto oczewistie v prawa stoiaczy nie mohuczy
abo nie umieiuczy sam mowiti, i reczy swoie sprawowati porusził, to
stnie ko druhomu taiurnisz swoiu mowiti, To tedi sud zazlecenie wstnym
maiet ieho za mocnoho przyimati, chotia y nieosiełoho, wedze gdzieby

komu ktho chorzo, abo zazapisom takim kotorim by się kto opisał mieszo dziedzy sprawa dosyć czyniti. Tedy takowaia strona, kotoraia przez kho ino zleciwszy prżedsia od sudu odchoditi nie maiet, a to skończenia prawa. Kto by tesz by kto nie mohuczy y nie umieiuczy sam mowiti y rzeczy swoiei w sudu sprawowati, a przez ubostwo nie dostatok swoy prokuratora sam sobie sposobiti nie moh, iako wdowy y siroty, a prosił by w urędu o prokuratora, tedy urąd maiet takowomu prokuratora darmo przydawati i kazati od nich sprawa mowiti, i prokurator maiet byti w tom urędu posłuszon. A iesliby prokurator urędu w tom posłuszon byti nie chotieł, takowomu prokuratorowi i od innych osob w tom sudu mowienie nie maiet byti poruczono, a w obrazeniu maiestatu naszoho y iny hospodar obiecuie prokuratorom stornie obwinionoy dawati potomusz y ludziam ubohim i niedostatocznym, takżesz y sud zolowny protiw ludiey ubohich zachowati maiet,

Artikul 58

O prokuratorach, iakiie osoby y kto nie maiut imi byti,

Vstawuie tesz, iż prokuratormi tyie osoby niżey opisanyie byti nie maiut, woiewoda, sudia, podsudok y pisar ziemskyi, takze y urędnicy grodski, a to w tych powietiech i w tych sudiech kdie sut sami urędnikami, wedle usłowich własnych rzeczach, y w tich powietiech mogut mowiti y sprawiedliwosti sobie dowoditi, a w powietiech, y w sudiech inszich kdie nie sut urędnikami tyie osoby y wedlug niżey, i kdie by sie kto z potreby trafiło, i od koho inszoho priiatiel swoich mowiti mogut, a takowyie za prokuratory rozumiany byti nie maiut, nie mogut tesz byti prokuratormi osoby duchownyie, odno takze w swoiey własnoy rzeczy kożdo z nich wolno budiet sprawa mowiti.

Artikul 59

O skazaniu fałszywych a podstupnich prokuratorow, y kto ich wedlu stornie prokuratora swoieho sprawa podpirati i samo mowiti i druhoho prokuratora na ieho miestce ustanowiti

Vstawuie, iszkdy by kotoryi prokurator, podniawszy sia kto rzecz ieho mowiti i sprawowati, a wywiedawszy sia naiprw tyie sprawy i listow ieho ohledawszy wydał ieho ino stornie protiwnoy abo do toiei stornie protiwnoie pristał, y odmiede zalice na protiwko tomu kto musia pierwiey obiecał y podniał rzecz mowiti, tedy takowomu nie maiet byti sprawa mowienie poruczono, a tomu iesliby kto koliwiek

chotieczy

chotieczy kto lubo szkodie uczyniti a prokuratorom sia ustanowił y list od nieho umocowany sprawił, a to ho by sie storona nie poruczyła y za tym szkody kto utratił, takowy sud nie maiet byti derżan, takżesz prokurator czyniwszy sie na kotorom roku chorym a stati by na drugim roku y prysiehnuti nie chotieł wedle artikulu szestdesiatoho niżey w siem rozdiele opisanoho, tedy za takowyie podstupki takii prokuratory, gdy to na nich iawnym i słusznym dowodom perewiedeno budiet, horło karany byti maiut. A kdy by tesz prokurator podniawszy sia kto rzeczy mowiti a po tom tomu dosyć nie uczynił, albo umyslnie ku szkodie kto szto sprawa niedbalstwom swoim upustił, tedy za to ie na wieżeniu s[l]arbeczkoie na czotiry niedieli maiet byti skaran a szkodu storonie wszą u[b]liżenie uczynił platiti maiet, O szto taże zarazom kdie sie to pridaszt bez pozwu storonie załobliwoi usprawiedliwiti sia powinen budiet, A kto by tesz sprawa sam stoiaczy chotiet odstawiti prokuratora swoieho a sam swoiu rzecz mowiti abo druhomu prokuratorowi zleciti, to ie wolno budiet,

Artikul 60

Pryczyny nestania prokuratorow, iszto im storonam ich szkoditi nie budiet.

Tesz ustanowie, iszgdy by prokurator pered rokom prawa nie mohuczy stornie swoiey o chorobie swoiey dati znati, iszby inszoho na ieho miesce poslat, abo ieduczy w zona dorozie abo inam gdzie buduczy kdie roky odprawuiut roznie moh sia obłożonoiu chorobou tak żeby na rok do sudu stanuti niemoh, to tedy tak storonie toy czyiu sprawu na sie bierzet, owe czasy tych takżesz i prokuratoru nicz hoho szkoditi nie maiet, a chotiaby druhie roky ostatni abo korotkiy zawity byl, prece sie tim nicz hoho tratiti nie budiet, A wżedy prokurator w toy chorobie skoro sie rozmienszet, maiet do urędu toho do kotoroho by sia ieho storona zmocu odprawila i tesz storonie protiwnoy dati znati, a obmowszy sia po tom na pierszych rokoch ziemskich abo roczkoch grodskich pred kotorym sudom taia sprawa toczyti sie budiet, maiet prysiehnuti, isz sprawiedliwie za obłożonoiu chorobou na tot czas stanowiti sia nie moh, a nie ku zwołocze sprawiedliwosti, Takżesz s ludi y poslanie od kanonow kotoryie by do sudu naroki poslanych ziakoiu obmowoiu prawnoiu w dorozie, abo inam gdzie suto w chorobu wielikaia obłożonaia zaszła, potomusz budutsia powinni zachowati iako wyższ:

iako wyssey opisano, A wedze iesliby prokurator, abo sluga poslaniec
takowy otsorobie swoley dawati nie dati abo idawszi owradu napierszich
rokotsow nie dati, a potom nadrugich rokots nato ze wracie czerez storo
nu swoiu postawien nebyl, albopak ystawszy aprisiehnuti nato isz
zatsorobou napierszich rokots nie stanowilsia niechotiet, tobdi owrad
napierszich rokots zaniedanie znati otsorobie, tak tesz inadrugich
zanieuczynienie takoie prisiehi maiet storonie protiwnoy skazanie
uczynity wedlug siebo statutu, isdie takaia obnowa tsorobou proku:
ratorskoiu abo kotorobo poslanca stanietsia wsudu ziemskoho zapozwy
pierszymi narohu pierszom yzawitom, a potom nadrugich rokots taki proku
rator abo poslaniec stawlen nie budiet, albo ystawszy nie prysiahniet,
Tobdy taia storona zaomyi roky pierszyi siestyi nie stanowie, tak iakoby
sam nie stal zaplatiti, a storonie swoioy protiwnoy wzo natich drugich
rokoch, iako nazawitom roku wsprawiedliwitisia budiet winien, abudiet
li takaia obnowa tsorobou uczynena naiako roku zawitom, tak ziemskom
iako igrodzkom, a nadrugich rokoch taky prokurator abo poslaniec nestanie,
abo istawszi nie prysiahniet, tobdy takowaia storona zaonoie pierszoie
nie stanie swoie narolu zawitom recz okotoruiu pozou idiet tratiti maiet
bez zadnych dowodow storony swoie protiwnoie, A paklibi storona
pozwanaia powiedala, isz tot prokurator ieho otnieho poslany peredtim
rokom nie doie zawszi toho wradu wmier, tobdy sama storona takowaiya
niemohuczy wzo zatim toho prokuratora swoieho nadrugom roku stanowi:
ti moie nato sa prysiehnuty, isz tot prokurator naton rok byl otnie
ho poslan, a on nie doiezawszy toho wradu wmier. Igdy nato prysia:
hniet, Sud maietsia protiwko iei wedle sieho artikulu zachowati,
A iesliby sama storona pozwanaia nadrugom roku nie stala, abo stawszy
natom prysiehnuti nie chotiela, tobdy iesliby ozawity rok szlo oty
reczy wzo nato drugom roku wpadywaiet, a iesli nie ozawity rok
tobdy wnie stanowie wpadywaiet,

Artikul 61

Czoho prokurator bez storony swoie sprawoti nie mozet

Tesz wstanowiem, isz prokuratorom za mocyu zadnych zapisow nowych, ymi
kotoroho wyznania otkoho nie maiet wsudu uczyniti, i pieniezi za zapi:
sami braty, y znich kwitowati nie maiuczy przy sobie storony swoieie, A
wedze iesliby kto niemohuczy, abo nie pospieszuczy do wradu iezdati poplenie:
tsotietczy:

chotiel czerez koho inoho pieniezi tyi brati y kwitowaty, Tobdy inaczey
nie maiet ani mozet braty, tolko czerez takowoho prokuratora, albo slugu
swoioho, kotoryby osobliwuiu nato moc iporuczenie listom swoim podpisanym ru
koiu swoieiu ipodpieczatiu swoieiu dal, abo peredwradom blizszim sudo
wym poruczyl, iwypisom toho wradu mocnym ieho nato mienowitie
uczynil, takowy moczy mozet pieniezi brati i kwitowati moc mieti budiet,

Artikul 62

Ktoby nanoho peredprawom slowom abo rukoiu
siahnul, pchnul, aboranil, abo zabil,

Tesz wstanowiem, kotoby kto iakohokolwiek dostoienstwa y stanu budu
czy, a stoiaczy peredsudom otstupiwszy reczy swoieie, otin nadrugoho
slowom sia niewczciwym torhnul, Tobdy zato maiet skazania toho su:
du nie stoiuczy siedieti nazamku blizszom szest niedziel, a iesliby pchnul
abo rukoiu udaryl chotiaby nie ranil, Tobdy maiet storonie zaplati:
ti nie stonawiezky gwaltu dwanadczat rubli hro, a zanim maiet sie
dieti szest niedziel, a iesli iakuiu sprawu wtoho sudu mieti budiet, tot
kto takowoie wiezienie zasluzit, tobdy maiet to wiezienie podniati po
rosprawie swoiey reczy, Paklibi norda, miecza, albo szabli, iiakoikol
wiek broni wobyczay zwady dobyl, a choti aby nie ranil ruku tratit, a
gdyby ranil, tobdy meczym inym odnohorlom maiet byti karan, yotaky
uczynok kotdy wrad, budziemskiy abo grodzky, peredkotorym sie tosta
niet, takowoho mozet nahorlo skazaty, A iesliby kto koho peredsu:
dom zabil, tot czest y horlo tratit, a holowszczyzna zymienia abo ma:
ietnosti ieho sowito maiet byti dietiem abo blizkim placono, ata
kowoho iawnoho wystupku prysoradom uczynku nietolko wrad tot
powinien imati kazati maiet, ale iwsim tam buduczym dla zawsztie:
hnienia takowoho swowolenstwa iako protiw wruszytela pokoiu po
spolitoho postawszy protiw takowomu pomocz uczyniti wolno budiet,
A dtiebby takowy zmocniwszysia ymati siebie nie dal, y odwradu ujszol,
Tobdy protiw takowoho wradnyi kozy zachowatisia maiut, wodle arti
kulu trydczat wtoroho sieho rozdielu, wedze ktoby swowolnie dal
prycziny slowy, iruhoiu y poczatok uczynil, atotby woboronie prynuzo:
ny poczatku ieho broni dobyl, ranil abo zabil, takowy zawywodom
sluszym iman byti nie maiet, itakowoi pokuti y karania nie winien tier
pieti, a ktobby teszkolwiek raniwszy abo zabiwszy koho pered sudom

procz otiek

procz otien, takowoho zadaniem na znati oto czerez tot urad nasz pe:
redkotorijm bijsia to stalo, maie kazatj mandat nasz datj, ij stanietli za
mandatom karati iebo wedlug sieho artikulu, a iesli za mandatom nie
stanie, Todij iebo maie kazatj zowsim z Panstwa naszoho wijwolatj
wiecznim wijwolaniem, iakobij sie nikoli obijwatielem Panstwa naszoho nie
roczsat, a rannoho nawiezka, abo zabitoho holowszczijzna z ijmienia ioho maiet
bijti placzona, hdiebij tesz kto tak upornij bijl, zebij nie rosprawiwszi
sie u takoj reczij procz otiezsat, abo zaskazaniem urodowijm wijnie
ma podniatj ij gwaltu wiezdu nie nowanoho, storonie obezonoj za:
platiti nie choti el, a uradbij ieho do toho wiecziemia nie mohbij prijmu:
sitji a onbij procz od uradu otiezsat chosijt toho wosto poslat nie natie
tawszij, Todij tot urad peredkotorijm sia to stanie, zatakoie iebo nie
posluszenstwo, maiet storonie obrazonoj gwalt tot sowito, a sobie
uradu sorok kop hr. najmieniu ioho zaraz bez zadnijch rokow odprawi
ti, postepuiuczij dalej okolo toie odprawij, wedlug artijkulow
odprawacz reczij sudowijch opisanijch,

Artikul 63

O tom hdiebij woiewoda, starosta, sudija, podsudok i pisar, tak zemskij iako ij ziemskij urad, abo podkomorij, komisar siediaczi na sudie koho soromotil, abo sia na koho rukoiu torhnut,

Tesz ustawuiem, isz gdijbij kto z tijch wijszsej omienionijch uradnikow
naszijch, siediaczij na sudie koho slowij nieuczciwijmi soromotil, Todij tot
takij uradnik zadowoczo iawnijm sluszsnijm maiet nazaku szest nie
diel siedietj, A iesliszbij kotorij woiewoda starosta, abo kotorij zijch
uradnikow sudowijch grodskich, albo tesz sudia, podsudok, pisar, zie:
mskij, albo podkomorij abo komisar sa gwalt na miscu naszoho hospodarskoho sudu
uczijnil, ahoho na sudie ranil, takowij horlo tratit, A paklisszbij zabil
takowij horlo ijcz czest tratit, a nawiazka holowszczijzna z ijmienia ioho
sowito maiet bijti placona, A oto ukrijwdzonoj storonie takowoho
uradnika wolno budiet pozwati narok zawiti do nas hospodara, wiedze
ktobij swowolnie dat uradu prijczinu slowij i rukoiu torhnutsia ij po
czatok uczijnil, a tot uradnik oboronie prijmuszonij poczatkom ioho,
broni dobijl, ranil, abo zabil, takowij zastupszrijm do wodo od toie winij
karania wolien budiet,

Artikul 64

jeslibij kto narokij

Ieslibij kto narokij ziemskij abo roczkij grodskij wto powietie hdie iest osielijm prijiezsawszij aczasu odprawo:wania rokow koho zranil gwalt abo szkodu iakuiu uczijnil

Waruiuczij koszdoho wolnij ij bezpieczsnij prijstup do sprawiedliwosti
ustawuiem to, isz ieslibij ktoszkolwiek bud osielijij nieosiely, naro
kij ziemskij abo naroczkij grodskij, wto powietie hdie sudij budut, ij
prijiezsawszij czasu toho polij rokij wedle zamierenia sieho statutu
trwati budut, to iest liczeczij tot czas pered zaczatiem rokow zatij
dnij, a po wijwolaniu rokow czerez trij dni koho bud naroczkoje iedu
czoho narokij, abo wmiestie to hdie sia sudij odprawowiut na blizij
i hdiekolwiek polkawszij ij peremawszij, abo na hospodu ij iakoie
stanowisczie gwaltom naszedszij samoho, abo slugu ioho ij kohokol:
wiek stakowijch ranil abo zabil, bud tesz tolko szkodu iakuiu u
czijnil, abo pofalku napotobu abo naszdorowie uczijnil, A ukrijwdzonij
tohosz czasu otielbijsia do sudu, ijto ozalowal, Todij tot urad pod
komoroho odprawowanie spraw sudowijch tobija stanie, maiet tob
zalowanoho woznijm obeslati, abij on nie zieszdzaiuczij zonijch rokow
procz pered onijm sudo stal, ij wto sia zalobnoj storonie uspra
wiedliwil, kotorij bez pozwow winien budiet stati i toho zz czasu natijsze
rokoch usprawiedliwitisia,

A storona zalobnaia takowoho obwinionoho iesli toho potrebowati budiet
zalobu swoiu napismie czerez woznoho podpieczatiu woznoho abo pod
pieczatiu swoieiu dati maiet, a obwinienij poto tretieho dnia oto wczom
ie winu dadut usprawiedliwitisia winien budiet, ieslisbij pozalusza
mu czerez woznoho nie stanowiteczij sie peredoradom kuo sprawie procz
ziezsal, Todij tot urad gwalt, nawiezkij, ranij, i szkodij sowito na
takowom, a budietlj wijstupok krwawij to sotij ij na horlo ioho zad
woto sluszsnijm ukazatj, a wijwolanie do nas hospodara odoslatj maiet,
A za gwalt, ranij, szkodij, abo holowszczijznu zaraz odprawu naijmieniju
ieho uczijnitj, a niebudietli oczewisto prijtiaznion ij zazwan Todij
takowij za prijpozwanie storonij zalobnoie pered tot zz urad peredkoto
rijmsija to stanie, napierwszij rokij narok zawitij budiet ponimien
stanowitisija ij stanietli a zadowoczo sluszsnijm prawomijm storonij za
lobnoie pokazetlisia wto winien takowoiesz skazanie iako wijszsij opi
sano protiwko niemu czijnieno bijti maiet, A nie tolko urad grodskij

Alic ij ziemskij

Ale y ziemskij wrad w takoy reczy kotorsię poczinamy zhodliwy nie
hy storonay wreczy krwawoy stanet, budiet mocy y ślachticza o
bortosudiey y skazywati, A ieśliby i zapozwoy bez przyczyn prawnych
miestał, Tohdy wrad dla nieposłuszenstwa ieho oho bestkowo
de toozto żałoba budiet nanie skazati y odprawu naimieniu
ieho wodług sieho Statutu uczyniti, a wreczy krwawoy samoho
nawywołanie donas odosłati maiet, a nie osiedly w W: K: L: kto
kolwiek ieśliby zbytok iaky poczynił w ierzu mienowanym czasie uczy
nił, takowy chotiaby y pana w siebie mieył, nie dopuszczaiuczy ieho domo:
ho ddozwou ta zaraho cherez tolze wrad mocnie suhon y wodług wy
stupku swoieho skazywan y karan byti maiet, wymiwszy to yżeh
iesliby szto przy bytnosti Pana swoieho poczinił w wrade abo na dworo:
zie uczynił, Tohdy Pan ieho zaobosłaniem wradowym iereszcze
hnoho taże zaraho sprawodst wczyniwszy pered woznym uczyni
ti powinien budiet, A iesliby Pan zaobosłaniem wradowym zaraho
sprawodsti nie uczynił, Tohdy na samo Panie takowoho słuhi u
czyniwszy zadowod w Statutie opysanym w skazanie w toy re:
czy obyczaie w sie artykule ponirmienym czyniono y odprawa
naimieniu ieho dielana byti maiet,

Artikul ѯе

Iż zapozwany słowy nie potrebnymi tak tesz y inny storo ni priponiedawszy się sprawo swoim kto pozwu nie maiet prawa rozrywati

Vstawuie, ieśliby pozwanaia storona buducz y sprawa a odstupiwszy
odpozwu storonie powodowoy szto takowoho nowoho zadała, abo tesz kto
iny dotoho się storony sprawo swoim przypowiedał, chotieczy prawo ro
zorwati, a prowołoku uczyniti, abo sobie bez pozwu prawo s storony wzjati,
takowyn storona w sudu toiyti nie możet, Ale maiet sud odłożywi
szy to na storonu predsię storonie powodowoy sprawodst uczyniti, wodle
pozwu oto oszto koho pozwała i to konczyti, i skazanie uczyniti wodle p
rawa, A kto tretie kotoryby się s storony dotoiesz reczy sprawo swoim
przypowiedał sud nie pripuszczaiuczy ieho zaraz kuprawu nie iest ieh tol
ko wpierod wolnoie mowienie do prawa w toy reczy zaczowati, ktyjch
kto zwyroku ich przyimienia abo kotoroy reczy zostanet, A wrinszych
przypadich reczach kotoryby się nowo miezy tymi dwoiema zapozwy w pra
wa stoiaczymi przytoczyli sud maiet im skazati, abysia do na inszyi

roky

roky dosudu nalezaczoho pozywati, A iesliby sia szto takowoho miezy nimi
opotkiwost dotykało Sud maiet ich obieiuch storon na wyrok naszo ho
spodarski odosłati na seym walny, y tam na soymie obiedwie storonie
bez zadnych pozwow maiut sia pered nami hospodarem stawiti, ku rospra
wie a obstosia zapozwały to predsię sud maiet sudowonie miezy
nimi rosprawowati y konczyti wodług prawa,

Artikul ѯѕ

Iako bratiu niedielonuiu abo uczastnikow to iest siebrou pozywati

Vstawuie, iesliby nieklko bratiy abo uczastnikow derzali odno imienie
siebrowie ludi tiahłyie abo danyi niedielonyi, ali by się odtoho imienia
i ludiey krywda diała, wczomkolwiek, a oni by iako s siebie tak y s takowy
mi ludmi sprawodsti uczyniti nie chotieli, ino iesli odpoddanych Tohdy zało
bliwaia storona list wradowy czerez woznoho nato imieniu położyti ma
iet, abysia toy zało bliwoy storonie sprawodst stała, A iesliby sia
wto storonie zało bliwoy sprawodst niestała, Tohdy iak wczynienie
sprawodsti spoddanych, tak tesz i ich y od samych osob krywda ia
kaia budiet diiati wsich uczastnikow oto pered sud odyn pozwom ma
iet pozwati inatohe imieniu pozow położyti, a chotiaby sia oni wcza
sniky wsie nie zierżali, to hdy sud na roku ich sudowych budiet ska:
zanie podle prawa na imieniu czyniti wodług toho iako oto o ro
koch sudowych napisano,

Artikul ѯз

O krywdach kotoryi by sia kniaziem, Panom slachtie iich słuhom y ponym od woiewod, starost, Derzawiec, i Tiwunow, lesniczych y łowczy: wniczich naszych, dich osob abo wradnikow ich, bud tesz od poddanych naszych dieiali

Chotiaby my hospodar w tom Panstwie naszom w: K: L: pokoy pospoli
ti czynienie prudkoie y łatwoie sprawodsty rozmnożaty, Vstawuie i ieśliby
się zobywateley toho Panstwa, Kniaziem, Panom, slachtie, tak stanu Du:
chownoho iako y Swietskoho, i tesz ich, sługam, boiarom, i poddanym di:
y szkody iali iakyi krywdy wreczach potocznych, gwałtiech, boiech, hrabiezach,
y wzarozoniu ludiey oyczyznych do nie ostysiol naszych hospodch, i y:
nych tym podobnych od woiewod, starost, Derzawiec, woytow, y
Tiwunow, lesniczych, łowczych y inych wradnikow naszych,

bud od

bud od samych osob, abo y z urzędnikow y slug woiewods, starostino
derżawc y tiwunskich, tohdy tali kożdy woiewoda, starosta der-
żawca, y tiwun, y każdy urzędnik nasz iesliby szto sam uczynił, abo
by z urzędnikow slug swoich sprawiedliwosti ku zapomnieniu czerez list
urzędu naszoho ziemskoho abo grodskoho uczyniti nechotieł, maiet
byti oto pozwan na rok zawity wodług uczynku do sudu należno
ho ziemskoho abo grodskoho, w tom powietie hdie tot zamok abo
dwor abo wołost nasza derżawa ieho leżyt, abo urząd hdie ie-
ho iest, aby sam stał, i toho na koho żałoba budiet postawił, a w to
sia okriwżonym rosprawił, A budietli kotoraia kriwda uczyniona staro
stwa sudowoho, toho ż powietu bud od samoho woiewody starosty
abo od ieho urzędnika slug wrecharz grodskoho sudu należaszczych, oto
maiet byti pozwano wodle artikulu tridcat dewiatoho wtoho
rozdiele do ziemskoho sudu grodskoho, w inszom powietie nabliższy
ogranicu koto powietu prilehłoho kotoryi kożdyi pozwy niemo-
huti byti obwiszczie podany, maiut byti pokładany ob cieżko
żnoho wtoże zału abo dwore y wołosti naszoi odkolsia kotory kriwo-
da dieiet, A zatymi pozwy woiewodowie starostowie, y inyi urzędnikowa-
dniky naszy sami abo czerez umocowanych swoich winni budut u su-
du stanowitisia i rosprawu zżałobnoie storonoiu prijmowati budut y
toho urzędu postusznyi wonsim do ostatnieho stopnia prawa, y byłoliby
szto nekotoroho z urzędnikow naszych zaieho wtasnuiu winu sprawa składa
no, tohdy tyi prezydui nie maiut sia stiehaty na grunt i dobra naszy hospodarskiy
Ale zato otprawa maiet byti uczyniena na wtasnom ymieniu takowoho
urzędnika, kotoroie budiet mieti w tom że powietie, a ść iebykotory
derżawca abo tiwun w tom powietie hdie ieho derżawa leżyt osiełosti swo-
ieie w tasnoi niemieł, tohdy sud wodle postupku prawa skazanie
naniem uczyniwszy maiet odosłati do inoho urzędu y sudu, u kotorom
powietie własnaia wodle czasu Panstwie W. K. na, on osiełost swoiu mie
ti budiet, a tomy urząd powietu sudowoho winen budiet okriwżonomu
otprawu na ymieniu ieho wodług toho sudu y obyczaiu prawa uczynity
podwinoiu w artikule dewiatdesiat czetwiertom w tom że rozdiele opi-
sanoho, A kotoryby derżawca nasz y inyi urzędnik nasz nimieł osie
łosti w tom Panstwie naszom W. K. nemieł, abytoby to okriwżonomu od
nieho u kotoroho urzędu naszoho szto namie skazano, a ony skazaniu

urzędowo

urzędowo dosyt uczyniti nechotieł, tohdy iety tot okriwżonyi załisto
sudowym do nas hydaty że obiesie, my ie czerez posłanca naszoho
otprawu na maietnosti ieho ruchomoi uczyniti roskazati maiem,
a owszem wodle sieho Statutu asz do ostatnieho stopnia prawa po-
stupiwszy, A ść iebykotory urzędnik nasz był pozwan o nieuczy-
nienie sprawiedliwosti z urzędnika, albo slug swoich, tohdy tyi kotoryi ob-
winieni wczom budut maiut pered sudom ku rosprawie stanowity. A
iesli wczom winni zostanut, to na tych że obżałowanych otprawno byti maiet.
A ptakliby kto od poddanych naszych iakichkolwiek storony derżawy
czynili kriwdu sobie wrecharz potocznych mienił, A woiewoda, sta-
rosta, derżawca y kotoryżkolwiek urzędnik nasz sprawiedliwosti zniech
okriwżonomu uczyniti bynie chotieł, sam abo czerez urząd swoi, Tohdy ma-
iet byti upomnien wodług artykułu sorok osmoho sieho ż rozdiełu
kladuczy czerez wożnoho takowoie upominanie na toiże derżawie kotoro
ie sie kriwda dieiet, a woiewodowie, starostowie, i insziyi kosie hra-
dniki naszy sprawiedliwość s poddanych naszich otprawu na winnych
wodług wystupu kożdoho, asz y do ostatnieho stopnia prawa wodług
Statutu sieho uczyniti powinni budut, y od odozwuim ni hdie ni dopuszcza-
iuczy okromia reczy krwawych hdiebi szto oborło to iako szkutniia
tak odzow dopuszczon byti maiet, wyimeszy hdiebi na horaczom u-
czynku abo iawno iako wystupie poiman abo zlicze priwedien był
to odzow iyti nie mozet, A iesliby woiewoda starosta, derżawca
y kotoryżkolwiek urzędnik nasz ~~na rok zawity pered sud ziemsky~~
~~abo grodsky~~ za upomnienie wrad towym roku niezłożył, aby y zło
żywszy roku sprawiedliwosti nie uczynił, tohdy takowyi kożdy urzędnik
nasz na rok zawity pered sud ziemsky albo grodsky pozwan byti
maiet, A woiewoda, starosta, y kotoryżkolwiek urzędnik nasz
pered tym urzędom, do kotoroho pozwan budiet, sam stati y poddanych
naszych obżałowanych do rosprawy postawiti maiet, i pokażetli
sie to sprawa, że sprawiedliwosti żałobniku nie uczynił, toho kożdy
woiewoda, starosta, i kotoryżkolwiek urzędnik nasz, zato winny sto-
ronie żałobliwoi tuże hdie sia to pritoczyt rubl hroszy zapłatiti maiet
A urząd tot tamże zaraz ot tych obwinienych poddanych sprawiedliwost
udielati powinien budiet, A ściebi od takowych urzędnikow poddanych

naszych

Naszich skarbczikow sprawiedliwost uczyniena była, a sud urzadu toho mimo wedłuh prawa byśia żałobniku widieł, tohdy od storonie żałobliwoj otozwatisie iim wolno budiet, do sudu hołownoho tribunalskoho, a woiewodo wie abo starostowie i inszyie urzadniki naszyie, toho sudu hołownoho zatoiu apelacyiei winni budut sami abo czerez umocowanich swoich pilnowati, y kolabyli się to peredtym sudom że skarbczik nie słusznie się odozwał, tohdy sud takowyj zmocniti maiet, a skarbczik tot wra du toj, od kotoroho apelacyja wyjdiet powinien budiet zapłatiti rubl hro[szej], także się też rozumieti maiet, i otych kotoryie iakie do bra naszy, but prawom dożywotnym abo w sumach pieniezi zawiedie nyie od nas dierżati, i na takich dobrach tak na sumach pieniezi iako na maietnosti ieho ruchomoj, także i na dochodiech ieho z dobr prichodiaszych, a na komie inoie sobie ieho do ostatnieho stopnia odpra wa uczynienia byti maiet, wszakże bdiebo kto do takowoho powiazania prichodił, nie maiet nad ustawu naszu nichoho dochodow bolsz z dobr naszych brati i w skarbie naszom o takowom swoim dierżaniu wiedomost uczyniti dlatoho, iż po smierti onoho dożywotnika, takowyie dobra na szy wolno bez odkładania sumy pieniezy na to dożywotniku przysłuszało ie do stołu naszoho woroczytisię maiut, a swoieie sumy smotreti maiet na maietnosti onoho dożywotnika, bdiebykolwiek na nieho prichodita Niżli ieśliby od stołu naszoho zastawom dobra naszi dierżał, a na to sumy pieniezi iest odprawa uczyniena, tohdy z skarbu naszoho onomu taia suma odkładana byti maiet

Artikul 68

O mieszczaniech y ludiach naszich wołodarskich od szlachty

Ustawuiem. ieśliby kto z Kniażat. Panow szlachty wsiakoho stanu y poddanyi ich uczynili krywdu iakuiukolwiek mieszczanom miestna szych bdie prawa Majdeburskoho nie maiut, tak też y ludiem imie niej naszych hospodarskich, takowych obczymie sprawiedliwosti woiewodowie starostowie i dierżawcy naszi maiut sami abo urzadniki ich upo mienuti pozwowo wodle artikulu sorok osmoho sieho rozdiełu aby sa s siebie i s poddanych swoich sprawiedliwost uczynił, A ieśliby zatym sprawiedliwosti nie uczynił, Tohdy na pierszich rokoch sudowych iako na zawitom roku pod straczeniem prawa maiet stati i poddanych swo ich kto budiet wina dana postawiti, a sud maiet iako s tym samym

Panom

Panow, tak i s poddanymi ieho od kotorych by się mieszczanom abo ludiem naszym krywda diiała iako na zawitom roku sprawiedliwost uczyniti y sprawu uczoby protiw mieszczanom i ludiem naszim zostali winny, koszty nakłady na czo dowod słusznyj uczyniat z nawiezkoiu kazati płatiti a iesli bez priczyn prawnych nie stanet, tohdy na takowom dla nie posłuszenstwa iako na zawitom roku zadowołnienie poddanym naszim skazanie w żałobie ich uczyniono byti maiet,

Artikul 69

O mieszczaniech prawa Majdeburskoho

Tak ustawuiem, ieśliby komu z mieszczan naszich prawa Majdebursko ho kotoraia krywda diiała od Kniaziej Panow, i ziemian y poddanych ich, a oni by się sami dobrowolnie w sprawiedliwosti nie chotieli, abo sprawiedliwosti s poddanych swoich nie uczynili, tohdy takowoho kotoro ho mieszczanin maiet do sudu ziemskoho powietowoho pozwati y dalej postupowati protiwie podług postupku prawa i statutu ziemskoho

Artikul 70

O uczastnikoch kotoryie iakoie reczy dochoditi uschoczut iż druhich swoich uczastnikow na odny roki sudowyie ziemskii iako na rok zawitij pozywati maiut

Też koli orez społecznyie kotoruiukolwiek wsie uczastniki wespoł u prawa mowiti sieie dochoditi uschoczut, iż odin uczastnik bez druhoho zatohoczyniti ani kukrywdzie inszich uczastnikow swoich nikotoro ie reczy społecznoie protiaziwati nie może, Proto ieśliby inszyie uczas niki wsie pospołu kotoroie reczy społecznoie w prawie dochoditi y o nie mowiti nie chotieli, Tohdy tot kotoryj dochoditi uschoczet ma iet oto postupkom ieho statutu prizywati onych uczastnikow swoich na roki sudowyie pered urad ziemskij, a kotoryie uczastniki ie ho osiadłostiami swoimi budut iako na zawitij rok, a nie osiedłych mie sto pozwow listom upominalnym urzadowym obmieszczy zeby na roku ie ho pozwanom wespołok z nim do prawa stanowili, A kdieby na pier szych rokoch ziemskich nietostich uczastnikow za pozwy abo za listom upominalnym nie stał, i spolnie czasti swoiei dochoditi nie chotieł, Tohdy toho oniy uczastnik kotoryj reczy społecznoj dochoditi uschoczet Sam odin tolko swoiei czasti dochoditi może, y bez inszich uczastnikow a pozwanyj powinien toho budiet iemu samo odkaz czotaby i inszych uczastnikow pry

niem nie było

przyniem niebyło odkazywati y wsprawiedliwitsia, A tym dzusim obcza: zniko poto wolno budiet swoich czastiey nadkuszatko koły podchodzut prawo dochoditi, tolkoby dawnosti ziemskoy nie promołczali, wyimuiuczy tolko tych uczastnikow stałowogo pożywania y posłania kstami wia dowymi, kotoryiby byli nieposłuszni naszoy abo na naukach y porycerstwu uczuszych Panstwach bożym pryiechawszy dotutecznego Panstwa takze wolno budiet swoich czastiey dochoditi odnoby potomu szpry iechawszy dotogo panstwa dawnosti ziemskoi nie omieszkali, A wedze tosia rozumieti maiet tolko otich pokotorim uczastniki wsie te blizkosti swoiele dochodziat, abratia bliskii i iakikolwiek kre: wnyi kotory swoiego krewnogo oprowydelenie swoiele czasti sam bez dzuszich pożywaty i dochodity iele może ygdy sprawa cza: sti swoiele dotyczet, Togdy iemu tolko na niego czast prychoditi dawiecznogo dzielu postanowlena i wydelena byti maiet.

Artikul 71

O dochodzeniu bliskostiu abo iakim inym Prawom imieniey wrozmych powietiech leżaczych.

Chocziem to mieti y ustawie, iszgdyby kto podkim czotiel poyskiwati bliskostiu abo iakim inym prawom imieniey wrozmych po wietiech leżaczych, aprawo by odnakoie bud pryrodzonie abo na bytoie storona żałobnaia na wsie tyi imienia mieła, Togdy wol: no budiet togo kto tyi imienia derżyt pozwaty owsi imienia do odnogo kotorogo pochodzet sudu powietowogo bdie chotia odno kotoryie stich ymienieу leżyt, i iesliby żałobnaia storona wsto odno powiecie tyi imienia zyskat, Togdy uradi inszich powietow wkoto rych tyi imienia leżat, maiut y powinni budut wedlug listu sudowo ho onogo powietu i sudu dokotorogo było pozwano storonie powodo wey uwiazanie wdzierżenie ymienia wich powiecie leżaczyi dati y dali prywodiaczy onyi sud kuwykonaniu wedlug siego statutu do ostatniego stopnia prawa protiw storony protiwnoie wsto postupowaty

Artikul 72

K toby budaczy pozwany oymienie ostorony swoiele za żałobnoie nie pryznawatby zapotoka toie osoby pokom togo yszczet

Hdebysiato

Hdebysia to trafiło, iżby kto tiażuczysia skim oymienie, aodpornaia toiest pozwanaia storona nie pryznawała by storony żałobnoie byti sy no, albo dewkom togo oyca albo matky toie, albo iakymkolwiek poto ho. bliskim toie osoby pokotoroy żałobnik dogo iskaty budet, Togdy urad wtakowoy reczy maiet obudwuch storon listow inszich dowodow dosta toczne wysłuchati akotoroie storony dowod budet lepszy, słuszniey szy iiasnieyszy, tuiu storonu samotietiim. z świadkom iemu rownoiu, bud spowinnymi krewnymi iego, abo wnie do skatku krewnych z ludmi obcymi tolko wiery hodnymi dobrysiehi prypustiti maiet, Agdy żałobniku prysie ha skazana budiet, y on ieie uczynit, a odpornaia storona niemiełaby na toie ymienie iakogo prawa pryrodzonogo abo nabytogo, y dawnostiu ziemi skoiu zadierżanogo, Togdy żałobnik wzotoie ymienie zasłusznym dowodo odierżati maiet, aiesze odpornaia storona zato że ieie nie pryznanie swoim byti iego bliskim dotogo czoło iskat trudnosti zadawała maiet zapłatiti dwadcat kop hro. aiesly odpornaia storona prawo iakoie natoie imienie budet mieti, Togdy otoie prawo urad maiet rossudok swoy wedlug prawa, też zaraz onato roku wdietati, abudetli prysiecha ska zana storonie odpornoy. i wczynit ieie, togdy poprysiaże pritoimieni zo stawien budet,

Artikul 73

O to iż budutczy kto skotorogo imienia oszto douradu pozwanim nie może iego nie rosprawiwszisia inszo puszczati

Zabiehaiuczy prodłużeniu sprawosti ludzkoi, Ustawuie chotieczy to napierod mieti, iżsiesliby kto skim prawo wczty zaczat, oymienie, oludy grunty i dolgi abo oyny szcie iakikolwiek reczy kupwdy y szkody stogo togo ymienia poczynionyie, tak od osob samych Panow iako ich sługy pod danych, atot pozwany budaczy wpozwiech imie skonczywszy prawa kto inszo toie ymienie abo ludy, grunty, oszto pozywano budet, wdierżanie la kimzkolwiek sposobom pustit, Togdy żałobnik prodsia beruczy pozwy nay mia togo kogo pożywati poczat, i nato że imieniu ich pokładati maiet kotorogo perwiey poczał pożywati, aurad nasz żałobniku norowoże y mieniu nakotoroie pozwy kłasty poczato odprawa dokonca czyniti maiet wo dług siego statutu a derżaczy niczym togo zaboroniati nie maiet, ale wto zawodczy swoiogo smotreti maiet, kto iemu pewnoie ymienie zawiel, Pakliby tot kto imienie derżati budet uporne uradu sprotiwił sia, a od

prawy

A odprawy uczyniti nie dopustil, i boronil uwiazania, protiw takowo uriad nasz i strona maiut dalej postupowati wedlug artikulow wod prawacz necziej sudowych, w tiemze rozdiele opisanych.

Artikul 74

O zaruki narecz sudonniu

Tesz ustawuie, kto by nako szto prawo presyszlal, to iest imienie, ludi, abo ziemli, i iakiz choliwiek grunt lezaczy, to dcziy mai et w to iei uwiazanije sprawa dano byti, a zwractu zaruka maiet byti polozona, aby toliktonepronie upustil, w toszia czerez to nie wstupowal, i uwiazania nieboronil, a kalli by uwiazania nie dopustil, i sa czerez sie bil, abo czerez kohokoliwiek takowo bo uwiazania boronil, bud rukom abo sflowy mowieczy, z uwiazaniane postupuiet, abo tesz pod uwiazaniu, tak sa iako tesz czerez prijatielija abo uradnika skus y pod danych swoich, w to wstupowal, to dcziy w to zapozwy prawo perekonany tuiu zaruku zwractu polozonniu maiet platiti storonie zalobliwoy, a wedze zaruka bolszaia nie maiet byti poklada na tolko wodle wasznosti toie reczy, o szto idiet, a tot szto ho prisuzono prettsie to ie maiet derzati, y powtore uradownie w to szto bylo prysuzono, y tesz zaruky dolaszny ludi, abo grunti protiwno bo wodle prawa uwiazan byti maiet,

Artikul 75

Kto by posle prawa y prisiehi toho sz iskat szto pered prawom utratil

Tesz ustawuie, yesliby kto czoho nerko iskal a pustil by ieho na prysiehu, abo tesz sprawa by sie skazana byla prysieha, a on by prisiehnul, a poto by ony kotorij ieso obzalowat, toiesz reczy szto prawo vtratil na nie po druhoie, iskal, mieniaczy iszby nie sprawiedliwie prisiehnul, i toho chotiel na to ho kotoryj prysiehnut dowoditij, to dcziy taky dowod wodle prawa nie maiet byti ie dopuszczon, ale i sz poprisiahaie toiesz reczy iskal, kotoruiu u prawa v: tratil, maiet dotiry nie dieli na zalu na szto siedieti, a szkodu opravniti nay stusznij dowod strona uczinit, a sdieby nie toho takowoho nie prijmowala uczy i slowy nie soromotieczy, to sko reczi sudonoie dwudi raz iskat, to dcziy siedienia nebudiet uwinen, tolko maiet storonie tryj ruble hro. a nawiat pered kotori pozwan budiet uwinen tryj kopy hro zaplatiti, a zaplatiwszi tii winy kot sud piersszy pryimocij zostati maiet,

Artikul 76

O swiedkach iaki maiut byti u prawa pryimowany

Vstawuie tesz, isz na wsiakuiu recz w kotoroho suta swiedki maiut byti wie: ry chrestiianskoie ludi dobryi wiery hodnyi i nie podijzrenyi wedze sud perwej niszli storon abo swiedkow ku swiedectwu pripustit maiet i chnapominati y roswa ziti aby pamietali na pana Boha i na sprawiedliwost i ieho y nie pociwost swoiu, a wrecz ars wazniych krwawiych dielie idiet o horlo swiedky porozno wsudu pyta ny byti maiut, ale odnak prybytnosti storon, a budieby kotori swiedok sprisuzyn stusznych znacznych i iawnych dostonalych lecz nie zadowodo iakim storony protiwnoie tesz czerez swiedky ale albo pismo iakym stusznym prawnym albo zwlasnych cost ieho czerez urad nasz doznan byl swiedkom nie prawdiwym fal: szywym takowyj swiedok maiet byti sa karan tym na czo by on swiedectwo swoim nie prawdiwym druho bliznie swoie szkoditi miel, odnakzo y takowo swiedku, iesliby sobie krywdu y besprawie wrossudku uradowo rozumiel, apelatyia wolna a zostawaiet do sudu hotownoho, a kto maiut byti pyj puszczony ku swiedectwu, y tatarowie tii kotoryi na sluszbu naszu wo: iennuiu iedziat, iako to w prywilei prothan szoho opisano maiut

Artikul 77

O dowodiech i odwodiech

Vstawuie, gdy sud wyslucharszi zalob i odporow storon skazet kotoroj kolwiek storonie dowod albo odwod a onaia storona na onczas na kotoryj miela dowoditi y odwoditi nie dowiedet abo sie nieodwiedet, takowaia recz swoiu tratiti maiet, a wedze iesliby zaiazo storona kotoroho swiedka aby dowod sta witi nie mohla, to dcziy sud toie y do zautrete odloziti maiet, wedze on toho abo tych swiedkow na kotorich stawienie ozmiet do zautreija za raz o ta usudu y imieny mienowati winien a to wzo budet pod straceniem prawa zawity rok a dowody y odwody na wsiakuiu recz maiut byti, na pierwiay czerez pismo abo czerez swiedky, a to sut naypewnieysszi y na grunt towniejszyi dowody, budut tesz dowody y odwody czerez prysiehu ko mu pisma abo swiedkow nie dostawet, tesz y czerez pewnyi znaky iako o kozdom dowodie takowom osobna nizej napisano.

Artikul 78

Kotoryi ku swiedectwu prypusczony nie maiut byti

Vstawuie tesz isz ku swiedectwu nie maiut byti pripusczony tyi kotoryi sut prawo perekonany w iakom zlo uczynku za szto horlo bywaiet karano

sto tamze peredurado tot kto ieibamt dowoditi maiet, a iesliby nie: dowiel, tobdy ku dowodu prypuscon buti ał, ktomu nie maiut swiedczyti ſtudi y pohotanyi z Panow, anitesz protiw panow szaleny, toiest kotory rosumu nie maiet, potomusz swiedkami nie maiut byti odin drugomu tyi kotorim spolnie winu dadut, abo pomocnikami ich budut, takze y wywolancy swiedczyti nie mohut pokisia zobwinienia swoieho nie wyprawit, tesz iesliby kotory w iakoy reczy swiedczyl zewnatz miesczy bdiesia sto stałe sam byl, ito widil, abo slyszal, a poto w drugoy reczy kotoraiaby nain sto miesczy toho zdelmia iako y persona o kotoruiu swiedczyl stałasia, od toho miesta opodal, iakoby podobienstwo nie bylo zeby to odnoho dnia na obudwu miestach byti moh, y tobo tiel takze swiedczyti, tobdy takowy ku tomu ani nasperod ku zadnomu swiedectwu nie maiet byti prypuſczan

Artikul 79

O swiedkoch szto byl kto chotiel kunim mowiti

Iesliby chotiela storona protiwnaia ku swiedkom sto mowiti y hamiti im, tobdy maiet tutze zaraz pered prawom i pierwiey niszli ich ku swiedectwu prypustit abo ku prysiazie kunim mowiti abo dowoditi ynaczey wszaiaczy sprawa to konczyti, A bdiebyi nakotoroho swiedka sto wiel a nie dowiel, tobdy maiet toho swiedka tuzer w prawa nawiezatj wodlub stanu ioho aku swiedectwu budet prypuscon a prawie dedlj, tobdy tot swiedok swiedkom byti nie moziet, a storona powodowaia na toho miesce inszoho swiedka maiet stawiti, y na stawienie druhich swiedkow maiet storonie czas byti wyznaczon watych zeroku wodlub dalekosti miesta, bdiesia sto stalo abo iak daleko toho swiedka ponimaiet, a trafitlsie to na koncu rokow abo dla dalekosti dorohi stawiti by ieho nie moh, Tobdy na stawienie swiedkow takich do drugich rokow podstrawenie prawa odlozyti maiet, ale storona zaraz tich swiedkow wsudu imieny mienowati maiet, na kotorych postanowienie prositi budet, a niebudetli moczi ſmierti abo inych slusznych prawnych prycziny kotoroho mienowanoho swiedka postawitj, Tobdy na to miesce wolno budiet inszoho swiedka postawiti, toltoby wirny hodnoho nie podeyzreno ho, a pryſpustiwszy swiedkow ku swiedectwu kunim poprawie nicoho mowiti nie maiet,

Artikul 80

Na swoich swiedkoch niklo nicoho ikati nie maiet

Vstanowle, ktoby w iakoy kolwiek reczy pered prawom wydat swiedkow, a tyiby swiedky protiw samo poswiedczili, tobdy on na tich swiedkow swoich poprawie y swiedectwie toho poisłiwati, ieto prawa ich powołokati nie maiet,

Artikul 81

Swiedectwo trech abo dwoch swiedkow maiet storona recz swoiu oderzati, iktoby tesz odstaniwszi dowod pustil swoie naprisiahu

Tesz wstawuie, isz storona dowodeczy reczy swoieie maiet dowoditi tremia swiedkami ludmi wiery hodnymi i nieporoczenymi, a iesliby kto trech swiedkow nie miel, tedy wmiesto ſtatku tretieho pri dwoch swiedectwie sam maiet prysiehnuti, y tim recz swoiu oderzati, a wedze nieoczbestnie gwałt, ani o naiezd domowy, y tesz kotebymi eszlo storonie obzalowanoy o horlo, tak tesz y o dieniki naszto osoblivie na miestach swoich ſut dowody napisany, a ktoby od: stawlaiuczy dobrowolnie dowod swiedkow trech, pustil storonie swoioy protiwnoy naprysiahu, o kotoruiu kolwiek recz, Tobdy taia storona gdy sia dobrowolnie zaprysiahu ozmet, i prysiahnet, maiet recz swoiu oderzati, A iesli prysiahnuti nie wschocziet, tobdy recz swoiu tratit, A ktoby maiuczy trech swiedkow, a nie dich sam dobrowolnie zaprysiahu bratisia nie chotiel tobdy to iemu wolno budet, y swiedectwo trech swiedkow bez prysiehi recz swoiu oderzatj, y gdy kotoro sprawa prysieha skazana budet, abo siam kto zanieie dobrowolnie wsudu wziniet, tobdy wrad dla rozmyslenia storon, maiet prysiehu nadeń treti zloziti, a ta dnia tretieho storona protiwnaia protiw kotoroi maiet byti prysieha czyniena, maiet rotu toie prysiehi otpisana s podpisom ruky ieho wziawszy onuiu storonu swoiu do prysiehi pered wozhym y storonoiu drugima slarsticzami wosty, a wozny rotu wydawati maiet, a nieschoczetly kto storony swoieie protiwnoie do prisiehi westi, taky recz swoiu tratit, a onyi kto miel prysiahnuti, a nie byl wieden do prysiehi, czo bez prysiehi tuiu recz ieho skazanuiu oderzati maiet, a czas pilnosti prysiahi maiet byti toho dnia tretieho do polodnia miesce prysiazie takze pered sudom, a byimiti maiet prysiehu kozdy wodlug swoioho nabozenstwa yako ho wzywaiet,

Artikul 82

O dowodiech listownych

Mohut tesz byti dowody listowny, to iest zapisy na ymienia, y inyi wypisy abo opowiedania, y zoznamia z nich Cancelaryi naszoi, y kinih sudowych zemskich y zakowych, i czeroz Cerografy podpieczatmi y podnapisanie ruky wlasnoie takiesz kwitami y regestrami rewizorskimi nadmienny danymi y inymi listy i regestrami zawiedenymi abo wriaszczymi iako oto szirey nizey na mieszcy swoim iest napisano

Artykuł 83

O komisiach naszich hospodarskich w kotorich reczach maiut byti dawany

Vstawuiem tesz, isz listy naszy komisseinyi ku wczinieniu sprawiedliwosti, tolko w tych reczach niżey opisanych maiut byti dawany, to iest, o hranicy, o miedzy imieniami naszymi hospodarskimi, gdyżby kto s poddanych naszich narodu szlacheckoho iako koszkolwiek stanu osoba wtiekał do nas, uczinieczy sobie kriwdu w gruntie swoim od woiewod, starost, dzierżawiec, tiwunow, i iakichkolwiek vradnikow imieniey naszich abo od poddanych naszich, to dety my zaraz o tom bez zadnoi prowołoki na rossudok y rosprawu takowych rożnic o grunty maiem komissarow naszich trech osob, a mianowicie kasztelana, abo marszałka a kto podkomoroho toho powietu, y z nimi tretieho szlachcica w toize powietie osiełoho, A w kotorom powietie kasztelana ani marszałka nie budet, tu podkomoriym dwuch szlachciczou toho zsz powietu, albo koho s vradnikow naszich, tolko rodiczow y obywatelej toho panstwa naszoho, w i k. ~~[illegible]~~ dawati y wysylati, a storonam załobnoi wolno budet takze za listy naszimi s storony swoiete, tolko osob szlacheckoho narodu wziati, Też maiut byti comissi naszy dawany o wykupienie imieniey naszich hospodarskich, tak że y z dworzanymi, iako o tom w rozdziele tretiem w artykule tretiem iest opisano, a o inszyi reczy wsie, iak szlachta miedzy soboiu, tak y wsie panowie dworzanyi y swietskii, maiutsia sprawowati pered sudom nalezznym

Artykuł 84

O roku zapłaty pienieznoi z sudu skazanoi

Tesz vstawuiem, isz kozdoy zapłatie pienieznoy sprawa za prezyskiy od kotorohokolwiek sudu skazanoy maiut byti roky zapłatie po skazaniu sudowom potohony, to iest poczawszy od namnieyszoy liczby do 50 kop gro ~~abo stu kopam gro~~ dwie niedieli, a toy sumie szto budiet bolsz 50 kop gro, abo stu kopam gro czotyry niedieli, szto bolsz 100 kop gro do 500 kop gro to 12 niediel, a szto nad 500 kop asz do 1000 kop gro toy sumie rok 24 niedieli, A iesliby kto na tyi roky nie zapłatił, to dety woznyi od vradu na wiezanie prystawny za listom vradowym wiazczyim powinstwa kozdoi raty albo kolkorat, iako toho storona załobnaia potrebowati budet, maiet w imienie winowatoho storonu powodowuiu wwiazowaty wodług obyczaiu sieho prawa pospolitoho, niszli iesliby sie kto listom swoim zapisał, na kotoryi rok zapłatiti, a nie zapłatilby, to dety vrad skazawszy na takowuiu summu w zapisie opisanuiu, maiet zaraz iei znaszo bez składania rokow wodług opisu

o doprawu

odprawu uczyniti, takze iesliby przyodniaty gwaltowno imienia w dział, s szkolnicz maietnosti, zboża, bydła, y inszich statkow domowych, i sztoby kolwiek rzeczu ruchomoiu nazwano byti mohło, naszto by storona powodowaia słuszny dowod wodle prawa uczyniła, to dety iesli do toho szczes rzeczy przy podawaniu imienia nie wiernet, yno y to bez składania rokow statutowych na storonie obżałowanoy odprawiono byti maiet,

Artykuł 85

O polubownom sudu

Vstawuiem gdyby sudy polubownyi za kompromisom kotoryi iaky sudowyi skazali, y list toho skazania zhodnie spolu obiwie storonie podpieczatany swoimi dali, a odnaby kotoraia storona suda iesz derzati y to dosyt uczyniti nie chotieła, to dety za pozwaniem tot list sudowy maiet czerez storonu tuiu kotoraia przy tom sudie stoiati budet, połozon byti pered sudom ziemskim na rokoch sudowych, a sud obaczywszy w kompromis y w tot list sudowyi, y obaczywszy tot list polubowny zhodny i pieczatmi sudiey obieiuch storon pripieczatany maiet ieho przy mocy zachowati y od prawu wodług toho sudu uczyniti, A kdyby sie sud polubowny pokazał rozny, o takowy sud gdyżby obiedwie storonie pered wradziesky przy powodowut, abo odna kotoraia storona protiwnuiu swoiu storonu pozowiet, to dety vrad toho maiet dosmotrety y rossuditi y kotoroie storony sudy wodług prawa budut skazali, tot sud przy mocy zostawiti, Iesliby obieiuch storon sudy sudom swoim od prawa pospolitoho abo Compromissu vchilalisia, to dety vrad zatymże pozwom zaraz zo iaho narokom zawitom, bud zastanie abo niestanie storony poswanoie maiet rossudok swoy w toy reczy wodle prawa uczyniti y odprawu dati

Artykuł 86

O odzywaniu z sudu do hołownych sudiey

Vstawuiem tesz, kdyby sia kto s poddanych naszich skazaniem w sudu ziemskoho albo zamkowoho, tak samych woiewod starost, iako y ich vradnikow sudowych, abo podkomoroho abo komissarskie niewodle prawa wydiełoby tak powodowoy iako y odpornoy storonie, to dety budiet kozdy z tich storon tak powodowoy iako y odpornoy wolno sia po skazaniu sudowom odozwati do sudu hołownoho w to szto ie sudie

Nalezyt

Nalezyt, Ktoredze tot ktosija odzowiet, nie maiet Sudyi storono ho-motnych mowiti, pri odozwie odno tymi slowy powiedziti Panowie Sudii toie skazanie wasze mnie sia widit nie wodle prawa, odzywaiu sia z tym do Sudu hołownoho, a po odozwaniu poki sie pered sudom hołownym storony prawom rozopriut Sud od sprawy czyniti nie maiet, a sdieby w sudu kotoroho pered apelaciieiu prysiesza kotoroj storonie była skazana a druhaia by storona protiwnaia poskazaniu apelewała, to dety taia prisiesza maiet byti zaderżana doticz miest poki sia storony z sobou s tej apelacyi seiu rozoprut, a poto w sudie hołownom iesli skazan poradowała wfelen budet, w tot czas i prisiesza taz w sudu hołownoho wykonana byti maiet, iesli zby sia to stało, izby taia storona kotoroj w rad prisiesu skazet, nie dozdawszy rozprawy w sudu hołownoho z sieho swieta zyszła, to dety potomki ieho, kto by ten prezysk wodle prawa Nalezał, po zmercu prezysk oderżati, winni budut apelacii pilnowati i prisiesu wczynili toszsia i o protiwnoy storonie w takowom prypadku rozumieti maiet, że potomki ich prawa popirati y pilnowati maiut, wedze gdy by w apelacii stoiaczy odna kotoraia storona umerła, To dety taia druhaia storona pozostałaia maiet potomki iele kwyslucbaniu wyroku pozwy nasze ziemskimi pered sud hołowny pripozwati na rok zawity a z toho sudu naszoho hospodarskiu wodlug prawa pospolitoho Nalezyt, w takich rzeczach i apelacyia maiet byti do nasze hospodara,

Artikul 87

O odozwierch kdieby kolko brati abo wczasnikow pozwali koho kuprawu, a potom odnu odozwawszy sia poskazanii iesliby odin z nich ziednał sia a druhii kotorii sia nie iednali mohut odozwu pilnowati

Tesz ustawuie, iesliby kolko wczasnikow bud storonoiu powodowoiu, abo odpornoiu buduczy, mieli z nim prawo o ialmiu kotoruiu rzecz, a skazanie by za nimi abo protiw nich wyszło, wszeby wi dieczy kotoraia storona sobie szkudnoiu do sudu odozwawszy sie odin z nich, abo dwa s storonoiu ziednali sia kromie ich wczasnikow, a potom by druhaia storona z odozwu tim chotieła byti prawa odbiwaiuczy tich z kotorymi sia nie iednała, dla toho iż inszyi wczasniki ich ziednali sia y z apelacyi wystupili, to deti takowy odpor u prawa nie maiet byti prymowan, ale tyi kotoryi sia nie iednali mohut odozwu pilnowati, i skazanie maiet byti czynieno, bo tyi kotoryi sia ziednali czasti ich utratiti nie mohli kromie toho gdy by kotoryi sia ziednali

zupołno

zupołnoiu moc, a mianowitie wyraznie im danoiu od wczasnikow ku tomu prawu i kwiednaniu mieli y sprawa to pokazowali

Artikul 88

W czom odozwu sud dopustiti nie może,

Ostierehaiuczy to, aby prodłużenie wsprawoski nie potrebnoie nie działo sie, Ustawuiem iż w odnoy dozwolitoy nassych apelacija nikoli dopuszczona byti nie maiet, potych rzeczach w tym artikule niżey opisanych, perwoie kto by kolwiek opisał sia y obowiazał sia w swom liscie swoim zapisom dobrowolnym, a takowy zapis naryczetby słusznyj wodług sieho Statutu i artykułow w nim niżey opisanych sprawiony, A tot ktosija opiszet nie prijmuiuczy skazania, apelewati chotiet, pro wołoku czyniaczy to odozwu iyti nie maiet, Druhoie kdieby storonie zatobnoy prysuzono imienie ludi abo grunt iaki o kotoryi ona pozywała, o wybitie, o nadstie spokoynoho derżania, To dety storona odpornaia apelewati w takoy rzeczy nie może, Tretieie iesliby kto kolwiek u sudu stoiaczy dobrowolnie nadowod abo odwod iaki pustił, a totby kol puszczono dowod abo odwod uczynił, Czetwertoie, iesliby sia kto kolwiek sam dobrowolnie naprawie znał, A nie maiet tesz urad apelacyi dopuszczati zbiwaiuczy pozwy y rok zrazaiuczy, ale po skazaniu hołownoie rzeczy o szto pozwano kro artikulow wsie statutie wyniatych wolno budet apelewati, takze wymaiuczy y to kdieby storony około tyi spadky prawuiuczy sia, a spor stanie sia mieży nimi nie prijznawaiuczy odin druhoho linii krewnosti wto sud maiet rozsudok czyniti, iesliby kotoraia storona to sobie za hołownuiu rzecz brała, to dety apelacyi i maiet ie dopustiti do sudu hołownoho od skazania swoieho

Artikul 89

O roku zawitom za apelacyiami y o tom ktoby nie słusznie apelewał,

Ustawuiem, iż kożdoy apelacyi od sudow wradowych naszych maiet byti rok zawity, to iest kożdoho woiewodstwa ziemli i powietu tam na tom miescu i toho czasie iako iest w artikulech sudu hołownoho około toho mianowitie y dostatoczno położono, a kto nie słusznie protiw prawu odozwietsia, a sud hołowny skazan sudowu iu potwierdit, to deti tot kto protiwko kotoroj sia odozwał, maiet szesnadcat kop hrozaplatiti, a płaty do szkody, abo potych kotoryi brał, w tot czasie narotobnie derżaczy to o szto prawo idiet zadowod tym słusznym znaczonikom maiet u szkodu wernuti, A to ie prydzy aby sia nikto uporne a nadaremnie korystie czy nadprawo kuprowołoce storony swoieie protiwnoie nie odzywał,

Artikul 90

Artikul 90

Kotoroho czasu odwratow naszich odzow byti maiet

Vstawuiem, jeslibysia kto odwratow naszich postazaniu sudowo kiwota nie dziela takowy maiet toboss czasu od sudu nie odchodziwszy zaraz do ktoro postazaniu sudowo przybytnosty storony kotorie protiwnoi odozwati sia do nas kspra abo do sudu hotowoho obyczaie wyzszy ...mieniem ata pered sudom naszym spolim abo holownym bolszej ku pomocy sobie niczoho brati i przyczitati nie maiet tolko toszto by to pered sudom perszym odkotoroho apelewat, a dzieby kto zarazo toboss czasu iako wyszszej dolozono nie odozwat sia takowo wzo apelacija dopuszczona nie maiet byti, y uradu takowoho oto pozywati nie mozet wodle artikulu czetwertesiatoho sieboss rozdzielu.

Artikul 91

O promolczaniu dawnosti ziemskoi o ymienie

lezacoie i o przeczystey sprawa skazanyi

Vstawuiem, issktoby o ymienie lezacoie dawnost ziemskuiu desiet let promolczaniu byl, nie pozywat, ani listami upominalnymi onosil, takowy ...oto o wiecznie molczati maiet chotiabysia y upominal, y kuprawu pozywat, i wrolu stoial, a recziko koncza nie dowiedl, a potom tenze od obnowlenia listo upominalnym albo i od zalozenia pozwy abo y perewiedszy prawo an dierzanie ymienia nie woszedszy dawnost ziemskuiu desiet let promolczat y nie upominal sia takowy ...o takowoie ymienie wiecznie molczati maiet, Potomusz iesliby kto na takowaiu summu pieniezi sprawa przysiawszi, a posle suda y skazania urzadowoho nie uzywaiuczy i nie domaha iuczy sia odprawy toy reczy suda oy czerez desiet let promolczaniu toho byl, takowy takiesz oto wiecznie molczati maiet, Paklibysz tesz oderzawszi kto skazanie urzadowoie na iakuiu summu pieniezy, a odprawy zato zaperszoho wradu kto to ie przysudil nie oderzat, a dawnosti ziemskoi desiet let nie o minulaby wtakowoy reczy drubi urad bez pozwania oto odno wblenuwszy ieslist sudowy perszoho uradu wodlug toho odprawu uczyniti maiet,

Artikul 92

O gwaltownoie wybitie spokoynoho derzania

Tesz ustawuiem, ktoby koho gwaltownie bez prawa wybil, spokoyno ho derzania, zdwora y spaszni dwornoie, z miesta, z selina, z boyar,

z ludziey y zich gruntow, bud w tomu slachetcho, o ymiestie abo nadziele boy iaki uczyniwszy, abo i tak bez boiu odniat, y sobie przywernul y mienie ludi zaprawo prirodzonym derzawoie, abo owoszto by kto za prawo iakim nabytim wradowanie przynoszno i slachtie wderzanie ho sset, a toby bud sam osoboiu swoieiu, abo chotia czerez wradnika slug, boiar, abo poddanych swoich uczynil, tohdy ony ukrzywdzonyma iet bez mieszkania tuiu krzywdu swoiu na wradzie sudowo opowiedati, izapisati, y woznym y storonoiu obwiesty i znaky gwaltu iesli iakii budut okazati, a potom daley wdesiet niedziel ad odwybitia, abo odniatija maiet prypozwati. Samoho toho pana ktoie ho bud sam, abo czerez slug poddanych swoich, schoho wybil abo odniat do wradu zamkowoho na rok zawity za czteri niedieli, tak od oczewistoho iako y zaocznoho podaniu pozwow, a ta pered wradom grodzkym, gdy obiedwie storony stanut ku prawu, a pozwana ia storona iesliby sia toho gwaltownoho odniatia, i derzania suo ioho toho imienia abo ludziey zaperla, y toho ho nie znala, tohdy toie imienie abo liudy maiut byti, zaraz skazany za tobnilu oderzanie, a gwaltu, boju, ran, abo zaboystwa, y tesz szkod poczynionych wposznie opisanych, poczoczetli storona zalobnaia dowodziti toiey wolno budet, i wrad nasz zasluszny dowodo iako ohoszdo gwaltie dowod iest nizey opisan maiet skazanie protiw storony obwinionoie uczyniti, wodlug winy y uczynku poradko sieho statutu, a po wskazaniu i odprawu na wlasno imieniu winnoho czyniti do ostatnioho stopnia prawa rokow statutowych zaplatie pieniezi skazanych nie otkladaiuczy, A przydetli do toho sprawa y gorto karati, A chtieby storona obwinienaia, przyznawszy sia do derzania toho ymienia abo ludziey, powiedila to zc on zalobnila stoho oszto on zaluiet gwaltownie nie wybiial, ale to derzyt zaprawo iakim slusznym, y chotielby to iakim prawo chotia y napismie pokazati, tohdy przeciw toy storonie odpornoy nie maiet byti nawywod dawano, ale zalobnaia storona maiet ku dowodu przypuszczona byti y dowiedzietli bud pismo iakim abo swiadectwo susiedow okolicznych, iako kolwiek stanu, tolko lu

Tolko ludzi dobrych, wiary godnych, niwczym nie podeyzrzanych, siedmi czołowieki i przysięgą swoią, spokoynego dzierżania swoiego tego imienia albo ludzi, to gdy to, iż ono był wybit, sądzić zaraz w dzierżanie, i kto gwałtu dwadzieścia kop gro. skazati maiet, a za boy rany zaboystwa, iesli sia przy takom gwałtownom odniatiu stanet, takze szkody wsotorie podiętaniy wedle prawa przyznałoych słusznych i przy sposwiedzeniu urzędowiu zatoiusz przysiągo imię, kotoraia iako nowy bitie gwałtownie, tak na rany i szkody iachocz dczysmena byti maiet, od strony zatobnoie skazywati maiet, a szkody z nawiaskiow skazanym, y odprawu uczynić na imieniu winowatego wedle wskazki sego statutu, a tey protiwnoy storonie kotoraiasię zialim prawo swo im w sudu pokazet, urząd wolnoie mowienie wpieredu sudu nalezinogo za chowati maiet, A ktoby mimo wszi urąd grodzki chotiel o wybitie spokoynego dzierżania, chotia y w tom czasie od wybitia w dziesięć pięci lat wyższey w sie artykule spominanych do urzędu ziemskiego pozwati, to kazdo wolno budet, A urąd ziemski tim że obyczaiem iako wierzchu pomieniono tu kii rzeczy rossądzywati maiet, a sztokolwiek kotory urąd ziemski abo grodzki, za takimi pozwy o wybitie spokoynego dzierżania gwałtu nawiezony y szkod przysudit, to roki zapłatie w statutie opisanyi, nie maiut byti pokładanyi, ale zaraz po wskazaniu storona powodowaiya iako w dzierżanie tego, kto bo była wybita, czrez woznogo wpuszczona, tak y odprawa iey zapłaty skazanyie na wolasnym imieniu storony protiwnoie uczyniona byti maiet, pod zarukami na storonu, i urąd iako o poradnu od praw i y inszich wszitk rzeczey sudonych iest opisano

Artykuł 93

O Napomnieniu urzędowo okolo zapłaty sumy pieniezi sprawa skazanoie pierwiey nim woźny poiedzie, za to uwiązywati

Zabiegaiuczy my to, aby mi kto nieposłuszeństwa swoiego prawu pospolitomu y ieuie domostku pokrywati y obmowlati nie mogł, ustawuie, iż gdy kotoraia suma pieniezi, od kotorogo kolwiek urzędu naszego skazana konałe budet, za niestaniem toie storony pytniwnoie naktosto skazut, a budiety taia skazni uczyniena w rzeczy takoy w kotoroy sie statut roku w zapłatie pieniezy składaty nie dopuszczaiet, Togdy urąd nasz wydaiuczy storonie powodowoy, kotoraia prezysko odierzyt, list swoy uwiązczy do storony protiwnoie, predsia maiet na tom listie swoim czasu ie ku zapłatie tych pieniezi skazanych uczyniti, od podania ie abo od położenia na imieniu iego przez woznogo, y dwoch slachticzow Copii z listu uwiązczogo za czotyry nie

dieli, napo-

dieli, Napominaiuczy iego, aby natot rok tyi pieniezi wedlug skazania ich zapłatil, a w tom listie zaruka maiet byti pokładana, tak wielikaia iako budet waznost rzeczy sudonoy, A zdiebi za czotyry nie dieli toie sumy skazanoi nie zapłatil, togdy zatym że listom uwiązczym woźny odprawu na imieniu iego zato uczyniti maiet, wedle artykułu niżey opisanogo, uwiązebo

A gdieby skazanie urądowoie wyszło tesz zaocznie

Ale na takuiu sumu pieniezi w kotoroy roky zapłatie wedlug zamierenia sego statutu budut położony, Togdy predsia tot rok abo roky, iako ich wielkost sumy skazanoie ukażet, y na listie uwiązczo opisany budut maiut poczatisię liczyti nie od skazania urądowogo, ale takze od podania abo położenia na imieniu winowatego copii z listu uwiązczogo, Nisli kotoraia suma pieniezi zaoczne stiym uprawa nie w ręce stron, abo ich umocowanych, skazana budet, w tom takowogo obwieszczenia y napominania nie budet potreba, Ale wedlug pripadku rzeczy, y naky sego statutu, abo zaraz posudie odprawa budet dana, abo od skazania sudowogo roky statutowy poydut, y liczytisia poczut, Takżesia nie tolko o sumie pieniezi, Aley o inszych rzeczach takich ruchomych sprawa ku oddaniu prysudonych rozumieti maiet, A gdiebi kto na roky od nas, abo od urądu naszego wedlug sego statutu położonyie, pieniezi prysudonych zapłatiti nie chotiel, Togdy protiw takowogo odprawa uczyniena byti maiet, wedlug artykułow niżey o tom postanowienych, toiesz sia maiet rozumieti w rzeczach z wyroku naszego wszego prisudonych, abo urądu na odprawu odosłanich

Artykuł 94

O odprawie sumy pieniezi sprawa prisudonoie hdiebykto ieie wedlug skazania urądowogo niezapłatil, i tesz o uwiązanie w imienie prisudonoie

Paklibi kto sumy pieniezy od kotorogo kolwiek urądu naszego ziemskogo abo grodzkogo, bud tesz Podkomorskogo, abo komisarskogo prysudonoie, albo panczna szogo kspho lib tesz sudiey kotowych wyroku na odprawu do urądu odosłanoie bud zaraz o poskazaniu wedle opisania sego Statutu, abo na roki w nie wyszszey opisanyi, y wszytkoiie storonie swoioy protiwnoy niezapłatit, Togdy woźny od urądu naszego na uwiązanie storonie zalobnoy pryiętamy maiet s trema slachticzamy wiery godnymi dlatoho uwiązania do imienia storony protiwnoie na kom szto skazano budet, ierbaty,

y storoni

y storonu zalobnuiu wedlug listu wiązącego, zasumu iey skazaniu
w ludzi ymienie, grunt, y inszuiu rzecz, na ktoru strony protiwnoie wedlug po
radku y nauki w sie statutie około togo niżey opisanoie wiązati i togo
w terzanie do zapłaty sumy pieniędzy podati, A chotieby kto woznogo do wią
zania nie popustil, y boronil sa, abo cherez wradnika, tiwuna, slugu, bo
iar i poddanych swoich, y cherez kogo kolwiek inogo, nie tolko wczyn
kom iakim protiwienstwo pokazuiuczy, ale chotia slownie mowiaczy
że nie postupuiet wiązania, i toby wozny stoiu storonou trema sla:
chticzy zgodnie pered urędom ziemskim abo grodskim zoznali, Tohdy tako
wy protiwnik togo w zaruku na liste wiązącego opisanuiu popadaiet, A
wrad tot kotory budet taiu rzecz sudil, albo do kotorogo odnas hspdra
abo od glownogo sudu na odprawu odoslano budet, Iesli ziemski tog:
dy sudia abo podsudok. iesli wrad grodskij. Tohdy woiewodowie,
starostowie, abo ich namiestniki. podstarosti, abo sudia grodskij
maiet iechati pry sobie woznych dwoch togoż powietu, y pieti szlachticzow o
siedłych w tom powiecie wiem: Kmet, ludiey dobrych, wiery hodnych, y ni:
w czym nie podeyzronych, o kotoruiu storonu zalobnaia storona skarżitsia po
winna, Maiet na toie wiązanie sechati, oddania ie dati cherez to
ho woznoho pierwiey na wiązanie poslanogo, naddaley za czotiry tie
dnie, y ta storonu powodowuiu, iako za tuiu sumu prawa skaza:
niu, tak i zaruku w liste wiązącego potogoniuiu ymienie protiwnogo
wiązati, y nakoniec odprawu naniem wedlug poradku iego statutu
uczyniti, zachowuiuczy sia wtom wiązaniu protiwku obeich storo
n namiernie, na wradie podtoiusz prysiehu swoieiu, na wrad iego wczy
nenuiu, A chotiaby po wskazaniu urędowo tot sam protiw kogo skaza
no wyiechal, abo nalio szto prysuzono budet, pierwiey nizli do wiązania
priiedet umer, Tohdy wozny abo wrad sa bez zadnogo inszogo pozo
wania, ale zatimze skazanie odprawu y wiązanie protiw potomkow
detiey y bliskich iego wedlug poradku sicho statutu wykonywati maiet
Hotiebyteż tot kto prezysk odierzyl niecoś nowszy zaplaty, y pierwiey
wiązania skieho swieta zszol, Tohdy dietia bliskim ieho komu bytim
prezysk zaprawo przyrosonym, abo też obcemu kto zazapiso nalezat,
Takze bez pozywania tolko list wiązący odmieniwszy odprawa uczynie
na byti maiet, A zapracu tomu wradu samoho wiązącego od kopy z kro
tot nalio odprawu czynial platiti maiet, i wrad zatot do roku swoy

osobliwie

osobliwie w ludzi abo w ziemli winowatogo wiązatisia, y storonie toy za
lobnoy abo komu ynom wto zawiesti moset, A gdy pryidet wiązywa
ti w wlasnoie imienie storony zalobnoie bliskostiu abo takim ynym pra
wom prezysklanoie, abo w ludi, grunty, krom takowogo ymienia koto:
roie by bylo gwaltownie spokoynogo derzaniya odniato, ogo iest nau:
ka w osobliwych artikulech, Tohdy wrad okolo wiązania wtoley
mienie tymze poradkom wyszszey opisanym zachowatisia maiet, o
dnoss zapracu wradu wiązącego togo sama storona powodowa:
ia od sluzby abo woloky od tlie ludmi po z kro, a od dwornoie y pu:
stowskoie paszni ziemly abo woloky po odnom kro platiti budet, A od
inszych gruntow kotory by sia na paszniu nie zchodili, niczoho platiti
nie budet winna, a tuiu odprawu wrad wto czasie wyszszey zamiero
no wykonywati maiet, pod winoiu pietmadesiat kopami kro storonie
powodowoy, o kotoruiu winu wrad do tych se sudiey kotownych pozwan
byti maiet, a pozaplatie winy predsię tuiu odprawu uczyniti winen budet,

Artikul 95

O tom kto by wradu kotoromu wiązania nie postupil
pozadtie kotorogo wradu a nie potrybunalskom

Iesliby storona taia nalio wrad ziemski abo grodski odprawu uczyniti rosko
eset wedlug tych wkotorych storona prawom perekonanaia skazanie wrado
woie prinie ta iodnogo nie aprelowala, togo wradu nicogo odprawy uczyniti na ymieniu
swoim nie dopustil, ieczymkolwiek sa abo czereskogo ynogo sprotiwil by
sia, Tohdy takowy zatuiu swoiu protiwnost w zowituiu zaruku wpa:
daiet, I a wrad tot kotoromu by sie protiwleno, do nas hspra na liscie swo
im otworonym podpieczatyu swoieiu y podpieczatiu tich szlachticzow
y woznych pry niem butuczych kto y spodpisaniem ruki ich, kto zmiech
pisati umieti budet, odoslati, y o tom wpore oznaimity nam maiet,
A my hspdr. chotie na tot czas dworom swoim budem, takowoho upor:
noho y wradu naszoho nieposlusznoho kazati wyzwolati spanstw
naszych a naymiernu protiwnoho cherez Dworanina naszoho obrynuo
nomu mocniu odprawu wdielati roskazati zaraz, kto wposelakoy
prowoloky. tak wreczy osuzonoy iako w zarukach, zakladiech y
winach, y szkodach wsich, maiem y powinni budie kotory Dwo:
ranin pry takowoy odprawie, pieti też szlachticzow y dwoch wo:
znych prysobie miti maiet, A zatuiu winu yz z wradu naszo

nie dopustil

Niedopustil odwiazania iako zaprotiwlenie prawu pospolitomu y zwierz-
chnosti naszoy hospody, ostatok imienosti protiwnoho. stoby tež wiele
iele pobczynieniu storonie zalobnoy odprawy. w W: m: N: L: ostato
wsiu odsuda do welikoho kniazstwa do stolu naszoho hospodarskoho wziaty y
y przywernuty maie, kotoruiu toho tot isty takowy protiwnik woie-
nnie tratiti powinien budet, iako my hospodar kniu maie mo strosta-
ti mocy y wolny budiem lude Narodu Szlacheckoho Nayre-
czy pospolitoy zasluzonym iako w tas nie zpadli naszy, kto wywolan
zu nie wotowaiuczy iele wymanszy to. Jesliby takowy storonie v
kryiuzonoy zawsie przyszli dosyt uczynil, Ac do nas hospodara omilo-
sierdiebysie udiek, Tohdy prywernienie ieo onoie maietnosti y z nie-
siemie zmieho wywolania budiet przy wolney y laske naszoy hospody.
A iesliby tot sz tak uporny byl, yto poslancu naszoho sprotiwilsia y odpra-
wy uczyniti nie dopustil, abo tež imienie wnikawszy prawa ko inszomu-
li pustil, zhoso wedlug artykułu wyszszoy opisanoho w sitze rozdiele
siedmsiat tretioho uczyniti mienos, Takowoho iako protiwnika sp-
rawiedliwosti Bozey, y zwierchnosti mairstatu naszoho hospodarskoho zaprypo-
zwanie od storony obiyuzonoie, pired nas hospodara nrok zawitny y podla
zoniu napisanie toho uporu y nie postuszenstwa ieho zoznanie poslanca
naszoho slaszty y woznych, pryniem buduczyts tam bdie natot cz-
as dwor naszym budie, w zadnuiu limitaryiu toho nie upuszczaiu-
czy gdy poswany stanet zorto ieho karati kazem.
A iesli nie stanet, tohdy zaraso natot rok maie ioho wskazati zousirs
Panstw naszych ziemly wywolati wiecznym wywolaniem, tak iszbysie m-
koli w granicach y Panstw naszych nie worocal, A postupok wiecz od-
prawy storony zalobnoy i przywernienie maietnosti upornoho do sto-
łu naszoho hospodarskoho, takoss zaraso na roku za mandatom prypato, tak
iako wyszszey opisano czerez poslanca naszoho wykonati, a y hospr
bez zadnoj prowołoki powinni budie, A wiaszcoho pos tomu na-
szo, takze maiet byti iako y wradu, wedze ktiieby zkazn wradowa-
ia protiw hoho zaocznie zaniestanie, abo za nie dopuszczenie appelaryi
wyszsza, atoby nechto szto zkazano, tot sud y zkazanie za nie pra-
wnoie poczytaiuczy, wiazania nie postupil, y wrad otakowoie zk-
zanie nie prawnoie do sudu nalezhoho trybunalskoho prypozwal, to-
hdy takowaja sprawa maiet byti zaterzana, y dlatoho takowo-
ho sprotiwnoho, iako na wywolanie do nas hospodara odsylati, tak y odprawy

uczyniti nie maiet

czyniti nie maiet, asz do rosprawy oto do sudu hotownoho zostanie-
li tot sprotiwny uto winien szto wrad naniem wskazal, Tohdy y
zaruka tym zanieposlusienie wiazania woznoho y wradu wyszszey
wsie statutie opisanym podlegczy maiet, A sud trybunalsky
ku odprawie toie reczy zaruku odoslati maiet wedlug nauky w try-
bunale opisanoie,

Artikul 96

O takowych ktoby podczasom perewodu prawa miezi dwiema osobami on treti wiazania wradu boronil

Pakliszby kto maiuczy sobie imienie odkoho inoho puszcnie zalo-
zenu poswu czerez kotoruiu storonu zalobnuiu, a poto po wskazaniu
wradowo toho ymienia storonie powodowoy abo po przysuzeniu
nato ymieniu iakoy sumy pieniezhoie, wiazanie wozno abo wradu
naszoho boronil, Tohdy storona zalobliwaia takowoho nrok za-
witi zrocznie zaszest niedel ao czetwertie zaczotiry niedieli do
sudu hotownoho przypozwati maiet, Tak na toie miesce bdie wyso-
koro woiewodstwie woniczas sud zolowny sprawy sudowyie odpra-
wowati budet, y gdy zamieho toho sprotiwienstwa swiedectwo wra-
dowym iako wyszszey opisano dowiedet, Tohdy wiazanie wonoie
ymienie zarecz ofuzonnu postupiti, akuto gwalti, zaruky, wlisne
sudowom opisanyi. znawieszkom sam zaplatiti powinien budet, szto
na wlasnoy maietnosti ieho bez zkladania rokow statutowych sk-
azano i odprawa poradkom wyszszey protiw samoho istca opisanym
uczyniena byti maiet, Ktosie maiet rozumieti koliby kto osiedly
w W. m. N. L. to uczynil, A gdyby tot kotory wiazania boronil w W.
N. L. byl nie osiedly, A wiazania boronil mocno, tohdy samy y
sticz postupkom wyszszey opisanym wowsiem pokonywan byti maiet
a oto nie osiedlym protiwniku odno, abo kolko ich budet, iako osamo-
istczu wrad nam hospodaru oznaymiti maiet, A my ich protiwnikow po-
spolu s samym istczom zziemle wsich Panstw naszych wywolati ro-
zkazati maiem,

Artikul 97

O wykonaniu wiazania y odprawy na ymieniu winowatoho winszych porzecziech ktieby osiedlosti inszoie maietnosti ieho woto poniecie ktie zkazn wyszla nie stalo

wstawuiem

Vstanowiem, iż gdy by w kotorom powiecie nako sprawa tak wielika ia suma pieniezi skazana była, abo by kto uporom swoim protiwiaczysia prawu pospolitomu, i wiazania nie postupuiuczy wzaruki, tak wieliki popał, zaszto by odprawy wodług sieho Statutu ymienie y maietnost ieho w tom powiecie. w kotorom sud był nie wymiesła, a onby ieszcze miel osiedłost w inszich powietiech, Tohdy zero znaymienie oto y odosłanie czerez list otworony wradu toho powietu kotie taia rey suzona maiet y powinna budiet wrad druhoho powietu bud ziesky abo grodzki, kotoromu wedłe toho suda nalezati budet, to iest iesli w ziemstwa było suzono, tohdy ziesky, A iesli tesz z grodu, tohdy grodzki, zaostatok sumy sprawa skazanoie wodług nauki sieho Statutu, naymienia w ynowatoho odprawu ~~wedłe sieho Statutu~~ uczyniti storonie powodowoy, od pryniesienia im takowoho odosłanoho listu s toho inszoho powietu na dalei za kotiry niedeli poddtom sz winom wyszszey w artikule dewiedziesiat cztwiertom sie hoss rozdiełu opisanuiu, Iesliby sia tesz trefiło odprawu za summi pieniezi uczyniti, abo w samoie sprawa skazanoie ymienie wiazywati w takowoie kotore iebysta rozłużyło ludmi, abo gruntami od dwora toho Pana, w inszy przylehły to powiet, albo y kolko powietow Tohdy wrad toho powietu perszoho maiet kuodprawie y wiazaniu dostatka tuiu rzecz odostati, czerez list swoy otworony w inszy powiety, kotie takii ludi grunty lezat do sudy grodzkoho a tot wrad grodzki powinien budet, to ie skazanie wodług listu sudowoho onoho perszoho wradu kotie sia poczatok to ie sprawy stał, wykonati, y odprawa uczyniti wodług poradku Statutowoho pod winom w inszych artikulech na wrad o zwołoku odprawy opisanoyu

Artikul 98

Iakim szacunkom odprawu sumy pieniezi sprawa skazanych naimienie lezaczoho uczyniena byti maiet,

Vstanowiem, iż kozdy wrad nasz sudowy za sumu pieniezi prysuzoniu maiet wodle poradku sieho Statutu wyszszey opisanoho odprawu dawati, s szacunkom w sie artikule nizey opisanym, za kozduiu 20 kop hroszey służbu abo wołoku liudmi osiełych, a zdesiat kop hroszey połsłużby abo połwołoky liudmisz osiełych potomusz i ziemlu pustowskuiu abo wołoku pustuiu za 10 kop hroszey, a kotieby liudiey tiahłych y pustowszyn nie stało

pustowszyn nie stało, Tohdy w Boiare w Panczermy y Putny, w Pancernoho Boiaryna sieho ziemlem za sorok kop hroszey a putnoho za 30 kop hroszey. A iesliby y tych nie stało, Tohdy w ludi y grunty Boiar słachty kotoryiby osiełostiami swoimi ku tomusz ymieniu na kotorom odprawa uczyniena budet nalezały, A nie mieliby pierwiey dany wyzwolenia od Pana swoieho słusznoho wodług sieho Statutu Odnakże tot kto wymienia takii słacheckii wiazetsia nie maiet w to ie słarsty ymienie odnimaty, tolko maiet smotreti służby y powinnosti takoie iakuiu powinni byli Panu swoiemu, także szacunkom wyszszey y nizey opisanym, a morg ziemle pasznoy iako pu hroszey, Polia prostoho morg za piatdesiat hroszey, sienozaty morg piet desiat hroszey, ziemle lepszoie kotoraia by sie hodiła na paszniu, morg za sorok hroszey, Boru, lesou, lesów, kozdy morg po hroszey 20,

Paklisz by y takowych gruntow nie wiazanie, za sumu prysuzoniu nie dostawało, Tohdy y w zasieianie na gruntiech dwornych zyto y iarynami wwiazanie dawano byti maiet, to iest, skoro toho morgu pohnoiu rachuiuczy, zyta po piet kop, na morgu prostoho pola poti kopy, A na morgu iarynamy zasieianymi, Pszenicy po szesti kop, Iaczmieniu po szest kop, owsa po 4 kopy. Iaryc y po 3 kopy, hreczy y po piati kop, horochu po szest kop, Prosa po 4 kopy, Sogrewicy po 4 kopy, A insze ohorodnyie reczy zasieianyie, wodług uwazenia woznoho y słachty zinu kato wwiazaniu budut zyi, A to maiet byti szacowano na pieniezy potom, iako nizey w tom Statucie szacunkom iest opisan, A szto sia dotyczet ozier, Rek, Tohdy w wozera wwiazanie dawano byti maiet, wedle wiedomosti susied okolicznych osiahnionoie, iako mnoho Ton w kotorom oziere budet, kazduiu tomu stanowieczy za 24 hroszey. Stawy y mlyny, Sazouky, podle waznosty pozytkow, Dcarelars iez abo siezu osietrowuiu za kopu hroszey, iez ryby za hroszey: 12, Hat kotcowy ryby, rusky abo Polesky, za hroszey 12, Hat viunowy, takze Polesky za hroszey szest,

A kotieby y tymi reczmi wyszszey mienowanymi Suma skazanaia nie wy połnilasie, Tohdy by do wsiakoho rozu, zboszye, motoczonoie y nie motoczonoie, y insze statku y reczy ruchomyi szacunkom sieho Statutu.

pochawati maiet,

Podawati maiet, alhotorymby rzeczy szacunok w Statutie nie byl opisan, Togdy takze wozny s starostoiu, wedlug uwazenia swoiego szacunok i odprawu na kich rzeczach czyniti maiut, A pakliszby y to wsie onoie sumy nie wynosilo, Togdy po takowoy odprawie wozny z starostoiu roki czotiry niedieli zlozywszy i powinstwu ich, maiet y dwor, y wbudowanie dwornoie y w plac, oszacowawszy wsie budowanie za szto stoiati budiet ukazati, y storonie podati maiet. A wozny tot y starosta kotoryi takowuiu odprawu czynity budut, toie ymienie, ludi, statok, ich robotsy y wsseliakuiu powinnost zwykluiu tych boiar ludiey, y pozytki spisati maiet, y tot Regestr pered uradom zoznati, A tot komu takowyi dobra podadut, mnoho bolszy nad powinnost w Regestr opisanuiu brati nie maiet. Pod nawiazanem wsieho toho storonie protiwnoy s tobyi nadto wziat po wykupieniu toho ymienia y ludiey, Ieslisz by y toie wsie on iesu my nie wynosilo, Togdy na osobie samoy winnoho dostatku maietnosty odprawa uczyniona byti maiet, Wedlze pryposwawszy ieho do urada grodskoho, a to tym obyczaiem, isz tot pozou maiet byti czerez woznoho pry kosciele wprawaski, y na korhoch prybity y obwolany, A gdy stanet, Togdy urad grodsky onoho powietu za dznaymieniem toie rzeczy od storony zalobnoie, a za swiedectwom woznoho y storony Kotoy odprawie posylamy ieho maiet ieho do wiezienia osaditi, A nie stanietli za pozwom, ino gdie by iho lutsze mozno byti poshuknieni, maiet byti poyman czerez urad grodsky, y do wiezienia zamkowo ho abo dwornoho osazon, w kotorom wiezieniu potol maiet sidieti, pokol rukoiemstwo na to dast, isz storonie swoiey za wsie dosyt uczynit, A nie budietli mieti rukoiemstwa, Togdy urad storonie powodowoy winnoho wydati maiet, kon ieho w wiezieniu dierzati maiet, asz ic za wslu sumu prysudzonuiu dosyt uczynit, Alboby takowoho uradowym poslancom wziati borom, Takowyi za nit, Altoby takowoho uradowym poslancom wziati boronil, Takowyi za pryposwaniem oto do grodu k naroku zawity, y za przekonaniem ieho w ten prawom y dowodom sam budiet powinien zalobniku to platiti szto byl winien tot koho nie dopustil poymati

Artikul 99

O zaplatie sumy pieniezi sprawa zkazanoie

Gdyby kto

Gdyby kto moiuczy na sobie sumu pieniezi sprawa zkazaniu, a nie chotieczy zanieie dopustiti wiazania w ymienie swoie chotiel ieie storonie swoioy protiwnoy narok zaplatiti, alboy po wiazaniu w ymienie, w ludi, y grunty, chotiel to wsio szto uwiazano wykupiti, Togdy pierwiey maiet storonu swoiu protiwniu, listom otworenym uradu ziemskoho, abo grodskoho, czerez woznoho y dwoch slachticzow obwiestiti, niechai silitsia oczewistie k rokom szto zohlasu podati ino ieie na ymienia polozyti, nabliszey pered tym dnie, kotoroho by chotiel pieniezi oddati za dwie niedieli, aby brania pieniezi pilna byla, A gdieby kto za abo czerez koho koliek ino sonorysziawszy otderzaniu ymienia albo ludiey uwiazanych nie chotiel na toy dien oznaczonomy pieniezi prysudzonych brati, A iesli ieszcze do wiazania nie pryszlo, ino narok od uradu naznaczony, iesliby tesz kto nie chotiel pieniezi prysudzonych prynyati s kotorymi budiet naydowan w ymieniu swoim tesz uradownie z woznym y s storonoiu, Togdy takowoho tot kto pieniezi oddaiet maiet pozwati k ubraniu pieniezi do uradu ziemskoho abo grodskoho narok zawity. Na kotory roku o ny pozwany, ni kotorymi prycz ynami chotia y prawnymi nie wymowlaiu: Sia, wymiawszy tolko to, hdieby kto byl za hranicoiu w nasych Panstwach na posluzbie naszoy y ziemskoy winien budiet stati y pieniezi swoie prysudzonyie prynyati, A to wsio szto byl uwiazan pustiti A iesli iesze do wiazania nie pryszlo bylo, Togdy ieho zodczania pieniezi kwitowati, Paklisby tot pozwany sam ani czerez koho inoho pered urado ku braniu pieniezi nie stal, Togdy urad pered kotory budiet pozwano maiet pieniezi pri sobie zostawiti za pieczatmi wsich troch urad nikow sudowych pryrnikach maiut byti chowani, a storonie ymienia z ludiey wywiazanie dati, A tyi pieniezi winien budiet urad tomu kto byli pry sudowy zaraz oskorosic ich pomienet, bez zadnoho zatrudnienia nad dalej za tydien od opomnienia oddati pod zaplatoiu drugoie takoie wiehlo: ie sumy hdiebysie oto z urado do sudu prawnoho, za nieoddaniem pieniezi prysodzylo, Takze kto by zapozyczonyi pieniezi wolecz awszy sie w nesyte ymienie, a nie chotiel narok w zapisie pomienenyi pieniezi prynyati y ymienia postupiti, oto zalobnoy storonie wolno budiet takowoho dokotoroho pochoczet urady grodskoho, abo ziem

skoho

ziemskiego, natalyże iako wyższej opisano rok zawity pozwati i oddawati takowyj pierwsze ziemie iedney odwo na wradiech na szych Sudowych

Artykuł 100

O odniatiu imienia, albo ludziey gruntow po wiazaniu urzadowo

Iescze też i to opatruiem, iż gdyby kto po postupinszy wiazania ozimie uludi, i iakikolwiek grunt, bud wożnego od urzadu kotorogo posłano, abo samo urzadu, ieżeli to stronie powodowy wydierżanie urzadownie podano, a potym on sa abo crez wradnika sług, Boiar, poddanych swoich i ktorogokolwiek inogo to wszystko bilo storonie zatobnuiem wiazano, gwałtownie i bezprawnie odniał, todi storonie togo wiazano, iż kotoroy czotiaż budet wiazanie doszło od urzadu ziemskogo ale poczoczetli dla prutszoi sprawiedliwosti do grodu o to takowogo proti wnogo pozwati, to oboie wolnoiey budiet uczyniti, kotorzy tako woy budie było wiazanie od grodu, to zasie do grodu maiet pozwati A zakotorimkolwiek pozwanie tak do ziemstwa abo do grodu maiet byti rok zawity, y ta na wradie dowiedietsli storona zatobraia wiazania swoiogo wradowogo wkotoroie budiet crez wożnogo, abo crez samij wrad wstała, i odniaty gwałtowno zocrez storonu iey proti wniu, to iest rzeczy wszystko było wiazano. Todi takowyj sprotiwnik iesze sowito tak wielikuiu sumu i zektarty za iakuiu zatobnik był wiazan, tyj to storonie swoiey zatobnoy y kto gwałtu 20 kop groszej muszą zapłatiti budiet powinien, y zato wsie wiazanie y odprawa nayminiu takowogo sprotiwnogo zarazo posudie bez odkładania zadnich rokow uczynena byti maiet wodług togo poradku y prawa tego statutu, okolo wiczania wyższej opisanoie

Artykuł 101

O braniu win crez urzady nasze wsie statutie i zapisiech dobrowolnich na urzady opisanych

Gdyby kto popał winu iakuiu słusznie prawom perekonaniu kotorogo urzadu na ziemskoi, abo grodskom, tak wsi statutie iako i w zapisiech dobrowolnich opisaniu, todi takij winy maiut nalezati, w sudu ziemskogo wsim trem urzadnikom ziemskim Sudiy, Podsudku y pisaru narowny czasti, a w grodskogo Sudu, budiet by sie to nie peredsamimi woiewodami abo starostami sudowymi todilo, po tomuż wsim trem urzadnikom, Namiestniku abo Podstarostie, Sudiy y też Pisaru wedle koszti urad nasz wedla dobrozoważenia, y uszesniaiemsłogo po

postupku pryczinnyjszym maiet byti do odpuszczenia takich win, niższij dobrania ich zwłaszcza, sierotam ubogim, a nie swowolnym folga wtom uczyniena byti maiet,

Artykuł 102

O pozywaniu czerez samych Panow wotczinnych sług Boiar y poddanych

Gdyby czyie sługie, Boiarynom Poddanom, iakogokolwiek stanu szlachetniku stanie iakaia krziwda odkogokolwiek bud od samoie osoby stanu szlacheckogo inszyj iakoie albo od czyich sług, wradnik, Boiar poddanych, ieśliby się to susiedzkim obyczaiem nie dopuszczaiut zij togo do naszogo h... urzadu rosprawiti y uspokoiti nie umogło, a pryszłoby do listow upominalnych albo y do pozwow, Todij tak listi upominalnyi iakoy Pozwy maiut byti brany imienie sług, Boiar, albo ludiey czyich kriuzdzonych, ale imienie y nazato bu samych Panow dowodiczym im sprawiedliwosti, wedże czasu prawa mogut togo panowie odprawowati czerez umocowanych swoich, y nie sam Pan zgola sebe budie niczego w tasmiu rzecz abo szkodu idiet, Ale tyj ukrzywdzonyi sługi Boiare, y Poddanyi iego gwałtow krzywd y szkod swoich wodług prawa dowoditi mogut, wedże na gwałtiech tolko ludiam narodu szlacheckogo przysiaga wskazana byti maiet

Artykuł 103

Iako pisar wpisaniu spraw sudowych zachowati się maiet,

Wpisaniu Pisaru y podpisky pisania tak szij roliko nie maiut czynity w pisuiut zij Pozwy, y sprawy kotoryi się peredteym tuczyli w toy sprawie, ale rzecz dostatocznie wypisati stakowych iogo listow dati Pozwow y listow pomieniaiuczyj, to sztosia budiet stiazati ktotoie sprawy kotora iasia pered sud przywodziła, y tak maiut storonam wydawati, aby protoł żenie pisania odprawy ludzkij nie zatrudniali sia, wedże wolnie wsiogo do koszyti iako storona potrebowati budiet, czogo sobie sama storona, abo prokurator iogo musz maiet pripiłkowati daiuczyj mowienie swoie zobu storon napisanie do Pisara nadaley do tretiego dnia dla pamieti urzadowi, aby zhasał urzad spamieti swoiei sztosie prednim toczyło A nie dałkiby do tretiego dnia, todij urzad wzo nie powinien przyimowati A budiieby storona potrebowała iakogo listu aby był wpisowan do Knih dla starosti y dla czogokolwiek, albo ieśliby kto kto daiuczyj na wiecznost, iakuiu i na sztokolwiek zapisy swoie wotłasnij, wodług

dawnoho zwyczaiu, y zoznał by ich pered wradom, tohdy pisar niecz żadney(?) szy roboi predmowy, ale tolko osob tych pomieniwszy, kto komu szto sapisuiet, a po tom list abo zapis tot, slowo od slowa dolni upisati maiet,

Artikul 104

O wozno kotoroho po latinie zowut General

Bacżaczy my hospodar, iż tohoiest potreba dla mnohich potreb y spraw ludzkich vstawuiem iż w kożdom woiewodstwie i powiecie wszytkiem Panstwie naszom W. K. Litowskom nad inszymie odin wozny vstanowlon byti maiet, takowy kotoroho latinskim iazykom zowut general, a takowy vrad wo woiewodstwie i powiecie osiedlomu, rodicz W. K. pismo ruskoie vmiejuczomu za prisiahnou y oznaimieniem onym nam hospodaru, od woiewod, starost, sudowych y szlachty obywatelew tych powietow od kolko lubiek budiet, A my hospodar listy z kanclaryi naszoi na takowyie vrady im dawati maiem kotoryie posle danin na swoie hospodarskoi, na vradie toho w kotorom powiecie takowaia osoba osiedlaia budiet, na pierszych rokoch sudowych ziemskich pered vradom prybytnosti szlachty prysiehu na vrad swoy wo tom lystich woznych vczyniti maiet a po takowoy prysiehe w swom vradom swoim sprawowati budet, takowym sposobom, to iest, takowy wozny w kożdoie woiewodstwo y powiet po wsioy ziemle toho Panstwa naszoho W. K. L. kdie kotoro budet potreba budiet pozwy nositi, y vradom swoim woznowskim vkładati y szafowati moc mieti budiet, a pry każdoy sprawie storony szlachtu pry sobie mieti maiet, iako woznych iest w tom statutie opisano, a zoznanie toho każdoho woznoho w kożdom powietie, i w kożdom vradie za mocnoie i ważnoie prymowano byti maiet, i w ziemli żomoytskoy takowyie generaly byti mohut,

Artikul 105

O potwarcoch

Zabiehaiuczi tomu, aby ludi złyi od potwarcy na ludiey niewinnych powsiadasznimi byli, vstawaiem iesliby kto probaczywszy boiaszni Bożoi, y wstydu ludzkoho rzeczy iakii zmysłowyi potwarnyi do sudu donies, i sprawy toie nakoho popirał, A kto by się na nieho pierwy raz iawnymi dowodi i słusznymi znaky pokazało, Tohdy zatoho to storonie tomu kotoruiu spotwary ł winy powinien budiet zaplatiti 6 kop hro, A pokazet li się to wtory i treti raz, Tohdy zakożdym razom potomusz storonie protiwnoy platiti powinen budiet, A iesliby i cżetwierty raz toie ż się natoho ż otkoho kol niek pokazało, Tohdy w toho takowomu wozdra rozrezana byti maiet, y w żadom takowy potom aby nikoli do żadnoho vradu i do sprawy pripuszczon nie był, wedze się to rozumieti maiet, tolko o iawnych potwarcoch, a nie o tych ludiech, kotoryie bo dla vbostwa abo dla iakoi prostoty y nie vmiejetnosti swoieie, albo tesz dla iakoho prypadku prawa swoho sbe nie dowiet, tyi za potwarcy rozumieny y karany byti nie mohut,

Rosdiel piaty

ROZDIEL PIATI O PRAWE POSAHV Y OWIENIE

ARTYKVL 1.

Kotorym obyczaiom otec wydaiuczy doczku swoiu zamusz maiet obwarowati y vpewniti zapisanie wiena od zyathia

Tesz vstanawiem, iż każdy obywatel toho Panstwa kotoroho kolwie buduczy stanu wydaiuczy doczku swoiu za musz y daiuczy zanieiu posah abo wyprawu wodlug dobroie woliey swoieie, naperwiey niżli do czeho wydast, maiet od ziatia wziati zapis pod pieczatiu y s podpisom ruky ieho, kto pisati vmiet, y pod pieczatmi ludiey dobrych s kotorym on na tretiey czasti y imienia swoioho liezaczoho ony posah toiest hro liezaczyie, zołoto, srebro, perla, kamienie drohie, sowito szacuniczy, A inszyie wyprawu szaty y wsiakiie obiory, y chusty biełyie, koni, kolebky, y wsie inszyie reczy ruchomyie, od nym szacunko bes sowitosti kładuczy opisati maiet pod iako nizey opisano, a potom ony zapis toż ziat, na pierszych rokoch ziemskich sudowych od prawiwszych pered sudom ziemskim onoho powietu, w kotorom ten osiedłost, naibolwiey zapisano lezati budiet sam osobnisto zoznati, y w knihi ziemskiie zapisati dati maiet, y na toie zoznanie swoie ziecho na vradie maiet vczyniti powinien budiet ziat oycu, list swoy osobny pod zaruhamy dati, A s podiatli sie na to obie storonie zeby taki list wiennowy na vradie hrodskom niezdaby rokow ziemskich był zoznan, toż też wolno budet, A po tom tot zapis, otec, matka, abo blizkii żony ieho peremiesti maiut do knih ziemskich, w to takowaia oprawa kożdoho vradu maiet byti derżano, Potomusz ia matka, bratia, strieiewie, y inszyie bliskiie, około wydania a wstan mat zeiisky deioly narodu szlacheckoho, zachowati, y pierwiey wydania ieie zamusz oprawu od ziatia oderżati maiut, Ieslizby kto listu swoioho wienownoho, bud pered ziemskim abo grodskym vradom wodlug postanowienia pryiatielej żony swoieie nato vczynionoho nie zoznawszy pierwiey roku na toie zoznanie zamierzonoho z sieho swieta zszol, Tohdy żona ieho abo ieie pryiatieli, maiut tohosz czasu iako nabolsziey byti może, tot zapis ieho wienowny, na vradie ziemskom, abo

grodskom.

Grodskho, opowiedati, y okazati, y do knih iego zapisati dati, a potom
gdy taia rzecz do prawa przidiet, a dieti bliskii muzha iei, nie dawali by
wiery tomu listu, to bdy ona postawiwszi pieczatniky, kotoryie pieczati swo
ho listu wiernoho budut, A to iesli by byli pieczatniki zhywi, ma:
iet prez swiadeztwo iesczo przysiehu wczyniti, ze to iest list prawdiwy
iey od muzha iei dany, a nie buduczi zhywych pieczatnikow, to predsia
ona sama przysiehoiu swoieiu toho listu podpieriti maiet, a potakho dowo
die tot zapis pri mocy zostanet, A pak li by otiecz matka brata y kto
z blizhnych wydawszy dievku za muzh ~~zamuzh~~ takowoi oprawy y wiena iako wy
szey opisano od nieiu ne dokazal, takowaia dievka, po smierti mu
zha swoiego wmiesto wiena trati, chotia by wyplikuiu summu za toboiu wniesla
A wzdy predsia iako slachtianie dieti abo blizhkii powinni budut,
za wieniecz dati triczat kop hr, a to iesli by za muzh poszla, A kdy by
za muzh poyti nie chotiela, To bdy mieszy dietmi y mezhy blizkimi wy:
mienia muzhnim budiet rownuiu czast imienia derzhati azh do smierti swoiei,
A iesli by onoho slachetskoho imienia nie triczat kop hr nie stalo, To bdy tesz
wodlug toho zakonu imienia maiet iei wydielena byti cztwertaia czast
kotoruiu budiet derzhati tolko do zhywota swoieho, chotia y za druhoho mu:
zha poydet, a potom potomkowie y swoie cztwiertoie czasti iei wstupiti,
To bdy takowaia czast wsia wodlug sieho statutu z wrocz wracz sza
chowana byti maiet, A to ie szacowanie summy tolko polowicza a nie
bolsze do moiey budet, A kdy by kotoraia zhona, nie maiuczy od muzha wie
na opisanoho, pierwiey muzha z sieho swieta zyszla, albo y po smierti
muzhniey siedieła do smierti swoiei ne czasti y imieniaieho, wodlug
nauky wsie artikule wyszszey opisanoie, to bdy po smierti iei, dieti
blizhnii iei wiena ieie poiskiwati nie maiut,

Artikul Z

Iako maiet muzh zhonie zapisati wieno

Tesz ustawuiem kto by chotiel zapisati wieno zhonie swoiey, Tobdi maiet o
szacowati wsi imienia swoie, i na trietiey czasti wsich imieniy swoich, bud
wkazhdom ymieniu, abo odnoho kotoroie albo kolko imieniey tretiuiu czast wy
mawszy y wylucziwszy, maiet protiwko wnesienia zhony swoieie, iako
wierchu perszoho artikule opisano wiena iey zapisati, i koli budiet taia
zhona ieho, na tretiey czasti imieniy y summ nich wieno opisanoie od niekhomiet

Akdy by potom umier, y dieti posobie zostawil, a taia zhona poydet
za druhoho muzha, A iesli dieti abo blizhnii wschotiat iei e toie tre
tiei czasti za zhywota ieie wyswienowati, Tobdy maiut wsiu summu
pieniezi iako budiet wlistie opisano zaplatiti, tozh toie ymienie ku
rukam swoim wziati, A iesli zh budut dieti abo blizhsyie ostati smier:
ti ieie, a toho ymienia za zhywota iei e zrak nie wschoczhut wykupiti
To bdy powinni budut onoie wniesienie iei e, szto wsho do wniesla
posmierti ieie zaplatiti, tolko ona odpisaet, a przywienku szto
budiet zapisal otiecz ich naprotiwko wniesienia zhoni to toho im
powinni platiti, A ona tesz nie maiet nikomu toho przywienku odpisywa
ti, nesz tolko budiet odpisati wolno wniesienie swoie, A iesli by nikomu
nie odpisala a dietiey nie miela, abo by y miela, a lecz by tyi dieti iesczo
za iei e zhywota, abo y posmierti ieie let niedorosly, abo y dorosli let,
a prawa by swoiego nikakoho nie wlewszy pomierli, Tobdy maiet
byti toie wniesienie ieie wiernieno wsio do tych kotoroho wyszla, Wol
no tesz kozhdomu zhonie swoioy odpisati reczy swoie ruchomyie, tak iako y
kozhdomu obczomu, to iest, zoloto, serebro, szaty, konie iezdnyie, y inszyie
reczy kromie zbroy, stada, y czeladi dwornoie, y bydla dwornoho,
A wedze y toho wsieho to iest zbroy, stada, czeladi dwornoie, y by
dla dwornoho, y tesz zboza wszelakoho tak iako imienia lezhaczoho
tretiuiu czast zhonie odpisati wolno, Aby sie dieti by naymieniu miela czym
slushbu naszu hospodarsku siesluzhiu z tretiei czasti imienia zastupowati
A dieti abo blizhnii gdy budut iei e z tretiei czasti wystupowati, to
bdy przymawszy ona od nich wieno swoie, winna budiet im tuiu czast
tretiuiu, tolko z dworom, z budowaniem dwornym, z boiary z liudmi tiagly
mi y z czeladiu dwornoiu podati, A inszyie reczy iey zapisanyie, iako
zbroia, stado, swierepie, bydlo dwornoie, y zbozhe, nie stoho czetli ona co
ho s tych reczey, po dobroy woli ey swoiey, dietiam, abo blizhnim, przyimie
niu zostawiti, to wsie przy niey zostati maiet, A tak podle toie u
stawy naszoie maiut sie zachowati wsie poddanyie naszy, y na potomny
ie czasy, A kto by nazwyssz toie ustawy naszoie uczynil, A szto nie slu:
sznie zhonie swoiey za wniesienie ieie obyczaiem wienowym zapisal, tako:
wych zapisow nie hodzhen mieti moczniych, my sami y potomki naszy wielikiy

Kniazi Litii, Proto otiec, matka, bratia, abo ijnßyi blizkii, ieszcze
niewydawszy diewky zamuß, maiut pierwiey toho smotreti, ieslibyto
hodiata ieho tretiaia czast imienia howito stoiati mohla, protiwko wne
sienia toie dieneg, naczoby sie protiw toho wienowati mieł, A kdieby
tretiaia czast nie stoiala protiw wniesienia, To sczy otiec, abo tot kto
ieie wydawati budiet, maiet zatuiu sumu pieniezi ßtoby pomiry miel
dati kupiti ijmienie, y potoy diewce ziatiu datj, A ziat pretsie domo
swoiey zaroßtoby osobno wziat sumu iakuiu maiet oprawu uczyniti
na tretiey czasti ijmienia swoieho wlastneho a toho imienia kotoroho
otiec, brat, abo blizkii kupiwßy potoy diewce dast maiat spolu u
zywati, asz do zywota muzniaho, A po zywotie muzniom ona iako swo
ie wlastnoie maiet dierzati w ospostok zwierzko swoim, buduczy tym
wolna szafowati iako wlastnostiu swoieiu, A kdieby zona pierwiey
muza swoieho, nie zapisawszy emu ijmiku iwo takowoho ijmienia y
dietiey po sobie nie zostawiwßy z sieho swieta zyszla, To sczy toie y
mienie maiet prijto wrot do tkotoroho ona wyszla, A ieslibij dieti po
sobie zostawila, to sczy toie ijmienie na dieti iele spadiet

Artikul 3

Posmierti oijczowskoy dietey iak maiut z ijmienia
oijczyznoho wyprawowani byti

Vstawuię iesliby otiec za zywota swoieho wydal odnu diewku
swoiu zamuß, a toi vmier, a po sobie zostanut wsii ieszcze kolko dewok, To sczy y
tyi dewky wedle opisu, albo testamentu ieho maiut byti wyprawowani
iako budet imo pisano, z kotorimi zostawlenni, A kdieby sumy opisanoie ani na:
znaczonoie zkotorychy nie bylo, A niemosby brat tak wielikoie sumy po:
nies datj, iako zapierwßoiu dano, To sczy oszacowawßy czetwiertuiu
czast ijmienia, swoieho oijczyznoho, nicziho stoho ijmienia nie utraczu
iuczy, y tym siestram swoim wyprawu rownuiu wsim maiet datj, yle
ich budiet, okro ieslibij brat ich rozumiel, ijsz czetwiertaia czast,
ijmienia oijczyznoho, bolß wasznosti, nisliby im narownyi czasti
tak mnoho iako pierwßoy siestre wyprawoy pryßlo, wynosila, To sczy
budiet na wolicy ieho, a czetwiertuiu czast pry sobie zostawiti, A siestram
wyprawy tak mnoho dati, iako otiec pierwßoy dal, A szacunok toie czetwer:
tole czasti ijmienia, wedlug wasznosti gruntow y pozytkow ieho, A nie

wedlug

A nie wedlug statutu, ijesliby sia s kotorij sami ssoboiu nie zgodij ozna
owan byti maiet czerez Podkomoroho kotory ssoboiu maiet mieti,
dla uwazenia prynamniey dwoch szlachtichow,

A ieslibij brat, abo sticiewie, sumu abo wyprawu rechmi ruchomijmi od oijca
ich abo matky ziele w lasnosti, ostawlenniu y opisanniu utratiti, To
sczy wedle opisu budiet powinien iako wlastnij dolg im oddati y za
platiti, a oddawßij abo zaplatiwßij toßto budiet im, od oczi czo wza
pisano abo wedlug sieho statutu wyprawu z ijmienia lezaczoho bczij
niwszij, czo inßij ch skarbow maietnosti ruchomoie pooijcu ich zo:
staly siestram swoim dawatj nie powinni, y oni toho nabrati swoiey
poiskiwati nie budut mocij, A kdieby brat ijmienia oijczyznyi ska
til, pretsij a czetwiertaia czast ich siestram nalezaczaia maiet
prijchoditi y wolno ijm budiet, oddierzanoho swoich czasti dochoditi,

Artikul 4

O dawnosti pro mołczania posahu

Vstawuię, jsz kotori otiec za zywota swoieho wydast wstan mal:
zenskij dowku swoiu albo kolko ich a posmierti oijcowskoy, taijaby
dowka albo kolko ich niemieczij iakoby otiec z ich nie mienil im posahu
dati, ieszczeliby posahu na bratie swoim, abo na dietiey potokowie
ho poijskiwatj, To sczy takowijm dewkam za zywota oijcowskoho
wydanijm, ani ich dietiam potoßtwu bratia y inijsie blizkii nikotoroho
posahu y wyprawy dawati nie powinni, gdijsz otiec wiedal iaku:
iu milost, y opatrnost o dobro dietiey swoich miel mijeti, odnosz
iesli po smijrti oijczowskoy, bratija siestrij zamuß wijdawati bu:
dut a posahu prijstoijnoho bud sumij od oijca zapisanoie, i zostawle
noie albo czetwiertoie czasti ijmienia ßto na czast ieie wedlug
prawa ieie, prijrozonoho y naukij sieho statutu wijszßij opisanoie na
kazati budiet, nie oddalij, To sczy o takowoij posah diewkam od posliaijch
zamuß dawnost maiet byti dossesti liet, A kotoraiaby do siesti liet
o to posahu nie wspominalasię taia boho o to wiecznie mołczati maiet, A kdie
bij kotoraia nie promołczawßij dawnosti a sama posahu odbrati nie doczekawßij
zmierla po takoij smierti dietiam potokom ieie, wolnoie mowienie a posahu babkij
abo matki swoiei zo miet, tolko bij dieti potomstwu swoich liet dostiwersze opisanoie nie omieszkalij

Artikul 5

Artykuł 5

O wdowie takiey ktoraia szedszy zamusz panną a po śmierci męża swoiego wdową z dziećmi dorosłymi zostanie,

Wdowa ktoraia siedzi na wdowim stolcu a bedzieli wienowana od męża swoiego, a synowie maią już polnyie lata, tedy ma siedzieć tylko na wdowie swoim, a synowie maią przypusczony być ku wszim imieniu y skarbow oycowskich. A iesliby była nie wienowana, tedy ma być zarsowana iako wyższey iest opisano w artikule pierwszym tego rozdziału

Artykuł 6

O wdowie takiey ktoraia szedszy zamusz panną a po śmierci męża swoiego wdową bezpłodną zostanie

Ustawuie, ktoraia wdowa zostawszy się po mężu swoim bezpłodną bedzieli wienowana od męża swoiego, tedy ma tylko na wienie siedzieć, a imienia wszie maią na bliszszych spaść. A iesliby nie była wienowana od męża swoiego, tedy ma na trzeciey części imienia siedzieć, poki za męsz poydzie. A iesli za męsz poydzie, tedy bliszszie maią iey wiano zapłacić iako iest wyższey opisano,

Artykuł 7

Ktorzykolwiek osiadły i nieosiadły ożenił się w Litwie

Też ustawuie, isz ktorzykolwiek osiadły y nieosiadły ożenił się w Litwie pobrał pożenie imienia, tedy czasu woyny y każdoie potrzeby w. x. l. ma, ~~y imieniey żony swoieie i ziakokolwiek nabytia~~, y przeciw każdo nieprzyiacielu tego Panstwa z imieniey żony swoieie i ziakokolwiek nabytia dostałby imienia w tym Panstwie, powinien bedzie sam osobą swoią służbę ziemską służyć y zastępować, y tym sie nie wymowlati że ię żona nie zapisała, A ktoby s takowych iakimkolwiek obyczaie nabył wszy y mienszy imienie w w. x. l. y w ziemiach iemu należących a woyny ziemskiey nie służył, iako wyższey opisano, tedy on takowe imienia tracić ma na rzecz pospolitą,

Artykuł 8

O dziewkach ktoraiaby bez woliey rodzicow zamusz poszła

Gdyby ktoraia dziewka bez woliey oycowskiey y macierzynskiey szła zamusz, takowaia odpadywaie od posagu y od imienia oyczyznego y macierzystego, także y spadkow, A iesliby iedna u oyca była, tedy oyczyzna y macierzyzna na bliszszych spadywaie, mimo takową dziewkę samą y też mimo

dzieciey potom

Dzieciey potomkow ieie, macierzystych albo matka dla imienia dozgły swoie odczyznych w opiece swoiey maiących, wydać niechcieli, tedy takowaia dziewka wedlug artykułu dziewiątego tego rozdziału zarsowati się może,

Artykuł 9

O dziewkach ktorzy po śmierci rodzicow swoich bez woliey bratiy abo stryiow zamusz poydzie

Ustawuie, iesliby dziewka została bez oyca y matki, a po śmierci rodzicow swoich niedorosli lat swoich, abo też y dorosszy lat poszła zamusz bez woliey bratiy abo stryiow, a nie bedzieli mieć bratiy rodzoney abo stryiow, ino bliszszych swoich abo opiekunow prawnie opisal albo ustanowionych, takowaia odpadywaie od posagu y imienia swoiego oyczyznego, y macierzystego, y spadkowego, ktoreby y na potem na nię spaść miało, A iesliby ona miała lata swoie, a bratia abo stryiewie ieie zadzierżywaiący y nie chcieliby ieie za męsz wydać, tedy o dnałoszcz swowolnie nie maiet niżadnego iyści, lecz maiet dać znać do urzędu przez niekorych, abo też przez sąsiadow abo przez kogokolwiek, A urząd wziąwszy o tom pewnyiu wiadomość że oni bliszszie w ktorych opiece iest zamusz ieie wydać nie chcą, ma iey dozwolić zamusz iyści ale z szlachcicem a nie z prostego człowieka stanu, A ona iesli z woleiu urzędu abo bliszszych za męsz poydzie za szlachcica, tedy takowaia imienia nie maiet tracić, A wiedzie dziewka lata maiet mieć zupełnyi trzynaście let, A tot kto ieie poymie wolno budietie wespołok z nieiu dochoditi maietnosti żony swoieie, Bratia też abo stryiewie, y ktorzykolwiek bliszszie maiący siestry w opiece swoiey, pokoli ich zamusz wydadzą, maiutiż w cnotie na swoim chowati, dierżeczi przy nich dziewiczstwu stanu stanowi im. A iesliby w cnotie chowati nie chcieli, tedy takowyi dziewki mogut nadzieli swoiey ktoroie im wyprawa być maiet sami siedzieć, y pod sprawoiu opiekuna im przydanego do tego czasu poki za męsz poydut, a idący za męsz wyprawa im z tego dana być maiet, wedle statutu wyższey opisanego

Artikul 10

Ktoby z dwiema albo z trzema żonami dzieci miał

Ustawujemy, jeśliby która wdowa za mąż poszła, y dzieci z mężem pierwszego jej żony nie miała, a z tym mężem drugim dzieci nabyła, Tedy po śmierci męża jej obiema dziećmi tego męża swojego, a z niemi mężowi drugiemu równą część ma mieć, A jeśliby dzieci z tym mężem nie miała Tedy także z dziećmi męża swojego pierwszego równą część tylko wyjmując legacyjej będzie mieć, do żywota swojego jeśliby za mąż nie szła, A jeśliby za mąż poszła, Tedy tej równej części imienia ma dzieciom zostawić, a też dzieci wiena jej nie powinni będą dawać, odnoż jeśliby która takowa wdowa skarbu i jakowych inych majętności swojej ku domowi, i dziecim zasię przyniesie, to jej y po śmierci jej dzieciom, albo bliskim jej należeć będzie, Pakliby też mąż który takiej żonie swojej wdowie pomiaty dobrowolnie jej swojej zapisał, przy tym ona zostawszy z onego części równie o której wyższej opisano między dziećmi męża swojego dokazać się nie maiet

Artikul 11

O wdowie która zostanie z dziećmi lat niedorosłymi, y o dzieciach bez opiekunów odumierłych

Ustawujemy, któraby wdowa została po mężu swoim z dziećmi małymi lat niedorosłymi, a mąż by opieku dzieci y imienie tej żonie swojej zapisał, Tedy ona według testamentu, y opisu męża swojego będzie tą opieką władnąć na wierniej słusznie i przystojnie radziejby y sprawowiwszy i aby było bez szkody dziecinnej y utraty, y zmniejszenia imienia ich, Wszakże kiedyby taka będąc gotowa w stroj oprawie jej od męża jej ograniczonej, nieradnie się zachowała, y dzieciom imienie y skarby utracała Tedy stryjowie, a nie będzie li stryjów y inszy bliższy tych dzieci mają jej o to pozwy przypozwać na rok pewny zawity przed urząd sądowy ziemski y dowiedli tego z utraczaniem, ma opieku, y imienie, y dzieci spuścić krewnym, a sama zostać na oprawie swojej, a nie będzie li oprawy, Tedy mają jej wydzielić równą część między dziećmi, którą będzie dzierżać y jej używać według tego jako około takich niewiennowanych żon wyższej we wszem rozdziale jest opisano

A wszak utrata

A wszakże utrata taka nad imieniem inszaja nie może być pokazana jedno jeśliby nie pobożnymi podatkami wojnami sierebszczyznami ludziej w onych imieniach obciążała, humna, y inne statki domowe nieradnie rozpraszała, a nie tego w to dzieciom nie przyłożyła, A kiedyby stryjów y inszych krewnych nie było, Tedy Sąd Ziemski onego powiatu za doniesieniem wiadomości do nich ma takową w utratę wdowę pozwać przed siebie na roki sądowe ziemieńskie dzieci rokiem zawitym, A gdy dojdzie taka utrata tak jako dokazać mają opiekunią tę od niej odebrać, a na jej miejsce do rad sądowy ziemski ma opiekuna w tym powiecie dobrego osiadłego tam na tych rokach ustanowić, y wedle wiedzy swojej imienie opisać, A dzieci y imienia y wszystkie skarby ich urzędownie wszystkie spisawszy y do rąk mu wiesti podać, który opiekun ma wsie w całości do lat dziecinnych dzierżać, y takie zachowywać jako w artykule czwartym rozdziału szóstego opisano jest, A ktoby czasie nim tę utratę pomienioną obaczył oneby szto dziecię utraciła, Tedy będzie tę wszystką szkodę dziecię swoim płacić z wiena, albo z własnego imienia swojego, A kiedyby ociec z tego świata zszedł, dziecię swoim y imieniu ich należących nikogo w opiekę nie zleciwszy y nie opisawszy Tedy opieka dzieci takich lat niedorosłych, y imienie ich należeć będzie stryjom, albo y inym bliskim, niżli dla lepszego y pilniejszego chowania dzieci małych od matki swojej do opiekunów brany być nie mają, ale mają zostać przy matce, dokąd do postia jej za mąż, a mężczyzna do lat takich wielkich aż ona na naukę do szkoły dawać godno, to jest do siedmi lat, A opiekunowie takim dzieciom przy matce będą opatrzenie y wychowanie słuszne według możności imienia dziecinnego y znania urzędowego narodzenia y wszędzie nie niedostatku [illegible] powinni będą dawać do rąk matki ich, Ale matka dziewek swoich bez rady y wiadomości opiekunów ich w stan małżeński zmawiać y oddawać nie mayet

Artikul 12

O wdowach

O wdowach kotoraia by za prostoho człowie-
ka nieszlachticza za muż poszła

Ustanowiem kotoraia wdowa buduczy stanu szlacheckoho maiuczy ymie-
nia oyczyzny abo materyzny, poszła za muż bez wiedomosti y radij
y pozwolenia przyiatiel swoich krewnych za prostoho stanu czło-
wieka nieszlachticza, takowaia odrzecz się ymieniey swoich iako
oyczyznych tak y materyznych y spadkowych wiecznosti odpadaiet,
Ale tyi imienia maiut przyjsti na dieti, pierwoho muża, albo dietiey
dietiey nie było, to dej najbliszym kotoryie ~~bliszhie~~ dieti albo bli-
szhie przidsią budut, powinni takowoy wdowie daty imienia iei
odłożyti sumi pieniedzi nie podle szacunku statutowoho, ale po poło-
winy to iest szlachetnuiu służbu ludiey 10 kop gro, a zaziemku pu-
stowskuiu piat kop gro, a ynszy grunt po połowiczy sumy iako
wyżej statutie oto wyszszey opisano, a wieno opisanoie musie tra-
tit, y nie powinni budut dieti y bliszhie takowoy wdowie oddielati

Artykuł 13

O wdowie kotoraia by chotieła po smierti
muża swoieho za druhoho muża poyti

Chocze mieti, aby małżenstwo swietoie w poczstiwosti było zacho-
wano, y dla wiedomosti płodu aby kazdaia wdowa szlachtian-
ka po smierti muża swoieho szest miesieczy za druhoho muża nie
smieła poyti, a kotoraia bliszey poydiet, to dej wieno swoie od
muża zapisanoie tratit, A pakliby wiena opisanoho nie mieła, To-
dy dietiey pierwszoho muża swoieho, a nie budietli dietiey yno krew-
nym bliszhim ieho powinna budiet, gdy na niey toho załozno w sudu
zieskoho dowiedut, winy zapłatiti dwanadcat rubliey gro:

Artykuł 14

O spadky kotoryie zarowno na syna ina docku przychodiat
y o wnieszieniu materzyno iesliby nikomu nie zapisała

Tesz ustawuie, iż wsiakaia maietnost materzystaia bez rosprawy
i opisu ostatnoho od umiersaia tak ymieniey lezaczych iako y ruchomych
rzeczij tych to iest, hroszy hotowyie, zoloto, serebro, perla, kamie-
nie dorohie, szaty, y w sieryy wsiakiie, Cyn, mied, koni, wozy

kobiercy

kobiercy, opony y inszyie wsiakiie statki, y sprzety domowyie, y tesz y
wnieszienie materzyno kotoreieby nikomu nie było zapisano, to wsie maiet
iyti wrowny diel, miedzy wsich dietiey iako synow, tak y docze-
Niszli spadky oyczyzny, y imieniey lezaczych skarbowy maietnosti
tolko na synow y na bliszhich po mieczu przychoditi budut, tak iako y
na ynszom mieszczu wyszszey oto napisano zwłaszcza kdieby czerez oyca
zapisom abo testamentom rosprawieno y rospisano nie było

Artykuł 15

O porownianie wnieszienia roznych zon pered
rozdielom dietinnoho ymienia,

Tesz ustawuie, gdyby ociec szlachcic mieł kolko zon, a oni zony
mieliby rowny wnieszienia swoie w sumach pieniezych, a nie pisano by
muzu wnieszienia swoieho pomiereli, Todyj synowie kolko ich budet,
zonych zon wsie imienia oyczyzny maiut miezy siebie narowny
czasti podieliti, A iesliby kotoroy zony wnieszienie bolszoie było, niszli
inszych zon, To dej budut powinni dieti inszych zon, napierwey pered
rozdielom ymieniey swoich, wyrowniati onoie bolszoie wnieszienie mat-
ki bratij swoieie, y szto bolsz sumy toho wnieszienia kotoroie zony na
wnieszienie inszych zon wynositi budet, Tot zliszok synowie inszych
zon, to y bratij swoiey kotorych matki wnieszienie bolszoie było ro-
wnym rachunkom z czasti swoich winni budut zapłatiti, Pusczaiu-
czy tesz y rachuiuczy tot zliszok zarowno y na czasti tych bratij
swoieie kotorym to po matce ich przychodit, To dejsz ymienia oy-
czyzny na rowny czasti miezy siebie podielit,

Artykuł 16

Iesliby kotoraia wdowa za muż poszła

Ustawuie tesz, iesliby kotoraia wdowa za muż poszła, A napierwoy
buduczy za pierszym muzom swoim wieno oprawlenoie od muza swoieho mieła
To dej uzo od druhoho muza nie maiet wiena zapisanoho mieti, Ni-
szli iesliby tot druhij muz iełe, a umier, a dieti po sobie zostawił, To-
dej ona miezy dietmi swoiemi rownuiu czast w ymieniu wziati maiet
a nato do zywota nie szlati, A iesliby odno ditia zostało, To dej od
toho ditiatia abo od bliszhich maiet na wdowie stolczu tolko na tre-
tiey czasti zostati, A po zywotie y taia tretiaia czast, maiet spasti

nabliszhich

neblizkich, A wiecz po dietiech na wotcowiem stolcu, nie maiet toho ymienia wtratiti, ale sie maiet zachowati wodle toho iako wyzszey oto napisano, odnako z tuiu wolnost muzu zachowuie, iz wolno ie budet, i takoy zonie swoiey wdowoyu pomiatiy, szto wseho czet maietnosti swoiele lezaczoie y ruchomoie zapisati, A kotoroy zonie szto od muza lezaczoho ymienia zapisano budet, takowaia wzo od dietiey ani od bliskich czasti wyzszey spominanoie w ymieniu muzowom donaczatisie nie maiut,

Artykul 17

O imieniu na kotoro muz zenie odprawu uczynit

Tesz wstanowie, isz ktokolwiek opisawszy odprawu zenie swoiey na kotoro imieniu swoim, tot toho ymienia swoho nikomu inszomu nikotorim prawom zawoditi nie mozet, choteiaby i przizwolenie od zony napisanie mel i pokazywal bes ocznie toho pered urandom soznania ieie, A i wrad tesz kotory na takowo wienowano ymieniu nikomu odprawy nikotoroie zawy stup y winu muza ieie czyniti nie maiet, okro dobrowolnoho y oczewistoho pered urandom samoie panie wienownoie, przyzwolenia, y kto bytieby zawystup iaky inny z ymienia ieie wienownoho uczinien szto nameyszamoy zaniewczynienie zmicie czrez muza z prawosti sprawa sluzano, To tdy to na toho ymieniu ieie, wienowano odprawowano byti maiet,

Artykul 18

O kriwdach kotorisie dieiut od muza s ymienia wienownoho zenie

Iesliby muz zapisawszy kotoroie ymienie swoiey zonie wolenie za wienenie ieie, a s po zywotie swoim a labyoto ho imienia kis kriwdy czynil, To tdy wtakich rechach przetsie poswy maiut byti polkadami na toie ymieniu s kotoroho sie kriwdy dieiut, y muz takowy winien budiet zatymi poswy do sadu stanowitisie, A zona chotiaby posou stalowo ho ymienia znosila i prawo swoie wienownoie slusznoie okazowala, wzdy przetsie zatym pozwo na muza ieie wodlug prawa sluzanie czyniti budiet, A odprawa za to naimensza osietosti ieho. iesli kotoromu wtoy abo chotia nimsho powietie mieti budiet, czyniena byti maiet, wodlug nauki sicho Statutu wyzszy okolo odpraw opisanom, A

nie budietli

A nie budietli bolszey ymieniey mieti, nad toie zonie wienowanie, To: chdy y na maietnosti ieho ruchomoy, iesli kotoromu wradu wkazet. A w nie dostatku maietnosti y na samoy osobie odprawa uczyniena budet

Artykul 19

O bezplodnoy zenie

Gdyby kotoraia zona buduczy za muzom bezplodnie umerla, abo chotiaby y plod mela, a tot by plod perwiey ieie smerti, abo y po zywotie ieie let supolnych nie doszedszy z sieho swieta zszol, A ona by maiuczy perwie wienowanie za wyprawoyu od roditielow swoich A toho by wienowania nikomu nie zapisala. Takowoie wienowanie samo bes przywienku, zasie wtotze dom skotoroho wyszla wiernutisie maiet, rotiho ieie, kotoryie ieie zamuz wyprawowali. A nie budietli roditielou ino brati rodzony, A kotoraia by zona bezplodnie zmerszy, abo y plod mewszy ale zywoho ioho po sobie nie zostawiwszy, abo by tesz tot ieie plod po ieie smerti let niedoroszszy zmer, a ona by onie ta wienowanie y wyprawu prawnemu odbrati z cziotwiertoi czasty, ani komu by toho nie zapisala, A ieszczeby siestra ieie byla nie wyposazona, i zamuz nie wydana, To tdy takoie wienowanie ieie nie nabratiu, ale na siestru zamuzne wydaniu prichoditi budet, Odnosz iesliby ono wienowanie siestry swoieie bratia sobie wziati chotieli, To tdy wienowanie toho siestre nie wydanoy zowsieie cziotwiertoi czasti choho stoiati budet, Posah wyprawu dati powinni. Gdysz cziotwiertaia czast wodlug dawnych praw osoblivie na wyprawu diewok zamuz odlozona, bes wsiakoie roznoti chotiaby ich bylo y naboley, abo tesz odna, A iesliby otiec skolko docsok zazywota swoioho wydal, A ieszczeby odna abo kolko ich nie wydanych zostalo, To tdy toy abo tym pozostatym nie zousiele czetwiertoie czasti, ale wodlug ich prawa, y lichby sczasti toie czetwiertoie wyprawa dana byti maiet, Paklisz by siestry nie wydanoie zamuz nie bylo. To tdy toie wienowanie po bezplodnoy siestre maiet przysti na bratiu, i na ich dieti potomki, A kdieby bratiy iich potomkow nie bylo, To tdy tot spadok wienowasienia siestry bezplodnoie zmerleie, na siestry iynszyie chotia y wyprawienyie, y na ich dieti potomki przydet,

Artykul 20

O rozwodzieh małżeńskich pered sudom duchownym

Tesz ustanawiamy, isz rozwod małżenski, kotoby dotoho sporu i roznic pri
chodiło, maiet byti wodług prawa Chrestiianskoho kotorim osobam nikotie
indziey, odno pered sudom duchownym iż nabożenstwa, i jesli muż zostanet kri
wien z rossudku prawa duchownoho, Tobdy żona zostaniet w oprawie od
nieho opisanoy, iako wyszszey oto iest postanowleno, A kaliby Żona
winna nayditiena, Tobdy winy sliemie i oprawu swoiu tratit, A wedżo ie
sliby był rozwod zasłużnymi dowodom zdrady cnosti, isz się małżenstwo
wnewiedomosti krewnosti stało albo dla inszych przyczyn, kotoryi
by sia pered prawom duchownym pokazali. isz by słuszny dowod miał byti,
Tobdy pry rozwodzie pry wienok pry muzhu a wnieśenie pry żonie zostati
maiet, Ale nerozsprawu sudownuiu, oniszy takimi rozwiedzenymi około win
na, maiet sud duchowny wypisawszy prawdziwie y wiernie przyczynu
rozwodu odostati iż do sudu naszoho swietskoho a to powietie, kto
kie ymienie wienowanie sezati budiet, A urad swietski rossudok swoy
oto promieszku ich wodług nakazu sieho Statutu uczyniti, a potom y od
prawu wodle prawa uczyniti budiet powinien,

Artikul 21

O Pomiatku ustawi małżenski ludzi ubohich

Ieslibysia trafiło, żeby uboho człowiek iako bosioko lubeli stanu, nima
iuczy żadnoie maietnosti swoiele pomiat by żonu, po kotoroy by tesz nicoho nie wziat
a potom by sie obadwa za pomocu Bożiu dorobili, abo dosłużyli maietnosti dobroie, A
muż by umirał nierosprawiwszy maietnosti zapisom abo testamentom, To
bdy żonie sieho żowsie ie maietnosti pomiw zostałoie, maiet byti wydie
lena tretiaia czast, a dietie ie wtakom kotoryi by żonu mieła drugie
czasti, A iesliby dietiey nebyło, Tobdy żona pryposiey maietnosti
zostati maiet, A iesliby żona taia potom bez potomstwa smirła, a nikoho
toho nie zapisała, Tobdy potele smerti taia maietnost maiet spadati
połowica na krewnych ieło muża perszoho, a połowica na krewnych
ieie, To się tesz maiet rozumieti y o takoy żenie, iesliby pierwiey
muża umierła, isz po iele smerti maietnosz na muża y detiey iele
pryhoditi budet, i potom dalej na bliskich wodług sieho artykułu

Artikul 22

Aby ni kto powin

Aby nikto powinnośc sobie w cerkwi nepoymował

Ustawuie chotieczy to mieti aby poddanyie naszy wodłe
praw Bożych i chrestiańskich żili w małżenstwe Swiatom, Proto aby każ
den nie smieł powinnoi w cerkwi sobie poyskowati, aż by minulo czwar
to pokolenie po sobie y do dzwoie, Tak żoncza yako y z mathy, A rozumyeh w
tuiu liczbu meliczeczy, Tanże aby nie poymowali żon brati swoiey
Cieteło rozomoie ale y stryiecznoie, Także żon stryieu wo:
iew swoich, Aż by minuła troie pokolenie po sobie nadoł y do dzwoie
mieli kładuczy w tuiu liczbu rozomych, A kdieby kto poiał wiedomie
umyślnie żonu w cerkwi sobie powinnuiu, tak poczynszu iako po matce albo
Ociewiestku, dziadinu, nad zamiereme y ustawu wysszey opi
samiu, Takowy hosdy buduczy oto pozwany do uradu naszoho ziemsko
ho zasłużnym dowodom maietnosti swoiele lazaczoii, A kdieby
iesarsoie nie było yno ruchomoie połowicu narecz pospolituiu y na nas
hospoda tratit do stołu naszoho toho Panstwa W: K: L: Także
y żona taia kdieby wiedaiuczy o krewnosti za muż szła wynosie:
nie swoie tratit, A mietałby swoie własnyi ymienia, Tobdy y o
na połowiczu swoich ymieniey, także narecz pospolituiu do stołu na
szoho tratit, A takowoie małżenstwo predsię maiet byti rozłuczo
no, A nadzuboiy połowiczy ymieniey swoich maiut zostati tolko
do żywotow swoich, a po smerti ich tyi dieti kotoryie by w takom
małżenstwie wcerkwi powinnosti zruszonoi spłodzony byli nie tol
ko do ymieniey tych niczoho mieti nie budut, Ale y sami zabenkarty
rozumiany byti maiut odnosz tyi ymienia po smierti takich
osob spadut na bliskich kozdoho z nich wodług liniy rożaju, A
nad to taky muszczyzna do żadnych uradow przypuszczon byti nie maiet,
A kdieby się trafiło kto by mieł s perszoiu żonoiu dieti, nie pro
tiwko to prawu pomiatiju, abo wnuki, a pomiat by druhuiu żonu w
liniy sobie powinnuiu, taky zarazom zaprzy pozwanie do uradu ziem
skoho y pokazanie toho słusznie żonu tuiu maiet wpustiti y tratit
rozkazowanie swoie na ymieniamy y maietnostiu swoieiu, a Synowie
abo wnuki, abo komu by się to mieło po smerti ieho dostati zarazom

przyieho

prziiecho zywotie, maiut pomoc oycze dobra wziati, abo dieti ieie iesliby miela z pierszym muzo nabytyie, abo kdieby dietiey niebylo y no blizkiie krewnyie, a samych maiut chowati do smierti ich daiu: czyim otiezu y zywnost prystoynuiu wodlug stanu y powoznosty imena, Aiesliby tot dieti splodil z takowoiu powinnoiu, niezaco brysie maiut byti rozumiemy ale zabezpieczeny Pakliszby tyi osoby w krewnosti takoy do stanu malzenskoho zluczonyie dawaly osobie sprawu, zeby sie to mielo stati wniewiedomosti ich otoy krewnosti, Tohdy takowyi winni budut kozdy z nich samot wtot sprzysiatiel, mi sobie powinnymi prysiahnuti naiho, isz wtoie malzenstwo wstupili niewiedaiuczy o krewnosti miezy zosoboiu. A potakoy prysiazie iako ymieniey y maietnosti swoiei e tratiti niebudut, Tak y dieti wto malzenstwie sploszonyie zadietey wt tiwoszo loza rozumiemy budut, Aodymieniey posmierti takich roditow oddaleny niemaiut byti, Ale sami tyi malzonkowie predsie roztuczony budut, Atoiesli im potoy takoy roztucze wolno budiet winszoie malzenstwo oddawati syie rassudkom prawa duchownoho proznamuich oznati maiet, Takze iesliby sie pokazalo zaprypoznanie do sudu grodzkoho yszby kto zonu swoiu wiencza bnu zywuiu maiuczy drubuiu poiat, tot niczym inym odno zorlom maiet byti karan. Atakze y zona takowaya, iesliby wiedaiuczy odruhoy zenie iei zywoy zamuz za nieho poszla, takowomusz karaniu podlehaiet

ROZDIEL SZOSTI O OPIEKACH

Artykul 1

O lietha dietiey nie dorostych

Vstanowie, aby po smierti roditow dietie let niedorostych po kho dyi y rosprozenia maietnosty isz iako lezaczych tak i ruchomych niebylo swoie przedy takowyi dieti let niedorostyi, maiut byti pod sprawoiu y opatrnostiu opiekunow od roditow naznaczonych albo pokrewnych, albo tesz przydanych do let zupolnych, a leta muszczyzna maiet mieti zupolnyie osmnadczat let a dziewka trynadczat let,

Artikul 2

O opiece oyczowskoy imieniami y maietnostiu ruchomoiu dietey owich im po matce ich nalezaczow y otwlasnoho nabytiu s synniom

Tesz wstanowie, iesliby otiec posmierti zony swoie miel dieti, let niedorostyie, kotoryiby mieli imienia materinskii, abo im zapisanyi, Tohdy otiec iako dietmi samymi, tak i takowym imieniem ich materinskym, i iakimkolwiek ich wlastnym, Takze maietnostiu ruchomoiu po matce ich zostaloyu potomusz takimi imieniami y maietnostiu ruchomoiu, ktoroieby otiec po smierti zony swoie, prawo dietiey swoich doruczalsya wsim tym opiekowatisia maiet do let ich dorostych, A gdy dorostut maiet im tyi ymienia zopieky swoie wcielosti postupiti, y maietnost ruchomuiu wcielosti oddati, aliczby niktoryie zopieky swoie czyniti im nie powinien, Odnosz czasu opieky swoie niemaiet mieti mocy niczoho onych ymieniey wruky czuzyie, ani wiecznym ani zastawnym obyczaiem wpuszczati, a choti aby wpustil, tohdy to dietie pchoditi niemaiet, A lie mohut toho naderzaczo dochoditi, tolko by dawnosti ziemskoi wyszed zy zopieky nie omieszkaly, A gdyby syn kotory nabywszy iakimkolwiek obyczaiem sobie ymienie abo iakoiekolwiek osiedlost, A toie ymienie osiedlost dalby y zletil derzati oyczu swoiemu, Tohdy y takoho ymienia otiecz nikomu nikotorym prawom wieczność ani w sumie zawoditi niemozet, y bratia ieho inszaia wdiel sobie toho prywlaszczati niebudut mocy, A chotiaby ko otiecz takowoie ymienie zawiel, To predsie to synom abo ieho dietiam y potomkom wolno budet swoie wlasnosti nadierzaczo dochoditi, A tot komuby takii ymienia materinskyie y iakokolwiek dietia nalezaczyi abo czeres kotoroho syna samoho nabytyi od oycza byli puszczony, pieniezi swoich maiet smotreti na oyczu takowo, A posmierti ieho na wlasnoie ymieniu takowoho oycza, A koli to takowoho ymienia czeres samoho syna nabytoho y matce wderzanie danoho, toiesz sie prawo werchu opisanoie, y protiw matky iako y protiw oycza rozumieti maiet, Pakliby tesz kotoroho syna ieho wlasnoho nabytie hotowych pieniezi abo iakich kolwiek reczey oyczu do zchowania danych y zwieronych otiecz zazywota swoioho na swoie potreby wydal, apo to sam umier, a kolkoby syn nowo zostawil, Tohdy napierwiey miszli diel rowny wimieniu oy:

Oyczyzno micży synmi butiet, maiut ony wedlus oyczа swoiebo wsiszy
nowie y s tym pospolu bratom swoim czyi reczy budut miezy siebie naro
wnyi czasti rozmiati, y tak koszdy s czasti swoieie ony dols bratu swoiemu
odlozywszy, tosz maiut imienia oyczyzny rowny diel podieliti, Po
tomuss y wereczars od syna matce zwierony ch prirozdie le pomiesienia iеie
abo ymienia matierystics rozumietisia maiet, A gdyby otiec zal
bo matka kolko dietiey w opiecze swoiey mieli, a odno by stych detiey
let dorosło, Tosdy on tolko iego czast sie dorownogo dielu pustiti,
A inszich niedorosłich detiey sich cząstiamy w opie swoiey mieti maiet dolet kodto smih

Artikul 3
Kotoryi opiekunami byti mayut

Napierwiey tyi opiekuny mogut byti kogoby otiec dietie na testamentie
opisat, A iesliby ne opisal, Tohdy brat starszy let dorosłyi maiet mo
lodszeiu bratiem i siestrami opiekatisię a nie budetli brata dorosłogo starszogo
jnos tiysienie pomieczu takze odyn zmies starszy maiut opiekunami byti
A iesliby styi orożonych nie było, jno blislie takze pomieczu kotory zmies
starszy w opiecze maiet byti prypuszczony, A hdieby opiekunow pomie
czu pryrożonych nie było nikogo, jno posmatce wuienie tak zeinszyi
krewnyi maiut byti opiekunami, A niestanieth y porudieli kro
wnych, z w lascza mużkoho rozaiu, Tohdy mogut byti opiekunami y
bielyi kolowy pomieczu takze starszyi tym dietia naiblisszyie. A
iesli pomieczu y bielych kolou blislich nie stanet, Tohdy y pokudie
li krownyie bielyie kolowy, tesz starszyie opiekatisie mogut, wed
ze takowyi kotoryiby byli zamużnymi y kto osiadlost swoiu dobruiu mieli
A muzbouby tesz mieli ludi dobrych, cnotliwych, nabożnych, y osiełych, ko
toryi muzowie iesliby sie tesz w ospolok z żonou swoieiu czotieli zatuiu o
pieku wziati, y wniedostatku osiełosti żeninoie, siebie ymienia swo
ie własnyie w to opisom y zoznamie swoim napravtie podali y obowia
zali, iszgdy sie iakaia szkoda dietie w opiecze ich stała, Tohdy dzie
ti doroszszy let, nie tolko naymieniach żenych ale inaiogo własnym
smotreti toho prawo maiut, Pakliby tesz takowych bielych golou
krownych nie stało, Tohdy wedle artikulu odinadcatoho w rozdzie
le pyatom zachowano byti maiet, wedze nie czużozemcu ale rodiciy
toho panstwa W. X. L. ludi dobryi, nabożnyi, nieczeatnyi, y dobre

osiełyi:

osiełyi ou taze powietie hdie opiekatisie budut, y kozdy opiekun kgo
tkaby y krewny, takze dobre osieły maiet byti, okrom tych opiekunow ko
torych otiec w testamentom naznaczyti A wedze iesliby y tot opiekun od
oyca naznaczony, abo odsudu zieszkogo prydany nie słusznie na toy opie
cze sprawował z szkodoyu onych detiey, Tohdy sud ziesky zapozy
pozwaniem toho opiekuna wedlug sieho statutu y artykulu wyż
szey pomienionogo, na rok zawity y zostusznym dowodom y zakaza
nie takowoie utraty onoho opiekuna, maiet tuiu opieku od takowogo
opiekuna odsuditi wszy, kom ynom wedle prawa tolko cznotliwom y dobre o
siełom tuiu opieku zletiti, jsotoby iesli a szkod od onogo perszogo opieku
na w onom ymieniu detie stało, to wsie w onom opiekunie sprawa
skazano y odprawleno byti maiet, A iesliby detinnyie ymienia w ro
znych powietiech byli, Tohdy tot wrad sudowy w kotorogo powietie
golowniejszeie ymienie tych detiey budet, maiet opiekuna pridatj,
A tot opiekun ga odin pry golowniejszom ymieniu, y inyie wsi ymienia kto
tia po roznych powietiech budut, z odnogo derzati y imisia opiekatj
maiet, Tesz opiekun maiet byti nie wielmi zeszłych let, Tot koto
ryby sobom dobre władał y do swoy rostropnie opatrnie sprawo
wal, wedze osoby duchownyi opiekunami byti nie mayut, okrom
tyi kotoryiby ymienia swoie w tom powietie mieli, oyczystyie, Mate:
rystiie y iakokolwiek nabytyie, a nie kostielnyie

Artikul 4
Nauka opiekuna iak maiut opieki na siebie brati

Vstawuie, isz kozdy opiekun pryimuiuczy na siebie opieku napierwiey maiet pe:
red wożnym od wradu narto pryietаnim w kotorom powietie kotoroie imienie lezati budet
y pered dwiema szlachticzami tych detiey powinnymi, krewnymi, a nie budetli kre:
wnych, aboby ich opiekun zwesti dotoho nie mog, Tohdy z drugia y nie powinnymi
tolko ludmi dobrymi, wiery hodnymi w tom powietie osiełymi susiedy blisli
mi spisati dostatocznie, ymienia, ludi, y wsiu maietnost detinnuiu,
tak lezaczuiu iako y rucsomuiu, y tot regestr podpieczatiu wożnogo y
szlachty, kotoryi pry tom byli prybytnosti toho wożnogo y szlachty, maiet
w wiesti do knig ziemskich, y sobie togo wypis z knig wziati, A potom opiekun
wziawszy dieti, maiet ich w dobrom y poczciwom wychowaniu y nauku dawa
ti y w dostatku wedle możnosti ymienia, y wedle naiboljszogo starania swoiogo

iako iemu sia

iako ſe ſamo poctiwoſt miła chowati, y maietnoſt iech iako leżaczu tak y ruchomu w czielosti mieti, a czoſoby ſe datčim chowanie dietie ſſkoda byti mieta tyſ rzeczy na pienieſi maiet obroczati, y wſſe ku pożytku detinnu ſprawowati A gedy ſtarſſy ſyn ku rozumnym y dorosłym letom prziydet opiekunowie powinni budut, oni ſe wſſi maietnosti detinnyſ, iako leżaczyj tak i ruchomyj, y wſſiczki dochody y dani pieniežnyj, y nie doważe yiny ſe wſiaky kotoryj ſkolwiek, czeres wes czas opieki swoieie zbierut ſe oddati maiut, y liczbu dostateczniu pered uradom ſteſkim, abo grodſkim, kdie tot kotory z opieki wychodit pothochet, uczyniwſſy, zupełne ſe usprawiedliwitiſia, A zaprawu swoiu opiekunowie zowosich platow dochodow dani nirdowie, y ſpaſſni ot wornoie, y wſiakich yinych pożytkow iakikolwiek by byli, maiut ſobie brati deſiatuiu czaſt, z czoho liczby czyniti nie budut powinni, A ſtich deniej czasti pożytkow, iako na wychowanie y na naukiu detie na prawa na ſlužbu darſtwiu woiennu, na ſlužbu dwornyje, y czeled domowuiu nakladati, y liczbu doſtatocznu uczyniti maiet, y prawnie ymieney odkrywat borontti, a kotoryi ryn zyto y wſiakim zbożem złożonym y zasieianym w opieku odmut, s tym zosim opieku zdati maiut, Też ſierobſczyn ani win opiekun na ſiebie brati ani ſtawuw ſpuſczati nie maiet, Tolko ryby z ſtawu ku potrebie y zywnoſti swoiey moget łowiti,

A kotory by opiekun tak Teſtamentom zoſtawleny, iako y prirozeny, abo tež z uradu prydany, nieżarſowy aniczyzic wodług tole nauki, nie wradowanie bez wożnoho na to pridanoho i bez ſtorony nieſpiſawſſy a gerediwich maietnoſti detinnich tak leżaczych iako y ruchomych, wopieku wezot y czto ſſkody detiom opiekom ſwoiem uczynil, Protiw takowo dieti let dorosſy, bliſſyj budut kudowodu czto potom ony dietia dorosłym let ſprawa na opiekunie ſkazano y odprawleno byti maiet. A ieſli by taki opiekun czto opiekom ſwoiem ſſkodliwſſy umier, Todi predsia taia ſſkoda na ymieniu ieho ſkazana y odprawlena byti maiet, A ieſli by opiekun derżaczy ymienia detie let dorostym, abo ktoie ymienie należyt, za uprominie wradowym ymienej puſtiti y opieki zdati zouſim i liczbi uczyniti tak iako w to artikule wyżſſey opiſano ieſt nie ſchotiel, a tat by ſie toto do uradu pozwati, To dietj priwzkazaniu opieki y wſie ſſkodi y utrati zkobi kolwiek prawniu dziſie nutoſyl, zadowodom na opiekunie takowom wſkazano byti maiet, a brat ſtarſſy takowymże ſpoſobom opieku na ſiebie brati y ieie zdawati maiet, iako wyżſſey w ſie artikule o opiekuniech ieſt opiſano

Artykul 5

Artykul 5

Ieſli by opiekun czto nieſprawoju abo nedbałoſtiu ſwoiem detiam utratil

Gdy by też opiekun, tak prirozeny iako y uſtawleny od oycza abo tež z uradu pridany iakim omeſſkaniem abo nedbałoſtiu ſwoiem detia w moto doſtikch ich czto imienia upuſtil leżaczoho, Toby dieti dorosſy let ſwoich zupołnych, moſut ſwoho prawo dożkiwati na to ktoby ſoie ymienie y ludi y grunty ich derżal, aby odno dorosſy let swoich zupołnych dawnoſti zemſkoi nie omeſkali

Artykul 6

Opiekun moze detinnoi kriwdy uprawa doczhodit, ale niemocen niczoho utratiti

Gdy by kto ſirotu, abo dietia let nie maiuczym iakuiukolwiek kriwdu w imieniu leżaczo abo wiakich ynych reczach potocznych uczynil, Tohdy opiekun ich mocen toho prawom ich dożkiwatiſia, wedže czto by opiekun w letiech ich niedorosłych czto upuſtil, w czom by ſia dietia kriwoda widela Todi oni dorosſy let swoich, moſut ot ynych kriwdach swoich mowiti y prawom toho dochoditi, tolko by dawnoſti zemſkoi nie omeſkali. Ale boiew, hrabiezow, y inych kriwd wreczach potocznych czto ſia prawom za opiekuna ſkonczyt, Toho uzo dieti wznowlati y wzruſzati nie budut moczi, potomuż y opiekun w reczach takich potocznych, kdie o grunt nie poydiet, winen budet kottomu ukrywdonom zboiar, y ſpodetanych tych ymieniey czto w opiece maiet ſprawiedliwoſt y odprawu uczyniti, by y na ſobie winnoho kurati, takže y ſam uſprawiedliwitiſia, wedže zawyſtup wlaſny odprawowa maiet byti uczyniena na właſnom ymieniu ieho a nie na detinnom

Podielonych

Artykul 7

Ktho by dieti niedorosłyi do prawa pozwat

Vſtawnie też, iż z ymienia tak oyczyzny ie, tak i materyſtiie, kupleniyie y deyſlužonyie, dieti ani opiekun nie budut powinni u prawa odpowiedati, Ale maiut tuiu ſprawu do let detinnych zupołnych odłożyti, A kdy leta zupołnyi mieti budut, Todi naonczas ſtorona zatobnaia maiet ich prypozwati a oni uzo powinni budut na zatabu odpowiedati nie wymowlaiuczy ſia dawnoſtiu zemſkoiu, Tolko by też y ſtorona zatobnaia od zupołnych let ich dawnoſti zemſkoie nie promeſkała

Artykul 8

Artikul 8

Dieti niedorosłyie niemaiut w prawa odpowie dati odno owszesti reczach

Teszdieti niemaiuczyie let, abudutszy do prawa pozwani odno owszesti reczach powinni odpowiedati, pierwiey gdyby otiecz ich abo matka zadobroho zdorowia kotoroie imienie lazarzoie wpieniazach zastawom obiczaio derzali, aboiakuiu kolwiek sumu nato ymieniu było im opisano, ablisłiiby toie ymienie od tich detiey wykupiti chotieli, i dlatoho by byli pozwani ku braniu pieniezi, Tohdy budut powinni pieniezi wziati czerez opiekuna abo czerez pryiatieli krewnych, Sa ymieniem postupiti, Aopiekun pryimowszy pieniezi wradowmie zniczsto romi kotoraia pieniezi odkładati budet, kwitowati maiet, apoto dietie dorosłym pieniezi y wsiu tuiu sprawu wernuti budet powinien A bytieby dieti budutszy pozwani ozastawu, a opiekun ich pokazat byna to wiecznost napismie abo inszim takim dowodom prawnym ze toiesz ymienie tim dietiam wiecznie nalezaczoie, Tohdy takaia sprawa maiet byti odłozona do let detinnych, Druhoie gdyby otiecz ich ruszył iakuiu kolwiek recz, a otuiu porukou ieszcze otiecz ich zazywota swoiho był pozwan do prawa, Tohdy po smierti oycowskoy dieti budutli pozwani odpowiedati powinni, y sprawa naydutlisie wtoy porucze winni, Tohdy maiut takze czerez opiekuna swoiho z maietnosti swoieie to dosyt czyniti, czohosie otiecz ich podniat abo obowiezał, Treteie gdyby otiecz ich za żywota swoiho oiakoie dedictwo miel prawo niedokonawszy umer, Tohdy dieti czerez opiekuna powinni budut odkazywati, A iesliby odno pozwan był a pered rokiem zapierszymi pozwy przy pałym umer, Tohdy taia recz maiet byti odłozona do let detinnych, Czetwiertoie Dołh oycza swoiho powinni dieti czerez opiekuna płatiti niewymowlaiuczy sia małodostiu let, Piatoie, bytieby otiecz wybiwszy koho zymienia ludi y gruntow spokoynoho derzanya apotom wrychle umer Szostoie, ozbiehi y ludi oyczyzniye bud zaderzania roditow ich albo zasamych opiekunow do ymienia detinnoho zaszli, Tohdy dieti niedorosłyi budutszy oto pozwany, Takze czerez opiekuna swoiho powinni budut wsprawiedliwitisya, A ozbiezi y ludi oyczyznyie, bud wgrodu abo wziemstwa odnoby storona zatobrala dawnosti wsie statutie wyszszey otom opisanoie nieomieszkała

Artikul 9

O brati niedielnoy dorosłoy y niedorosłoy

Vstawuie, Gdyby bratia niedorosłyie maiuczy leta dorosłyi, odnohoż ymieniu zostawili, i ono imienie swoie wsprawu teho do zniermienia swoho odkolkolniek porużyli, Aoniako starszii namiestu zostawlenyi byłby kuprawu pozwan aspolniu recz swoiu y brati swoieie wtratil, Tohdy inszaia bratia iohoż wdonaia, niemaiut mocy takowoho sudowoho wyroku wprawie odmieniti ani poprawiti alesz to czerez brata swoiho wtratili, oto na wdeły mołczati maiut, Agdyby odnoi bratu leta zupołnyi maiuczy imienia ioho y brati iebo mołodszoie opiekoiu wruky pryszło, abytby pozwan, tak oymienie, iako i otakuiukolwiek recz spolnuiu, Tohdy powinien budiet wprawie odpowiedati miedzuszy let brati swoie mołodszoie, Takze brat starszy doszedszy let swoich zupołnych ne wymowlaiuczysie bratietu swoieiu niedorosłoyu, orozdiel ymienieymie zy krownymi y powinowatimi swoimi winien budiet wsprawiedliwitisya y diel rownyi sprawa zkazanyi postupiti, y bytieby szto sprawa albo dielo brat starszy wpustil, Tohdy brati a mołodszaia doroszszy let nabratie starszoho takowoho poiskiwati toho nie mohut, Ale nato dohodo, toie ymienie ludi, abo grunty wpustil doroszszy let, ymieom tesz kawszy dawnosti ziemskoi dochoditi im wolno budiet, wedłze tot brat dorosły kotory sam wtratil swoie czasty dochoditi nie możet, Potomusz wolno budiet bratu starszoho let dorosłoho niezduszy odbrati swoie niedorosłyie kryowdy spolnoie, tak y mienia iako y kazdoie reczy na winno prawom dochoditi, acz ohokolwiek prawo dojdet, Toz bratieiu gdy let dorostut rowno dieliti powinien budet,

Artikul 10

O piekunowie niemaiut imienia detinnoho prodati y wtratiti ani hraniczyti

Vstawuie, isz opiekunowie niemohut imienia detinnoho kotorymi sie opiekaiut prodati, abo iakimkolwiek obyczaiem wtratiti y tesz hraniczyti, Aiesliby opiekun yna czy wczynil, Tohdy dieti doszedszy let zupołnych budut moc mieti ymienia swoi odtoho kto ich wżywaiet prawom dochoditi, odnoby doszedszy let zupołnych dawnosti ziemskoi nieomieszkali

Artikul 11

Starszy syn dorosły niemożet brati niedorosłych imienia oddalati abo zastawlati okrom czasti swoie lesby dla dołhow roditow swoich

Vstawuie, isz starszy brat derżeczy spolnoie ymienie z bratieiu swoie niedorosłyimi

Nie budiet mieti moczy, iakimże kolwiek obyczaiem toho ymienia zastawlati prodawati, oddalati, abo vtrazati, odno iesliby toho dolhi roditielow ich zapisanyie, abo prawo nalezaczyie potrebowaly, w kotoroy że potrebie tot starszy brat, z wiedomostiu a poradoiu starszych prijatieli do lhoiedo budiet moczy imienie spolnoie brati swoieie zastawiti, Ataki dolhi oyczowskiie abo matczynyie zousich czasti tymi pieniezmi zaplatiti A wedze takiakoby pieniezi na ymienia bratii swoie wziatyi nie prewyzszali sumy dolhow oyczowskich, A iesliby dolhi abo zaplata iakaia sudownie skazana prijmienszym byla, To tedy starszy brat pierwiey o bledierszy zywnost, y inyie potreby domowyie maiet sczynszow dochodow ymienej spolnych dolhy onyie malyi platiti, A ostatok sztoby zbywato, maiet wiernie bratii zachowati,

A iesliby inaczey czynil, Tohdy takowoie zapisowanie abo zastawowanie ymien bratskich wprawa prijmowano byti nie maiet, A bratia kotoryie imienia takim inym nieslusznym sposobom budut zawiedeny, gdi let swoich dorostut, a dawnosti nie zamolczat, budut ioho moczy prawo dochoditi, A tot kotory by protiwko toie vstawy na swoie pieniezi na ymieniu bratskoie beziich zupolnoho dozwolenia tak nieopatrno dal, swoich pieniezi na onom starszom bratie dochoditi y iskati budut, A gdy by kotory dorosly byl po sluzbach w nieblizkich krainach, abo na naukę, abo tesz w wiezieniu nieprijiatielskom, to dawnost nie szkodit, iesli iele od prijatczania swoioho nie zamolczyt, A wedze na swoiu czast budietli chotiet brat starszy iakuiu sumu pieniezi wziati, albo y na wiecznost prodati, to tedy toie iemu wolno vczyniti, A gdy bratia molodszyie doroszy let, pochoczut diel wiecznyszy w ymieniu mieti, Tohdy chotiaby ony starszy brat, swoie czasti nie oswobodil, predsie zastawnik albo tot kto kupil, powinien budiet tuiu czast brata ich starszoho, w diel wieczny mieży molodszuiu bratiu pustiti, y kotoraia by czast na brata ieho starszoho z dielu ich prijszla, tuiu ony zastawnik albo kto kupil derzati budiet,

Artikul 12

Starszaia bratia nie mohut imienia niedielnoho vtratiti ani zastawlati, tolko szto na czast ich prisluchati budiet

Vstawuie, iesliby kolko brati rożnyie let doroslich y tesz nie doroslich zostalo po oycu albo po matce, maiuczy imienie spolnoie oyczyznoie, albo

matierystoie

Matierystoie, y chotieliby starszaia Bratia na mieszy wzo lieta zupolnyie na to ymieniu osiesti, A niemohuczy s sobe mieczy soboiu dielu wiecznoho mieti, chotieliby tyie ymienia swoie tolko tak na czasti rozmiati do let zupolnych, molodszoie brati y do dielu wiecznoho, To tedy to im wolno budiet, A wedze iesliby kotory zmich derzaczy takuiu czast, bud swoiu obulo, abo tesz szto takowoho zmieye wydieliwszy ko zastawil, abo prodal, To tedy potom gdy mienszaia bratia doroszy let zupolnych, pochoczutsia w zo wiecznym dielom tym imieniem podieliti, maiut toho kotory budiet kupil, abo zakupil prijpozwati pered sud zieszki narok zawity, aby toie ymienie w rowny diel z nimi podielil, A sud diel rowny wskazati im powinien budiet, A tot kto takowuiu czast kupil, albo zakupil, powinien budiet wsiu tuiu kuplu swoiu stoiu bratieiu iako oyczyczami toho ymienia w rowny y wieczny diel podieliti, prijmuiuczy wolosie toy Summe swoiey. tuiu czast kotoraia by tolko na toho brata wodle prawa ieho zdielu prijsudzonoho prijszla, A chotiaby tesz y bolsz pieniezi na toho dal niszli choho to stoialo, a zo na to perestawati budiet powinien, ktomu tesz iesliby kotory takowy z brati, rozmiawszy ymienie do dielu iakosię wyszszey pomienito, chotiaby ieho nie prodal albo nie zastawil tolko iakoie spustoszenie vczynil, choiest poddanych rozohnal, abo lesy pożyteczniyie napopiel, na wantschy, klepky, y inyie roboty lesnyie potrebnyie, albo hai, y bory na budowanie hodnyie wyrubal, wyprodal, y wy pustoszył abo rozdal, Tohdy tyie druhii bratia w swoich czastiach na to szchodowati nie powinni, alie prij wiecznom dielu maiet byti, tiya wsia szkoda z ieho czasty brati ieho nadorozona y zaplaczona A kolko budiet poddanych zadierżami swoho rozohnal, Tak mnoho oho bratia na dielu lucziey sie dodati nie maiut y nie powinni budut, Owedze drow, y na budowanie derewa na swoiu potrebu wolno budiet do toho ymienia brati

Artikul 13

O brati let dorosloy i lieich kolwiek budiet iakosię ymienie dieliti ysm pastowati maiut

Tesz vstawuie, iesliby kolko brati bylo let doroslych, a mieliby i

mienia

ymienia nierozdielnyi, A chotiby z nich buducy potrebien pierwiej chotiel czast swoiu toho ymienia komu kolwiek, bud tesz obcomu zastawiti abo prodati, a taia bratia ieho nie chotieli z nim toho ymienia dieliti, To hdy tot brat maiet ich do pozwati do sudu ziemskoho na roki zawitye, Za kotorym pozwaniem maiet im wrad rok złożyti, ku rozdielenju toho ymienia nadalej zaraz w dwie niedieli, abo iako na tot czas pohodnyi zmiesiet A kuto rozdielu maiet wrad im woznoho y dwoch szlachticzou prydati, położywszy na upornych zaruku tolko kolko taia czast stoit, A iesliby taia bratia predsię dielu s tym bratom, y na onom roku pryimati nie chotieli, To hdy budut powinni onomu bratu zaruky zapłatiti, wrad że zo powinien budiet to czerez list swoy dosłati do Podkomoroho, A Podkomoryi za pozwoy swoymi zieczawszy maiet y moczon budiet tomu bratu czast ioho należaczuiu, sprawiedliwie wydieliwszy podati y zaruky skazati, A o odprawu zaruk do wradu ziemskoho wodle artykułu oko to w także wradu Podkomorskoho opisanych dosłati, kotory diel tak moczon budet, iako tesz y winszyis reczami odprawa od bratu w czy ymiena, y wieczne mirzy soboiu tot diel w zo derżati maiut, A to bratu wolno budiet, toieiu czastiu swoieiu iako chotia szafowati wodle sieho statutu y artykułow w niem opisanych

Artykuł 14

O pierwun derżaczy ymienia w opiece nie maiet niczoho za swoiu winu toho ymienia utratiti

Kolibyl kto czużoie imienie w opiece derżał, aby tby oiaki i kriwdy susiedskii abo dołhi, abo oiakii inyie prawa swoie w sudu pokonan, Takowy każdy iesliby był na swoioy własnosti osiedły, za takowy wystupok swoy sprawa skazany z własnoho ymienia y maietnosti swoiey płatiti maiet A w niedostatku imienia y maietnosti ruchomych reczey, y na samo ystczu maiet byti odprawa w czy ymiena, a ymienie kotoroie by w do pieczy derżał, od toho wolno budet,

Artykuł 15

Gdyby opiekunowie poczawszy krywdy dietinnoie prawa dochoditi sami pomierli

W Stawuiem

Vstawuiem, Gdyby opiekunowie ustawlenyie abo pryrożonyi, poczawszy wodług Testamentu wczo kolwiek iakoie krywdy dietinnoie prawo dochoditi, y nie dokonawszy toho prawa odyn kotory z nich umer, To hdy pozostały moczon budiet takowoie krywdy dietinnoie prawa dowoditi, A hdieby wsie opiekunowie nie dokonawszy takowoie krywdy dietinnoie pomierli, To hdy kotoryie bliżsi onych dietiey maiut byti prypuszczony ku opiecze, A iesliby bliższych (iako się wyszszey na miestcu swoim naznaczyło) nie było, To hdy wrad opiekunow chotia obcych do toie opieky prydati maiet, kotoryie wodle onoho Testamentu, y pod tohosz moczu budut sie sprawowati, y krywdy dietinnoie dochoditi, iako y tyi opiekunowie pierwszyie w Testamentie ymienny opisanyie

ROZDĖŁ SĖMY O ZAPISĖch Y PRODAŻACH

Artykuł 1

O zapisiech ymieniey oyczyznych materystych y wsiakim obyczaiem nabytych

Vstawuiem, isz wolno kożdomu imienia swoie oyczyznyie materystyie wysłużonyie, kuplenyie, i iakimkolwiek obyczaiem nabytyie, y nazwany nie smotreczy tretieie y dwoch czastiey ale wsie zdoymo kto ich maiet, bud tesz połowiczu abo kotoruiu iczast, abo poosobnu odnu abo ludi ziemli szto chotia od nich wodle woliey y myśli swoie, oddati, prodati, darowati, zapisati, zastawiti, od dietiey y bliżnich oddaliti podle baczenia swoioho tym szafowati, y chotiaby pierwiey kotoruiu czast abo połowiczu ymienia swoioho, abo sztokolwiek ludi, ziemli kto prodat abo zastawit, To hdy ostatkom tych ymieniey wsich potomusz wolien budet szafowati wiecznostiu, zastawoiu, iako wola ieho budet, także oddalaiuczy od dietiey y bliżnich swoich, A wedże hdy takowy prodażu abo dar swoy, tot kto prodaiet abo daruiet, sprawiwszy perwiey

na to zapis

Na to zapis podpieczatati swoim, y s podpisom ruki kto pisati umie-
iet, y podpieczatmi liudiey dobrych, trech abo czotyroch osob naro-
du szlacheckoho wiery hodnych w W. X. L. osiadłych oczewisto od to-
ho kto prodaiet nato uproszonych, A hdieby tot kto prodaiet abo zalu-
czaiet sam pisati nie umiel, To hdy pieczatnikow takowych do zapisu
swoieho uprositi maiet, kotoryiby pry pieczatiech swoich y rukami pota-
ymi, tot list podpisali, a potom sam oczewisto pered nami hospodarem, a-
bo pered urados naszym ziemskim, hdie w kotorom powiecie toie ymienie
leżyt, abo do kotoroho sudu prysłuchaiet zoznati maiet, A pak liby
do toho powietu było daleko w kotorom toie ymienie leżyt, abo do ko-
toroho sudu prysłuchaiet, To hdy wolno ie budiet na inszom uradie sud-
owom hdie nabliższy budiet, takowyy zapis swoy opowiedati, y do knih
zapisati, A tot komu to prodano, abo iakim kolwiek obyczaiem zapisano
s tym listom zapisom swoim, i tesz z wypisom uradowym maiet iechati, abo
slati do toho uradu ziemskoho powietowoho hdie w kotorom powiecie to
ieho ymienie leżati budet, A to opowiedawszy y okazawszy, maiet do
knih ziemskich tot zapis swoy uwiesti, A urad uradu wo to wieryti
maiet, A szto pered nami hospodarem abo sudom kotorym budet zoznano
Toie bez peremowlenia do inszich knih powietowych wpisano byti maiet,

Artykuł 2

Iesliby komu potreba zapis wpisati w knihi rokow ziemskich

Tesz ustawuiem, ktoby chotiel osiełost swoiu wiecznostiu pustiti mimo roki
sudowyie, bez kotorych sud ziemski nie zwykł zasiedati, To hdy maiet prijsti pe-
red urad grodski, hdie sud od nas hospodara założony, y tam zapis sprawlony pered wo-
iewodoiu, starostoiu, hdie sudy grodskii iest pokazati wyznati, y da-
ti ieho do knih zamkowych slowo od slowa wpisati, y wypis wziati spie-
czatiu y s podpisom ruki ieho własnoie, kotory zapis y wypis taki budet
trwati do rokow dwoich ziemskich sudowych otprawuiuczych, A nadaley
na kotorych szczych rokow ziemskich ony zapis maiet byti perenesien do knih
ziemskich y w knihi wpisan, a wypis z knih podpieczatmi ich uradowy-
mi wziati, A hdieby taki zapis do uradu ziemskoho, na tych roki perenie-
sien nie był, To hdy takowy zapis żadnoi mocy mieti, a zanim toie rzeczy
szto komu zapisano otdierżati nie maiet, A w niebytnosti woiewod, sta-
rost sudowych, na takich uradiech y mieścach, takii zapisy zakoży

wyznanymi,

wyznanymi, predsie oczewisto osoby budurczy sami (kto szto zapisu-
iet) wyznawszy takii zapisy, samisz okazawszy uradu to maiut
byti pered urados grodzkim zupołnym, Podstarostim, Sudieiu
y Pisarom, opowiedany y zoznany, y wypisy dawany pod ich pie-
czatmi s podpise ruk ich, a przynamniey dwoch, iesliby treti pisati
nie umiel, A iesliby kotory zapis na wiecznost komu dany nie wodług
sieho statutu byt sprawleny, takowy zapis maiet byti nikcemny, y protiw
wypisanoie nikto otdierżati nie może, toliko by dawnosti ziemskoie
ku zbureniu toho zapisu za soboiu nie pomieszczał,

Artykuł 3

Warunok na perenesienie z grodu do ziemstwa

Hdieby kto kupli darowizny y inszych zapisow swoich wodług sieho sta-
tutu z knih zamkowych do knih ziemskich wodle artykułu wtoroho wyszszey
w sie rozdiele opisanoho na rokoch ziemskich perenesti nie moh, za woynoiu
abo powietrem morowym, To hdy to waruiem, Że takowyie nie perenie-
sienia kupley y inszych zapisow z grodu do ziemstwa za służboiu ziemsko-
iu woiennoiu y powietrem morowym, niczoho prawu toho kto kupił a-
bo iakim ynym prawom dierżał, szkoditi nie maiet, wiedże po zniesieniu
służby naszoie ziemskoie woiennoie abo po uskromieniu powietria na
pierszych rokoch ziemskich sudownie otprawuiuczych, maiet byti ta-
kowy zapis y wypis uradu grodskoho perenesien y do knih zapisan,

Artykuł 4

Niemaiet nikto nikomu żadnoho spadku zapisowati
czoho w rukach nie maiet

Tesz iesliby kto chotiel komu zapisati iakiś spadok kotoryby mieł na nie-
ho pryiti po bliskosti iakim kolwiek prawom, A tot by ieszcze był żyw po ko-
torom by sia ieho mieło dostati, To hdy takoho spadku nikto nie może
nikomu zapisati ani prodati, y sumy nikotoroie na to wznositi, aliszby po
zmierti ieho rucze prawo sia ie otworyło, A iesliby kto komu takowy spadok
za żywota toho, po kom sie ieho spodiwaiet zapisał, abo prodał, abo tesz
na to kotoruiu sumu pieniezi wział, takowy zapis pered prawom nie ma-
iet dierżan byti, A wiedże iesliby iaki spadok na koho po smierti rucze
prawo przyrodzonym prypał, a ony komu by sia do takowoho spadku prawo przy-
rodzonoie otworyło, A toie ymienie chotiaby było wolnoie, abo w sumie od prod-

kow ieho za

Prydkow iego zawiectionym, a onby prowiedostatek abo niedostatek swoy sa toho dochoditi nie mohuczy, abo tesz z dobrey woley swoie nakogo ynego prawo swoie woliel, yzo kto wradowie zapisal abo zlecil, toie wolno budet uczyniti, A tot kto to zapisano moczon budet togo iakoby sam tot ys stec, nakogo to spalo prawo ono go nadterazz dochoditi, A doszedszy wo dle prawa swoiego togo uzywati maiet, Takze y takoie ymienie ko: toroie by sa zastawil abo do zywota kto pustil, wolno iu mimo togo kto wzastawie abo dozywotnym prawo derzati budet, inszomu komu wieczno stiu pustiti, y prawo swoie wieczne nakogo chotiet, wozmieti y woleti,

Artykul 5

Ktoby kto zapisal ymienie abo ziemlu po swoim zywotie a tot kto zapisano togo smierti nie dozdal i pierwiey umier

Tesz ustawuie, jesliby kto kto zapisal wradowie ymienie abo ludi po swoim zywotie, a tot kotoromu taia recz budet zapisana, togo smierti nie dozdal, no ktory tot budet zapisal, yszo naperwiey umier, tohdy tot moze tuiu recz ynszo zapisati, kto wolya iego budet, Niszli iesliby tot zyw byl, a onie zapisawszy, y potom ynszo drugim zapisom toie sz zapisal, Tohdy tot perszy zapis maiet prymocy zostati, a poslednii maiet niewo... obpermien byti, Takze tesz ktoby kto ymienie abo ludi, abo ziemli prodal, Tohdy tot kto pierwiey kupil, maiet to derzati, A tot kotory uposle kupil, maiet pieniezi swoie u naistcu smotreti,

Artykul 6

Ktoby na kotoruiu recz dal zapis pered urado zeznany tot zapis maiet pry mocy zostati wlozdego prawa

Tesz ustawuiem, ktoby chotiel zapis sprawowati na kotoruiu recz ruchomuiu, Tohdy maiet kozdy na siebie dawati list zapisny pod pieczatiu swoieiu, y pod pieczatmi ludi narodu szlacheckoho wiery hodnych, prynamniey trech abo dwuch osob y s podpisom ruky swoieie, iesli kto pisati umiet, a pieczati do listow nie na zaocznuiu prosbu, ani tesz zapisanie listownym prykladany byti maiut, Ale zaocznoiu ustnoiu prosboiu, wedle zapisy takowyi kozdyi, A to iest mianowitie, ktoby kto ymienie ludi, abo grunty zastawoiu pustil, abo pozyczywszy sumy na rok omiu sumu na ymieniu ludiey, abo grunties zapisal, Poswoliwszy zamieodadanie naroch sumy w ymienie, ludi, abo y grunty dobrowolnoho uwiazania, Takowaia zasta

wa y zapisy

takowa zastawa y zapisy, kozdy na siebie dawszy, maiet stawszy oczewisto pered nami hospodarem, abo pered urado ziemskim abo grodskim sudowym, ktorie nablisszo zoznati, y to do knih wpisati dati, A tot kto zakupuiet, Tesz mai iet list swoy protiwny tomu kotoho zakupuiet dati, pod pieczatiu swoieiu y s podpise ruky swoie, y tesz pod trema abo czotyrma pieczatmi ludi szlachetnych zoznawaiuczy to, u kogo szto wecz zakupil, A kto pisati nie u: miet, yno tot list swoy y na wradie zoznati maiet, A potom hdy kto zasie zastawu swoiu u kogo wykupowati budet, maiet y powinien budiet tot kto pieniezi swoie bieret, togo kwitowati y oni list iego zapisny wernuty, y takze na tom uradie yzo do knih wpisati, yz sie dosyt natot opis uczyniono, A iesliby kto wziawszy pieniezi swoi togo listom swoim kwitowati, y do knih takze iako wpiered to ie bylo uczyniono dosyt uczynienia iego zoznati nie chotiel, Tohdy zapisy poswanie na rok stawity powinien budet list iego zapisny wernuwszy s togo iego kwitowati, y na uradie zoznati, y nad to iesczo storonie swoiey powodowoy powinien budet zadowod togo szkoby y naklady szto by pozywaiuczy na toie na dosyt zaplatiti, A tot tesz kto swoiu wolnost... kupit, ony protiwny list ie wernuti, A budetli do knih zapisan y w knihach to skasowati maiet, takowym sposobom, Tho sie gdy tot kotory budet zakupit zoznaiuczy pered urado yzsz sie iemu wowsie to wodle zapisu dosyt stalo, a pisar w knihach podle toie sprawy na storonie rukoiu swoieiu wlasnoiu toie zoznanie y umore: nie togo zapisu, koli napiszet, Tohdy tot zapis uzo chotia w kni hach zostanet zadnoy mocy miecti nie budet

Artykul 7

O zapisoch kotoryie maiut byti u prawa pryimowany kro zeznania uradowoho y o pozyczkach kupieczkich

Ustawuie, yz takowyi listy zapisnyie pod pieczatiu y podpisom ruky y pod pieczatmi ludiey wiery hodnych iako sie wyszszey pomienilo, A kto pisati nie umiet, tohdy pod pieczatiu iego y pod pieczatmi namniey trech szlacheckich na sumu pieniezi abo iakuiu recz ruchomuiu pozyczonuiu, na rok pewny kro poswolenia zaniem uwiazania w ymienia abo ludi y bez zoznania uradowoho dannie u prawa za mocznyie pryimowany byti maiut, Wedze iesli

by byl

Iesliby był tot kto się zapisset pozwan o niewypołnienie zapisu a tho
rzekby szto protiu zapisu swoiego mowiti, abo iego nie przyznawati,
Tobetj tot nie chocet prokuratora o prawa wsprawiedliwiti sia maiet,
Ale sam powinien budiet pered sudom stati, y o to sprawiedliwiti, y hdie
by storona wtoblivaia stusznie toho naniebo dowieła, y to połazała
iszto iest zapis iego własny y odnieho dany, Toietj sud wosie wodług
toho zapisu, y obowiązkow ieho na nim skazati, y otprawu wdieła
ti maiet, A zato isz się zapisu swoiego własnogo zaprel, powinien bu-
diet tot winnoscto winy nato w wracie wielkim abo dwore naszo su-
dowo zaraz szostyroku wratowu siedzi y szest niedziel wysiedziti,
A iesliby się to trafiło iszby protiwko zapisu swoiemu mowil, gdy taseba prij
zrawszy sia ku pieczati abo podpisy ruki niemniucy, iszby ombran iemu
nie natuiu ale niiynszuiu recz dat, a wprawie by był list napisany, a nie
niembran połazał, Toietj to iego ku pomocy iyti nie maiet, y tym ono
ho zapisu buryti nie może, Tess nuptij, mieszczanie, y żydowie, na
slarstie rozestrami dolgow nikotorych dokhoditi nie maiut, ani bu
dut mocy, kro za zapisami prawnymi, iako o to nadka wyszszej pominiena

Artikul 8

O zapisiech ludiey prostych wolnych po choszych y na arendij danych

Vstawnie, isz iesliby kotory człowiek wolny pochożyj zadał sia za kotoroho Pana
A tot by Pan u majętnostiu swoiem zapomoznie iakoie wczynił się, A oniby cło
wiek natuiu maietnost od Pana wziatuiu list zapis swoy dobrowolny
zobowiązkami wnim opisanymi, podpieczatmi trech szlachtiłow wotory hodnych
dat, takowy zapis za mocny y słuszny wprawa prijmowany byti maiet
w ceteo ludi oyczyznnyie, odszedszy od Panow swoich, y za inszich Panow
zaiauszszijsia, choczaby takowymi opisy oyczyzny mierowanymi obowiązat
sia, Tobetj takie zapisy wprawa prijmowany byti nie maiut, y za nimi
tot kosię opiszut oderżati niczoho nie może, Potomusz y na orendy, myts
korczom, mlinow, robot lesnych, y inych pożytkow zapisy dany iako się
wowierchu toho artikułu opisało, wprawa za słuszny prijmowany byti maiet,

Artikul 9

Ktoby podkim iskał bliskosti a toby derżał ymie
nie za zapisom słusznym

Koliby kto podkim

Koliby kto podkim iskał imienia bliskosti swoie, y pozwałby ieho do
prawa, a tot podkim iszczet, derżałby toie ymienie za zapisom słusznym,
a powiedił, isz nieodno mnie toie ymienie nalezyt, ale inszym wczasnim
ko moim tymze zapisom toie ymienie zapisano, y połazałby to wpra
warechu samoyu, na ono że zapisie, Toietj tot kto ymienia yszczet
maiet onych wsich wczasnikow pripozwati, kotorym zapis słuzyt,

Artikul 10

O ymienie dołzenie y o dawnost ziemskuiu

Tesz wstawnie, koliby kto kupił iakoie dedictwo, y derżał spokoynie
zaplatinszy, A nato zeby ymieniu kto inszy doł maiet, pierwiey wpra
downie zapisany koli ieszcze było nieprodano, a mołczałby o tot dołh
po prodaży trylieta, y prawo iego nie dochodił, takowy choćiaby y
listy wpominalnyie miet tot nie maiet nato ymieniu toho dołhu s
motreti, Ale maiet dyskow swoich pieniezi iskati, A iesliby tot
ystiec nie miel czym płatiti, Tohdy wto dołhu maiet sud ieho
samoho wydati, Nissli iesliby o tot dołh takze wradowanie za
pisany doprawa pozwał, toho kotory toie ymienie derżyt da
wnosti takowoy nie omieszkawszy to podług zapisu ieho perszoho
tot dołh natoże ymieniu maiet byti prysużon, A tot kotory w
derżaniu budet, toho dedictwa ony dołh maiet zapłatiti, tot
kto perszy zapis maiet, pisa tych pieniezi y kosztoho y noho nakła
du doyskiwatisia maiet na ystcu, A iesliby tot istiec nie zapłati
wszy umier, Tohdy na maietnosti ieho lezaczoy y ruchomoy, je
sli kotoruiu zostawił toho smotreti maiel, Potomusz y o prezyskach
z uradu skazanych, nato ymieniu maiet sia rozumieti, iako y o dołh
hoch, iesliby kto dawnost takowuiu odskazami a wradowoho omieszkał,

Artikul 11

O dołhi dwoch albo kolko na odnom ymieniu

Koliby kto ymienie zakupnoie w kotoroy Sumie derżał, a drugiby sia
zdołhom swoim ku tomusz ymieniu prijpowiedał, mieniuczy isz tesz ie
natoże ymieniu suma iest opisana, abo sprawa byłaby skazana
a onby o drokiu wzapisie opisanoho abo odskazania wradowoho
dawnosti zemskoi desiet let nie zamołczał, A toieby ymienie obo
yey Sumy stoyało, Tohdy tot kotory maiet bolszuiu Sumu, tak

derżawszy

Derżaczy iako y zyskuiuczy, budiet powinien drugo mienszuiu Sumu zaplatiti, A pakliby platiti niechotiel, Togdy tot kto mienszuiu Sumu mat, to bolszuiu Sumu powinien zaplatiti, abo obadwa tote ymienie inszomu boiey sumie zastawiti, y tyi pieniezi podle zapisow mieży siebie rozdieliti, A pakliby koszto dołżnikow groznymi dołhi do odnoho ymienia zbie: hlisia, A ymienieby zatyi dołhi nie stało, Togdy kto budiet mieti pierszyi y słusznyi prawnyi zapis, y w derżaniu toho ymienia zatym pier: szym zapisom był, A toieby ymienie bolszoie Sumy nie stoiało, To: gdy tot zapierszym zapisom swoim pry takowom ymieniu zostati mat, A tyi zostatnimi zapisy maiut pieniezi swoich naiscziu dochoditi, A gdie by istiec umier, Togdy nainszoy miestnosti ieho

Artikuł 12

Każdaia zastawa y dołh pozyczonyi dawnosti mieti nie maiut,

Chocziem tesz mieti y ustawuiem, aby każdaia zastawa y dołh pozyczonyi, dawnosti ziemskoi nie mieli, y wolno budiet wsiakomu dieticzu otłożywszy Sumu pieniezi, przed prawom zastawu dedictwa swoiego doyti tak za prawom swoim przyrodzonym, y iakokolwiek nabytym, tymże sposobom wsiakomu stanu dołhow swoich pozyczonych zapisami podle sieho statutu sprawienyi naysteu y potomkoch ieho dochoditi wolno budiet, chotiaby y czerez dawnost ziemskuiu nie upominalisia,

Artikuł 13

O sposobie dowodu zastawy ymienia lezaczoho, gdy by kto koho kubraniu pieniezi pozwal

Tesz ustawuiem, iesliby kto pozwal koho o ymienie, abo ludi, y grunt, Mieniuczy iszby otprodka ieho, albo y od nieho samoho było zastawleno a pozwanyi by do zastawy nieznałsia, yno iesli zatoba budiet o takowuiu zastawu, kotoraia bysia stała po wydaniu ku twierdzeniu sieie tieper' [illegible] poprawy Statutowoie, Togdy wrad promiezhu storon wtoy reczy woznanie y rozsudok swoy uczyniti maiet, wodług sieho statutu iako owyzszey dołożono, Lecz yzz mnohiie ludi zwykli reczy dawnyie zastawlaiuczy, mieniuczy zastawu odin druhoho kuprawu potiehaiuczy, y tym zatrudnienie storonam y wrzadu niepotrebnoie zadawati, Proto y da: lich dawnych a prostych zastawach, tak obiasniaiem y ustawuiem izz gdy by kto koho o zastawu ymienia lezaczoho ludiey y gruntow

kubraniu pie

kubraniu pieniezi pozwal, kotoruiu by zastawou mienil byti uczynieniu po wydaniu toho Panstwou W. K. L. Statutu, otprodka naszoho sławnoie pamieti Korolia ieho m[i]l[o]sti Zygimonta pierszoho, A pozwanyi by do toie zastawy nieznałsia, iesliby to mienil byti swoiem własnostiu oyczystom matierystoiu albo spadkom y iakim prawom nabytym, y pry tom sczytil sia y brat sobie na pomoc dawnost ziemskuiu, Togdy tot kto pierwiey w takowoy reczy zaczniet, maiet to iawnie y znacznie pismom starszym podle prawa pokazati, iesli to oszto zatuiet koli w tom y w prodkow ieho było, Togdy zatym y ku dalszomu dowodu prawnom, isz to ztoho ieho abo otnieho samoho wyszło zastawoiu, przypuszczon budiet podle prawa y artykułow o prawach ziemskich opisanych, wtakzhe gdieby storona pozwanaia oboron prawnych napismie niepokazala, A toie maiet rozumieti o ymienie ludi y grunty zastawnyie, po wydaniu perszoho staroho statutu,

Pakliszby załobnaia Storona naprotiw toho zrtoie ymienie ludi abo grunty oszto pozywalet było koli w toj ieho napismie znacznie podług Statutow perszych nie pokazala, ale za zatobou zhoła do przysiehi bratasia, Togdy bez toho y inu dowodu na zastawu nie maiet byti przypuszczona, ale tot pozwanyi aderzaczy toho ymienia ludiey y gruntow pry swoim da: wnom derzaniu, y na dawnost ziemskuiu iesliby iakoho prawa napismie nie pokazal, maiet so odyn pry dawnosti ze to iest ieho własnost, a o zastawie żadnoy nie wiedaiet przysiahnuti, A gdieby pry dawnosti ziemskoy Storona pozwanaia iakikolwiek dowod listownyi pokazala Togdy y bez przysiehi od obzalowania pry derzaniu swoim dawnom wolna budiet, Wedze y to warunie, iesliby kto w takowoy reczy mial do koho prawo, Togdy aczkolwiek wedlug porządku sieho Statutu nowoho wsie reczy otprawowanyi budut, Nizli reczy zastaralyie pred sie starym statutom zakotoroho sia szto stało sudomy y skazywany byti maiut, A dla toho abysie nikto nie wiedomostiu nie wymowlal, koziy takowyi ktoby mieł do koho iakoie dieło od wydania y czytywania sieho statutu budiet winien prawom swoim toho dochoditi, A gdieby do desieti let od wydania toho statutu o takowuiu zastawu dawnuiu mołczał, y prawnie znim nie postupowal, tot o takowuiu za

stawu wie:

zastawu wiecznie mołczati maiet, wyimensszy tolko dieti let mieło rostijse, ktorijch dossedssy let swoich biat starssy abo opiekun, takze do desieti let powinien budiet o takowiu zastawu prawo czyniti iako wyssey opisano, A ktorijby dossedssy let swoich do desieti let wmołczaniu byl, takowy takze o to wiecznie mołczati maiet, Potomuss ktoby od vstaty statulu staroho od krolia Zyhomonta pierssoho wroku tisiaczu piatsot dwadcat dewiatom, wydanoho wtakoy reczy, ass do wydania sieho teperessnieho statuta wmołczaniu byl wpominania nieczynil, y do prawa nieprijtiehal takowy zatak daleko iu dawnostiu takze o takiu recz do prawa potiehati, y toho wpominati sie nie maiet wiecznymi czasy

Artikul 14

O odkladanie sumy za zastawu

Koliby kto ko ymienie abo inssuiu recz ktoriukolwiek wpieniezach zastawil narok wlistie pomieniemy a potom narok roku prijpalo czotielby sie pieniezi oddati, a zastawu odnieho ku sobie wziati, a onby nieczotiel pieniezi swoich odnieho prijmati, ani tole zastawy wirrnuti, y postapiti, abyt by o to ku prawu pozwan ku braniu pieniezi swoich, a onby w prawo iako narok zawito nie stal, Tohdy zalobnik pokuzeth to ze tuiu recz zastawil, maiet onuiu sumu pieniezi na wradie polozyti A wrad nass maiet i onoie ymienie ieho zarazo wwiezanie dati, y wziahuiu zastawu swoiu kotdy z wradu nasseho tym obyczaio oderzati maiet, wodlus opisu swoioho, A wrad nass potom maiet y powinien budet, tyie pieniezi wsie spolna to oddati, kto budet na zastawu dal, kro wsialioho zatrudnienia, nieczoho na siebie zonoie sumy nie wytruczaiuczy, A ktiieby kto budut zy do sudu pozwan o zastawu reczy, a narok prijpalo zalozwy stat, Tohdy zadowod zastawy wziawssy tyie pieniezi swoi onuiu zastawu ymienie lezaczoie za lobniku nitako iu dawnostiu nie wymowlaiuczy sia, tohoss czasu postupiti, y s toho sie wradowanie wyreczy maiet, okro wyimenssy to kdie by sto ko zastawil narok wlistie pomieniemy, a na to trok wli: stie naznaczony onieho nie olupil, Tohdy on tuiu zastawu maiet derzati, ass do druhoho roku wodle zapisu ieho na to danoho, A wedze iesliby tot ssto ko zastawil, a nie wykupiwssy tole zastawy swo

iele wmirt, Tohdy dieti

Tohdy dieti, abo bratia abo bliskiie komuby to prawom slussnym wykupiti prijnaliezalo, takowoho roku wlistie opisanoho nie maiut smotreti, Ale skoroby otoie byl pozwan Tohdy tot y bez roku maiet pieniezi swoie wziati, a zastawniu recz zarazo pustiti

Artikul 15

O dolhoch iesliby kto pozyczywssy sto ko druhoho sa wmier, A ony ktory pozyczyl zyw zostal

Vstawuie, iesliby kto pozyczywssy komu sumy pieniezi, abo iakich reczey ruchomych sa wmier, a tot dolznik ktory wyimen zyw zostal, Tohdy potoho pozostalym, onoho zmerloho wodle listu opisu swoie ho tot dolh protka ich platiti, y wsim obowiazku swoim dosyt czyni ti powinien budet, A ktiieby opisu swoie dosyt czyniti nie chotiel i wczo zniehoniestupil, abo nie wypolnil, Tohdy wowsie wodle zapisu swoiho wpadywaiet,

Artikul 16

O posiehaniu spadkow rodic o podetierch ich

Vstawuie, iss iesliby kto maiuczy iakuiu swoiu wlasniu maietnost nabytuiu, lesarzuiu, y ruchomiyu, a niko ieie niezapisawssy, y potomst wa posobie nadol pochodiaczoho, takze brati y siestr rozonych niezo stawiwssy wmier, a otiecz, abo matka abo odin znich zyw zostal, Tohdy pozmierto syne otiecz, abo matka onoho zmirtoho, takowy ie spadky maiut posiehati, A takze y po smirti doczze bespo tostwa. to iess sie rozumieti budet, ktoraiaby swoiu wlasniyu maietnost abo od muza zapisaniyu posobie zostawila nikomu niezapisawssy

Artikul 17

O prywileiach y inssych wselakich zapisiech iakoich zony zostawssyi sia po muzoch wzywati maiut

Vstawuiem, yss iesliby kto iaki priwiley, abo zapis nadal na prodazu, abo tesz iakuiu kolwiek recz oderzal zdokladu toho iako pospolitie wlistiech pisaut daiuczy abo prodaiuczy samo zemie dietto abo potomko ieho, zaczym ta kowych zony zostawssyisia po muzoch potowicy onoie reczy wprijwileyu abo zapisie opisanoie pozyskuiuczy na scho die detinnoy abo bliskich posiehati chocsut, Tohdy takowaiya zona iesliby osoblivym zapiso toho od muza zapisanoho nie miela chotiaby y ymia ieie pomienieno bylo, nicz ohoho wodle takowoho zapisu oderzati nie moset, ale to na potoku spasti Maiet, okromia ktieby wtom zapisie dolozono bylo, zeye zemie ieho

zaspolnyie ich

zaspolnyie ich, abo zoicie własnyie pieniezi, onoie ymienie prodano ie, abo obiema spolnie darowano było, Tohdy to wodle zapisu zachowano byti maiet,

Artikul 18

Hdieby kto komu dawszy na siebie zapis, a potom vmer, ystiwszy sia smier,

Vstawuiem, iesliby kto kotorym listom swoim dobrowolnie sia opisal, bud pro dlahy wiecznyie naimienie, abo naruchomuiu rech, takze y na zastawu, pozyczku, y poruku, a tot by zapis byl slusznyi, podług sieho statutu byl sprawien, y kotoby zapisie ieho byli obowiazki dobrowolnyi na zapłatu sumy pieniezi, ystisny, sowitosti, szkod, nakładow, win, y tesz odyskanie, y zastupowanie wsudu, abo y o poruku iakiiu, y inszyie rozniyi rechy, y prypadki iakiekolwiek, A tot by zapisu swoie tot dosyt nie vczyniwszy, y wsich obowiazkow swoich dobrowolnyich ponim opisanych, nie wypolniwszy z toho swieta vzo naroku ovzapisie iehonim nowano zszol, a dieti by ieho ponim zostali, Nakotoryich by po smierti ieho maietnost ruchomaya y lezaczaia spala

A tot ktoby zapis na to sobie dany, maiet po smierti onoho zonu dieti abo blizkich ieho, ktoby po smierti ieho maietnost maiet, podług zapisu toho iako osamuiu rech vtom liste opisanuiu, takze y obowiazki obowiazki dobrowolnie w nie opisanyi o niewypolnienie toho wsie ho, do kotoroho vradu pozwal, Tohdy iesliby taia osoba kto nakoto ruiukolwiek rech dal zapis, iesche zażywota swoieho byl pozwan, o nie vczynienie dosyt toho zapisu, y sprawa by to vzo name skazano, a ondby vtom czasie vmier, toho wsieho nie zaplatiwszy, Tohdy vrad nas kotoryi toie prysudil, maiet y po smierti ieho, podług sudu swoho y dobrowolnoho obowiazku ieho, storonie powodowoy otprawu naymiemu ieho vczyniti, A hdieby ymienia nie było Tohdy na maietnosti ieho ruchomoy vdiełati maiet prykolwiek kolwiek nyont zas zostało, A wedze iesliby taia osoba zmierlaia ony ie vczynienie dosyt zapisu swoieho, chotiaby byl do kotoroho vradu pozwan y nie stoiawszy v prawa pered rokom zapozwy prypalymi zmier, Tohdy tyi na koho by maietnost ieho lezaczaia, abo ruchomaia prawom prychodnyim spala, powinni budut iesli o sumu pieniezi, pozyczonuiu po zowut, istisnu y z sowitostiu zaplatiti, iesli o odyskanie, pozwani budut, Tohdy takze potomki ieho podle zapisu prodka swoieho z ma ietnosti ieho

z maietnosti ieho na nich spałoie odyskati maiut, A szkod, nakładow, zarukv, win, y inszych obowiazkow v tom liste opisanych nieho zatoie platiti vzo nie budut powinni, kgdysz nikto nizakoho tierpie ti nie maiet, takze y nadruhoho tieżaru swoho składati nie mozet, odno sam tot kto sie ko wynom opiszet, powinien zatoie dosyt vczyni: ti, A hdieby otoie nie buducy iesche do prawa pozwany abo pered rokom v liste ieho opisanym zmier, Tohdy bolsz nie maiet płati ti, odno istiznu ieo pozyczonuiu, a sowitosti win y nakładow nicz oho nie maiet płatiti, odno iesliby zona abo dieti dorosłyi toho zmier: loho byliby zarowno vtom liste opisanyi, Tohdy nie wymowlaiuczy sie smiertiu onoho, powinni budut pozostałyie osoby takowo zapisu swoio dosyt vczyniti, y wsie dobrowolnyi obowiazki swoie wypolniati, wed ze iesliby muz od zony zmier, abo otiec od dietiey, a zapisom swoim ie sche zazywota swoieho ostalby kom szto winien chotiaby vzo y prezys ki prawnyi name byli, skazanyi, a ymieniaby swoho vłasnoho, takze nikotoroie maietnosti ruchomoie posobie im nie zostawil, A zonaby ieho miela swoie ymienie włastnoie oyczysnoie matierystoie, kupnoie, spad kowoie, wienowonoie, y wsiakim prawom swoim nabytoie, takze y dieti mieliby imienia swoie własnyie wysłuzonyie, kuplonyie, matierystyi, y wsiakim sposobom nabytyie a nie oyczysnyi, Tohdy tym sposobom za winu y za opisom oyca, albo y matki swoie, dieti, y bliskii, takze y zona toho zmierłoho zato na maietnosti swoioy własnoy skoditi nie maiut, y zato nicz oho platiti powinni nie budut, Odno iesliby otiec albo matka odmier: li prawa naiali spadok kotoryi im poiako blisko prynalezat, Tohdy dieti dosiedszy toho spadku prawom ponim spałom powinni z nieho dołhi oyczowskii, abo matczyny platiti, bo kto osiehaiet dobra powinien nositi y bremiena

A iesliby dieti potomy toho spadku dochoditi nie chotieli, Tohdy tot komu by szto było winno od oyca abo matki ich, maiet ich pozwati do vradu toho do kotoroho sie prawa ieho właszaiet, na rok zawiti, A vrad ma iet vkazati vzo tom samom zatobnilu toho spadku dochoditi, kotoroho hdy dovdiet maiet vtom dołhu swoiym derzati do oddania sumy pie niezi iemu winnoie, y tych nakładow szto by dochodiaczy toho spad ku vtratil za vznaniem vradowym

Artykul 19

Artikul 19

Rok prawu o zastawnuiu recz maiet byti polozon zawitsy

Chocze mieti y wstawuie, ysz kazdy rok zaposwy zlozony, y kozdu
iu recz zastawnuiu maiet byti zawity podstraceniem prawa, A kotoro
ho czasu budet poswan zastawnik oto ze narokum w zapisie ponimono
pieniezi brati niechotiel, Tohdy tot kotory zastawu derzyt od toho cza
su nie maiet bolsz ymieniey kaziti, y zadnych dorohodolo y pozytkow
brati, A sztoby kolwiek posle polozenia poswow zonoho ymienia wziat
oto dietich wszedszy w derzanie ymienia maiet toho zastawni
ka poswati, do prawa narok zawity, y toie szkody swoie dowo
diti, A wrad powinien budet oniyu szkodu zadowodo slusznym
na wlasnoy maietnosti icho skazati, y odprawu postupko pra
wnym uczyniti, A hdieby tot zastawnik niebyl osiadlym w to powietie
w kotorom onoie ymie w zastawie derzat, Tohdy przy odkladaniu pie
niezi storona powodowaia wolna budet, oniyu sumu nalbratie
polozonyu. arestowati, A wrad niebudet wolen toie sumy odda:
wati, aszsz oskazeniem takowoho ymienia zastawnoho storonie powo
dowoy wsprawiedliwit, y zwy nakladu vradowoho sudowoho dosyt uczynit

Artikul 20

Jeslibi kto ymienie abo iakuiu recz rucho
muiu zastawnuiu drugomu wbol
szoy sumie zastawil

Vstawuie, Jeslibi kto odkoho maiuczy w zastawie ymienie, abo kotoruiu
recz ruchomuiu, wbolszoy sumie tuiu zastawu kdinszo zawirl, A derzaczy to
ie reczy bylby oto poswan, ku braniu sumy pieniezi kotoruiu on abo prodok
ioho budet naktuiu recz wziat, y piered prawo tuiu sumu polozyl, y toho
slusznie zapiso dowiel, ysz niewbolszoy sumie tolko w toy kotuiu no prawie
polozyl tala recz zastawlena. takowyi pieniezi oddawszy recz swoiu maie wziati
A tot kotori na zusuiu recz bolszuiu sumu dast, nistey niechay sobie toho smot
ryt, sztobudiet nawsisz perwoie sumy dat, A hdieby sia traflo o zastawu
reczy ruchomoy, na kotoruiu by zapiso w zadnich niebylo, a spor by a meszy obudwu
storon poto iako wyszszey opisano o sumu pieniezi stal, Tohdy derzaczy toie
zastawy, blizszy budet prisiehoiu toho dowiesti z takowuiu sumu ialuiu imienowati
budet, natuiu zastawu dat, zakotorim dowodo pieniezi swoi oddawszy zastawu wernuti maiet

Artikul 21

Artykul 21

O ymienie zastawnoie narok pod straczenie

Jeslibi kto kto zastawil ymienie narok pod straczenie na vpered, To
hdy ieslibi rok pryszol a tot kto zastawil ymienie, a na tot rok
nie mohł wykupiti, Tohdy tot kto zakupil popnoho rohu pryto ymieniu wo
dle prawa swoioho zostati maiet wiecznie, wedle ieslibi tot ystiec koto
ry ymienie zastawil peredrokom na wykupienie onoho ymienia zapisan
nym omier, poto czotiaby y omy rok zapisny minul, wolno budet
potomkom abo blisskim ioho, odlozywszy sumu pieniezi tuiu zastawu oderzati,

Artykul 22

O odnyatye ymienia zastawnoho

Tesz wstawuie, Jeslibi kto komu zastawil ymienie, abo ludi, abo grunty,
w iakoy kolwiek sumie pieniezi narpewny rok, w liestie opisany. a poto naro
ku pripalo nie zaplatiwszy, y nie oddawszy ie toie sumy, toie by ymienie, lu
di, grunty, y sztoby kolwiek zastawil, w nieho wpornie y swowolnie odnyat,
A toho by naniecho slusznie storona dowiela, Tohdy maiet to zaplatiti
dwanadczat rublej hro, y wsie zaruky w listie swoim opisanyi, A kolko
by ludiey zastawnych ie za odnyatiem icho nierobilo, Tohdy za kozdy
tydien nieslużony maiet zaplatiti odkoszdoie sluzby ludiey zu polwie
possesti hro kt, A kotoraia by sluzba piesza na tidien na zobotu,
nie chodila, yno po 3 hro platiti maiet, A imszyi wsiakii dobra y pozyt
ki onoho ymienia odniatye, wodlug slusznoho a prawnoho dowodu y wra
znosti pozytkow maiet w rad nasz tuiu szkodu sowito wskazati y pro
tiw takowoho maiet storonu za toblinuiu zachowati iako oto wyszszey w Roz:
diele cztwiertom. artykule dewiadcdesiat wtorom owybitie spokoynoho der
zania nadola opisana yest, A ieslibi kto komu szto zastawil, ymienie ludi
abo grunty, a sz storony kto treti zaialumby kolwiek prawo abo y zuporu
swoie zastawy szto odnyat, Tohdy tot kto budiet to odnyato poczohot
li poswati toho kto ye zastawil, tot maiet ie oczyszczati wodlug zapisu swoho
A nie oczyszcziti y no tak mnoho. mozny mi ludmi y ziemlami maiet ie toie
nahorotiti, A poczocz zeth opustiwszy toho kotory ie zastawil s tym kto ymie
ho odbymet wprawa mowity, Tohdy to ye wolno uczyniti, y nawono to ye
zastawy swoieie dochoditi, A wrad nasz y protiw to zachowatisia tak
maiet, yako w tom artykule wyszszey skazka opisana yest,

Artykul 23

Arthykul 23

Ktoby koho poznal o ymienie a pozwa ny zawodczu w prawo stawil

Vstawuie, iesliby kto koho pozwal o ymienie nie mieczy domieso byti pra
wo prirodzonoie, abo nabytoie, A tot koho pozowut stawilby na prawie zawod
czu, kotori ie toie imienie prodal, abo iakimkolwiek prawom zawel, A ieliby tot za
wodca, iezo zastupil, a pozwanny postawiwszy zawodcu chotielby spra
wu procz poyti, Tohdy w takowoy reczy iako tot zawodca tak y pozwa
ny otoie ymienie sprawa oddochiti nie maiet, poto kasz sie tot zawod
ca iezo z zatobnoyu storonoyu rosprawit, kdy by sie to pokazalo sprawa
ze tot zawodca nie slusznie chutoie ymienie zapisal, Tohdy toie y
mienie to kto iszczet, za prawom iezo slusznie pokazanym prysuzono byti
maiet, A on swoie pieniezi y szkody na zawodcy smotreti budet, Ie
sli osiely zawodca w tom powiecie, abo y w inszych powietiech sieho panstwa
W. K. L. budet, Tohdy takowoho pozwy pozwati zosiedlosti iezo o
sumu y szkody swoie wolien budet, A iesliby byl nie osiely, Tohdy
tam ze zaraz tot sud nie spuszczaiuczy iezo z wradu sprawiedliwoho chy
niti budet powinien, tim sposobom iako nieosielich w inzom artykule iest opisano

Arthykul 24

O listy na dolhi y na zastawy zhinulyie

Tesz vstawuie, komuby listy na dolhi na zastawy reczy ruchomych, wedle
miena wazmieyszuiu recz, tolko do dwoch sot kop hro, zhinuli nietoroie bitie szkod
niek, ohniu, albo od wody i iakimkolwiek obyczaiom strach zowy, a tot ko listy
nalezaly, skoro toho sz czasu pomoy zhubie pered nami hospod, abo pered wra
do opowiedat y zapisati dat, a poto prysszoby k uprawu, a ty zby listow za
ocziwistym wsnanie, w koro wradie zapisanych nie bylo, Tohdy tot kto listi stratil
abo ko tyi listy prystuszaiut y nalezat, maiet dowiesti, ludmi dobrymi, wie
ry hodnymi, namniey dwiema kotoryi listy widieli, y ich swiedkomi byli, abo pi
sati swoie domicz pryktadali, a poto sa s tymi swiedkami swoimi nato prysie
hnuti maiet, swiedky nato, ze tot list abo tyi listy widieli, A za nato ze
takii listy zhinuly pryhodnie, y kdy toho dowiedzet ludmi dobrymi y pry
siehoyu ich, y swoieiu maiet onuiu recz naszto listy zhinuly oderzaty
A kdieby pieczatniky, abo tyi ludi kotoryi tyi listy widieli pomerly.
Tohdy pryopowiedaniu wradowo sa prisiehnuwszy recz swoyu oderzati maiet

Artykul 25

Artykul 25

Iesliby kolko parsun odnym listom kolkolwiek opisalisia

Vstawuie tesz, iesliby kolko person odnym listom kolkolwiek opisalisya, apo
tomby kotoryie z nich tot zapis swoy naruszyli, a druhiiby predsie wedlug obo
wiazku swoioho wypolniali, Tohdy storona ukrywdzonaia kotoroy tot zapis slu
zyt, moze tolko takowych pozywati od kotorych sie iemu tot opis kryw
da delat, do wradu toho kdie budet nalezati, abo hdie sie budut opi
sali stanowiti, y nie dokladaiuczy tych nasposnie od koho krywdy nie maiut,
A storona tymsie woymowlati nie budet, mocy isz druhich nie pozwano, kto
ryi sie spolo z nim opisali, kdyz od tych storona zatobnaia nikotoroie krivo
dy mieti niebudet, Ale kozdy za zaswoy wczynok y wystup wlosnoho pra
wa odpowiedati, y wedle opisu swoieho abo prodkow swoich iesliby shto
namieho prychoditi mielo dosyt od siebie y szczasti swoie storonie ukry
wdzonoy uczyniti maiet y powinien budet,

Artykul 26

Iak mnoho bez listu wyznanoho maiet pozyczyti

Vstawuie, isz kozdy slachticz mieszczanin, y nikto inszy nie maiet bez listu wy
znanoho pozyczati bolszey desieti kop hro, A ktoby bolszuiu sumu pieniezi bez listu
wyznanoho pozyczyl, y nato listu nemiel, Tohdy tot kto bolszyi bez listu pie
niezi dal tratit, A tot kotory pozyczyl, nie powinien bolszey platiti tolko
desiet kop hro, iesli za prysiehoiu onoho kto nanie tyie pieniezi dowodit prawo

Arthykul 27

Ktoby iakuiu recz ruchomuiu zaprodal narok

Iesliby kto komu zastawil ruchomuiu recz narok na wpad toie reczy, a koliby rok pryszol, a
tot kto zastawil nie wykupil, Tohdy tot kto zakupil, opowiedawszy sia wradu, mo
zet tyie reczy obernuti kudy chocziet, ku swoiey potrebie na wiecznost,

Artykul 28

O recz ruchomuiu do czasu pewnoho a nie na wpad

Vstawuie, kdyby kto komu iakuiu recz ruchomuiu zastawil do czasu pewno
ho a nie na wpad, a na tot by czas na naznaczony nie wykupil, A tot by maiuczy zastawu
y pozwal by toho, aby zastawu swoyu wykupil, a onby toie zastawy okupiti
nie chotiel, Tohdy wrad maiet iemu dopustiti tyie reczy ruchomyie prodati y
sztoby zwysz nad onuiu sumu swoiu zatuyu zastawu wziat, Tohdy woy
tratiwszy z toho sobie zanaklad swoy, szto budet pozywaiuczy iezo nato
zyl, ostatok tomu czyi byli reczy oddati maiet, a tot nie pryjwodiczy sto

romy swoleie

stoTony swoieie do prysiehi, nato sato ie dast powinien budet peresta ti y bolsseysia zatyi reczy swoi nie wpominaiuczysia, A sztieby bez roku taia zastawa byla zastawlena, Tohdy wrad maiet rok zlozyti czotyri niedieli, na kotory maiet zastawu swoiu wykupiti, A nyiezeli wykupit li na tot rok, Tohdy po ono roku tymzo sposobo, iako wyzsey opisano maiut otuiu zastawu rosprawitisya,

Artykul 29

Ktoby kto konya abo wola zastawit bez roku,

Tesz ieslibi kto komu zastawil konya abo wola bez roku, y naron, a wto czasie pokol onuiu zastawy nie wykupil, tot kon, abo wol zdochnie bez pryczyny obrazenia, isby robiuczy on nie porwat y nie zabil, abo hoto ieho nie umoryl, Tohdy takowoho konya, abo wola platiti nie powinien, tolko skoru ukazati y oddati yemu maiet, A tot wziawszy skoru powinien budet tolko polowicu tiez pieniędzy pozyczonych storonie swoiey oddati

Artykul 30

O reczach zastawnych zhinutych w czyim schowanyu

Ustawuie tesz, ktoby komu chotiel reczy ruchomyi zastawiti abo w zachowanie dati, Tohdy na takowyi reczy na obie storony dla wspomnienia listy mieży siebie, pod pieczatmi swoimi y pieczatmi ludi dobrych maiut dawaty, A kdieby tyi reczy w zastawie abo w zachowaniu buduczyi le pospotu w odnom czasu z reczmi domoho hospoda, prihodnie ohnie pohoreli, abo pokradieny stanby to wradu pod kotorym siedit tohdy zaopowiedat, y kto budet li iesche priczyts reczach y wlasty swoie maietnosti ieho szto ukradieno abo zhorelo, Tohdy maiet ona nato prysiehnuti, yzz onych reczey niesko ryst y pozytku swoiew nie toho nie obiernut, za takowym odprysiezenie ma byt wolen, A paklibi powiedil ze tolko toho reczy szto dat zchowati, zhoreli, abo pokradieny, A onoho hospoda samoho czela takowy tyi reczy wsi powinien onoi wernuti, abo zaplatiti, A iesli w sumie pie niezi zastawleno, y no pieniezi wziati a tyi reczy prectsię wernuty, na szto sluszny dowod wczynity, Tak tesz iesli kto komu so zlozyl odieti abo inako szto schowaniu reczy swoie zalnut, A domowy hospodar tyi reczy wmie by tnosti ieho ruszat, abo na ynszoie miesto peremios, a wtoby się szkoda sta la, Tohdy tot kto ruszat, maiet tuiu wsiu szkodu platiti, tesz zastu: szczym dowodo abo prysiehoiu onoho szkodnoho, A sztiebysię to trapilo szeby bez listow kto komu ~~lisdy~~ iakii, w zastawu wzarhowanie, abo by dla pe

rechowanie dal

reczy

perechowanie dal, a tot wkohoby szto zastawleno abo wzachowanie a botesz na perechowanie dano dotoho sie nie znal, Tohdy nieshola ma: iet byti wolen ale powinien budet nato prysiehnuti iako to ho od nicho nie miel, A paklibi w czyim zachowanyu takowyi reczy wziaty byli odkoho gwaltom, tohdy na obzalowano tot w czyim schowanyu bylo dochoditi, ies maiet, A na wiesla takowych reczey to czyia byla wla snost z samoho y ot tisnoho od toho wkoho wziato, zyskawszy wernena byt maiet,

Artykul 31

O Zapowiedanyu reczey ruchomych w zachowaniu czyim buduczych,

Ustawuie, kdieby kto nieosyiely reczy swoie dal komu w zachowanie aynszy s storony dowiedawszysię o tych reczach w zachowanyu prypo wiedatsya kutym reczam, mienuyuczy iz to tot isty kto tyi reczy zlozyl iemu dotson, Tohdy tot hospodar maiet tyi reczy za zapowie danyem wradowym w czyim cmym u sebie mietiyits niewydawati do rosprawy dopewnoho czasu na daley od czasu Areszttowanya za dwie niedieli, w kotorom czasię tot kto onyi reczy zapowiedat maietsya z nim pered wradom tym pod kotorym tyi reczy zapowiedat rosprawiti, wedze iesli bysię to naprawie pokazalo, yzby bez za dnoie slusznoie pryczyny niewinnie prypowiedieczy kuszho die storo: nu protiwnuyu tyi reczy ieho Areszttowat, Tohdy wrad pered kotorym sia taia sprawa prytoczyt, maiet to tyi reczy za Aresztowanyi wo dle uwazenia swoieho, y podle czasu, osoby, y dalekosti, doroi szkody nato kotory reczy niewinnie Aresztowat, skazati y od prawa wtiekati, A wedze osiedloho maietnosti kotie Aresztowana byti nie maiet, A kdieby za Aresztowawszy a tych dwoch niedielach rosprawy nie pryimszy sam procz odyechat, ino tyi reczy kotoryi zapowiedat maiut onomu wy dany byti czyie sut. A tot ho spodar domowy nikotoro ie trudnosti y szkody ponositi nie maiet

Rozdiel osmy

ROZDEL OSMY O TESTAMENTECH

ARTYKUŁ 1

Kto może y nie może w reczach swoich ruchomych testament czynyti,

Vstanawiem, iż kożdy maiet mieti moc w reczach swoich ruchomych testament czyniti, okrom tych parson niżey opisanych, kotoryie parsony iż podle prawa nie maiut niczoho wolnoho dlatoho testamentom nikomu niczoho oddati nie mogut, Napierwiey dieti let zupołnych nie maiuczyie, zakonniki buduczy w zakonie a przywileiowanym przynimożny y zotwierdziwszy sia, synowie od oyca w zakonie niewydielenyie okrom rzeczey nabytia swoiego własnoho abo wysługi, Tak tesz y w czużuiu moc sprawa wydanyie, to iest tot kotoroby komu wydano, ieho statki y maietnost ku, połomienyi y zeczlacti, drobnaia, Potomusz y ludi szalenyie, kotoryie od rozumu odchodili, A wedże yti i kotoryie kucto bronie y doskonało rozumu przydut moczny testamenti swoie czyniti Także wywołanyie y ti i odsudżonyie nie mogut testamentow czyniti

Artykuł 2

O testament na reczy ruchomyie y na ymienia nabytyie iako maiut byti sprawowany

Vstanawiem, kolibi kto na reczy swoie maietnost ruchomuiu y tesz na ymienia wsiakim sposobom nabytyie, chotieł testament czyniti, Tohdy kożdy takowy buduczy zdorowym albo y chorym, tolkoby przy dobroy pamieti y zdorowym rozumie był, wolno iemu budiet reczy swoie maietnost ruchomuiu także y ymienia czerez nieho samoho nabytyie, odnakże nie otczyznyie ani matieryzyie ymienia komu chotieczy podług dobroie woliey swoie, tak duchownym osobam, iako tesz y swietskim zapisati, wedże przy sprawowaniu testamentu maiet mieti wradnika ziemskiego abo y grodskoho onoho powietu hdie sia tot testament sprawowati budiet, A kdieby wradu tak ziemskoho iako y grodskoho zupołnoho k sobie wziati nie moh, Tohdy chotia odna osoba wradowaia przybudiet maiuczy przy wradniku dwuch szlachticzou, A nie możetli byti y odin kotory wradnik, Tohdy pered dwiema szlachticzami w tom panstwie naszom W. Kn. L. oseiłymi, ludmi wiry hodnymi

może testament

może testament sprawiti, A kdy sama taia osoba kto testament toti ko sto zapisat, pocto wmier, y tym toho ostatocznuiu woliu swoiu potwierditi, przyłożywszy do toho testamentu pieczat swoiu, A iesliby kto ieszcze umieł y moh pisati, tohdy ruku swoiu podpisati maiet, Także y pieczatniki kto z nich pisati umieti budiet, maiut ruki swoie w testamentu podpisati, wedże podpis ruki nie maiet byti na naruszenie odno na samom testamentie, abo na listiech wsiakich z zapisnych y tych osob z wyszej pieredreczonych, powinien budiet opryłożnie pieczati ich do toho Testamentu swoioho prositi, Tohdy tot testament tym obyczaiem sprawlenyi wieczystymi czasy na wsiakom wradie przy zupołnoy mocy derżan y niczym naruszon nie maiet byti, A tot kto testamentom swoim szto ko zapisywati budiet maiet kożdiu recz swirnowitie dokładati y tyie pieczatniki kotoryi przy sprawowaniu testamentow bywaiut, maiut toho szto słyszali od toho kto testament czynit prawdiwie pod sumnieniem swoim dostatocznie do testamentu wsie słowa wpisati, y wyrazati bez kotoroho otsylenia znacznie, wedże skoro po smierti ioho zaraz o nie omieszkawa: nie tot testament perwiey na wradie grodskom, A potom pered nami H[o]sp[odare]m, abo pered sudom naszym Ziemskim napierszym rokom maiet byti opowiedan y do knih wpisan, A kdieby kto po napisaniu toho Testamentu żyw został, wolno ie budiet zawżdy testament swoy odmieniti kolkokrot pochoczet, A ostatoczny wsich pierszych Testamentow smiertiu ieho potwierżony, y tym obyczaiom iako wyszey opisano sprawlenyi wlasnoho prawa maiet przy mocy zostaty

Artykuł 3

O wolnosti zapisati na kostieł ymieniey nabytych

Chocziem tak mieti wieczystymi czasy, y wstanawiem, ktoby kolwiek s poddanych naszych chotieł ymienie swoie nabytoie na kostieł Chrestiianski zapisati, Tohdy wolno budiet toże czyniti, postupkom wyszszey w artykule wtorom sieho rozdiełu opisanym, wedże predsia sta[n]kowoho ymienia na kostieł zapisanoho duchownyi maiut y powinni budut, służbu naszu ziemskuiu woiennuiu, konno, zbroyno, wodle Vstawy y uchwały ziemskoie, potomusz zarowno y z ynszoiu szlachtoiu służyti, wyprawuiuczy na miestce swoie służbu swoioho narodu szlachetskoho

szlacheckoho

slachetkoho, stak mnoho poczatu kolko powinien budet zonoho y mienia stawiti, y tot poczet moziet byti pod sprawolu czoruzoho onoho powietu, kotie tow ymienie lezati budet,

Arthykul 4

Ieslibysia kto prydalo na woynie abo kotie wdoroszie abo tesz w czuzoy ziemly, testament czyniti

Vstawuie tesz, ieslibysia kto przyhodilo testament czyniti na woynie abo kotie w doroszie, a nie mozhby trech swiedkow mieti, toszty predsie kolko ich moziet mieti przynamniey dwoch osob, tolkob luctiey dobryts slachetczon wiery hodnych przy takowych moziet testament czyniti, a po wczynieniu maiet tot testament obyawlen byti pered nami hospodarem, abo pered suto gieslim narodicz sudowych, abo pered gradzkim naypierszych rokow, a na woynie pered Hetmano, abo czoruzym powietowym przy kotoro opowiedaniu takowoho testamentu, tyi swiet ki maiut prysie swu swoieiu potwierditi, A kdiebysie trafilo kto bu duczy w czuzoy ziemle testament czyniti, To szity tot testament moziet byti obiyawlen pered tym wradto kdie sia to pryhodit, A poto przyiechawszy zas do toho Panstwa, y powietu kotie przysluchati budet, a ukazawszy wypis onoho wradu, przy kotoro tot testament czynien, Predsie moziet pered wradto zieslim toho powietu swoiho, toho powiedati iako oto iest wyszey opisano, a predsiesz tot kto sto za takim testamento w czuzoy ziemly sprawolenyi posiesnuti nalezyt, na to przysiehnuti moziet, yz sprawiedliwie za wolelu y dotecto mostiu zdrowe y zdorowoye pamieti, samoie osoby toie, tot testament sprawlen

Arthykul 5

Kotoryie piecziatnikami y swiedkami pryczynie mu testamentu byti nie mohut

Tesz wstawuie, isz przy sprawowaniu testamentu piecziatnikami y swiedkami nie mohut byti tyi osoby, niszey naznaczonyi, tho iest, Naypierwiey kotoryi swoich testamentow czyniti nie hodni, Wtoroie Nieniestyi, Tretieie exekutorowie abo opiekunowie toho testamentu, Czetwiertoie, tesz y tyi byti nie mohut, kotorym w tym testamentie czto budiet opisano

Arthykul 6

S kotorych pryczyn testament zamocny v prawa pryimowan byti nie maiet

Kolibi w kotorom testamentie nadatie abo na mieszcu iako zna: czno poprawowano y skrobano kusztodie kotoroy storonie takowyi artykul w to testamentie w prawa nie maiet byti pryimowan, A wszakzeie slibi na mieszcu mato potrebno nie wdatie ani storonie kusztodie byl skrobany abo poprawowany, szto bysie stalo zo wiy tki toho kto pisat tym toho artykulu w tem testamentie kasowati nie moziet, Alitoby choti et buryti testament, ieslibi w odno albo w kolku artykulech nad prawo opisanych byl porushon, a wsi yniyi wodlub prawa sprawleny, Toszty od tym albo kolkoma artykulow wsieho testamentu kasowati nie moziet, tak ze y ozapisiech wsiakich nakazeduiurech rozumieno y suzono byti maiet

Arthykul 7

Pryczyny dla kotorych otiecz synow abo doczok wyreczysie moziet,

Vstawuie, isz otiecz y matka wyreczysie syna y dziewki moziet s pryczyn tych nizey opisanych, Perszaia, ieslibi syn albo dziewka nie pomniaczy na Pana Boha y narodiciy swoi, torhnutsia rukoiu, udaryl, abo Pchnul, z hniewu takowoho nie tolko wyreczysie moziet ale kortko od wradu sazato boyu y cto wodto roditow karan byti maiet, A druhaia koliby syn albo dziewka znacznuyu kryudu rodiczo czynili, wzabieranyu maietnosti bez woliey y wie domosti ich, Tretiaia, ieslibi syn abo dziewka zeszlosti swoie a niedla pozytku reczy pospolitoie foldrowala na rodicow swoich na korto ku gwoli, Czetwiertaia, Ieslibysia trafilo kotie v prawa oycza, albo matki ruczyti nie: chotieli, ku postanowieniu, A zwlascza kdieby toho wrad dopustil, Piataia, Ieslibi dziewka niestateczne czystosc swoiu na wszeteczenstwo obrocziwszy mieszlata, Szostaia, ieslibi roditow opustili w zoszlych y starych letiech ich, a nie dawali zywnosti y inszych potreb rodiczom, Siemaia, kdibi roditow z ruk nieprzyiatielskich olupiti abo wyzwoliti nie chotiely, A maietnosti oy czowskoie abo matieryzoie wzywaly, szto wsie ieslibysia yawnie y prawnie pered wradto pokazato, stakich pryczyn rodiciy mohut dietiey swoich wyreczysia,

Arthykul 8

Nikto nie moziet czeledinu domowomu ani cholopiemu swoie niczoho zapisati wolnym icho nie uczyniwszy

Rozdziel

Vstawuiem, isz kozdy iakogokolwiek stanu czlowiek domowo, ani potomnikom swoim, nieuczyniwszy iego napierod wolnym niczego testamentu zapisati nie mozet, aszby iego pierwiey wolnym uczynil, A wedze testamentu y kazdym listom iawnym, mozet takowogo czeledmika swoiego wolnym uczyniti, a uczyniwszy tymze testamentom mozet yemu czto wodle woliey swoiey zapisaty.

Artikul 9

Kozdy sluha kutny miesczanin miest nedopriwileiowanych, y tesz czolowiek prosthy iak testament czyniti maieth.

Vstawuiem, isz kozdy stakowych ludiey wolien testament oreczy swoie ruchomyi czyniti, y odpisati tretiuiu czast wsiesie maietnosti swoie komu pochoczet, A dwie czasty tyczsze ruchomych reczey ma iet zostawiti wetomu swoim dietie dlasluzby toie ziemli nakoto roy siedit, A niebudetli miesti dietiey, yno predsie tyi dwie czasty maietnosti iego moziet zostati wetomu iogo ku sluzbie onogo Pana nadyiey ziemli siediel, Aieslibi dieti buduczy wolni aczotieli procz poiyti, tobity yty dwie czasty maietnosti wsiemsy moiut poiyti procz, tolko ziemlu Panu swoiomu podati czytom zasye y anym y zborami y sym domsim sczym kto budet tuiu zemlu Pana swoiego nasluzbie wziat



Dewiatky

ROZDEL DEWIATI O PODKOMORYCH W POWECH O PRAWACH ZEMENYCH O HRABEZACH Y O MYEZACH

Artykul 1

O vstawleniu Podkomorych wpowietiech y o prysiazie ych

Vstawuie, isz wkozdom powietie maiet byti Podkomory prysiably y ziesty wpowietie tom, takze y wziemli Zomodzkoy, wedze toho wrada Podkomorstwa ynaczey dawati niemaiem odno zaobranie nato pewnych osob dotyrocz czerez obywatele kozdoie ziemle y powietu tym poradkiem iako obierania inszych wradnikow sudowych zieskich, Sudiy, Podsudka, y Pisara, iest wsie statutie opisano, Asrych osob obranych, y na odstanowa Podanych kohosia na naprystoynieysz widieti budet, toho my hospodr, zwierchnosti nasoie hospodie, natot wrad prelozonym, y priwileio naszym potwierdim iego dozywota iego, abo do podnysienia nabolsy iakij wrad abo dostoienstwo, A perwiey nisli tym wradom Podkomorskim sprawowati budie maiet prysiahu natot wrad swoy naperszych rokoch sudowych zieskich, pered wradom Sudowym zieskim y peredrosimi ynymi stany, tak naroky przybytymi uczyniti tymi slowy, JAK: Prysichaiu Panu Bohu wszechmohuczomu wtroycy iedynie, isz na wradie to zieskim Podkomorskim kotory z laski y zruk iego korolewskoie mosti bere Iego korolewskoy mosti hospodu swoiemu mnu y obywatelem toho Powietu wieren budu sprawuiuczy tot wrad wiernie a sprawiedliwie tak na sudie moim Podkomorskim iako tesz y przyczynieniu hranicz, y prysypaniu kopcow, y poprawieniu miez, niczoho bolsz nato wradie nie postierehaiuczy odno sprawiedliwosti swietoie, y nie daiuczy sie nikomu zwoditi, Ani przyiazni, ani zwazni, ani daro, y pohrozok niczyich nie dbaiuczy, y pro rona nie ratieczy, ani boiacz syia nikoho, tolko samoho Pana Boha a sprawiedliwost iego swietuiu pered oczyma maiuczy Takze sprawy toie Podkomorskoie nawsie wiernie sprawuiuczy, spory obudwu storon sluchanie czerez mnie uczynienym pilnie do knih swoich Sudowych opisuiuczy y z knih wydawaczy tak mi Boze pomozy

Artykul 2

O Powinnosti y władzij vradu Podkomorskoho

Wo wsich roznicach ziemlanych, y hranicznych za odosłaniem od sudu sie-
mskoho abo grodskoho maiut Podkomoryie mocziu zwiecznosti na swoie y
władzij vradu swoioho dawati pozwy po storony pod ymieniem y pieczatiu swo
iei, y s podpisom ruky swoie, y za tymi pozwy swoimi odpowiedania ich takoż
wystoiali y zaocznoho rok zawity na wyiezd na grunt składati zasadzenie
diel, owsiakii roznicy ziemlenyie, y inyie wczodiy posyłki, kotoryie czasu Po:
zwy Podkomorsko maiut twati, od wziatia ich dołożania albo położenia
storonie tolko czerez hod, a kto pozwy wziawszy imi do hodu nie podawiet,
tot pototo inszyie pozwy odnowiti y wziati maiet, A za pozwy wyiechawszy
Podkomoryj, na grunt pienny, y obledawszy dowod prawa listowy y znakow hrani
cznych, y swiedkow, czyie listy lepszyie, y znaki hranicznyie pewnieyszyie, y swiedki
słusznieyszyie, tuiu storonu maiet ku dowodu przypustiti, y wysłuchawszy do
wodu wodle statutu maiet, grunt pienny, y hranicy skazati, kopcy y zna
ki hranicznyie uczyniti, A kto w hruntie winien zostaniet, tot gwałt płatiti
powinien, a naviezki wsiakoho stanu y hołowszczyzny ludiey prostich, także na grun
tie wrodki łatawiczy toho nainszyi czas, y doinszoho sudu skazati, y na to swoie list
swoy sudowy, pod pieczatiu swoieiu y s podpisom ruki swoie dati, y kolko gwał:
tu, nawiezok, hołowszczyzny, szkod Podkomoryj skazet, to czeres list swoy otwo
rony winien budet, wradu to sudowo ziemsko abo grodsko, od kotoroho pier:
wiey odosłanie kinie toie sprawy było oznaymiti, A wrad tot sudowy zaodo:
sianie, y oznaymienie Podkomoroho maiet storonie powodowoy odprawu na
ymieniu storony protiwnoie wodług arty kułow ofiem statutie wyższey ood
prawie rzeczey sudowych, postanowienych uczyniti, A kdieby zobieiuch storon
wywodu prawnoho na pismie abo tesz y znakoch hranicznych iawnych słu:
sznych nie było, tolko by swiedki stawili, Tohdy storona powodowaia przy
załobie swoioy maiet byti ku dowodu przypuszczona, to iest ku swiedkam wiery ho
dnym, y ku przysiaże ich y samoho załobnika, wedże kdieby powodowaia sto
rona puszczała na przysiohu storonie pozwanoy samoy albo s swiedkami seie
stonabysię zaprzysiehu dobrowolnie wziela, Tohdy zaprzysiehoiu reszoter
żyt, y gwałtu, boiew, szkod, wolen budet, A kto by wziawszy się zaprzysie
hu nie uczynił by ieie, Tohdy rzecz tratit,

Artykuł 3

Około obosłania susiedow hranicznych y Sumie: znych ku wyiechaniu na grunt pienny

Ażeby kto wieduczy prawo o grunt pienny abo roznicy hranicznyie z odnym
mienie l odkoho y noho s storony perekazy w tom prawie iako się to przydawa
ti z wylito od okolicznych susiedow hraniczami y miezami przylehłych ku
to gruntu okotory prawo ydiet, dlatoho storona powodowaia albo zato
bnaia, maiet y tych okolicznych susiedow na tot wyiezd listo Podkomoro
hoobwiesti pered rokom wyiezdu Podkomorsko złożonym przynamniey za
czotyry niedieli, daiuczy toho listu Copiiu podpieczatiu wożnoho
kożdomu takowomu susiedu, albo naymienu ich władu czy, y sim to oznaymu
iuczy, aby na rok w tom listie oznaymieny ku przyhledaniu wywodu y
stanowienia hranicz przybywali, abo sami abo czerez wradnikow swo
ich postierehaiuczy hranicz swoich, A kdieby kotoryie susiedy okoli
cznyie hraniczny, za obesłaniem y wpomnienie czerez list Podkomo
roho na tot rok wyiezdu Podkomoroho złożony wony s gruntow y
hranicz piennych o szto prawo idiet nie stanowilisia, y swoich hranicz
miez, y gruntow nie zastupowali, Tohdy miezy tymi dwiema storo
nami, predsię Podkomoryj maiet rozsudzati y hraniczyti, A szto grun
tu takowych nie przybytych tym miezy dwiema osobami hraniczenie
kotoroy z nich storonie zaniato, ot to toy osobie nie przybytoy
wolno budet pozwati pered wrad nalezny prawo derżaczoho
spirati, A kto staniet sam na swoi by hraniczy, abo czerez kotoroh-
kolwiek boroniti budet hraniczenia Tohdy Podkomoryj pokul ro
zniczą ydiet wsiemszy wiedomost od onoho kto boronit hranicz
zachowati maiet prawo wnaleznoho sudu styich kto perekazu
uczynił hraniczam, A otaley predsia iduczy kdieby perekazy
nie była, maiet hranicy konczyti, a załobnik otuiu perekazu do
prawa pozwati maiet onoho kto perekazył do sudu nalezhnoho o
szkody y o grunt ony kdie się spor stał, a sud do toho zlet na wyiezd
Podkomoroho, stoiu osoboiu kotoraia to perekazała to kto
hraniczy wiel, a żeby z rosudku Podkomoroho wznano ze nijema
żadnoy sprawnosti do onoho gruntu, Ale znaprawy abo zwaszni pere
kazał prawu ieho, Takowy szkodu przymatuju od wyiezdu przeszoho

powinien budet, zaplatiti onomu chtyuzono y grunt gruntom nawie
zati tak mnoho iako odnimal, abo toiu perekazoiu sobie prywlaszczal,
a to maiet byti czerez Podkomoroschsz odprawleno wymieryiuczi grunt,
A slidy poradku Statutowym odprawa budet oczymena wedze kotieby
rozumieiuczy obliżenia do apelacyi bratsię, to sie nie maiet zaboroniono
iako Statut uczyt, od Podkomoroho sudu, Ale iesliby woyskoho pra
wa Uznan byl zaspornoho takowy szkodu wsiu od Podkomoroho szka
zanyu Sowito storonie zaplatiti maiet a grunt grunto nawieza
ti y czerez Podkomorcho wrad maiet to byti wymirono, tymze po
stupkom iako orecharb sużonych okolo odprawy opisuiet,
Pakliby tess opiekun abo zastawnik, y kotory doczasnym prawo dersa
czy dorgoczy ymienia to wczynil, a hranicziti niedopustil, Tohdy dieci
czowie nie powinni nato szkodowati, ale sam takowy kto suporu, zwa
sti, abo zazdrosti perekazu hraniczeniyu uczynit na swoiey maietno
sti maiet to tierpieti, gdy do prawa prytiaznien budet, tym porad
ko iako wyszsey opisano, Wedze owiecznosti gruntu prawoza
chowiuczy y wolnie mowieme dietie niedorosłym, gdy let zupol
nych doydut, A kdieby pry gruntiech naszych kskich takowoie hrani
czenie kto slim prydalosya, Tohdy derzawca tych s gruntow naszych
takowym sposobom iako wyszsey opisano czerez Storonu powodowu
yu listom Podkomoroho maiet byti obeslan, A takze y derzawcy
dobr naszych wtom zarbowatisya powinni budut,

Artykul 4

O takich gruntiech naszych kskich kotoryieby czasu hraniczenia mie
zy gruntymi ziemnymi slachetskimi byli prylehlimi ku hranicy grunto skih

Ktomu ustawamie, isz kdiebi pritakowom prawie y hraniczeniu miezy sla
chtoyu prymieszalisię y pryleżli grunty naszy kskie, A storona by koto
raia wy wodieczy hraniczu swoiu zaymowala naszoho gruntu czohoby starosta
Derzawca nasz abo Poddanyi naszy niewiedzy byti wlasnostiu naszoiu
boroniti chotieli y nie dopusczali po naszym grunto hraniczy wiesti, Tohdy
Podkomory maiet to naynszy czas odlozyti poki storony albo odna z nich
kotoroy toho potreba ukazet do nas wtoy reczy oteczetsię, A my komi
sarow naszych nato wyszle, y winni budie wtakoy reczy zarbowatisię
wodlus siehoss Statutu, iako okolo rozmicz mieży gruntow naszych y
slachetskich wyszsey wsiem Statutie wrozdiele perszom w Artykule dwad
cato, y wrozdiele czetwertom, Artykule osmdesiat tretiem iest opisano

Aku tomusz roku

A ku tomusz roku na wyiesd komisarow naszych złozono storona po
wodowaia, abo taia kotoraia nas o komisary prositi budet wsima bu
det storonu swoiu protiwnuyu znowu pozwo Podkomoroho pryposwati
takze na rok zawity

Artykul 5

O roku zawitom na wyiesd Podkomoroho y ktoby
na niem zapryczynami prawnymi niestal

Vstawuie, isz koszdy rok wyiesdu Podkomoroho na grunt maiet byti za
wsiody zawity, wedze kotieby storona pozwanaya na tot rok zapozwy
Podkomoroho złozony zapraudiwoyu obłozonoyu choroboyu, abo zaposłu
hoyu naszoiu kskiu y reczypospolie, wsie statutie wyrazonniu stati niemohla
s tych prycżyn maiet byti wolna od toho perszoho roku, Ale o chorobie
swoioy iesliby perod rokom pryczast, takze y o posłuzie maiet wczas iako
nabarzdiey byti może, Podkomoroho y storonie perod rokom zapozwanym
oznaymiti takim obyczaiem iako okolo takich obmow na wkaz wrozdie
le czetwertom iest postanowiena, aby wzo toho roku nie pilnowali, A pod
komory powinien budet rok naynszy czas zatymisz perszymi pozwy
od roku zanimi prypadaiuczoho, takesz za dieciet lis(t), pretozyti
y to storonie pozwanoy czerez tohosz ieie posłanca kotoroho kniemu
stoyu obmowoyu prysslet listom swoim oznaymiti, A storona pozwanaia
storonie zalobnoy czerez list podkomoroho winna budiet oto pretozeniyu
roku wiedati dati, tohosz czasu skoro poobmowie swoioy nendaley zatyden
albo iako naczas y dalekost miesca zniesiet, podkladaiuczy czerez wozno
ho copiiu zlistu Podkomoroho nato ymieniyu skotoroho sporo ziemlu idiet,
A iesli choroba prypadet blisko perod rokom wyiezdu Podkomoroho Tohdy
y na samom roku może tie odrocenie iyti, A Podkomory rok naynszy czas
iako wyszsey opisano pretozyti maiet, Zakotorym pretozeniem nadrugim ro
ku storona kotoraia na perszom roku nie stala, powinna budiet pierwey
wodlug Statutu prysiehoiu prawdiwoie obłozenie choroby swoie dowiesti
Iesli obmowa choroboyu budet czyniena na samom roku, Tohdy wprysiazie
yszo dołozono byti maiet, isz iei ho wtak blisko czasie choroba zaszla, ze
nie moh perod rokom o chorobie Podkomoromu y storonie dati znati, A wposłu
zie naszoy ziemskoy swiadectwo słusznoie nalistiech naszych okazati, A poto
s storonoyu protiwnoyu rospraw sudownuyu nakoniec pryniati, Potomusz y
storonie powodowoy, takze obmowy iyti y ona się wtakich prypadkoch wo

dlug toho

Wedlug tego yako o pozwanu w tijm sprawie iest opisano dzierzowati maiet, A gdziebij ktoraia storona na chorobie przijsięgnuti niechotiela, albo odpustu się swiedectwa wedlug siego statutu nie odważała, takowaia recz swoiu stratit, A Podkomorij to ostro na onei ijnnei stronie roku pilniejszoy bez dowodu skazati maiet, Paklibij kto ijnnie drugo roku zapozwoy Podko morogo takowij ijesli nie sa, tohdij cherez umorowanogo swogo predsije prawa pilen bijti ij pered Podkomorijm na grantie stanowitisia ij rozpra wu przijmowati wedlug prawa winien budet, A iesli sprawa przijsięga tolko chor skazana budet, Tohdij swiedki iego tu na miestcu pered Podkomorijm zaraz przijsięgu uczijniti winni budut, A kupry sledaniu przij sięgi samogo chorogo, maiet Podkomorij woznogo zdrowiema slachticzami kogo sobie taia storona ktoraia chorijm buduczij przijsięgati budet, uprositi y do onogo poslati, A storona protiwnaia, ij swoich poslantow przij toij przijsia dze może mieti ij woznogo, A onij chorij powinien budet, iako na chorobie swoiei ijse bijt ij iest chor, tak ij na rzeczij swoiei iesli iei e wschochet oderzati przijsięgu pe: redtijm woznijm, ij slachtoiu uczijniti, A nie przijsiagnuwszij takowoij recz swoiu stratit, Ieslibij tesz kto chotiel się na perszij roku zapozwij Podkomorogo wij mowlati pozwanie, do inszogo powietu ij sudu, Tohdij takowaia obmowa takona roku zawitom nie maiet bijti przijmowana, wijimawszij tolko tije przijczijnij. Gdiebij kto na totże dzien roku bijl pozwanij w inszom powietie także o grunt zemlowij pozwij Podkomorogo na zawitij rok, przecz bolszaiu wazmiejszuiu, abo tesz do Sudu Grodskogo, bud tesz ij w inszom powietie, abo ij w tom odnom, w takoij reczij gdzie o gorlo ijdziet, ij kolbij się ije na totże dzien czas w Grodu iako ij pered Podkomo: rijm przijpadal, Tohdij w takowom przijpadku storona takowaia zaszczowana bu diet wedlug artijkulu dwadcat piatogo w rozdiele czetwiertom, Możet tesz obmowa protiw roku zapozwu Podkomo bijti, ij storona w prawie stoiaczijm, iako ij sumn zmilkotijm, Gdij kto s panow Rad naszijch wedlug powinnosti swoie, abo kto inij dla potrebij ij spraw swoich sudowijch na Seijm przijpadaiuczijch, abo tesz s ktorogo po wietu w poselstwie buduczij od prawieniem na Seijm poiedziet,

Wedże wie bijtnosti swoie na seijmie maiet swiedectwo na pismie s tuszczie zapieczatiu naszoiu na drugo roku zapozwoy Podkomorogo pokazati, A nie pokażetli tot recz swoiu stratit, Iesche tesz sudij Podkomorskii nie maiut bijti czasu powietreija morowogo ij pod woijnoiu kotoraiebij bijla zusobij zij mowie pospolitijm wsich ruszeniem odprawowana

Artijkul 6

Abij Podkomorij

Artijkul 6

Abij Podkomorij powinnosti urzadu swogo dosijt czijnil

Vstanowie, isz Podkomorij od roku storonam zapozwij iego przijpadaiuczogo kotorijmi ijmijmi przijczinami wijmowlatisia ij prowolokij sprawedlnosti ludzkoi czij niti nie maiet, pod tojusz przijsiehoiu swoieiu nawrati iego uczijmienoiju okro gdziebij iego sijla chorobaija oblożona Tohdij on czerez listij swoie winien budiet storonam obudwom o tom znati dati, A po wijzdorowieniju Pod komorogo storona zalobnaija, znowu o to storonu swoiu protiwnuiju po zwati maiet, A Podkomorij na drugo roku winien budet, to pered sto roną pod tojusz przijsiehoiju swoieiju, nawrati iego uczijmienoiju powiedziti, Że prawdziwie iakoiju chorobojiu chor bijl, że dla nieije na onij rok przijbijti nie mog, A gdiebij Podkomorij nie buduczij chor ij obmowij chorobojiu niczij mieczij, urzadu swogo nie pilen bijl, ij ku zwolocze sprawedlnosti na rok zapoz wanij nie bijl, Takowij powinien budet storonie powodowoi zalozoij onijesz kamij roli szest rubleij gro zaplatiti. A otuiu winu wolno budet zalobnoij storonie pozwati iego do Sudu ziemskogo na rok zawitij, wed że storona zalobnaija po żalobeniju pozwom Podkomorogo storonij swoie proti wnoie maiet Podkomoro o to na daleij za dwie niedieli czerez woznogo ij storo nu czerez list otworonij urzadu ziemskogo abo grodzkogo dati znati, A kotorij bij Podkomorij bez przijczijnij chorobij swoie do trech razow rokow za pozwij iego zlozonijch omieszkat takowij urzad swoij stratit,

Artijkul 7

O odozwije od Sudu Podkomorogo

Iesche tesz ijto ustawuijem, gdiebijsię komu sud Podkomorogo nije wedle pra wa widel, Tohdij pohotownoij sklazni rzeczij samoie wolno kazdoij storonie odozwa tisię s tijm do sudu gotowogo zakotorijm odozwom maiut bijti wijslanij od sudu gotowogo komisarij w onom że powietie osijedlij, A w lasczza kasztalan ono go powietu, A gdiebij kasztalana nijebijlo, Tohdij marszalok tego powietu, ij przijmich podwie osobie slachetnich ludieij dobrijch gnotliwijch wierij godnijch, ij w prawie umiejetnijch, A w kotorom powietie kasztalana ani marszalka nie budet, w tom takowaia Comissija odsijlana bijti maiet do starostij sudowogo togosz powietu, A pri starostie takiesz dwa slacz: ticzij przijdanij na to budut, A kasztalanowie marszalkowie abo starosto

Starostowie, pod toiusz prysiahoiu nad dostoienstwo ich wczynienoiu win
ni budut sprawiedliwie takii reczy do nich odoslanyie rossuzowati,
A rok to wyiezdu Comisarskho od sudu holownoho budet poklladan wodlug
barzemaich, pered kotorymi Comisarmi budiet powinien Podkomoryj spra
wy suda swoioho okazati, A oni mocny budut sud Podkomoroho y hranicy
iesli wczo wy kroczyl popraviti, abo tesz iesli dobre sudil pry mocy zostawiti
A kto by tesz bez slusznoie priczyny od sudu Podkomoroho odzowczyjnil,
Tot powinien zawystanie Comisarow wto doznany zaplatiti winy podko
moro szest rubli hro, a storonie protiwnoy try ruble hro, l gdy apelacyia
w kotoroy reczy od podkomoroho wrostiet, Tohdy do wyczerzania rossudi
ku Comisarskoho prysieha storonie maiet byti zadierzana odnakze dla
pamieti znaki toho zahraniczenia maiut byti poczynieny, y od toho Pod
komoro tolko polowica dochodu ieho niszey opisanoho placzona budet,
A tyi grunty do sprawy Comisarskoie maiut zostawati w derzaniu to
ie storony kotoroy Podkomoryj prysudit, wedze y tot do rossudku Comi
sarskoho zwlascza puscz derewa pustoszyti nie maiet, A pry rosprawie
Comisarskoy, y prysiahi wodlug wynaydenia slurbany, y wzo na koniecz hra
niczy znaczny poczynit, y kopcy wodle potreby zakopany byti maiut
wodle potreby, zarazom czerez tychze Comisarow, A zapracu Comisa:
ro, takze yako y Podkomoro nizey opisano placzono byti maiet, takze
prysieha zapreszysku, y odoslanie prezyskow na odprawu wradowuiu ma
ietsia zaderzati wtot czas gdy apelacyia wrostiet, asz do sprawy
komisarskoy, A po rosprawie komisarskoy, zostanietli pry mocy sud Po
dkomoroho, Tohdy y odoslanii prezyskow na odprawu do wradu sudowoho
maiet byti czerez list Podkomoroho, Hiesli sud Podkomoroho Comisary
popraviat, to wzo y odoslanie prezyskow na odprawu do wradu Comisa
ryo czerez list swoy wczynyti maiut, A takowyie sprawy Sudowyi, kotoryi
sie skonczat zawysie czaniem Comisarow maiut byti wpisowany wtyi
kniki Podkomoho, A to chocetli storona wyrok sudowy do knih ziem:
skich abo Grodskich, wpisati, to iey wolno budet

Arthykul 8
O roznicy w takich Gruntiech kotoryie by byli na hranicy spolnoy dwuch powietow

Hdie by tesz roznicy w Gruntiech prydalisia na hranicy spolnoy

dwoch po-

Powietow, Tohdy ni odin kotoryj Podkomoryj. Ale obadwa zobieyuch po:
wietow, na takii grunt piennyj wyiezdati maiut, A Podkomoryj odnoho powie
tu maiet y powinien budet na takuiu sprawu wyiezdati za obeslaniem czerez
list otworenyj, druhoho Podkomoroho toho powietu w kotorysie powietie
budut oto storony do wradu ziemskoho abo Grodskoho zapozwali, y do kotoro
ho od wrzadow taia sprawa budet odoslana, kotoryj list od Podkomo
roho do Podkomoroho storona zatobnaia maiet nositi, abo posylati,
A tyi Podkomoryi obadwa, ukazetli potreba zaslusenem Gruntu pien
noho y okolku powietiech za obeslaniem ich, obyczaiem wyszszey mieniennym
czerez odnoho Podkomoroho zieczausztysie narok zapozwy prypaly na
Grunt piennyj podtoiusz wimoiu, yako wyszszey wartykule opowinnosti
Podkomoroho iest opisano, maiut wsie zhodnie miezy storonami spor
nymi sprawiedliwost wodle prawa pospolitoho wczyniti, y sud swoy hra
niczami y kopcami y listy swoymi Sudowymi umocniti,
A od pokladania hraniczy y sypania kopcow dochod swoy Podkomorski ni
zey opisanyj kozdy z nich maiet brati, od toho szto budet w gruntie kotoro
ho powietu hraniczy wczyniono y kopcow ukopano, I dla toho kozdy podkomo:
ryj powinien hraniczy powietu swoieho kanclerey naszoie napismie za
pieczatiu naszoiu u siebie mieti, y Canclaryia nasza maiet im to wydawa
ti, A kdieby Podkomoryie w kotoroy sprawie rossudkom swoym nie zhodili:
sia, y zatym konia hraniczy owszy storon wczyniti nie mohli, Tohdy
kazdy z nich wsiu sprawu yako sia tocziti budet, I prytom zdanie
swoie dostatoczne wypisawszy maiut s tym storon odoslati, do sudu
holownoho, a sud holowny wlenuwszy wszyi listy sprawy ich maiut to na
skonczenie do Comisarow poradkom wyszszey opisanym odoslati, Odnakze
zdanie swoie maiut Comisarom oznaimiti, kotoroho Podkomoroho Sud albo
wynaydienie y prawomieysze wydietisie budet, a choti aby Podkomoryi
rossudkom swoim zhodili sia, a storona by kotoraia nie perestawaiuczy na
ich skazaniu chotieta, apelewati to iey wolno budet,

Arthykul 9
O dochodiech Podkomoroho y ormhach ieho

Vstawniem, Isz dochod Podkomoroi taky maiet byti, iako tut nizey opi
sano, Od pozwow ieho po hro, od listu kotoryj budet pisan pod czasnikow
albo druhich Podkomoryich po dwa hro, od listu kotoryj budet pisan ro pre
kladaiuczy dwa hro, od zapisania sprawy dolnih hrosz, od wypisow Su

dowych

Sudowych, potomu iako pisaru ziemskomu, albo grodskomu, wrozdiele w tretiem postanowieno, zalisz od szylania pieszykow na odprawu do wradu szest hrosz, A za pracu y proiezd Podkomorsko, maiet ie zaplata byti, takowym obyczaiem, od kopcza koszdoho narosznoho dwadcat czotyry hrosz lit[ewskich] a od posrzednich kopcow od koszdoho po hrosz 12, A wedle kopcow odin od tiuhoho ne maiut byti blizey odyn mieny, odno czerez piat sznurow wołocznych okro toho kdiebysia hranicza za kryiwolenna pryidala, y czasto tiesszych kopczow potrebowano, A kdiebyt tesz kopczow potreba niebyla, odno przekonienie miezy bylo, Tohdy od takowoie miezy od kazdych pieti sznurow wołocznych dwanadcat hrosz, A pered sudu odsunny skazanie podkomorny potomuz iako y ynyi sudy ziemskii y grodskii brati maiet, wsi, sprawy, Poswy, y listy, y wypisy wsiakii Podkomory rukoyu swoyu podpisowati maiet A knihi Podkomorskie po smierti ioho maiut byti oddany do wradu ziemskoho sudowoho, toho powietu ku zachowaniyu ich pry knihach ziemskich, A komu z nich wypisow yakych potreba budet, tkomu maiut byti wydany s podpisyiu pisara ziemskoho y s pieczatiyu Sudiy y Podsudka,

Artykul 10

O wstanowieniu czerez Podkomorskoho komornikow

A ysz by odprawa wsiakich spraw wradu Podkomorskoho Nalezaczych omieszkania y zatrudnienia, nikotoroho nie pryimowaly, ale tym snadniey okrom wsiakoie prowołoky y prodłuzenia skutok y konec swoy sprawiedliwosti pryimowała, proto w koszdom powietie Podkomory kupo mocy swoioy maiet obrati odnoho abo tesz y dwoch komornikow slachticzow w powietie osiełych ludiey hodnych statocznych w prawie umiełych, y pisati umieiuczych, kotoryi na rokoch sudowych, pered Kasztelanom abo marszałkom powietowym, y pered wradom ziemskim, A w niebytnosti kasztelanow marszałkow pered wradom Sudowym ziemskim, y ynymi stany naroky prybylymi, maiut prysiehu takowuiu z iako sam Podkomory na wrad swoy Podkomorskii uczynit, Kotorze tyi komorniki maiut byti, od Podkomorskoho zamiesto pierwszoho samoho posylani ku rozsudku y hraniczeniu, y inym sprawam wradu Podkomorskoho Nalezaczymi zapozwy samoho Podkomorskoho, tolko w reczach małych nieważnych, kdieby szło o wołoku gruntu, abo mensz Maiuczy na to moc y władnost, takuiu iako y sam Podkomory, y dochod komornikom od hranicz, kopcow, y miez maiet byti taki iako Podkomorsko[mu]

A zabolszyi

A na bolszeje waszniejszyi reczy sam Podkomory iezditi y rosprawowati tho powinien, A kdieby kto Sud kotoroho komornika nie podobałsie, otho odzowiyti maiet, iako y od Podkomorskoho do sudu hołownoho, Odnosz iesliby sie szto w sprawie w pisaniyu y w postupku y winszo iako czerez komornika pokludiło Niszliby pryszło do rozsudku skutecznoho obraniczy, otaki i reczy rosprawa z nimi maiet byti pered Podkomorym. A Podkomory powinen z nich sprawost czyniti, od pryiezdzenia y mienu zatoby na dalej zadwie Niedieli, y mocen budet, obluzenija ych poprawiti, A kdieby poto czy mieniu sprawosti s komorniko, Abo wiako samoho Podkomorskoho obluzeniyu. z włascza pod czaso zaocznoho ieho skazania, kdie apelacyja byti niemohła kryiwda sie storonie wiedela, Tohdy oto wolno Podkomoroho Poswati do sudu hołownoho na rok zawity, y tam kdie podoinym czaso Sud hołowny budet,

Artykul 11

O tom kdieby w gruntie ziemskom od samoho Podkomorskoho kryiwda komu dieiałasie, abo ie od koho

Pakliszby kto od samoho Podkomorskoho abo Podkomoro od koho inoho kryiwda w gruntie dieiałasie, takowy obrazowany maiet storonu swoiu protiwnuiu wodlug nauki opisania sieho statutu do wradu nalezznoho poswati, A tam na wradie sprawa prydetli do toho z wyiezdu na ziemlu nie potreba budet, Tohdy w takowoy reczy maiut z wradu ziemskoho sudowoho, dwie osoby Sudyia, s Podsudkom, Aiesliby tyi obadwa byti nie mohli, Tohdy z odnym z nich kotory Pisar ziemsky, na tot Grunt pewny wyieczati, y to promirsku storon wodlug prawa rozsudkom swoim skonczyti, A rok tako wyiezdu yesli sie takaia sprawa w sudu ziemskoho toczyti budet, maiet byti oczewiste storonam z lozon zawity, po dokonczeniu rokow ziemskich w czotyroch Niedielach, Aiesli takaia recz s podkomorym od ostona budet na grunt od sudu Grodskoho Tohdy storona powodowaia maiet protiwnuiu swoiu storonu Poswoty tych dwoch wradnikow Sudowych ziemskich kotoryie tam pospieti wyieczati budut, Takze iako y podkomorsko Poswo na zwrst niediel y na rok zawity pozwati, Aiesliby zima zaszla, izby pered pierwszoho hranicz y tisie nemohło Tohdy rok zapozwy, y oczewistie maiet byti składan, po zbiezeniu Snieku wodlug uważenia czasu słuszny y przystoyny, A Apelacyja y od tych dwoch wradnikow, kdieby sie kto Sudich nie podobał, maiet iyti do sudu hołownoho iako y od Podkomorskoho, A za wyiezdanie komisarskim tyi

wradniki

urядniky, takiesz yako y o Podkomorom napisano, winni budut na onuiu hranicziu wyiezdzati, y sud swoieho komisarom sprawu dati, A komisary wodług prawa to konczyti budut, A za proiezdy y pracziu tym wradnikom ziemskim, niczinszy dochod w takoy sprawie maiet byti, yak Podkomoru, A mieżi sobou to napoł dielti budut a sprawy takii takież do knih Podkomorskich wpisowati, y dokinih ziemskich, abo Grodzkich storona sobie perenesti maiet

Artykul 12

O odnyatye ymienia w hraniczach

Vstawuiem, Iesliby kotoryi odnarodszoho a s donieszoho stanu osoby tak duchownyi, iako y swietskii, meli ymienia, ludi, y ziemli, łowy y lesy, oziera y bobrowyi hony w hraniczach, abo w mieżach a chotiet by odin druhoho pierestupiti hraniczu, abo mieżu w ziemlu wstupowatisie, abo w ludi, w ziemli, łowy, y liesy, oziera, y sienozati, abo bobrowyi hony odnimati, chotieczy iehostoho ymienia, abo gruntow w chodow pożytkow iakich wytisnuti, Tohdy obiażonaia storona maiet protiwnuiu swoiu storonu do sudu nalesznoho wodług zamierenia y poradku sieho Statutu pozwati y tam zapozwy, peredsudom Nadeznym, iesliby sia taia recz pro mieżku iwo nieslonczyła, Albo by na sud Podkomoroho odosłana była, y no gdy obo w takich reczach do rozsudku Podkomoroho prijdziet maiet zobudwu storon po dewieti swiedkow pered prawom postawiti na tom Gruntie pierwo y kohoz nich naydiet Podkomoryi, bliższoho k dowodu, A to styich pryczyn iako wyższey w doczusom artikule sieho rozdielu iest pomieniono, toho pryi pustiwszy k dowodu, y onych swiedkow odnieho postawlonych, wysłuchawszy prysiehu iemu s tymi swiedkomi kotoryich storona protiwnaia stich dewieti obieret, skazati maiet, A gdy tym obyczaiem prisiehu sa czetwiert uczynit, Tohdy tot Grunt, o kotoryi spor szoł odierżati maiet, A budie by w prawa to pokazałosia, iszby kto odniawszy abo odnimaiuczy ktо Grunt abo w chody pożytki iaki, a o to do prawa był pozwan, y na onyi Grunt v sudu żadnoho prawa iakoho listownoho, tak ani znakow słusznych y iawnych hraniczny nie pokazał, y swiedkow k dowodu wodług sieho Statutu nioduoso nie stawił, tolko tak holymi słowy tot Grunt swoi, a storona by powodowaia, iak prawo listownoie abo znaki słusznyie y iawnyi hraniczyi pokazała także swiedki wodług sieie Nauky Statutowoie stali; Tohdy takowaia storona, za pokazaniem prawa

listownoho, abo znakow słusznych ykro prysiehi odno zaswiedestwom dziewieti swiedkow pri Gruntie zostawlena maiet byti, Odnosz iesliby taia storona odpornaia kotoraia swiedkow nie maiet brałasia sama do prysiehi, a załobnaia storona iey dopustiti toho nie chotieła, ale sama za prysiehu brała, Tohdy wżo załobnik takież sa odin tolko, bez swiedkow możet y bliższy budiet prysiehnuti, A to sz sie maiet rozumieti y o powodowoy załobnoy storonie, Gdyby koho o Grunt pozwawszy a za sobou swiedestwa napismie także znakow hraniczny ch ani swiedkow nie mieła Tohdy poznanyi prydierżaniu swoim bliższy budet sa odin prysiehnuti

Arthykul 13

O tako ktoby bez prycziny słusznych prawnych narokom zapozwy Podkomoroho niestał,

Też wstawuiem, Iesliby kotoraia storona, tak odpornaia pozwanaia, tako y załobnaia narokom zapozwy Podkomoroho prypało bez prycziny słusznych prawnych wyższey w sienaże rozdiele wyobrazonych nie stała, Tohdy Podkomoryi storonie druhoy, kotoraia roku pilnowati budet tuiu recz o szo promieżku nich prawo idiet, y szto w pozwie opisano wżo bez prysiehi żadnoie odno tako tot kto roku pilnuiet wodług opisania w pozwie, z swiedkami swoimi hraniczu abo mieżu zawiedet skazati y nadwieczność prysuditi maiet, Odnakże babie ba inczyi chitrosti ludzkoy y to zabiehaie, isz budieby taia storona protiwno torone takowoie za oczuoie skazanie wyidet, mieniła sobie wto perewodie prawa krywdu za otworeniem czeres storonu ieie roku nieprawdiwo ho Tohdy w takoy reczy wolno budet iey ozły perewod prawa pered tot sud Podkomorski protiwnuiu storonu swoiu pozwati o koto czoho oni maiut byti subo nym przykładom artykułu toho kotoryi iest postanowion o zły perewod prawa wro zdiele czetwierto

Arthykul 14

O swiedkoch iakii maiut byti prypuszczony do swiedestwa

Iesczе wstawuiem, isz swiedki orecz ziemlenniu y o dowod dierżania ziemli, także y okoszdoiu recz nie maiut ku swiedestwu prypuszczany byti żydowie, odno ludi wiery chrestiianskoie wsiakoho stanu, y ty kotoryi priwileiem nyszim ku swiedestwu prypuszczony tolko by byli ludi dobryi, cnotliwyi, Boho boiny i, y niwczo nie podozrenyi, Tohdy takowyi ku swiedestwu maiut byti pripuszczony, A tatarowie kdiebysie im trafiło o Grunt nie z sobou y z ludmi chrestiany prawo wiesti, a skazutli im dowod, albo od zow, tohdy oni wodług pryiwileiow swoich, y zakonu swoho prysiehu uczyniti maiut, W takoy sprawie nis chotia y tatarowie tolko by ludi dobrii, cnotliwyi y wiernyi, swiedkami byti mohut

Artykuł 15

Ktoby komu świadki ganił

Koliby kto swowolnie y bes słusznei przyczyny stronie powodowey świadki ganił, a on iesliby wedle prawa postawił dziewięci świadków, Atoby mieszy tymi dziewiętma świadky, niechaj obrat trzech wiery hodnych, a odstawlał ie[s] chociaszy im tym prawa sz[k]odzenia przekazati, Atoż iako powodowaia strona druhimi się świadky nie opatrzył, a miałby tym naono roku zawitym rzecz swoię opuszczeni, Tohdy takowy kto ganił świadków maiet także zarazom pered Podkomorym toho słusznym dowodom napiśmie dowodzić, A iesliby toho namiech wczo im ganił nie dowiedł y nie pokazał, A Podkomory obaczyłby to zrim prosno ganił, y odstawlał, Tohdy takowy odstawuiący tych świadków kożdoho zosobna zhanienoho świadka wedle stanu powinien budet nawiezati wedłus rodu ich, Szlachcica iako szlachcica, a chłopa iako chłopa, tak iakoby icho ranił, A Podkomory abo Comisary nawiezku tuiu swoie dłu takim zarazo także maiet skazati, a świadkow tych ku swiadectwu przypuscili; A iesliby na kotoroho świadka, abo na kolko ich toho wczom im przyganił, y rzczą samoiu dowiedł, Tohdy taia strona czyie świadki budut maiet na miestce toho abo tych zhaniennych inszych świadków postawiti Niemożetli byti toho dnia, tohdy nazautrele, a nadalej trzeciho dnia Paklis zbysię to trafiło, żeby sobie świadki zobu storon nahanili, y odin naduhoho świadków toho przyhanienia dowiel, Tohdy tyi świadki hanienyi norobie storonie maiut byti odstawleny, a znowu druhich świadków ludzi wiery hodnych nie podeyzrenych zobu storon maiut stawiti y skich ku przysiazie obierati budut.

Artykuł 16

O ziemlu obrubnuiu y tesz o sumieżnyie ziemli i ako maiut dowod czyniti,

Tesz ustawnie, Iesliby kotoroy storonie o ziemlu obrubnuiu obranicżonuiu powod sprawa był skazan, tot świadków swoich podle obyczaiu prawa dziewięć pered prawo postawiti, iak tot Pan abo ziemienin pokole stimi świadkami swoimi hranicu zawiedszy przisiehu sa cztwiert, strema świadkami uczynit, Potol hranica maiet wyciesana byti, Nizli iesliby prawo miały o ziemlu sumieżnuiu a nie powodnu miesru ale porożnu niwami abo obrubami kożdy zaszuiu, abytaby taia ziemla ku odnoho dworu abo ymieniu slaczeckoho budet prawo nabytym abo przywożonym przysłuchaiuczaia, Tohdy tyie z odny storony świadki mohut, okozatuiu niwu pienozatt, abo obrub swiedczyti y obw[...]dszy wsie

Takiie rozmyi pienny ziemli, poto sa tot Pan kotory ku dowodu przypuszczon budet strema świadkami odnym razom nawsie tyi ziemli przysiahu uczyniti maiet, A Podkomory maiet im rotu przysiażie dostatecznu yu nawsie tyi ziemly, odnym razom wymenowitie ich spisawszy kazati im uczynity

Artykuł 17

Ktoby miał wiesti prawo z woiewodoiu z staro stoiu, y derżawcoiu o ziemlu swoiu, Atoby onie ty mienie w tose powietie hdzie iest uradnikom

Tym tesz obyczaiem. Iesliby kotory uradnik nasz maiuczy ymienie swoie własnoie, w tom powiecie starostwa abo derżawy swoiele z kotorym szlachticzo oziemlu swoiu kopu wiesti miel, Tohdy maiet sprawowatisię yako wyszszey opisano, O grunt ziemleny maiet postawiti dziewięti świadkow szlachtu, y inych ludziey dobrych, wiery hodnych a nie podeyzrenych toho uradu przysudu swoiho, ale inszych storonnych, y tak tesz Podkomory maiet smotreti, listow, hranicz, znakow, y czyi budut listy, abo hranicy lepszyi, taia storona maiet byti przypuszczona ku dowodu, wedże iesli starosta derżawca niemiel bliższymi hranicami toie ziemly pennoie ludi inszych s obcych nad ludi starostwa swoiho, Tohdy wo przyłuszszych obcych ludach y takimi postdanymi naszymi dowotiti budet mocży,

Artykuł 18

Ktoby komu hranicu abo miezu skazit,

Koliby szlachticz szlachticzu hranicu skazil abo ohnie wyzoh, abo wyrubat gwaltownie, abo iakokolwiek inak wyłazil, abo kopcy roskopal, abo mieżu skazil, aboby przywłaszczaiuczy kto sobie bolsz gruntu a hranicy y znaki nowyi poczuzoy ziemli gwaltownie abezprawnie poczynil, abytoby to na nieho prawo przewiedieno, Tohdy takowy maiet zaplatiti obrazonomu dwanadcat rubli hro, a Podkomoromu kopu hro, a za kazdy kopiecz skazony try kopy hro, A iesliby szlachticz szlachticzu miezu przeorał, Tohdy zapereoranie mieszy try ruble hro, a podkomoromu polkopy hro, A hranicu abo miezu czerez nieho skazonuiu maiet zasie pered Podkomorym naprawiti postaromu, A iesliby prostoho stanu czołowiek szlachticzu hranicu porubal, wyzoh, skazil, abo miezu pereorał, y znaczenie popsował, Tohdy powinien budet taki to szlachticzu try rubli hro zaplatiti, a hranicu y miezu po pierwomu naprawiti, A hdieby czołowiek prostoho stanu

Druhomu tess prostoho stanu cžolowieku miezu pereorał, y skazil, Tohdy za skazienie teÿ miezÿ budet powinen zaplatiti rubl hřo, a miezu napra witi, Bo iesliby komu sia krywda w hranicy abo miezy widiela, yno oto maiut sia prawó spierati, a nie gwaltó, Wedze swoiu staruiu hranicu, abo stienu zarostayu, hdieby potreba wkazala, ponowiti y poprawiti to budet wolno w ktyrnikolwiek kazdó na swoim wlasnom Gruntie, y po starych znakoch hraniczsnych Wedze ot Podkomoroho komornika wziawszy y storonu protiwnoho obwiestiwszy s ktym hranicu tuiu maiet, a iesliby storona nie wyiechala, abo nie wystala, tho predsie peredkomornikó wolno ponowiti odnaksz starych znakow nie psuiutszy, Ktomu komornik bywszy pry takoy sprawie, maiet to do knih Podkomoroho seznati y znaki ponowleny opisati,

Arthykul 19
O les sumieznyj y oprorobki,

Vstawuie, Iesliby kto mieł les sumiestny nie dielny, a kotory w czasnik wszho czet taki les na pasznu abo na sienozat prorobliwati, Tohdy to wolno budet taki les terebiti i prorobliwati, Wedze tak iszby druhoho abo druhich w czasnikow swoich prorobkó swoim otie s Gruntow nie zachodil, a ku tó bolss nie zaymowal, odno yako czast na ieho toho lesu prychoditi budet, a druhim w czasnikó swoim zeby tak mnoho toho lesu zostawowat iako im na czasti ich prychodit, y takze rowno dobroho Gruntu iaki on zaymiet, A iesli by kto bolss swoie czasti, y lepssoho Gruntu prorobil, a byl by oto do prawa pozwan, Tohdy zrozsudku wradowoho powinien budet, to szto bolss nad czast swoiu zaiał, w czasnikó swoim pustiti, na toze miestcy y takze dobro ho pozoho, y pokyto wnoho miestca, iako by wsim w czasnikó rowno bylo a protiw dereva rubanoho, bolss nad ieho czast tess dereva w czasni kó hotie na inszó miestcu swoieie wlasnoie czasti sporuszym, tak mnoho y tak dobroho zawiesti, A nie budetli poto lesu mieti, Tohdy pieniezmi za dowodó zaplatiti, Wedze polowiczniu cieny Statutowoie wysszey opisano ye, A hdieby kotory w czasnik potrebowat lesu w nieti wsi ele, abo pusczy sumiestnoy, A inszyi by w czasniki nie choticli z nim delti, Tohdy iemu ot of rozdiel wolno budet w czasnikow swoich do sudu ziemskoho narok zawity pozwati, A tu sprawa maiet byti im dat skazan, narowny czasty wodle prawa kozdoho z nich, A tot diel maiet byti czyjnen tym porad kom yako w rozdiele Bostom okolo wodtietu proriezlu Brati posławo wyiew,

Artikul 20

Arthykul 20
O reku hdie hranicsyth

Tess hdieby reka hranicsyla y mienia abo czyi Grunt, polia sienozati, lesy grece prylehly, Tohdy kozdy zbiereha swoioho maiet teie do polowi czy wzywati, Wedse w kotorych mieseach y kraiech sieho Panstwa na sobu y na takich spolnych rekach zetawna dosich miest byl obyczay zabiwania yezow zatokow abo siez, takowy y nepered zachowan byti maiet, A hdieby kotoraia reka hranicsyla na czyi bereh piesok nieznacznie syplucsy prybawok czynila, tot prybawok maiet byti toho Pana czyi bereh iest, A iesliby reka gwaltó inudy possla, Tohdy staroie reczyszczo predsie ma iet byti hranicsoyu, A toho reczysca budetli w niem iaki pozytok, tak zo kazdy zbiereha swoho popolowicy wzywati maiet, A w toie reki hra: nicsnoie, kotoraia sia ynudy obernuta obadwa biereh toho byti maiut czyim Gruntó poydet, A iesliby kto reku perekopat w nyslnie kussko die susieda swoioho, A to toby ku prawu pozwał, y tosoby na nieho dowiet wodle prawa, Tohdy maiet onó prawo skazati aby zasie reku posta wó zahamowat, a zato budet powinien storonie zatobnoy gwaltu dwa nadcat rubli hřo zaplatiti, iako by hranicu skazil, y wsie szkody szto w pozytok toie reky szkodowat zrossudku oprawiti,

Arthykul 21
Koliby kto swoim stawom inszy staw abo sienozat zatopil, abo hreblu k czuzomu berehu pryczymat

Tess w stawie, Koliby kto w swoioy dedinie wsiu zupolnuiu reku miel to iest obadwa by bierehi ieho byli, A na niey stawy y mlyny postawil a susiedniie wyssnie w dymy swoim stawó zatopil, tak iszby w nich wyzssych mlyniech zapodwyz sienie wody wnyzsnem stawie mlynó byti nie mohlo, albo iesliby sienozati zatopil bez woley toho Pana czyie sienozati sut, a on by zato odmiany wziati nie chotiel, w tomu iesliby tess kto polowicu reky, to iest odin biereh maiuczy, a prysypal hreblu k berehu druhó czu zomu, abo szto Gruntu, Sienozati Czuzoie wodoyu zaniat, y zatopil, albo sskodliwie podmoczyl, tak iszby kto pozytku zwykłoho slusznoho, iaki pe: red tym miewal, stoho gruntu swoho mieti nie mog, A toby wczynil swo wolnie bez dozwolenia toho czyi druhi bereh toie Reky, abo czyi Grunt za topil, abo sskodliwie podmoczyl, Tohdy takowy obrazeny, obwiedszy, y oblazowszy to wozmomu y storonie, maiet toho susieda swoho perwiey woto

listom w pozwi

listo upominalnym czrez woźnego napomienąt, aby wody z mizyki he
blunowo przysypaniu od cuzego bereha odkopał, A iesliby za upomnieniem
takim tego nie uczynił, gno vlizujony oto maiet dosudu ziemskiego pozwa
ti, A vrząd ziemski narosudzenia, y na skonczeniie takowiu sprawu na sud Pod
komorego, odosłati maiet, A pered Podkomorym pokazetli się to iawnie
sprawa, że w kotoroj sztytsrecsej kryjwdasię ie dzieiet, Tobdy Podko
mory maiet na tój protiwnoj storonie ie dwanadcat rubley hró hwat.
thu, y kłomu szkody sztobyich zatym uzamiesłanie nliwa, abo w ijn
vżywaniju Gruntu swoiego zatoplonego podnial, za dowodę słusznym
skazati, A takowego stawu bitie lato oba bierehi swoie maiuczy wodu
ku szkodzie nliwa susiedniego podnyszył, abo cżużego Gruntu zalel,
abo podsuwczył, wodu spusłiti y zniżyti, tak iakoby y nliwu wierzchnie
go stawu niczego nie szkodiło, y Gruntow ziemskati cżużych nie zalewało
y szkodliwie nie podmoczywało, A tuiu hreblu kotoraiaby przysypana była
k cżużo bereku żeby roskopał, y wodu wypustił, tak iakoby cżużogo Gruntu
hreblem nie dotykał się, y wodoju iego nie zaliwał, Wedże ktoby cżerez
dawnost ziemskuiu dziesiet let y podtoplenie nliwa swoiego, y przysypa
nie k swojé berehu hrebli, y odaliłe Gruntow nie iskał, y prawó o to sproti
wnoiu storonoiu nie postupował, Tobdy wżo oto takowy wieczne nie iskati maiet

Arthykul 22

Kto na czyiej ziemli posieiet zboże iak maiet zapowiedati woźnym aby nie zwozil do prawa

Vstawuię, ktoby na czyiej ziemlj zboże iakokolwiek bez wiedomosti onogo
czyi. Grunt posieiał, Tobdy tot kto swoiem ziemleiu byti mienuiet, maiet wziati
list zapowiednij od vradu ziemskiego abo grodzkiego tego powietu, w kotorym tot
Grunt leżyt, y tym listom vradowym czerez woźnogo y dwuch szlachtichow
storonnych iakogokolwiek stanu maiet zapowiedati toie zboże samo to Panu
abo iego vradniku kto budet ta, abo iego poddanij posieiat, A iesliby sa
mogo Pana abo vradnika woźny wżo nie zastał, abo się ukazati nie bodiet
Tobdy polożaiuczy Copiu togo listu zapowiednogo nayimieniu tym obyczaiem
iako opokładaniu listow upominalnych, iest dołożono, a wto listie zapowiednom
napisawszy tuiu ziemlu kdzie zboże zasieiano mienowitie y dostatocznie
iako kdzie leżyt maiet byti dołożono, pod zakładom na vrad y storonu dwa
nadcat ma rublami hró, Aby tot kto sieiał togo zboża z togo gruntu nie zwozil
ale pozawszy iego pered woźnym y ludmi storonnymi na to od storony żałobnoie
postanymi,
posłanymi, y za wiedomostiu a polickenie togo woźnogo y storony postawił
na toyże ziemli, do prawa, y opatrył to dobrym złożeniem, y ohorożenie y iakoby
wnie do rosprawy szkoda nie stała się a, y potoj zapowiedi storona żałobnaia
maiet, storonu swoiu protiwnuiu nie daley za szest Niedziel Pozwy Podko
morego ku rosprawie o tuiu ziemlu pozwati, A kdzieby z takich przypadkow słu
sznych prawnych priczyn w szescti Niedzielach po zapowiedi pozwati nie mog
Tobdy sie iesze czas pozywania zostawiti maiet, y czerez druguiu szest
Niedziel, y iesliby tot kto zapowiedał pered Podkomorym abo komornikom do
wiel, togo prawó, sztoss ony protiwnik iego toie zboże budet posieiał na iego
własnoj ziemli, Tobdy maiet się byti iak ziemla tak y toie zboże y kto hwat
tu dwanadcat rublej hró skazano, A kdzieby toie zboże zapowiednoie pobito
abo potrawleno, Tobdy toie protiwnaia storona wodług statutu zapłatiti po
winna budet, Iesliżby kto czerez zapowied prawa nie dozdałszy onoie zbo
że pozawszy swoie ziemle procz zwiez, Tobdy maiet togo zakładu połowicu
storonie protiwnoj szest rubli, A druguie połowicy trzy ruble hró Podkomoromu
A drugii trzy ruble hró vradu to od kotorogo list zapowiednij wyidet, za
płatiti, Kotoruiu zaruku zarodoslanie Podkomorogo vrad storonie Pod
komoro y sobie sprawiti na yimieniu togo winnogo maiet, a zboże storonie
zrawe skoju oddati, abo wodług statutu zapłatiti winien budet A budetli
kto na swoioj własnoj ziemli sieiati, a drugi ie to zapowiedawszy, a togo by pra
wó nie dowiel, y żeby iego ziemla była. Takowy sa maiet tot zakład vradu y
storonie płatiti, A Grunt y zboże przy tom kto sieiał maiet zostati, A chotiaby
zboże pobito, abo strawleno było, togo wżo on na protiwnoj storonie poiskiwati nie
maiet, Gdyż iako wyższej dołożono, on to miet opatryti iakoby swoie mieny
szkoda zbożu nie była, Iesliby się tesz to trafiło, żeby takoie zboże pienioye
na poty złożonoie do rosprawy sudownoie spolya pokradieno, y no zostanetli
przy Gruntie tot kto sieiał, Tobdy iemu toie zyto ony kto prosno zapowiedał,
winien zapłatiti, a sobie wtoj szkodie winnogo yskati, Zostanietli tak spra
wa przy Gruntie tot kto zapowiedał, Tobdy tot kto sieiał maiet ie toie
zboże zapłatiti, a sobie winnogo wto yskati, tak ż a zapowied y roz
prawa maiet to czyti y osienowati ach piennych, Paklisżby kto czerez dwa
nadcat Niedziel po zapowiedi storony swoie protiwnoi, w takoj reczy pered
Podkomorego nie pozwał, Tobdy tomu kto sieiał wolno budet zboże, a
bo sieno swoie pobrati, A budetli w tom czasie pokradieno, Tobdy toie szko
dy na storonie protiwnoj iskati, A tomu kto zapowiedał, wżo tolko o Grunt
wolno budet

wolno budet, y po onych dwanadcati Niedielach, prawo czyniti pered
Sudom Nalezniym, wodlug poradku w artikulech inszych slego z rozdielu
wyszszey opisanych, A na pieniwoy ziemli nikto nie maiet gwaltownie zboza topta
ti, y psowati, Ale sie w tom prawnie obychoditi maiut, iako wyszszey opisa
no pod zamkomu w uradu y storonie wyszszey w siste artikule pomienenoyu,

Arthykul 23

Ktoby ziemli w dierzaniu byl a kdy prawo nie pereperszy
zyto pozal, abo zatwie pobral, abo boy wczynil, abo sochu zrubal

Tesz wstawnie, iszkoliby kto kotorniu ziemlu dierzat wspokoyno dierzaniu
a spokoyno sieiat, abo orat, a kdy by pryszedszy na toie pole zyto pozat, abo zatwie
pobral abo pobil, podoptal, a udaryl samoho, abo czolowieka ieho, abo
kotoroho kolwiek stanu, abo sochu, kolesa, boronu zrubat, y gozmilu wziat,
takowy maiet platiti gwalt dwanadcat rubli hro, A iesli ozmiet bez
boiu, To maiet szkodu zaplatiti znawieskoyu, wonia konie, a wola woo
lo nawiezati, a za sochu desiet hro, A za narohi dwanadcat hro, a za kolosa
dwanadcat hro, za boronu szest hro zaplatiti, A poto koli pochoczet dierzaro
ho otuiu ziemlu maiet prawo wodle prawa spirati, A iesliby kto w koho
Grunt odnimal, a kdy toho borownil, y w dierzanie mordat tomu maiet by
ti prawo w sudu Naleznoho, y kto w ziemli budet winien tot maiet szkody
y Gwalt opraviti iako kotoroho wyszszey opisano,

Arthykul 24

O wwiezanie w imienie zadolh abo za ynszuiu
pryczynu iakosie maiut sprawowati

Wstawnie, iesliby od nas hospoda, byl poslan dworanin nasz wwiazywati
w czyie ymienie za summu pieniezi kotoraia by prysluszala do skarbu naszoho
To kdy tot poslaniec maiet prysierhati do toho ymienia ynaszieszyj zuradu
ziemskoho abo za kowoho wwoznoho y luctiey dobrych slastu onoho ymienia
ludi wsie ych maietnosti spisati, y odin Regestr dati, do skarbu na
szoho, a kdy do zaku abo do sudu zieskoho, a treti maiet w siebie zostaniti
dlatoho, aby w czas pomowki mielsie czym wypraviti, Takze y et laro hoz
by poto styimse toie ymienie sczym wziato po zaplatie pieniezi to czyie budet
pryiwiernieno bylo, Nizli Sdiebysmo my hospodr czerez rosprawy peredtnami
storon w iakoy sprawie sudu naszoho wodlug sieho statutu Nalezatoy szto
nalo skazali, To kdy w takoy reczy maie odsylati czerez listy naszy narod
prawu do wradu zie skoho abo Grodskoho wtom powietie kdie winowatoho

osielost lesiyt

osyelost lezyt, y kotoromu sudu taia odprawa nalezati budet A
wrad do kotoroho odosilem winien budet, odprawu czyniti wodlug toho
iako odprawach reczey sudowych w rozdiele czetwierto iest dolozono,
bez zadnoie prowoloky. Ale od pryimszia do wradu listu naszoho odo
slanoho nadaley za czotyry Niedieli, z wlascza kdieby roki zaplatie pie
niezi wodlug statutu zlozonyi nie zaszli, A buduchi roki polozony, y nopo
wystiu rokow dosyt to wczyniti, tesz nadaley do czotyroch Niediel

Arthykul 25

O ymienie kotoryi zwalinszysia dadut
doruk naszych hospodch

Tesz wstawnie, iszkoliby obiedwie storonie zlozywszysia y dali ymienie
w Ruki naszy hospodi do rosprawy A my bychmo kotoromu wradniku naszomu, abo cze:
res listy naszy, abo czerez w ioncze onoie ymienie do woliey y rady naszoie
w dierzanie dali, To kdy wradnik nasz wolen budet, w to ymieniu slusznuiu zyw
nost sobie mieti, a zdwora nicz oho nie maiet wositi, Ale budet powi
nien onoie ymienie Sousinni reczmi rukomyni takzesz y dochody czasu
dierzania swoho zobranymi onoy storonie kotoroy prysluszaiet wiernie y
zupolnie zalisto naszym hospodam oddati y doyzreti toho, zeby wono y
mieniu zadierzanya ioho zadnaia szkoda y spustoszenie nie stalosie, A ie
sliby tot wradnik ynaczey uczynil, powinien budet onoy storonie szkod
noy w sim szkodu, y szkodu platiti, A my y potoki naszy winni budiom,
s nim toy storonie sprawiedlost za poznanie uczyniti na perszom roku iako nalezitom,

Arthykul 26

O imienie nierozdielonoie miezy bratieiu abo bliskimi

Tesz wstawnie, isz koliby kotoraia bratia rozonaia abo y dalszyi wrodie
nisli bratya rozonaia zupolnyi leta maiuczy, miel kotoroie ymienie sumie:
znoie nierozdielnoie, a poto by dobrowolnie zwolilszysie, to ye ymienie
sobie nieczasti, zrowniali, y rozpisawszy promiezhu siebie podelili, y na to li
sty y Regestra dielczyi, podpieczatmi swoimi a kto wmieiet pisati, y
podpisom ruky, y tesz pod pieczatyu luctey dobrych podawali, y tot diel na
wradie zoznali, takowy diel wieczmie trwati maiet, takze y tot diel
pry moczy wieczmie zostawati maiet kotory miezy niedbodnymi sprawa
skazan, y wradownie postanowien budet, A kdieby tolko listy Regestra
dielczyi promiezhu siebie dali, a na wradie nie zoznali, a dawnost
by ziesznuiu czerez desiet let poto diele zadierzali, takowy diel predsie
wieczmie dierzan budet, odnosz kdieby kto tali na wradie nie zoznany

dijel

dyel, dawnosti toie nieprowolcsawssy, chotiel znowu ruszyti, yjoto by bratiu swoim ~~znowu~~, abo bliskich doprawa pozwal, Tohdy takomu predsię diel znowu maiet byti sluszan. **W**edse buduli nalisticzch dielcsych polozonyi iaki obowiaszki, zaraki oni wruszzaniu toho dielu, Tohdy taki zaruki kosty wedlus swoho obowiazku, zrozsudku prawnoho zapla titi powinien budet, tess dodielu prystupiti, A pry kostom rozdiele ktore czysto listy prywileya prytom zostawati maiut pryko yymienie toie zo: stanet, nakotoroie prywileia slusat, Aieslibi bylo odno yymienie nerownyi czasti podieleno, abo by odny prywileia nakolko yymion rozny podielenych sluszyli, Tohdy taki listy prywileya dla wiedomosti spisawszy na Regestra, tyi regestra pro mieslku stebie podpieczatmi swo imi, y podpieczatmi ludi dobrych podawati, A samyi listy dodnoho bra tha, do kotoroho sya spolnie zhodiat kusarhowaniu datimaiut, A tot cza su potreby ku prawa brati swoiey takich listow wyczati maiet, Alie odin so bez druhoi brati, takich listow ruszati nie maiet, A wschoczbukli taki listy s polnie zalezawszy, do knih wradowych zieslich wniesti, y s knih wiclimusy sobie bra ti, to im wolno budet, Pakliss by bratia bliskii podieliwszy sie listy, rege: stra delczyi podawawszy, a odin kotory abo kolkoi z nie choticli toho dielu na wratie sosnati, Tohdy inszym wolno budet do ie doznanie do wradu narok zowity pozwati, Abdieby bratia abo bliskii, ani listow dielczych miezy siebie nie dawszy ani na wradze dielu nie zoznawszy, tolko pro mieszku siebie kotoroie yymienie ludi, abo ziemli, kuczywaniu doczasu rozobrali, ta kowy diel zawieczny dersan byti nie maiet, y nikotoraia dawnost to szko diti nie mozet, A to dla toho yss by odin nedeczuzoho bolszoie czasti sobie nie prywlaszczal,

Arthykul 27

Vczuzoho czolowieka nie maiet nikto ziemli zakupowati bez woley Pana ieho

Vstawuie, isz boiar, y ludiey prostych, Kniazkich, Panskich, y ziemianskich, nikto ziemli zakupowati, ani nalieto ku tacsaniu na ymati nie maiet, bez woliey Pana icho Aieslibi kto czuzoho czolowieka ziemlu bez woli Pana ieho zakupil, abo naniat, y szto nanieij posieyal, Tohdy toie sieianie y pieniezi tratil, A tot czolowiek czyia ziemla maiet bez odkladania pieniezi swoiu ziemlu ku swoim ruka wziatsi A on nato czolowiece ieho wkotorom budet ziemlu zakupil, abo nanyal, y nedaruwszy ku, czerez czyie ruky budet pieniezi, dawat iskati nie maiet, dla toho yjsz on tol czynil, nad tuiu Vstawu naszu takze y samoho czuzoho czolowieka, kotory y dietiey icho nie maiet, nikto zakupiti, y nayimowati, bez woli Pana ieho, abo bodrana pod vtremie nayimu

Arthykul 28

O parubkach ludiey prostych

Vstawuie, isz Boyare Panczernyi, Putnyi, y ludie prostoho stanu nie maiut bez wiedomosti, y bez dozwolenia listownoho Panow swoich nikotorych wieli kich ruczyti, odnosz wolno im budet, chotiasz bez wiedomosti Pa: now swoich ruczyti wrzeczach rownych, Tho iest nadaley do czterech kop hro, y chotia by odin czolowiek, y porozmych ludiech ruczyti chotiel predsię tak maiet ruczyti iakoby czotyroch kop hro nie pereswyszszalo

Arthykul 29

Kotoryi ludi prychodiat na wolu, y zasie dewszy wolu vteczet procz

Vstawuie, kotby czolowiek wolny pryszol, za kotoroho Kniazia, abo Pana y zasiemienina, y siel na woliey, a wysiediwszy wolu abo y nie wysiedliwszy dokoncza chotiel zasię procz poyti, Tohdy pierwiey maiet zasluzyti to Panu swoiomu, tolko kolko na woley siediel, tosz poyti procz, Aieslibi nie chotiel zasluzyti tolkoz, tohdy maiet pieniezmi zaplatiti za kozdu y kedieliu poszesti hro, Aieslibi on zasiediewszy wolu vtiekl zako hokolwiek, ino tot zakoho vtieczet, maiet ieho wydati nemnicy iako by czyicza, Aieslibi iescze taki czolowiek odchodiaczy procz szkodu iakuiu ko mu wczynil, Tohdy y to na niem zadowodom sluzati maiet, Pakliz by nrobsylaniem toho czolowieka wydati nie chotiel, A tot czolowiek po tom odnicho vtiekl procz, A to by na nieho poswawszy oto do sudu Na lesnoho narok zawitny prawom perewiedyeno, Tohdy sa zanicho ma iet platiti, za kozduiu Niediyelu kolko na woliey siediel, y nie robil poszesti hro, takze y szkodu czerez onoho czlka vczynienuiu zadowodom oprawiti

Arthykul 30

O nayideniu skarbu zachowanoho w ziemli, abo wiakom poklaseniu

Vstawuie, kotby sie trafilo komu znayti w ziemli iaki skarb hro, siere: bro zoloto abo szto inszoie iakosię prytrafiaiet nachoditi, Tohdy iesli na swoim Gruntie nayidiet, maiet skarb byti czyi Grunt, Aieslibi na czy im inszo znaszol, Tohdy polowiczu maiet tomu dati, na czyiey ziemli znaszol, a polowicu sobie wziati, taktesz y na zastawnoy ziemli na poly rozdieliti maiut, Wedse ktoby sya kutakomu kladu nayidieniu znati nie chotiel, A tot ktoby toho yskat bratsya doprysichi, Tohdy ta: ya protiwnaya storona nakom yscsuts blisszaia budeth od toho otpry: siahnuti sya znyienaszol,

Arthykul 31
O portiech wodnych y othowaroch stonutych na wodach

Gdy bysia trafilo wodiennym putiem wiezuczy jakii thowary ylity reczy, sprzyhody sudnosia rozbilo, albo stonulo przyczyym kolwiek bierehu, Tohdy ony towar stonuty, kupiec, abo ktoss kolwiek maiet dobrowolnie z wody wybrati, y nabiereh wymiesti; y wradniki naszy, kniazi, Panowie, yiec urzadniky, Ziemlanie, yludi prosty, czyi kolwiek bierech iest, Niemaiut otthoho nicoho brati; Akto by czotieklto onomu stonulomu trudnost zadawati, Tohdy budet powinien wsyu szkodu szto budet natom szkodowati sowito opławiłszi,

Arthykul 32
O dorohach staro wiecznych

Vstawujem, iss dorohii wielikii hostincy maiut byti wodle starodawnoho obyczaiu, tak szyrokii, aby na poltora prutha byti mohli, A woz porozni, maiet vstupowati wozu natozonu, Piessy iezdnomu, iezdny wozu, A to iesliby tiesnoiya doroha byla, iako na mostiech y winszych zlych raziech A czasu zimnoho gdy snieh bywaiet wielikii, maiut podkawszysia dorohu po polowicy dielitsi, A odin druhoho spychatsi nye maieth

Rozdjel

ROZDEL DESYATI O PUSZCZY O LOWY O DEREWO BORTNOYE O OZYERA, Y SIENOZATI,

Arthykul 1
O lowy

Vstawuie, ktoby czyie lowy gwalttom polowil, Tohdy tomu czyy iey puszczy budet polowil, maiet gwaltu zaplatiti dwanadcat rubli hro, A zwieru kollo budet vlowil, Cenow iak nizey opisano maiet platiti, A iesliby kto strelcow poslal wczuzuiu puszczu abo sam tatemnie zwier pobil, Tohdy iesli budet to ranieho sluszny dowodo perewiedeno kollo zwieru zbito, takowy maiet zakozdoie zwiera platiti podo iako nizey opisano, A iesliby strelca poymana nad zwierom obitym wpuszczy, Takowy wieden byti maiet do wradu naszoho dozanku, abo do dwora sudowoho toho powietu, w kotorom tosia stanieť, y czeres list wpominalny vradowy Pana toho strelca, abo ieho wradnika obeslati, kladuczy stoho listu copiiu czeres woznoho naymienyu to Pana onoho, skotoroho tot strelec wpuszczu czuzuiu chodit, y rok prawu skladaiuczy wodluh dalekosti dorohi, nadaley do dwoch niedziel Aby ku prysłuchaniu toho prawa do wradu naszoho przybył, A gdy sprawa zadowodo słusznym tot strelec wto winien nayiden budet, Tohdy zakozdoie zwiera sowito zaplatiti powinien budet, A zawinu ze wczuzuiu puszczu strelati chodit maiet siedieti wwieziemiu wzamku abo wdworze naszom szest niediel, y niemaiet byti wypuszczon zwieziemya, ass za zwier zaplatu wczyni, A kdzieby Pan toho strelca abo wradnik naroczno od wradu zlozonoho niepryhył, Tohdy wzo wrad sam maiet toho strelca, tak iako wyszszey opisano sudyti, A iesliby kto zastrelil, abo ranil zwiera wswoiey zemli, A tot zwier wszolby wczuzuiu ziemlu, Tohdy chotia zarannym zwierom czeres hranicu wczuzuiu ziemlu nikto choditi nie maiet, A ktoby za hranicu zaszedszy zwiera toho dobil, Tohdy takowy zrwinie iako wyszszey wsie artykule iest opisano podlehaiet, wedlug zawołko, y lisicy, zopsy y na czuzy grunt wpolach y wzaroslach wolno yechati, tolko by szkody iakoye wpodoptaniu zboza nie wczynil,

Arthykul 2
Cena zwierom dikim

Vstawuyem

Vstawuiem Cenu zwierom dikim, kotoroie byi czerez koho bylo vbito, v czuzoy puszczy, za zubra dwanadcat rubliey hro, za Losya szest rubliey hro, za olienia, abo za lanu szest rubley hro, za miedwiedya try rubli hro, za wonya abo za kobylu dikuiu try ruble hro, za wieprya abo za swinu rubl hro, za sarnu kopu hro, za Rysia try ruble hro, za Sobolia dwa ruble hro, za kunu pol kopy hro,

Arthykul 3

O borthi oziera y sienozathi, kto maiet w czyiey puszczy

Tesz vstawuie, kotoryi maiut borti swoie w puszczy naszoy hospodarskoy, abo tesz Kniazskoy, panskoy, y Ziemianskoy, kotorym obyczaiem borti swoie maiut vzywati, a to tym obyczaiem, kto maiet borti swoie, abo ozyera, abo Sienozati abo pry sienozatiech lazni v czyiey puszczy, Tohdy kozieru zwierowo iechati wolno, a sobaki iemu nie brati, ani rohatiny ani zadnoie strelby, czym by mel zwieru szkodu vczyniti, A kto maiet sienozati v czyiey pu: szczy, tot maiet sienozati swoie starych vzywati, a nowych nie maiet prybawlati, A iesli by staryi sienozati zarosli, tot mozet zasie sobie ich rostierebiti, kto tesz maiet borti v czuzoy puszczy, Bortniki kotoryi maiut choditi k ich bortyam, nie maiut y s soboiu psow brati, ani rohatin, ani zadnoie strelby, czym by mel zwieru szkodu vczyniti, Ale Bortniky tolko maiut mieti sokieru, a lieziwo czym by Bort robiti, A na sienozatiach tolko iyti s sielierami, czym zarosli rostierebiti, a s kosoyu czym ieie kositi, A wedze tym kotoryie oziera maiut v czyiey puszczy, Gdy pryidut zimie ozier swoich wolocziti, wolno im drow stoie puszczy k laznia swoim vziati, y korysta na rybu vdielati, A tym kotoryi sienozati maiut, wolno na sterthu, abo na stoh, abo odryny vczyniti, albo ohoroditi, A Bortnikom wolno naleziwo lyk albo lubya na kazbien, y nayiszyi potreby szto bortnikom na potreby ich Bortnicztwa prysluszaiet, tylie yle im potreba budet, vziati szto mozet na sobie zaniesti, a nie wozom wywiesti, A gdy derewo w kotorom Bort ich budet obalitsya z pczolami, abo y bez pczol, wolno im v les z bortyu wypustiti y wywiesti, A wierchom y korenie ostawiti v puszczy, tomu panu czyia puszcza budet, A derewa na budowanie y drow, zatym ich vchody nikto z czuzoie puszczy brati nie moziet, Niszli kto moziet z dawna oziera sienozati, y borti w czyiey puszczy, Tohdy ozyer, Sienozatmi, a bortmi czuzoie puszczy wziati nie mozet,

A tot wczyiey puszczy, oziera, y sienozati budut, y borty takze tyiz dzierzy hospodarow, w swoiey puszczy otniati nie mozet, A gdy puszczu swo iu rostereblivati zachocziet, Ni ie maiet bortyam y derewu bortnomu zadnoie szkody vczyniti, A iesli by kto niwu rozroblivaiuczy czyie dereve wo bortnoie abo na borti vdielanoie kremlenoie, abo z pczolami, abo y bez pczol ocziez, abo pozarom opalil, y szkodu iakuiu to derewu vczynil, sczoho by derewo toie schnulo tot tomu czyie derewo szkodu vczynil, za to powinien budet platiti, podle vstawy na szoie nizey opisanoie, A gdy na czyim poli czuzoie bortnoie derewo budet, tot oraczy pole swoie nie maiet czuzoho derewa bortnoho blisko podorywati, tak iakoby od sochi osnow derewa dosiehnuti nie moh, A iesli blisko toie derewo podoret A toie derewo dla toho vschniet, Tohdy tot za toie derewo powinien budet platiti podle vstawy nizey opisanoie, a kto by takowuiu puszczu rozrobil, prectsie dawnych vchodnikow, od bortiey, ozier, sienozatey odbirati nie ma iet, A oni tesz chodieczy do tych vchodow z bozu nikotoroie szkody czyniti nie maiut

Arthykul 4

K toby czuzyie oziera v swoiey puszczy powolocziyl

Vstawuie, kto by czuzyie oziera v swoiey puszczy powoloczyl Tohdy maiet tot czyie oziero budet gwalt platiti y z poruku na kom tot pan smieti budet prysiahu vczyniti, szto ie nory bie szkody stanet dosyt vdielati, Takze iesli kto czuzyie sienozati v swoiey puszczy gwalto pokosit, y woyti staiuczy toho od sienozati boy vczynil, Tohdy budet powinien gwaltu platiti dwanadcat rubley hro y bitych nawiezati, A iesli nie budet boiu a czo tia sienozati czuzyi pokosit, abo kos zonoie pobieret, Tohdy powinien budet sieno znawiczkoiu platiti, wodlug vstawy w tie statutie nizey opisanoie,

Arthykul 5

K toby zastal czuzoho czolowieka v swoiey puszczy y pobrabil

Koli by kto v swoiey puszczy y wiakom kolwiek liesie, y boru, hai, dubrowach, y ynych zaroslach, zastat czyieho czolka drawaiuczy, abo wczuszy derewo, abo sle do za nim idutczy, na dorozie pohonit, y pobrabil, Tohdy s tym Srabiezom, tot kto pobrabil wolen budet, toho czolka abo tych ludiey, kolko ich s takim derewom poymaiet, wiesti do swoioho domu, a tomu panu Ziemianinu czyie ludi budut abo ieho vradniku maiet z odnym czlekom storonnym tho oznaymiti, nadaley tretieho dnya, aby na poruku brabiez, y tych ludiey vziat, y na pien wysarhal, A tot pan abo vradnik maiet s tym

szto pohrabil naporuku, tot hrabiez y ludi odiawszy w tako obowiazku
yzz to napnu osudono budet, To storonie Ckrzywdzonei zaplaczono byti ma
iet, y napien poparuce nezautreie wyjerbati, y zarabo sprawiedliwost oluu
szkodu opornbanu derewa dczyniti, y tot kto pohrabil, maiet szkody swoieie
wodlug prawa dowoditi sa, zwlaszcza wreczy wielikoy, a w mienszoy szko:
die dodesieti kop hro, czerez storozow swoich lesnych, y iesli toie szkody swo
ieie dowiedet, Tohdy to ie placzono byti maiet szarunko wsie statutie
opisanym, A lediby kto odiawszy hrabiez na poruku na kien nevyjerbal,
abo yprypierbawszy asprawiedliwosti nie dczynil, wodle prawa, Tohdy wo
zny zetwiema slaszticzy maiet tuiu szkodu, oszacowati, A krzywdzonemu tobo
naporucznilu, A poruczník nato poko ruczyl, prawnie dotsoditi maiet, A
budetli sa komu wtusczy abo wotlesie szkoda niestata, a on bez winnie pohrabit,
Tot maiet dtika pohrabienoso y hrabiez nawiezati, y samy tot hrabiez wier
nuti, A ktoby zaboslanie hrabiezu naporuku dziati, y na kien wyjerbati, y
rosprawy oto pryjmati nie chotiel, Aleby ies se protiu toso hrabiez protiwnoy
storonie dczynil, Tohdy taki swoy hrabiez tratit, A to pzotal woporne po:
hrabil, znawiesko yu budet winien wiernuti, y winy try ruble hro zaplatiti
A iesliby se zoprut o Grunt, Tohdy oto maiut zsoboiu prawnie czyniti peredsudo
Zalezným

Arthykul 6

Ktoby miel spor oporti, abo odchody wlusczu

Tesz ustawnie, ktoby miel spor oborti, abo odchody wluszczy, A to ziel kto loho, od bor
tey, y od wchodow wytiskati, a iakoby kolwiek chyi borti, abo dchody kto zawiel, dczuzy
ruki, iako toho mnoho sie dieiet mierzy mużykow, y sz psoty dla nielos tatku da
ni prodaiet, abo podotce dalet zlatu derewo zopszolami dczuzoie sieto, A tym
zabieranie, swary, y ktio pokoy mierzy susiedy dieiutsya, A ony natyl psoty
znamiona swoie, polozywszy zotimi znamieny nowymi w chody, wtuiu pusczu mieti
budut, y zasia toso pierwszoso, ktoby pierwiey byl tych wchodow wdierzaniu
z nich wytiskat, a spor oto byl, Tohdy maiet sud znamien wdierewie kaza
ti zako loti, y czyie starszoie y wroslejszeie znamie budet, tomu bort y w
chodi skazati maiet, A tyie kto budet nowo znamiena swoie dczuzy ostrow
owiesli, Niemaiut sya wotsowstupowati, A szkodu derewa kotoroso ma
iet zaplatiti wodlug wstawy, nizey opisanoie, y woso od toso czasu ktoby
s pod danych nas zych, tak tesz poddanych Kniazskich, Panskich, y Ziemians
kich, derewo bortnoie zabranczu Panow swoich oddawszy darowat y

y iakimkolwiek obyczaiem dczuzyie ruky zawodil, Takowoso maiet Pan
ioho karati wodlug waznosti wystupu, A toie derewo zasya tomu Panu
maiet byti prywiernieno, czyie pierwiey bylo

Arthykul 7

Ktoby komu oziero, abo stau, abo sazouku zwo lozyl, abo mlyn zzoh,

Tesz ustawnie, iesliby kto kto oziero, abo stau, abo sazoulu zwolozyl, a
bo iez, iesz, budtesz kat iaki porubat abo tes rozmietat, takowy ono maiet
zaplatiti gwaltu dwanadcat rubley hro, a szkodu predsya oprawiti,
A paklibi mlin skazil abo hreblu perekopal, Abo mlin zzoh, a wtoby ony
szkodowat, yzz mlin stoyal a pozytku ie zmliwa niebylo, abo tesz stau
wypustil, nasz to s lusznym dowod dczynit, abo prysiehoiu tielesnoiu
potwierdit, takowy maie platititi gwalt dwanadcat rubli hro, y szko
dy abo zamiesskanie mliwa zasluszniym dowodo oprawiti, A mlin budetli
skazon, znowu swoim naklado zbudowati, A iesliby nie chotiel budowati,
a byl by oto znowu pozwan, Tohdy maiet na nim zaplata pieniezna skazana
byti, wodlug waznosti onoso budowanya, y pozytku nasz to dowod dczynien budet,
A wrad zarazo bez odkladania roku maiet zato odprawu nawinowato dczyniti

Arthykul 8

O hniezdo Sokolinoie, abo Lebiedinoie

Vstawnie, ktoby kto sokolinoie hniezdo skazil, abo podzubat, abo dnyslnie soko
ly pod hniezdo polknut, abo zhniezda sokoly molodyie pobrat, A to budet nanieho
wodle prawa slusznie perewiedeno, Tohdy tot wczyiey kusczy toie hniezdo skazano
budet, maiet zaplatiti szest rubli hro, Tym ze obyczaie, gdyby kto s lebiedinoso
hniezda yaica pobrat, abo hniezdo rozmietat, Tohdy za lebiedinoie hnie
zdo kto skazil, maiet zaplatiti try rubli hro, A ktoby pierewiet kto dzubomu
porubat, abo siet perewiesmiju strat, maiet zaplatiti szest rubli hro
a zasiet kopu hro zaplatiti,

Arthykul 9

O bobrowyie hony

Tesz ustawnie, iesliby Kniazskii, Panskii, abo ziemianskii byli hony bobrowyi
dawnyie zwieczniyie w inszoso susieda dedizne, ino ony Pan wczyiey dediznie
budut hony nie maiet sa ani kmetiem swoim staroso polia doorati, tak daleko
iakoby od zieremien mosz kiiem dokinuti, takze daleko y syenozati podkosi
ti nie maiet, y lozy tierebiti, A iesliby pod zieremiena podorat, abo sieno
zati podkosil, abo lozu podzubal, a tym bobry wyhonil, Takowy maiet

płatiti dwanadcat rubli gro, ato zieremieni przedsię mają w pokoju dać, tak daleko jako by mógł litem dokinąć; A pakliby kto gwałtem bobry pobił abo złodziejskim obyczajem wybrał, takowy ma jeść gwałt płatić, A kto by bobrów bił, tedy ma płatić za czarnego bobra cztyry kopy gro: a za karego dwie kopie gro. Paklibu bobr z tego starego zieremieni wyszedł a przyszedł nowo w inszą zieremią na grunt y kieres inszego Pana, tedy w czyim gruncie zieremia będzie, to też y łowienie bobrów należeć ma jeść

Artykuł 10

O chmieliczach

Ktoby kto chmielica podrał, abo porubał w czyjej dziedzinie, a to naniego słusznym dowodem przewiedziono będzie, takowy ma jeść gwałtu płatić dwanadcat rubli gro, Ale jesliby drzewa nie psował tylko chmiel podrał, to ma jeść trzy rubli gro zapłatić

Artykuł 11

O przynadach ptaszych

Ktoby w czyim przynady naptaszi na swoim gruncie własne, a ktoby by tej przynady gwałtownie pobrał y popsował, abo ptaki przynadzonych odegnał, abo naszotowych cudzych przynadach pokłuł, potopił, a toby naniego słusznie w prawie przewiedziono, tot ma jeść to zapłatić, czyje przynady sześć rubli gro, y ptaszi potowlenych zapłatić, ceną w tym Statucie opisanym

Artykuł 12

Ktoby przynady złodziejskim obyczajem pokaził

Tesz ktoby czyje przynady złodziejskim obyczajem pokaził, dzieciąg abo chłosno kto podmazał, abo czymkolwiek popsował, a przewiedzionoby to naniego prawo, tedy ma jeść zapłatić to czyje przynady, trzy ruble gro, Tymże obyczajem ktoby kto szatier dzieciergi, abo sieć korupatnuju naprzynadach odrat, tot ma jeść zapłatić winny trzy ruble gro, a za szatier dzieciergi zapłatić trzy ruble gro, a za korupatnuju sześć rubli gro

Artykuł 13

Wstawa drzewu bortnemu

Ktoby cudze drzewo bortne z pszczołami sosnu abo dub abo insze drzewo bortne skaził, koren wziemle wrubał, abo pożarem wzoh abo jakokolwiek umyślnie szkodzi popsował, Tot zakożde to drzewo z pszczołami będzie powinien płatić podwie kopie gro, a za wyrobienie bez pszczoł kopu gro Za krem pół kopy gro, A ktoby gwałtownie umyślnie wytisnął z czyjego grunitu abo z w cudzej z wieśnych, abo też złodziejskim obyczajem drzewo bortnie ober, abo zżoh, abo znamienia wyrubał, abo ogniem wyżoh, Atoby

Naniego

Naniego przewiedziono, Tedy ma jeść to Panu czyje drzewo tak płatić, Za bort z pszczołami niepodbieranymi trzy ruble gro: Za drzewo bortne kdzie pierwej pszczoły były, chociaj bez pszczoł zopsowane dwie kopie gro: Za drzewo na bort wyrobione, kdzie jeszcze pszczoły niebyli kopu gro: A za krem bez borti y lie ich skazit zakożdy popołkopy grossy:

Artykuł 14

Cena pszczołam

Ktoby komu pszczoły wydrał nie podług ozmy i a drzewa nie skazil, Tedy powinien będzie zakażdy takowyj pszczoły zapłatić dwie kopie gro: Ktoby komu w domu, abo wpasiece, abo w lesie na drzewie z dlia abo skore nika postawionego pszczoły wydrał, abo z ulem wziął, a dosziby się go kopy ju abo jakoju prosokoju, Tedy ma jeść zapłatić trzy ruble gro, okrom iesliby kogo z licem pojmano, takowego mają skazati jako złodzieja na gorło A ktoby świeci w czyim lesie umyślnie pobrał, y miod wybrał, Tot ma jeść sześć rubli gro zapłatić

Artykuł 15

O porubanie haju

Tesz ktoby komu w haiech, borech, puszczach, lesiech którym szkodu w porubaniu drzewa gwałtownie uczynit, jesli szlachcic szlachcicu, Tedy za to ma jeść zapłatić dwanadcat rubli gro, a drzewo porubane ceną niżej opisaną zapłatić, A jesli mużyk szlachcicu gwałtem drzewo porubaiet, tot winny sześć rubli gro A drzewo ceną powinien będzie zapłatić, Paklibu mużyk mużyku drzewo gwałtownie porubał, Tedy gwałtu trzy rubli gro zapłatić, a szkodu oprawiti powinien będzie, A kdzieby kto kto złodziejskim obyczajem drzewo na czyim gruncie porubał, a iesczeby z licem z drzewo pojmano, Tot ma jeść okupiti gorło swoje wedle stanu swojego, A jesliby z licem nie pojmano, ali czyby to u niego najdziono, Tedy za to winen złodziejstwu trzy ruble gro, y kto drzewo porubane ma jeść zapłatić, A cena abo zapłata za drzewo, tak gwałtem jako y złodziejstwo ma jeść byti takowaja, Zakożdoje drzewo, A napierwiej mianowitie za dub na wanczos y kdeply godny kopu gro, za berest, wiaz, y jasien na popiel godnoje, zakożdoie takowoie po osmy gro, Za sosnu kotoraja byśia godila na szamr poł kopy gro, Za insze drzewo ia kogokolwiek rożaju, na budowanie, na izbu, na klet, godnoie po szesti gro, Za pro ties wielikij dwanadcat gro, Za takoje srosyja zyldet na zero dzje rodnuju, na kole y na hoto blu po trzy gro, A kotoroie drzewo tylko na drwa abo na chworost będzie godno, y no tesz za woz podwa grossy

Artykuł 16

Tesz ktoby szlachcicu

O pokradenye sadu

Tesz kto by szlachtu sad owosczowy przy dworze stoiaczy gwaltownie, potres, poszypat, A nieby tot gwalt slusznie byl perewiedien, tot maiet zaplatiti dwanadcat rubli hro. A pokradetli, To bdy w szkodo zadowodo maiet byti zaplaczono szest kop hro: A toho maiut dowoditi wozadniki, abo tiwuni, zo laszcza wo niebytnosti panow swoich, A iesliby kto w sadu dereiwo nowie zo laszcza pryszczepienie gwaltownie, abo taiemnym obyczaiem porubat, abo sczepy kopaiuczy w sadu wsiat, tot maiet gwalt zaplatiti, dwanadcat rubli hro: A za dereiwo porubanoie abo wykopanoie, try ruble hro, A kto by naczym gruntie w poli, owoc iaki w zaborodtie poszypat, abo potres, To bdy zato winy maiet zaplatiti tryj ruble hro

Arthykul 17

O pozaroch w puszczach y lesiech

Tesz obaczyli iesmo wto szkodu zitstwu, isz kotoryi i wkosia odny zachu bimi w susiedstwie maiuczy owaszni miezy soboiu, takteż ludi pereiezdczyi w pliszczach na stanech swoich, y pastuchi, pasuczy, koni, bydlo w puszczach, pozar odstanow swoich puszczaiut, A tym derewa borthow, pczolam, zwieru, y ptsarom szkodu wielikuiu czyniat, Vstawuie na takowych, kto by wmyslnie zwasni odin protiw druho, v puszczy, v borech, haiech, lesiech, dubrowach ohnie pozar pustil, a szkodu w popalieniu derewa poczynil, To bdy takowy zadowodo slusznym prawnym szkodu ohnie w derewie uczynienniu z maietnosti swoie platiti budet powinien, A iesliby kto nie wmyslnie prachuiuczy nowinu, abo sienozat, abo do derewa bortnoho, ozier, sienozati, chodieczy, abo pastuchi pasuczy bydlo, abo roboty lesnyi sprawuiuczyi abo w tolowiech buduczy nieopatrnostiu swoieiu, abo iakoie ynoie prychody pozar pustil, Takowy odprysiehnuw szysie, ze to nie wmyslnie vdielal, od toho wolen byti maiet, A iesliby prysiehnuti nie chotiel, To bdy szkodu ohnie uczynienniu platiti winien budet

Arthykul 18

O tom aby nikto na czuzych gruntiech polewati niesmiel

Gdysz myslivcy ludiam zwykli wielikii szkody czyniti, topczuczy zboza, Dla toho vstawuie, Aby poczawszy od swiata sie mole soboty, azo do zebrania spol wsiakoho zboza na czuzych gruntiech nikto po lewati niesmiel, A kto by w tom czasie poliuiuczy kou szkodu uczynil, To bdy takowy w szkodo wo winy tryj kopy hro zaplatiti, y szkodu nadorotiti po winien budet.

Roździel

ROZDEL ODINADCATI O GWALTECH OBOECH, O HOWSCZY ZNACH SLACHECKICH

Arthykul 1

Kto by naczyi dom abo na hospodu vmyslnie naiechal chotiecy ieho zabiti

Vstawuiem, kto by naczyi dom slacheckii nie tolko na samy dwor, ale y na humno, y na dworec, hdie bydlo y insze hospodarstwo byiwaiet chowano, Gwattom vmyslnie naiechawszy abo naszedszy, A wto domu koho kolwiek zabil, y tym pokoy pospolity naruszyl, A kto by na nieho bylo slusznym dowodom wodlus sieho statutu perewiedeno, tot horlo tratit, A nie tolko sam, ale y pomocniki takowoho kto z nim na tot gwalt przyiedet, takze horlom karani budut, zwlaszcza iesliby tyi pomocniki od toho odprysiehnuti sia nie chotieli, yako oto nizey wsiemze rozdiele, artykule wtorom, opisano yest, A golowszczyzna sowito z ymienia toho Gwaltownika wodlus stanu, y tesz szkody iesliby na tom Gwaltie uczynieny, dietiam, abo blizkim zabitoho z nawieszkoiu placzony byti maiut, A iesliby nikoho nie zabil, a tolko ranil, takowy zadowodom slusznym sam tolko horlo tratit, a pomocniki ieho w wiezy nadnie nizszo towniki postanowlenoy rok y szest niediel sidieti powinni budut A nawieszka wodlus stanu y szkody kotoryi by sia przy tom Gwaltie stali z ymienia toho samoho Gwaltownika z nawieszkoiu placzony byti maiut, A iesliby gwattom naiechal, abo naszol, a nikoho nie ranil, a ni zabil, a znaki predsie gwaltu abo szkodu iakuiu uczynil To bdy tolko za Gwalt powinien budet platiti dwanadcat rubli hro, y szkody z nawieszkoiu oprawiti za slusznym dowodom, A horla dla nachozenia gwaltu nie tratit, wedze predsie za tuiu winu Gwaltownuiu, Gdy to na nieho od storony zalobnoie dowiedeno budet, maiet w zamku, abo wo dworze naszom sudowom toho z powietu dwanadcat niediel, takze y z po mocznikami swoimi sidieti, z arabo storo po wskazaniu vradowom, wedze slubi panow swoich za pomocniki rozumiemy byti nie mohut, Poto musz iesliby kto koho w miestie, abo w doroze iduczy na hospodu Gwaltom

naszol

Nasz ot, albo zabit, abo ranit, abo szkodu ialmiu uczynil, maiet byti sużon, y skaszywan, tymże obyczaiem iako wyszszey w sieme artykule o gwaltie do szlacheckoho iest opisano, y gdy do wsprawy sule gwaltownie u takoy reczy przydet, A na tot odin rok pomocznik ieho niemoslibi kuprawu prystawnieny byti, Tohdy obwiniony wsotowars Gwałtownik niewynowlaiuczysie niebytnostiu pomocnikow swoich owinen budet usprawiedliwitisie, A zalobnoy storonie wolno budet, y potom spomocznikami ieho prawnie oto czyniti

Artykul 2

O dowod gwałtu iak zalobnik maiet oswiedczati o zalowati

Gdy bysie kto gwalt takowy iako wyszszey opisano od koho stal, y na gwaltie tom zabit byl, Tohdy storona wto obrazona za skoro po onom gwaltie, y toho ss czasu gwalt y toho zabitoho maiet opowiedati y okazati, okoliczznym susiedom swoim, a w niebytnosti ich ino uradnikom ich szlachtie liudiem dobrym, A w niedostatku szlachty, y no także okoliczznym susiedom chotia y nie szlachtie, tolko liudiom dobrym wiery hodnym, maiet okazati, a potom zalowati, na urzadie nasszom Grodskom sudowom toho powietu, w kotorom sie psto stanet, y wozno ho wziati, y także im okazati gwalt y zabitoho, A tot gwalt y zalobu wkniki Grodskii zapisati, y kto trup tot na urad przyniessy to urzadu, kotory nie na miescu sudowom zastanet okazati, a po okazaniu uradu wso tot trup, niezdluzy konszania prawa, iako to pered tym zyniono moze byti pochowan, A to doraczono w wyrku y karaniu o nim opisano szkoditi nie maiet, y u prawa, Jeslibysia kto onom gwaltu, y zabitom obzalowany nie znat, Tohdy wso tot zalobnik blisszy budet susiedmi okoliczznymi, stawiczy ich obcewistie v prawa, y tess wysszom zosnaiuiu wozno ho na nieho dowoditi, y przytom dowodie samotret z szlachticzami sobie rownymi na tom gwaltie przysiehnuti, Jeslibi nie mow maieti na to czas szlachticzou z soboiu k przysiazie, Tohdy sa y z zonoiu swoieiu y z dietmi doroslimi, A nie budetli maieti dietiey doroslych, y no y z zonoiu swoieiu, y z slugami, Czeladiu swoieiu domowoiu sam piat, maiet toho Gwaltownika poprzysiehnuti, A y esliby Hospodar domowy zabit byl, Tohdy Zona ieho y dieti, A ynie budetli zony abo

Detiey, Tohdy blizkiie takimże poradkom y do toho Gwaltu szyskiwati, y dowoditi budut, wodlug artykulu perszoho w sieme rozdziele, o tom postanowienoho. A paklibi pomocznyki na horaczom uczynku niebyli poymani, ale obwinieny wtym budut, szto ie do toho nie zznalisia Tohdy nie szkola ale przysiehoiu odwiedszysia wolni byti maiut, A iesliby nie przysiehnuli, Tohdy horlo karani budut, iako y sam Gwaltownik, A iesliby Gwalto na to naiechal, A nie zabil tolko ranil, Tohdy takze maiet tot gwalt opowiedati, y rany okazati, okoliczznym susiedom, y na urzadie Grodskom opowiedati, y zapisati, iako wyszszey opisano, y pry takowom dowodie, y rannoho maiet takowoho Gwaltownika sam sie z liudmi dobrymi z szlachtoiu poprzysiehnuti, A gdy przysiahniet takowy Gwaltownik y pomocniki ieho, maiut byti karani iako iest w wyszszom artykule opisano, A nawiezku wodlug stanu, y szkody y znaniem koiu zadowodom czynienia ieho, A w niedostatku ymienia lezaczoho z maietnosti ieho ruchomoie, placzony budut, Nisli iesliby szesti swiedkow spolna ymiel, Tohdy z dwiema szlachticzami liudmi storonnymi, abo w niedostatku szlachty z domowymi, iako wyszszey dolozono, od nosz wso samotret przysiehnuti maiet, A Gwaltownik za takowym niezupolnym dowodom horla nie tratit, odno Gwalta dwanadczat rubli hrosz, A nawiezku wodle stanu y szkodu zadowodom z nawiezkoiu maiet platiti, A za winu dwadczat czotyry niedieli w wiezy nadnie w wieziem siedieti, Pakliby y na to dowodie swoim ustal, Tohdy tolko sam ranny na ranach swoich, maiet przysiehnuti, kotoroy przysiazie ieho nawiezka budet skazana, A Gwalt y szkody nie maiut byti skazywany. A hdiebi nawoney gwaltie nikoho nieraniono ani zabito, tolko odno szkoda uczyniena, Takowy Gwalt także y esliby oswiedczon, iako wyszszey opisano, A przytom dowodie w prawa na Gwaltownika maiet tym obyczaiem na Gwaltie, y na szkodiech samotret poprzysiehnuti, Niebudetli maieti szlachty s soboiu, k przysiazie, Tohdy z domowymi swoymi iako wyszszey w sieme artykule opisano, Samczetwiert moze przysiehnuti, chotia y z nieszlachtoiu, A gdy przysiahniet, maiet byti Gwalt placzon dwanadczat rublej hrosz, A szkody zadowodom z nawiezkoiu oprawiti, a horla nie tratit, odno sza pred sie za winu toho Gwaltu w wieziemiu dwanadczat niediel siedieti maiet,

Arthykul 3

O Gwalt kostielow Bozych wszelakoho Nabozenstwa chrestianskoho

Tesz iesliby kto przyszedszy Gwaltownie na kostiel Bozy iakoho kolwiek Nabozenstwa chrestianskoho, abo tesz na Cwintaru wszkole, abo w kaplanskom, popowskom, kaznodieyskom dwore, koho zabil, abo ranil, a tyi by rany znacznyi y szkodliwyi byli, tohdy podtakowym ze sposobom, y dowodom maiet byti karan iako wyszey o Gwaltownikach domow szlacheckich napisano. A iesliby tolko udaryl, a rany nie było, Tohdy sowito Gwalt maiet platiti, to iest dwatcat y czotyry ruble hroszy, onoho udarenoho nawiezati, y to coście zaplatiwszy iesche 12 Niedel maiet w wiazieniu siedieti w tom powietie hde sia stanet,

Arthykul 4

O Gwaltowniku y muzoboycy kotory zabiwszy zziemle utiezet

Tesz iesliby Gwaltownik takowy zabiwszy kohowolwiek w hospodie y na ulicy na dorozie y hdie iesz kolwiek, A bud zaraz potom uczynku nie buduczy pozwan abo y posle pozwania tak zaocznoho, iako y ocznoi z toho, nie stanowie sie na rok zapozwy prypalyi ku rosprawie przed Sud toho Panstwa naszoho: W: Kn: utiekl, abo chotiaby stanstwa naszoho nie utiekl. Alebysie bespieczny stu: szonych prawnych kuprawu zapozwy nie stanowil, Tohdy takowy sud dwo: du naszoho maiet byti, odoslan na wywolanie do Nas hospoda, A zaho: lousczyznu Nawiezki, szkody w pozwie opisanoie wrad nie odkladaiu: iuczy toho na dalszy czas, Ale zaraz storonie za tobnoy zadowodom po: zwu y roku, y zaokazaniu tolko ogowiedanija susiedom okolicznym, y na wradie uczynienoho nie slucbami czy, inszych dalszych dowodow od wytla toho nie stania obwinionoho. doskonczenia prawa skutecznoho maiet dati wriezanie wymienie takowoho obwinienoho, A chiebi ymienie zaho: louszczyznu, y szkodu nie stalo, odnakosz tole ymienie maiet byti, w toy holousczyznie y szkodach podano dietiem toho zabitoho, abo krewnym a tot obwinieny y wywolany wstechotelliby sie potom w obzalowaniju sa Glanom naszym sprawowati, Tohdy maietsie w tom sarhowati, wo: dlug artykulu trydcatoho wrozdiele czetwiertom, y urywradie y esli

bysya stoho

bysie stoho obwinienia wyprawil, Tohdy zatobnik winien budet yemu ymienie ieho, w kotorole byl od wradu zamiestanie ieho wwiazan postupiti, A szkody tyi kotoryi by za takowym wwiezaniem obwinienoho wymieniu ieho stalisia, y zaonieszkanie roboty sprawa zaslusznym dowodom tot kto obzalowal byl platiti powinien budet, Wedze taki obwinieny abo wywolany maietsia w tom chuti, y tohosie sprawowati nadalej od woy: wolania do hodu y szesti niediel, A tak kolicsio ocewistie storo: ny stanut kotoroy storonie dowod, abo odwod wrad czyniti wskazet Gruntownie wodlug prawa, nakoniec wsiakimi postuplami prawnymi dowod abo odwod uczynien byti maiet, A iesliby sie w tom do hodu y do szesti Niediel do sprawy nie miel, y glejtu naszoho nie wybral, Tohdy dieti, abo bliszki zabitoho czo toie ymienie storony protiwnoie dierzati y uzywati maiut do tych mies, poki wywolanoho dieti, abo krewnyi, tuiu sumu pieniezi, odwradu im wodlug pozwu skazanuiu za platiat, a onsz wsoowiecznym wywolancom zostati maiet, Nizli takowyi deti, abo krewnyie, maiut tuiu sumu piemiezi odkładati koto: ryi toho muzoboystwa y pomahali, A iesliby powywolaniu tot Gwalto: wnik, abo zaboyca nalezien byl w tom Panstwie naszom, Tohdy na tom wradie kotie budet pos tihnen, maiet byti karan iako Gwaltow: nik, A nie budet li kto postihat, abo fol czowat, Tohdy wrad nasz na inczy personu wiedawszy otakowom wywolanom muzoboycy abo Gwal: towniku maiet tasze natom wradie swoie poymawszy skarati y iako oto wyszey opisano, A w tom czasie nim poyman, y na wradie karan budet, trafilisia komukolwiek ieho zabiti, za takowoho wywolan: oho zabitie nikto holousczyzny platiti nie budet powinien.

Arthykul 5

O sposobie wywolanija iakimi sposoby maiet byti czyniono, y ochowaniu kata nawradie Grodzkom

Gdyby kto spoddanych naszych Narodu szlacheckoho iakohokolwiek stanu od stanowiskoho donanizkoho, zawystupok y nieposluszenstwo swo: ie wpatowiakiniu winu wodlug sieho prawa pospolitoho zakotoroiu wywolan byti maiet, Tohdy wywolanie maiet byti nalistiech na szych wywolanych oznaymieno, y czerez woznych na mieste tam tomu wodlug nauki sieho statutu pristoynych czyniono y holoszano tymi slowy

Gdysz tot ymie

Gdyss tot ijmienit N: vcsijniwssij taki ij taki vcsijnok, protiwkoro-
lu bobu zwirzchnosti bsplhoij, ij prawu pospolitho, Abudurzij poswanij
nestanowilsija zwierchnosti ieho korolewskoie maiestatu, ij prawa to
slusson byti niechotiel, anisie stanowil, na roku vspr awiedliwieniu po:
wodowoij storonie, vcsho iebo obwinila stijrs prijcsijn ieo krolola (?)
toho N: iako nieposlusznoho, vzijwolijwaiet spanstwo swoieho zpot
ku obrowani a poddanijch swoich, zowsich zieml swoich, tak isz niktozmm ob
cowania mieti, ani iebo vdoboswoim pereczowijwati mesuaiet, ij sprawa
koho shotorobosia vsi poddanijeij ieho oboch uisti weselat, onweseliti
sia ne maiet, ani iebo vzijwati do toho czasu, asz wodle prawa pospoho
z lasli iebo krolskoie mieti, Asa vsprawiedliwienie sie storonie iebo pro
tiwnoij. zasie stospolku ij towarijstwa poddanijch iebo krolskoie mieti
do prawa pospoho prijwierniennen butet, A wto czasie poki vzijwolanczom
iest, Zona iebo maiet byti rozumiena iako vdowa, dieti iebo sirotami,
a dobr iebo pustij, Wtomtesz powinnost vradu kozdoho sudowoho Grodz
koho oboniczwie, zwlascza hdzie prawa maijdeburskoho niet, isz maiut
ij powinni budut na vradiech swoich mistra, toiest, Kata ku karaniu zlich
swowolnijch ludiej. kotorijbij prawo pospolitijm na smiers pokonani, abo
na muku vijdani bijli, zebij storona powodowaia nijsczuwszij ij nienabij
waiuczij kata zijnszijch miest, moha iebo zaraz na tote vradie ku
vijkonaniu skazanija vradowoho mieti, ij iesli bij kotorij vrad Grodz
ki wtom nijedbalij bijl, Akata prij swoim vradie nie miel, Tos
dij czasu potrebij ne storona ale vrad swoim nakladom budet po
winien iebo odkol moset nabijwati, bez zadnoie prowoloki, A storo
na tolko to ijako dawnij obijczaj iest na miestcu Katu platiti powinna budet,

Arthijkul 6

O za mordowanie muza, abo zonij na smert, pro mieszkaniech samijch.

Tesz Gdijbij zmienawiesti, ij niemilosti niebiedwie storonie tak
muza, iako ij zonij buduczij wrostirku zkakiekolwiek prijczijn odin druhoho
prijprawil ohorlo, za mordowal abo stiul, Takowoie okrutienstwo ij za
mordowanie dieti abo krewnijt toho zamordowanoho maiut susiedom
okolicznijm toho sz czasu, apotom ij vradu opowiedati, ij osatowati,

ij instigowati

ij instigowati abo foldrowati, nakoszdoho takowoho mordera ij
prijwiedowaniu dostatecznom vsusiedow okolicznijch oztom iakom mieszkaniu
ij nirshodzie ich, ij prijokazaniju prijczijn, aznakow iakich slusznijch, toho mor
derstwa, abo trubiznij, tij dieti abo bliskii kotorij budut, instigowati,
blisszij budut samotreti s susiedij okolicznijmi z slachtoju, a owmiedostat:
ku slachtij z slugami ij czeledziu domowoiu samopiatij prijsiehnuti, ij potakowo
dowodie obwinionij horlo budet karan. A chotiabij sijnowie abo krewnij nie chotie
li foldrowati, Tohdij vrad nasz z miestca swoioho maiet toho osoblivie perestie
rehati, ij spilnostiu koto toho wijwiedatisie, ij wokolicznijch susiedow bliskich o toho
zamordowanoho opijt czijniti, ij obrawszij sienii slachticzow kuprijsiazie prijwiesti,
kotorij podprijsiehoiu o tom sprawiedliwie maiut pered vradom powiedati, ij
Gdij taia siem slachticzow o toho za mordowanoho nakoho prijsiahnut, Takowij
morder bez litosti maiet bijti karan horlo, tijm sposobom iakobij oijca albo matku
zabil, A bdiebijsie to w takoij sprawie trafilo, iszbij storona zalobnaija na to
wodie wierczu mienowano ostala, abo za wijwiedanijem vradowijm slachta
okolicznaija prijsiehnuti nie chotijela, A predsijebij bijla wiedomost, ij podeijzre
nie zloho ijch mieszkania w malzenstwie, ij tobij susiedi okolocznij poswiet:
czali, Tohdij odnak taia osoba obwinienaia nie zhola maiet bijti wolna, Ale powinna
budet stakze mnoho osobami iako ij zalobnoij storonie wijszeij opisano, od toho
vczijnku odprijsiahnutisija,

Arthijkul 7

O zabojcach oijca albo matki, takze o za bitie ditijati czerez rodita

Vstawuiem, Gdij bij sijn, albo doczka, oijca, albo matku swoiju vmijslnie ziako
ie zapamietalosti zabil, ij iakimkolwiek obijczaiem rodita swoho ohorlo prijprawil,
Tohdij takowij sijn albo doczka, kotoraia prijczijnoiu swoieiu ohorlo rodita swoioho
prijprawit, nietolko horlo maiet bijti karan, ale ij potiwost ij wsi ijmieniaij
maietnost tratit, ijnszim bratiu, siestrij, abo bliskich swoich zolascza toho
vczijnku newinnijch, A takoiu karnostiu smiertiu hanieb noiju maiet bijti ka:
ran. Porijnku wosieczij kleszami torbati, apotom vmiech skorennij
vsadiwszij, donieho, Psa, kura, wza, kotku, ij toie wsie pospolu vmiech zoga
diwszij ij zaszijti, ij hdzie nablizszej do wodij vtopiti, Tijmze tesz obijczaie
ij pomocznik iebo, kotorijch on pozwolaiet, abo nanich prawo perewiedeno budet
maiut bijti karani, A iesli bijsie trafilo ditia swoie zabiti; umislnie prijhodij ani zadoi

nu ktore vmijslnie

winu, Ale umyslnie, Tohdy takowy otiecz y matka maiut byti karani za toie hod y szest niediel na zamku, tak zo siedieti u wiezy, A wysiediwszy hod y szest niediel, Maiet ieszcze do hodu czotyry krot pry Cerkwi pryko stiele iako nabozenstwa chrestiianskoho budet pokutowati y wyznawati ya wny hrech swoy pered wsimi ludmi zobrania chrestiianskoho, A oto takoy rechy wrad Grechi winien ynstigowati y zawyiwiedanie pewnim winnych tak karati

Arthykul 8

Ieslyby kto brata abo siestru zabil

Vstawuie, ktoby brata, abo siestru zabil, w nadieiu ymienia, abo dzietnosti tu: ch homoie, abo iakoiu kolwiek napramoiu o horlo pryprawil, a toby na nieho dowodom slusznym perewiedeno bylo, Tohdy takowy maiet byti karan horlo, A toie ymienie kotoro seby na nieho ynatieti iesoprysti mielo, spadywaiet nayblizszuiu bratyu, abo na siestry, abo tesz nastiy ieho, y bliskich rodu ieho, Tymze tesz obyczaie, y eslibi ziat zabil swuryna swoieho, Tohdy zona ieho siestra toho zabitoho dieti ieie doyrudeniey no bratie swoim ne maiet mieti niczoho, A tot kto zabil maiet horlom karan byti, Toiez prawo ynatych ktoby krewnoho swoieho zabil, choziia y daleko rodu

Arthykul 9

Kotoryby sluha zabil, abo ranil Pana swoho

Tesz ustawuie, iesliby kotory sluha ziemskiy peredsebie slyzennost Pana swoieho zabil abo ranil, takowy maiet srogo horlo karan byti y iako z drayca chwirtowanie, A iesliby nie zabil ani ranil, odno brom protiw Pana swoho dobyl, takowy ruku tratit,

Arthykul 10

O zwadach

Tesz koliby sia kto z kim zwadil, a w onoy zwadie obadwa sie ranili, a dla byst ych pozwat do prawa, a swiedkow by mezy soboiu nie mieli, ktoby maiet mezy nimi rozoznati, a dla by dloho nie dopustit na prysiegę, a obadwa bysię brali ku prysiazie, Tohdy sudi i maiut im skazati zrebiey kinuti, Ackzy się zre biey na pierwiey wyimiet, tot maiet prysiahnuti na ranach swoich, y na pocziatku zwady y boiu, A koli ony prysiahniet, Tohdy tot kto kto prysiah niet, maiet za rany platiti iako ho stanu budet, A iesli slachticza budet nawiazywati, Tohdy ieszcze w zamku abo w dworze nozno, szest niediel siedieti, A esliebysię w odnoy zwadie obadwa zabili, a nie byloby swiedkow na obie storonie, y ino potomki, abo bliskii zabitych, wso holowszczyzny na siebie

yskati nie:

maiut. A iesli w wodnoie storony rany budut, a w druhoie storony zabithy, Tohdy pry onom zabitom tot kto prawa dochodit blisszy budet dowod czyniti, niszli pry rannom, i gdy budet prawo pokonan to iest pryspowiedaniu prawdowo Samotret z dietmi, abo blizkimi za bitoho, abo tesz z ludmi obcymi Slachtoiu, A nie budet li mieti ob cych ludi, y no y z slugami zabitoho abo y z swoimi tesz z slachtoiu A nie dostatku slachtiy slug, y no y prostoho stanu z slugami po prysiahniet, tak i zaboyca horlo karan, a holowszczyzna z ymienia ieho maiet byti zaplaczona

Arthykul 11

O zwadie wieczernoy

Tesz koliby pryiakoy wieczernoy zwadie, ktokolwiek swieczu zahasil a zatymby albo miezy tych kotoryi się zwadili albo z storony iny kto pry toy zwadie buduczy po zhaszeniu swieczy w potiemku byl ranien, A nie wiedaiuczy otkoho ranien, pozwaby do sudu toho kto swieczu zahasil, mieniuiuczy, zem ia w toy zwadie ranien, a nie wiedaiuczy otkoho za prycznoiu twoieiu, zes swieczu zahasil, A iesliby dowodu nie miet, a smietby prysiehnuti, Tohdy tot kotory swieczu zahasil powinien ie rany platiti, Tak tesz y o holowszczyznu w takoy prychodie choczem mieti, aby suzono iako wyszey w sie Artykule o ranach opisano, wiedzie dowodieczy kto holowszczyzny slachetskoie miesto odin, ale sam tret, iako wyszey o dowodie holowszczyzn slachetskich iest opisano, ma iet prysiahnuti, A tot zaplatiwszy rany abo holowszczyznu, A zasiedie: wszy za holowu slachetskuiu hod y szest niediel na dnie w turmie, maiet sobie winnoho iskati,

Arthykul 12

O Gwaltowanie dewki y dziewiczy

Tesz ustawuie, iesliby kto dewku abo wdowu dziewicziu iako kolwiek stanu usilstwo zgwaltowat, A ona ya dewka abo dziewicz: ka za onym wczynkom wolala Gwaltu zakotorym wolanie ludi by prybie hli noromy Gwalt, A onaby peredinimi znali Gwaltu ukazala, A potom by onoho ku prawu prytiahnuta, A dwiema, abo trema swiedkami znali Gwal: tu preswiedczyla, A kto pry onych swiedkach na tom Gwaltie swoim

na toho sama

natoho sama przysiehnula, Tohdy takowy maiet byti karan horlo, Ana
wiestka maiet byti zymienia wodle stanu iakoho budet, Pakliby onaja
dewka, abo Nieviesta gwaltu wolala, aludie onyi slyszeli, Niżli na Gwalt
nieprzybiehli, Awedze poonom gwaltie shoroby byla wolno pusczona, ktopo:
wiedala szaby tym ludiom, a zasie onoho kupranu przytiahnula, y tymi ludmi
oswiedczyla, y znaki gwaltu okazawszy przysiahu tesz nato Gwaltie wczynila ta
tymże obyczaie maiet karan byti yjako wyszszey opisano, Kiesliby ona
chotieta iebo sobie zamuza mieti, to budet naieie woliey, Kiesli
by natakowom miestcy Gwalt taki stalsie, hdieby ludi wolania mohli
slyszeti, a dewka abo Nieviesta Gwaltu by niewolata, a potoby to ludiem
opowiedala, Tohdy toie opowiedanie za Gwalt rozumieno byti nie moszet
y tot pomowienyj od Gwaltu wolen byti maiet

Arthykul 13

O Gwaltownie wziatie wmalzenstwo Dewku, wdowy, y kozdoie Niewiesti

Vstawuie, ktoby bez woliey oyca matki, ystryiew, abo inszych blizkich, budi
tesz opiekunow, niaiako kolwiek miestcu wziat ktoroszttych person wyszszey ime
nowanych gwaltom, a niemniwszy iszby ie w malzenstwo poslubila, ktoby przyszlo pe
red nas hspdra, abo pered kotoryj wrad nasz, Tohdy takowaia persona maiet
pierwiey wziata byti do sohniestzu toho wradu pered kotorym sie to
prytoczyt, maiet byti dana do rosprawy nachowanie natakowoie miestco
hdieby wodle stanu swoieho przybielych kotorych wtinie chowana byla,
y gdy sie to pokaszet sprawa zo iako przyiatiele krewnych opiekunow
takiesz yieie samoie na to pozwolenia nie bylo, Tohdy tot ktosie toho kasit,
maiet horlom karan byti, A zakaniestku tretiaia czast wsieho ymienia
ieho maiet spasti natuiu personu gwaltom wziatuiu, A szkody kotoryi
sie budut przyto Gwaltie stali, zadowodom nadwoie czastiach toho sz
ymienia ieho maiet byti skazano, A ktoby ymienia leżaczoho niemiel,
yno na maietnosti ieho ruchomoy, Nizszli iesliby dewka olkrytosczy to pe
red rodicami, abo przyiatielmi swoimi, natoie malzenstwo y nawziatie po
zwolila, y naprawie to zoznala, Tohdy takowaia dewka odpadywaiet
odtwy prawy, y od wsich ymieniey swoich oyczystych, y matierystych,

iako oto wysz:

yjako oto wyszszey opisano wrozdiele piatom, A tot kto zpozwoleniem dewki
wmalzenstwo ie wziat, wzo horla nie tratit, wedze iesliby takaia dew
ka otehodiwszy tak swowolnie odrodicow abo blizkich, budi tesz opieku:
now swoich szto maietnosti ich zebrala, Tohdy otakuiu szkodu wlizy uzonoho
wolno budet stim kto tuiu dewku yzmiem tuiu maietnost wziat, tasze zaraz pro prawa mowity

Arthykul 14

O zabitie zapowabieniem abo wyzwaniem naruku

Isz tesz szkodliwy wczal sie byt miezy poddanymi naszymi zwlaszcza
stanu rycerskoho, kotoryie zaledwa przyczynoiu przystoynoie terpliwosti w
sobie nie zachowywaiuczy, y prawom pospolitym niewbchodieczy sie, y owszem im
iakoby wostia haiuczy swowolne, ybystre odin nadruhoho torhnuwszy sie, a za
tym naruku powabiwszy, y obowiezawszy slowy takimi, kotoryi sie poczstiwosti y do
broie slawy dotyczut, poto spolnie biuczysia, y rany sobie zadaiuczy, o rany
szkodliwyi, y zastia mierzy soboju przychodiat, A nie kotoryi bromiey szkodli:
wych, iakoby protiwko postoronnomu nieprzyiatielu, y dziwnych postupkow doto:
howywaiuczy odin druhoho zabiiaiut, na smiert, y spolnie sie mordniut,
nieinaczey iakoby zwierchnosti y sprawosti nad soboiu nyiemieli, y chotiasz
potczas to sobie obwarywaiut, Iesliby odin druhoho ranil, abo zabil, zeto
ho na sobie sami y potomki ich poszukiwati nie maiut, odnakze to wreczy
pospolitoy zacnoho pomnozenia y postupku mieszyiet, y owszem gdy krow ludz
kaia czasom sia y nie winnie wylewaiet, Pan Boh tym bywaiet obrazon
takze y pokoy pospolity obrazon, A proto my to iako szkodliwo szoy
obraini w Panstwie naszom w W. K. niechotieli dopustiti bolszey szyrytisia
a pokoy pospolity dobre obwarowywaiuczy zarodom, y pozwoleniem Panow
rad naszych, y wsich stanow do toho Statutu nalezaczych, Vstawu
ie, aby wzo otsieho czasu swowolnie bes przyzwolenia naszoho hospodar
skoho, kotoroie tolko za wielikimi, a znamienitimi przyczynami pochotiti ma
iet, y na osobliwom wwazeniu y wznaniu naszom hspdrm, s Pany radami naszy
mi, A wwoysce za pozwoleniem Pana Hetmana Panstwa toho wtkoria
stwa nalezati budet, naruku powabyati, y wyzywati nikto nikoho nie s
miel, y slowy kotoryi by sie dotykali poczstiwosti, y dobroie slawy sla
chetnoie wtom y ieho nie obowiezywat odin druhoho ran niezadawat
y nikto nikoho nie zabiiat, Ale owsiakii kryiwdy swoie, by tesz y o

Nebolszy

Nabolszyie, y nabolowieyszeie prawo pospolitym, wodle sieho Statutu kazdy odin drugim sie rospirat, A iesliby kto nad sieie prawo y ustawu naszu wyzwawszy naruku rany iakii ie zadat, abo chotiaby y tot powablenyj o noho kto iohonyzwat ranil, Tohdy za rany nie maiet byti czyniena nawiezka, Gdyz nie miel na takowoie swowolnoie, y niepristoynoie powabie nie suimo zakaz prawa pospolitoho prizwalati, odno tot kto druhoho zraniwszy sam nieranienyj zostaniet, maiet u wiezieniu na zamku naszom stolecznom wilenskom wyszanie pol hoda siedieti gdy to na nieho za dowodom sudu ziemskoho ranny dowiedet,

A iesliby sie obadwa zranili, Tohdy uzo sobie ran odin druhom platiti, y prahowati nie maiut, A tyz wze obyczaie maiet byti rozumieno jesliby naruku wyzwawszy sia, na smiert odin druhoho zabil, Tohdy tot kto zyw zostaniet, bud wyzwanyj, abo kto wyzwal tot za onoho zabitoho sprawa od urzadu Grodzkoho toho powietu w kotorom osiedlost swoiu maiet nycznak odno na horlo maiet byti karan na smiert, y krowu ieho, swoiu krowiu zaplatiti maiet, za zatobou y popieraniem od dietiey y blizskich toho zabitoho, Lecz holowszczyzna uzo po takowom skaraniu placzona byti nie maiet, Gdyz z otom wiedal y sam na to zezwoliat, A iesliby zaraz po takowom zabitiu tot muzoboyca poyman nie byl, abo pozwanyj buduczy ku prawu nie stal, Tohdy protiwko niemu dalej taki postupok prawny maiet byti czynien iako wyszey o muzoboycach iest opisano, A takze toz odnom stoit kotoryby spokoynym buduczy na takoie nie pristoynoie wyzywanie nie pozwalal, takowu oborona y obwarunok postanowliaiem, by tez y na boley tot protiwnik ieho slow iakich dotkliwych stawil, y cztiwosti ieho domowlaiuczy y dotykaiuczy naruku ieho powiabiat, A on gdy nie poydet, a pokoy posliey za czesnoy waiuczy zsieie u stawy y prawa nie wystupil, Tohdy uzie takowyie slowa nieho ie y dobroho imieniu ieho szkoditi nie mohut, Ale y owszem to protiwniku ieho samo iako wystupniku maiut szkoditi, y takze takowyj spokoynyj utieklszy sia do nas hospoda, abo do urzadu naszoho Nalezno ho zaraz takowoho protiwnika swoieho do prawa o niebezpiecznost zdorowia swoieho y o winu zastolwa dotkliwyi, wedlug artykulu dwadcat siemoho rozdielu tretieho pozwati, y tam daley protiwko nie postupowati iako o odpowiednikach iest opisano

Artykul 15

Hdieby kto bere

Hdieby kto beremiennuiu Niewiestu slachtianku zbil, abo koniem potrutil y zabil,

Ustanowiem, Iesliby kto niebuduczy prinuszony zadnoiu prihodoiu, toiest zorwaniem udy unieszieniem twardoho toho konia, y inszoiu iakoiu prihodnoiu prycznoiu odno z ufalstwa y opilstwa swoieho, abo umyslnie to uczynil Niewiestu beremiennuiu slachtianku, bud tez y inszoho stanu bieluiuczy nakoni potrutil, abo ieie czym kolwiek zbil, y obrazil, tak yzby plod mertwyj poronila a sama zywa zostala Tohdy zadowodom slusznym maiet ieie wedlug stanu Nawiezati, y zatym uwinu uwiezieniu u zamku abo dwore naszom toho powietu czwiert hodu siedieti, A w kotorom toho zbytku ieho obrazeniu plodu poronienoho maiet tak z za to iawnym upokoraiuczy sia pered Panom Boho na sobie odniesti czeres hod odin, czotyry krot na swiata urocznysti, toiest raz na den Narozenia Pana Chrystusowoho, Druhi raz na den hromnicz, Treti raz na den zmartwychwstania Pana Chrystusowoho, A Czetwierty krot w den swiata zoslania Ducha swietoho, u dwierey kostielnych wenutr nasamie: szbu pod miestom na to nahotowanom na kolkot od ziemle, stoiati, y hriech swoy pered ludmi, wchodiaczymi y wychodiaczymi z kostiela yawnie wyznawati A poto toho obieczowati spilnostiu stiereczysia y nie dopusczati, Lecz iesliby oboie toiest y plod, y matka sprycznyj ieho zmerli, Tohdy on tez za zato nahorle maiet byti karan za slusznym dowodom iako o kotozaboystwie stanu slacheckoho, y tez prostych ludiey na swoich miestcach dowody sut opisany, A holowszczyzna pred sie y zmienia y maietnosti ieho bliskim ieie tolko za samuiu matku maiet byti placzona wodle stanu ieie, Paklisz by toie potrutienie, y obrazenie Niewiestky beremiennoie, stalo sie nieumyslnie prihodnie, o to maiet byti sudzono, iako o inszych muzoboystwach nieumyslnych

Artykul 16

O tom ktoby nozom abo iakim ynym oboiu miezwykim naczyniem, koho zabil abo ranil,

Gdyby kto koho umyslnie zhniewu a za pamietlostiu serca zloho noho pinahon, Gincz zatom zabil, Takowy iesli budet slachticz, a tot tez slachticzu uczynit zadowodom slusznym czwiertowan byti maiet, A iesli prostoho stanu czolowiek slachticzu uczynit tot budet karan czwiertowaniem, A hdieby slachticz prostoho czolowieka tym sposobom zabil tot ruku tratit, okrom poymania na horaczom uczynku ocziom iest u sie Statutie opisano, A holowszczyzna pokazdo tako z maietnosti placzona byti maiet, A iesli kto nie zabyiet

tolko ranit

tolko ranit, Tot budetli slachtic, za slachticzowo obrazenie utiatiem ruki, A za czlowieka prostoho zaplatyju pieniezno iu, tak iako za holowszczy znu karan budet, Iesliż tak to czlowiek prostoho stanu uczynit, tohda obrazenie slachticzowo horlo, a za prostoho czlowieka ruku trati

Artykul 17

O zabitiu abo ranieniu zdradliwym potaiemnym obyczaiem

Ktoby koho nieswiedomie bez swady ale mordlivie zdradliwie, a potaiemnie odno czy, abo y w dien zabil, to iest abo w dorozie krzyianskoiu, sluzhu, z zaplotyja, abo u mieszcze, w siele, nabezy zasiedszy abo w tom, czeres dwieri, czeres okno, abo w komorce taiemnoi potrebnoi, iakoiu strelboiu postrelil, albo z ruczenoiu broniu iakoiu zabil, bud tesz spiaczoho iako kolwiek o smiert przypravil, albo tesz obiesiedzie, albo tesz w inszo iako z hromazenija ludi, Ale mortesko potaiemnie, puinale, i iakoiu kolwiek broniu zabil, a na tom by u czynku byl poiman, abo to naniecho slusznym dowodom bylo perewiedeno, Takowy iesli to slachtic slachticzu uczynit, srogoiu smertiu czwiertowanie, abo na pal bitiem karan, y pot stiwosti odsuzon budet, a holowszczyzna z ymienia albo maietnosti ieho ruchomoie sowito zaplacona byti maiet, A iesli mieszczanin tolko ranit slachticza, predsię horlo karan budet, y nawieszka z ymienia zaplacona byti maiet, A iesli to slachticzu czlowiek prosty uczynit Tohdy za zabitie posluhaniu na horlo roznymi srogimi mukami z tieho swieta zhlazon budet, a zaranu stiat byti maiet, Pakliżby kto nad tym z naprawy czyiejie uczynit, y toby powiedaiuczy smiertiu poniest swoiu zapieczatowat, Tohdy pry inszych slusznych iawnych znakoch kotoryie by się u toi reczy okazati mohli, za dowodom slusznym prawnym, y za tot kto by naprawil tak iako y tot kto to uczynil, karan byti maiet, A niebudetli znakow dowodow iawnych slusznych tolko powolanie smiertiu zapieczatanoie, od toho obwinieny tym powolaniem odprysiehnutisię powinien budet,

Artykul 18

O zapaliaczoch miest y domow

Ieslibyy kto tak zloho, a zlo dilowoho u czynku zaszy tsia, A smiel umyslnie zapaliti, zamok, miesto, abo dwor nasz hospodarski, Abo tesz zamok, dom kniazki, Panski, slachetski, Ktoby to zapalaczu mieprowitie od usskoho wina byla dana, abo by iesli zaraho na tom uczynku bylo poimano, To: hdy za dowodom slusznym prawnym, tak iako o inszych reczach krwawych

zwlascza iako o domowoch naiezdu Gwaltownoho na dom slachetski A mie: nowitie okolo prysiehi z trema slachticzy iest wyzszei opisano, zosta nietli wto winien maiet byti sam ohniem spalen, A maietnost wlozonaja o: hnim z maietnosti tesz ieho iesli kotoraia budet placzona byti maiet.

Artykul 19

Ktoby zabil gwaltownika w domu swoim y pomocznikow ieho

Tesz ustawuie, ktoby naczy ieto abo na hospodu Gwaltom naiechal, abo naszol, A tot hospodar domowy tak tesz y host kotory w tom domu abo hospode stoit, onoho Gwaltownika samoho abo pomocznikow ieho boronieczy dom abo hospody swoiei zabil, Tohdy skoro po onom gwaltie maiet susiedow okolicznych obeslati obwolati y opowiedati, y toho sz czasu do urjadu naszoho sudowoho toho powietu w kotorom się to stanet yechati, abo poslati y wziem z ym woznoho, y storonu ludey dobrych slachtu, abo ynszych susiedow wiery hodnych ony gwalt y za bitoho Gwaltownika w domu swoim okazati, a potom gdy budet o toie zabitie obwinien, Tohdy za okazaniem slusznych znakow Gwaltu, maiet z zonoiu y z dietmi let dorostlymi, y z trema slachticzami sobie rownymi, a niebudetli mieti zony abo detiey, yno s tymi trema slachticzy, a niebudetli trech slachticzow do odprysiezenia z soboiu mieti, yno z slubnymi czeliadiu domowoiu samo piat predsię maiet przysiehoiu się odwiesti, na to yz tot zabity Gwaltom naiechal abo naszol, a stalosię zapoczatkom toho zabitoho, A iesliby tolko ranil a nie zabil, Tohdy sam odin Pan domowy abo host w hospodie stoiaczy maiet przysiehnuti yz yako Gwaltownika w domu swoim ranil, takowy holowszczyzny rany y szkod nikotorych platiti nie budet powinien

Artykul 20

Ktoby naiechal abo naszol na czuzoie ymienie abo na sielo gwaltom A tot boronieczy gruntu swoioho zabil

Tesz ustawuie, kotoryby slachticzu slachtic abo kto kolwiek yny umyslnie na czyie ymienie, na sielo, ludi, y na grunty, Gwaltom naszol, abo naiechal, y gwalt abo znacznuiu iakuiu szkodu czynil iako zabranie ludi bydla s tatku zatyem, abo braniye zboza, syena, rubaniem lesow, hayew, abo kazniemie hranicz, miez, kopcow, lowieniye ozere, A tot slachtic boronieczy ymienia swoioho onoho Gwaltownika swoioho zabil, abo ranil, Tohdy maiet tymze sposobom yako wyzszei o Gwaltowniku domowom iest opisano przysiehoiu swoieiu odwiestisya, A gdy prysiehoiu się odwiedet, yz ieho iako Gwaltownika na takowom uczynku zabil, abo ranil, za takowoho holowszczyzny

Nawiezki, ani sskod takze platiti nie budiet powinien, a o swoiu krzywdu
y sskodu, ktoraia się budet wonczas stała predsię to na czyie ymienie by
to nawiechano wolno budet na ono gwałtowniku abo na ymieniu y drużie
tnosti iego wsiakoy prawom dochoditi

Arthykuł 21

Ktoby nakoho na dorozie zasieł, A wto sam zabit był

Vstanowie, Gdyby slachtic druhoho slachticzu dobrowolnomu na dorohu zasieł
chotiaczy iego wmyslnie zabiti, abo raniti, a tot boroniaczy hordla swoiego
toho kto zasieł zabił, Tohdy storo powno zabitum maiet s ieczati y opo
wiedati to wradu sudowo nablisszo, y do wradu iedużczy sąsiedom okolicznym
y koho wdorozie podkaiet opowiedati, A potom gdy się to do prawa przytaczyt
A zona, abo dieti, y blizkii zabitoho, mieniliby to ze tot zaboyca sam to zabi
tho był zasieł, abo pak na dorozie wsomnoszy abo podkaoszy nie winne
bez przyczyny, y poczatku iego zabił, A taiaby zona dieti abo blizkii przy
to zabitiu sami byli, y wtakoy by reczy zobustoron zasobou dowody mie
li y doprawa stawili, Tohdy wrad dla lepszoie pewnosti, y doznanya spra
wosti maiet na sskhutiny, to iest na wywiedowanie toie reczy tam
do toho miesta, y do toie okolicy hdie się tostanet wodług poradnu
osskhutiny mieczy postanowienoho sa wyiechati, abo wysłati, y zakim bo
słusznieyszych y znacznieyszych do noddow tak na wywiedaniu iako y napra
wie wsudu kn swiedectwu y kuprzysiazie budet, to wrad na dowod albo
odwod przysiahom samotretiemu bud zludmi stronnymi, abo womiedo stat
ku obiczich liudiey zony abo muzu dietmy, A hdieby detiey niedorostych
nie było, y no z slabami z cziledu przypustiti maiet, A chotiaby zatobnaia
storona prziatieli zabitoho, sami przy to zabistwu niebyli, Alebo wdy słu
ha albo kolko ich przy niem było, Tohdy takowy słuzi maiut byti do swiec
stu wradowoho wziaty, y wnich o to pilnoie wywiedowanie maiet byti czy
mieno porozumych o to pytaiuczy, ktoryi słuzi iesliby tosz to y po
winnyi zabitoho twierdili, y przysiehom swoiem toho podpierti chotieli
Tohdy y wtakoy reczy maiet wrad takze się zachowati iako wyszey o
pisano, A iesliby słuzi zabito wswiedectwie buduczy zzatobnyu prziia
tiel iego niezhazalisia, y no tot obwinieny bliszszy budet yako wyszey opi
sano samotret, odprzysiehnutisia, y tak od smerti y hotowszczyny y sskod wo
len budet, odnosz hdieby się toie zaboystwo stało, bez bytnosti ynszych

liudey, tak przyiatiel iako y sluh, tolko mieszy dwoch osob, A przyiatieli za
bitoho kaliby się kudowodu, Tohdy takiez zaslusznym wywiedaniem czerez
wrady zawyświadczenie liudiey wiery hodnych wzo tot obzalowany blizszy
budet, przy opowiedaniu swoim chotia y sam odin odprzysiehnutisia, A po od
przysiazeniu od horła, hotowszczyzny wieziennia, y od sskod wolen budet, Pak
liss by cholowiek stanu prostoho, nie slachtic slachticzu dorohu zasiet,
chotiaczy iego zabiti, abo biti, A slachtic by boroniaczy zdorowya swoioho
toho samoho kto ieo zasieł zabił, Tohdy przy opowiedaniu tako iako wyz
szey opisano slachtic y odin sam moze odprzysiehnutisię, ze to nie wmysl
nie ale zapoczatkom onoho zabitoho woboronie uczynil, A nie czyt szoczetli
się odprzysiehnuti, tot hotowszczynu bez dowodu a sskody sudowo zapla
titi maiet,

Arthykuł 22

O to ktoby koho wiakoy zwadie nie wmyslnie ale woboronie zabił

Gdyby kto wmyslnie z falstwa opilstwa, y iakoho ynoho zloho wmyslu
bud kdie wdo, wgospodie na ulicy, y na dorozie y hdie kolwiek zwadu
s kim poczał, a tot druzi protiw koho zwada poczata boroniaczy zdoro
wya swoho onoho zabił, y takowy przypadok zarazo by liudie storon:
nym, a poto y na wradie nassom sudowom nablizszom opowiedał, A hdy do
prawa o toie zaboystwo przytiahnien budet, Tohdy on maiet wyswiedczy
ti się liudmi dobrymi wiery hodnymi, ktoryi przy to byli y toie widieli, yzz
się to nie wmyslnie, ale woboronie stało, y przy takowom wyswiedczeniu, ye:
sche sam tot maiet samotret na to prysiehu uczyniti, yzz toie zaboyst
wo nie wmyslnie, ale zapoczatkom onoho zabitoho, y woboronie uczynil,
a po przysiazie od horła, y wieziennia wolen budet, tolko predsie hotou:
szczyznu powinien budet zaplatiti, Lecz iesliby tot ze kto zwadu poczniet ko
ho zabił protiw toho przy zabitom dowod storonie zatobnoy maiet byti do
puszczon, to iest przy opowiedaniu liudie stornnym y wradu y przy ynszych
postupkoch prawnych samotretiemu na przysiehu

Arthykuł 23

O nie wmyslnom a przyhodnom muzoboystwie

Vstanowie, iesliby kto sprzyhody, a nie zchuti, nie zwazmi, a lie z nieowiedomo
sti strelaiuczy na zwier, abo na ptaczu koho zabił, Druhoie iesliby remiesnik bu
duiuczy do abo muruiuczy, a derewo, abo Cehlu, kamien nie obacznie upustił y koho tym zabił

Tretieie, Jesliby sieluczy derewo sieklera stoporyszcza spadszy koho ranila y odtoleby ranij umer, Czetwiertoie, kdieby posieczenoie derewo walaczysia zniewiedomosti toho kotory siek koho zabilo, Piatoie iesliby kto strelaiuczy zluku, abo zrusznicy doszaplu, iakoby ynoho czelu strela, abo kula uziawszy poswat obok, abo czerez horu koho zranila, a odtoleby ranij umer, A nie mieliby tyi osoby promieżku siebie perwey nikotorin wasni y zaszty, yno dlatakowoho pryhodnoho muzoboystwa, gdysię ludmi dobrymi wiery hodnymi, kotoryi toho budut wiedomy wyswiedczyt znymi, A wniei dostatku obeyich chotiaz z slabami swoimi, prynamniey gdy samotret pryisiahnet, takowy nahorlie, y wieziénie karan niebudet, wedze holowszyznu wodle stanu zabitoho, detie abo blizkim ieho zaplatiti budet powinien

Arthykul 24

O ranie wo oboronie zadanoy abo ymiednymyslnoy

Kolibytesz kto koho ozranienie swoie dosudu pozwat, A ony pozwany znaiuczy się doran mienowatby, ze to uczynil woboronie zapoczatko toho rannoho, Tohdy tot pryapowiedaniu swoim nawradie, y priswiedectwie ludi storonnych, kotoryi prytom byli y to widieli, bliszy budet nato pryśiehnuti ze to uczynil prynuszony woboronie, y zapoczatko onoho rannoho, a potakoy prysiadie od rany wolon budet, A osobliwie kdiebysię to trafilo, zeby kto koho pryhodnie ranil a nie woboronie, y brat syę naodwod, takowo to ynti nie maiet, Gdyz nikto niedkoho wnie winnosti swoiey ran tierpieti nie powinien, Ale tot kto ranil winien budet ieho wodluh stanu nawiezati

Arthykul 25

Sluha kotoryby boroniaczy Pana swoioho koho zabil abo ranil,

Tesz ustawuie, isz koliby wiakoy zwadie sluha Pana swoho boroniaczy koho zabil abo ranil, takowy odkozdoho prawa maiet byti wolen, Ale storona zatobnaia budet tiez rany y holowszyzny dochoditi u nieho Panu, Dieski iesliby czyi sluha swowolnye bez roskazania, y bez zwady Pana swoioho pered oczyma koho zabil, abo ranil, Tohdy Pan ieho tkoho slubu swoho maiet poymati y do wiezienia wsaditi, krownym zabitoho dati wiedomost, A iesliby folguiuczy slużebniku swoio poymati ieho nie chotiel, abo nie moh, a on zatym utiekl Tohdy tot Pan powinien budet sam holowszyznu platiti, stranno zarany iakoho stanu budet, zarany zaplatiti, A po zaplatie ho

lowszyzny

holowszyzny, maiet nato prysiahnuti, ysz bez roskazanya y porady ieho toie zaboystwo, abo rany stalisya, y onoho sluzi ziakich pryczyn niemoh poymati, A iesliby się odprysiehnuti niechotiel, Tohdy zapopryśiezenie stoho ny zatobnoie, za holowu maiet horszo karan byti, a zarany napowiezati

Arthykul 26

O zabitie czolowieka pereiezdczoho y bezplemennoho

Vstanowie tesz, Jeslibysia totrafilo kdieszkolniek zabito czolowieka pereiezdczoho, abo bezplemiennoho, kotoroho holowszyzny iskati niebudet kto, Tohdy skoro takoho czlowieka trup budet znaydien, toho sz czasu urad zamku abo dwora naszoho maiet obostati wsich mieszczan ludiey sielskich, tak toho poddanych naszych iako y poddanych slachetskich, y opyt uczyniti nuszyctwa, A kdiebysię natych dwoch kopach oto zabitym dowiedati niemohli, Tohdy tretiuiu kopu prysiaszniu maiet urad zobrati, Nakotoroy powinni budut stati wsie tyi kotoryi na toy kopie powinni stawati, A urad maiet zauczesticzoli y z sieti okolicznych ktory czolowieki starszych, iako woyłowo, tawnikow, y ynych muzow dobrych wiery hodnych, do prysiehi obrati, a tyi obrany powinni budut prysiahnuti nato, ysz sami niesut pryczynoiu toho zabitoho, y otakowo zaboyczy niewiedaiut, A iesliby kotoryi stych kopnikow naprysiaznoy kopie niestali abo chotya y stawszy prysiahou sia odwiesti niechotieli, Tohdy takowyi budut powinni holowszyznu sami platiti, a sobie winnoho yskati, A taia holowszyzna maiet zostati pryto uradie wokotoroho tot trup nalezion A poto gdyby toho zabitoho krewnyi wynaszlisię, y swiedetstwo dostatowoie napowinnost krewnuiu zasoboyu mieli, Tohdy Maiet taia holowszyzna onym krewnym oddana byti, A taia kopa maiet byti czyniena wokol podwie mili, ludi na mieyscu uzywaiuczy czerez woznoho, ohołoszanie natorhoch, pryhostiele y wniezdie oto daiuczy znati, kdo sia trafit, A iesliby czerez try hody, nikto zpowinnych dotoie holowszyzny nie prypowiedatsya, Tohdy urad toie holowszyzny polowiczu maiet pry sobie zostawiti, a polowiczu nasspital oddaty,

Arthykul 27

O holowszyznach ochronieniu czlonkow y o nawiezkach slachetskich

Ktoby slachticza na smiert zabil, abo iakim kolwiek obyczaiem osmiert pryprawil, A wtoby sprawa wodluh sieho Statutu winien zostal

Tohdy zatoho

Tohdy zatoho zabitoho, pryinszom karaniu coie statutie wodlug wczynku opisano, maiet byti holowszczyzna płaczona sto kop hro: A ktoby zasię obyczaie okrutienstwa zhordiwszy zwierchnostiu naszoiu hospodu, y prawo posponi a sam swowolenstwa y srogosti czynaiuczy, y pastwieczysie nad kim, A gwałtownie po woli icho sobie maiuczy, kotoro szlachticzu, abo szlachtiance ruku, nohu, nos, ucho, huby utiał, tak zeby prawie procz kotory szczych członkow odpał, aboby oko zuby wyrwiał, albo wybił, aboby naoko oslepił ktoby sprawa winien został, Tohdy nasladuiuczy toto prawa Bozoho

Vstawuie, isz zatakowy kozdy członok utiaty, wrezany, abo wybity tot kto toto winien zostanet, maiet tesz takowy członok utiat, wrezan, abo wybit byti, a zawinu takowoho okrutienstwa y swowolenstwa, y na nakład prawny storony zalobnoie, pretsie budet winen zatak kozdy członok storonie zalobnoy popiatdesiat kop hro platiti. A iesliby obiedwie ruky Nohi, y obadwa ucha utiał, abo obiedwie oka wytiał, abo wybił, To kdy tesz protiwnaia storona prawom perekonanaia, takoiesz karanie y nakłady ze członkoch zna horodoiu sumy pieniezny, iako wyszszy opisano, maiet sprawa odwratu odniesti, A iesliby Palec abo kolko ich uruku, abo Nohi utiał, Tohdy y zato takoiesz rownoie karanie winnom czyniono budet, A zapłata pieniezznaia zakozdy palec utiaty maiet byti podwadcat kop hro,

Pakliszby kotory szczych mienowanych członkow nie był utiat, tak zeby prasz odpał, aliebyszoho zranienia był tak wielmi ochromien zebysim dobrze władnuti nie mohł, Tohdy zatakowoie ochromienie zakozdy członok, ruku, Nohu, ucho, huby popiatdesiat kop hro zapłatiti, A za palecz ochromienny takesz dwadcat kop hro: zapłatiti maiet, A iesliby ktokoho wkotoruiu ranił, kotorole by rany rez zamknut, chotiaby sia y wyhoił, y żywo został, aleby oto poto mowiti nie mohł, Tohdy tot maiet sto kop hro iako holowszczyznu winowati zapłatiti, A za woiny wieziemiu w zamku abo w Dwore naszom sudowom hdie sia sto stanet y nadmie wiezy szest niedziel wziemle posiedieti, zaranu krwawuiu wholowie kotoroie by kosti wybierano tridcat kop hroszy

Za ranu oblicznuiu sorok kop hro, A ktoby tesz koho umyslnie na zielszywost stanu szlachetnoho, kiiem, kiestientom, Bulawoiu, albo Puhami. Dubczy y inszymi iakimi prypravami był, albo biti kazat, zatakowy kozdy boi, y zielszywost, maiet byti Nawiezki płaczono sorok kop hroszy

Kop hro, A yesczse dlatakoie rany wholowie dowybierania kostiey y czerez twar danoie, takze dlabitia kiiem, Puhami, Dubczy, y inszymi pryprawami, zawinu takoho zuchwalstwa a y swowolenstwa wzamku abo wDwore naszom sudowom tohosz powietu hdie oto prawo budet dwanadcat Niedziel nadmie wiezy siedieti, A za ynszyi rany iakoiu kolwiek bronieiu biesznoiu, zwyczaynoiu kuboyu zadanoie nawiezki dwadcat kop hro płatiti, A kto szest Niediel wwieziemiu wzamku abo wdwore naszom Sudowom siedieti, a ktoby policzok kom dał, abo borodu, abo wołosy rwał, takowy zato dwanadcat rubli hro platiti, y wwieziemiu try Niedieli sie dieti maiet, A bielyi holowa szlachtianka y ako holowszczyzna tak y Nawiezka sowito maiet byti skazywana, takze y wwieziemie sowitym karano, Tymze obyczaiem osobam duchownym wsiakoho Nabozenstwa chrestiianskoho, y ich zonam y dietiam ich kotoryie zwienczalnych zon pochodiat maiet byti holowszczyzna Nawiezka y nahoroda za ochromienie członkow tak iako y ludiom Narodu szlachetnoho, A toie wwieziemie wosie artyku le nawinnych opisanoie maiet byti wykonywano zaraz skoro poskaza: zanyu wradowom, Pakliszby szto szczych reczey wierchu mienowanych odinzanyu wradowom dubom wczynił nieumyslnie, nieobyczaiem okrutienstwa Ale wdraczye sprypadku y kotoby sprawa winnym był naydien, Tohdy takowy y za utiatye abo wybitie członku karania naticle swoim odnositi nie budem Ale tolko winoiu pieniezznoiu, y wieziemiem takim iako wyszszy opisano karan byti maiet

Arthykuł 28

K toby szlachticza wział do wieziemia swoioho swowolnie y nad nimsię pastwił, abo ieho wwieziemiu umoryl

Vstawuiem, Iesliby sia ktokoli mieszy stany Narodu szlachetnoho, zwłaszcza ubozszym od mozniyszych, y komuszkolwiek odkoho trafilo, zeby iawnie zmocnieyszysta, abo taiemnie za czerez siebie, abo czerez sługi Poddanyi swoie koho druhoho wział dowieziemia swoiho czołowieka nieuinnoho, y prawom nieperekonanoho, bud wotom sposoby, y wdoroze, abo naiakom kolwiek miestcu icho potrafiwszy, y wwiedszy ieho odmiestca domiestca aboy nawodnom miestcu tayemnie, bud tesz y iawnie chowaiuczy wieziemiem bitiem, moremie holodu y czymkolwiek okrutienstwo, y zelszywosti iakii nad nim.

nad nim wedlug myśli swoie wÿkoniwal, Adzieti bliskie abo zona onoho posazonoho, ÿ ktoszkolwiek spowinnÿch dzieltby sia do nas hospda, abo do wradu nasszoho Grodskoho, Tobotÿ wedle obÿczaiow dobrÿch dawnÿch kotorÿi ÿ pered tÿm w to Panstwie nasso bÿli zachowÿwanÿ. onÿ takowÿe bez prawnie tierpiaczÿi, mocu zwierchnosti nasszoie hospkoie, czerez poslanca na szoho, abo czerez woiewodu, abo starostu toho powietu kotiesia to dziiati budet za listom ÿ poslancom ieho, maiet bÿti napierwieÿ zwiezienia wÿmat ÿ wÿpuscen Potom ie sprawost bez prowoloki maiet bÿti wczÿniena, czerez tot ze wrad Grodskÿ, narokom perszom iako nazawito, bud zaocznie abo ocziwiste kto dalszÿ potomÿ na toze ÿmieniu kotie wiezieniu znaÿden budet, abo kotie tretieÿ wnablizszom ÿmieniu na czotÿrÿ niedieli, Akdie bÿ tot kto koho wwiezienia maiet poslantu nasszo abo wradowo abo czerez wradnika slub ÿ poddanÿch swoich, nzalu abo kotie kolwiek wwiezieniu swoim osobo noho ÿskati, abo nÿ dierzno zwiezienia wÿmati nie dopustil, Takowo woho prÿiateli onoho wiaznia maiut takosz do nas hospda, abo do wradu Grodskoho pozwati, zebÿ sam stal ÿ toho wiaznia postawil, A takowÿ protiwnik za perewodom prawnÿm na hospdu do skarbu nasszoho powinien budet zaplatiti wiÿnÿ sorok kop hro, a to nam e poprawie wrad Grodski sprawiti ÿ do skarbu nasszoho oddati winien budet, A nad to czasu prawa ozo tako protiwniku w toÿ reczÿ nadÿwod nie maiet bÿti dopusczono, Ale zatobnaia storona blizszaia budet, toho bezprawia naniego dowoditi, A chotiaz bÿ tot wiazien ÿ obrom takowoso czerez wrad nasz wÿpuscenia stoho wiezienia wtiekl, abo czerez paruku wÿszol, i sie bie wÿswobodil, A takoie bezprawie ÿ kriwdu swoiu zarazo skoro powÿswobozeniu swoim liudiem wierÿ hodnÿm, koto rÿmbÿ naiperwieÿ potrafil, ÿ potom nablizszomu wradu nasszo sudowo opowiedat ÿ do knih zapisati dal, Takze prÿ pozwawszÿ oto do prawa, a toho iakimi stu sznÿmi znaki popersszÿ nato samo trete zonoiu ÿ dietmi, A wmiestos tatku zonÿ ÿ dietieÿ, swoich dorosÿch, ÿ no sprÿiatielmi abo z slubami swoimi tolko liudmi nie podeÿzrenÿmi, wierÿ hodnÿmi prisiahnut, Tobotÿ zatakim dowodom ieho tot kotorÿ ieho wwieszieniu bezprawnie derzal, powinien budet iemu naperweÿ Gwaltu dwonadczat kop hro zaplatiti, ÿ prÿ tom sowito, abo wdwoie, iakobÿ ieho dwakrot kÿ ie bil, nawiezati, ÿ wsiu skodu ieho kotoruiu bÿ w tom wiezieniu omieszkiwaiu czÿ podniat, zasluszÿmi ÿ prawnÿmi dowodÿ ieho powinien budet iemu opraviti

ÿ nahorottiti, A za swowolenstwo takoie, ÿ lehkoie powazenie prawa ÿ pokoiu pospolitoho, ÿ escze powinien budet, takowÿ wÿstupnÿ wiezienie, czwiert roku sam wtierpieti, wwiezÿ nad nie nakotoromku postawlenoÿ natoze wradie Grodskom na kotorom oto budet prawom perekonan

A iesli bÿ kto wpornÿ buducszÿ, abo zapoznÿ stati, abo sam stawszÿ wziaznia toho postawiti, abo tesz poskazaniu onoho wiaznia zwiezienia wÿpustiti, bud bÿ tesz sam wiezienia podniati nie chotiel, takowoho za oznaÿmieniem nam o tom od wradu maiem roskazati s panstw nasszÿch wÿwolati, A toho wiaznia mÿ hospdr mociu zwierchnosti nasszoie czerez poslanca nasszoho abo wrad nasz Grodski sam ierbati maiet mocno zwiezienia wÿmati, ÿ na wiezku ÿ tesz skodÿ zatowodom naÿmirniu protiwnoho odprawiti,

Paklisz bÿ sia ÿ escze ÿ w tom poslancu nasszo abo wradu Grodskom kto sprotiwil, takowÿ buducszÿ pered nas hospda mandatom nasszÿm narok stawitÿ, albo pered sud kotorÿ, kotie storona powodowaia pochoczet, pozwati horlo tratit,

I eslisz bÿ kto koho wtakowom swowolnom ÿ bezprawnom wiezieniu maiuczÿ wmoryl abo oslepil, ochromil, ÿ nacz kolwiek wkomnÿm wczÿnil, Tobotÿ to wsie czÿm bliznemu swoim stal lekkim ÿ zarfatÿm powazeniem ÿ zbarzenie prawa pospolitoho wskodil, ÿ ieho obrazil, zasluszÿnÿm dowodom sam maiet wtierpieti, ÿ tim karan bÿti zrosudku nasszoho hospdskoho. albo sudu kotoroho, abo tesz wradu nasszoho Grodskoho, A iesli bÿ do smierti za moryl wwiezienie, A to bÿ znacznie ÿ prawnie naniego perenieceno bÿlo, Tobotÿ sam takowÿ na horle maiet bÿti karan, ÿ ako muzobojcza, A kotou sczÿzna, szkodÿ, wtratÿ, wsie, zÿmienÿa ÿ maietnosti ieho potomkom onoho za mordowanoho zasluszÿnÿm okazaniem ÿ dowodÿ ich maiut bÿti zaplaczonÿ. tak iako bÿ tesz zÿwo iescze, gdÿ bÿ zwiezienia wÿszol placzonÿ bÿti mieli,

A to zsia maiet rosumieti o slachtiankach, Pannach, wdowach, ÿ muzatkach, Lesz sztosia tÿczet zlodieiow iawnÿch abo rozboÿnikow zwlaszcza mieÿsie tÿch tÿch kotie kolwiek sobie wÿnowatÿch kto potrafit mozet poÿmati, wedtse ÿ takowÿch wodle woli, ÿ myśli swoie sam nie karaiuczÿ maiet do wradu nalezÿnoho zarazom prowaditi ÿ tam ich prawom perekonawszÿ wodle wÿstupku ich dast wrad sprawa pokarati, Takze kotoreie bÿ slachta slubami ruko daÿnÿmi buducszÿmi, a zczaszom zaszkodiwszÿ, ÿ Panow swoo ich zradiwszÿ, abo nie poschnawszÿ ich od nich proz. wtiekali tÿch mozut Panowie ich pohoniwszÿ abo ÿ potom kotie potrafiwszÿ poÿmati, ÿ tak dalej

znimi postupowati iako otom nižij wartijkule dwadtzat wtorom dwa:
nadtzatoho rozdielu iest opisano

Artijkul 29

Iesliby kolko parson slachetskich ozabit ie odnoho slachticza obwinieno bylo

Vstawuie, iesliby kolko parson slachetskich oodnoho slachticza zabitie obwinieno bylo, Atoleby zabojstwo ostatosie nieprij gwaltownom nieiechaniu abo naijtiu nato slachetsku abo na hospodu, takze ani pri rozboiu, A storona zalobliwaia nie wyzwolaiuczij niodno zmich, ale wsich kolko ich budet prij opowiedaniu swoim liudie Storonnijm, ij tess na wradie naszo, prij okazijwaniu wozno ij storonie ran znacznijch, na zabito samotretia ija bud sludmi obcijmi niepodeijzrenijmi abo zdietmi bliskimi, abo hdie detiey bliskich niebudet z slubami, ij szlechtu domowuiu poprisiahnuta, Tohdij odin znich kotoroho nasmiert obieret, ij poprisiahniet maiet horlo karan byti, Atiji pomocznik iecho nakotorijch tess zarowno storona poprisiahnula, ileich budet, maiut holowscziznu sto kop hro platiti, ij wiezieniu rok ij szest niediel sedieti wzamku naszo toho powietuodztwa, hdie sia shto takowoho stanet wwieżij wziemli szest sazon A panowie Woiewodowie, Starostowie, nazamkach naszijch, A wziemli zemszkoij czerez wrad Grodskij, nato miescu hdie sudij odprawuiut, maiut tij ie turmij opatrijnijsc, ij wij kopanije mieti hluboko szest sazon wziemlij zapewnoiu storozoiu, ij nie maiut takowijm wiazniom folgi nikotoroie dopuszczati czijniti ij stoho wiezienia dorolu ij szesti niediel wijpuszczati, A budetli zabito dwoch, albo troch ij kolko ich osob slachetskich zakozdoho slachtijcza osoba slachetskaia maiet horlo karana byti, takze ij o slachtiankach rozumieno byti maiet

Artijkul 30

Iesliby slachtics slachticza nadorozie zabil

Vstawuie tesz, iesliby slachtics slachticza nadorozie zabil, ij lup dozijmil, Koniij rozbitij wparsunu iecho poznal, ij pered wradom ranij swoie okazat, ij tohoz czasu okazawszij toho wparsunu mienowati, albo naijmia ijmieniem wmienuiuczij dokniho zapisat, a potom prijsiahnuwszij kuprawu wodlah okazania ran swoich z szestmia slachticzij bratbijsie kuprisiaze, ij chotiet toho prijsiehoiu dowesti, a pozwanij bij maiuczij od dobroho zachowaniu swoijm

zesije tijm

zesije tijm nikoli nieobchodil, perwoie swiedectwo, ij dawatbij sprawu ze wtom obwinieniu niewiest winien, a prositbij naokazanie niewinnosti swoiei na szkrutiniu, tohdij czerez szkrutiniu maiet oto dostatoczno woie wyswiedczowanie wdielano byti, ij pokazetlisie to zwijswiedczowania pewno ho, zesija nierozboij ale zwada podoroznaia stala, Tohdij pozwanij od rozboijnoie winij sam odin maiet odprijsiahnutisie a po odprijsiezeniu obzatowanij od toho wsie ho obwinienia wolen budet, A wczstiwosti ij dobroho umienaniu iecho toszkoditi nie maiet, ij skinik toie obzatowanie czerez storonu zalobnuiu wijniato ij skasowano budet, A wtakich rozbach maiet byti naobie storonie suzono iako oto nizeij iest opisano

Artijkul 31

Iesliby slachtics kupcow, abo ijnijch liudiey prostoho stanu nadorozie rozbil

Gdijby slachtics obwinien bijl orozboij kupcow iakich kolwiek, ani prijiezdzijch liudiey, abo inijch liudeij stanu prostoho nadorozie, A bijl bij zaraz nato rozboiu zlicza poijman, Atotbij slachtics dorozboiu toho nie znal sija Tohdij wtoijreczij maiet byti nawijswiedczanie poslano ij zakotoroiu storonoiu bolsz swiedectwa nawijswiedczaniu budet, taia ku dowodu abo odwodu prijpuszczona byti maiet Wedze czolowiek prostoho stanu, iesli iemu wtakoij reczij dowod budet skazan, maiet sam sie, to iest, zdwiema slachticzij, a s czotijrma czlowiekami prostoho stanu liudmi storonnijmi, dobrijmi, niepodeijzrenijmi, prijsiahnuti, A po prijsiazie tot rozboijnik horlo karan byti maiet, A szkoda rozboiem vdielana zijmienija plaszona budet, A niebudetli mieti zalobnik tak mnoho stim prijsiehnuti, ino slachtics samtret z slachtoiu powinien budet od toho rozboiu odprijsiahnutisija A bodiedij slachtics narozboiu niebijl poiman, ij licza prij niem niebylo, abijl bij tak zhola orozboij pozwan, a tobij nanieho perszwoie obwinienie bylo ij znakowbij a podobienstwo sluszijch niebijlo nikotorijch, Natakowoho dowod od liudiey prostoho stanu ijti nie maiet, ij on sija odwoditi nie powinien, Ale iesczsze zalobnik winien budet nawiezati, iakobij iecho ranil, A hdiebij tojze slachtics powtore wtakoij reczij tess bez licza bijl obwinien taki sam odin maiet odprijsiahnuti, A zalobnik wzo iecho nawiezowati niebudet winien, Iesliszbij ij potreti raz tojze slachtics orozboij abez licza abbil obwinien, wtakoij reczij wzo szkrutiniu maiet byti czijnieno, ij zakotoroiu storonoiu bolsz swiedectwa naszkrutiniu budet, toij dowod, albo odwod maiet byti skazan

byti skazan, tak iako wyższey w sie[m] artykule opoymano z liczom iest opisano, A
przyiedetli szlachtica odprzysiahnutisia, tohdy strona załobnaia takiesz maiet
iebo zawiazywati, Paklisz by czetwierti raz, otakize rozboy bez lica szla:
chticz był obwinien protiw toho, szo załobnaia strona sam czetwiert z rodnymi
szlachticzami a z czetwiema czołowieku prostoho stanu przysiahu maiet uczyniti
A nie budetli załobnik tak mnoho ludey doprzysiehi mieti, ino tot szlachtic
iescze sam sio winien budet z ludmi dobrymi prawom nie podozrenymi odprzysia
hnutisie, A posle toho gdyby iescze takaia załoba na nieho przyszła, u
zo załobnik gdy sam tret, ieho poprzysiahniet, on hordło karan byti maiet, y
szkoda sa dowodom z ymienia płaczona budet, Wedze kupcza ludia przyie:
zdzaym zdaleka z ynszych czużych panstw kotoryie żadnoho zachowania y
znaiomosti w to panstwie naszom nie maiut, iesliby sie stał rozboy w sie[m] pan
stwie naszom, buti od szlachticza abo od kohokolwiek inoho, Tohdy urad nasz
maiuczy w hlad na artykuł dwadcat osmyi w Rozdiele czetwiertom, kotory
uczyt hostiu sprawiedliwost prudkuiu uczyniti, A bez omieszkania uczyniwszy skru
tiniu, to iest wywiedowanie dostatocznie otakowom złoczynstwie y o zarbo:
waniu a postupkoch toie osoby na koho załoba ydet, y pry takowom wywieda
niu przypatruiuczysia, y uważaiuczy pilnie, y obaczywszy, czas, miestce, znaki,
podobienstwa, y wsiakii ynyi przyczyny ku prawdie wsey reczy służonyie.
Maiet do toho przychilatisie iakoby host bez prowołoki sprawiedliwost słusznuiu od
niesł, dla czoho szo przy swiedectwie na wywiedaniu y przyznakoch iakich słu
sznych abo podozreniu znacznom czołowiek przyiezdży choteia protiw szlachticza
z mienszym dowodom nizli wyższey napisano, to iest samotret może byti do
przysiehi pripuszczon, abo tesz szlachticzy maiuczy osobie y opotiwom zachowaniu a
postupkoch swoich dobroie swiedectwo na skrutiniu, maiet takiesz samotret
od toho obwinienia odprzysiehnutisia,

Arthykuł 32

O rozboi takom kotory by sie stał od poddanych naszych
abo czyich słuh, boiar, y Poddanych,

Gdyby Poddanyi naszy hospodarskie Mieszczanie, albo ludi wołostnyi, abo słuhi
Boiare, y Poddanyi, Kniazskii, Panskii, ziemianskii, szlachticza y kohokolwiek
ynoho na dorozie rozbili, a bylibi zaraz na to rozboi z liczom poymani, Tohdy
takii maiut byti wiedieni do uradu naszoho Sudowoho Grodskoho naybliższo
ho od toho miestca, hdie sie rozboy stanie, A tot urad nasz Grodzki
obosławszy

oboslawszy czeres woznoho listom swoim otworonym, tak naszych
urzadnikow iesliby o naszych Poddanych szło, iako szto ho inoho Pana abo u
radnika ieho czyi ludi budut, y złożywszy rok to prawu, tak iakoby tot
Pan, abo ieho uradnik zieczati moh, A przyiedetli, Tohdy pry bytnosti to
ho Pana abo uradnika, A nie przyiedetli na rok, Tohdy sam urad nasz budet
tych abo toho obwinionoho suditi, y skazywati wodlug sieho Statutu, A iesli
by takii ludi o rozboiu obżałowani, na to uczynku z liczom poymani nie byli, To
hdy uzo takowych obwinionych prawa prositi y sprawiedliwosti sobie z nimi do
woditi maiet u Pana ieho zaliston pominalnym wodlug artykułu sorok os
moho w rozdiele czetwiertom, także y uradnikow naszych zalistom tesz u
pominalnym, A ludi prostoho stanu sużony byti maiut o rozboy tak hdie sia
zaboystwo na smiert stanet, tak y za takim dowodom iako o złodeystwo pro
stych ludi o czym iest w Rozdiele czotyrnadczatom, Artikułech oto posta
nowienych, dostatocznie opisano, A hdie by sia pry rozboiu zaboystwo sta
ło, tam uzo załobnaia storona bliższaia budet, dowoditi wodlug prawa
tak o hołowu, y rozboy, y szkody, a mianowitie pry opowiedaniu urzadowo,
y tesz liudiem storonnym szlachticz sam odin, A czołowiek prosty sam
tret s nim może przysiehnuti, A potakom dowodie winnyi hordło karani
budut, a zahołowu hołowszczyzna y szkody na czom dowod przysiahoiu uczie
nan budet z maietnosti takowych pokonanych maiet byti płaczono,

Arthykuł 33

O rozboy kotory by sia stał od Tatarow

Gdyby kotory Tataryn narodu zacnoho, iako to sut Kniazi murzy, ułany,
obwinien był na uradie naszom o rozboy, A nie budetli poyman z licom, Tohdy urad
nasz sam ziechawszy abo dwoch szlachticzow dobrych wiery hodnych pos
ławszy maiet oto iako napilniey może Skrutiniu, to iest, wywiedania
tak około toho miestca hdie sia szto stanet, tak y wokolicznych
susiedow mieszkania onoho Tataryna dostatocznie uczyniti, wiedl:
ho oto uczynku, ale tesz y o zachowaniu postupkach, y obyczaiu toho Tatary
na, y za takim wywiedaniem przy iakich słusznych znakoch, y podobienstwach y po
dozreniu, urad tak suditi maiet, iako wyższey o rozboiu szlachticzu od szlach
ticza uczyniono, w sie[m] rozdiele, Artykule tridcatom, iest opisano, A ynszyi
Tatary, kotoryi przywileiami in[...] nadanymi nie sut przypuszczony do wolnosti
szlacheckoie.

slachotskoie, rossudok czynien byti maiet, wedlug nalepszoho baczenia swo ho prychiliaiuczysia czym bliszey kuprawosti. Maiet zatobmiu storonu lu diey narodu chrestianskoho bliszych kudowodu y prysiabie nity dowati, wo: dlug doniesienia wiedomosti, y wazenija osob y uczynku woto postupiwszy. Anadaley samotie tieho zatobnika kudowodu prysiahoiu prypuszczaiuczy.

Arthykul 34

O niewiestie beremiennoy nasmiert skazanoy

Niewiesta kotoraiaby byla sprawa nahorlo wskazana zaiakiy wystupok abylaby beremiennaya, Tohdy doporozenia maiet byti wolna odsmierti, wedze predsie maietby ti zadierzana wwiezieniu, apotom gdy porodit, maiet byti horlo karana

Arthykul 35

Kotoryi maiut byti wolni odkarania za muzobojstwo y oszalenych

Vstawnie, isz slugi wratowyie, odprawcy, abo celnary, kotoryiby byli poslani pokoho nieczoszietoho muzobojcu, albo gwaltownika, albo zlotia, y poosietoho, Ana koraszo uczynku wsie statutie wyszey zamieronym ieho ymaiuczy, Atolby zloczynca zhordiwszy wrado y niechotieczy do wradu yiti, y poymati niedaiuczysia poslanna abo slugi wradowyie bit, awto czasie sa byt zabit, abo ranien, Tohdy tyi slu: hi wradowyi zaslusznym dowodo, y zaprysiehoiu swoiem wlasnoju prywyswiadczeniu osoby zwradu nadnymi poslanoie, odkarania zato wolni byti maiut, Aludi sza lenyie kotoryie zadopuszczeniem Bozym odrozumu odszedszy, zwykli ludie rany za dawati, aczaso y zabojstwa czyniti, Tohdy takowyi iesli budut mieti maietnost, od prylatiel y slug swoich wzamknieniu mocno y zastorozoiu dobroiu zwlaszcza gdy wto ia wnie czerez wrad wznani budut chowani byti maiut, A wbohich szalenych ludiey wrad nasz mieskim hdie sia to trafit, A na ymieniach, kniazkich, Panskich, sami Panowie, abo ych wradniki, wwieziemu zadierzywati powinni, A kaklibyi szaleny zwie zienia wyrwawszysia koho zabil, abo ranil, Tohdy zazabitoho wwiezy nadnie roku y szest niedziel, a za rany wlzeyszo wieziemu polroka siedieti maiet, Ahdieby kto tako szalenomu broni dodat, abo ioho kuzbytku slowy pobudil, Tohdy tot sam wo: dlug wazności wystupku zato wtierpieti powinien budet, Paklisz by kto inszyj doroszy byl obwinien, ysz znaprawy ieho tot szaleny boy, abo zabojstwo uczynil, Tohdy obwinieny woto prysiahoiu odwiedszysia wolen byti maiet, Ahdieby pry siehnuti niechotiel, Tohdy wodlug wystupku karanie wtierpieti budet powinien Takze hdieby kto szalewszy a zasia kuzdorowyu, y rozumu zupolnoho pryszol, apo tomby sia to yemu odnowilo, zeby zasia poczal szaleti, y woto szalenstwie koho zabil

Tohdy wzo taki horlom, y zaplatoiu holowszczyznu karan budet, bo tot wiedaiuczy dosie bie taki prypadok, powinien okolo siebie opatrnost y storozu mieti y mierniesie chowati

Arthykul 36

Ktoby zloczyncow, zlodieiow iawnych rozbojnikow ludiey wywolanych usiebie wiedo perechowywal

Tesz wstawuie, ktoby spoddanych naszych ludiey prawom nahorlo perekonanych zloczyncow rozbojnikow iawnych, wywolancow iakichkolwiek abo czti odsuzo nych, wiedaiuczy otako perewodie prawa, y poobwolaniu takowoho skazania abo wy wolanija, wto powietie hdie ony perekonany abo wywolany osiedlost swoiu maiet, wiedo, abo wymieniu swoim perechowywat, abo zaslugu ieho wsiebie chowat, abo znimi obcowat, y im kotoruiu radu, abo pomoc ku szkodie reczy pospolie abo zosobna koto roiekolwiek osoby spoddanych naszych dawat, y czynit, abo tesz reczy zlodziey skich wiedomo posyiwat, atoby nanicho perewiedeno byto slusznym prawom, Tohdy takowy maiet byti karan tak iako onyi zloczynca, abo wywolaniecz, abo czti odsuzony kotoroho on wdomu perechowywat, Awedze zalobliwaia storona zao nym zloczyncoiu, abo wywolancom, hdie pochoczet, chotia y do inszych powietow toho Panstwa naszoho wziomszy wypis zuradu maiet iezdati, y naono wradie tak tesz wmiestiech natorhoch wkostielech osnaymiti, y kartu napisawszy oleho wy wolaniu, maiet poprybiwati, y onym osnaymiti, a czerez takoie opowiedanije ono ho zloczyncy, abo wywolancza, ktoby wiedaiuczy y znaiuczy chowat, takze ma: iet karan byti iako wyszey opisano, y szkoda czerez takowoho zloczynca uczyniena zymienija ieho placzona zaslusznym dowodom, adowodna takowoho nycyinaliszy byti maiet odno iako nasamoho zloczyncu, A pozwan oto taky kto ich perechowy waiet, maiet byti dosudu hotownoho nazawity rok, y staa sprawa hdiebysia wyno wlat niewiedomostiu odetretie naszo abo skazaniu wradowo, abo tym zeby toho czolowieka nieznaiuczy perechowywat, tohdy nieshota ale prysiehoiu odwied szysia budet odtoho wolen, Aiesliby prysiehnuti niechotiel, Tohdy tak iako ny zloczynca szto budet zasluzyl sam karan byti maiet, Ahdieby kotory Pan wota koto wystupku byl obwynien, Atolby Pan wotom ymieniu swoim natot czas niebyl, Tohdy zapozwom wradnik toho Pana samtret spoddanymi Pana swoioho odpry siehnutisya y tym ymienie Pana swoioho oczysti powinien budet, Anyeprzy siahnietly, Tohdy sam wradnik satoho horlo tratit.

Arthykul 37

O zbyrodach odslug y besslugby mieszkaiuczych takze od boyar y poddanych

Gdyby czyi sluha, abo wradnik, abo tesz ktoszkolwiek leżny bez służby py ko nie wszlaiuczy uczyniwszy kto gwałt domowy, abo holowszczyznu y uciekl, A b iebo Pana czerez storonu byt zastat y prypowiedan, Ktoz sprawiedliwosti nie uczyniwszy, abo wydati iebo niechotieczy czerez tuiu zapowiedz iebo wypustil, Tohdy zet Pan czyi to sluha uczynil, sa gwałt holowszczyznu y szkodu maiet zaplatiti, a sobie iskati na sluzie y zaplatiwszy maiet tot prysiahnuti, yzz tot sluha bez wiedomosti, y pozwolenia iebo to uczynil y uciekl czerez nieho umyslnie spryruky wypuszczon, Ahdieby prysiahnuti niechotiel, Tohdy maiet tot Pan sam karan byti, tym czym tot wystupca, miel byti karan, Kieslyby tot sluha nie byl prypowiedan Tohdy Pan nie powinien zanieho platiti, odnosiya maiet otprysiahnuti yzz tot uczynok bez iebo pozwolenia y wiedomosti sia stal

Artykul 38

Aby do zloho nikto nikoho nie pomahal

Ieslyby kto umyslnie otprawuiuczy koho na mezobojstwo, abo iaki iny zly uczynok, zaszto horto karaiut, podpomoh, końmi, zbroieiu, ludmi albo pieniezmi, abytby oto dosudu pozwan, a znakow y podobieństwa stuszhoho nie okazano, Tohdy pozwany bliszy budet oto otprysiahnutisia, ze ani radoiu, ani pomoczjiu, prychyny do takoho zloho uczynku ono nie dawat, A zatym wolen budet ot toho obzalowania, Ktot kotory dotoie prysiehi koho prypravit, na zamku, abo dwore naszom hdiesia to stanet szest niediel sie dieti maiet, Abytliby okazany iakii znaki podobieństwa znacznyi stuszny To hdy powinien budet toho obwinienoho, na perszyi hana dalej na trzeti rokoch pered uradom ku prawie stawiti, a nie postawitli, Tohdy uzo protiw takowoho storonie powodowoy dowodyty maiet, y ony pozwany sa wsie szkody tyi, ozzto idiet zadowodom platiti a nadto yako pomocznik wodlug artykulu perwoho sioho rozdielu siedmom zahwatt y zazza nie opisanoho karan byti maiet, A predsie mezobojczu storonie zalobnoy wolno budet posihati

Artykul 39

O skaraniu ludey stanu prostoho zaza bitie slachticza

Ktomu ustawuiem, ieslyby ludi prostoho stanu bud naszy hospodarskie, abo kniazkii, Panskii, ziemianskii, Boiare Pancernyie y Putnyi, mieszczanie abo ludi

tiahlyie

tiahlyie zabiwszy slachticza abo slachtianku, Tohdy yako ich budet czerez storonu zalobnuiu pered prawom obwinieno, y postupkom prawnym wedlug artykulu wyszszoho desiatoho toho naszoh dowiedeno, maiut wsi hortom karani byti, A wedze y takich ludi prostych wyszszey trech czolowiekow za odnu holowu szlachetnuiu karano byti nie maiet, A tosia maiet rozumieti czaboiy stavie obwadie uczynionoy, Ahdieby ludi prostoho stanu umyslnie nadom albo na hospodu slachetnuiu naszodszy abo na doroziech umyslnie zastupiwszy slachticza zabili, takowyi zadowodom sluszny tyi wsi na kotorych storona poprysiahnet horto karani byti maiut, Ahdieby kto z tych stanow prostych wierchu mienowanych, slachticza abo slachtianku zbil, zranil, takowy utiatiem ruky karan byti maiet, Kieslyby ruku, nohu utiat, abo iniakom inszym czlonku ochromil, za to maiet horto karan byti

Artykul 40

O pochwatku na zdorowie y osobu

Vstawuie, Ieslyby kto slachty iakoholwiek stanu y zacnosti na koho druhoho tesz slachticza pochwalil, chotieczy iemu szkodu uczyniti, Tohdy tot nakohosie pochwaleno maiet zaraz storo po toy pochwatce na wradie naszom sudnom to opowiedati, y zapisati dati, a potom toho otpowiednika bez mieszkania do prawa otuiu pochwatku pozwati, do Grodu desieti niediel, a dozie stwa perszych rokou z tym pozwanim nie omieszkiwaiuczy. Ieslibysia tot otpowiednik pered uradom do pochwatky prysnal, abo chotiaby y nie prysnal, a bylo by to na nieho stuszne wedle prawa perewiedieno iako o dowodiech osoblinie iest wyszszey opisano, Tohdy takowy maiet byti dan za parukmu ludiom dobrym, slachtie po tom powietie osiedlym, hdie y tot osiedlost maiet kotory o pochwatku zaiduet zesia ono zaloblivu szkoda ot toho obzalowanoho nie stanet, Kieslyby potom onoy storonie zaloblivoy stalasia szkoda, spaleno, dom, dwor, humno, abo zboze zlozonoie, abo tesz szto kolwiek ohnie uszkodzono, a toby naronoho ktosy a pochwalil, pozwawszy iebo ku prawu poprysiehnut, Stalim dowodom iako wyszszey wstęze rozdiele o gwaltach stakoych iest opisano, takowy budet powinien storonie zaloblivoy otuiu szkodu oprawiti, y zaplatiti, a sobie winnoho iskati, kto tuiu szkodu uczynil, tymze obyczaiem y nie slachta protiw nie slachtie, takze y nie slachtic protiw slachticza

y slachticz

y szlachcicz przeciwko nieszlachcicżu sprawa zachowany bydź maią. A ktoby też na kogo wszczynał pochwałku, odpowiedaiączy na horło, a strona zażaliwaia tym że sposobę, ma też taią pochwałkę przed urzędem opowiedać, y dać zapisać y przyczaszmu wszy k prawu, iesliby się pochwałka stanie podczas roków ziemskich, abo roczków grodzkich, Tedy zażaławszy wożnego, A iesli będzie buduet wszczynona na stronie nie przed urzędem, Tedy osiely zapozwy, a nie osiety zapostanowieniem k prawu tąię by pochwałku według prawa słusznie do ma, Tedy tak osiety iako y nie osiety, dla lepszey bezpieczności polo na pozwo ma być dan zachowanie rękoiemstwo ludźmi dobrymi s łaskie według powiecie osiedlyście, będzie y zatrzymawszy osiedleść anie pochwałku, d ... albo y ... tolko dobre osiadło, Atyż albo też parucznik, ma po to ruszyć że ony zatobnik od tego kto odpowiedać stronie, się kogo bez pieczen będzie. A gdzieby kto po dowodzie pochwałki paruki po sobie da dać nie chciał, y procesu takowego ma dać do więzienia zamkowego abo dworu naszego sądowego, y do tego czasu uwięzieniu ma siedzieć aż po sobie otiu pochwałku rękoiemstwo dast, y gdyby zatakowi pochwał kowu zabito tego nakogo się pochwałka stała, Tedy parucznik będący do oprawa y pozwany mają tego pokó ruszyli przed urzędem k prawu postawić, A strona zażaliwaia iesli według tego statutu dowiedzie, y po przysięże, y z odnego toie zabóystwo stało się, tot ... ma być karan a głowszczyzna szczyźnia ma być płacona,

Parucznicy Parucznik pokó ruszył tego przed urzędem nie postawił, Tedy na postawienie tego poko ruszył, ma być iemu rok złożon 12 Niedziel, A iesliby y na tot rok tego nie postawił, Tedy y z osobna tym winą po ruczników, albo kolko ich będzie podlegaią, którzy też poko ruszono, ier pieci y płacić był powinien. Iesliszby kto będący o pochwałku na ... wie, albo na po sobu wszynieniu pozwan, a k prawu bez przyczyn prawnych nie stał, abo stawszy przed prawo, y po dowodzie na niego toie pochwałki, a poręki po sobie nie daiączy, y do więzienia iśdź nie chciał, y ... się urzędu sprzeciwił, y posłuszon nie był, atył by tak mozniy, żeby iego urząd do więzienia przymusić nie mógł, Tedy zato sam ma być do nas, liszta cyres list otworony o nego urzędu na wywołanie odosłan, A kto zanaklady y szkody stronie za

tobniy ma

tobniy ma też urząd na ymieniu tako to przeciwnego piaćdziesiąt kop gro odprawić, według nauki tego Statutu do odprawowania ... zupełnie rozdziele czwartym opisanie,

Artykuł 41

Iesliby szkoda kto albo gwałt stał się wszczym do iakoży na drodze z wiedomostiu hospodara domowego

V stanowię, Gdyby wszczym kolwiek do szlachecko, abo na drodze s przyczyny y nie prawny hospodara domowego kto boy, rany, abo iakie szkody stały się, a ony hospodar był by do sądu pozwan, y by tobyi to na niego słusznym dowodom abo iakimi znaki prawnymi przewiedzion, takowy powinien będzie ony rany, y szkody swoimi własny mi pieniądzmi, płacić y naprawować, a tych gwałtu abo szkody, ktoby to wszczynił sobie iskati,

Artykuł 42

O hostiu tak znanym iako y nie znanym

Ktoby też w dom swoy pozwał do siebie na besiadu, y był tak nie barzy, A tego hostia w znanego w dom swoim zabił, abo zranił, zbił, A ktoby host poznawszy iego do prawa to na niego słusznym dowodem przewiedzie, takowy obrazonemu stronom sprawa. ma nawiązać według stanu iego, y szkodu płacić na do przysiężnie, y zatakowy wystup ma siedzieć na wieży naszem Grodzkim zpowietie tamosznem będzie osiedlość ma dwanaście Niedziel, A iesliby ten host znany dowodu słusznego nie miał, Tedy ma też tego czasu skoro poraniem, dawać rany y szkody swoie ludźie stronnym, susiedom okolicznym, y obżalowati, y opowiedati, także urzędu rany, szkody, y urzędni to zapisati, y przy to opowiedaniu na ranach, albo na boiu, y na szkodach swoich sam ma też poprzysiądnuti, a tot hospodar będzie powinien iego nawiązati, y siedzenie przy nim y szkody płacić, według tego iako wyższey w tom artykule opisano, Niżli iesliby też host znany wierbawszy wszy do tak wszeteczny był hospodara domowego, tak też y hospodyniu, albo syna, albo dziewku, sługu, Podczas nego hospodarskiego, albo też hostia drugiego zbił, abo zranił, Tedy y na takowego hostia także słusznym dowodem sprawa to ma powiedati, A gdyby dowodu nie miał, Tedy także opowiedati ludźie stronnym, y oglądowati a przy onom opowiedaniu tak stronnym ludziom, iako y urzędu ma kożdy z nich z osobny swoie kogo w dom ranił poprzysiądnuti tak na ranach iako y na szkodach, A gdy przysiężnie takowy host domowo hospodaru, abo żonie, y synu

y kozdomu y

ÿ kozdemu, ÿ nonu kto zmich ranien budzie, obrazonoÿ stronie maiet zaranÿ na
wiezati, ÿz schodÿ naczo przÿsiadnie platiti, ÿ naradu takze siedzieti 12 niedziel
A dziebÿ się dwadzie obadwa ranili, tak hospodar iako host, a dowodu bÿ z obu sto:
ron niemieli, a torbÿ nikt bÿ sia obadwa kuprÿsiadze, Tohdÿ zerebieÿ kinuti, czÿi sie
zerebieÿ naperweÿ wÿimet, tot maiet napoczatku zwadÿ naranach, ÿ naskodu
dars swoiu zprÿsiahnuti, A Gdÿbÿ host wdom czÿi prÿiechal, niezwanÿ, Atot
bÿ domowÿ Pan prÿimat iego wdom swoÿ za hostÿa, ÿz stobÿ sia podrÿwse obÿ
obaio prÿtrafilo nadobie storonie tak hostiu iako ÿ domowomu Panu, To dÿ to
tez prawo nadobie storonie iako wÿzszeÿ wdom artÿkule opisano maiet bÿti za
chowano, A dziebÿ nie wsietÿ host do moiocho hospoda zranil, zbil, albo szko
du iakuiu wczÿnil, To dÿ obrÿzdzonÿ dziedzicko boich iego posti hnuwszÿ maiet
sobie z nim pered wradom Grodzkim sprawiedliwosti dowoditi, A iesli bÿ hospo
albo zona, ÿ ditia, slugu slachtics od hostia takowoho zabit bÿl, abo ranien
a host mobÿl ranien, To dÿ maiet tam wdom do zakamowan ÿ zadierzan, A
zalobnik maiet oto znati dati do wradu Grodzkoho, a wrad Grodzki postawszÿ
wozmoho ÿ trech slachticzou ta maiet oto zaboÿstwie iako się stalo dowiedu
mie dostatocznoie, kazati wczÿniti, a toho mezoboÿcu prÿstupte peredsobou
postawiti, ÿ sprawedlost z nim obrÿzdzonoÿ storonie wczÿniti, iako z tÿm kotorÿ na
horaczom wczÿnku iest poÿman

Artÿkul 43

Ktobÿ naczÿnie ÿmienie nasiedo na ludi nastawszÿ abo sa naiechawszÿ, Gwaltom pobil pograbil

V stawuie, ktobÿ naczÿie ÿmienie, nasiedo na ludi sa Gwaltom naiechal, abo naslal,
ÿ ta ranÿ, hrabiezi, schodÿ Gwaltownie poczÿnil, takowÿ stomie obranoÿ nadzo dowod
wczÿnit, maiet Gwalt, ÿ ranÿ plati, i hrabiezi znawiezkom powrocziti, ÿ wsiu szkodu dobre
oprawiti, A chotiabÿ ÿ nieranil, ani bil, tolko naiechal, a hrabil, potomuz
Gwalt maiet zaplatiti, ÿ hrabiezÿ znawiazkom powroczati,

Artÿkul 44

Kotoroÿ brati rozdonoÿ budzie oÿca zabito abo zmich samÿch koto rokolwiek, albo matku, siestru, albo oÿcu, matheÿ ditÿa

V stawuie, ÿz z Gdÿbÿ bÿlo kolko brati rozdonoÿ, leta zupolnÿi maiuczÿ aboÿ
niedorosłÿi, dzelnÿi, abo ÿ niedzelnÿi, a odnosobÿ zmich brata budz tesz oÿca albo
matku ich, abo tesz siestru zamuz niewÿdanuiu, abo wdowu bez potomniu zabito
A inszÿi bratia bÿlibÿ posluzbach, abo wczuzoÿ ziemli, ÿ kotorÿ budzie doma tot
bratiu swoiu

bratiu swoiu maiet obeslati, wradownie cerez list wpominalnÿ, Abÿ z nim
pospola tak okaranie za holowu, zabitoho oÿca, albo brata, albo matki, abo
siestrÿ, ÿako ÿ o holowszÿznu prawo czÿnili ÿ dochodili, I esliz bÿ bratia ie
ho buduczÿ wzdzeczniem Panstwie buduszÿ z nim wespolok, toho prawa popira
ti ÿ dochoditi nie chotieli, To dÿ tot kotorÿ doma mieszkaiet, maiet sam do pra
wo czÿniti, A doszedszÿ holowszczÿznÿ stoiem bratiem swoiem niepowinien budzie
iese deliti, okro kotorÿbÿ zmich bratii bÿl wczuzoÿ ziemli, ÿ prÿiechawszÿ
otto l, kutoÿ holowszczÿzne prÿpÿtÿwatsÿa, takowÿ gdÿ nakład iego zwla:
szcza iesli bÿ nie zÿmienia ale z swoie wlasnosti nakladat, szto on dochodiaczÿ
toie holowszczÿznÿ budzie nalozÿl, ÿz czast iego kotoraiabÿ miezÿ bratieÿu
na nieho prÿi miela odlozÿti, To dÿ maiet tesz miezÿ bratiem swoiem ku
czasti rownoÿ toie holowszczÿznÿ prÿpuszczon bÿti, A dziebÿ prÿ zÿwotie oÿ
czowskoho sÿna bez potomnoho abo docku zamuz niewÿdanu, abo wdowu bez
plodniu zabito, To dÿ oto otiec maiet prawo czÿniti ÿ holowszczÿzna ÿ iemuz
nalezati budzie, Pak iesz bÿ po smierti oÿcowskoÿ a za zÿwota mat
czÿnoho, sÿna, abo docku takich iako wÿzszeÿ opisano zabito, To dÿ mat
ka z dorosłÿmi sÿnami swoimi, A nie budzeli sÿnow, ÿno z doczkami otole zaboÿ
stwo prawa dowoditi, ÿ holowszczÿznu miezÿ siebie narownÿi czasti podieli
ti maiut, A iesli bÿ dieti iele bÿli let niedorosłÿch, ÿno odna matka moze
oto prawom czÿniti,

Artÿkul 45

Ktho zblizkich maiet karanÿa za holowu ÿ holowszczÿznÿ dochodit,

K olibÿ kolko brati bÿlo, ÿ siestr rozdonÿch oÿ po sa zonÿch ÿ inoÿ po sa zonÿch
otiecz, albo matka ich, albo tesz kotorÿ brat, siestra bÿli od koho zabitÿ To:
dÿ bratia sami mÿmo siestr maiut oholowu ÿ holowszczÿznu prawo czÿniti ÿ ho
lowszczÿznu sobie brati, A tosÿa maiet rozumieti, Gdÿ zabitÿ brat, albo sie:
stra detieÿ potomstwa po sobie nie zostawiat, zwlaszcza siestra budzeli za
bita buduczÿ iescze zamuz niewÿdanoÿu abo wdowoÿu bez potomnoÿu,
Wedze chotÿa ÿ detieÿ po bratie, albo po siestre wdowoiu zabitoÿ zosta
niat, A budut let niedorosłÿch, To dÿ wniedorosłosti let takich detieÿ
predsię bratÿa, abo siestrÿ krewnÿi, albo tesz opiekunÿ tÿch detieÿ nie
dorosłÿch prawa toho popirati ÿ dowoditi maiut, Ale gdÿ poto dieti
let dorostut holowszczÿzna taia ÿim nalezati maiet, po wÿtrucieniu nakla

du

Naklladu, sstoby blizsie dochodiecy toho prawa nalozyli, A chciebi krew
nyi abo opiekuny toho niedochodili, Tohdy sami dieti dorosly let prawom
oholowu rodicow swoich czyniti mosut, a dawnost im coto nichoho sskoditi
nie moset, A iesliby bratya zmierli, Tohdy y doczly takoho prawa oholo
wu maiut popirati, Pakliss by synowie doczky zmierli, Tohdy blizkii to
ho dochoditi maiut, Naprod nablizsyie pomieczu, A chciebi blizkich
pomieczu nie stalo, Tohdy y porudziely

Arthykul 46

O muzatce zabitoy kto prawo czyniti maiet

Iesliby kto slachtyanku muzatku zabil, bud pry Gwaltownom naiechanie na
do, abo hdiekolwiek, a orabi dietiey po sobie nie zostawila, Tohdy muz ieie
powolen budet oholowu prawo czyniti, y Gdy prawo zaboycu perekonaiet toy
holowszczyzna iemu placzona budet, A chciebi muz siakich prycsyn nie chotiel
toho prawa dowoditi, tohdy rodicy budutli zywi, a po smierti rodicow bra
tya, A niebylobi brati, yno siestry, abo ynyi blizkii, iako otcowyzny doło
zono maiut toho dochoditi, y sobie holowszczyznu wziati, A iesli takaya
zabitaia slachtianka dieti po sobie zostawith, let dorosłyi, a pochaczutli
mimo muza matky swoie, a swoieho bud, oyca, abo oyczyma oholowu matky
swoie mowiti, to ym wolno budet, Pakliss by dieti zostali let niedorosłyi, to v
zo muz budet mocy oholowu zony swoie prawo czyniti, a chotyabi prawa
dowiel y holowszczyznu wziat, Dieti toie holowszczyzny matky swoie naoycu
swoim poiskiwati nie mohut, wyimawszy to, yesliby im oyczyim byl, Tohdy
toie holowszczyzny muzu dla naklladu ieho prawnoho rownaia czast mieczy
dietmi nalezati maiet, A iesliby muz y otakoie zony szto posobie die
ti zostawit zaboystwo prawa dochoditi nie chotiel, Tohdy wnie doroslosti
let dziesiniych takz iako wierchu opisano rodicy abo bratia, siestry blize, dochoditi toho budut,

Arthykul 47

O boy y rany slachticza nie dorosloho

Iesliby kto slachticza abo slachtianku, let niedorostkych, zbil zranil, a oticz
matka, brat, y ktosz kolwiek zblizkich poznalby oto, onoho kto zbil do pra
wa, a onby sia kuto boiu nie znal, abylby boy abo rany znacznyi wozno
wodle prawa okazanyi, Ino yeslisie tot taki boy stal budet prybytnosti
toho powinnoho kotory oto zatuiet, Tot oticz matka abo brat, blisky
powinny miesto onoho bitoho moset boiu ieho prysiehoiu swoieiu dowoditi
y zaprysiehoiu nawiezka maiet byti skazana wodluh stanu bitoho y

y oddania tomu kto prysiehnul, A stanietlisya tot boy zaoczyie wnieprytnosti
zalobnoie storony, yno protiwnaia storona blizsaia budet od takowoho boiu y od
sskod kotoryiby sia pry tom boi stali otprysia hnutisya, takzesya y o Panu albo
Paniey rozumieti maiet, Gdyby zaloba ssla ozbitie chlopca abo dzewki let
niedorosłych, A gdy taki bity let niedorostiet, Tohdy iemu odpowinnoho
abo od Pana. paniey toie Nawiezki polowica dana byti maiet, Oticz
y matka nie powinni budut ditiati swoie nichoho zato platiti

Arthykul 48

O takom kotoby kto Gwalt zaboystwo boy abo sskodu
uczyniwszy perwey rozsudku prawnoho umier

V stawnie, Gdyby kto kto uczyniwszy Gwalt iaki, zaboystwo albo boy Ra
nyiaki ikolwiek kryw dy sskody podie kawszy, a nie rozsprawiwszysia s sto
noiu zalobnoiu umier, a ymienie abo maietnost ruchomuiu posobie zostawil,
a taiaby kryw da iesczie zazywota toho nakoho zaloba yjdiet nawradie byla
y zusiedo wodluh toho prawa opowiedana y zapisana, yno u kryuzomy, albo
tess dieti potoky y blizkii ieho nie promolczawszy dawnosti wodlug uczyn
ku wsie statutie opisanoie budut mocy, tych kryiwd, sskod, nawietiech, poto
kach y blizkich onoho pomiertoho nakoho pomie maietnosti ieho lezaczaia, abo ru
chomaya padet, prawom poiskiwati, A iesliby zalobnaya storona toie rechy
wodlug prawa sieho statutu dowiela, tohdy dieti blizkii, onoho Gwaltownika,
abo sskodnika, od horla y wiezienia wolni zostanut, ale Gwalt holowszczyznu
Nawiezku y sskody nacko zalobnaya storona dowod y prysiehu wodlug sie
ho statutu uczynit, zymienia y maietnosti onoho zmerloho polu ieie stanet
platiti winni budut

Arthykul 49

O mieszczaninie y oyn ssom czolowieku prostoho stanu
kotoryby slachticza ranil

Iesliby kotory mieszczanin miesta wilenskoho buduczy w burmistrowstwie
slachticza zbil, abo ranil, Tohdy maiet Nawiezati tak yako wyzsey napisano
Nizli iesliby burmistrowstwo natot czas nie sprawowal, a slachticzaby ranil, ma
iet ruku tratiti, takzess y chlop prosty w mieste mieszczanin, Iesliby zbil
abo ranil, slachticza maiet ruku tratiti, A iesli ruku, abo nohu slachticzu
utniet, abo nacz sonku kotoro otkomit, maiet horlo karan byti

Arthykul 50

O okazaniju slachectwa zaskazaniem Nawiezky

Iesliby poskazaniu Nawiezki slachetskoie storona protiwnaia powiedziła, isz ia wedlug skazania sudowoho Nawiezku ie dati hotow, Niżli nie iesto wiedomy iesli on iest slachtic abo nie, radbych otom wiedał, Tohdy tot ktosia mienił byti slachticom maiet iechati doonoie ziemli albo powiatu otkolia rodom iest, y tam ze sobrawszy bratiu s treiow abo krewnych swoich pered wradom zamoszkim, Grodzkim abo ziemskim, do kotoroho sia lepszey trafit, maiet wywiestisia isz iest slachtic, a Gdy takowuiu wiedomost osobie prywiesiet, Tohdy storonu swoiu protiwnuiu maiet do sudu Nadrubiie roky prypozwati kuprysłuchaniu toho wywodu ieho Atot pozwany maietsia zapersznymi Rokmi iako narokach zawito stanowiti y toho wywodu slachectwa prysłuchati, y po okazaniu slachectwa oumiesto nawiezki szkod Nawiezku slachetskuiu zapłatiti budet powinien, wedże iesliby niposzedł człowiek, dowiedziwatsia onoho slachectwa maiet do toho czasu poky on zieidit, zaparuku dan byti, A iesliby poruki miedał maiet byti wwiezieniu n awradie Grodzkom zaderzan

Artykuł 51

Za gwałt pospolity susiedzky

Vstanowie, isz zakozdy Gwałt pospolity susiedzky prawom peremiecte ny, maiet byti skazano storonie obrazonoy dwanadcat rublioy hro,

Artykuł 52

O promołczaniu Gwałtu złodieystwa po: zobi y inych szkod

Gdyby kto kom Gwałt pospolity susiedzky, abo złodieystwo pozobu, boy zrabiez, y iakuiu szkodu uczynił, atot by mołczał, od onoho czasu iaksia to stało try hody, Tohdy wżo oto budiet wiecznie mołczati, A iesliby y pozwawszy oto aprawa nie doviedszy, apotom zasia znowu try hody promołczał, oto takież nie budet mocżny prawo czyniti, wyimeszy iesliby opiekuny zamołczali Tohdy dietie, gdy doydut let prawo nie budet taliez do troh hod

Artykuł 53

Kto by posle ran popiwo y pokorczmam bywaiuczy pił

Vstanowie, Gdyby kotory slachtic y iakoho by kolwiek stanu człowiek bitny abo ranny, posle ran iezdił, abo chodił po kotaczyiam, po torhoch, y pokorczmach

Pił, nabiesiadach siediel, odboiu abo zraniemia do dwadcat czotyroch dny Tohdy tot otkoho ty i rany, abo boy y emu sia stal, doviedetli toho s tyslinym dowodom holowszczyzny płatiti nie budet powinien, tolko zarany ieho leczenym dosyt uczyniti zadowodom podle Statutu

Artykuł 54

O rukoiemstwo napostawlenie

Iesliby kto koho ruczył napostawlenie y na czasby to postawieniu był złozon Atotby pokoruczył peredroko postawieniu zamierł umierł, Tohdy poruczynik maiet zoznanie wradowym ktie tot istiec umier wywiestisia y tym budet wolen otparuky, A iesliby poruczynik sam takież peredroko postawieniu istcu złozonym umierł, tohdy zatobnaia storona wżo istca smotreti maiet, a dieti porucznikowy nie budut wtom winni, Niżli iesliby porucznik narok postawieniu istca złozony nie postawił, y paruky z siebie nie zdał, a posle toho roku ony istiec abo sam poruczynik umier, Tohdy paruka takowaia iako na samom paruczniku poki zyw tak posmierti ieho y na dieti, y na imienosti ieho spadywa iet nachom zatobnik dowod słusznyy szkod swoich uczynit

Artykuł 55

Iakoho wiaznia wrad nasz nie mozet naruczoiem stwo dati a iakoho maieth dawatj

Gdyby kto koho obwiniwszy wuczynku iako kazawoho zaszto horło karaiut, daśt pered prawom do wiezienia wradu naszoho osaditi, takowoho wiaznia nie maiet wrad nasz narukoiemstwo, bez pozwolenia storony toie kotoraia ieho osadit dawatj, y z wiezienia wypuszczati, A postupok wtoyreczy maiet wrad nadobie storonie taki uczyniti iako otom wyszszey wnieze statutie iest opisano, Lecz ktoby koho obwiniwszy wrzeczach mienszych, hetie ohorło nie ydiet, abo odotoh iaky bud osłeto ho abo nie prosi doho dat dowiezienia, tohdy wrad takowoho wiaznia y bez pozwolenia storony powodowoie mozet kupostanowieniu napersszy rok naparuku dati, a storona wtom nie porucznika ale wradu smotreti maiet

Artykuł 56

Kotory złoczynca budet nasmiert skazan a odtoho bysia odkupił abo odproszon był

Tesz y iesliby kto ozłodieystwo abo okotoroie złoczynstwo nakaranie horłom czerez wrad prawa pospolitoho wskazan był, a wtom karani, horło swoie pieniezmi odkupił abo y z odtoho karania, abo odstracenia horła, czerez pryiatieli swoich, abo hostiey, Posłow, Panow znakomitych wyproszan, był, a zatakowym swo

swoim stryiecznym ktory by s takowych ludzi byl takowy kozdy prawie dobrymi
ludmi rycerskimi nie maiet bolszey tego przywileia slaszeckiego vzywati, a
detiem iego to szkoditi nie maiet

Arthykul 57

O to ktoryby slachtic nieosiedly zabiwszy kogo podkotorym vradom nasszym, abo kdiekolwiek a nie sprawiwszy sia procz vtekal

Gdyby kto buduczy nieosiedlym oto Panstwie nasszym W. K. L. y nikomu nie slusznie ktory bud cudzoziemiec przyiezdczy, abo vrozeniec tuteyszy, zaboystwo abo iaki iny zbytok, za sztokotoro karanie opisano podkotorym vradom nasszym, abo i gdiekolwiek indiey v czynil, a nie mogby byti poyman, y peredvradom kuprawie stawien, alebу procz vtekal, a storona zalobna ia nie chotie taby nato s kogo by sia taki czlowiek nieosiedly peret sowyiwat togo poszukiwati, Togdy maiet potakowo go storona bolaczaia pozwy ot vradu Grodzkogo togo powietu vkotorom sia to stanie wziati, y tyi pozwy dati czerez woznogo pоpribiwati, navorot zamku, abo dworu nasszogo sudowogo, y v miestiecz nabronacz y tesz prykostielech, y kazati tyi pozwy woznym glosno obwolywac, aby sie kuprawie wto obwiniemu stanowit, za kotorymi pozwy nie stanetli obwiniony kusprawie nadwoi roki Grodzkii, Takowy na wywolanie do nas maiet byti odo sprawa obyczaie wsie Statutie okolo togo postanowlenym maiet byti odo stan, y nyiego nie kazati wywolati, zowsich Panst nasszych, A po wywolaniu, iako storona, tak y vrady nassy maiut y mogut sia protiwnicho zachowati, iako i protiw inszich wywolancow iako otom wolese Statutie iest opisano

Arthykul 58

O prysiazie na Gwaltie y szkodach priniesionych takze na szkodach prystupie, abo poslanca nedorosle odiezanych

Vstanowiliemy, isz na Gwaltie kogdo naiezdo abo na sieczenie natto, abo gospodu gla: obodkiniu iako oto vstrey na swoich miestach iest dolozono, gdy pryisiega sto ronie powodowey skazana budet, a tot gwalt stalsia budet pry bitnosti sa mogo gospodara domowogo, Togdy nato Gwaltie nikto iny, odno sam tot, kto otot Gwalt poszywaiet kotorogokolwiek stanu budet, maiet wedlug Statutu prysiegnuti, A iesli w nie bytnosti samogo togo kotot Gwalt stanetsia Togdy nato ysz sprawiedliwie oto wiedomost mial zrazu totak, a nie naszey stalo, y zatom wiedomost w sobie iego Gwaltownika do swoiego po prysiegam, A vradnik tesz maiet prysiegnuti, ze tak iest iako on vstym spra wu Panu dal, A naszkodach swoich wlasnych, takze sam maiet gospodar domowyi pry

domowyi prysiegnuti, Nizli iesliby sie Gwalt domowy y prytom zabranie magetnosti stalo, w nie bytnosti gospodara domowogo, Togdy on winien budet tolko nato prysiegnuti ze tak mnogo ostto zaliwiet wto do chowaniu swoim odiarbal, a vradnik abo Tiwun abo tesz miesz obojgich stanow, zona syn dorosly, abo tot kto nonowzas w do iego sporuczenia iego starszym budet, maiet nato prysiegnuti, ze to iest prytom Gwaltie zobrano, A iesli prysiako gwaltie samo Panu szkody nie stanutsia tolko sluga abo poddanym iego, to przetsie Pan na Gwaltie, a sludi poddanyi kosti na szkodach swoich prysiagnuti maiet, A nie w schoczetly powodowaia storona sam Pan na Gwaltie pry siegnuti togo iemu wolno odstupiti, ale naszkodach pochoczetly, tak on na swoich wlasnych iako sludi y poddanyi na swoich prysiegnuti totesz ym wolno budet, Potomusz kdieby kto sliniaziey, Panow slachty mienil so bie szkodu odkogo w czogokolwiek byti w czyimieniu nadorozie, y kdiekol wiek pryslubach, abo iakichkolwiek poslancoch swoich, Togdy Pan sam natom, ysz to osto zaluiet, poslalbyl czerez togo slubu, abo poslanca a sluha poslaniec tom natom, ze to w niego odnyato, abo w kradzieno, abo pryboiu zhinuto, maiut pryinszych postupkoch prawnych prysiegnuti, A slu: ga. y poslaniecz y naboie swoim y iesli sia yemu stanet zarabo mozet prysiegnu ti, a potako dowodie skazanie maiet byti, czynieno wedlug prawa,

A sztosia dotyczet potocznych pospolitych Gwaltow, nie oreczy kurwanyi kdie sia w niebytnosti samogo gospodara domowogo stanit, togo mogut woradniki slachta prysiegoiu dowoditi, A ktoby nie miel vradnika slachtica, tot pochoczetli sam maiet takich reczy prysiegoiu dowoditi, y iako otom wyszszy wsiem artykule opisano,

Arthykul 59

Opisania szkod wpoznie abo mienowaniu prysostnoy zalobie

Isz nie kotoryi ludi zwykli byli w pozwiech zaloby swoie pry Gwaltiech y pry inszych roznicach pisati mnogoreczey szkod, abo y pry vstnoy zalobie slo wnie ych mnogo mieniti, a czasu dokonania prawa kgdy pryidet kuprysiazie Togdy tych szkod w pozwie abo vstnie na zalobie pominionych, wieliku ich czast odstupowali czym iako vrad w niepotrzebniu trudnost prywodili tak y siebie oni iakoie mnie nanie protiwnie pryprawowali, A tak my chotiaczy

topolnoctiach takowyie myśli woperect zamstiechnuti Vstawuie, iżliby włożnięch abo wlostnoy zatobie swoiey szkody jakii opisawszy, y pomie niwszy, apotó naprawie abo czasu przysielii, kotoruiu częst ich odstupowat, ynawsich iako ożalowal prysiehnuti niechotiel, Tot pro y wsie ynyi szko dy wżatobie ieso pomirnie nys tratit, y prysiahati namich nie może, a obra żonaia storona odnich wolna budet, odnakos y wto postierehaiuczy myj abliżenia storony ohryżonoie żalobnoie, tak towaruie, Isż gdyby sia stal iaki tho Gwalt, naiezd domowy y prytó zabranie maietnosti, albo odniatie ymienia żowosieiu maietnostiu, albo tesz szkoda posobotu zlo: dieystwom bud tesz nardorożie rozboiem, yinym iakim obijczaie cżo koby storona obrażonaia prowieliki żal abo żraniemne swoie, abo ieslibij sia Pan byl zabit, pomiem żona dieti blisliie peredtakim frasunko żalē ynotisko swoim niemohla zarażo wsich szkod zabrania maietnosti swoiele, albo listow napamiet sobie priviesti abo wiedomosti owsie tot dostato cznoie dosiehnuti, Tobdy tolko Gwalt, naiezd, posohu, zlodieystwo, abo rozboy, ramy maiet bezomieszkania iako nabowczieny wodlug daldosti dowo si możet byti maiet susiedó okolicznym, y nawradie wodlug nauky sicho statu tu opowiedati, y dolnich zapisati dati, dokladaiuczy toho sesya y szkody ie sli tak budet prytó staly, kotory ts ona nie mosta tak borzdo spisati, y do lnih postati, a potó rozmysliwszysia y wyiwiedawszysia dostatecznie aszko dach sobie poczinanych może tyi szkody na reiestr mienowitie spisawszy do urzadu kuzapisowaniu wknigi poslati, A wrad maiet do knig prymieti y niemożet kbyt blizszy, Tobdy nadaley wtich niedielach, y to storonie zato bnoy wprawa iyti maiet wynmawszy to hdieby samoho Pana wto ynnie nie nebylo hdiesia taia szkoda stanet, abyliby hdie indiey wkolko dziesiat milach, A wradnik Tiwun, abo Żona niewiedaliby iako otych szkodach wuradu sprawu dati, takowo czas na opowiedanie szkod maiet byti, odszesti Niediel, A stalolbysia to buduczo na służbie naszoy hospodskiy yzie szkoy zahranicznoiu, Panstwo naszych, abo na woynie, takowo naopowiedanie szkod czasu wyjezdaie powiernieniu postupi naszoie, y zieszkoie doszesti Niediel

Arthykul 60

O karaniu takich niewiest zbytecznych kotoryzby deti swoie, albo inszych hubily

Radyto owidiecy

Rady to owidiecz aby wPanstwie naszo Chrestiansko wsiakaia Vcti wost, y powaznost powolaniu Chrestiianskonalezaczaia byla zachowana a protiwnyie to zeby karanie slusznoie nasobie odnosili odkulby inszyie nieradnoho predsiawzięcia swoho powstiehatisia mohli,

Vstawnie, isz gdyby kotoraia bielaia hotowa niezyjonicznyj wstanie mal: żensko, ale wszetecznie sia y nie radnie sprawuiuczy, itak plodu nabiwszy, A potó dla wstydu abo boiazni karania tot plod sama abo zerezkoho inoho tratila y osmiert priprawowata, A natako wczynku bylaby sama abo tot kto odniesie sprawowati budet, poymana, albo by to iakim słusznym pe wnym znacznym yiawnym dowodó perewiedeno bylo, takowyie iako tot ktosia toho wczyniti a plod taky hubiti podniesat, iako taia kotoraia plod swoy nastratu data sami maiut Sortom karani byti, A wtakowoy re czy wradi naszy Grodskii y mieyskii maiut wyiwiedanie czyniti y toho postierehati, a wziznanych y prawo wto perekonanych karaty.

Arthykul 61

Wczomy koli szkrutinium maiet byti dopuszczono

Szkrutinium maiet byti czynieno wtakich reczach, hdie ydiet opotiwost y o horlo, wczom storony mieliby nieszy soboyu dowody, abo odwody watpliwyie a brali by sobie obiectwie, abo odna kotoraia storona na szkrutinium, Tohdy wradowy sluchawszy dowodow, y odwodow ich toho iey dopustiti maiet, oby czaie nizey opisanym, toiest na szkrutinium maiet byti dawano wtot czas, gdy storony albo zapoynanie na horaczo wczynku abo zapozwy na roku prawu prypato rosprawu zsoboiu mieti budut, A to dla toho gdysia takowyie sprawy, odpotiwosti zaodoslanie wradowym naseym peredna hospodu, a o horlo dosudu hotowoho prytoczat, tohdy aby obiedwie storony zsprawami swoimi hotowi byli, A nadtyi reczy werchu opisanyie, y na szkrutinium wyimatyi, hdieby nieszlo opotiwost abo o horlo, abo y oyinszyie reczy oszto naszkrutinium y yn szyi artykuly wsie statutie mienowitie wkaziuit, My hospodr, ani sud kotorny, ani kotory wrad naszkrutinium pozwalati nie maiet, ale bez dowoto lii kozdo wkrywdo zdobowato prawnym sprawost zaraz narohu slusznie prypatom dilana byti maiet

Arthykul 62

Kto na skrutinium

Kto na szkrutinium maiet wyiezdzati y o naznaczeniu czasu ku wyiezdu na mieie

Gdyby cztho urad Grodzki sprycżyn wierchu opisanych szkrutiniu kotoroy storo nie, abo obudwom dopustiti, tohdy na toie szkrutinium, to iest na wywiedanie ma iet starosta sudowy toho powietu okotorom sie takaia spraua prytoczyt, A w nie bytnosti samoho starosty, tohdy dwie osoby uradowyie, Namiestnik, abo Podstarosti Sudiciu Grodzkim, A iesliby tyi obadwa ziakich slusznych prycżin nie mohli iechati, a nie mohlo by to byti zeby dwa uradniki iechali, tohdy odin kotoryy z nich maiet iechati, y chotia odin abo y dwa poiedut, predsia maiut pry sobie miety wożnoho, y kolko szlachticzow liudi dobrych wiery hodnych pry namniey troch osob, niodnoy storonie w prawie to stoiaczych ne powinnych a czasu wyiezdu na toie wywiedanie maiet urad storonam obiewistie na rokoch oznaymiti bez prodluzenia, ale iako na borzdiey byti mozet, skoro po otsuzeniu rokow wodlug daleosti mesta, na kotoroie maiut wyiechati

Arthykul 63

Iakim obyczaiem szkrutinium maiet byti czynieno

Tesz wyższey mienenyie szkrutatorowie maiut na toie miestce hdie sie tot w czynok oszto prawo idiet stat wyiechati, y ta wywiedanie pilnoie y dostato czno ie uczyniti, o nablizszych susiedow szlachty, o panow samych y ich uradni kow tiuh y poddanych y u kotoroho kolwiek ynoho chotia y zaporcie z dobroho czto wieka kotoroho by sia prytrafilo na onczas hdy sie szto stalo to iwiedieti tolko by u liudiey hodnych wiery niezy imi y czyny stoho z dalnoie osoby, tak du chownoho iako y swietskoho stanu czolowieka kotoryie powinni budut ma ioczy pered oczyma swoimi boiazn bozu, y sumnienie dobroie prytelsczy y slu biwszy slowom swoim dobrym, y pod tiwoym zoznati to czoho budut powiny reczy swiedomi prawdiwie, Ale tych osob u kotorych maiet byti opyt, y wywiedanie czynieno storony w prawie z soboiu stoiaczyi nie maiut ku to swiedetstwu sposoblati, y czasu toho wyiezdu y wywiedania pered szkru tatormi stanowiti, odno tyi szkrutatorowie sami u tych liudiey u kohoby rozu mieli, wodlug miestca czasu y u czisla nolepiey, y na scziry prawdy sia wywiedywati maiut opyt czyniti, Niczolko odanio to uczynku, y o prycżyny neczsieho, Ale y o zachowaniu a o postupkoch y o bytnosti tych obudwoch osob, prawo z soboiu wiedutzych, A storony czasu takowoho opytu y wywiedania pryjerzdie byti y soboiu prysluchiwati nie maiut, y choho sia tyi szkrutato

rowie

szkrutatorowie dotoy reczy wywiedaiut, to wsie dostatoczne spisati maiut do kładaiuczy prawdiwie pod sumnieniem swoim kozdoho powiesti, takze czas, miestce y wsie y nyie znaki podobienstwa, y buduczy urad sam na wywiedaniu toie pismo maiut pry sobie dosskutecznoie rosprawy storony, pod pieczatmi szlachty y woznoho prynich budu[c]zych na listie zassyto zacho wati, wedze urad nasz Grodzkyi powinien budet na szkrutinium wyiez dzati bez odwoloky pod toiusz prysiehoiu kotoruiu na urad swoy uczynit,

Arthykul 64

Iako storony y urad po szkrutinium zachowatisia maiut

Gdy sia uzo toie wywiedanie tym poradkom iako wyższey opisano odpra wit, Tohdy storony iako zalobnaia tak y odpornaia kroma pozwania kuto konaniu toho prawa y prysluchaniu wyroku uradowoho, na to ze uradie sta nowitisia, y rosprawu pryniati na perszych rokoch po szkrutiniu prypatych A urad zapisnym uwazeniem y rozmyslaniem uwiawszy ne porazumienie, y o baczywszy a rozeznawszy, o toy sprawie z noho wywiedania, y z a kotoroiu storo noiu budut na wywiedaniu slusznieyszyi y pewnieyszyie swiedetstwa y znaly tu iu storonu ku dowodu albo odwodu wodlug Nauky sieho statutu prypustiti y prodstawszy szkrutiniu obieiu storonam to promieszku nich rossudkom swoym bez prowoloky konczyti maiet, to iest prytelstwy dotoho sprawa winnoho naroklo, takze soloweczyzny szkody y nayimu abo mietnosti ruchomoy skazati maiet, A iesli kotoraia storona po szkrutinii na perszych roczkoch ku rospra wie pered uradom nie stanet taia recz swoiu tratit

Arthykul 65

O wysylaniu czerez nas hospodara na szkrutinium

Tesz hdy sia od wlasnoho sudu naszoho hospodarskoho prypadaiet na szkrutinium wysłati wreczach wyższey opisanych, tohdy my maiem na to wysylati, osob dwuch abo treich uradnikow onoho powietu hdie sie, tot uczynok stal, a po wywiedaniu ich potomusie rossudkom naszym ku storonam zachowati ma ie okolo prypuszczania ich ku dowodu, albo odwodu, iako oto wyższey w radiech naszich opisano

Arthykul 66

O wysylaniu czerez sud kotorowy na szkrutinium

Gdyby tesz sudu kotoroho ukazata potreba wodlug sieho statutu na szkrutinium wysylati, Tohdy maiut wyslati pro mieszku siebie na to obrawszy dwuch osob kotoryie wysłanyie od nich osoby po wywiedaniu w rozsudku samoie reczy sami sudy kotoromy maiut sia zachowati y postupowati tak iako wyższey o uradie

grodzkom

Grodzkoho wyszey iest opisano, A le storony obo bez pozwu posłuchatimi o:
dno naroki odszrutatorow złozony, ku słuchaniu prawa y przysłuchaniu
orzędu ta bytie y kotoro kolwiek woiewodstwie oto hodie sudy holowny
i suditi budut, stanowitisie pered tymi sudom holownym budut powinni,

Artykuł 67

O apelaciach wreczach kriwawych od wradu kotoroho sudowoho do sudiey holownych, y o dawaniu na paruku skazanych na horło

Ktoby osiely w W. X. L. w sprawie takoy kotoraia idziet, o horło po skazaniu sudu Grodzkoho, y buduczy na horło skazanym, chotiet apelewati do sudu holownoho, A idieby opod tiwost szto do czas hospoda, takowo kozdo apelecya maiet byti dopuszczona Wedze poctym obyczaie, yz to tot kotoby wrad na horło skazat maiet po sobie po wolne rukoiemstwo dati liudmi osiełemi slat stoiu dwiema abo triema osobamy zesię ku rosprawie pered sudom holownym stanowiti budet, a storona zalobna ya doskonczenia prawa, aby była od storony proti wole storona swoie ho bezpieczna, A idieby taky poruczników wydawszy pered sudom holownym abo pered nami hospodarem nie stat, to tiy sud holowny skazawszy takowoho na horło, maiet czerez list swoy ieho do nas hospodara na wywołanie odosłati A my hospodar budem powinni zaraz ieho kazati wywołati wiecznym wywołaniem y sczo takowo y gleyt nasz napotomsie nie wywołaniya dawan byti nie maiet kotoroho takowoho wywołanca kozdy wrad Grodzky kdiekolwiek przysti buduczy szy, zaraz soboiu y pomoczyiu storony obwiżonoie poymati y na horło ieho karati roskazati, A bolus czy yz nu y inszyie szkody preszyski, sud holowny y naszamych porucznikoch wskazawszy ku otprawie, toho nieis ymienia do toho wradu Grodzkoho, Pod kotorym oni osiełost swoiu miti budut, odosłati maiet szto wrad tot postapliw wyżey opisanym wykonati budet powinien A porucznik tych wsich swoich szkod na ymieniu y na maietnosti toho pokom ruszyli poiskiwati maiut, A pakliby tot isty na horło skazany za rukoiu buduczy storonu swoiu powodowi u smiert przyprawił, Tohdy porucznik buduczy o to otpowinnyis zabitoho przypozwani, pered sud holowny zastawoczo prawonym samy horło maiut byti karani, A iesliby ranil, y no rany y szkody wsiakiy szto by sia przy zabitiu abo ranach stało sowito nawiazywati y nadorozati budut powinni, A to so wsieho poruczniky, y sto potoki smotrecti sobie budut narowno istcu poko ruszyli, i na maietnosti ieho lezaczoy y ruchomoy

A idieby takowy

A idieby takowy komu idiet o horło rukoiemstwa po sobie nie dał, Tohdy czerez wrad maiet byti w wiezieniu zaderzan do rosprawy abo poki paruku po sobie dast a sud holowny po okazaniu od storony powodowoie dekretu sudu Grodzkoho bu:dietli tot dekret wodług prawa wczynien w so na wykonanie tole sprawy do konca do toho z sudu Grodzkoho odosłati icie maiet, A idieby tot sud wradu Grodzkoho sudiam holownym zdałsia nie wodle prawa, tako woho sudu oni popravivszy maiut wradu Grodzkoho wkazku dati iako wto daley postupowati maiet, A pakliby prawo pokonany nie dawaiuczy sia wradu zabawati, prosz wpornie zamku abo dwora naszoho zszoł, Tohdy wrad protiw takowoho wodług rozdiełu czetwiertoho artykułu trydcat wtoroho postupowati maiet a zapreszli zaraz zalobniku na maietnosti ieho iakuiu mieti budet wczyniti budet powinien, Potomuz y storonie powodowoy iesliby sia dekret sudu Grodzkoho nie wodle prawa widieł do holownoho z sudu apelewati wolno, a pozwawszy w so bez rukoiemstwa iako wyszey opisano pered sudom holownym kuro:sprawie stanowitisia maiet, A idieby tesz wradu zieskomu w takoy reczy y styku sztosia pod rokami ziemskiemi stanie trefiło, kogo na gardło wskazac, Tohdy około dopuszczenia apelacyi y dawania na paręki, takze się ma zachowac iako o tem wyszey w tym że artykule dołozono, y sad głowny na wykonanie skazania do tegosz ziemskiego urzędu odsyłac ma,

Artykuł 68

O nie perechowywaniu wywołancow wo wsich Panstwach naszych

Aby liudi swowolnyie czasu wywołania folgi y obczowania w Panstwach naszych nie mieli, Ustawuie, zie wywołancy w W. X. Litho takze y czti odsużony wo wsich Panstwach naszych nie tołko w Wielikom Kniastwie Litowskom, ale y wo wsich Panstwach Naszych nie maiut byti niczyim liubo perechowywany

ROZDIEL DWANADCATY O HOLOWSCZYZNACH Y O NAWEZKACH LVDI PROSTYCH Y O

takich ludiech y czeledi kotora
ia od panow swoich odchodit,
takze y o sluhach prylia
zych

Arthykul 1

O zabitiu czolowieka prostoho stanu od slachticza

Postierehaiuczy my hopetw swowolenstwa y zufalstwa ludzkii kotoryi sto od czasu w ludiech nepomosti eblivych bez wsiakoie boiazni Bozoie okazuiut soboho y lurou newinnuiu liudzkuiu neutsztytliwe y ne winnie wnatieiu zaplati zawiele premnoznoie rozliwaiut y tym ne mensz Pana Boha ku hnewu narech pospolituiu pobuzaiut, Vstawuie, iesliby kotory slachticz zufalstwa zopilstwa y bez do ynaszy czijny swowolne wmyslne lebte gowazaiuczy prawo pospolitoie a pazitwiczysie nad stworenie Bozym czolowieka prostoho stanu ne slachticza zabit, a byl by poyman zaraz na horaczom uczynku o uzasie wyzszey wosie Statutie naznaczeny uczynok ja mernono, takowy slachticz zaslusznym dowodo maiet byti horlo karan lubo holowszczyzny, Wedlie dowod na slachticza w takoy reczy ne ynakszy byti maiet, tolko iesli iebo storona zalobaiaia pri zabitoz szestma swiethami, s ludmi dobrymi wiery hodnymi, y ne podezrenymi sa siem poprysiahnuti, mezy kotorymi szestma swiedky maiut byti dwa slachticzy wiery hodnyi y ne podezrenyi, Tohdy za takowym dowodo tot slachticz, maiet byti horlo karan, Kiesliby slachticzon ku dowodu tako ne mijel, To bedy Gdy y prostoho stanu s trema swiedkami zalobnik prysiaz mel, slachticz wzo tolko holowszczyznu platiti winen budet, Nizli iesliby tot slachticz powiedil, iszby sprijczijny y za poczathom toho zabitoho w oboronie buduczy dotoho prynuszon to uczynil, y brat bysie wtom ku odwodu, tohdy to iemu maiet byti dopuszczono, A wed ze tym obyczaiem odwod maiet byti, Gdy samo tret prysiahniet z dwiuma

slachticzami

slachticzami, A choti aby y ne slachtom tolko by ludmi wiery hodnymi y ne podezronymi, takowy maiet byti wolen od horla y od holowszczyzny, A kdieby sie to pokazalo ze tot slachticz buduczy y peredtym nespokoynym, swowolne to vczynivszy tolko sa odin bratsie ku prysiazie bez takowych swiedkow, Tohdy to ie ysti ne maiet, Ale pretsie zadowodo zupolnym storony zalobnoie iako iest wyszszey opisano maiet byti horlo karan, Paklisby zalobaia storona ne maiuczy zupolnoho dowodu, takowoho iako sia wyszszey pomienilo ale tolko samowtora abo samo tretia toho slachticza poprysieznuti chotiela ne mienivczy byti y szsie to na bez ludi stalo, Tohdy wzo pretsie tot slachticz blizszy budet z swoim dowodo odprysiechnutisie, y ssto ne umyslnie ale pry muszony w oboronie uczynil, Kiesliby tesz y slachticz swiedkow ku prysiazie ne mial, a tolko sam prysiahnuti chotiel, to wzo storona zalobliwaia blizszaia budet samotret sobie rownymi, tolko ludmi dobrymi, y ne podezrenymi pri zabitom yszby ne zapoczathom iebo odno bezwinnie zabit prysiehnuti, A tot slachticz obwineny za takowym ne zupelnym dowodo horla ne stratit, tolko holowszczyznu wedle stanu iebo zaplatiti budet powinien, A kdieby tesz slachticz takowy ne byl na horaczom uczynku poyman, Tohdy pretsie buduczy pozwan do prawa wedle sieho Statutu. prystawnen maiet za dowodo sluszným zabitoho holowszczyznu platiti, y szkody kotoryi by sia w tot czas stali, takze zasluznym dowodom oprawiti

Arthykul 2

O muzoboystwie mezy ludmi prostoho stanu

Tesz vstawuie, Iesliby czolowiek prostoho stanu druhoho czolowieka tesz prostoho stanu ne slachticza na smiert zabil, Tohdy zadowodo storony zaluiuczoie pry postupkow prawnych w sie Statutie opisanych za prysiehoiu storony powodowoie samotretieiu storona obwinionaia horlo karana, holowszczyzna z maietnosti iebo ruchomoie wedle stanu iebo zaplaczona byti maiet tomu komu wedle prawa nalezaty budet

Arthykul 3

O holowszczyznach y nawiezkach ludem prostoho stanu

Panczernomu slusze szestdesiat kop hro, Putnomu slusze piedesiat kop hro, Bortniku sorok kop hro, Tiahlomu czolowieku dwadcat piat kop hro, Czeladniku domowomu oyczyznomu, abo pokolenniku dwadcat kop groszey

A zonam ich towito holowszczyzna

A nawiezka ym

Panczernomu slusze szest rublew hroszy

Putnomu slusze

Putnomu slusze trij ruble hroszej
Bortniku dwa rubliej hroszej
Iablonnu czolowieku czwir kopi hroszej
Czeladniku domowomu otczyznomu y potomnomu kopu hro:

Azonam ich sowito

Azonie kotoraia muza nijemieta ij niemaiet, nawiezki poltina hro: a holowszczijzni dwatczat kop hro

Arthykul 4

Holowszczijzny nawiezky, tiwunom, kluczniko, woijtom starco, lawniko sielskim

Tiwunu, klucznikowi, woijtu, starcu, holowszczijzni sorok kop hro, aieslibij czlowiek otczyzny, abo potomenik, iakoto trijch wratow bil, Tohdij ich wuradie holowszczijzny dwadczat kop hro, anawiezki czwir kopi hro, A talkisbij woluij acz, abo w woijtowstwie kotorij slachtycz bil, takowo predsia holowszczijzna maiet bijti, wodluh stanu slachskoho, Anawiezky tiwunu, klucznikowi woijtu, starcu potij rubli hro,

Arthykul 5

O holowszczijznach Remiesnickich ludi

Zolotaru, Orhanistie, puszkaru, baftaru, malarowi, sokolniku, masztaleru, krawcu, haftarce, kobiermiku, tkaczu, slosaru, stolmachu, woijlokie, kowaliju, stolaru, Psarcu, wosznicij, mularu, szewcu, hontsaru, tijm wsim holowszczijzny potrijdczat kop hro, A nawiezkij potrij rubli hro, Azona ich sowito Potomuz ij inszijm remiesnikom, kotorijch tut nienapisano maiet bijti placzono ijako ij tijm wijszszej menowanijm azonam ich sowito,

Arthijkul 6

O holowszczijznach ij nawiezkach Mieszczanskich miest oprijwileiowanijch ij mienszijch

W miestiech oprijwileiowanijch naszijch hospodarskijch, ij w maietnostiach, panskich, w kotorijch sia sudiat prawom Maijdeburskim, a nie maiut prijwileiow na dawnoho slachetskoho prawa, woijtu, Burmistru, lawniku, Pisaru, holowszczijzny popietdesiat kop hro, nawiezki, woijtu Burmistru, lawniku, Pisaru, desiet kop hro, a zonam ich tak holowszczijzna iako ij nawiezka sowito, wedle tijm zonam kotorijsia sami szijnkom nie baviat, a kotorij szijnkuiut sami, tijm iako ij noho prostoho mieszczaninu zonie, Mieszczaninu takich miest szo pat Maijdeburskim prawom, holowszczijzny trijdczat kop hro, Nawiezki piat kop hroszej, Azonam ijch sowito

Aieslibij w kotorom

Aieslibij w kotorem miestie takom woijt, burmistr, lawnik, ab pisar bijl slachticz, zrodu abo zad prijwileiowaniem naszijm hospodarskim, a nie bawitsija szijnkom, ani remieslom, iako oto w roszdziele tretiem szerej opisano, takowo holowszczijzna ij nawiezka maiet bijti slachetskaia, ij zonam ich sowito,

W miestiech zlach mienszijch kotie prawa Maijdeburskoho mijet, woijtu lawniku holowszczijzny trzijdziesci kop hro, a nawiezki piat kop hro: a zonam ich sowito, mieszczanom takich miest mienszijch holowszczijzny dwadczat czotijrij kopi hro, a nawiezki trij kopij hro: a zonam ich sowito, szijnkarce nawiezkij piatdesijat hro a holowszczijzny dwadczat kop hro:

Arthijkul 7

O holowszczijznach ij nawiezkach zijdowskich

Gdijbij zijd zijda na smiert, zabil, ranil, abo ij zbil, Tohdij oto sud ij skazanie promiezku nich maiet bijti czijniono, wodluh praw ij prijwileiow ich, Aieslibij slachticz zabil zijda, abijlbij poijman na horaczom uczijnku, tohdij maiet bijti horlom karan ale wszo holowszczijzna plat zona niebudet, A takzesię maiet rozumieti ij o rozboiu, a szkodij prijzabitiu albo rozboi w tielanijch szmiertnosti toho rozbojnika zadowodom placzonij bijti maiut, Gdijbij slachticz wodlug artijkulow nijzszijch wsiem Statutie opisanijch pokonan wtom bijl, takze ij o nieczesielnij slachtie kotorij nikomu nie sluzaczij, a tolko kosterstwo a pianstwo bawiatsija, a takowij bij w czijnok popolnili, ijsz takowijze w winie iako, ij tij kotorij na horaczom uczijnku budut poijmani podlehaiut, A ieslibij kotorij slachticz nieumijslnie prijhodij takowij uczijnok popelniwszij utiekl, tot buduczij z osielosti swoiei do sudu Nalezno pozwan zaperewodom prawnijm toho takowoho uczijnku, horla nietratit, ale Gdij natom prijsiahniet isz nieumijslnie zabil, tolko holowszczijznu, a zaranij nawiezku zadowodom prawnijm iako slachticzu platiti maiet, A hdiebijsię toie zabojstwo zijdu od Chrestijanina stanu prostoho czolowieka stalo, tot chotiabij na horaczom uczijnku nie bijl poijman, ale do prawa swoioho pod kotorijm siedit budet prijtiahnien, buduczij zaperewodom prawnijm horlom karan bijti maiet, Aieslibij ranil, tak iszbij ranij znacznijie ij szkodliwijie bitijie abo krwawijie bijli, Tohdij zato nawiezku maiet platiti iako slachticzu wodle Statutu, Aieslibij tot bijl tak ubohi, iszbij niemiel czijm nawiezkij platiti, Tohdij zato wiezieniem karan bijti maiet, wodle ich prijwileija, a barwieru predsię za lekarstwo zaplatiti, a za mienszij boij tak zesiedieniem oberezhoho dni wodle uznania wradowoho karan bijti maiet

Aieslibij naczlonku

Aiesliby nacztonku kotorom ochromien byl, Tohdy to wodle Statutu sieho sudzono maiet, iako o nawiezkach opisano iest, a w inszych rzeczach oni wodlug przywileiow swoich sudzony y karhowany byti maiut, a sami zydowie kgdy neho odkoho obwinieni budut, od woiewod, starost y derzawiec naszych y od inszych panow kotoryie z nich poddanyie w wladzy budet bez pozwu iako inszyi poddanyi nasz, czy tyi kotoryie wolnosti slacheckoie uzywaiut sudzony y skazowany byti maiut, wodlug praw y przywileiow im nadanych, Aiesliby kotory zyd abo zydowka do wiery chrestianskoi przystupil, Tohdy kozdaia takaia osoba y potomstwo ich za slachticza poczytany byti maiut

Artykul 8

O noszeniu zydowskom

Zydowie, z lancuchami, y skleynotky, zolotymi chodziti, tak tesz y sierebra na pasiech, na kortiech, na szablach, nositi nie maiut, wedze odnak sihniet na palcu odin, y perstien odin kozdo z nich mieti, y zydowka perstieni, poiesy obiery, wodlug premozenia swoieho nositi wolno,

Artykul 9

Zyd, tatarin, kozdy besurmianin, na wrad prelozon byti y christiian w niewoly mieti nie maiet,

Ustawuie, y od toho czasu mieti chocem, aby zyd, y tataryn, y kozdy besurmianin, na dostoienstwo, ani na kotory wrad od nas hospoda, ani od panow rad naszych prelozon niebyl, y chrystiian w niewoli nie miel, Aiesliby kotory z nich chrestiianina kupil w wiecznuiu niewoliu, takowy pieniezi tratit, a tot chrestiianin maiet byti wolen, a kakliby chlopa abo zonku zakupil, Tohdy maiet przyiti pered wrad y ono zakupil, abo tesz z suda zaplatie iakoy wydan do knih zapisati, y budetli suma wielikaia, Tohdy tot zakup, y zakupka zasiem let styich pieniezi wyrobiti sia maiet, Ahdieby suma niewielikaia, y no styis pieniezi na kozdy hod wypusten maiet byti, chlopu rubl hro: zonie kopu hro, okro odiezy y kormy, szto oboie onze dawati maiet, toiesz sia y opolonienikoch chrestiianach hrozumieti budet, albo takowuiu czeladz y polonienikow na ziemlach swoich osazati, y lasznu im dawati mozut, a takowyie iaoiz zaoyczyzny rozumieny byti maiut, Nizli maiut by takowych zakupow, albo polonienikow dieti ich w zydowstwo, ani w bezormianstwo namowlati, ani obrezowati nie maiut, a kotoryby smiel y naczyi wbywiti abyloby to na nieho poprewiedieno, Tohdy bez zadnoho milosiardzia tako wyn na horle ohniem maiet byti karan czoho w radnurz spilnostiu sierechyioto sia owywiedywati maiet,

A mamkami chrestiianky detiey zydowskich, y tesz wlasnych dietiey bezormianskich byti nie maiut, A ktoby chrestiianku kotoru prziniewolil, abo naiymowat, a to by slusznie podle prawa na nieho bylo perewiedieno, Tohdy takowy odkoho kolwiek budut zypozwan to kto pozowiet wimy dwadcat kop hro zaplatiti powinien budet, Aiesliby smo kotoro Tatarynu, abo zydu, abo kotoro bezormianinu dwor nasz, abo ymienie z liudmi dali, maiutsia takowyi zydowie, y bezormianie na wysluhach swoich protiw chrestiianskich liudiey iako ludnych tak y tiahlych zachowati, aby ich ku poddanstwu, y sluzba niezwyklym nie pryniewalali, wedze tyi poddanyie tatarskii, kotoryi z dawna na ymieniach sydiat. tyi za oyczyzny, y w nich iako w inszych obywatelow W: N: rozumieny byti maiut,

Artykul 10

O holowszczyznach y nawiezkach tatarom

Ustawuie, kotoryi murzy kniazi, tatarowie zakonu bezormianskoho, maiut osiedlost y ymienie siedlie, z nadania predkow naszych y nas samych, y iesli tyi bywaiut na sluzbasz naszych hospodskich y ziemskich wrotach, abo przy hetmaniech naszych y w regestrach wolennych sut napisany, takowym nawiezka maiet byti iako slachticzu, a zona ich sowito, a holowszczyzny sto kop hro, y kto sie dieti w wieczy rok y szest niediel kro holta, wyntowszy toho ktoby na horacho uczynku byl poyman, takowy horlo karan byti maiet, a kotoryi tatarowie furlunosia zywiat, y oborodnyie reczy sprawuiut, bydlo torhuiut, wozy dubiat, y iakimi kolwiek remiestky zywnost sobie zarobliwaiut, takowym nawiezka rubl hro, a zona ich sowito, a holowszczyzny dwadcat kop hro

Artykul 11

Czolowiek wolny za kadzy wystup w niewoliu wydan byti nie maiet

Tesz ustawuie, isz czolowiek wolny z zaden wystup w niewoliu wiecznuiu wydan byti nie maiet, aiesliby w sumie dolkowy byl, wydan maiet stoie sumy wyrobliwatisia, a wypusku na kozdy rok muszylu rubl hro, a zonie kopu hro, wiedzie odieza y korm od toho maiet byti dawana kotoro wydan, y iesliby stoie sumy wysluzytisia do smierti nie mohl, a budetli mieti dieti podrostyi do posluhi y roboty hodnyi, Tohdy dieti ieho maiut stoie sumy wyrobiatisia, wiedzie nie daley odno czerez siem let, a wypustu dietie potomu maiet byti iako oto wyszszey opisano, a zakupnym liudie tym zo obyczaie zlunyi plesnoie wypuski byti maiet, toiest tym wolnym kotoryie bysia sami w ieho zaprodaly

Artykuł 12

O czołowieku oyczyznom

Gdyby ktory czołowiek oyczyzny, bud' boiaryn Pancerny, Putny, abo tiahły czo-
łowiek, oyczycz pyrohowy, kupleny, wysłużony i iako kolwiek nabyty, odszedszy
od Pana swoiego, a zatożywszy sia zakoho nie daleko posiesti, abo posiesti u lasu domo
abo ponaymo choczieczy nie mieszkat, a totby Pan wiedaiuczy o nim mieszkat iego y da-
wnost dziesiatiu lat promołczat, to iuzh czo otoho czełoka maiet wieczne mołczati
Pakliżby tot czołowiek oyczyzny odszedszy od Pana swoho, i mieszkat daleko od dzie-
sieti abo kilko desiat mil, a Pan iego o nim wiedaiuczy, a czerez dwadcat lodt nie poi-
skiwat iego, tot wżo wieczne o toho czołowieka mołczati maiet, A Sdieby tot Pan
o toho czołowieku łotie domowo mieszkat daleko niewiedat, a tot czołowiek mieszka-
iuczy daleko i chotia dawnostiu dwadcat lodt zasiedziwszy abo y nie zasie-
dziwszy bliżey ku ymieniu Pana swoiego przyszoł y pere mieszkiwat pobliżu,
Takowoho wolno budet kożdomu szlachticzu, za oyczyzcza prawom dochoditi, tolko
by dawnosti dieskoi nie pomieszkat, od toho czasu iak bliżey przyszet, wedze cze-
ladz dwornaia, oyczyznaia, abo polonienaia, ktoraia by od Panow swoich
utiekla, protiw toie Panow ich ani dalekost miestca, ani dawnost pomi-
nenaia, ku otyskaniu prawom słusznym, wadziti y zaszkodzati nie maiet,
protiw samych y dietiey ich

Artykuł 13

O zasiedzieniu dawnosti czołowieka przychożoho wolnoho

K tomu wstawuie, iesliby ktory czołowiek stanu prostoho, boiaryn abo tiahły
buduczy wolnym pochożym a nie oyczyznym, zaszedszy zakoho kniazia,
ziemianow szlachty, bud' zapomożenie od toho Pana wziawszy, abo nie wziawszy
a desiet let za tym Panom zasiedziet, takowy czołowiek abo dieti iego po-
chożuthi prosz odyti powinni budut od kupitisia z służby diesiatma kopa-
mi hroszy, y so wżie szto budut od toho Pana swoioho zapomożenie wziali zapłatiti
Wedze iesliby taki czołowiek abo iego dieti, chotia po zasiedzieniu diesieti let
od toho Pana swoioho bez ieho wiedomosti prosz utiekli, a tot Pan ich do diesieti
let po odystiu ich, za oyczyzcza ich nie iskat, to tesz wżo taki czołowiek zasia
wolnym zostanet, A Sdieby bliżey diesieti let Pan takowoho zbiecha kotie
poszukat, tot wżo maiet byti skazan, y przysużon toho Panu za oyczyzcza

Artykuł 14

O poddanych oyczyznych, czeladi dwornoi, oyczyznoi kuplenoi abo polonenoi, także y o sługach prikaznych, y ludiach przychożych, ktory od Panow swoich utiekaiut

Vstawuie, iesliby ktory czołowiek, oyczyzny, Mati czysty spadkowy nie-
pohoży, albo kupleny darowny, wysłużony i iakoszkolwiek nabyty, albo cze-
ladnik dworny, oyczyzny, kupleny, abo polonienik muszkoho y żenskoho roza
iu, od Pana swoho utiekszy ku ynoho zaszoł, a ony Pan zakoho taki
zbieh zaydet, buduczy od toho Pana czyi czołowiek czeladin dworny u-
tiek wradownie napomnien wodle artykułu sorokosmoho rozdielu czy-
twiertoho wydanie ieho, abo odczynienie z nim sprawosti; takiego zbie-
how nie wydat y sprawosti z nimi, wodlug sieho prawa pospolitoho nie uczy-
nił, y no pozwany powinien budet sam abo czerez umocowanoho swoho, u prawa
iako naroku zawito stati, y toho abo tych zbiehow kotho ich budet u prawa
postawiti, A zatobnik zastanie storony pozwanoie ku prawu samoho abo cze-
rez prokuratora, y zapryzwawsze do tych zbiehow z otczyznoho mowienia pra-
wnoho dowiedzieti toho, że tot czołowiek, abo czeladnik, albo kotho ich bu-
diet sut ieho własny, To iuzh pozwany budiet powinien ichnoho czołowie-
ka, abo czeladi z żonami dietmi, y z usieiu maietnostiu ich wowernuti, y za omie-
szkanie służby tych ludi za każdu zakoszduiu niedieliu od kożdoie kotory
mużkie y żenskie po szesti hroszy zapłatiti, a to nawiazku tuiu liczaczy
y rachuiuczy od złożenia pozwu,

A iesliby pozwany posłazaniu wradowo takich zbiehow oddati z usim iako
sut skazat nie choties, to uży powinen budet za nich samych z ony dieti ich kotory
tako zakotouszczyżnu wodług opisania sieho Statutu, A za maietnost tych zbie-
how y za własny szkody toho samoho zatobnika y iesliby iakii tyi zbiehi u-
czynili na czo dowod słuszny uczynit z nawiazkou zapłatiti, także y za o-
mieszkanie roboty nawiazku wiercu u ieno niu dati, A iesliby pozwanaia
Storona stawszy u prawa do tych zbiehow y zeznala, y tym wymowku
czyniła, yż o takowom czołowieku abo czeladniku nie wiedala, y tiepier nie
wiedaiet, y na tot czas Gdy o to pozwom za tożon byt naymieniu ieho nie
był, y tiepier nieiest, takowy nieshota od toho wolen byti maiet, Ale toho
Pana urzadnik, Tiwun, wojt, abo Kawnik, koho styich zatobnik obieret, maiet pry-
siahnuti na to, yżs przyłożeniu pozwu nie był, y tiepier nieiest tot zbieh na
ymieniu Pana

naijmienia Pana iego, A kotoryj slachtics vradnika Tiwuna abo ludziej swoich osiełych mieti nie budet, ktoby mieł przysiehnuti, Tohdy tałi slachtics sam maiet nato przysiehnuti, a precz sija kożdyj stan budiet powinien pozwoliti, naijmieniu swoim tych zbiehow iskati, ijiskati, i iako swoich własnych sam ani czerez slus pod danych swoich toho nieboroniaczij podsowitoiu zapłatoiu toho osszto żałoba włożnie idiet, potomuz i inudiej hdziesia kolwiek może dowiedati budiet wol: no żałobnoij storonie zbiehow swoich odijskiwati, A nie wschocze tli pozwanyj od przysiehnutisię, to vżo żałobniku wolno budiet nato. isz tyj zbiehi podczaso pro: szenia sprawosti naijmieniu pozwanoi storony byli przysiahnuti, Takze ijtoho ze to sut iego własnyi ludi abo czeladz dwornaia, wodług sieho statutu, ia kożdyj prawo nato mieti budet dowoditi, A potako dowodzie powinien budet pos wanyj, iako za samych kotoryij zbiehłyj dieti ich, wodług szacunku statutowoho, tak zamiętnosti tych zbiehow, ijtesz własnyi szkody toho Pana iesli bysia kotoryj i stali, ij zaomieszkanie roboty poto iako wyższej opisano zapłatiti, A kto mu kto zatyi ludi, abo czeladz zapłatił wolno budet. sobie ich iako swoich własnych poiskiwati, a toszedszij prawo maiet ich mieti zaswoi poddanyi

Wedle iesliby tot Pan kotoryj ich pierwiej prawo dochodił, ij zapłatu za nich wziat, chotiełby nazad toi Panu pieniędzi iego wiernuti, to ie wolno budiet, nadta: leijdo czotyroch hod, a tot nazad v nieho pieniędzi swoie wziati, ijtyie ludi, a: bo czeladz iego z żonami, ij dietmi ij zamiętnostiami ich wiernuti, A hdieby do czotyroch hodow nie odkupił, tohdi vżo zawłasnyi oijczijczij iego poczytanyj byti maiuth

Toiesz ia prawo rozumieti maiet, ijo ludiach takich ktoby ho ijmie nie swoie prodawszij, zbiehow oijczyczow abo czeladi dwornoie toho ijmienia tomuz kto ijmie nie pustił, poskihati, ij odyskiwati mot dat, ij prawo swoie nanieho wotoijmiere volet, ijsz ie takze ijako ij samo oijczyczu takich zbiehow odijskiwati wolno, A szosija do tyczet slus przykaznych, albo ludziej wolnych pochożych, kotoryi by od panow swoich szkody poczynivszy, albo ij nie poczynivszy otie kli, od ich maiet byti sużono postupkom sieho ż artykulu, ijtesz wodle artykulu dwadcat wtoroho wsie ż rozdiele dwanadcatom dochodzia wo: dług wczynkow takich zbiehow, ij wodług sieho prawa pospoło rossticha tisie bu diet, wedże to warujuczij żeżata kiidi ludzi wolnyi przychożyi pochożyi czasia byicz pozwanyj nie postawił żeckotowyj ich nie zoho staj wzano byti nie maiet, tolko zaszkody czerez nich wczynienyie, ij prawo nie dowiedenyi A bo zo summu pieniędzij

pieniędzi wkotoroijbij nawysluhu byli wydani wyniawszij to. i esli by chotiaby prykazny sluha abo czołowiek wolnyj buduczyj obwinien wołoczenie wczynku zaszto hor ło karaiut otiec, tohdij pozwanyj powinien budet odprzysiahnutisia, A iesliby tako wyj przybieh naijmienie wczyniewszie wniebytnosti Pana samoho, Tohdyj niesam Pan ale wradnik, abo tiwun powinien budiet przysiehoiu toho odwiestisię, żo wtot czas hdy zapo zwo prawa proszono v ieho naijmieniu ieho zwiedomostiu ieho nie był A po odpijsieżenia żałobnoij storonie wolno budet takowoho zbieha hdie budiet mocz ijpo szukati ij prawo pokonijwati, Takliż by kto zachowuiuczij pokoj wsusiedstwie ij do wradu naszoho nie daiuczijsia pozywati, zbiehow sprawa ż do abo ijmienija swoioho wydał, od toho niiakoho peresudu, ij nikotorym ijmienie nazwanoho do ho du brati ij domahatisia sobie nie maiut, tak sami panowie iako ijwradniki ich A dowod na zbieha ludi oijczyznyi ijinyie wiecznoi prawu podlehaiuczyie, taki maiet byti, Napierwiej listami abo regestrami delcżnymi, abo listy Regestij kupczyimi, ijinymi wiatowymi, abo tesz braticiu rodoniu, abo szwyleszno ijch zbiehow sze stma zaich przysiehoiu, a wniedostatku takowoho dowodu poddanymi susiedziej o kolicznych także szesnma swiedkami, a przy nich sieniy tiwun, abo woyt, abo starecz przysiehami swoimi toho dowiesti maiut, a ijesliby ij takowoho dowodu nie mieł, Tohdij żałobnik przyswiadetstwie trzech swiedkow sam przysiehnuti maiet ij tym rzecz swoiu oderżyt

Artykul 15

O czołowieka oijczyznoho ij czeladnika niewolnoho ktoby iego wyswiatał

Vstanowię, iesliby kto zwyswiet, abo wykrał, czyieho oijczyznoho czołowieka abo czeladnika dwornoho, iako wyższej ich nazwano, a pohoniew, ij poijman by był z tym natorozie czołowieko abo czeladniko, Tohdy maiet byti z tym kto powiedien slachtics do wradu naszoho Grodzkoho toho ż powietu hdziesia to stanieł A czołowieka, kniazkoho, Panskoho, slacheckoho, abo do ieho Pana, abo do wradu naszoho Grodzkoho, poddanoho tesz naszoho hospodzkoho prostoho stanu do toho wradu podle ijim przysudo budiet, ij ta sobie sprawosti dowoditi, ij ie sli się on znati kuto nie budiet, aby nie ł tuiu czeladz wykrasti, Tohdy tot kto iego z tym czeladniko poymaiet, maiet nanieho dowod słusznyj wodług prawa przysiehoiu wczynkti, ijsz on ieie wyswiet, A on maiet byti karan iako złodi a czeladz maiet byti wierniena tomu czyia była, A iesliby natorozie pohoniti nie mohl a v do czyim zastał wradowonie zwożnym ij z storonoiu a on był toie czeladi wij dati nie chotieł

wijdati niechotiel, Tohdy tot obrijżony maiet sobie sprawoszti wodług prawa dowoditi, ij sprawa naijdetlisię to, ijże ieie wijdati niechotiel, Tohdy on od tego czasu jak mnogo tych ludi, abo czeladi v siebie zaderżat, maiet ich nawiezati, toiest zaomieszkanie roboty ich z odkozdoie holowy kozdyju niedielu groszi szto zaplati, a zadietiey malych, kotoryi iescze robiti nie mohut po dwa gro:

Arthykul 16

O ijmaniu zbieha kolonienka abo czeladnika wla snoho v potrafleniu nadorozie

Gdyby kto zbieha swoho człoka wiecznym prawom sobie należatego dawnostiu nie promolczanoho potrafil hdie nadorozie, a nie poczal budet perwey otogo zbieha swoho prawo chijmiti, takowogo zbieha wolno budet kozdo slatsticza ousim tym iżby iego zastaniet poijmati, ij do wradu Grodzkogo abo podrokami dostiestkogo wra du wiesti, A zwradu Pana onogo zaraz w tot czas nieposlat, listo obmieszi ze byłu prawu narok wodług dalekosti mieszca złożony są abo wradnik ie ho prijiechat, ijżijsceli sprawa zatobnik togo zbieha swoiego, Tohdy rzeczy onogo Pana wlasnyi prywraticie maiut zostati, dla oddanija ijż gdyżia toto poszu iet, A poto żony dietiey maietnosti iego sczijm budet odinogo odijszet, poij sliwati sie wolno budet ot ogo Pana, zakim nieposlat, ijżeto rzeczy wla snych togo zbieha budet, tyi prijniem zostanut, A budietli szto prij tako zble hu rzeczy togo Pana wlogo czasu poijmania stuszyl, tak Panu wodług lawie sti togo zbieha, iako pred wradom powiedit, oddano byti maiet, A niepij ieteli zaobostanie Pan abo wradnik naroku kuprawu, Tohdy tot zbieh abo za prijsnurnie swoim, abo zadowodo czyi budet wijdan byti maiet, Lecz iei sliby kto poczał zbieha swoho nako prawo poszijsliwati, takowij chotiaby togo kolonicka, abo czeladnika swoie, ij podkat hdie, nie maiet iego bezprawnie brati, ale dokonca prawo iego poszijsliwati maiet, Ieslibij kto zbieha swo ho potrafil nadorozie, kotoryby sie wiecznym prawom nie należal, Toliko byszko du iakuiu wczynil, abo winien szto yemu był, takogo tak że maiet wiesti do wradu sudowoho Grodzkogo, abo podrokami dosiedskoho, togo powietu abo do togo Pana kto w tot czas służyti budet, ijta sobie sprawoszti zmim dowoditi takież zaobostanie zwradu Pana ogogo w tot czas budet służyti, porad ko wyszsiej opisanym, a niebudetli wieti z sobou zwaszo dowodu nato ie rok słusznij wodług da lekosti dorohi maiet byti złożon, a tot obwinienij wtedłeniu do roswawij zadierżan byti maiet

Artijkul 17

Arthykul 17

Iako czeladź dwornaya abo potomiennaia otieklaia maiet byti zapowiedana ij woijdana,

Ieslibij czyia czeladź dwornaia, abo potomiennaia otiekła, a tot kogo otieczet zapo wiedawszij zi akogo pereijmu ij zenuwszij za nieiu v pohoniu w kogo bij ieie nasżol, to byłij, maiet tot v kogo czeladź zastaniet pereie dati z togo budet perwiey zapowiedat, a czeliad swoiu do siebie wziati, nad perelie niczoho bolsz nie daiu czij tot nadszyie inniemu spostibniewij budut, A iesliby kto czyiu czeladź v siebie chował, a tot pokolko krot zapowiedał, ij naktorku zaklikał opowiedaiucz ijsia a potoby tot czyia czeladź wokolku niedielacz taiu czeladź swoiu wnieso nazsol, Tohdy maiet toliko zastrawu odkozdogo czeledina nanedielu po dwa hroie dawszij czeladź swoiu dobrowolnie wziati, Lakliszby kto takoie cze ledi dobrowolnie oddati nie chotiel, a do prawa oto był pozwan, Tohdy tot kto ieie swowolnie nadsiuiu v falu mietał, zadowodo maiet prij oddaniju ieie za omieszkanie roboty zakozdiuiu niedielu nawiezatij od kozdoie holowij po szesti hroszij zaplatiti, A takżesia maiet rozumieti, ij żubono byti onaijmitiech, ij naij mieszkach

Arthykul 18

O czeladź dwornuiu, ij potomiennuiu, kotoraia otieczet od Pana swoiho

Vstawuie, Gdyby kto czyiu czeladź, niewolnuiu wijwiel, abo wiedaiuczy zakaz v siebie perechowywał, a to by na nicho prawo było pereuwiedieno, Tohdy takowij budet powinien tuiu czeladź oddij sliwati, A oddijslawszij oddati tot Panu, A hdiebij o dijslati ieie nie moh, tot powiedziwszij na wradie podsumnie, że toie czele di prawdiwie oddislati nie moh, ani ondiej wiedaiet, budet powinien tuiu cze ladź za czyiuiu plati takowijszij opisano, ij szkodu oprawiti tak tuiu, Ieslibij kotoruiu taia czeladź dielaiuczij Panu swoie wczynila iako ij za nij eszkanie roboty od togo czasu odkotorogo ie taia czeladź nie robila, wużyku abo też zakożduiu niedielu poszeszti hro, wżeże ieslibij sia taia czeladź potom toiez protiwnoie storony okazała a tot czyia czeladź, chotiełbij ieie v siebie mieti, Tohdy pier niezi tij szto zahotowij ich był wział, maiet wiernuti, a czeladź swoiu k sobie wziati, abij kozdij prij swoim został, a prij worocżaniu czeledi protiwnaia sto rona, ij szkodij, ij nakładij prawnij i szto pierwiey onij czeledi swoie na nim po ijskiwaiuczij nałożył, winien budet zadowodo zaplatiti, abo z tych pieniezi za tuiu czeladź perwiey iemu danych wijtrutiti

Arthykul 19

O wolnych liu

O wolnych ludziach ktorzy sie za cholod prodaiut wniewolu, y o prodazy odinszoie czeledi niewolnoie,

Ktoby cholod sam siebie zwonu, abo syna doczku wniewolu prodal, y list nato dal, takowyi list niemaiet byti derzan, ale iako holod miniet, a on pienieszi dobudiet, maiet ich pieniezi oddati, a nie budetli mieti czym platiti, taki maiet wyslużowati sia wodlug togo iako oto wyszszej wrozdiele iestes opisano, Nizli iesliby kto czeliad swoiu niewolnuiu bud cholod abo ziakich kolwiek pryczyn prodal, taia prodaza maiet wiecznie derzana byti

Artykul 20

Ktoby wcholod czelad swoiu wyhnal

Tesz ustawuie, Iesliby kto wcholod czeliad swoiu niewolnuiu wybil zdomu procz niechotieczy ich kormiti, y perechowywati, y taia czelad sama siebie cholod perekormila, takii wzo niemaiut byti niewolnyi ale wolnyi, A wedze tym oby czaie, i szto kolkuiu czeled wybiet, Tohdy to oni opowiedati maiut wuradu Grodskom togo powietu, abo wradniku kniazium, Burmistrow, abo miesczanom iplts wybil, a Pan toie czeledi, nie opowiedaietli, y niezaplyszet, na wradie otieczenia ich, to wzo taia czelad wolnaia maiet byti wieczniyi czasy

Artykul 21

Niewolniky iakii maiut byti

Niewolnikiow pierecz niemaiut byti zynszych pryczyn odno polonienniki, a inszaia czeladniewolnaia, i tesz dieti potoky polonienikow maiut byti, osazywanyi na ziemlach, i rozumiemy byti zaoyczyczow, a tatarskii niewolniki maiut byti osazywany naich ziemlach,

Artykul 22

Iesliby kto dokoho slubu prykazal a tot sluha zaszkodiwszy otiek odnieho

Ktoby kto prykazal slubu, a tot sluha szkodu uczyniwszy tomu Panu swoiemu otiek, odnieho procz, tohdy tot kotoryi ieho prykazal, y za nieho prirek ustnie, abo y czarez list, zrie maiet wiernie sluzyti, y szkody nieuczyniti maiet iego kuprawu staviti, a sudiy maiut ie rok zlozyti dodrubich rokow sudowych, y natyie drubiie roky maiet iego doistawszy zia kuprawu postawity a to iesli tot sbich budet wzdiesznem Panstwie, A iesliby otiek zahranicu, to tdy naroky sliamie takoho rok maiet byti wczon dotretich rokow sudowych, y iesliby on naroky tyi potoczowyi togo nie postawil, Tohdy on sam powinien budet tuiu szkodu oprawiti nacze slusznyi dowod budet uczynien, A iesliby potom onomu Panu w koho sluha otieszet, prybodilosie ie widieti na torhu, abo podkati

wdorozie

wdorozie, y hdie kolwiek, tohdy wzo on sam niemaiet ieho imati, Nisk toho pry kaszczy swoho islati y smotreti maiet, Iesliby tot Pan odkogo sluha otieczet, minuwszy y opustiwszy prykazcu chotiel abo poczal slugu togo postihati, to sie wolno budet, a prykazca wzo wolen budet, Takze hdiebyi prykazca umier, tosdy Panu samomu wolno takowoho slusu postihati, A hdiebyi kto niel slubu nieprykaznogo a on szkodu uczyniwszy otieczet procz, Tohdy dohonitli iego Pan wdorozie hdie kolwiek budet pryiechawszy iego wdom swoy, y osadiwszyi on prawo prybytnosti tretich, abo dwoch czolowiekow storonnych szlachtyi y woznoho, maiet ieso suditi wodlug prawa y uczynku ieho karati, a nie dohonitli ieho wdorozie ale postihniet hdie pod kotorym wradom, Tohdy wzo maiet toho slubu do uradu toho wiesti, y tdowie dlaky togo pan zetoiest ieho sluha, y no wrad maiet takowogo slubu otoslati y wydati panu ieso kuwosprawie potoyreczy wczom budet od Pana obwinien prydawszy kuto prawu woznoho y dwoch szlachticzow, A to iesli wszkodie iakoy budet obwinien, y zostaniet ly tot sluha sprawa woszkodach iakich winien, Tosdy to winien budet Panu swoiemu platiti, a dosuplaty Pan ieso wswoim wiezieniu mieti abo dowratowoho wiezienija oddati maiet, Paklisby taki sluha wszkodach nie byl obwinien abo sprawa winien donich nie zostaniet, tolko oto poyedet zotiechal, abo odyszol Pana swoioho nie uczitiwszy, y nie poszehnawszy, zato maiet szlachticz tryi dni wZancuchu siedieti uzogo Pana odkogo otiek, a prostoho stanu osoba try Niedieli, takze wialom wiezieniu siedieti a potom winien budet Pana swoioho uctiti y pozehnati, Owedze Pan maiu czyi ieho wwieziemiu, niemaietsie nadnim zbitnim wieziemie sroszyti ani karania natiele uczyniti, ani nacztonku ochromiti, takze y holodom mority niemaiet

Artykul 23

Iesliby zaroszkazaniem Panskim sluhi zlodieia abo iakoho zloczyncu Pana swoho honiti y imati niechotiely,

Gdysz sie to poczesto trafiaiet zeslubi zaroskazanim Panow swoich zlodieiow y inszych zloczyncow Panskich ymati y honiti niechotiat, daiuczy tu pryczynu ize sami Panowie nie honili, albo czymieczy tym wymowu, ze siato nie hodit na nas trohoniti, wczom liudie zlym nie tolko folgu ale y wielikuiu oboronu tym czynily aby ruk uchodili tych kotoryi ich poymati mohly, Dla toho ustawuie, yze kotoryby kolwiek sluha zaroskazanie Pana swoho zlodieiow abo zloczyncow kotorych kolwiek Pana swoioho honiti abo ymati niechotiely, Takowyi sam iesli szlachticz siedieti winien budiet nazamku szest Niedieli, A nieszlachticz wodlug wazmosty wystupku Panu karati wolno, A iesliby kto tym sluham kotoryie honili abo poymali zloczyncu iakoho wruhaiuczy szto wszyplywoho sadawat, To

im mi(e)lo

To imnicsoho szkoditi niemaiet, ale taia pryimowka na onom samom koto-
ry pryimowal zostawati budet;

Artykul 24

O liezych y otych kotoryi buducy bez slu-
zby, y nieosiedlymi do miest naszych Hos[podarskich]
Kniazskich, Panskich, prychodiat,

Isz niekotoryie liudie zwykli od Panow swoich nie powiedawszy sie, a ni odsta-
wszy y iesce zaszkodiwszy precz odchoditi, Proto ustawuiem, aby kozdy sluha
y czeladnik wolny sluzaczy komu odnokolwiek maiet odchodiaczy precz swoiego
wziati list Pana swoiego ot niegoz podpieczatan y z podpisom ruky Pana swoiego
kotoby pisati umiel, y podpieczatan druhoho szlachticza, s takowym oswietczeniem
y oznaimieniem w onom listie, wsim wobec, yz tot sluha abo czeladnik sluzyw-
szy iemu odstal od niego w dobrotie, A z takowym listom tot sluha abo czele-
dnik wiesdie dobrowolnie propuszczan budet, A chotieby kotory Pan slu-
hi abo czeladnika swoho wolnoho otpustiti y listu ie takowoho dati nie
chotiel, Tohdy tot sluha abo czeliadnik takowy maiet z wozmym y z storo-
nom o otpuszczenie Pana swoieho prositi, Palliby y zatym proszeniem, uporne
bez slusznyie pryczyn otpustiti ieho nie chotiel, tohdy tot sluha abo czela-
dnik na urad nasz w hdie nablizszo opowiedati y dolznih to sobie zapi-
sati dati maiet, y wziawszy toho opowiedania y zoznania wozhnoho wypis s kni-
h opowiedawszysia, Panu swoiemu maiet yti precz, a tym wo wiczedie sluzyti
sia wolen budet, A dlatoho kozdy czolowiek buducy y bez sluzby koli hdie
y do kotoroho kolwiek miesta, y miestieczka prydet, abo pryiedziet, maietsia
opowiedati uradowi to, bud naszomu Hodzkomu, abo Kniazkomu Panskomu, y
ziemianskich daiuczy osobie sprawu kto y otkol iest y komu sluzyl, y w kotoru
iu storonu ideretsia, y Gdy takowy pryichodien od koturiek do kotoroho kolwiek
miesta abo miesteczka prydet, y do domu czyieho uwoydet, Tohdy hospo-
dar domu toho zarazom toho z dnia ona talej nazautrey uradowy swoiemu
opowiedati ieho, y kozdoho hostia nieznaiomoho powinien budet pod winou na
urad kopou hroszey, a z takowym postupkom wolno propusczon byti maiet,
A chotieby kotory s takowych osob do iakoho kolwiek miesta abo miesteczka
pryszedszy chotia y maiuczy osobie swiedectwo Pana swoioho, a nie opowieda-
wszy sie uradowi tam peremieszkiwat, Tohdy urad tot uziawszy o nim wiedo-
most maiet ieho poimawszy wsiuda wliszyie nadnie wiedieli okowati, y
do roboty prystawiti, A na hospodaru tom kotory ieho chowail, winy sobie sprawiti
kopu hroszy

kopu hro: A kotoryby bez swiedectwa Pana swoioho abo uradowoho do kotoroho
miesta abo miesteczka pryszol, y nie byl by toho kraiu obywatelem, Tohdy u
wiezieniu do trech niedziel zaderzan od uradu, a potom wywiedawszy sie od
kol y kudy yti chocset puszczon byti maiet, A proto tak uzo nawsi
potomny czasy mieti chocsem aby kozdy hospodar domowy nayimita robotirha
y nayimitku swoiu w miestiech naszych hospodarskich, peredtrechom hdie iest pra-
wo maydeburskoie, a hdie prawa maydeburskoho niet, y no w takowych miestie-
kacs naszych, Kniazskich, Panskich, y ziemianskich, uradu to podkotorym tot
hospodar peremieszkiwaiet onich samych y o zytiu ich wiedomost czynil,
y do Regestru uradowoho wpisati powinni budut, Alie z nich takowych
kotoryie bez sluzby zywuczy y nikoiu robotou nie bawiatsia na korczmach
y piianstwie czas swoy trawiat, ni hdie ych zadien urad terpieti nie
maiet, Ale takowych kozdoho stanu po upomnieniu perwszom, wtoro
a za tretim dubcy biuczy won z miest y miestieczok wyhaniati
kazati powinien budet, A hospodar domowy kotoryby wod(?) swo
im pozakazie y napomnieniu uradowom takowoho
przechowywal, powinien budet urado-
wi swoiomu winy dwie kopie
hroszy zaplatiti,

ROZDĖL

ROZDĖL TRETINADCATO
HRABĖZOCH Y O HAWEZKACH

Arthykul pierwszy

O pohrabieniu stada swierepnoho y oceneniu ieho

Vstawnie, Jesliby kto pohrabil naiakoholwiek grunte stado swierepie, kniazskie, panskie, ziemianskie, ktereż acży toie stado, żerepca, abo swierepu y kolko ich umoryl, abo sobie prywlaszczyl, takowy takuiu swierepu y żerebca znawiezkoiu maiet platiti, a cena stadu kniazskoho, panskoho y ziemianskoho takaia maiet byti, za żerebcza osm kop hrosz, za swierepu cotyry kopy hroszy. Nisli za koszdoho styri żerebcow y swierep, budetli torkuiuczy szto bolsz ctawano, Tohdy budet powinien tuiu cenu plati, zaslusznym dowodo tesz znawiezkoiu.

Arthykul 2

Iakim obyczaiem maiutsia zachowati oispasz y obrabiezy naispaszach

Tesz vstawuie, yzs nikto stada swierepnoho naotiedisnie czużoy taktesz y na swoiey wlasnoy y naispaszy zaymowati nie maiet, ani obrabiez brati, a ktoby na czyiey abo na swoiey otcizinie stado zaniat, abo hrabiez uczynil, tohdy takowy maiet se winu trzy ruble hro zaplatiti, y szkody oprawiti. sztoby sia tomu stadu stalo podle vstawy wysszey opisanoie, bo nie maiet zaispasz stada brati, by y zastal na ispaszy maiet oswiedszy ioszy susiedo octohnati dotoho Pana czyie stado iest, a ispasz maiet obwiesti liudmi storonnymi, y oku powati styimiss liudmi, abo mozetli byti y zwoznym, Tohdy tot powinien y spasz zaplatiti, czyie stado szkodu uczynilo, wedze wyzwolaie tolko stado swierepieie, aby naispaszy nie bylo zaymowano, a koni iezdnyie y robocze, y inszoie wszeliakoie bydlo rohatoie, y nierohatoie, y tesz swini, husi, owcy, naispaszy maiut byti zaymowany podle obyczaiu dawnoho, y skoro zaniawszy maiet o boslati toho Pana czyie bydlo, aby bydlo swoie naporuku wział, y naispasz pozwol, y szto kopa naispaszy prysudiat, szkody tot Pan czyie bydlo zaniato maiet platiti,

A bdieby y naoboslanie toho komu sia ispasz stala bydla swoioho naporuku brati, y na kopu yti nie hotiel, Tohdy tot kto zaymet nadaley tretieho dnia maiet obwiesti tuiu ispasz liudmi dobrymi storonnymi. y szto taia storona abo woznyi szkody okopuiut wedlug prosaniu zbosa, y vwazenia szkody oune

uczynionoie

uczynienoie, on maiet ostawiti sotoy szkodie swoiey bydla tolko szto by zaieho szkodu stalo, a ostatok odoslati dotoho Pana czyie bydlo iest, Nisli stado swierepieie koni y koszdoie bydlo tolko do swietoho Juria bez pastucha chodit wolno maiet, wedze nie po zytu, y ni po zbożu inom, a po swietom Jurgi coty den koszdy maiet okolo dobytku swoho storoza abo pastucha mieti, czerez wsie leto asz do wsich swiatych, a dawnost zaplatie za ispas nie maiet dalszaia byti, tolko podle starodawnoho obyczaia do Bozoho Narozenia, zbożie y sie no ktoby zaispas prysudomuiu, niechotiel do Bozoho Narozenia zaplatiti, podlug kopy, Tohdy ukrywżony storonu swoya protiwnuiu, maiet narokzawi: ty pered sud sieslyi pry pozwati, a wrad zadowodo czerez tych kto okopowat uczynienym abo zoznanie woznoho storonie powodowoy taiu szkodu maiet sowi to skazati y odprawu uczyniti

Arthykul 3

Ktoby podslachticzo, abo podslachtiankom hrabiez uczynil

Tes vstawuie, ktoby podslachticzo, abo podslachtiankoiu hrabiez uczynil, kopy pobral pry kostiele, na torhu, abo na poli, na dorozie, y hdie kolwiek, abo podsluhoiu, ktoryby prypanu, abo Pamiey swoiey nadorozie iechal, abo hdie na miesce pryiechal, konia wział, abo z woza wyprohl, bytesz y boiu zadnoho nie uczynil, a naostatok chotiaby onaia persona pry to hrabiezu sama nie byla, abyloby to perewiedeno s tu zwym dowodo, Tohdy ony kotory hrabil, maiet takowoho samoho slachticza abo slachtianku, wedluh stanu nawiezati, iakoby zbil, abudetli kto z slug pry hrabiezu takym ranen abo bit, to takiez y slus nawiezati wedluh ich stanu, a konia takze koniem nawiezati, y szkodu iesli budet pry to hrabiezu uczyneno zadowodo oprawiti, Kiesliby sluzie czyie iedućy hdie zaposlanie Pana swoioho od nich bez Pana nadorozie y hdiekolwiek a konia Pania icho pod nim pohrabieno, chotiaby boy byl, abo y nie byl, predsia tot kto taky hrabiez slarsticzu uczynit powinien budet zadowodo prawnym, y iako konia koniem tak y slusu onoho pod nim pohrabil wedluh stanu sluhi toho nawiezaty, A insz y e szkody iesliby sia pry tom hrabiezu stali, oprawiti, y zaplatiti, Pakliszby kto tak napoli chotia szoho konia slachetnoho swowolnie pohrabil, takowy zadowodo tolko konia koniem nawiezati maiet

Arthykul 4

O hrabiez ciolowieka kniazkoho, Panskoho, y ziemianskoho

Tesz vstawuie, iesliby slachticz czyich liudi pohrabil, na torhu pry cerkwy y na dobrowolnoy dorozie, takowy obrazonoy storonie maiet winy zaplatiti szest rubli hro, a hrabiez znawiezkoiu oddati, to iest konia, konie, wola woto nadiaszaty

A pakliby

A kalliby slachticz pohrabil czyich ludi napoli, abo hdie inthiey abow mirczyni, to hdy maiet zaplatiti tryj ruble hro, a zrabiez takze nawiezati, A muzyk muzyk kakosliby pry kostiele, abo na torhu, y na doroziе pohrabil, maiet zaplatiti dwa rubli hro, a napoli iesli pohrabit rubl hro, A kotieby muzyk slachticza abo slachtianku pohrabil, oto maiet byti suzono wedlug artykulu trethieho sieho zrozdielu, a zrabiez wsiaky takiesz znawiezkow platiti, konia konim, wola wolom, korowu korowniu, y wsialoie bydlo iakoie pohrabil, takowym nawirzawszy maiet otdati, abo cenow zaplatiti iako nyzey opisano iest,

Arthykul 5

Cena koniom robocżym domorostlym

Za konia abo zas wirrepu dwie kopie hroszy
Za tretiaka zerebca od robocżych swirrep dwie kopie hro
Za tretiaczku swirrepu dwie kopi hro
Za lonskoie zerebia ~~kopa~~ hro
Za sieholetnicie zerebia sorok hro,
A wedze kotieby kotory czlowiek, niemil takii koni robocżyi byti kupleny, to kotry iak doroho kupil, nauzom otwod slusznymi wczyni ł plaszono byti maiet

Arthykul 6

Cena bydlu wielikomu y malomu domoroslomu

Za wola dwie kopi hro
Za bykla stadnika pol kopy hro:
Za korowu ~~sto~~ hro:
Za jalowicu siemdesiat hro:
Za byka merolia kopa hro:
Za telicu tretiaczku sorok hro:
Za tela lonskoie tryjdcat hro:
Za tela sieholetnyie dwadcat hro:
Za wiepra kormnoho kopu hro:
Za cie kormnoho pol kopy hro:
Za kinoroza sorok hro:
Za swiniu dwadcat hro:
Za podswinka dwanadcat hro:
Za porosie sieholetnie 5 hro:
Za owcu peetnadcat hro:
Za barana dwanadcat hro:
Za skopca bara tonscżaka 15 hro:
Za jahnie szest hro:
Za kozla czetwirtaka abo pietaka sorok hro:
Za tretiaka pol kopy hro:
Za tonscżaka dwadcat hro:
Za kozu dwadcat hro:
Za kozienia sieholetnicie szest hro:

Arthykul 7

Cena ptachom domowym

Hus tryj hro: Utka dwa hro: Kaplun szest hro:
Kuryca tryj hro: Holub hrosz: Pietuch dwa hro

Sielesien dwa hro: Utka kruhowaia tryj ruble hro:
Za pa abo pawiczu tryj kopy hro:
Za Lebiedia domowoho tryj kopy hro
Za kura albo zakuryczu ~~na kalkusliaiu~~ dwadcat hro:

Arthykul 8

Cena ptacho chowanym na ptaystwo

Krecżok krasny szest rubli hro:
Za bielehokreczeta piat rubli hro:
Sieryi krecżot tryj rubli hro:
Sokol tryj rubli hro:
Iastreb wielikij dwie kopie hro:
Za rahoha dwie kopie hro:
Za rabca abo kobzulca piatdesiat hro:
Za dremluha tryjdcat hro:

Arthykul 9

Cena zbozu sienu y recżam ohorodnym

Zyta kopa dwadcath hro:
A bocżka zyta dwadcat czotyry hro:
Pszenicy kopa dwadcat hro:
Jaryey kopa dwanadcat hro:
Jeczmieniu kopa desiet hro
Orkissu kopa desiet hro:
Owsa kopa osm hro:
Hrecżychi kopa osm hro:
Horochu kopa desiet hro:
Prosa kopa osm hro
Bobu kopa osm hro:
Szoczewicy kopa szest hro:
A za bocżku tych wszech mienowanych jaryn swoitow cenow bolsz anizli za kopu polozono maiet byti plaszono
Lnu kopa dwadcza czotyry hro:
Konopiel kopa dwadcat hro:
Za bocżku siemienia lnianoho sorok hro:
Za bocżku konopel tryjdcat hro:
Za bocżku maku pietdesiat hro:
Repy abo reczki bocżka szest hro:
Kapusty kopa tryj hro:
Morkwi bocżka szest hro:
Pasternaku bocżka szest hro
Swiekli bocżka szest hro:
Ohorkow Solon: bocż: 20 hro
A swiezych szest hro:
Cybuli iadomoie bocż: 20 hro:
Czosnoku bocż: 30 hro:
Nasienia Cybulno: funt 12 hro
Ohurkowoho nasienia funt 8 hro:
Za woz siena odnym konim 8 hro:

Artykul 10

Cena rzeczam domowym strawnym

Za potot mirsa dwadzat hroszy, za salo piedzdziesiat hroszy

Za kump dwa hroszy Za mirdnicu masla kopu hro:

Za syr wielikij oblastny dwa hro:

Za malyj okruhlyj syr albo zmatdzyk osm pieniezy

Za homotku czotyry pieniezi, za miedniczu miedu kopu hro:

Artykul 11

Cena rzeczam doma roblonym otczy nalezaczym y inszym

Za kozuch barani muzicky odiwalny kopu hro:

Za kozuch barani zonocky torlop sem desiat hro:

Za kilikil potkopy hro:

Za siermiahu dwadzat hro:

Za prosticu sinuiu abo czerlenuiu dwanadzat hro:

Za prosticu czornuiu osm hro:

Za lokot sukna prostoho siermiaznoho try hroszy

Za lokot polotna tonkonoho tkackoho kuzelnoho szest hro:

Za kofots serpankow szest hro

Za lokot namietok dwa hro

Za lokot polotna kuzelnoho prostoho tkanya dwa hroszy

Za lokot paciesnieho polotna hrosz,

Za lokot zhrebniczy pothrosza,

Za lokot skaterti wedluh waznosty prazy y tkanya takze y za polotno

Za lokot ruczników popolowiczy ceny skatertnoie

Za kobierczy domowoy roboty, za opony, takze za postielu y yny potrzeby

y sprzaty domowyje zadowodom wedluh uwazenia uradowoho

Za topor szest hroszy

Za sierp dwa hroszy

Za kosu szest hroszy

Za chomut muzycky remienny szest hro

Za prosty dwa hroszy

Za dubu dwa pieniezy

Za wozy lycbamy pothrosza

Za konopny hrosz

Za sani muzyckie drownie prosty dwa hro

Za kolesa muzyckii prosty szest hro

Za siedla, wozy, sziei, leyca, postiemczy, wozy y inszyi rynsztunki

wedlug dowodu y uwazenia uradowoho

Za topor wielikij skut, y inszy topor dwy lidsky, bednarsky, stalnicky

takze zapily, swiedla, dolota, hebli, spusty y inszyi naczynia, dzyletskomu

stolarskie, y stalmarskomu su tynarskomu, potomuz kowalskie skilay

skomu y inszych wsich remieslnikow roznych remiesla naczynia nale:

zaczyie, maiut byti suzony y skazony wedlug dowodu y uwazenia

slusznoho uradowoho,

Artykul 12

Cena sobakam

Za psa domowoho brechuna try kopy hroszy: za naslednika y zanabrecni

ka zwierynnoho try ruble hroszy, za bobrowoho psa try ruble hroszy, za

kurcza, y za chorta try kopy hroszy, za nyzla dwie kopy hro, za ostannika

zwierynnoho try kopy hroszy, za sczam poltory kopy hro: za pot streleczoho

psa try kopy hroszy, za psa obsocznoho try rubli hro, za medelanskoho

psa try ruble hro: za chorta powsokoleho try ruble hroszy

Artykul 13

Jeslibi pies nieprywiazany pokusil abo obrazil, itesz ktoby psa zabil

Tesz ustawuiem, gdyby koho pies uiel scyiebo prysczwania, ktory

by stawszy zapozwaniem peredsudom ktsomu posczwaniu sia nieznal,

Takowomu sud maiet wskazati otprysiehnutisia, isz toho nieuczy

nil, A gdyby prysiehnuti niechotiel Tohdy zalobnaia storona gdy

ieho potom poprysiahniet powinien ieho budet nawiezati, yakoby

ieho sam swoieiu rukoiu ranil Paklibi kto komu psa umyslnye

anie otczuly zabil abo zastrelil, takowy budet powinien onoho psa

platiti wedle ceny wyszszey opisanoie

Nizli iesliby ieho zabil otczuly kijem, abo iakoiu broniu sie byie boronie

czy niepomietom, ani strelboiu, takowy zaonoho psa niczoho placiti nye

budet powinien,

Rozdyel

Artykul 14

K ktoby wdomu swoym miel psa abo bydla ktorzie by wsusiedztwie szkodilo

Vstawniem, iesliby wkoho Pies domowy albo bydla iakuiu szkodu w okolicy czynilo, Atot domowy hospodar otom wiedaiuczy onoho bydla tia stierecz y a Psa napiyniey chowati y miety niechotiel, Tohdy tako wy budet powinien wsiu szkodu. wsusiedztwie cerez takoie bydla abo Psa uczynionuiu platiti y oprawowati, nasz to sluszny dowod budet wtiekan. Iesliby bydla takoie czolowieka obrazilo, Tohdy to ie bydla tomu koho obrazil, wydano byti maiet, Atakze tesz ktoby miel Konia wasniwoho, kotory by bil, Tohdy powinen zwonom naniem napochwach albo nanozie mieti, dlatoho aby to widiuczy namieho nie nalezdzaly. Aktoby bez zwonka na takowom koniu yezdil, aon by koho obrazil, Tohdy toth kon zarho o brasono wydan byt di maieth



Czetwiertynadcath

ROZDEŁ CZETWTNANCAD, OZLODEYSTWE WSIAKOHO STANV

Artykul 1

O poymanom zlicom slusie y podanom czym hdie maiet byti wieden

Gdy by kto czyieho slubu Boiaryna czolowieka ktakoho, abo czeladnika nie: wolnoho zialim licom recami kradienymi poymal, obycaie yporadko nizey wsie rozdiele opisanym, tak wdo iebo iako ynapoli, albo nadorozie, tolkoby na Gruntie Pana toho czolowieka, Tohdy takowoho licowanoho czolowieka maiet westi do Pana iebo czyi budet, dotoho dwora kukotoro ony czolowiek nalezyt. Akdieby trafilosie kto czyieho slubu czolowieka poymati zlico niena ymieniu Pana iebo, ale hdie indiey nadorozie, albo na czuzo Gruntie budutcoho albo tesz w mieście ku wsiele inszoho Pana, budt tesz w mieście naszo hdie mieszczany wrad, y na torhowoho dnia, albo wsiele naszom, takowoho storonie zatobnoy wolno budet westi, hdie wschocet, albo do wradu naszoho hospodo Grodzkoho toho powietu albo tesz do Pana yeho, y powiedetly do Pana: yno podawszy ieho s tym licom ono Panu samo, A w niebytnosti samoho Pana yno wradniku tiwunu ieho, abo kyzkuni, A mieszy stanow mienszych vboszych hdie wradnika tiwuna nie budet yno zonie abo synu dorosło maiet z nim sprawosti prositi, Atot Pan abo wniebytnosti panskoy, wradnik powinien budet ye sprawost miedwoto: bnuiu, nadaley do dwoch niediel vczyniti wodlub sieho Statutu y pryietetli sprawa do zwodu, Tohdy zwod do ostatecznoho stopnia prawa, tamze nato mieszcu ma iet byti czymen. tymze obycaie iako ni szy w druhom artykule sieho rozdielu odwodie na wradiech naszych iest szyrzey opisano, y do roszudku prawnoho, to ho czolowieka zlicom poymanoho, tot komu ieho podadut. maiet wdobroy opat rnosti y zaswolciu storozeiu od zatobnoi storony storoszy nie poterbiuiuszy chowati A iesliby to albo wradnik ieho sprawosti iet oto uczyniti niechotiel, aby ieie nie wodluh prawa sieho pospolitoho skryuodom storonie zatobnoy czynil, tako wy budu czy oto do wradu naszoho sudu nalezznoho pozwan, powinien bu: det sa peredwrado stati, y toho wstodie yskoie obwinienoho postawiti A wrad nasz wtoyrecz y promieszku mich roszuditi ywinnoho wodluh prawa ka: zati maiet, Iesliszby tot zlodi wtiek wtoho Pana swoioho, abo Pan onoie lico skatil,

lico stratil, y przedsudom naszym złodzieia by nie postawil, y lica nie położył, ta
kowy sam abo iego wradnik, komu tot złodziei był podan, powinien budet per:
wey nato przysiehnuti, iż tot złodiei utiekł abo lice zginulo, bez zdrady wiedo
mosti folgi, y nie zaopatrnostiu abo nie dbalostiu iego, A po takom przysia:
żeniu predsię żałobnoy storonie szkodu zapłatiti nie so przysiahnet, abo iaky
iny słuszny dowod uczynit szto y ze przy onom licu budet zginulo, A iesli tot sto
di a takoy winie byl obzałowan za szto horło karaiut, a predsię y potom bude hol
niek może byt podobien hortom karan byti mayet, Kantoby sa przywienie
nie do dwora, kotoroho pana abo do starszego czołowieka iego listowano bo,
ony pan abo iego wradnik Tiwuni ... holnich w dwore, budeczy storonie po
wotowoy woszno, y liudie storonim okazati sia abo okazawszy sia obwinenno
ho w złodieystwie do siebie wsiati nie chotiel, takowoho czołoka wolno
budet, storonie ukrzywzonoy wesci do wradu naszoho Sudowoho Grodz:
koho, y tam sobie na iowadie kaszo s nim sprawiedliwosti dowoditi

Artykuł Z

O czynieniu sprawiedliwosti z siela wob winiemu złodeystwom

Kolibytesz szto włoho ukradeno, a wy dieszie sie sluda od kotoroho sie la
szkodnika swoiho nie wiedaiet, tohdy mayet prositi prawa na tom sielo
Pana ieho, A iesliby dat sziemu sieclu winu, To hdy tiy muszy żonoho
siela kotorych on obierzet mayut przysiehnuti iako w tom siele szkodnika
iego nie wiedaiut, y sami szkodnikami nie sut, A takli by oni nie przysie
hnuli, Tohdy oni ie sielo wsie tuiu szkodu wsiu tomu szkodniku mayut za
płatiti, a sobie złodzieia iskati, A hdieby w tom siele liudi byli roznych Pa:
now, Tohdy ukrzywzony mayet wsich tych Panow odnym listom upominal:
nym, y na rok nadczynienie takoie sprawosti obniesti, y s toho listu
Copii, odno kotoro czołowieku kazdoho Pana w tom siele cziez woznoho po
dawati a kotory Pan abo iego wradnik podlistom upominalnym sprawosti
nie uczynit, tot Pan sam budu szy oto przypozwan szkodu storony za
łobnoie szkodu ieo płatiti winen budet, takowie szia prawo w tom mire
y o sieltach naszych hospodarskich rozumieti mayet

Artykuł 3

O poymanom zlicom w mieszczech naszych hospdch y o zwodiech złodieystwa skrzynkolowiek kto poyman budet,

Ustawuiem

Ustawuie, Gdyby kto na wodu szlacheckoho czołowiek tako y prostoho stanu
bud nasz hospki poddany, albo kniaszki, Panski, y ziemianski, takze y czoło:
wiek leżny bez służby, mieszkaiuczy abo y służeczy bez bytnosti Pana swoho
albo tesz host przyiezdzy w kotorom mieste nasom hdie sut prawa sudowyi
Grodzkii bylby poyman na złodieystwie na samom uczynku horacho albo
teszliec rozbiy kradiony nie byli w nie ho posnany, Takowoho nie do Pana ieho
czyim by sia słuzoiu, abo poddanym ozywal, ale do toho wradu naszoho
Sudowoho Grodzkoho pod kotorym poyman budet, A czołowiek mayet
czestki prawa Maydeburskoho, poymany wtoże mieste mieszkaiuczy do
swoiho wradu mieskoho wieden byti mayet, A wrad uziawszy tako
woho do wiezienia y iesli sia kotory czyim sługoiu abo poddanym mienit budet,
mayet o tom Pana ieho znati daty za czworotiźdnie wodlug artykulu
dwadcat dewiatoho w tom rozdiele czetwiertom, y rok tot Panu ku przysłucha
niu toho prawa oznaymiti, y pry budetli Pan sam abo koho na swoie miestce
narok oznaymiony poszlet, A wrad przybytnosti ieho takowoho obwinenoho
wodle prawa suditi y skazywati budet, A iesli sam pan nie przybudet y niko
ho nie poszlet, to wrad nasz predsia na toy ze rok zlozony su:
diti y konczyti mayet wodle prawa.

Potomu zsia wrad nasz okolo dawania znati Panom ych slugach y liudiach
mayet zachowati, y Gdy kto poymany nachodzie, abo hdie indie iako o tom w ar:
tikule perszom sieho rozdielu iest opisano, do wradu przywieden, y do wiezienia
podan budet, a czasu prawa gdyby obwineny w złodieystwie powiedil za
wodcu od koho toie kto mayet, Tohdy mayet na toze wradie naszom toho
zawodcu postawiti, abo zosnanie wradowym siebie oczystiti, hdie budet to
kupil, y na kotorom wradie to opowiedal, y kniki zapisal, A iesliby tot za
wodca toho obwinenoho w złodieystwie pered wradom zastupil, A otby za
stupca bratsia nainszy zwod chotieczy wesci odsuda wradu naszoho nay
szoho zastupcu, y do inszoho wradu, to ie nie mayet byti dano, Ale kozdy za
stupca do ostatecznoho zwodu mayet byti stanowien pered tym wradom naszym
hdie sia poczał tot zwod, a wrade wo wradie budet kupwodu tot wykupa
ti kto sia zwodit, A wedze zawykupowanie lica bolszy wrad nie mayet brati
tolko po dwanadcat kop: y zalozdym zwodom iako od samoho poczatku wypuska
iuczy ieho, tak od lica kotoroie budet kuprawu stawieno y kozdomu takowomu

kto sia wywodit

ktosija dopuscził, z maietnosti onoho naklo[n] lice zostanet na wedluh podle sta nu szacowana byti maiet, A iakliby onoho złodzieia maietnosti tak mnoho niebyło, czym lice pokradzie wykupiti, tot porad maiet lice żałobnoy storonie daro wernuti, A złodzi iako za złodzieystwo tak yżaio sie skazuieszli yszko dy maiet botto przypłatiti, A iesliby zawodcy pered porzadom nasszym dostate: cznoho zwodu nieprestanił, a zoznanie porzadowym siebie potto złodzieystwie nie: oczystił, tohdy tot kożan maiet byti iako złodzi, a szkody nieszo żałob nia storona przysiahnet, to maiet byti płaczono zo onoho złodzieia,

Abdiebi ostatocznij zawodca siebie nieocz ysztił wysszeo porzadowym, hdie o nim rzecz kupił, abo isz toieho powel, abo kon domorosly swiedectwo słusznym sia wypprawił, takowy iako nawiedok tak ysoloco nilo płatiti nie budiet po winnim. Nizli iesliby tuiu rzecz kupił, penieszi swoie tratit, A iakliby storona powodowaia kotoraia pozwala, nienita konia, abo wola swoim domorosłym abo rzecz doma roblenuiu, iak sukno, i iakuiu kolwiek inszuiu rzecz, A storona żałobliwaia kotoraia budiet zlicom prywiedziena, buduczi tesz niepodcie storonoiu nienita byti swoim domorosłym, abo domoroblenym, a podobienstwo kuto sia stie bało, chotiaby yobiedwie storonie postali swiedkow hodnych, Tohdy zapodoben stwo y zaswiedestwo storona obżałowanaia przy swoich swiedkoch blizsza bu det kupy wodu przysiehoiu, isz to ieho iest domorosłoie, abo domoroblenoie, bo tobij loczo sło obolo, A wetsze sud podobienstwo a cziakii na dobroy bacznosti mieti maiet, y wrecz sa scwatpliwy s słomnieysszy maiet byti na wyzwoleniu nij zli ku karaniu, A prostoho stanu czołowieka kotory perwey, abo druhi raz około takowych rzeczy budiet obwinien, tot ku takoho odwodu maiet byti pripuszczon a powinodie takowoho, tolko odhorta obżalowanymi wolen budiet, a nawierzu sobie domahatisia nie maiet

Artykuł 4

O to sztobysia stało natorhu, abo na iarmar marku, y krasznicu,

Rozumiejuczy byti niewiniszy pozyton na y poddanym nasszym, storhowy iarmarkow kotoryi wto Panstwie nasszo bywaiut, y dlatoho warniuczy abytakii zhromażenia ludskii pokoiu y bezpiecznosti dobroy zachowani byli, Ustawuiem Gdyby kto kolwiek koho vkrał natorhu, a stym kto zwaszo na horacho kupilu poy man był, aboby szto kolwiek peredtym kradzienych rzeczy natorhu poznano, a bo bykali zbytok, Gwałt, boy, rany, zaboystwo wczynieno, yno stanietlisia to

wmiestie na:

wmiestie nasszom podporadom sudowym, wtosija storony y porad nasz za chowati maiut, iako oto wysszey wartykule kotorom sieho rozdielu opisano, A trafilisia poymanie złodzieia, abo zaboystwo hdie oborlo poydet, natorhu, albo na iarmarku y na krasznicu, w inszych miestiech nasszych nie pod prawom sudowym, albo tesz w miestiech Kniazskich, Panskich, y ziemianskich, Tohdy niemoszczi byti prytom wożmy y pered wiszo toho porzadu nasszoho, abo toho Pana, bud tesz wradnika ieho, czyje to miestieczko stanet maiet byti taky iman, y do wiezienia zamku, abo do dwore tamoszniho sadon, y hdie bysię to stało mieszy słuhami, abo poddanymi szlacheckimi zpolasczanoto odno po wietie osiełych, aboby nasz poddany hosti szlacheckoho czelka obwinił, y osadił, a szto by orecz takuiu zaszto horto karaiut, Tohdy żałobnaia storona sposobiwoszy sobie woznoho y storonu, toho obwinienoho bud toho sz dnia, abo na zautreie, a nadaley dnia trzecieho abo czetwiertoho, nasiawszy s toho wiezienia torhowoho wesli zwoznym y s storonoiu hdie wschocziet, albo do porzadu nasszoho Su dowoho wtomze powietie, albo tesz do Pana toho czyi człowiek budiet, y tam sobie sprawiedliwosti dowodliti, A iesli czerez czotyry dni tot kto pasadił, a toho wia zma wiezienia takowoho torhowoho nie wyimiet bez słusznych prawnych przyczyn Tohdy tot porad maiet ieho dobrowolnie tolko wziawszy sobie poruczenoho wypu stiti, a tot wiazien potom nawiezlu podług stanu swoieho iakoby bit był zawe: zenie y wiazienie swoie, także y toho poruczenoho, y tesz szkod iesliby sia ko za: tym ymanie y sazenie iakii stali, budiet moczy nato kto ieho byt posadił poszukiwati peredtym porzadom, y dlatoho tot porad berucze obwinionoho do wiezienia, maiet tesz y toho żałobnika, abo woznoie, abo poruku dobroiu opatryt, y iakoby y obwinionom wtakoy mierze iak wysszey opisano sprawiedlnosti nie hinuta, A buduczi obwinien wtakich rzeczach krwawych nasz poddany inszoho prysudu a nie toho, hdie torh budiet szlacheckoho czołowieka y no tot żałobnik, tak zsia maiet zachowati, y wiesti ieho do toho porzadnika nasszoho wczyim prysudie yest, tolkoby wtomże powietie y tam sobie prawa dowoditi, A wykupati zdowie nia toho persoho torhowoho, tot maiet kto dast osaditi, potom iako oto wro zdiele czetwiertom dołożono, a potom toi szkody nawinowato smotreti, Iesliby Trzywota iakaia natorhu bud wrecz zacz krwawych abo w inszych mienszych sta łasia, czołowieku natorh przyiezdzało bud nasszym abo szlacheckim poddanym od luti onoho dwora hdie torh budiet, Stakowymi tot porad sprawiedlnost nieodkłado łocznuiu szto naborzdzicy czynity powinien budiet, A priiezdzy czołowiek

nasz, abo

Nasz, abo slachetnu uczynitli wyjwodu czolowieku onoho urzadu lytie torb
iest, tot takze maiet byti, dowiedziena osazon y budetli wina porecziy lewa
woyj towarzsoho poddanoho do urzadnika naszoho podczyjim prysudo budet
a slacsetkoho obiela do urzadu Grodzkoho, Abo tesz do Pana iebo, iako pozso
czet wiesti, yta sobie sprawedlsti dowodziti budet, awreczacs oniepusczycs
nepokrywanych maiet oneszo poddano urzadniku naszo, a oslachetkom Pa
na iebo, abo wnebytnosti Panskoy urzadniku znati dati, a urzadnik nasz
abo slachticz sami pryiechawszy abo czere z poslancow swoich maiut takich
obwinienych stymze urzadom podkotorymsja toto natorbu stanet spolne
suditi y winnych karati, Aniepryiedetli ani pryszlet urzadnik nasz, abo
slachticz lutom prawu, yno tedo tot Pan abo urzadnik onoho dwora lytie torb
byl, oczi awszy lsobie natoie prawo wozhoho y dwoch slachticzow, ziemlan na
szych hospod, maiet takuiu recz suditi y skazowati, y dosaplatiy winnoho
wieziennie derzati, wedze taki postupek wyszszey opisany i maiutsja za
chowati mieszy obywatelmi tohoz odnoho powietu nekotoroho tot torb abo jarma
rok budet, asztosia dotyczet kupcow y inszych ludi czuzoziemskich, abo y
tubylcow ynszych ludi pryiezdzych zynszoho Panstwa, abotesz yzsieho Pan
stwa, ale zynszych powietow dalekich zakollwoktosiat mi, takim kotryjcotah
its natoze urzadie lytiesia szto natorbu stanet szoboslawie odtoho ura
du onoho Pana czyje sluba, abo czolowiek ouszo obwinion budet sprawedlsczy
nena byti maiet, Takze y stakich ludi zetalrka pryiezdzych lis bylolwiek
wso lwyjwodu natorbu uczynili, Totze urzad podkotorym sia natorbu szto sta
niet, daiuczy oto Pano ics znati, zo tascza y jesliby obwinienyi toho potrebowal
y rok wodlug dalekosti miesta iak zinczati mozet Pano ics skladaiuczy
sprawedlst czyniti wodlug statutu, y porazku otonyszey urozdziele
czetwiertom opisanoho, A iesliby slachticz natako torbu niesudowoho
miesca iaki zbytok uczynil, Tohdy oto ozupltosti pozywan budet, wyjma
wszy to, y jesliby byl poreczy urwanoy zasto boito karaiut natoraszo uczyn
ku poyman, takoho dosudu Grodzkoho wiesti maiut, Aniedzielyi slachta
y zaniemenszyi wystupki chotia nie urwanyi mohut byti yimany, wedze
kuvospranie wiediemy do sadu Grodzkoho

Artykul 5

Iako maiet wdomu czyim lito zastati

Vstanowiem, ktoby chotiel uczynit do slachetlo, tak na sie lach y iako y

w miestiech reczy kradenyie zastali, Tohdy wziawszy woznoho, y kto ludi
storonnych wiery hodnych y prynich wono do tych reczey kradienych isliati
maiet, Ashorobyta szto rzeczey kradienych naszol, y koho prylicy zastal,
maiet prito wozmyn y ludiech storonnych, otoho koho prylicy zastanet
wywiedatisia oktuul tyie reczy wdom iebo dostalisja, apoto oswiet
czywszy woznym y storonoyu, toho slachticza do Grodu pozwati maiet
A iesli nikoho nie zastanet odno lito znaydet, odnakoz stym lito maiet ie
chati do urzadu naszoho y tam wodle prawa postupowati, Paklibyj lito
w swoim domu kradiezy yskati nie dopustil, ktoriey ynszych domowych s
chowania odomknuti niechotiel, odlicza odbil, abo lito, y zlodieia odniat,
Tohdy tot lito to uczynit budet powinien, tuiu wsiu szkodu storonie zalobnoy
platiti wodle dowodu abo prysiehi, Tezh sposobom iesliby lito chotiel uczyj
iebo czynka kradiesz zastati, maietsja zachowati y iako wyszey napisano
Nisli tako z woznym y storonoiu wpustiwszy do poddanoho iebo maiet to
ho Pana, abo urzadnika, Anibudetli urzadnika, ani Tiwuna, yno starszoho
lito wto sielo budet, oboslati, opowiedaiuczy to, aby nie rozumiel Gwal
townoho naiechania, I iesliby Pan abo urzadnik iebo pryto obysku byti
niechotiel, Tohdy storona zalobnaja pred sia stymi koho maiet pryso
bie obysk uczyniti y wsie schowania rasti, y naszodszy stym doto
ho dwora Pana iebo ku kotoromu tot czlowiek nalezyt wiesti maiet

Artykul 6

O ymaniyu zlodieia naspotrafieniyu na dorozie

Kolibysia kto trafilo zlodieia swoioho z lito, abo y bez lita stiafunku na doro
zie podtykawszy abo wohoniwszy poymati, Tohdy tot poymawszy maiet szto na
bliszym podorozie tyj ludie oholicznym, abudetlipoblisu wozny y woznomu to opowie
dati y okazati y wiesti iebo albo do Pana iebo, albo do naszoho Hospodskoho
urzadu sudowoho szto nablizszoho od toho miesta lytie poymaiet, y tam sobie
z nim sprawedlsti dowoditi, Lecz czasu prawa wtalich reczach pryinszych
znakoch dowodiech, nie mienszy maiet byti to wpatrowano, I esli ze tot
lito zatuiet tuiu szkodu swoiu zaraso gdyjsia iie stala budet na wradie opo
wiedal y zapisat mienuiuczy czas nie toho zlodieia ymiem, albo nie
wiedaiuczy ze nie wiedati od koho taja szkoda wzlodieystwie stalasie

Artykul 7

O wažnosti lica zaszto złodzi horłom maiet byti karan

Vstawuie, isz kozdy złodzi s licom prywiedienyy, y prawom perekonanyy prylicży ieho kotoroieby stało wyszszy czotyroch kop hroš, maiet horłom karan byti, A kotoroieby lico czotyroch kop abo mensz stoiało a pereszy by ras s tym był poyman Tohdy toie tak szto ukradieno znawiszkom wernuti maiet, a nie budetli mieti czym nawiszku płatiti tohdy na wyrobok za to złodzi budet wydan, Ale sczyzny na rok połkopie hroš, a zonte popiatdesiat hroš wytruczaiuczy, a potom tobosz złodzieia iesliby sia trafiło ho poymati powtore z licom chotiaby wir lico, y dwu kop hroš nie stało, Tohdy uzo dubcy u stołpa bit byti maiet, a za szkody y szkodnosti nie budetli mieti czym płatiti na wyrob iako wyszszy opisano wydan byti maiet, A pakliby y treti ras totze szto ukral, Tohdy uzo y horłom karan budet, A na to wod protiw takowoho złodzieia z licom takim zaszto horłom karanie opisano prywiedienoho pry inszych postupkoch prawnych słatbicsu odno samo a rowno z nim u stołku, pro szto samo u toro prysiecha skazywana budet, A hdieby nie szło o horło tolko o inszoie karanie, mienszoie to bo prisiehi, za swiedzietstwo trech, abo dwoch ustołoho wykonywano byti maiet,

Artykul 8

Dla pokoiu pospolitoho zastanowienie od złodieystwa

Od toho czasu Vstawuie, y choczem to mieti aby kozdy s poddanych naszych, y s pannych Kniazskich, Panskich, Duchownych, y swoich, y boiarskich, tak mozuoho stanu iako y mienszoho, kto bykolwiek szto kolwiek na torhu w domu, abo hdiekolwiek konia woła, korowu, y inszyi wsielakii reczy kupił, abo zmieniał, tohdy pry takoy kupli abo mienie maiut byti boryczmiky, ludi dobryi wiery hodnyi, y s tymi boryczmiky sam tot istiec, kto prodast abo promieniaiet, budetli sie to na torhu stało zwłaszcza do urzadu zamku, abo dwora naszoho, abo do urzadu naszoho mieyskoho, zwłaszcza hdie iest prawo Maydeburskie, A trafitli sia to na torhu w miestech, Kniazskich, Panskich Ziemianskich, do samoho pana u nie bytnosti sluhy, do urzadu ieho pryiti, y tuiu prodazu abo mienu, do knih soznati y zapisati, daiuszy ony kto kupił, abo wymienial tot wypis sobie na to wziati maiet, A hdieby sie kupla, abo miena stała nie na torhu, ale w domu, abo hdiekolwiek zwłaszcza w takich mieszczach hdie torhi opodal milu czotyroch, w piati, abo y daley pryto takze boryczmiki maiut byti. A potom tot

kto prodaiet

Kto prodaiet naperszy abo nadaiuszi torh potoy kupli abo mienie, maiet z boryczmiky abo chotia z odnym boryczmikom do blizszoho miesteczka hdie torh bywaiet iechati, y tuiu prodazu abo mienu soznati, a kotory kupił wypis sobie wziati maiet, a tym wypisom hdy potreba ukazet, maiet sobie oczysczati A urad kozdy od takowoho zapisania, y wypisu nie maiet bolsz brati, tolko o din hrosz od kupczoho pol hrosza, a od prodawcy druhuiu pol hrosza

Nisli iesliby kto potom tuiu recz poznał y to pered urado dowiel, ze to ieho własnaia recz, tohdy tot kto pierwiey kupił pieniezi swoie tratit, a to szto kupił pered urado maiet ono kto poznał y dowiel wernuti, A budetli nie mieti ze pryto lice mnoho pohinuło, Tohdy tot kto kupił maiet od prysiahnu tisia, isz bolsz tych reczey nie kupił ani onich swiedo y to kupił nie wiedaiuczy zeby nie la byti recz krattienaia, a tot u kotoroho szto poznaiut pieniezi swoich maiet smotreti na tom u koho szto kupił, abo wymieniał, A hdie miesteczka sut blizey tot poddanyie naszy hospodarskii, takze duchowie y swoietstanowie lanie, w sielach, ani w domiech swoich nicoho prodawati nie maiut, Ale do miest y miesteczok wsie szto choczeszy swoie własnost prodawati woziti, y prodawati kozdo wolno, A kupczyki abo torhowcy dla kupowania nikotorych reczey posiełki iezditi nie maiut, lecz na torhoch, y w miesteczkach, hdie sia kozdo trafit kupowati kozdo pozwalaie osoboio iako uradniki naszy hospodarskii, tak Kniazskii, Panskii Duchownyi, y zemianskii, maiut postierehati y obwoływati aby za takimi pokutmi [illegible] kupiectwy y torhowlami złodieystwo nie mnozyłosia

Artykul 9

O pohonienie sledom wiakoykolwiek szkodie pokradienoy

Kolibi pokradieny koni, woły, bydło, y inszyie reczy w domu y hdie kolwiek a tot szkodny podniał by sled tolzszkody swoie y sobrawszy ludi dobrych okolicznych susiedow wodle dawnoho obyczaiu honit sledom a tot sled hdieby ku kotoromu siełu abo wsi do prywiedet, Tohdy maiet posłati do toho siela abo do dwora hdie sled wyszoł ludi dobrych storonnych hodnych wiery aby s siela swoioho sled wywieli, y zkod hdieby sled wyszoł, abo z gruntu ziemli siela swoioho, takowoie sielo abo wsi do sled budet doszoł maiut tot sled u toie kopy wziati, y s siela abo dwora, y z ziemli swoie toho siela wywiesti sled, asz do inszoie hranicy ludiy tot sled poydet, A iesliby toie sielo do kotoroho sled prywiedieno od siebie sledu nie wywieli, abo od sledu odbili, abo wybrawszy

bydłom za

bydlo za doptali, y narta kowo zastanowiwszy sia taia kopa, hdie sledu nye odwiedieno abo odbito, maiut wziati woznoho, y s tym woznym luti storon nyi kopa wsia, maiut onuiu szkodu osumowati nuczo onyi szkodnik famotret prysiahnuet, lienmiurszy sobie szkodu od toho siela, A hdy prysiahniet to hdy onoie syelo, tuiu szkodu wynni budut zaplatiti, a sobie winnoho iskati, y po ska zaniu maiut czerez woznoho, y storonu kotoryi przy tom byli, obiawiti to wra du Grodskom toho powietu, y potowicu peresudu wradu dati, a wrad maiet kon wodle waznosti szkody y wodli Statutowoie zaplatie sdosyti, y tot woli listo swoim Panu tyiz ludi, oznaymiti y to ieho napomienuti, aby tu iu szkodu liudmy swoim zaplatiti wielel, albo iesli osnowo ieho do kopa budet sa zaplatit, a niestanietli sia wtoy reczy zaplata na rok od wradu zlozony, Tohdy obwynionaia storona hdy poswawszy oto storonu protiwnuiu do wradu Grodskoho dowiedet toho, ze taia kopa, y s liaz a nie slusznie k sy nino, tuiu szkodu budet winien sowito zaplatiti, A iesliby obwynionyi zlo dieystwo chotiel szkody swoie dochoditi kopoiu, Tohdy tosi koty okolicy wokol na mili zousits dotyrots storon maiut kazati poddanym swoim na kopu scho ditisia a tosia maiet rozumieti w pered nedyle miesca hdie dosich mest kopy nie bywali kotoryi koponiscza kozdys Podkomoryi w powietie swoim na znaczyti y siela tyiz kto siata stanowiti budet opisati maiet, A na rusi y in diey hdie zdawna kopy bywali, ta maiut byti, y tieper kopy odprawowany na starych kopowiszczach tym obyczaiem iako perwiey toho bywalo, A na tych tess miescach hdie dosyol kopy nie bywaly, takowymze porzadkom y postupkom ko py zbierany y odprawowany byti maiut, iako sie na Rusi zachowywalo, y zachowuiet,

Artykul 10

Jesliby ktokolwiek slachticza ozieloho, abo nie osiedloho niewinnie y bez lita oslodieystwo obwinil,

Vstawnie, hdieby ktokolwiek slachticza tak osietoho, abo y nie osietoho obwinil oslodieystwo bez lita, y kro slusznoie przyczyny, tak za pohrozsiako y bez pozwow cztoka dobroho wiery hodnoho y nie podeyzronoho, tohdy takowoie obwinienie o nd slachticzu na poczliwosti y dobroy slawie ieho nicz ho szkotiti nie maiet, Ale zatakowoie obwinienie tot za obmowu powinien budet toho slachticza nawie zati iakoby ieho zranil, y tamze na zamku abo wratwore nasso hdie sia to ie potrafit maiet siedieti dwanadcat niediel, A iesliby tot za to bnik byl sam slachticz, A hdieby prostoho stanu czlok slachticza tym obyczaiem iako wyzszey

opisano

opisano oslodieystwo obwinil maiet za to wostolpa dubey bit byti obwolowa ny czy tot ioho wystupok

Palkiszby w takowo obwinieniu slachticza chotia bez lita odno woy piso z limi hpil: nowania, albo iakiie slusznyie przyczyny albo tess znaki na nieho w prawa poka zat, y zlodieystwa na nieho za tym dowoditi chotiel, A totby slachticz obwineni pe red tym nikoli otoie sie iesze nikto nieodwodil ani odprysiehal, Tohdy wtakom obwinieniu perszy kroi od toho sam odin odprysiehnutisia maiet, iako ie wto nye byl, y nieyest szkodnik a poprysiazie zatakowymi znaki wzo yt nawiesliaa nie maiet byti placzona ani wiezienia nie powinien tierpieti, A hdieby toho z slachticza iesli osietoho zapoznwy, a nye osietoho y bez pozwou na Wra: die nasso Sudowo takze kto oslodeystwo druhi raz tymze obyczaiem zaslu sznymi znaki wzo zastrudim powolanim obwinieno byto, Tohdy wzo niesam odyn ale sam wtor z slachticzom osye tym wiery hodnym nie podeyzronym, takze bez Nawiezki toho slachticza powolanoho odprysiahnutisia maiet, A hdieby y treti raz toho z slachticza s przyczyn pewnych a nie zhola, Ale za tretim powola nie oslodeystwa kto obwinil, Tohdy wzo sam tret z slachtoiu osietoiu liudmy wiery hodnymi y nie podeyzronymi od toho odprysiehnutisia maiet, A iesliby spolna swiedkow nie mial, chotiaby odnoho nie dostawalo s nim odprysiahnutisia, Tohdy zatowodo slusznym abo zaprysiehoiu zatobnina maiet wsiu szkodu ie zaplatiti a sobie winnoho iskati, A wedze iesliby toho z slachticza wzo cztwierty raz takze oslodieystwo bylo obwinieno zaslusznymi y iawnymi znaki, y powolanie wzo nie odnokrotnym perwey toho wdieianym to na nieho pokazano y dowiedeno byto, bytess y lita prynie nie zostali, A storona powodowaia slachticza budu czy sam tret z slachtoyu z liudmy znamienymi tubyleamy wiery hodnymi a nie podey zrenymi otoie zlodieystwo ieho poprysiehnula, Tohdy wzo horlom karan byti maiet, a szkoda z ymienia abo z maietnosti ieho ruchomoie zatowodo slusz nym maiet byti placzona storonie powodowoy, A iesliby slachticz obwinien byl od czolowieka prostoho stanu, Tohdy y za cztwiertym razo czolowiek stanu pro stoho, ass sam siem zdwiema slachticzy, a sczotyrma czolowieky sobie rownymi nie podeyzrenymi poprysiehnuti yeho maiet

Artykul 11

O obwinienie wslodieystwie slachticza let zupolnych nie maiuczoho, takze y o prostych liudiach

iesliby sia

Iesliby sia trafiło, iesliby szlachcic we lietiech trzynadcati a nie bolsz obwinieny o złodieystwo, abo przywiedien był z liczbą, Tohdy takowe pro mołodość let ioho nie maiet byti policzono za złodieystwo y nie maiet byti do kata do woli y na muku dawan, Ale szkodu otiecz ieho abo matka abo krewnyi z ymienia czasti ieho powinni z nawiązkoiu zapłatiti, y zapłatiwszy tho poctiwosti ieho szkoditi nie maiet, A nie budetli mieti czym płatiti, y no dati sie hona wysłuhu poki by to zasłużył szto zaszkodił, a wysłuha maiet byti po kopie hroszy hod, tym że obyczaiem może rozumieti, y o dietiach ludi prostych let niedorosłych, A wedże takowyie chłopiec niedorosły, iesliby około złodieystwa y przyliczny był poznan, takowych urąd maiet karati wodle stanu swoho, to iest nie horłom, ale iakim karaniem na tiele

Arthykuł 12

O Powołaniach :·

Vstawuie, Aby powołania złodieyskii, pered prawadom opowiedany y iawnie wysniedczony, y do knih kożdoho urądu kotoriesia toie prawo toczyti budet, a potom do knih Grodzkich zarozna nie ... istotny zapisany byli, kotoryie knihi iak peredtym tak y tiepier, zowut czornymi knihami, Takowoie opowiedanie y powołanie dostatownie zapisanoie maiet u prawa wiesdie miesce mieti y przyimowano byti, y knihi takowyie czornyie urąd kożdy Grodzki maiet mieti osobnyie, s inszymi sprawamy, wotnyy knihi takich reczy złodieystwa nie mieszaiuczy

Arthykuł 13

Kto by złodieia przyliczoho wiedomost o nie maiuczy u siebie chował

Vstawuie, y skazuiem, isz kolibykto złodieia przyliczoho wiedomie u dwore swoim, abo na ymieniu swoim osadiwszy doma chował, abo nie szkati dopustił, abo iawnoho złodieia od szczubienicy swoimi pieniezmi odkupił, Tohdy takowy kożdy iesliby to na nim ho słusznym prawom perewiedieno było nasiu szkodu kotoraiaby sia kto czerez tohoż złodieia z ymienia ieho stała budet powinien płatiti y oprawowati, Tym że obyczaiem iesliby kto złodieia prawom perekonanoho na smiert wydano, a on by nie skarat, a potom kommusia kolwiek ottoho złodieia szkoda budet dieiati, Tohdy tot kto toho złodieia wypustił za to wodno storony zatobnoie zesia y kotoroho złodieia szkoda dieiati budet, powinien budet tuiu wsiu szkodu, płatiti y oprawiti

Arthykuł 14

O pokradenie skrynien, abo klieti Panskoie y szlacheckoie y tesz klieti miskoie

Tesz ustawuie, Gdyby pokradieno, kotoroho Panu abo ziemianu, skrynien, skarbni,

abo spizarniu

abo spizarniu, a toby nanicho prawom było perewiedieno, Tohdy za to powinien budet zapłatiti winy dwanadcat rubli hroszy, y szkodu pokradienuiu z przysiehoiu oprawiti, Tym że obyczaiem iesliby u mużyka mużykowu klieti wyłamał, Tohdy za pokradienie klieti u mużyku try ruble hroszy, y szkodu wsiu z mienie inosti złodieyskoie, maiut z przysiehoiu płaczono byti, A nie stoli nanieslu z oboie takoie złodieystwo tot złodi, abo y kolko ich budet maiut horło karani byti,

Arthykuł 15

O lico kotoroie sie naydet u domu człeka nie podeyzronoho abo tesz y podeyzronoho

Vstawuie, Gdyby u człowieka nie podeyzronoho wsiakoho stanu zakało liczbo było naydieno, a totoie choromiy byloby ołno do kotoroho mohłoby lico wkinuno byti y nie przychoronieno, Tohdy takowy człowiek yesli budet nie podeyzreny maiet zwoiu ... dobrosiny budetli ich mieti od przysiahnuti sia a nie budetli żony, abo dietiey y no z czeladiu domowoiu,

Tym że obyczaiem gdyby lico zostat u czyim dwore, u humnie, abo za płotom, potomuż maiet tot człowiek nie podeyzrony odprysiahnuti sia y isz toho nie wiedał, A iesliby u choromie zamknienom było naydieno, y chotiaby toie lico było przychoronieno, A okno by u toie choromiy było tak wielikoie y zamknienie nie obwarowanoie zeby człowiek im wlesti moh, to takież maiet od takowoho lica obwinieny odprysiahnuti sia, A nie budetli tak wielikoho okna abo chotiaby y wielikoie okno było, a zamknienie znutraby dobre obwarowano, to uże takoie lico maiet byti policzono za złodieystwo s kotoryim kto przytom lice zostanet, maiet byti wiedien szlachtic do urądu naszoho, a słuha abo człowiek panskiy szlachetski do pana swoioho, Pakliż by takoie lico wątpliwoie naydieno u człowieka podeyzrenoho, to iest pierwiey przylicz iako stoiaczoho albo powołanoho, Tohdy szlachtic iesliby czetwiertyi raz iako o tom wyszszey dołożono był w takoy reczy obwinion, uże wodłuh onoho artykułu kazon byti maiet, A protiw prostoho człowieka za trecim razom y s przytakom lice doweść maiet byti czynien, a za to wodło maiut byti wodłuh prawa horło karani a szkoda z ymienia abo z maietnosti winnoho z nawiązkoiu płaczona budet,

Arthykuł 16

O złodieiach kotoryie o nazłodieystwie nie wodom poymaiut

Iesliby złodi był poyman na złodieystwie a nie wodom swoim, a tyie rzeczy kradieny ie wodom iescze nie byli, takowyy złodi sam odin maiet za toie złodieystwo karan byti, A żona dieti y czomowaia czeladź od toho budut wolny, od na szkoda złodieystwo ieho z ymienia z maietnosti toho złodieia za to woło płaczona budet, szto by nad to nie lico wbrat, bolsz,

Arthykuł 17

Arthykul 17

O znaki zlodieystwi na czolowieka podeyzroho

Vstawuie, Gdyby na czolowieka kotoroho prostoho stanu podeyzronoho, toiest kotory chotiaby prylicza nie byl, ale odnak byl by czo powolanym, a iż bo zlodieystwo ko platil, kto zato nat omenuiuczy sobie odnieho sskodu albo dieystwie iakich reczey, a mielby nato swiedkow trech, abo dwoch liudi nie podeyzronych dobrych, wiery hodnych, kotoryiby toho zlodieystwa znaki sluszny pryczyn wiedomi byli, Tohdy za swiedectwo takim maiet byti tot czolowiek podeyzrony na muku wydan, y muczon maiet byti od powodowoie storony odin raz, wedle nie daley tolko czeres hodinu, o dnoby iebo naczlonku nieuhromil, y domuczytlisia zlodieystwa, tot maiet byti horlo karan, A iesli sia niczoho nie domuczyt, Tohdy maiet iebo nawiezati wodlug stanu iebo

Arthykul 18

Trykrot zlodieia prylicznoho odnoho dnia mozet muczyti

Vstawuie, Gdyby poymano zlodieia prylicznoho, a natot czas bez lica budet poyman, Tohdy takowoho zlodieia trykrot odnoho dnia muzet muczyti, to ko by naiakotorom czlonku nie obrazyl, A iesliby sia nie domuczyl, Tohdy za kotorym razom muki onoie maiet iebo nawiezati wodlug stanu iebo: Pak liszby wonoy muce zlodieystwa nie nie domuczytisia nie mohl, a onom muczenii umoren, abo naczlonku ochromien, takowy budet powinien zaholowszyznu sowito, a zasromotu iako zaczatoho czolowieka platiti podlug stanu iebo, Nizli iesliby tot zlodiei wonoy muce dlaczerow spata mulj nie budet, A ty czary byliby pry niem naydieni, w wustiech, abo na holowie w wolosiech, podpachami abo hdieiindiey, to hdy nawiezki ie nie powinien dati, y iesczebe takowy prylicznyi zlodiei, chotiabysia zatakimi czary do zlodieystwa nie znal, budet powinien storonie zalobliwoy sskodu platiti nasbom prysiahnut

Arthykul 19

O zlodieiach i rozboynikach kotoryiby wradnika swoho powolali,

Vstawuie, Gdyby czyichkolwiek poddanych zlodieiow abo rozboynikowia iakich kolwiek zlocynzow poymano, a oni by idiuczy na smiert, powolali wradnika swo ho, isz toho zlodieystwa ich swiedom, y tym lupom z nimi sie dielil, a tot wradnik bylby slarh tics, takowy maiet perwykrot odprysiehnutisia sam odin, A potom iesliby druhi takowych y treticz zlocynzow poymano, a ty i takze ydiuczy na smiert toho z powolali,

powolali, y nasz ybie micz y nie odwolali, tohdy tot odtych powolany maiet odprysiahnutisia tak iako oslarhticzu wyszey opisano, A ieśli w czetwiertym ra zom iesliby tymze sposobom byl powolan, Tohdy wżo bez koszdoho odwodu y prysiehi, y bez lica, lesz odnak zadowodom maiet byti skazan na smiert iako zlo dii, a sskoda z ymienia abo maietnosti iebo wkrywżonom plaszona budet, A hdiebi tot wradnik nie byl slarhticz, tohdy zapersym powolaniem zlodieystwom kotoryiby to smiertiu zapieczatali maiet storonie zaloblivoy sskodu wsiu platiti nasbom prysiahnut, Paklisby toho sz wradnika nie slarhticza powtore takowyiz zlodiei, y tymze sposobom powolali, y takze smiertiu zapieczatali, takowy slarhticz wżo bez koszdoho lica takze za dowodom maiet byti skazan na smiert iako zlodii, a potakowoho zatymi znaky slusznymi, y powolanymi prawnymi, potakowoho wradnik s Grodzkiy powie tu koszdoho zeslati y poymawszy iebo y na wradie pered soboiu postawiwszy kazati naiemnoho storonie zalobnoy foldrowati,

Arthykul 20

O czolowieku nie podeyzronoho

Vstawuie, iesliby slarhticz kotoroho nie slarhticza y nie podeyzronoho pomowil, mieniuczy ysze byiebo zlodieie byl, odnieho w zlodieystwie y e sskoda sia stanowila y nie maiuczych nikotorych sluszmych znakow chotiel iebo ozlodiey stwo poprysiehnuti, Tohdy tot czolowiek iako buduczy nie podeyzrony, blizszy budet samotret odtoho z susiedmi swoimi liudmi nie podeyzrenymi, bud Czu zowotoscami, abo z liudmi tohosz odnoho Pana, Ale odnakosz wosoblivych domiech nie sslawiczymi, y liudmi dobrymi wiery hodnymi nie podeyzre nymi y nie prylicznymi odprysiahnutisia, a sud ie maiet dopustiti, A iesli by tot czolowiek samotret natom nie prysiehnul, tot tuiu sskodu obsto zaloba budet powinien budet zaplatiti, A dzusi raz gdyby tohosz ozlodieystwo bylo obwinieno, Tohdy zatretim razom y obwiniennie odslarhticza maiet byti pokonan wodle prawa y prysiehi iako zlodii,

Arthykul 21

O zabitie zlodieia prylice.

Vstawuie tesz, hdieby kto zlodieie prylicy wdomu swoim zabil, takowoho zlodie ia zabitoho tohosz czasu po odnom zabitiu maiet okazati susiedom okolicznym, y po tom sszto naryczley wosnym y storonoiu obwiedszy, y do wradu prywiezti, y okazati maiet,

muriet, apotom budetli pozwan oto do vradu, Tohdy vrad muriet iemu dopu
stiti odprzysiehnuti sia, yss yeho nasloczynstwie przy liczu odtoho swoim zabil,
Takzess iesliby sia kto trafilo nadwore abo indie indie pola abo lese tichaim
zloho zlodziela pohoniti, aonby poymati sia nie dal, aoto przylicy byl zabit,
Tohdy tot kto homich wdworze zazlodzieiom muriet przysobie mieti Susiedow
abo Storonnych ludi, y styimi przywiezssy trup pered vradto muriet wy
swiedczyti sia yss iego przylicy zabil, abudetli oto kuprawu pozwan
takze muriet tymi liudmi Sliim zazlodzieia homil samotret nato przysie
hnuti, iss zazlodzieystwie y przylicy iako zlodzieia swoho zabil, aranneho zlo
dzieia muriet wiesti dovradu liczo nassoho tak iako wyzssey opisano, bo zlo
dziela przylicy poymanoho nikto nie muriet niodnoho dnia wsiebie derzati,
ale toho czasu wiesti do vradu, Akto by zlodzieia czerez den y czerez nocz
wsiebie wdtoho derzat, Tohdy przy wiedssy do vradu perwiey powinien budet ioho
nawirzati wodlub stanu, ara nuy iesli budutzy poyman adovradu nie wiwedu
czy czerez den y czerez nocz zaderzan, y ta wdto ieho vmier, Tohdy budet
powinien zanieho holowszyznu platiti, takze wodle stanu, Tymze obyczaiem
Iesliby kto zlodzieia poymawszy y do vradu nie wiwedutzy wdto wsiebie abo
nadworze prawom nie polonawssy sudyl, takowy takze perwiey budet po
winien ioho sowito nawiezati, potom vprawo onim vstupiti

Artykul 22

Ktoby szto vkrał nadwore nassom hospodarskim

Tess ktoby nadwore nassom hospodarskim szto vkrat, atoby stalo mienss dwoch kop hrossy
asztaby taia recz nie obertło, y prawo by to namicho perenieszieno, abo kto wyniato ta
koho maiut tocho odnowiezati, apoto iesliby szto vkrat, bytess kradienaia recz
y dziesieti hro nie stała, Tohdy vzo horlom muriet byti karan, wedle yeho tot
czas zastupnym polonaniem prawnym

Artykul 23

O zonach y dietiech kotoryie wzywali reczy kradlenych

a Iesliby kto wdto zastano y dieti y zona przyto byli, y tych reczy kradienych iebbyti kra
dienymi wzywali, Tohdy oni powinni budut tuiu szkodu platiti, A nie dostatku za
platy, y sami hotowami wydawany byti, nisli nie wiedomu nie wolni odno
polovissa wyrobit, iako tym kotoryieby zalupleny byli, Ahortom tot sam zlodzi
muriet byti karan kotory vkrał,

Artykul 24

O wydawaniu licza zvradu nassoho, ytess zdwora
Kniazskoho Panskoho y slachetskoho,

Ktomu vstawuie, Iesliby licze przyniesiono bylo do vradu nassoho Grodzkoho
Kniazskoho, Panskoho, y ziemianskoho, Ae zotiaby toie licze byla recz wa:
znaia, zoloto, serebro, hrossy szatky, koni dorohie, Tohdy od wsieho toho licza
czotiarowazniessoho kto zdy vrad wziawssy do sebe swoy pietdesiat
hro muriet toie liczo tomu kto ieho zyskal wzemuti y oddati, a zlodzi zadwi
nu zlodzieyskuiu horlom karan budet, ako toxoieby liczo sto iato mienss
kopy hro: odtoho wykupna tolko perst hro: brano byti muriet.

Artykul 25

O bludyahach

Kniazata, y Panowie, chorohowyie, Panowie rada, takze y vradniczi ziem
skii, obludiahi takze y oto zczoho zlodzi obhnan bywaiet maiutsia zacho
wati tym obyczaie, nizey opisanym to iest, Gdysia czy kon abo iakoie ynoie
bydla przybludit abo zhonnoie przytrafit sia naymienyu ich budet wziato y do
dwora ich budet wziato abudetli oto tot czas potom ymieniu Pansa, to tako:
ie bydla mozet wsiebie chowati poki ieho tot czyie budet odyssiet, a do tyslu
iudzy muriet odkhozdoho konia tot czyi budet dati podwa hro, a bydlo muriet
oddawati daro, A slachta kotoryie siedat wpowietiech prebludnyie, abo zhonny
i klassy y bydlo, maiut wodtiti y dawati do vradow nassych, abolss trocz dny
nie maiut wsiebie chowati bludiahi takze y zhonnoho, potomussia y vradniki,
Kniazkii, Panskii, Gdy przybludnoie abo zhonnoie bydla, abo kolko ich wnie byt no:
sti woto ymieniu samych Panow ich trafit maiutsia zachowati, y do vradu na
ssoho oddawati, iako oslachtie wyzssey wsietze artykule opisano, A vrad
nass tuiu dwa hrossy berutzy bydlo muriet tomu kto ieho dast oddati, a poto
to sobie wtoho czyie bydlo budit ozmiet, A ktoby z slachty abo z vradnikow
Kniazskich, Panskich, czerez try dni wsiebie bludiahi abo zhonnyie chowat, y
do dwora nassoho nie dal, a to budet namicho perenieszeno y licze zto slachet:
skoho abo zdwora Panskoho wyniato, tohdy toho murietsia sprawowati iako zlodzieystwa

Artykul 26

O kradeniu zboza wsiakoho wkopach napoli abo wstyrtach
zlozonoho takze y siena

Vstawuie, Gdy by kto zlodzieyskim obyczaie, czyie zboze zat, abo hotowoie zatoie
zboze zlozonoie abo sieno ukrat, abo sienozat zlodzieyskim taiemnym obyczaiem skosil

Atot czyje zboze budet abo sieno beruczy zastal, Toczty tot kto zastanet muziet poymawszy wezti s tym kto zwozy s konmi kdie schocze, bud do poradu naszoho Grodskoho abo do Pana ieho, Atot Vrad nasz abo Pan zonoho czloka sprawedlnost uczyniti iako z ynszijmi zlodieijmi, prijlicznijmi czinien budet, Iesliz bij tyi sedlo pozy to, abo posieno prijierzali, poymati sia nedali, a woto kobo zlijch zlodzijncow zabito abo ranieno, Toczty tot kto zabiet maiet storonie ludiam okoliczniym, y tesz na wradie opowiedati, y woz nijm obwiesti, y trup, abo ran nijch na vradie, y woz s nim okazati, zwlaszcza iesliby tyi zlodii zmocznie wzijsia trup s sobou mir wziali, abo rannijmi buduczy nie czwoszli, a budetli oto lup ra wu prijtiaznim, tocztij maiet od toho od prijsia snuti sia samotrzet s ludij kotorij iby prij tom byli, a wnie do statku buti storonnijch z sluzbami podwanijmi swoimi y sz prijsbosu swoim zabit, abo ranil, takowy holdusczijzny ani ran platiti nie budet powinien, Paklisz bij tyi zlodzijncy zmocnijwszy sia toho Pana sa moho bud sluhu y poddanijch ieho prijichoz zbozu pobili poranili aboy zabili atoby nanich sluszniym prawom bijlo przeswiedczeno takowij budut powinni Gwalt platiti dwanadcat rubli kto y ranij poddanijm opravit, iakoho stanu budut, a ranili czlop slachticza tot horlo tratit, A iesliby slachtica slach ticza ou tako prijgadku zabil, tot horlo karan budet, y holdusczijzna Gwatth y szkody zijmienia plaszony a za zraniene nawiezka maiet byti placzona, A zabietli slachticz prostoho czloka, tot Gwalt szkody y holdusczijznu plati ti maiet, a prosty czlowiek, ze prostoho zabitie horlo karan budet, Tak ze kohoby poymano w zadnosti, s moponwie slop abo syennije kopy, abotesz zboze podprazmo reszuczy pod kotom takowy prosty czolowiek gdij budet z lico prijwieden, muziet u stolpa pugami bit byti, a szkodu z auzietnosti zaplatiti iesli kto bolsz budet auiemiti, A iesliby na zlodieystwie nepoli nie poymano ale lice w dom naijdieno, albo s dom prijnoszono, oto iako y o inszom zlodieystwie maiet byti sudono wedlus sirho statutu

Artykul 27

O polwatienie stawu y sadowky

Vstanwit kolibij ~~kto~~ zlodziejstwom obijczaie lowieno, rijby wystawin, abo w sadowce, takowij Gdij budet poyman, y prinwieden do wradu z lico pierszyj raz zadowodo maiet byti pugamij bit, A kdieby druhi raz totze z lico byl poyman, tot zadowodo sluszniym wrzezanie ucha karan budet, A iesli sia toho z treti raz dopustit, tot zadowodo sluszniym, maiet byti karan iako zlodi, chotiaby kto nie stoiato znaczeniuczij y dwesieti hroszij

Artykul 28

O szkodie kotoraia sia stanie czasu pozohi albo wtonieniu na wodie

Gdij bysie trafilo podczasz otohniu pohorenia, wominstie, abo kdie kolwiek abo bij kto na wodie stonul, a wtot czas sto ie zhinulo, kotoraia zhuba kohokolwiek bysie zatracenaia pokazala, Tohdij tot czyje rzeczij budut, maiet z nim od czijni ti prawo iako o zlodieystwo, Atot kohoto poznano budet, okazetli to po wiedanim na wradie, ze to z wody abo z ohnia wyiał, od zlodieystwa wolny wolen budet, A tyi rzeczy tomu czyje sut wernuti, ale totz kto takii rzeczij swo iew schoczet mieti polowiczu ceny czoho stoiati budet maiet wonodo okupiti

Artykul 29

O ludiach swowolnijch takowijch kotorijby namowiwszij nie wiestu muzatku, y zmieszu wyiechal,

Powstiehaiuczij zlosti ludi swowolnijch, vstawuie, yz kdieby kto iakokol wiek stanu buduczij, prepomniawszij boiazni Bozei y powinnosti chrestianskoi smiel podmoniti, y wziati kto zonu, chotiaz ziele prijzwolenim y wiechalby z nieiu Tohdij budetli postisnien w kotoroje powiesti e wo hospodie y na kotorom kol wiek mieszczu, maiet byti poyman y do wradu Grodskoho wwieden iako y koto ryj inij zlodzijnca, abo tesz wsietosti ieho ziestkoi poznij na prawu buduczij prijtiahnien na rok zawitij, takowij zadowodo sluszniym horlo tratit, tak tesz y taia zienieszta kotoraia na to pozwolila, na horle karana byti maiet, Kromie toho y esliby muz iele horlo karati nie chotiel, to maiet zostati prij woli ieho, a szkodij zabranie maietnosti za pozwolenim takoie bieloy holowij to wsie s swoitostiu y mienia ieho kto to uczijnit placzona byti maiet, kdie bysia tesz to trafilo, zebij wohominiu tot kotorij budet honiti od toho kto z muzhom wiezdaiet zabit byl, abo bytisz toho kotorij by takowijm prere czonijm sposobom zbieloiu holowoiu wiezdzat zabito, Tohdij wto sud zaczowati sia maiet wedluhtoho iako o Muzoboiniku w sieste rozdiele. Artykule mezijm trijdcatom iest opisano

Artykul 30

O karaniu Czuzolostwa

Zabiehaiuczij meziij inszijmi y toij zlosti, abysia wpanstwat naszijch chrestiianskich nie mnozyla, to iest Czuzolostwo kotorijm nie mniej Pan Boh bijwaiet obrazon, Vstawuie, Iesliby muz maiuczij w poczijsreniu zonu swoiu

w Cudzolostwo, y natoie bysia nasadiwszy iakoholwiek stanu, zastal z nim na wszetecznosti; Tohdy wolno budet muzu onoho Cudzoloznika y z zonoiu swoieiu poimawszy, y to s usledom okolicznym zaraz opowiedati, potom zaraz wiesti do wradu naszoho Grodskoho, a tam pokazawszy to pered wradom ia: wnie y prawdiwie, niz wasni iako protiw zony albo tez koho znicim zastat mietsi s samotret abo sludmi storonnymi kotoryi by przy tom zastaniu y poymaniu byli, abo s sluzami y czeliadiu domowoiu poprysiehnuti, stoni oboie horlom karani byti maiut,

Tez sia maiet rosumieti y o Pannie, kotoraia by boiazni Bozu y stydu otlozywszy na storonu wszetecznie mieszkata, na kotoruiu powinnyi pomstu ponieważ wolno budet iustifikowati, wedze wrad maiet pilnie toho postierehati, aby to nie by to zwadami nanawiesti, abo s czstiwosti maietnosti iakich, A iesliby tot Cudzoloznik nie dal sia poymati, y oboto byl zabit, tosch y oto roszudok maiet byti takze ymion iako o gwaltownika dla slachetskoho nachwat tie zabitom iest opisano, Paklisz by od Cudzoloznika muz o tot czas pry zastaniu ieho byl zabit, takowy muzoboyca horlo y urzad trati, a holowszczyzna nayymnie abo nagenosti ieho plazona budet, y zona takaia takze horlo budet karana

Artykul 31

O karaniu zwodnic

V starom ziem, czo ieszy to mieti wiecznymi czasy, yszby poddanyi naszy podroslazanie naszym mieszkaiuczy, otkinie z yli zyskow sprosnych bohu y liudiem protiwnym obyczaiwych nie naslatowali, proto aby takii liudi bud muzczyzna albo bialaia holowa w miestach naszych nie byli tierpieny, kotoryi zwykli dla zysku swoieho sprosnoho na zwolati pannu abo wdowu, y muzatki ku gwoli, dla sprosnosti telesnoie, takisz chotiaby kotoroie mohlo byti sto dobroho wostanie mużeskoho oborochaiutsia zanamowami zwodnicy poniweż wsprosnoie wszetecznoie pomieszkanie,

Dlatoho roskazuiem woiewodam, Starostam, y wradu miesckim, aby takich znokazanie y wrym ymati kazali y karali, obrezaniem nosa, usza, y huby y z miest wyhaniali, Achtieby sia y potako karaniu tymze sprosnym rzemeslom zywili, tohdy wrad takich na horle karati maiet

Artykul 32

O zabitiu benkartha

Ktoby benkarta

Ktoby benkarta zabil, takowyi od horla wolen byti maiet, wedze iesliby matka zywa byla onoho benkarta, wolno iey budet holowszczyny dochoditi, abo lowszczyzna takowo syna bysch ho tiss miela met woiedoma iakim zacnym cholowieko nie maiet byti placzona odno iako za prostoho stanu cholowieka

Artykul 33

O korczmach polutnych

Obaczaiuczy tesz to, ysz w tom Panstwie W.K.L: nachastych miestach wsielach namnozylisie swowolnie mnoho korczom polutnych, kotoryi korczmy polutnyi, niwodno naywieliskoy perekazie mieszto naszym y slachetkim, ale y wreczy pospolitoy skazu y szkodu prynosiat, nie mienszstole samoie pryczyny, ze w takowych korczmach polutnych wstawicznie, zaboystwa zlodieystwa rozboystwa, y insszyie mnohii zbytki dieiut sia, czomu zabiehaiuczy wstawuiem to chotieczy mieti, Aby iako naymenniach naszych hospodarskich, takze y naymieniach kniaskich Panskich, y slachetskich, korczmy polutnyi nihdie nie byli, y poddanyi tak naszy, kniazkii, Panskii i y slachetskii posielach w domiech swoich piwa naszynk nie waryli y nie prodawali, takze mie tom, y horelkou nie szynkowali, y szynkow zadnych nie mieli Kromia stotol pry hostincach y dorohach zwyklych, takze naymienniach Panskich, y slachetskich, w kotorych dla ludi pereiezdzych iako reszy stra: nnyi, tak y szynk wstawicznie byti moze, A takowyi korczmy polutnyi pohostom woiewodstwie, ziemlach y powietiech wrad nasz Grodskyi czerez namiestniki swoie prydawszy donich wożnoho powietowoho iako w swoich Horadiech tak y w inszych derzawach y dworoch naszych, kotoroie wich woiewo: dstwie, abo starostwie w wolostiach posielach budut hamowati maiut, y hdie by w kotorohokolwiek poddanoho naszoho piwo naszynk zwaronoie, takze miod, y horelku szynkowaniu znaszli, Tohdy iako tumok tak y wsie naczynie piwnoie, miodowoie, y horelczanoie, kotly kubly, boczky, a nie insz u maietnost zabrati maiut, do zamku abo dworu naszoho, a s toho polowica pożytku maiet yti na szpital, A druhaia polowica na ony wrad Grodzki, A naymieniach, wolostiach, y sielach Panskich kniazkich y slachetskich wsiakoho stanu duchownoho y swieckoho s toho nie wyimuiuczy wlascitom ponietie maiut toho postierehati y o takich korczmach pilnie wywiedowati sie wrady Grodzkii, a takowoho slachticza kto by sia korczmy polutnyie wsielech abo wdo swoim slachetskim mial, A mienu hostincu albo pryiakoy to rosie nie zbattowawszy do hostinnoho mial, abo liudiam swoim wdomach ich

mieti dozwalat

dieti dozwalal, kotoromu skarsticzu kto pozwiet pozwati oto dosudu
Grodskoho narok zawity wolno, Gdyto nakotoroho skarsti za perewiedено
budet slusznym dowodom, maiet winy zaplatiti try rubli kro: kotoroiże po
lowica winy maiet nalezati ku wradu Grodsko, a druhaia polowica
maiet byti dana tomu skarsticzu kto pozowiet, Atot wrad Grodski
powinien budet, tomu osiemu dosyt czyniti, yto wy konywati podwoinoiu na
nas hospoda, doskarbu naszoho ziemskoho toho Panstwa dwanadcatma ko
pami kro: Potomusz starostyi derzawcy, Tiwuny y kozdy wrad nasz kotory
by wtom byl protiwien, a wradu Grodsko tych korczo poluхnych nakoto:
skarb naszych zabirati boronil, aboby sia takich korczo poddanym naszym po
sie kach dla pozytku swoieho pozwalal, takowyże winie mierowanoy podlo
czy winien budet, zakozdym razom kolkoby kroт oto dla impisykonania toho
artykulu, od kohokolwiek peredнaš hospoda abo dosudu kotoroho poznan byl,

Artykul 34

Ktoby koho obwinil, y pered wrad pryziwiel maiet
tohoz czasu opisatisie na kotory
rok maiet dowoditi

Tesz ktoby koho obwiniwszy pered wradom dowiezienia, abo zaparuku
dowszy, y rok odwradu ku dowodu pryniawszy sam bez slusznoie pry
czyny sam natot rok nestat, albo slusznoie pryczyny swoieho nestania czr:
rez poslanca natot rok neoznaimil, Tohdy wrad powyszsziii onoho roku ob
winienoho maiet wolnym uczyniti, y wolnoie mowienie sprawa styм kto
ieho obwiniwszy nedowodil zachowati

Artykul 35
O Cyhaniech

Isz czyhanie sut ludi nepotrebnyie, y porozmiuszyie, kotoryie nietolko za:
dnoi posluhi pozytku nam y nikotoroy rzeczy pospolitoy nieczyniat, ale owszem
szkoda czerez nich wosszukiwaniu prostych ludi, y wolkradieszy, a snat y
wzbiwaniu postanomno nemalaia sia dieiet, a zasom wychodieczy doinych zie
mli zwlaszcza dompryiatielskich szpiehami y wozami dozloho moslibysia sta
wati, A preto wstawuie, abyich koniecznо odtoho czasu nikhtie wpan
stwie naszom W. K. L: y wziemlach doneho nalezaszych dalicy nebylo,
chowano, czoho starostowie pohranicznyie, y ynyie derzawcy naszy, maiut
spilnostiu postierehati, aby doziemli naszoi nеwchodili, A Gdyby kto
ry z nich s Starostwa, y wradu swoieho wypustit, aby zaden zynszych stanow

Poddanych naszych czerez toych nepryimowal, y naiymie ni ach swoich
neperechowywal, podwinoiu doskarbu naszoho dwadadcatma kopami kro:

Artykul 36
O nowom nazwisku czeladi dwornoie miesto
toho szto ich peredtym newolnikami zwano

Oznaymuiem y wiedomo toczynim, isz szto wsie teperesznim Statutie
tych ludiey czeladi kotoryi peredtym newolnikami byli zwani odmienie
no nazwyszko y pomienieno, a napisano ich czeladiu dwornoiu, pycznoiu, ma
tierystoiu, kuplenoiu albo polonenikami, Tohdy toie odmienienie nazwi
ska ich czasu prawa na kotorom wradie, Gdyby kto swoiesie czeladi
newolnoie pisiwal nikomu spodданyich naszych dobzywania y dowa
zenia sprawosti niczoho szkoditi y perekazati nemaiet

Artykul 37
O dkotoroho czasu tym Statutom
Suditi maiut

A tyi wsie reczy wtom Statutie opisanyie maiutsie stiehati nareczy
prysziyie odtoho czasu iako zakon firmacyieiu naszoiu Hospodarskoiu
ku wzywaniu sies Statut wydan, wyimuiuczy y warиuiuczy
tolko, artykul trydcaty wroszdiele Siomom opo
sobie dowodu zastaw dawnych, kotoryie wro
sli powydawaniu perszych Sta
rych Statutow



Dokonczenie statuthu
Roku 1595 Julij 29

218

TRYBVNAL OBIVATELEM WELIKOHO KNIASTWA LITOVSKOHO NA SOYME WARSZAWSKOM DANY



ROKV TISACZA PIAT SOT OSMDIESIATH PERVOHO



SPOSOB PRAW TRI-
BUNALSKICH.

Stephan zBożei miłosti korol Polski
wieliki kniaz litowski Ruski pruski żemoiczki
mazowieczki ifflanczki, Kniażę siedmigroczkoje
i inijch. etc. etc.

CZyjnim znamienito wsim pospolitie kożdomu zosobna
komu tho wiedati naliezijth iss sstho pierwei sieho naprossłom
walnom soijmie warsszawskom, wroku minułom tyssiacza piatsoth
ssjemdiessiath diewiatom. Byli donas domieszeny prozby odpanow
rad nasszijch ypostow ziemskich wielikoho kniazstwa litowskoho
około poradku sprawiedliwosti. To jesth odprawowania apelacyi
nassid nass hospodarski naliezaczijch, aby toth takowij poradok około
sprawiedliwosti byt odnas wijdan ymoczoju onoho seijmu stwierzon,
jakożjesmo natoje pozwolili, wodlie artijkułow prijobiranu
korolia henrika postanowienijch ktorez nas poprijssiazonijch, iss oodruzimie takowijch apelacij znas toth poradok
złożijwssij kotorijm obijczajijm takowij Apelacij czerez osob
kotorijchbij wsi stanij, wielikoho kniastwa litowskoho mieżij sobоju nato obrali mieli bijth odsuzowanij, To jesmo ym napissanie
wijdath byli roskazali zawarunkom ymocznienim thoje reczij,
constitutiecyju soimowoju, iakożjesmo wzo yruzkoju nasszeju toth
poradok spissanij kolo thijch sudow podpissali byli. Alie yss Constitucyja soimowaia naonom warsszawskom soijmie zadnaia niedossła
okrom samoho vmiwersatu seijmowoho. Protho tiss itoth poradok
sprawiedliwosti odsuzijwamie apelacij niewijdat, apanowie radij
nassij duchownij iswieczkij, kniazata, paniata, marsszałki, wradnikij
ziemskijje ydwornije iwsie stanij rijcerstwo obijwateli panstwa nasszoho
wielikoho kniazstwa litowskoho, zjechawssijsie zalistij ywezwaniem na
sszijm domiesta wilienskoho stoliecznoho onoho wijlikoho kniastwa,

nakonwocacyi.

Na konwocatyją ku namowam wsprawach ypotrebach woyennych
wsi zhodnie yjednostaynie czynili nam prypominanie yprozbu
owydanie im thoho nowoho poradku sprawiedliwosti oko
to odprawowania yodsużywania apelacyj, Nasseho iakoisme pier
weisoho nasejmie vwarssawyje chuthiwie byli zezwolili yimy wze
rukoyju nasseyju podpisali, Tak ynaonczas natoy konwokacyj
wilienskoy, zxndamiu yprozbie panow rad nassych inssich stanow
dosiez czynieczy, Iwtom ich wsich vprewniaynczy, warowalismo
to im listom nassym itho im obieczali iże nasoyime walnom
pryjsstom kotoryby napierwey odnas hospodara dlia potreb
ispraw reczy pospolitoyje złozon byl, mielysmo stanom wieli,
koho kniaztwa litowskoho, toth poradok nowy około odprawo
wania apelacyj nasud nass prypadayuczych wydati ywcon,
stitucyju soymowuyu tho zaraz wpisati iako tho ssyrey natom
listie obietniczy nasseyi yesth dołozono. Ytak tiepier wże inasiem
soymie walnom spolnym warssawskom izaprozboyu ych mstsy panow
Rad iposłow zwoyewodztw ipowietow wielikoho kniaztwa litowskoho
czyniaczy dosith toy prereczonoy obietniczy nassoy wzhliadom
powinnosti nassoye hospodarskoye postierehaiuczy toho aby
dolhim zadierzaniem rosudku isprawiedliwosti liudi skrzyw
zonye niebyli vtisnieni Aswowolienstwo pohamowane yzaw
wstrzymieno byti mohlo. My hospodar złozywssy zosoby swoyeye
tyje wsi sudy kotoryje zaotozwami albo zaapelacyiami powsi
tyje czasy wodlug statutu ipraw wielikoho kniazstwa litowskoho
nam hospodaru suditi ysprawowati nalieżało, poradok nowy
odprawowania tych wsich sudow krom niekotorych pewnych ar,
tykułow, nizey mianowicie opisanych mocziu sieho soymu vstawu,
yem inssim obywatelim wielikoho kniaztwa litskoho, czasow pewnych
nizey podostatku yporadnyje opisanych vzywath pozwaliaiem
idaiem zobiasnieniem ypoprawoiu natiepierissnim soimie niekotorych
artykułow nasoimie prosslom podanych podtakim sposobom iwarunkom.
iako otych sudiech hołownych natiepierissnim soymie wydanych
wkonstitucyj sieho ztiepierissnieho soymu yesth opisano ydołozono
kotory wże obyczay yporadok tych sudow nowych hołownych
tak syje wsobiye mayeth.

Napierwej

Napierwej poradok
obierania sudiei

W kozdom woiewodztwie ziemli ipowietie hdie kolwiek su,
dy ziemskyje odprawowany bywaiuth naznaczayem pierssyje
soymiki naczas iedien pewny, to yesth ohromniczach swiatie
rymskom kotoryje byti maieth wroku pryjsstom. 1582.
apotom kozdoho roku natakoiez swiato hromnicz, takowyje
soymiki bywati maiuth, nakotory czas wsi panowie rady w
wradniky ziemskyje ydwornyje inssa sslachta rycerstwa
obywatieli onoho woiewodztwa ipowietu hdie chto osiedłosth
swoyu maieth, ziezdzati sie maiuth wkozdom hodu ypowi
nni buduth, Atak ziechawssysie sudiei dothych sudow hoło
wnych obirati maiuth, Akotoryby natakowy soymik nieprij
byl kto spanow rad albo wradnikow itiez sslachty, thoho
niczoho sskoditi tomu obieraniu sudiey niemayeth, alie
tyje kotoryjesie zbieruth obierati maiuth.

Sposob obirania sudiey

Na thych soymikoch wyssey mienowanych kozdoye woiewodz
two ziemlia albo powieth obierati maiuth ybuduth powinni
miezy soboyu osob hodnych bohoboynych cznothiwych, praw
yzwyczaiow onoho panstwa wielikoho kniastwa litowskoho
vmieyetnych praw trybunalskych yosiełych To yesth zwoie,
wodztwa podwie osoby, Aspowietu hdie woiewodztwa nieth także
podwie osobye, Aziemlia zemoyczkaia iże swoy wolnosti yzwyczaj
osobliwyje maiuth, Tohdy oni osobliwie wziemli zemoyczkoy
iesli pochoczuth pewnuyu liczbu osob naodprawowanie tych su
dow hołownych sobie obierati maiuth ytymże poradkom sudi
swoi hołownyje vzemoyti namiesczu pewnom vmiestie rosienach
albo hdie sie zezwoliath odprawowati buduth, athych sudiey
obranie byti maieth koho kolwiek iakoho kolwiek stanu, bud
spanow rad albo wradnikow ziemskich albo kniazej, panow,
sslachty, koho sami pochoczuth byliby człowieka hodnoho
niebrakuyuczy osobami, kotoryie zto sudi dohodu tolko trij
wati maiuth Anaych miesza ynssyje ku odprawowaniu takowych
sudow hołownych obieranye byti maiuth Także nasoymikoch

czasu y dnia

czasu ydnia doobierania tych sudyiy wyssey oznaczonoho, a
nichto anichto zelicktow pierssych nasudy powtore niemaieth
byti obieran dodwuh hod, oprocz thoho bdiebysia wkotorom
woyewodztwye natohoz wsi odnostainie zhodili, Aiezby
sia thoho podniat sam uprosili, Iesliby tiss wkotorom wo
yewodztwye dliakotoroyi pryczyny obierani thych sudyiy
niedossto, albo smierth choroba skotoroho obranoho sudiu
zassla, Ino zynych woiewodz obranyie sudiei wsi sprawy, ono
hoz woiewodztwa albo powietu, odprawowati maiuth, a
wnieibytnosti druhich niezoho tomu sskoditi niemaieth. Ku
tomu yesliby kotoromu sthych hotownych sudiei ieho wlasna
ya tamze wsudu hotownoho sprawa prypala, tohdy druhiye
sudi odprawowati tuiu yoho sprawu maiuth. A on sam pryso
towaniu toyie sprawy swoyeye byti niemayeth, alie powinien
budieth won wyyti. Abdyeby kotory zuradnikow ziem
skich dothych sudow hotownych byl obran, thohdy toth wra
dnik dood prawowania rokow sudowych ziemskich miesse
swoye sslachtiezom wtom powietie ofiiłym bdie roki tha
kowye suditi budut zasiedati mayeth.

Prysieha sudiei.

A ony ie sudi obranyie zyiechawssysie naczas i miesce sudom
naznaczonoye napierwey missi suditi poczmuth prysudiach
ziemskich swoyie ziemli ipryiwradie hroczkom isslachtie
kotoryie tam buduth natoth czas rotoiu sudi ziemskoho w
statutie wrozdielie czetwiertom wartykulie pierwom opi
sanuiu prysiehu uczynimi maiuth sthym dokladom iss niakich
praktyk zmiskim czynimi niemaieth Ani rady ani prisstoyi
dawati, takze inatom maieth prysiahnuti iss sie storonie obie
rami sobie niestarat. Iakim sposobom zasiadati isuditi

maiuth.

Tyie sudi hotownye zasiadati maiuth po
woiewodztwach poradkom tym yako kotoroye woyewodztwo
pokotorom idieth, A tak wze iwota ich byti maiuth, a suditi
maiuth sprawiedliwye zregistru powoyewodztwach starssych
niw gdy niedostiehayuczysie odprawa pospolitoho istatutu wie
likoho kniaztwa litowskoho, takze usfat szimowych ypoprawy
statutowoye Boha yyoho swiatuiu sprawiedliwosth pierd oczy
ma mayuczy

A dekreta

A dekreta niehołowy alie spisma czynimi, apoddekretom dwa abo
try sudi podpisati sie mayuth, Abdieby sie traphilo kotornienkol
wiek sprawu rozbieraiuczy roznosti wotowania Albo tess iesliby
rowno naobie storonie byto, maiuth znowu raz dwa itry wo
towaty wyyiti sia, A prythych zamknienie reczy zostawati maieth
kotoraia storona zasoboiu dowodow y artykulow prawnych,
bolss mieti budieth, apotom bolssaya czasth zhodnaia wy
rok sudowy zamykati maieth. A yiss panowie duchownye
pierd sudom ziemskim igrodzkim ipothkomorskim spra
wy swoyi miewaiuth. Prothoho doodprawowanya tych swoyech
wsich spraw maiuth panowye duchownye czotyroch duchow
nych osob spośrodku siebie obrati kotoryie takze prytom
sudie itoyuz rotoiu wierch mienionuyu naewangeliu prysiehu
uczynimi maiuth. A panowie sudi wyssazonye obrawssy mie
zy soboiu ssesth osob dotych duchownych prysaditi izmniwssi
sprawy swoyi kotoryie bysia tolko niezy duchownem oso
bami sswietskimi stany toczyli suditi maiuth wodluh
prawa ystatutu wielikoho kniazstwa litowskoho, A wo
towati takze iesliby sia zapierssym razom niezhodili raz druhy
itreti maiuth. A zakotoroyu by storonu bolssich zhodilosia, za
ty skazanie wyyti maieth A bdieby sie taia ssesth osob dlia ducho
wnych spraw wyssazonye niezhodili A naobie storonie rownye
by wota byli, to maiuth donas Hospodara zadworom rok polozywssy
odoslati. A opatrenie sudiey duchownych panowie ducho
wnye maiuth odprawowati, Tiedy by tiss szto nowoho wsprawach
duchownych pokazalosia oczom by wstatutie iwtom niepierssnim
postanowyeniu nauky yakoye albo zminki niebyto, Tohdy
tho nasoym dlia poprawy odlozyti maiuth, A wyroky
wsi tych sudiey, maiuth byti tak wazny yako nassy Hospodarskye
ysoymowyie. A chtoby sie takowemu dekretu sprotiwil
iuporni szto protiwnoho tam usudu mowil, takowy maieth
byti karan wodluh statutu yako protiwnik wyroku na
ssoho Hospodarskoho, a to uczynimi budieth powinien, Takze
zarazem czoho gdyby nieuczynil, tohdy zaprypozwaniem na
rok zawyty dotoho sudu stho kop hrossey zaplatiti
Budieth winien, tym sudiam hotownym.

Szto suditi

Szto suditi maiuth. Suditi maiuth wſi sprawy
zaapelacyjami odostanie sudow ziemſkich groczkich podko
morskich itez zapozwy kotoryjekolwiek na Seym albo za
dworom naſsym hospodarskim odostany ilimitowany byti
maiuth takze odwradnikow ziemſkich igroczkich kotoryeby
sudowi ſwoyemu odprawy ykoncza nievczynili albo niewo
dlie prawa ystatutu kobo buduth oſudili, ktomu wſi ſpra
wy proſslyje kotorych my hspdr ypredki naſsy nieodſudili,
iiſmo, iwſii sprawy pryſstye kotoryikolwiek naſud naſs ho
spodarſki prypadatiby mieli. Tomu wze ſudu hotownomu
nalezati buduth tak storonam yako tiſs iuradnikam na
ſeymi.
Amianowitie zaapelacyeyu od ſudow pod
komorskich dokaſstelana albo marſſalka iinych komiſarow na
skonczenie reczy wodlug statutu odſylati mocz mieli buduth.
Awiedze iiſliby chto miel sprawu zuradnikom ziemſkim abo
groczkim ipodkomorſkim oniedopuſſczenie apelacy wreczach priſſlych
mienowitie tyje oſoby kotoryiſie wzo pereda nas Hdra tiepierpie
red soymom niniſsnim zapozwazuu, awlimitacyiu wpali, Ta
kowyie sprawy my Hdr odſuditi maiem nieodkladaiuczy na
czas dalſſy, Apotom wzo itakowye sprawy oniedopuſſcze
nie apelacy totze ſud hotowny odprawowati maieth.
A tam wzo pierwſzym ſudom wſi storony wſwoich sprawach
sudowych rok iroki hdie buduth mieti wodlug ich apelacy i
pozwow odoſtania odſudow wſich wradow limitacy, iinſſych wſich
postupkow prawnych iako naſoymie albo zadworom naſſym
kotoryikolwiek woyewodztwa mieti mieli, Zadnych niewyi
muiuczy wodlie ych pozwow sporow isprawa wyrokow ape
lacy ruſſenia odoſtania roſpiſow limitacy iinych postup
kow prawnych nikotoroho niewymuyuczy iwſich spraw
ich postupki y acta nienaruſſayuczy nikotoroyie storony
prawa, okrom wyiminſſy tolko artykuly maiestatowy i
zwierchnoſti naſſoyie hpdrskye nalezaczye, to iesth wre
czach takowych krywawych komu by ſsto zarazom oherto
ipocztiwoſcz iito ſud nihdie indiei tolko donas hrpda
odoſtati mayeth. Aktomu wyimuyem sprawy
stholi y

stola ys karbu naſsomu Hpdrſkmu nalezaczye ydobr naſsych
kotoryie ſudowi naſsomu Hdrſkmu zoſtawuyem podlie statutu
Aiesliby komu ſsta sprawa sſtaroſtoyu albo zdierzawczoyu
naſsym ogrunty naſsy Hdrskye, to wzo ſwoim poradkom wo
dlie statutu wlikgo kstwa Ltwsgo zachowatiſia, Akomi
ſary odnas Hsda brati maiuth. Aiesliby chto zreczy pro
stoye czyniczy krywawuyu naſsym albo zadworom naſsym
koho wyzwat, igdy budieth vznana recz proſtaya anie
tykayuczyſia pocztiwoſti iherta, Tobdy takowy chto wy
zwat mayeth winy nam Hdru piatdieſiath kop hroſſy zapla
titi astoronie drubuiu piatdieſiath kop hroſſy i ktomu ſko
dy ſsto podlym czaſom iako ioho budieth wyzwat zadworom
zaplatiti y vwiezy dwanadczath niediel siedieti. Tam hdie
my Hdr roſkazem asprawa taia maieth byth odoſtana
doprawa prynalezaczoho, Aieſli wreczach ziemſkich, to
doſudu ziemſkoho Aieſli wreczach sudu groczkomu naleza
czych, to dogrodu. Wiedze liudiey poymanych nahoraczym
vczynku vrad groczki zarazom ſuditi y skazowati maieth
wodlug statutu wlho kstwa litskho anieſilym vonoſpo
ſtwie y apolacy niedopuſczayuczy. **Skrutynia ina
znaczenije Dniei Dosypraw krywawych su
Du naſsomu hpdrkmu nalezaczych.** Skru
tynia aponaſsomu wywiedanie maieth byti czynieno
hdieby kotoraia storona potrebowala thoho, tolko wtych
reczach koli komu idieth opocztiwoſth albo oherto, Ato
wtot czaſ gdy storona zalobnaia storonu protiwnyiu w
wtakich reczach dogrodu pozowieth abyliby dowody albo do
wody watpliwye Ato dliatoho gdy ſie takowye sprawy opo
cztiwoſth zaodoſtaniem wradowym naſsym, aoherto zaa
pelacieyu doſudu hotownoho prytoczath, tobdy aby obie
dwie storony sprawami swoimi hotowi byli. Aizbyſia
takowye sprawy opocztiwoſth naſsym prypatye zawzdy ſu
diti iodprawowate naſoimie mohli. Thohdy odpoczatku ſoy
mu kotory nadzien naznaczony zaliſtami naſſymi propozy
cyeyu zawzdy zaczynati ſie maieth, apropozycy odprawowaniu
prypoſtiedh

pryposlich ziemskich woth panow rad czaty tydzien wolny
dien podlie dnia do sudow takowych vczeny maiem mity
tak polskich yako ilitowskich, Apotom pokol odno sgem
budieth maiem odprawowati takowye sprawy nakozdum
syeredu piatniczu y sobotu. **O apelacyach wre-
czach krywawych do sudu hotownoho** CHto
by osiety vwielikom kniastwie litowsko wsprawie ta
koy kotoraia idieth ohorło poskazaniu sudu groczkoho
ibuduczy naharło skazanym chotiel apelowati do sudu
hotownoho, takowomu kozdomu apelacya maieth byti
dopusczona wiedzie podtym obyczaiem ish toth kohoby
vrad naharło skazat maieth posobie pewnoye rukoiemstwo
dati ludmi osiedlym slachtoiu trema albo dwiema oso
bami zesie ku rosprawie pered sudom hotowny stanowith
budieth. A storona zatobliwaia do skonczenia prawa aby
byta odstorony protiwnoie zdorowia swoieho prespiecna
A hdieby takowy paruczmkow wydawszy pered sud hotow-
wnym mestat thohdy sud hotowny takowoho skazawszy
naharło maieth czerez listh swoy ioho do nas hdra na
wywołanie odostati, A my hsdar budiem powinni zaras
ioho kazath wywołathi wiecznym wywolaniem ish wzo
takowomu iglieyth nasz napodmisienie wywołania dawan
byti niemaieth, kotoroho takowoho wywołania kozdy w
vrad groczki hdie kolwiek prystihnuwszy zazalobonu y
pomoczoiu storony vkrywzonoye poimati y horło iho karaty
roskazati, ahotowszczyny y inszie szkody y prezysky sud
hotowny nasamych paruczmkach skazawszy ku odprawie
toho naich imieniach do toho wradu groczkoho podkotorym
oni osiedlosti swoiey miti buduth odoslati maieth, szto vrad
toth postupkom nizey opisany wykonati budieth powinien
A paruczmki thych wsich swoych szkod naimieniu imaiethno
sti thoho pokom poruczyli poyskiwati maieth, A pakliby
toth ysty naharło skazany zaporukoyu buduczy storonu
swoyu powodowuyu osmierth pryprawil, tohdy paruczmky

Buduczy

buduczy oto odpowinnych zabitoho pryipozwaniu pered
sud hotowny zadowodom prawny sami horłom maiut byti
karam, A iesliby ranil, ino rany i szkody wsiakye stoby
sia pryzabitiu albo ranach stało sowito nawiazywati y
nahorozati buduth powinni, A toho wsioho paruczmki
iich potomki smotret sobie budut naono mestcu po
kom ruczyli inamaietnosti ioho leżaczoy y ruchomoy
A hdieby takowy komu idieth oharło rukoiemstwa miedat
tohdy czerez vrad maieth byti vwieziemiu zadierzan do
czotyroch niediel, A wtom czasie orukoiemstwo sobye
staratisia maieth, A iesliby wtych czotyroch niedielach ru
koiemstwa posobie niedat tohdy predsie obwinony vwiezie
niu zostawaieth asud hotowny pookazaniu odstorony po
wodowoye dekretu sudu groczkoho, Budieth toth dekreth
podluh prawa vczynien wzo nawykonanie toye sprawy do
koncza do tohoz sudu groczkoho odoslati yeye mayeth, a
pakliby prawom pokonany niedoniczysie wradu zahamo
wath procz vpornie zzamku albo zdwora naszoho zyszol
tohdy takowoho vrad nawywołanie do nas hdra czerez listh
swoy otworony odoslati izaprezyszki zaraz zażalobniku od
prawu namaietnosti ioho iakuyu miti budieth, vczynity
budiet powinien, potomuz i storonie powodowoy iesliby sia
decreth sudu groczkoho niewedluh prawa widiel do hotowno
hoz sudu apelowati wolno, apozwany wzo bez rukoiem
stwa jako wyszey opisano pered sudom hotownym ku rospra
wye stanowitisie maieth. **Miesczo sudom hotow
wnym vwielkom kniestwie litskom naznaczonye**
Miesto wilno. Woiewodztwo wilienskoye, powieth
osmienskij, kiezsky, wilkomirski, Braslawski, połoczsky.
Miesto troki. Woiewodztwo Troczkoye Powieth
Horodenskij, Kowienski, vpitsky, A wzomoiti vmiestie
rosienach sudy hotownye odprawowany byti maiut, ibdie zechocie.
A wnowohorodku. Woiewodztwo nowohrodski, po-
wieth slonimsky, wolkowyski, pinski, iwoiewodztwo Bierestii-
skoye.

Krzemiensku

Awmiensku. Woiewodztwo witebskoie, Powieth
orssanski, Woiewodztwo mstislawskoie, Woiewodztwo minskoie
powieth mozyrski ireczyczki. Lwthych wsich mie
stiech kozdy wrad grodsky gdy sudi hotowyie pryiduth
powinien budieth dlia sudow wzamku albo vdwore nassom
hospodskom domiaki postupiti takze ohorpody wmie-
stie prystoynye tym sudiam maieth kazaty izapisati dati.

Sposob bespiecznosczi soimikow naobieranie tych sudiei iporadkow prychozrnia pierod toth sud hotowny.

Pierod kotory tho sud osoba zadnaia iako
hoz kolwieh stanu dostoicstwa y hodnosti, kotoryby s
sprawy swoiei mimiel prychoditi mimaieth, asz koho zrege-
stru zaklicuth dosprawy, mizadnoiu zdrayczu prystu
piti idogmachu wchoditi maieth, tolko naboliei sam osetny
twieth, to iesth sam sprokuratoro azdwiema pryiatielmi
woyti maieth, missliyieslibi kolko vczastnikow wodhi pozwu
doodnoye reczy isprawy toiez naliezato y tye vwoyti ma
yuth, atye vczasniki wsi tolko odnoho prokuratora adwuch
pryiatielymiti mainth. Aiesliby ktory vporny mimaiu
czy sprawy wsrot abuduczy napomnien wyti michotiel albo
wdomu sudowom wotami czynil, takowy kazdy winoyu
dwanadzatma kopami hrossy litewskich karan byti maieth
kotoruiu zaras podtakoyuz druhoiu winoiu mischodiecy
sprawa sudowi polozyti izaplatiti powinien budieth
azaplatiwssy predsie won wyti, Ache tho by tomu byl pro
tiwien natakowom zarazom odprawa wdielana byti
mayeth, Laprywotowaniu aby nichto mizostawal oprocz
samych sudiei hotowych prysiahtych ktomu zaden iako
nasoymiku obirania tych sudiei vwoiewodztwie ipowie
tie tak ynamiestczo toie hdie sudi tye hotowye kuod
prawie sudow zasiedati buduth, aby mismiel pryiezdza
ti ipryehoditi zbroymi zzadnymi inymi broniami ynni
kotoroyu strielboyu Lokrom miecza korda sabli y sspady
idhatoho kozdy pryiezdzaiuczy domiesta thoho sudom nazna-
czonoho winien budieth russniczy pyeredmiesto wystrelity
iskoro pryiechawssy tak russniczy Harkabuzy iako ituky

whospodie

whospodie pochowati yzmimi mietolko dosudu alie ypomiestie tak
wdien yako ynoczy choditi ystrelby zadnoye czyniti mimayeth, A
hdieby chto koho iakoyu strielboiu ranil, tohdy zato horlom karan
byti maieth, Aiesliby zabil yno poczliwoscz y horlo tratith, Achto
by smiel ynaczey vczyniti ystrielboiu pomiestie albo namiescze su-
dowoye choditi, aby winoyu dwanadzatma kopami hrossy byt
karan zarazom nieschodiaczy odsudu, albo odsoymiku, Aiesliby
chto buduczy ozaplatu thych win vpommien vpormie prozd
sudu odsol albo odiechal mizaplatiwssy thych win wsich wkolko
by vpal, albo odnoye kotoroye zmich, tohdy takowy maieth byti
odostan czerez listh sudiei hotowych naexecucyu dowoiewody
albo starosthy onoho powietu hdie osiedlosth maieth, Awmiesnosti
ich samych donamiesnikow ych, Ahdieby chto nasoymiku, w
kotoruiu sthych wine odnu albo wkolko ich vpal, thohdy toth
vrad groczky hdie sie soymik odprawowath budieth, maieth
natakowom tye winy odprawowati takowym sposobom, To
yiesth pozwawssy yoho pierod siebie wtakoy reczy narok za
wyty pozwom na dwye niedyeli yzarazom mispuskaiuczy
zmiesza namiom samom gdy stanieth tuyu winu odpra
wowati, agdy mistanieth thohdy naimienia yoho krom
wssiliakoye pholgi odprawu wdielathy powinien budieth, ko-
toroie winy vradu groczkomu polowicza, adruhaia polowicza
sudiam hotowym nalieżati maieth, kotorych win wrad zaraz
skoro poodprawie polowiczu sudiam hotowym thym podkoto
rych obraniem albo wladzoiu thoth wystupok stanieth sye,
odsylati maieth podwinoyu nasud hotowny dwanadzatma
kopami hrossy, okotoruiu winu sud hotowny toth wrad zosie-
losti yoho pierod siebye pozwati budieth moczy narok zawitshy
bud samych panow woiewod starosth albo ich namiesnikow.
Aiesliby chto naimienie swoy, zatye winy vradu groczkomu odprawy
vczyniti midopustil thohdy takowy mieposlussny, tiesz vdwoie wta-
kowye winy vpadywaieth, Awrad groczki protiw takowoho wod-
prawie thych wsich win dalie postupowati maieth, tak iako nizey
odprawach reczey czerez tych sudiey hotowych odruzomich yesth
opisano idolozono czyniti wrad wsiemu tomu dosith podtakoiuz wi-
noyu wyssey opisanoyu, Atakowy tesz poradok prysudiech groczkich
yziemskich zachowati sie maieth yprotiw wystupnych takowy zespo-
sobom postupowati wrad budieth powinien.

warunok
warunok

Warunok nabespiecznost toho sudu hlnho. Awaruiuczy
bespiecznosth y vcztiwosth tych sudyey hotowijch, gdyss osob
wtych sprawach sudowych miesczo nasso hospodarskoie zasiedati bu
duth, ktorim obespiecznoye przyechanie tych sudow. Vstawuiem
Yss kolibÿ chto iakohoz kolwiek stanu czlowiek podtym czasom
gdy sudy hotownye odprawowany buduth ipiered czasom pry
yechania sudiei hotownych dotoho miesta hdie zyechanie su
diom naznaczono, vdwuch niedieliach, takze ipoodiechaniu
ich odtol vdwuchze niedieliach, toho chto dosudow hotownych
iedieth albo pryedieth bud nadorozie albo wmiestie nawliczy
hdie kolwiek potkawssy ipieremawssy, bud nahospodu, inaja
koye stanowisscze gwaltom nassedssy samoho albo sluhu yoho y
kohokolwiek stalzowych zabit albo ranit bud tess tolko sskodu
iakuyu vczynit, tohdy takowy buduczy oczewistie czerezwoznoho
zazwany wtakom obwinieniu winien budieth pieredtym sudom
hotownym bez pozwu storonie zatobliwoy vsprawiedliwitisia
sowito winie statutowoy podliehaiuczy. Wiedze storona zatobli
waia takowomu obwinionomu hdie toho potrebowati budieth,
zatobu swoiu napismie podpieczateu swoieyu czerezwoznoho da
ti maieth, A obwinieny potom treticho dnia oto wso iemu wy
m dadut vsprawiedliwitisie budieth winien, A iesliby po
zakazaniu czerezwoznoho niestanowiaczyjsie ku rosprawie
procz ziechal, tohdy sud hotowny gwalth nawiazki rany ysska
dy czworako sowito natakowom sabudieth wystupok krwi
wawy tohdy ynahorlo yoho zadowodo skazati, A narwyiwo
tamie donas hospodara odostati maieth, A niebudieth ocze
wisto pryjstihnien azazwan, Tohdy zapozwanye pierod
sud hotowny pozwo narok zawity nadwie niedieli zaoczenie
ioczewistie takowymze sposobom yako wyssey opisano pokony
wan yodprawa wodtuh artykutu ododprawach mezy posta
nowlionoho namaiestnosti yoho, za odostaniem odsudu hotow
wnoho czerez wrad grodzky czyniena byti maieth, A mieosieby
vwielikom kniazstwie lithowskom chtokolwiek, iestliby zbytok
hdie pryj bytnosti thych sudiey iaki vczynil stakowy chotiaby
ipana vsiebie mienil niedopusszayuczy jomu donieho otozwa
tam zarazo czerez sud hotowny moczno suzon ipodluh wystu
pu swoieho skazywan ykaran byti maieth, wymuiuczy to ie
sliby ssto prybytnosti pana swoieho tam nato miesczu albo
nadorozie vczynil tohdy pan ioho smoho sprawiedliwosth.

tamze zarazo

tamze zarazom vczyniti powinien budieth, A hdieby spra
wiedliwosti vczyniti niechotiel, tohdy nasamo panie sta
kowo sluhy vkrywzono zadowodom v statutie opisanym,
skazanie obyczaiem wsiem artykulie wyssey pomienionom
czynien byti maieth. Czasy naznaczonye sudo hlny
Sudi thych woiewodztw ipowietow wyssey pomienionych wzo zaraz
napierwey wroku osmdiesiath wtorom poczatisye itak zawzdy tym
poradkom suzony byti maiuth vdwie niedieli powielikodniu,
vwilni itak dotoho miesta zowsich panstw onoho woiewodstwa
wilienskoho itez woiewodztwa połoczkoho sprawam swoimi
ziechatisie itakze sudy ssesth niediel vwilni pomieskati, Wo
iewodztwa wilienskoho sprawy czotyry niedieli A poto woye
wodztwa połoczkoho dwye niedieli suditi maiuth, A powys
stiu ssesti niediel dotrok yechati, itamze wsi powiety onoho wo
iewodztwa suditi ssesth niediel maieth, A odsudiwssy wtro
kach niediel ssesth maiuth odiechati donowahorodka, atam
stanowitisie maiuth poskonczeniu troczkich sudow zadwie
niedieli isuditi dwanadzeszath niediel, to yesth ssesth niediel
sprawy woiewodztwa nowohoroczkoho ipowietow donieho
nalezaczych anadruhuiu ssesth niediel woiewodztwo bierie
stieyskoye spowietom pinskim. A odsudiwssy tuyu
dwanadzeszath niediel, maiuth yechati domingska ata stano
witisia poodsudzeniu spraw nowohoroczkich zadwie niedieli, asu
diti maiuth poradkom naypierwey woiewodztwo witebskoye
mstislawskoye ipowiety donich nalezaczye, A poto woie
wodztwo minskoye ispowietami yoho tak dolho pokol w
wsie sprawy odsudiath. A wzomoyti sudy hotownye
obranye maiuth poczati suditi ass poskonczeniu sudow min
skych zadwye niedieli, stthym sudom hotownym ieszczom
yob naznaczonym sgem ani woina takowaia kotoraiasye
rzeczpospolitym wsiey rzeczy pospolitoy vrussenim, ali zapie
niezi liudiam sluzebnem odprawowati budieth niczoho ssko
diti ipierekazywati niemaieth, Wiedze podtym vinssych po
wietiech sudy ziemskie grodskie takze ypodkomorskye su
zony yodprawowany naroki yczasy swoye naznaczonye byti
maiuth wymuiuczy thych kotorych odwoyny konstitucya
seymowaya wyzwaliayeth. Czasy nakotorye pisary
storonnye dlia opisowania spraw zieszdzatie vinnye.

pisar ziemskij

Pisar ziemski toho woiewodztwa w kotorom sudy takowyie prypadati buduth
zatym dni pierwd czasom zasiedenia do thych sudow na mieśczu naznaczonoie przy
iechath y do regestru wsi sprawy storon wpisati maieth v kotoroho kolwiek
troch dniech y potom po zaczatiu sudow czaly tydien kozdy toth komu
sprawa w tom woiewodztwie prypadieth do regestru wpisowati sprawy
swoie mohuth, zchtoby w tom tydniu sprawy swoiei do regestru wpisati
omieszkał, takowoho sprawy potom tydniu pisar do regestru prymowati
nie powinien, liez tho wso do druhoho rodu odlozytisia maieth, a iesliby
sudi hotowyie zaminszy czas niżli yesth wyssei naznaczon sprawy zare
gestrowanyie odsudili y listy sudowyie storonam podawali y wowszyst kich
stuszyie odprawili tohdy miezduszy wystia czasu wyssei naznaczonoho
mohuth sie proch z onoho mieszcza roziechati, wiedze do trech zwiliei a
powysztiu szesti niediel do druhich woiewodztw ku takowym sudom na
znaczonym prydsia, ash tiss powysztiu społnoho czasu wyssei zamieronoho
v dwuch niedieliach stanowitisia maiuth a to dlia thoho aby kozdy pewnu
ju wiedomosth a prychania sudiey mieti moh — *Vmocznienie decretow
sudow Hotownych*, Dekrety wyroki thych sudiei wsich maiuth byty
tak waznyie yako nassi hosdarskie na soymie vchwalony a chtoby kolwiek na
dekretie thych sudyey nie prestawayuczy po rosudku ich vpornie nassem
albo za dworom pieried nas hosdara kohokolwiek y yakim kolwiech obyczaiem
ku skazaniu takowoho decrethu od sudiey hotowych wydanoho pozwał, tohdy
kozdy takowy pozwany od pozwow yodrieczy chotiaby y mistat zatim
pozwom albo mandatom nassim, wolien byti maieth, ichtoby iesse nad
dto tak vpornym byti chotiel, a takowy pozow popierat albo zamiesta
niem storony szto odierzat, tohdy takowoie odierzenie w zadnoi wiadno
sti nie maieth y nie mozeth byti ku zadnoy szkodie, y nikomu czrez
vrad nass odprawa czyniena byti nie maieth, a iesli bytiss pozwom na
takowy pozow pieried nas hospodara stat, to hdy toth chto wyzwal po
winien budieth sam albo procurator yeho niezchodieczy sprawa zapła
titi winy sto kop hrossy, kotoroie winy polowicza storonie a druha
ia polowicza do skarbu nassoho byti maieth, a w sprawie osuzonoy czrez
sudi hotowyie iesliby sie dosith niestało maieth byti odoslano do wradu
nassoho prynalezaczoho hdie winowaty osiedlosth swoiu maieth ku wy
konaniu odprawy reczy osuzonoie, A nadto procurator takowy kotory by sia
takowoie reczy czrez sud protiw tych decretow podniał wdkolo popiraty
maieth byti skazan do wiezy na tydien tam hdie bysie pieried nami takowaia
sprawa prytraphila — *Sposoby dla dekretow sudiei Hotownych*
Wsi decrety onych sudiei maiuth byti pieczatowany pieczatiu ziemskoiu
onoho woiewodztwa hdie sia sudy odprawuiuth, do kotorych listow sudowych
sudi hotowyie kozdoho woiewodztwa podnoy osobie ruki swoie podpisati maiuth
takze y pisary ziemskie kotoryie tyie sprawy v knihi zapisowati budieth maieth podpi
sowati rukoyu swoieiu, nikomu spraw nie wydawati ash za wiedomosthiu
sudiey hotowych y prweczytawszy pieriedniemy —

powinnosth

Powinnosth pisara ziemskoho pry sudie Hotownym.
Pisar ziemski onoho woiewodztwa hdie takowyie sudy hotowyie od
prawowany buduth, maieth y powinien budieth prythych sudiech
byti, a to dlia vpisowania takowych spraw do knih ziemskich
a wiedze na thych sudiech wotu nie maieth mieti. A iesliby podtym
czasom odprawowania thych sudow hotowych apelacyinych roki ko
toryie ziemskiie, v wonom powietie prypali, takowyie roki ziemskiie
aby nie byly zoszony, ali po odluzeniu praw y sudow hotowych w dwuch
niedieliach zatymisz poszwy roki ziemskiie odprawowany byti maiuth
A wiedz to tolko rozumietisie maieth o tych mieschach hdie takowyie
sudy hotowyie odprawowati naznaczony, to yest v wilni v troka
v nowahorodku v minsku A w ynszych woiewodztwach y powietiech
roki maiuth byti suzony swoym poradkom — *O pozwiech
pieried toth sud.* Pozwy pieried thoth sud maiuth byti pod
tytułom nassym hdrskym y podpieczatiu onoho woiewodztwa albo po
wietu hdie osiedlosth swoiu maieth toth koho pozywaiuth hdie tuiu
sprawu pieried sudom ziemskim albo groczkim zaczat a rok zawithy
w ssechiakim pozwom byti maieth pieried czasom na sudy hotowyie wirz
chu oznaczonyie o czetyrie zaczotyry niedieli, A zaocznie naimieniu po
zwy pokładaiuczy zassesth niediel a nie blizey wymuiuczy tolko thyie
artykuły o kotoryie dlia prudsiyie sprawiedliwosti rok pozwaniu
dwie niedieli wyssei yesth opisan — *O zapisiech y protestaciach*
Zapisy oswiedczenia y zoznania wsiakich listow zapisow y zoznania
woznych wsiakiie tak maiuth byti wazny pieried thym sudom vczynie
ny yako pieried nami ~~[illegible]~~ abo pieried sudom ziemskim — *O odpra
wa takowych sudow wreczach osuzonych*, Sudi tyie hotowyie hdy
kotoromu sprawu zapelacyiey albo za pozwy inaiakom kolwiek roku od
sudiath y szto storonie załobnoy prysudiath thohdy pryskazaniu swoim
potoszywszy na storonu protiwnuiu zaruki potrykroth tak mnoho yako
reczy samoie skazuth, a tho hdie by ~~[illegible]~~ wiazanie y odprawy vradu potom ich
skazaniu nie postupit maiuth na vwiazanie odprawu reczy osuzonoie zaradom
natomsie listie swoim sudowom toho dokładaiuczy odoslati do pana woiewody
abo starosty a w niebytnosti ich samych ino namiestnikom ich taia
sprawa odprawowati nalezati budieth wreczach groczkich, a wreczach sa
du ziemskomu nalezaczych do sudu ziemskoho onoho mieszcza w kotorom
powietie taia sprawa pierwey pieried sudom ziemskim albo groczkim abo
potkomorskim poczatok swoy mieła A wrad nass ziemski albo groczkij
kotoromu to sztych wradow zaodoslaniem budieth nalezath tako
wym obyczaiem zachowatisie budieth powinien, to yesth hdyby
sie takowaia sprawa prythoczyla w kotoro roky statutowyie zapła
tie sumy pienieznyey odsudu hotownoho budieth złozony, thohdy skoro
pyecwaya ratha (sumy pienieznyey) zapłatie, yakoyes kolwiek wyydieth

mayeth toth

maieth toth vrad zatiuju sumu pieniezyey kotoroy rok minieth
potomuz i powyściu inszych rath pokożdoy ratie albo pokolku
ych iako thoho storona zalobnaia powradie potrebowati bu-
dieth z wradnikow ziemskich sudia albo podsudok a hrodskich
woiewoda starosta albo namiestnik ych, zarazom skoro wsiawszy
otom wiedomosth nadalszy doszestyoch niediel wodłuh skazania
sudiey hotowyich poradkom i szacunkom wstatutie opisanym na
ymieniu winowatoho to yesth na liudiech y gruntiech wstatkich a
wnie dostatku liudiey i gruntow i dwor samy szacunkom słusznym
i wowsi dobra onoho dwora i imienia vwiazanie moczyie yodpra-
wu vczynith, A hdie by kotoraia suma przez bezkładania rokow
statutowych od sudu hotownoho nakom byla wskazana thohdy skoro
po przynieszeniu onoye sprawy toth vrad do kotoroho to odoslano bu-
dieth, takze nadalszy doszestyoch niediel maieth odprawu vczyniti
poradkom wyszey opisanym. Pry kożdoy takowoy odprawie vrad kożdy
maieth prysobie miti piati szliachticzow v wielikom kniaztwie litewskom
osiełych liudiey dobrych wiecziom niepodozdrenych a wożnych dwuch
tohoż powietu wkotorom sie to dieyath budieth okotoruiu szliachtu
storona powodowaia sama staratisie y nabywati ych maieth, A
zapracziu tomu vradu samomu kotory odprawu czyniti budieth
vwiazczoho od kopy po szesti hroszey thoth nakom odprawu czyniath
platiti maieth, A kdy przydieth vwiazywath v własnoye imienie sto-
rony zalobliwoye prawom przyszkanoye albo whludi y grunthy tho-
hdy storona powodowaia vwiazczoho vradu odsłużby abo odwo-
toki osiełoye liudmi, po szesti hroszey A od pustoye pasznoye ziemli
albo wołoky po dwa hroszy platiti maieth, A od inszych sputow
niczoho platiti nie budieth winna, A tuiu odprawu vrad wtom czasie
wyszey zmienionom wykonywati maieth pod winoiu stoma kopami
hroszey nasud hotowyy, kotoruiu winu vrad toth kotory by odpra-
wy vczyniti niechotieł do thych że hotowych sudiey pozwan byti ma-
yeth, A yesliby storona tuia nakom vrad ziemski albo hrodski
albo podkomorski odprawu vczyniti wschocieth tomu vradu nasze-
mu odprawy vczynity naimieniu swoym niedopustil, i czym koliwiek
sprotiwilsia tohdy thoth vrad kotoromu bysia sprotiwieno, do nas
hspdra nalistie swoim otworenom podpieczatiu swoieiu y podpie-
czatmi thych szliachticzow i wożnych ktomu y spodpisanyem ruk
ich cito z nich pisati vmieti budieth odoslati yotom vpore oznaj-
miti nam maieth, A my hspdr natoth czas hdie dworom naszym
budiem, takowoho vpornoho i wradu naszoho nieposłusznoho kazath

wywolath

wywolath spanstw naszich, a naimienie protiwnoho czrez dwo-
remina naszoho vkrzywżenomu moczniyiu odprawu wdielati
roskazatie zarazom krom wszeliakoye prowołoky tak wrecz
oszuzonoy yako wzaruhach zakładach vwinach y wszkodach
wsich maiem i powinni budiem, kotorych dworanin prytakowoy
odprawye piati tież szliachticzow y dwuch wożnych prysobie miti maieth
A zatuiu winu i protiwienie prawu pospolitomu i zwierchnosti naszoho
hospodarskoy ostatok maietnosti protiwnoho stoby kolwiek ioho wwie-
likom kniaztwie litowskom ostalo wsie odmała dowielika tiż zaczuiu
dostolu naszoho hospodarskoho wziati i przywiernuti maiem, kotoruiu
wzo toth yesthy takowy sprotiwnik wiecznie tratiti powinien budieth
lecz my hspdr tuiu maietnosth rozdati mochni i wolni budiem, liu-
diem narodu szliachetskoho Nam i reczy pospolitoy zasłużonym yako
własnyie spadki swoy, a tomu wywołanczu nie worocziaiuczy wyniaw-
szy tho yestliby takowy storonie vkrzywżonoy zawsze przeszłey
dosith vczynił a do nas hspdra o miłosierdie bysie vtiekl, tohdy pry-
wiernienie onomu onoye maietnosti y zniesienia sznioho onoho wy-
wołania budieth prywoli y łasce naszoy hspdrskoy, A yestliby toth
że tak vporny był i tomu postanowieniu naszomu protiwilsie y od-
prawy wdielaty niedopustił abo toye imienie vmikaiuczy prawa
komu inomu wruki pustił czoho wodłuh articulu naszoho ko-
ronaciy korolia henryka vphalionoho vczyniti nie moh, takowo-
ho yako protiwnika sprawiedliwosti boszoye i zwierchnosti maie-
statu naszoho hspdskho za przypozwaniem od storony vkrzywżenoie
pierednas hspdra mandathom narok zawity, i pookazaniu napis-
śmie thoho vporu i nieposłuszenstwa sosnaniem postanow naszoho
szliachty i wożnych prynim buduczych, tam hdie natoth czas dwo-
rom naszym budziem wżadnuiu limitacyiu nie wpuszczaiuczy, gdy
pozwany stanieth horłom ioho karati kazem, A yesli nie stanieth
thohdy naszoimi potoy sprawie pierwey zatymże mandathom
czto odsuditi inahorło ioho skazati maiem A postupok vrzędo-
prawy storoniye zalobnoy i przywiernienie maietnosti vpornoho, do
stołu naszoho hspdrskoho nieodkładaiuczy do sojmu ale zarazom narok
za mandatom przypatym tak iako wyszey opisano czrez postanow naszoho
wykonati my hspdr bez kożdoie powołoky powinny budiem, A yesliby toth
komu ymienie pozałożeniu naszoho pozwow puszczono vwiazania borónił, tohdy
storona zalobliwaia takowoho narok zawity zaosznie szaszieth niediel, a od-
wiesto zaszostyey niedieli do sudu hotownoho przypozwati maieth, y yedynymiesho

toho sprotiwye

toho sprotiwienia swiadoctwom wradowym yako wyssey opisano
dowiedieth, Tohdy vwiazanie wonie imienie zarrez oszozonyju
postupiti, aktomu gwalth zoruki whiztie sudowom opisanyie
znawiazkoyu sam zaptatiti powinien budieth, ssto nawtasnyme
yetnosti yoho bizkladania rokow statutowych skazana yodprawa po-
radkom wyssij protiw samoho ischa opisany vchynina byti mayeth
A to sie maieth rozumieti kohby ochto oshytk vwiehko ~~kstwie~~ litskom
toie vchynit, A gdyby toth kotory vwiezania borom vwlkom kstwye
litskom byt nieosyety A vwiezania borom mozno, Tohdy samy istiech
postupkom wyssy opisanym wowsim pokonywan byti mayeth A totom
nieosietom protiwnika odnom albo kolko ich budieth yako yosamom y
stisu wrad nam hzdra oznaymiti maieth A my ithych protiwnikow
pospotu ssanym istosom zziemli wsich panstw nasshych wywolati roska-
ti maiem A zyzby zaden thoho sie wazyth atakowoho imienia podoboroni
swoyu brati ani tiss stakowym wywolancom obchowania zadnoho mieth
iwdomu swoim pierechowywati ich niesmiel, protho vstawuyem hdieby
ochto iakohoz kolwiek stanu chlowiek odnissych ass donawyssoho mieny-
muyuchy stoho zadnoye osoby wiedaiuchy otakowom pierewodie prawa
naprotiwnoho, ypoobwolaniu takowoho decretu wtom powiecie hdie ony
wywolany ossitosth maieth obchowanie sowim mit, albo ioho wdo yna
ymieniu swoym podecretie nassom hzpodzkom pierechowywat, Takowy
buduchy pieredsudom hotownym prypozwany nazawity rok, hdiebysie
niewiedomostiu odecretie nassom wymowliat albo dopierechowywania
nieznalsie, thohdy niezhola alie prysiehoyu odwiestisie budieth odthoho
wolen ayesliby prysiehnuti niechotiel, tohdy hortom karan byti maieth
apakliby komu prydatosie takowoho wywolancza zabiti, thohdy thoth
chto yoho zabyeth hotowsschyny platiti inikotoroye winy zato nasobie
ponositi niemayeth-

Opatrenie sudiei hotownych-

Sudi hotownyie odkazdoho dekretu swoyoho pieredsudu maiuth brati
odsumy pieniezey prysuzonoye odkopy po hrossu odnomu, A od sluzby
yodwoloky ossitoye podiessiti hrossy litskych, A odpustoye sluzby ywo
loky odpassin liesow yynssych gruntow pustych yodosiie nieoho brati
niemaiuth, athoth kotory niesłussnie apeliowat winien budieth sudowy
hotownomu ssesth kop hrossy astoronie druhoiu ssesth kop hrossy zaptatith
A yessliechto wolen zostanieth takowy miestho pamiethnoho sudowy
hotownomu kopu hrossy dati maieth, A wiedze ochtoby nakom sumy
pieniezney pozyczonoye pozyskiwat, tohdy mietoth kotory swoyey
sumy yschzeth alie toth kotoryby zaptatiti niechotiel pierwsud plathi maieth-

A pisarowi zavpisowanye dokmith hross odin zawypis sudowy yza
wsiu sprawu sudowuyu podwanadczati hrossy litskich ptaczono byti
mayeth, anatto bolss niechto yomu dawati niemaieth ymiedu
dieth powinien, A yessliby bolss pisar nad siuyu vstawu nassu
nakom zadierzaniem sprawy sstho wytiehnut, ossto gdy doto-
hoss sudu hotownoho buduchy zakazany winy zadowodom zato
bniku dwanadczeth kop hrossy zaptatiti mayeth,

Poprawa toho sudu istatutu-

A hdyby tomu panstwu nassomu
litsko choho napierod wtom poradku sprawiedliwosti albo wstatutie onoho
panstwa poprawiti byta potreba A lbo yesliby tiss odstupiwssy
wsi zhodnie thoho sudu hotownoho sudy swoy opiath nanas hzdra
wtozyth chotieczy, aby to im wolno byto zawzdy vchynite, to
im waruyem yubrwmayem ze takowye poprawy tam wonom
panstwye wlkom kstwye litskom nasoymikoch albo siezdiech
swoych chynieczy potom to ku vtwierzeniu cherz nas hzpodra
nassem prynositi budieth, kotoryuho poradok thych sudow no-
wych hotownych daliysmo wsim obywatielom onoho panstwa
nassoho wlkho kstwa litskoho znassoyu pieczatiu mayestatnoyu
ypodpisom wtasnoye ruki nassoye A yzby to kuwiedomosti
wsiem pryti mohto dlatoho wrady nassy ziemskye groczkye
wiezdie namiesczach sudowych ytez prykostielech ynatorhach
potomuz nasoymikach irokow ziemskich toye wydanie thych sudow
opowiedaty yobwolywaty ydoknith ziemskych groczkych stowo
odstowa tho wpisaty dati maiuth, A chto wypisu nato
sknih potrebowaty budyeth takowomu to sknih
wydawano byty mayeth- pisan vwar-
ssawie lieta bozoho narozenia
Tysiacza pyath soth osm
dieshath pyerwoho
miesieca marcza
pierwoho
dnia



Ostaphiei wolowicz pan wilienski kanczlier wielikoho
kniazstwa litowskoho-

PRIWILEY PREIOZENIA

trybunalu sudów na dwoch mię
scach, y potwierzenie sudow napturowych
· oddawanie starostw, przes
czymienia liczby

Zygimont trzeci bozią milostią korol Polski, wielky
Knias Litowski, Ruski, Pruski, Zomodzki, Mazowecki
iflantski, Towz bozią milostią, naznaczony korol,
szwedzky, Gotski, wandalski, y wielkiho
se knase finlanskoye

Oznaymuie, isz rady y rycerstwo Poslowie, wie: kna: Litow, ktory byly
nasoymie koronacyi naszoie zapozwoleniem wsich stanow warowali, Amy to
isz zawiecznoie prawo myti chocem, Napierwiey statut praw W: K: L:
tepier nowo poprawleny czeres deputati, odstanow wel: K: L: nato obranych
anatom soymie Coronaciy naszoie, dlapotwierzenia podany, Zmocniaię y do
vzywania podaiem, Iako z otom y pryiwiley nasz wodle prawa ich ruskim pismo
obywatelem W: K: L: wydat iesmo wieleli, y luboszywamu iako naborsdiey pry
wiesti, Zachowywaiucsy im zawsdy wolnuiu praw y statutu popravu,
wedse tak aby nieprotiw spisom ymi, yako y tomu statutu swiadku wny, niczo:
ho sshoditi nie maiet,

O Sudy Trybunalskiye

Sudy trybunalskie kotoryie dotoho czasu w Wielikom K: L: naczotyroch
miestach odprawowany byli, to iest, odna czast woiewodstw, y powietow
Suzona byla w Wilni, druhaia w Trokach, Tretiaia w Nowohorodku, czetwier:
ta w Minsku, Tohdy zasz zwolenie stanow W: K: L: Postanowlaię, yzsz
wsie woiewodstwa, y powiety wi: K: L: nadwoch miestach Sudomy byti ma
iut tym sposobom, isz woiewodstwa, y powiety, kotoryie sie dotoho czasu w Tro
kach Sudili abo tiepier napotom, w Wilni Suditi sia maiut, atyie kotoryi w Min
sku, y w Nowohorodku sudili, także naodno mieste znosim to iest odnoho ro
ku w Nowohorodku wsie toie sloziecztym w Minsku Suzono, a druhoho
roku w Minsku wsie tyi sprawy kotoryi w Nowohorodku Sudiat odprawo:
wany byti maiut, iako otom w Constituciyi w Trybunalnoy iest opisano
iako z czas tych Sudow Sudiya trybunalskym natych miestach takowy naznacza
iem, to iest, w Wilnie woiewodstwo Wilenskoie try nedieli, woiewodstwo
Trockoye

Trockoie try nedieli, ziemlu zomodzkuiu try nedieli, woiewodstwo Polocz:
koie dwie nedieli Suditi maiut, nieodiezdzaiucsy z Wilna, a skonczywszy w
Wilni Sudy w Nowohorodku albo w Minsku, za nedieli dwadcat dwie po Woz
nesenyu sudy stanowitisia maiut, hdie poradku kazdoho woiewodstwa spra
wy ponedieli ty suditi maiut, Aisz y ziemla zemodzkaia, kotoraia byla oder:
zala osobliwyie Sudy trybunalnyie, ale ysz dotoho czasu nie wzywala, To hdy
do Trybunalu W: K: L: prystupila, y ony to im pozwolilieśmo y ozo deputa
ty zziemle zomodzkoie kotorych oni prylelacto insz ych woiewodstw poty
nakoszty hod obierati maiut spolo zdrubimi zawzdy zasiedati, y sudy wsie
poradkom swoim Suditi y odprawowati maiut

O Stwierzenye sudow napturowych

Sudy napturowyie, y postupra donich kotoryie posmierti Koroła Iehomi
losti, od stanow W: K: L: hdiekolwiek w Wi: K: L: byli postanowleny, także tesz
wsie sprawy przed sprawcoiu starostwa berestieyskoho posmierti Pana Wilenskoho obranym odprawowa: nyie, stwierzaię y smocnia:
iem kotorych y exekuciya podlug postanowienia suditi y odprawowati maiut

Starostwa kotoryie nie maiut byti dawany vwo czymienia liczby

Starostwa y derzawy pewnyie, a mienowitie starostwa berestieyskoho zousimi
dworcy iako pan Wilenski derzal y kobryn starostwo horodienskoie, Olitha
derzawa mohilewska, derzawa szawlanskaia, zousimi folwarkamy, miestyy,
wolosiami donich zdawna, y tiepier nalezacymi, y s tym szto w usodienczom
odyszlo zapostanowiem y zezwoleniem wsich stanow W: K: L: do stolu na:
szoho nalezaczymi tak warviem ze tych starostw, y derzaw, my y potomko:
wie naszy milo zousimi dochodami ych bez czymienia liczby dawati nyemaiem
odno naliczbie liudiya zacznym wodle prawa narodu W: K: L: aby wsie do
chody z nich do skarbu naszoho W: K: L: oddawany byly, oprocz dochodow
tych kotoryie odnas, czerez Rewisory napotom na starosty postanowleny
budut, iesli kotoryi zdawna starosta prynalezat, wiedze nie naruszaiu
czy mieszym do zywotya odprodkow naszych danoho, A ekonomiy zadnych
Gdysz sut protiw prawu y zwyczaiem tak w tych yak y w inych starostwach y
derzawach, W: K: L: stanowiti, y dawati nyemayem

O Minczy wie: K: Litowskoho

Minczy tesz y pozytkow z nyeie prychodiaczych nikomu oddawaty nie budiem
Aleiei e pry skarbie naszom W: K: L: zawzdy zostawuie, kotoraya abo na układo
skarbu naszoho foldrowana, albo tesz Arendowana hdieby to bylo zle prisym pozyt
kom nas:

Posyłkom naszym, od nas y od Podskarbiho naszoho zemskoho w W. K. L. byti maiet, ni w czym nie wyimuiuczy w tom niczoho w kładzy, y prawa niczyieho wodle Constytuczyi Seymowych pierwszych, Toież warujem, isz y tym kotoryie byli rożnych Sentencyi w obieraniu nas Korolestwo Polskoie y W. K. L. ni maiem żadnoie nelasky pokazowati, ale w otcziwom go warnniu koszdoho z nich umiluiuczy łaskoiu naszoiu hospodarskoiu wotłuh zasłuh opatrowati budiem. Kotoryi wsie Artykuły zmocniaiuczy wszim obywatelom W. K. L. s Seymu Coronacyi naszoie vu uzywaniu zapieczatiow naszoiu W. K. L. wydati iesmo wieleli, Pisan w Krakowie

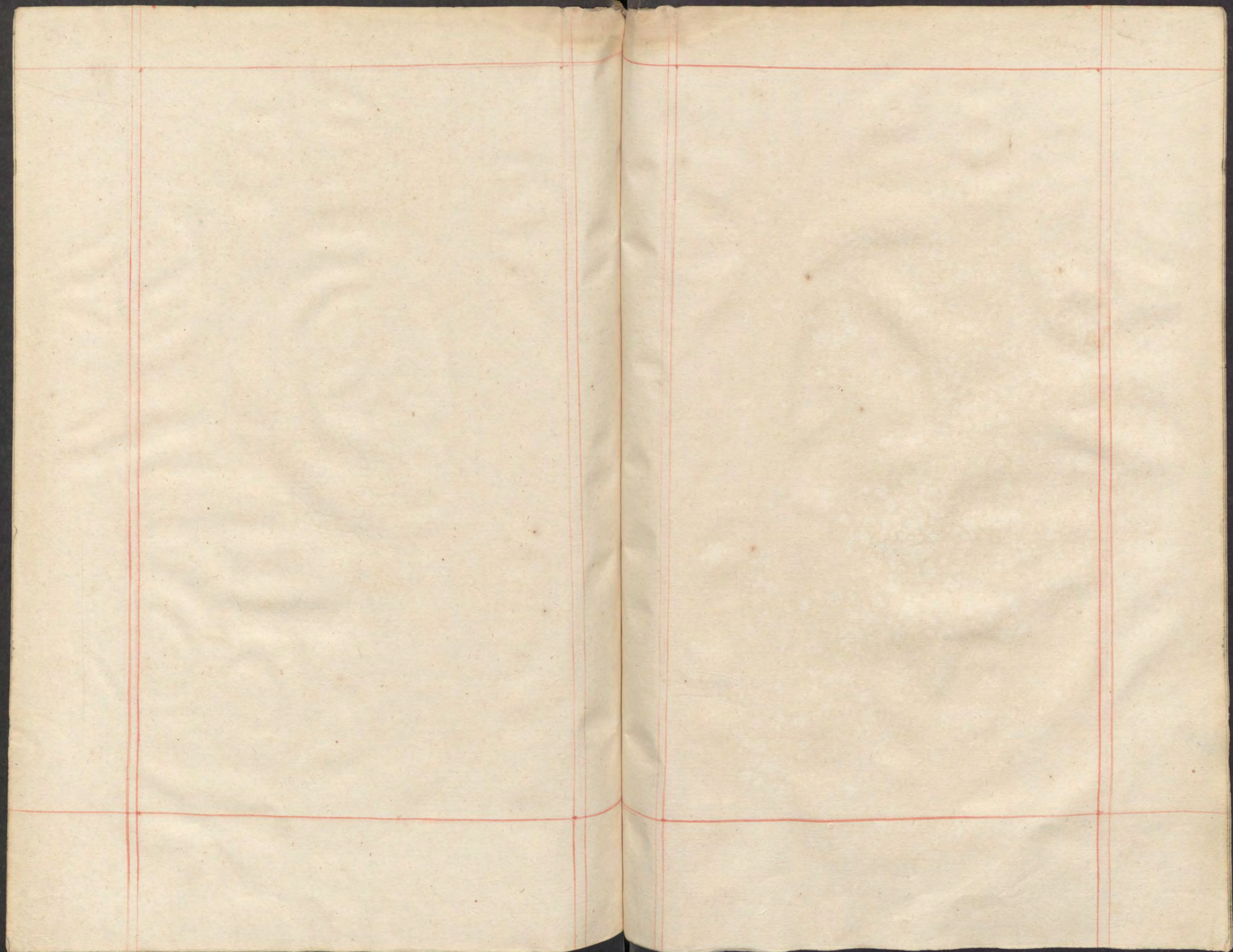
Lietha Bożoho Narożenija

Miesiaca februarya

Dokonczenie trybunatu.

Napisan w roku 1595.

w Boduczyiskach.



Piesn Nabożna

Broń mię moy Panie od ludźi złosliwych
Broń od ięzykow sprosnych niewstydliwych
ktorzy w swym sercu zdrady tylko kryią
Przymierze złamać czasu upatruią
Ostrzaią iadu podobni wężowi
Iadem bystrzemi rowni padalcowi
Zachoway mię z rąk Panie niepobożnych
Zachoway Panie fortelow ich zdrożnych
ktorzy upętać myslą moie nogi
Sidłami sciezki na ktorymby y drogi
Panie tys moy Bog ty Modlitwy moie
Racz przyiąć w uszy miłosciwe swoie
Tys moy Obronca ciebiem za łaskawym
Znał przeciw sobie w przypadku mym każdym
Nie cieszy złych ludźi Boże moy Prawdziwy
Wiecz przedsięwzięciu aby nieszczęsny
Człowiek pływaiący w szczęsciu niezmiernemi
Tym cięższy niebył z sprosznymi dobremi
Ich radę chytrą y szkodliwą mowę
Obroc na ich że niepobożną głowę
A doł co kopał niech sam że weń wpadnie
A ty go do raz niech żmie niewstanie
Niedługie szczęscie złosliwych na swiecie
A dni wszystkie złosci się uplecie
Pewienem tego a moy się nie myslę
Ze uciszę wszędzie te szczęsliwy chwile
kiedy Pan krzywdy będzie mszczał ubogich
A wybawi ie z rąk tyrankow srogich
I będą dobrzy Pana wyznawali
I na twarz ze wradosci patrzali. Amen

Modlitwa skazan przygodnych wydana przez X Skargę napisana

Panie Boże wszechmogący, Oycze niezmiernego miłosierdzia, Ja człowiek grzeszny, w pokuszeniu i w zamieszaniu świata tego, iestem ciężko zasmucony i strwożony. Do ciebie się uciekam stworzyciela i odkupiciela mojego. Ty sam wiesz i znasz iakoś nas stworzył, i iakośmy z grzechów i słości naszych osłabieni zostali. Schniemy iako trawa, i kwiatek polny, który lada wiatrem uschnie i upada, i miejsca gdzie był nie poznasz, Schniemy iako dzieci po kro-ne, które żadnej sobie dać pomocy nie mogą, Na matkę tylko oczy swe obracaiące wszystkie. Tyś matką naszą i oycem, który w miłosierdziu matki wszytki, a w wolności wszystkie potrzeb naszych oyce wszytkie przechodzisz. Wyznawamy wielką moc twoię, i wszechmocnej ręki twoiej możność, możesz nas wybawić, iesli będziesz raczył, wolej twojej nic się nie sprzeciwi, nic iey nie przeszkodzi, iesli postanowisz wyrwać nas z tey biedy, w którey do ciebie wołamy i wzdychamy. Nie mamy ani niechcemy w innym żadnym stworzeniu nadzieie, na którei byśmy polegali i na nię się spuszczali, Jedno na szczodrobliwej oycowskiej mocnej ręce twoiej, stąd z wiarą i uleganiem na pomocy samej twoiej, tobie Bozstwo prawe przyznawamy, i tobie ten Boski pokłon oddaiem. Cożo dla nas uczynisz, nie wysługom naszym, Ani godności naszej ani siły i dostatkowi naszemu, Ale tobie i wielkiej mocy twoiej, i łasce nieogarnionej twoiey przypiszemy. A wyzwolieni służyć tobie będziemy, pełniąc święte rozkazanie twoie, i wyspiewawać będziem chwałę twoię, i skupiwszy się wysławim zwycięskę prawicę twoię. Mówiąc prawica Boska przemogła, prawica nas pańska wyniosła i wyrwała, nie umrzem, ale wypowiadać będziem sprawy twoie, iż nas iako syny pokarał, a pokarawszy wybawił, i twoiemi dobrodzieystwy uczcił. A tobie chwała na wieki wieków przez Jezusa Chrystusa [illegible]

Panie

Kto będzie w twoim mieszkaniu przebywał
pałacu twego w wesela zażywał.
Człowiek niewinny serca uprzeymego
który nie mówi słowa fałszywego
A nadewszytkie prawdę rad miłuie
Bliźniego swego niwczem nie frasuie
Nie szuka szczudząc szkodę swe korzyści
przytym co rzecze by na ciężkiej [illegible]
przeciw obmowcom szczadą ratuie
pyszne zazdrości nigdy nie hołduie
Dobrym [illegible] pomocy dodawa
pieniędzy w lichwę nikomu nie dawa
potrzebnych w prozbie nigdy nie opuści
Na niepobożność ludzką u nienawiści
Nie bierze darow przeciw niewinnemu
Taki niech ufa pokoiowi swemu.

Sprawiedliwy iesteś panie
Bądź twoie święte imie pochwalone.

Psalm 203

Wtobie ufnosc swą kładę, Boże niezmierzony. A ty mi day abych nie był, kiedy zawstydzony —
Prze dobroc swoią racz mie, z trudnosci wybawic. Usłysz moi głos a chciey mie, na swobodzie stawic —
Wszak ... wsrod obrony, niezwalczony panie. A kto zatwar dey skały, ... mi stanie —
Wybaw mie z rąk człowieka, niesprawiedliwego. Wyrwi mie z okrucienstwa człowieka grzesznego —
Tys iest moia pociecha, w każdey mey trudnosci, Tys nadzieia od moiey, napierwszey młodosci —
Jużem w pierśi wisiał, niezmiernej matki swoiey. Aieszem był w opiece (kiedy dzieciątko) twoiey —
... zawżdy twoi głos brzmi, niech mi palcem sobie. Jako chcesz ukazuią, ufnosc moia w tobie —
Zaden dzien bez twej chwały, u mnie nieprzeminie, Zadna nocz bez pamiątki twoiey niewypłynie —
Nieporzucay że mnie więc, w moim zeszłem wieku. Ani opuszczai gdy sił, niestanie człowieku —
Gdy więc przez strachu, ...li bezpieczny, Tobie nowe pieśni zacznę, o moi Boże wieczny —
Wyznam cię w obietnicach, twoich nieomylnym. Wyznam cię oicem sirot, obroncą silnym —
Liczby niemasz laski twey, kto kiedy niesnosci. Rowne stwa wynaidzie, i twoiey litosci —
Jużes mię z młodu cwiczył, a Boże żywy. Juzci wyznawam twoie, niepodobne dziwy —
Racz mię w starosci i wszey, zachowac obronie. Aż do pocz... mego wieku, i do biały skronie —
Abych siły twoie mogł, tak tez wszem... opowiadac wiekowi, iako i przyszłemu — Amen

Modlitwy i chwała za dobroci pańskie —

Dziękui dusso moia panu Bogu, Dziękuicie wszytki wnętrznosci imieniu swiętemu iego, Błogosław dziękui dusso moia panu Bogu A niechcieiy zapamiętywac iako on twoie złosci dobrocią swoią oddawa, Chwalcie pana Boga w wszytki uczynki iego, Spiewai mu wszytko stworz... iego, na każdym mieiscu panowania iego. Chwal go i dziękui mu dusso moia po wszytki dni żywota twego, ktory się sam zlituie nad grzechami twemi, i leczy wszytki choroby twoie. Chwalmy pana Boga ktorego chwalią Angełowie, ktoremu służą panstwa, przed ktorym drzą mocarstwa ktoremu Cherubinowie i Seraphinowie ustawicznemi głosy wołaiącz spiewaią, Swięty Swięty Swięty — pan Bog wielkich zastępow, s ktoremi tesz głosy nasse nie umieiętne i niegodne złączamy, O mię naczystszym i nieprzestawaiącem głosy chwalią, ktorzy od oblicza twego nigdy nieodstępuią, nie iakobi my ktorzy cię ... niewidzimy, tacz ie... tylko wiara ktoras nam dał, A dla tego panie nasz mało tobie spiewamy — o tych niebieskich tylo ... ... ducbow ... głosow niesłyssemy, ktorzy z wysokich pagorkow mieszkania twego, siedząc na nawyższych wieżach niebieskich na cię słonce sprawiedliwosci iako orłowie oczyma ostrymi patrząią A maiestath twoi widząc nieogarniony dziwuiącz się mowią Wielki i nieporięty rozumem pan Bog nasz, i wielka moc iego, a liczby nie masz ani wyrozumienia mądrosci iego. Wielki wielki pan Bog nasz A wielmożnosci iego dokonania niemasz — Tego niechai myśl stworzona chwali Tego niechai serce miłuie. O tym języku spiewai, O tym ręko pisz, o tym ucho słysz temu służcie wszytki członki ciała, w tey pracy umysł wierny niechai się obiera, ty niebieski twory na milszych wonnosci dusza żądliwa tęskniącz rosspalionym sercem niechai woła i mowi —

O nayświętszy nalepszy namiłosierniejszy namocniejszy ... sprawiedliwszy wszechmogący Boże, nieogarniony Niewidomy trwaiący na wieki wszytkie rzeczy widzący, Nieodmienny niesmiertelny niewymowiony nieopisany nigdy niewidany

sam się nieruszysz anatwą wolią wzruszy się wszytko, Dobrym miły, złym strasliwy, nigdy niemłody nigdy niestary s swoim młodoscz dawaiącszy, Zawsze pracuiącszy, azawsze wodpoczynieniu mieszkaiącszy. Wielki zgromadzasz amię niepotrzebuiesz, wszytko nosisz aniecięszkoćz wewszytkich rzeczach, wszytko czynisz Rządzisz karmisz przy odziewasz, Miluiesz mądrego człowieka, atym czimiez roskoszy nieprzybywa, ktorys wszytkim rzeczom bliszy awżdyś od złych daleko, Agdzie cię niemasz przes taskę tames yiesth przes pomstę, ktory rządzisz sercza wiernych koronę wołania, ktory sięgasz odkraiu dokraiu okręgu wszytkiego, asprawniesz wszytko, wdoskonałosci twoiey niedosiężnioney mieszkasz sam wsobie Uświatłosci nieprzystąpioney, Taiemnicz twoich niepoimie rozum stworzony, ananyumowmieyszy ięzyk niez niepowie. Tyś sam tylko Jeden dobry ztobie sammu ono słuszy czoś do Moiżesza mowił, Ia iestem ktorym iesth. Czo grekowie wykladaią, On naszym ięzykiem yiesth. A dawid tesz otobie mowił, Tyś zawsze Jednaki iesteś, alata twoie nigdy nieustaną. Czibie ya sercem wyznawam y usty moyimi. Oicze Boże Synu Boże Duchu Boże poczieszycielu iednego Boga ktorego kto nima niewidzi ganiu yego. Jako napisano yiesth, Aktosz poidzie od ducha twego Albo gdzie uczieką przed oblicznosczią twoią. Iesli wstąpię namiebo tyś tam mieszkasz Iesli do piekła wstąpię itam yiesteś aiesli chczę nakrai swiata uciec, albo maiącz skrzydła zalieczieć zamorze, Ty mie sam poniesiesz. opanie dobro napięknieysze od ktorego wszytkie nalicze pochodzą rzeczy. wiara nasz ktobie pobudza, nadzieia trzyma, miłosć złącza. proszę moy panie, strzeż mię zawsze nakożdym mieyscu wnątrz y zewnątrz, abych v wsrod zdrady nieprzyiacziol moich. Ty sam pan Bog iesteś stroż y obrończa wszytkich wtobie dufaiącszych

Akrom czibie zaden nieyiesth przespieczny. Niemasz ynego Boga krom czibie Ani namiebie ani naziemi tyś sam czynisz cuda niewidane ktorych niemasz liczby tobie chwała panowanie yczesz nawieki Amen

piosnka czudna

Ktho tu chcze bogu służyc. Zywiąc wpoboznosci, musi nędze użyc. y zamutkom dosci, byc wszem wnie. nawiesci iak wewangeliey sam pan christus yści.
I musi zawsze chodzic. wduchownym odzieniu, cierpliwosci dobyc przeciw pokuszeniu, przeglądaiąc boie, naktore. Musi isc. procz czeliosney zbroie.
Znaiąc Tu byc nięzemny zywot swoy nasmiercie, pokuszenia pełny, iak zimie iak liecie, Jakosz teo skusił, Job sługebnik boży, ynyz nac to musił,
Wszakosz siezadny lękac niemateo byłu ssobą wkrotkosci czasu. przyydzie pewny koniec. takoweo kwasa.
To znaiączy nawięcey, kto bog miłuie, deteo nadziesczey nasmiercie tryb uie, Kzywotu go stroiąc. kniemu idąc. musi, Wielie zteo podiąc
Cteo tesz przyklad mamy. w krystu panie naszym. Acz. To dobrze znamy yze był namileyszym, wszakze wielie cierpiał. nizli dochwały swey przeznękę swą. wniść miał,
Niesiestci sługa wiekszy, nizli jeo sam pan. Bo krystus na swięty opętanym. był zwan. Ten nic niepsiedewinił. Abie wszitko dobrze wszem napawad czinił —
Tak zetesz ieo swięczi łaską nawiedzeni. Byli cz nędzą zięci odewszech wzgardzeni, Wtym sie. Weselili gdy dlia pana krysta. sromocemi byli
Przeczo.

Hahi na uoszek dobrych ua Szytu

Przetoz my teskuznaiąc, ktobie bożą łaskę, ich przykłady maiąc miejmyż z nimi cząstkę, Tu wwiecznym trapieniu, A potym w niebiesiech wwiecznym. O Sławieniu, Amen —

Piesn prawdziwa

Kto dobrze widzi, ten sprostszych szydzi, czemu się ludzie dziwuią, leży co w niebie, wstydza się siebie, że tu takowy błąd czynią, Swiata mieć nie chcą ludno śmiech, Ciny iako dzieci, Bofrzy naczaycko takowi, śmierć wszytko potomi —

Ten sławy pragnie, niezawżdy padnie, chocz by rad by, i szza służyt, ten zas chce władać, wysoko siadać, by tego s kto potem użyt, ow chce wielkie figi nosić, z tym frasunku dosić, Bo gdy co złe, tego boli, chce mieć świat powoli —

Bogactwa drugi, chce mieć zwysługi, by mogł z tym pomoc starości, wszytek wiek w głodzie, Amieysko bodzie, niedziny człowiek wswey skąposci, swey głowie postanowi, co ma być synowi, A bog iz tego nie lubi, syna, owssem zgubi —

Więcz boiny powie, straciłem zdrowie, jest dosić a mi nass chudy, A ten co ma mnyey, kopat by kamien, gdzie to co drugi zarzucy, wielka rozrosi miedzy ludzmi, ta to nasza ziemia, i tam gdzie co wszytko schodzie, nie zawsze tam dobrze —

Tak wkazdym stanie, przychodzi tanie, frasunk boiasz itesz nędza, nikt takim nie byt, coby dobrze żyt, bo ten świat iesth dziwna ieżdza, niechce koy wczasu naswiecie, więcz się tesz tak pładzie, gwałtem nas z błota dobywa, a do siebie wzywa

Sentintya charissimo amico meo

Evangel Marto Marto frasuiesz się, i wielą rzeczy troskliwie się zabawiasz, Lono iedno potrzeba —

Pogtanowiono ludziom raz umrzecz, potym sąd, Blogosławieni to ludzie, ktorzy w panie umieraią —

Psalm 1 Błogosławiony ktory w zakonie pańskim obiera się, a rozmysla w dnie i w nocy —

Czuycie bo nie wiecie dnia ani godziny, sprzeciwiaiącz się zadzom szatanu, Lucifera odwas —

1 Timo 2 Zaden zapłaty nie bierze, ktory się przystoinie nie potyka z nieprzyiacielem —

Eckes 16 Lepszy iesth ieden boiący się pana boga, niż tysiącz synow złosliwych —

Lucae 14 O błogosławiony to człowiek, ktory będzie pożywał chleba wkrolewstwie niebieskim —

Psalm 26 O iedno rzecz pana boga prosił, i tez szukał będę, Abym mieszkał w domu pańskim —

Abacuc 3 Lia wpanu Bogu weselić się będę, i rozraduie się duch moy, w zbawicielu moim, Amen —

Samuel Orlowsky

Candide Aperuit Pluto Cordo.

[illegible]

257

1609

Worki w Maiętnosci Xcu Iara Mć
w Domu Malowanym wybie
pod bałkami wkrzyż de takie wierszę

Esaiasz	Krzykałom za nacię wołał Ześ sześ moy rady mieszkał
Salomon	Wsiakom mowił twe uczynie Nie miało być iedno mowie
Dawid	Początek każdey Mądrości Lękać się Bożkiey srogości
Bog.	Ja ia Bog na wysokości Płacę dobroć płacę złości
Chrystus	Do mnie wszyscy co biegniecie Obfitą radość znaydziecie
Swiat,	Ktoś kiedy swiatłu tak smakuiesz Nie iedneśli glowkę psuiesz
Moyzesz,	Oto macie ogien i wodę Podacieś iusz dzieciom zgodę
Ciało,	Ciesz się tym żec dosić nyse kiedy niebadzieszy tego
Czart	Wiesz mi złoty mid nie wiedzieszi Jesli swiata nie dadzieszi
Jan Chrzciciel,	Ja radę pokutę stesicie A Ziemu kiedybę gotuicie
Grzech	Poki była poty była Wszak od tego nie dać myta
Smierc	Trysz ty nędzny skądź iako chcesz Wiesz mi też mi się nie wyrwiesz
Mary Szedmiobien,	Wszytkie skrzydle zamiecie Kratym ostatka do zadaie Podacieś ze mną moi święci Stryj do piekła Bechlęci,
Grob Piekło	tyżkośz nasley oniadłości Wrzucem z sobie marnie kosci Tak u tudka [illegible] gimie Pomysła Jadne nie mi nie.

napomnienie

Naswym każdy przestaway, adla zysku swego
Nikskodz ani vmnieyssay, Dobra spotecznego
Mozna rzecz pospolita, i was vbogaci
A gdzie się ta powinie, Tam swe każdy traci
Toczynosi ani bedziem, wszyscy zdolowali
Iza ss radzę, i wy, zescie mię słuchali

W roku 159[illegible] poświętym marcynie wtydzien wyiechałem z Busiriny do Zababia, a tam arendowanyssy Chodurzissek, ciechałem doarendy swey — A pan starostha ostrzeszke sparnie przyiechał, w otrzymiedziele przed zapusty, i wyprawiłmię na zapusty do Busiriny pozow, i zaś z Busiriny przyiechałem przed wielkanocą do Chodurzissek — Wyiechał pan starostha przed swiątkami z Chodurzissek — Z pos świętem michale skoro wyiechałesz z żonką czynszu wybierasz do rusi —

Z roku 1594 dwudziestego czwartego Febru Stanisław się vrodził, tegoż roku zaś do domu nyzedzit, skruchalka wpełni sierpnia zabitho tamże 2 dnia lipca A ia z domu do Chodurzissek wyiechał 7 dnia lipca i zmiesszkałem tam 8 dni 19 sierpnia do ostrzyny 22 dowilna 25 z wilna 28 do Chodurzissek 1 septembr z Chodurzissek do wieszk 9 a do wieszk z wilna 24 do Chodurzissek 26 z Chodurzissek do wilna 21 tamże i do wieszk do dokssyiz 14 potem do Chodurzissek z po swiętem michale skoro do rusi czynsze wybierasz

Z roku 1595 wpokoiu mi ten rok szedł myśliwstwie zaś Bawił syn panowie mieszkali czas niemały w Chodurzisskach, z dwaraszy odiezdzał z Chodurzissek do domu dla corki [illegible] witem starszey zapana wrocłowski ozieniła barzo dobrzego

Z roku 1596 Febr do miedziałam iezdził na roki A 13 dnia z miedziałam przyiechał aalbrisz smiercl ~~z Chodurzissek~~ Z ksieda mi Chodurzisska wyssła, iednak i cały ten rok do wiernej wodzierzał aż do smierci nieboszczyka kowsiowey, A tem żem od wios wyiechałem z Chodurzissek 18 lutego do wilnam przyiechał 23 a tam podchałem panow wzoszny v pana kisska 25 Febr a z wilna wyiechałem 28 Febr do grodna 3 dnia Marca A 16 dnia do domu — potem kwietnia wyiechałem z domu do ostrzyny 21

na turne poss
na [illegible]
na [illegible] wat

Niesst obaga wietssy mieli że sam Pan
Bo krystus naswiętssy, o ktorym był zwan

zyma Sobolewskiey

Dowilna 25, do bystrzyce na pogrzeb; 28 a do ho
duszyssek 29 z hoduszyssek do wieszek 3 Maia Do
Bokssyc 7 Do hoduszyssek 10 Dowilna 14 Zwilna
17 do hoduszyssek 18 z hoduszyssek dowilna 26
Zwilna 30 Do ostrzyni 1 Czerwca Do domu 7
19 Czerwca byłem w brzeszczu a 26 z domu
wyiechał do hornowa na noc a 30 do ostrzyni na obiad
a lipca 2 z ostrzyni a 6 do hoduszyssek wyiecha
łem 7 domiadziata y z miedziata 14 do miedziata
16 decreth o hoduszyssek a 19 dnia przypowiadama
oimiona miedzialskie, a 20 z miedziata do hoduszyssek
28 z hoduszyssek 31 z hanuty Sierpnia 4 Zywia
7 z ababia 9 do domu wudesy – Wrzesnia 10 do
Sielca na wiesielie Marcik kupił za 6 kop – 15 dnia
wielkie Lumy, Sielca do domu 21 a 27 w brzeszczu
był z domu wyiechal do hoduszyssek 3 pazdziernika
do Sielca 5 z Sielca y Ziendrzei na Zolwinskey tegoż dnia
14 Dowilna 19 do hoduszyssek 21 za Borzatem 28 do mie
dziata 31 do pana odoiowcha Listopada 1 do hoduszyssek
2 do Janhowa z kiem się miał barzo, 5 do hoduszyssek
9 do rusi 12 listhem odżony domu 17 do dokssyce 20
do hoduszyssek 21 z hoduszyssek 22 do dokssyce 27 do do
hoduszyssek a 5 grudnia do panow odprawił, a potym yecha
łem do Janhowa – przed narodzeniem panskim w tydzień
z narodzeniem panskim z ieżatem do Sielca a sta
dkem wszelkiego tegoż dnia – a w dzien młodzian
kowy moy namilssy braciszek umarł –

Andrzey Bielewicz nadworssczach
maszym wpolu poczyhał grassy
z danut Bielewicz na sanwar mssch 3
grassek z przesziu 20 –

Jesli sam Pan domu nie zbuduie
prozno człowiek onim się frasuie
Jesli sam Pan miasta strzec nie bendzie
prozno straz zgolla nim zawsze w szpienckie :

